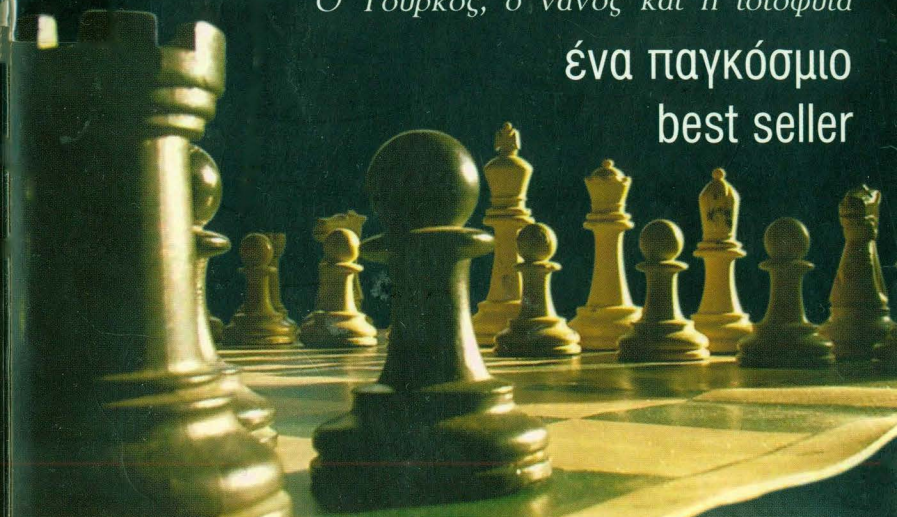

ROBERT LÖHR

Ο Τούρκος, ο νάνος και η ιδιοφυΐα

ένα παγκόσμιο

best seller

ΤΟ
ΣΚΑΚΙΣΤΙΚΟ
ΑΥΤΟΜΑΤΟ

Εκδοτικός Οίκος
Α. Α. ΛΙΒΑΝΗ

Βιέννη 1770. Στο ανάκτορο Σένμπρουν γίνεται μια πρεμιέρα θεαματική ακόμα και για την εποχή του Διαφωτισμού. Ο αυλικός Βόλφγκανγκ φον Κέμπελεν παρουσιάζει ενώπιον της αυτοκράτειρας Μαρίας Θηρεσίας τη νέα εφεύρεσή του: το σκακιστικό αυτόματο. Η ανθρωπόμορφη μηχανή γίνεται το πιο αγαπημένο αξιοθέατο στο βασίλειο. Αλλά αυτό που η Αυλή των Αψβούργων διατυμπανίζει ως τη μεγαλύτερη εφεύρεση του αιώνα δεν είναι τίποτα περισσότερο από μια καλοστημένη απάτη: ο εγκέφαλος της μηχανής είναι ένας άνθρωπος - ο Ιταλός νάνος Τιμπόρ καθοδηγεί τον Τούρκο σκακιστή από το εσωτερικό της.

Αποκλεισμένος λόγω της ιδιαιτερότητάς του από την κοινωνία, ο Τιμπόρ απολαμβάνει με τη νέα μορφή του την αναγνώριση των αντρών και το θαυμασμό των γυναικών. Για την κοινωνία του ροκοκό το πλάσμα του Κέμπελεν, που είναι φτιαγμένο από ξύλο και μέταλλο, αποτελεί αντικείμενο πόθου και απωθημένο.

Αλλά το όνειρο γίνεται εφιάλης όταν μια όμορφη αριστοκράτισσα σκοτώνεται κάτω από μυστηριώδεις συνθήκες παρουσία του Τούρκου. Ο άνθρωπος-μηχανή γίνεται στόχος κατασκοπίας, εκκλησιαστικής καταδίωξης, μηχανοραφιών... Και ο Τιμπόρ πρέπει να ξεπεράσει τον εαυτό του για να μην καταποντιστεί μαζί με τη μηχανή.

ΤΟ ΣΚΑΚΙΣΤΙΚΟ ΑΥΤΟΜΑΤΟ

Σειρά: ΞΕΝΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Τίτλος πρωτοτύπου: DER SCHACHAUTOMAT

Συγγραφέας: ROBERT LÖHR

Copyright © Piper Verlag GmbH, München 2005

Copyright © 2006 για την ελληνική γλώσσα:

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΛΙΒΑΝΗ ΑΒΕ

Σόλωνος 98 – 106 80 Αθήνα. Τηλ.: 210 3661200, Fax: 210 3617791

<http://www.livanis.gr>

Απαγορεύεται η αναδημοσίευση, η αναπαραγωγή, ολική, μερική ή περιληπτική, ή η απόδοση κατά παράφραση ή διασκευή του περιεχομένου του βιβλίου με οποιονδήποτε τρόπο, μηχανικό, ηλεκτρονικό, φωτοτυπικό, ηχογράφησης ή άλλο, χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη. Νόμος 2121/1993 και κανόνες του Διεθνούς Δικαίου που ισχύουν στην Ελλάδα.

Παραγωγή: Εκδοτικός Οργανισμός Λιβάνη

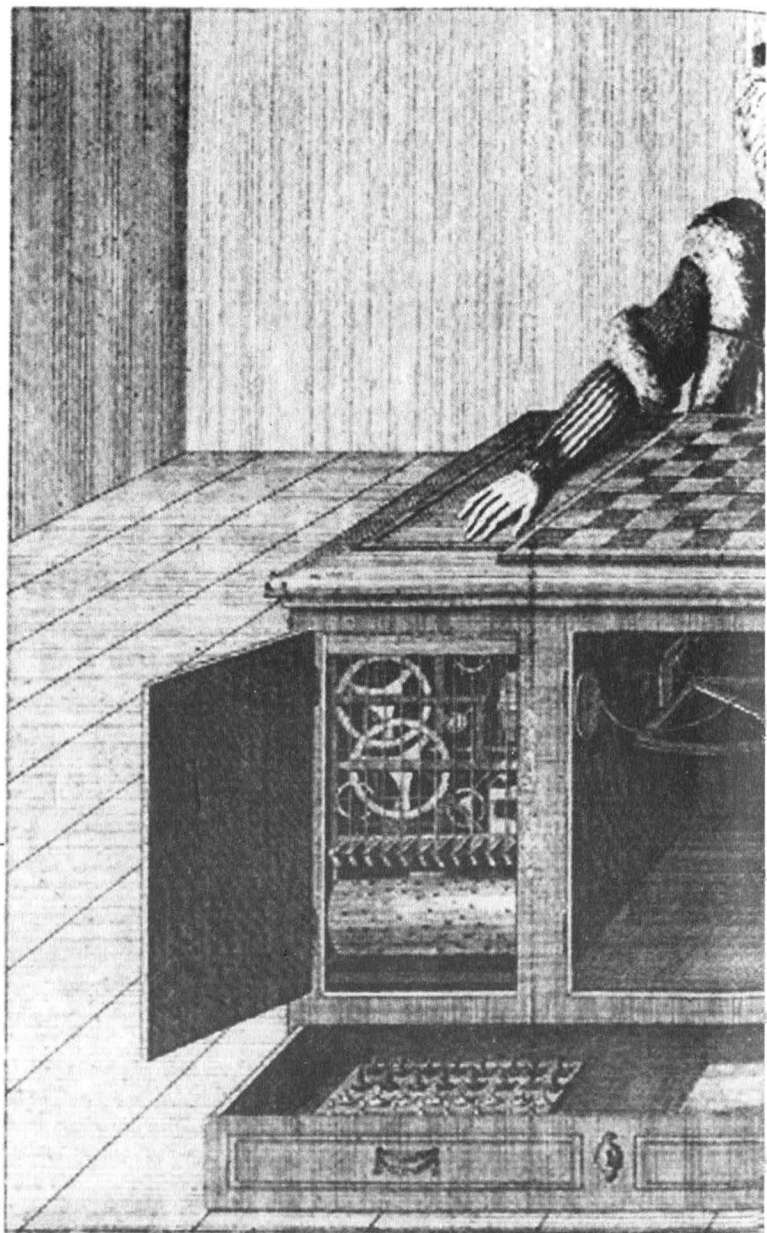
ISBN 960-14-1321-9

ΡΟΜΠΕΡΤ ΛΕΡ

ΤΟ ΣΚΑΚΙΣΤΙΚΟ ΑΥΤΟΜΑΤΟ

Μετάφραση από τα γερμανικά:
ΙΑΚΩΒΟΣ ΚΟΠΕΡΤΙ

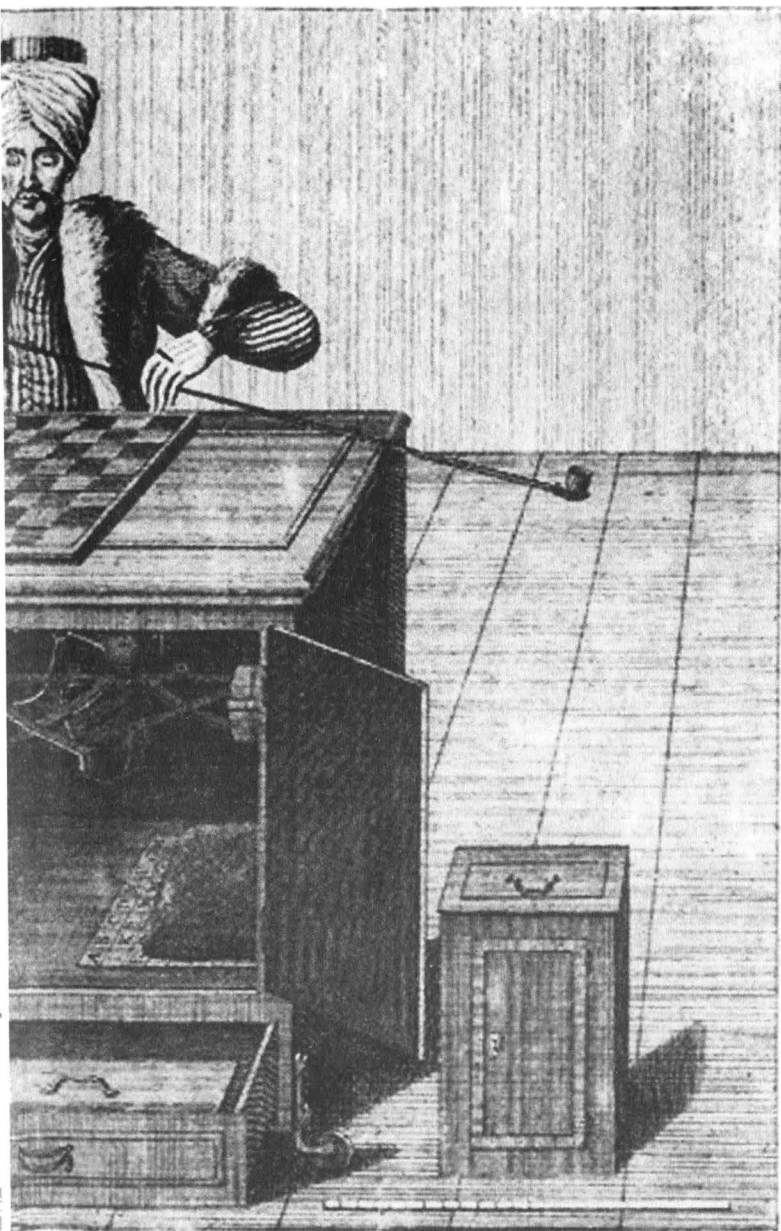
ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΛΙΒΑΝΗ
ΑΘΗΝΑ 2006

W. de Kempelen del.

Ch. a. Mechel.

Der Schachspieler wie er vor dem Spiele geyigt wird von vorn.

acad. Basilea.

P. G. Piatz, fecit.

Le Cabinet de Chess, tel qu'on le montre avant le jeu, par devant.

Νόιενμπουργκ 1783

ΠΗΓΑΙΝΟΝΤΑΣ ΜΕ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΤΟΥ από τη Βιέννη στο Παρίσι, ο Βόλφγκανγκ φον Κέμπελεν έκανε μια στάση στο Νόιενμπουργκ και στις 11 Μαρτίου 1783 παρουσίασε στο πανδοχείο της αγοράς το θρυλικό σκακιστικό αυτόματό του: ένα ανθρωποειδές με τουρκική ενδυμασία που ήξερε να παίζει σκάκι. Οι Ελβετοί δεν υποδέχθηκαν με θέρμη τον Κέμπελεν και τον Τούρκο του. Βλέπετε, οι κατασκευαστές αυτομάτων του πριγκιπάτου του Νόιενμπουργκ θεωρούνταν οι καλύτεροι του κόσμου. Κι ερχόταν τώρα ένας αυλικός σύμβουλος από την ουγγρική επαρχία, ένας υπάλληλος που έφτιαχνε ρολόγια από χόμπι και όχι για βιοπορισμό, ο οποίος είχε καταφέρει να μάθει το αυτόματό του *να σκέφτεται*. Μια έξυπνη μηχανή. Μια συσκευή από ελατήρια, δίσκους, καλώδια και κυλίνδρους που είχε νικήσει σχεδόν κάθε ανθρώπινο αντίπαλο στο βασιλικό παιχνίδι. Μπροστά στην ασυνήθιστη σκακιστική μηχανή του Κέμπελεν τα αυτόματα του Νόιενμπουργκ φάνταζαν σαν τεράστια ρολόγια, τετριμμένη διασκέδαση για πάμπλουτους ευγενείς.

Παρ' όλη την προκατάληψη, τα εισιτήρια για την παράσταση του σκακιστικού αυτόματου ξεπουλήθηκαν. Όσοι δεν κατάφεραν να εξασφαλίσουν θέση αναγκάστηκαν να παρακολουθήσουν όρθιοι πίσω από τις σειρές των καθισμάτων. Οι κάτοικοι του Νόιεν-

μπουργκ ήθελαν να δουν πώς λειτουργούσε αυτό το θαύμα της τεχνολογίας και ενδόμυχα έλπιζαν ότι ο Κέμπελεν ήταν απατεώνας, ότι μπροστά στα έμπειρα μάτια τους η λαμπρότερη ανακάλυψη του αιώνα θα αποδεικνυόταν απλοϊκό τέχνασμα. Αλλά ο Κέμπελεν διέψευσε τις ελπίδες τους. Όταν στην αρχή της επίδειξης αποκάλυψε με χαμόγελο σιγουριάς τα σπλάχνα της συσκευής, είδαν μόνο ένα μηχανισμό, κι όταν αυτός κουντίστηκε και ο Τούρκος σκακιστής άρχισε να παίζει, οι κινήσεις του ήταν αδιαφιλονίκητα μηχανικές. Οι τοπικιστές αναγκάστηκαν να παραδεχτούν ότι ο Κέμπελεν ήταν πραγματικά μια διάνοια της μηχανικής.

Ο Τούρκος νίκησε τους δύο πρώτους αντιπάλους του, το δήμαρχο και τον πρόεδρο του σκακιστικού συλλόγου του Νόιενμπουργκ, σε εξευτελιστικά σύντομο χρόνο. Ο Κέμπελεν ζήτησε έναν εθελοντή για την τρίτη και τελευταία παρτίδα της μέρας. Πέρασαν μερικά λεπτά μέχρι να προσφερθεί επιτέλους κάποιος. Ο Κέμπελεν και το κοινό τον αναζήτησαν με το βλέμμα, αλλά δεν τον είδαν παρά μόνο όταν εκείνος πρόβαλε στο διάδρομο που άνοιξαν οι θεατές για να περάσει. Διαπίστωσαν ότι ο εθελοντής ήταν τόσο κοντός, ώστε μόλις που έφτανε στο ύψος των γοφών των παρευρισκομένων. Ο Βόλφγκανγκ φον Κέμπελεν οπισθοχώρησε ένα βήμα και στηρίχτηκε με το ένα χέρι στο σκακιστικό τραπέζι. Η θέα του νάνου τον τρόμαξε αισθητά και χλόμιασε σαν να αντίκριζε φάντασμα.

Ο Γκότφριντ Νόιμαν –έτσι λεγόταν ο νάνος– ήταν επίσης ωρολογοποιός και είχε έρθει επί τούτου στο Νόιενμπουργκ από το γειτονικό Λα Σο-ντε-Φον για να δει το αυτόματο να παίζει. Ο νάνος είχε μερικές ασημόγκριζες τούφες στα μαύρα μαλλιά του, που ήταν πιασμένα στο σβέρκο σε πρωσική πλεξούδα, και καστανά μάτια, όπως ο Τούρκος. Το βλέμμα του ήταν αυστηρό. Το μέτωπό του έμοιαζε να είναι από τη φύση του ρυτιδιασμένο και

τα μαύρα φρύδια πάνω από τα μάτια του συνοφρυωμένα από τη γέννησή του. Είχε το ύψος εξάχρονου αγοριού, όμως ήταν σαφώς πιο δυνατός, λες και το κορμί του ξεχείλιζε στο λίγο δέρμα. Φορούσε ένα σκουροπράσινο εφαρμοστό πανωφόρι, ραμμένο στα μέτρα του, και στο λαιμό μεταξωτό φουλάρι.

Ένα σούσουρο ακούστηκε στην αίθουσα καθώς ο Νόιμαν πλησίαζε τον Κέμπλεν. Κανείς από τους θεατές δεν είχε δει ποτέ τον Νόιμαν να παίζει σκάκι. Ο πρόεδρος του σκακιστικού συλλόγου ζήτησε άλλους εθελοντές που να έχουν φήμη καλού παίκτη ώστε να μπορέσουν τουλάχιστον να επιτύχουν μια ισοπαλία με το αυτόματο, αλλά οι θεατές τού σφύριξαν να καθίσει κάτω: ο Τούρκος είχε ήδη αποδείξει ότι ήταν αήττητος, αλλά το παιχνίδι μιας *μηχανής* εναντίον ενός *νάνου* ήταν τουλάχιστον κάτι αξιοθέατο.

Ο Κέμπλεν δεν τράβηξε ευγενικά την καρέκλα για να καθίσει ο μικρόσωμος ωρολογοποιός, όπως είχε κάνει για τους προηγούμενους παίκτες. Ο Νόιμαν κάθισε, όπως κι εκείνοι, σε χωριστό τραπέζι με χωριστό σκάκι, για να μπορεί το κοινό να παρακολουθεί απρόσκοπτα τον Τούρκο. Ο Κέμπλεν περίμενε το νάνο να καθίσει, ξερόβηξε και παρακάλεσε τους θεατές να κάνουν ησυχία. Ο Νόιμαν, πιέζοντας τις παλάμες στην καρέκλα σαν παιδί και με σηκωμένους τους ώμους, κοίταξε τη σκακιέρα και τα δεκαέξι κόκκινα πόνια μπροστά του σαν να μην είχε δει ποτέ κάτι παρόμοιο.

Ο βοηθός του Κέμπλεν κούρντισε με μιαμανιβέλα το αυτόματο και ο μηχανισμός άρχισε να κινείται με θόρυβο. Ο Τούρκος σήκωσε το κεφάλι, έσυρε το αριστερό χέρι πάνω στη σκακιέρα, έπιασε με τρία δάχτυλα ένα στρατιώτη και τον άφησε στο κέντρο της σκακιέρας, άρχισε δηλαδή την παρτίδα όπως και τις προηγούμενες. Ο βοηθός αντέγραψε την κίνηση στη σκακιέρα του Νόιμαν, αλλά ο νάνος δεν αντέδρασε. Δε σήκωσε καν το κε-

φάλι. Συνέχισε να κοιτάζει σαν χαζός καθένα από τα πόνια του σαν να έβλεπε γνωστούς του που τους θεωρούσε χρόνια πεθαμένους. Ανησυχία κατέλαβε το κοινό.

Ο Βόλφγκανγκ φον Κέμπελεν πήγε να πει κάτι, όταν επιτέλους ο Νόιμαν κουνήθηκε: προχώρησε το στρατιώτη μπροστά από το βασιλιά δύο τετράγωνα, αντιμετωπίζοντας έτσι το λευκό στρατιώτη του Τούρκου.

Βενετία 1769

ΈΝΑ ΑΝΩΝΥΜΟ ΠΡΩΙ του Νοεμβρίου του έτους 1769 ο Τιμπόρ Σκαρντανέλι ξύπνησε σ' ένα κελί μιας φυλακής χωρίς παράθυρα, με ξεραμένο αίμα στο πρησμένο πρόσωπό του και σουβλιές από τον πονοκέφαλο. Μάταια έψαξε να βρει στο μισοσκοτάδο ένα κανάτι με νερό. Η μυρωδιά του οινοπνεύματος στα κουρέλια του τον αηδίαζε. Έπεσε στο αχυρόστρωμα κι έγειρε την πλάτη στον κρύο μολυβένιο τοίχο. Προφανώς κάποιες εμπειρίες στη ζωή του επαναλαμβάνονταν: η απάτη, η ληστεία, το ξύλο, η φυλακή, η πείνα.

Το περασμένο βράδυ ο νάνος είχε παίξει σε μια ταβέρνα μερικές παρτίδες σκάκι για λεφτά και είχε ξοδέψει τα πρώτα κέρδη για μπράντι και όχι για ένα σωστό φαγητό. Έτσι, ήταν ήδη μεθυσμένος όταν ο νεαρός έμπορος τον προκάλεσε να παίξουν για δύο δουκάτα. Το παιχνίδι ήταν εύκολο για τον Τιμπόρ, αλλά όταν έσκυψε να σηκώσει από το πάτωμα ένα νόμισμα, ο Βενετσιάνος ξανάβαλε στη σκακιέρα έναν αξιωματικό τον οποίο είχε χάσει προ πολλού. Ο Τιμπόρ διαμαρτυρήθηκε, αλλά ο έμπορος δεν πτοήθηκε – προς μεγάλη χαρά των συνοδών του. Τελικά πρότεινε στο νάνο ισοπαλία και ενώ οι θεατές γελούσαν έκανε να πάρει πίσω τα δύο δουκάτα του στοιχήματος. Το οινόπνευμα είχε θολώσει το μυαλό του Τιμπόρ. Άρπαξε τον έμπορο από το χέρι που

κρατούσε τα λεφτά του. Παλεύοντας, αυτός κι ο Βενετσιάνος έπεσαν στο πάτωμα. Ο Τιμπόρ είχε το πάνω χέρι μέχρις ότου ένας συνοδός του Βενετσιάνου τού έσπασε την κανάτα του μπράντι στο κεφάλι. Ο Τιμπόρ διατήρησε τις αισθήσεις του και δεν τις έχασε ούτε όταν οι Βενετσιάνοι τον έδειραν ο ένας μετά τον άλλο. Ύστερα τον παρέδωσαν στους караμπινιέρους, δήλωσαν ότι ο νάνος τούς είχε εξαπατήσει στο παιχνίδι κι έπειτα τους επιτέθηκε και τους έκλεψε. Οι караμπινιέροι τον έκλεισαν μέσα, στη φοβερή φυλακή πάνω από το παλάτι του δόγη. Δεν του είχαν αφήσει ούτε τα λιγοστά χρήματά του ούτε το σκάκι του, όμως τουλάχιστον το μενταγιόν με τη Μαντόνα κρεμόταν ακόμα στο στήθος του. Το έπιασε και με τα δυο χέρια και παρακάλεσε την Παναγία να τον ελευθερώσει από αυτή την τρύπα.

Δεν είχε προλάβει να τελειώσει την προσευχή, όταν η πόρτα του κελιού του άνοιξε και ο φύλακας άφησε να μπει ένας ευγενής. Ο άντρας ήταν περίπου δέκα χρόνια μεγαλύτερος από τον Τιμπόρ, είχε σκούρα καστανά μαλλιά και γωνιώδες πρόσωπο μυστικοσύμβουλου. Ήταν ντυμένος σύμφωνα με τη μόδα χωρίς ν' αντιγράφει τις υπερβολές των Βενετσιάνων: καρυδί κοστούμι εξόδου με δαντελωτές μανσέτες, παντελόνι στο ίδιο χρώμα, μπότες ιππασίας και μαύρο πανωφόρι. Στο κεφάλι φορούσε τρίκοχο, που ήταν υγρό από τη βροχή, και στη ζώνη σπαθί. Δεν έμοιαζε με Ιταλό. Ο Τιμπόρ θυμήθηκε ότι την περασμένη νύχτα τον είχε δει ανάμεσα στους θαμώνες της ταβέρνας. Ο ευγενής κρατούσε στο ένα χέρι μια κανάτα νερό και μια γωνιά ψωμί και στο άλλο ένα περίτεχνο ταξιδιωτικό σκάκι. Ο δεσμοφύλακας του έφερε ένα κηροπήγιο κι ένα σκαμνί. Ο άντρας κάθισε στο σκαμνί, άφησε το νερό, το ψωμί και το καπέλο του δίπλα στο στρώμα του Τιμπόρ και χωρίς να πει λέξη άνοιξε το σκάκι στο πάτωμα κι άρχισε να στήγει τα πιόνια. Όταν ο δεσμοφύλακας βγήκε από το κε-

λί κι έκλεισε πίσω του την πόρτα, ο Τιμπόρ δεν άντεξε άλλο τη σιωπή και του μίλησε.

«Τι θέλετε από μένα;»

«Μιλάς γερμανικά; Καλό αυτό». Έβγαλε ένα ρολόι τσέπης από το γιλέκο του, το άνοιξε και το άφησε δίπλα στη σκακιέρα. «Θέλω να παίξω μια παρτίδα μαζί σου. Αν καταφέρεις να με κερδίσεις σ' ένα τέταρτο, θα πληρώσω την ποινή σου κι είσαι ελεύθερος».

«Κι αν χάσω;»

«Αν χάσεις», απάντησε ο άντρας έχοντας στήσει και το τελευταίο πιόνι, «θ' απογοητευτώ... και θα πρέπει να ξεχάσεις ότι με συνάντησες. Επίτρεπέ μου όμως να σου δώσω μία συμβουλή: νίκησέ με, γιατί δε θα έχεις άλλη ευκαιρία να βγεις από δω μέσα. Έπειτα από την απόδραση του ιππότη Καζανόβα έχουν μπει περισσότερα κάγκελα».

Με αυτά τα λόγια ο άγνωστος σήκωσε το άλογο πάνω από τους στρατιώτες.

Ο Τιμπόρ κοίταξε τη σκακιέρα και παρατήρησε ένα κενό στα πιόνια του: έλειπε ο κόκκινος αξιωματικός του. Σήκωσε το βλέμμα: ο ευγενής πρόλαβε την ερώτησή του. Χτύπησε δυο φορές την τσέπη του γιλέκου του όπου βρισκόταν ο αξιωματικός.

«Με τον αξιωματικό θα ήταν πανεύκολο».

«Μα πώς μπορώ χωρίς τον αξιωματικό...»

«Αυτό είναι δική σου δουλειά».

Ο Τιμπόρ έκανε την πρώτη κίνηση. Ο αντίπαλός του αντέδρασε αμέσως. Ο Τιμπόρ έκανε πέντε γρήγορες κινήσεις πριν βρει χρόνο να αφιερωθεί στο νερό και στο ψωμί. Ο ευγενής έπαιζε επιθετικά. Θέλοντας να εκμεταλλευτεί την αριθμητική υπεροχή του για να αποδεκατίσει τα πιόνια του Τιμπόρ, προώθησε την αλυσίδα των στρατιωτών του στο πεδίο του Τιμπόρ. Ωστόσο

σο εκείνος αντιστεκόταν. Ο αντίπαλος χρειαζόταν ολοένα περισσότερο χρόνο για να σκεφτεί την επόμενη κίνηση.

«Μου ροκανίζετε το χρόνο μου», διαμαρτυρήθηκε ο Τιμπόρ όταν κοίταξε το ρολόι και είδε ότι είχαν περάσει πέντε λεπτά.

«Τότε παίζε γρηγορότερα εσύ».

Ο Τιμπόρ έπαιξε γρηγορότερα. Πήδηξε τη γραμμή των λευκών στρατιωτών και στρίμωξε το βασιλιά στη γωνία. Πέντε λεπτά αργότερα ήξερε πως θα κέρδιζε. Ο αντίπαλος κούνησε το κεφάλι, έβγαλε έξω το βασιλιά του και όρθωσε το κορμί του στο σκαμνί.

«Παραδίνεστε;» ρώτησε ο Τιμπόρ.

«Διακόπτω το παιχνίδι. Αφού ξέρεις ότι δεν μπορώ να κερδίσω πλέον. Μπορώ, λοιπόν, να εκμεταλλευτώ με καλύτερο τρόπο τα τελευταία πέντε λεπτά που είσαι φυλακισμένος. Συγχαρητήρια, έπαιξες επιδέξια». Έτεινε το χέρι στον Τιμπόρ.

«Είμαι ο ιππότης Βόλφγκανγκ φον Κέμπελεν από το Πρέμπουργκ».

«Τιμπόρ Σκαρντανέλι από το Προβεζάνο».

«Χαίρω πολύ. Θέλω να σου κάνω μια πρόταση, Τιμπόρ. Αλλά πρώτα πρέπει να κάνω μια διευκρινιστική εισαγωγή. Είμαι αυλικός σύμβουλος της μεγαλειότητάς της, της αυτοκράτειρας Αυστρίας και Ουγγαρίας Μαρίας Θηρεσίας. Από τότε που εργάζομαι ως υπάλληλος στην Αυλή της μου έχει αναθέσει αρκετά έργα τα οποία κατάφερα να διεκπεραιώσω προς απόλυτη ικανοποίησή της. Όλα όμως ήταν έργα που θα μπορούσαν να φέρουν εις πέρας και άλλοι ικανοί άντρες. Εγώ ωστόσο θέλω να κάνω κάτι *εξαιρετικό*. Κάτι που θα με ανυψώσει στα μάτια της... και θα με κάνει αθάνατο ίσως. Με παρακολουθείς;»

Ο Βόλφγκανγκ φον Κέμπελεν περίμενε τον Τιμπόρ να γνέψει κι έπειτα συνέχισε.

«Πριν από μερικές βδομάδες ο Γάλλος φυσικός Πελετιέ παρουσίασε στην Αυλή μερικά από τα πειράματά του: παιχνίδια βασισμένα στο μαγνητισμό, μαγικά με ιπτάμενα καρφιά και νομίσματα που, σαν να οδηγούνται από κάποιο άορατο χέρι, κινούνται πάνω σ' ένα χαρτί, μαλλιά που ξαφνικά σηκώνονται όρθια και άλλα τέτοια. Ο δόκτωρ Μέσμερ ήδη θεραπεύει άτομα με το μαγνητισμό... κι έρχεται αυτός ο “μάγος” από τη Γαλλία και κλέβει με αγυρτείες τον πολύτιμο χρόνο μου – αλλά και το χρόνο της αυτοκράτειρας. Μετά την παράσταση η Μαρία Θηρεσία με ρώτησε τι γνώμη είχα για τον Ζαν Πελετιέ και υπήρξα σαφής: της είπα ότι η επιστήμη έχει προχωρήσει πολύ περισσότερο κι ότι εγώ, που δε φοίτησα στην Ακαδημία όπως ο Πελετιέ, ήμουν σε θέση να παρουσιάσω ένα πείραμα που μπροστά του όσα παρουσίαζε ο Πελετιέ θα φάνταζαν παιδικά τεχνάσματα. Φυσικά αυτό ερέθισε τη φαντασία της. Το πήρε στα σοβαρά... και με απάλλαξε μισό χρόνο απ' όλα τα καθήκοντά μου ώστε να προετοιμάσω αυτό το πείραμα».

«Τι είδους πείραμα;»

«Ούτε εγώ το ήξερα τότε. Αλλά αποφάσισα να εφεύρω μια ασυνήθιστη μηχανή. Πρέπει να σου πω ότι δεν είμαι μόνο σύμβουλος στην Αυλή. Έχω επίσης γνώσεις μηχανικής. Αρχικά ήθελα να φτιάξω για την αυτοκράτειρα μια μηχανή που να μιλάει».

«Μα αυτό δε γίνεται», αντέταξε αυθόρμητα ο Τιμπόρ.

Ο ιππότης φον Κέμππλεν χαμογέλασε και κούνησε το κεφάλι σαν να έλεγε ότι πριν από τον Τιμπόρ πολλοί είχαν αντιδράσει με τον ίδιο ακριβώς τρόπο. «Φυσικά και γίνεται. Θα κατασκευάσω για τον κόσμο μια συσκευή που θα μιλάει καθαρά όπως ο άνθρωπος, και μάλιστα όλες τις γλώσσες του κόσμου. Αλλά έξι μήνες παραείναι λίγος χρόνος για έναν τέτοιο ηράκλειο άθλο – είμαι πεπεισμένος γι' αυτό. Ο χρόνος δεν αρκεί καν για να προμη-

θευτώ και να δοκιμάσω τα πολυάριθμα υλικά που χρειάζονται. Και δεν μπορώ ν' αφήσω την αυτοκράτειρα να περιμένει. Γι' αυτό θα κατασκευάσω μια άλλη μηχανή». Ο Κέμπελεν έβγαλε τον κόκκινο αξιωματικό από την τσέπη και τον έβαλε με τα υπόλοιπα πόνια. «Μια σκακιστική μηχανή».

Ο Κέμπελεν απόλαυσε πρώτα το απορημένο βλέμμα του Τιμπόρ κι έπειτα συνέχισε: «Ένα αυτόματο που παίζει σκάκι. Μια σκεπτόμενη μηχανή».

«Δε γίνεται».

Ο Κέμπελεν γέλασε, έβγαλε ένα φύλλο χαρτιού από το γιλέκο του και το ξεδίπλωσε. «Αυτό το ξανάπες. Τούτη τη φορά όμως έχεις δίκιο. Ποτέ μια μηχανή δε θα μπορέσει να παίζει σκάκι. Θεωρητικά δεν είναι αδύνατο, αλλά πρακτικά...»

Έδωσε στον Τιμπόρ το χαρτί. Ήταν το σκίτσο ενός ατόμου το οποίο καθόταν σ' ένα τραπέζι που έμοιαζε μάλλον με μπουφέ και είχε διάφορες κλειστές πόρτες. Τα χέρια του ακουμπούσαν στην επιφάνεια του τραπεζιού κι ανάμεσά τους υπήρχε ένα σκάκι.

«Έτσι θα είναι το αυτόματο», εξήγησε ο Κέμπελεν. «Κι επειδή δεν μπορεί να λειτουργεί με τις δικές του δυνάμεις, θα χρειαστεί ένας ανθρώπινος εγκέφαλος».

Ο Τιμπόρ ανατρίχιασε στη σκέψη και ο Κέμπελεν γέλασε ξανά. «Μη φοβάσαι. Δεν πρόκειται να πριονίσω κανένα κρανίο. Εννοώ ότι κάποιος θα κατευθύνει το αυτόματο από μέσα». Ο Κέμπελεν έδειξε με το δάχτυλο τον κλειστό μπουφέ.

Επιτέλους ο Τιμπόρ καταλάβαινε τι ήθελε ο Ούγγρος ιππότης και γιατί τον είχε ακολουθήσει, γιατί ήταν τόσο φιλικός και προπάντων πρόθυμος να πληρώσει για να τον ελευθερώσει. Ο Κέμπελεν σταύρωσε τα χέρια στο στήθος του. Ο Τιμπόρ κούνησε αρνητικά το κεφάλι πολύ πριν απαντήσει.

«Δεν πρόκειται να το κάνω».

Ο Κέμπλεν σήκωσε κατευναστικά τα χέρια. «Μη βιάζεσαι. Δε διαπραγματευτήκαμε καν τους όρους».

«Ποιους όρους; Αυτό είναι απάτη».

«Είναι εξίσου απάτη με το να μαγνητίζεις μερικά κομμάτια σίδηρο και να μιλάς για “μαγική έλξη”».

«Οὐ ψευδομαρτυρήσεις...»

«Ούτε να παίζεις επί χρήμασι επιτρέπεται, μιας και αναφέρεσαι στη Βίβλο».

«Ο κόσμος θα ελέγξει τη μηχανή και θα αποκαλυφθούν όλα».

«Και βέβαια θα την ελέγξουν. Αλλά δε θα βρουν τίποτα. Αυτό είναι δική μου δουλειά».

Ο Τιμπόρ δεν είχε πειστεί ακόμα, αλλά δεν είχε άλλα επιχειρήματα.

«Μία μόνο παράσταση για την αυτοκράτειρα», είπε ο Κέμπλεν, «κι έπειτα θα καταστρέψω τη μηχανή. Ακόμα και τα αξιοθέατα έχουν περιορισμένη διάρκεια ζωής στη σημερινή εποχή. Αρκεί να εντυπωσιάσω τη Μαρία Θηρεσία μία μόνο φορά κι έχω πιάσει την καλή. Θα προωθήσει όλα τ' άλλα σχέδιά μου. Κι όταν θα παρουσιάσω την ομιλούσα μηχανή, το σκακιστικό αυτόματο θα έχει ξεχαστεί προ πολλού».

Ο Τιμπόρ κοίταξε το σκίτσο του αυτόματου.

«Άκουσε τι προσφέρω: θα παίρνεις ένα γενναιόδωρο μισθό και θα έχεις στέγη και καλή τροφή μέχρι την παράσταση. Και θα παίξεις μπροστά στα μάτια της αυτοκράτειρας, ίσως μάλιστα εναντίον της. Λίγοι θα μπορούσαν να υπερηφανευτούν για κάτι τέτοιο».

«Δε θα πετύχει».

«Ας υποθέσουμε ότι όντως αποτυγχάνει. Εσύ τι έχεις να φοβηθείς; Εμένα θα κατηγορήσουν, όχι εσένα. Εσύ θα πάρεις τα λεφτά σου και θα εξαφανιστείς. Σε κάθε περίπτωση, είσαι κερδισμένος».

Ο Τιμπόρ έμεινε σιωπηλός μια στιγμή και κοίταξε το ρολόι. Η ώρα είχε περάσει. «Αν δεν το κάνω... θα πληρώσετε για να με αφήσουν ελεύθερο;»

«Φυσικά. Σου έδωσα το λόγο μου. Όπως σου δίνω το λόγο μου ότι το σκακιστικό αυτόματο θα έχει παραδειγματική επιτυχία».

Ο Τιμπόρ δίπλωσε προσεχτικά το σκίτσο και του το επέστρεψε. «Ευχαριστώ πολύ, αλλά δε θέλω να εμπλακώ σε απάτες».

Ο Κέμπλεν κοίταξε τον Τιμπόρ στα μάτια έως ότου εκείνος απέστρεψε το βλέμμα. Έπειτα πήρε το χαρτί.

«Κρίμα», είπε κι άρχισε να μαζεύει το σκάκι. «Χάνεις την ευκαιρία να συμμετάσχεις σε κάτι μεγάλο».

Στα σκαλιά του παλάτσο του δόγη ο Βόλφγκανγκ φον Κέμπλεν αποχαιρέτισε τον Τιμπόρ και καλού κακού τού ανέφερε το όνομα του πανδοχείου του. Ο Τιμπόρ τον είδε να χάνεται στην Πλατεία του Αγίου Μάρκου. Ο Ούγγρος είχε κάνει τον Τιμπόρ να πιστέψει ότι ήταν ένας από τους πολλούς υποψήφιους γι' αυτή την περίεργη δουλειά.

Είχε αρχίσει πάλι να βρέχει. Μια ψιλή, κρύα και διαρκής νοεμβριάτικη βροχή. Διασχίζοντας τ' άδεια δρομάκια ο Τιμπόρ επέστρεψε στην ταβέρνα στο Ρίο Σαν Καντσάνο, όπου ο κάπελας και οι δύο σερβιτόρες ήταν απασχολημένοι με το συμμαζέμα. Ο κάπελας δε χάρηκε που ξανάβλεπε αυτόν που προξένησε τη φασαρία. Του είπε ότι ο έμπορος είχε πάρει τα λεφτά του στοιχήματος και το σκάκι του Τιμπόρ ως αναμνηστικό. Όταν ο Τιμπόρ ρώτησε το όνομα και τη διεύθυνση του Βενετσιάνου, ο κάπελας τον έβγαλε έξω.

Στεκόταν αναποφάσιστος στη βροχή μπροστά στην ταβέρνα όταν στην πόρτα φάνηκαν τα κεφάλια των δύο σερβιτόρων. Θα

του έλεγαν το όνομα και τη διεύθυνση, είπε η μία. Αλλά ζητούσαν ένα αντάλλαγμα: ήθελαν να δουν τα γεννητικά του όργανα, επειδή από το απόγευμα αναρωτιούνταν αν ευσταθούσε πράγματι η φήμη ότι το πράμα των νάνων είναι μεγαλύτερο από των συνηθισμένων αντρών. Ο Τιμπόρ έχασε τη λαλιά του, αλλά δεν είχε επιλογή. Χωρίς εξοπλισμό, χωρίς το σκάκι του, ήταν χαμένος. Βεβαιώθηκε ότι δεν τους έβλεπε κανείς και έβγαλε έξω το πέος του. Οι σερβιτόρες γέλασαν ενθουσιασμένες και ο Τιμπόρ έμαθε τη διεύθυνση που ζητούσε.

Την υπόλοιπη μέρα ο Τιμπόρ κρατούσε σκοπιά απέναντι από το παλάτσο. Σύντομα έγινε μουσκίδι από τη βροχή, αλλά η κακοκαιρία είχε κι ένα πλεονέκτημα: όλοι οι πολίτες –και ιδίως οι καραμπινιέροι– τον προσπερνούσαν βιαστικά αγνοώντας τον. Κάτω από την κουκούλα του έμοιαζε με χαμένο παιδί.

Χρειάστηκε να κάνει υπομονή μέχρι το απόγευμα. Τότε βγήκε ο έμπορος από το σπίτι. Φορούσε μαύρο μανδύα πάνω από το πολύχρωμο κοστουμί εξόδου κι ένα καπέλο με φτερά για να προστατεύεται από τη βροχή. Ο Τιμπόρ τον ακολούθησε από απόσταση. Παρά τη βροχή, το γλυκερό άρωμα του Βενετσιάνου ήταν τόσο έντονο, ώστε ο Τιμπόρ δε θα τον έχανε ούτε αν έκλεινε τα μάτια. Αφού προχώρησαν μερικά οικοδομικά τετράγωνα, ο Τιμπόρ τον πλησίασε. Ο έμπορος εξεπλάγη που ξανάβλεπε το νάνο και πιάνοντας τη λαβή βεβαιώθηκε ότι είχε μαζί του το σπαθί. Δε σταμάτησε κι ο Τιμπόρ δυσκολευόταν να ακολουθήσει το βήμα του.

«Χάσου, τέρας».

«Θέλω τα λεφτά μου και το σκάκι μου».

«Δεν ξέρω πώς βγήκες από τη φυλακή του δόγη, αλλά μπορώ να φροντίσω να επιστρέψεις εκεί μέσα στο πι και φι».

«Εσάς θα έπρεπε να κλείσουν μέσα! Δώστε μου το σκάκι μου!»

Ο έμπορος έχωσε το χέρι στο μανδύα του κι έβγαλε το παιχνίδι του Τιμπόρ. «Αυτό εδώ;»

Ο Τιμπόρ άπλωσε το χέρι, αλλά ο Βενετσιάνος το τράβηξε μακριά του. «Πάω να παίξω μερικές παρτίδες με την αγαπημένη μου. Έχουμε βέβαια δικά μας σκάκια, ένα από κασσίτερο κι ένα πολύτιμο με μαρμάρινα πιόνια, αλλά αυτό εδώ» –κούνησε το ευτελές σκάκι του Τιμπόρ κάνοντας ν' ακουστούν τα πιόνια στο εσωτερικό– «κάνει το παιχνίδι πιο αυθεντικό. Πιο προσωπικό».

«Δεν μπορώ να ζήσω χωρίς το σκάκι μου!»

Ο έμπορος έχωσε πάλι το παιχνίδι στο μανδύα του. «Τόσο το καλύτερο».

Ο Τιμπόρ τράβηξε τον άντρα από το μανδύα. Με μια γρήγορη κίνηση ο Βενετσιάνος αποδεσμεύτηκε, τράβηξε το σπαθί του και το έβαλε στο λαρύγγι του Τιμπόρ. «Δεν υπάρχει καλόγουστος άνθρωπος που δε θα μου ήταν ευγνώμων αν σε έσφαζα. Μη μου δίνεις αφορμή, λοιπόν».

Ο Τιμπόρ σήκωσε καθησυχαστικά τα χέρια. Ο Βενετσιάνος έχωσε το σπαθί στο θηκάρι και απομακρύνθηκε γελώντας.

Όταν λίγο πριν φέξει ο Βενετσιάνος εγκατέλειψε το σπίτι της ερωμένης του για να επιστρέψει στο παλάτι του από τον ίδιο δρόμο, ο Τιμπόρ είχε περάσει οχτώ ώρες αναλογιζόμενος πώς οι δυο τους στα ζεστά –περιστοιχισμένοι από λιχουδιές, κρασιά και μεταξωτά μαξιλάρια– έπαιζαν ερασιτεχνικά σκάκι, έκαναν έρωτα και κοροΐδευαν το μεθυσμένο, δαρμένο νάνο που με μουσκεμένα ρούχα και χωρίς κατάλυμα νοσταλγούσε το ευτελές σκάκι του. Ο Τιμπόρ είχε προετοιμαστεί: είχε κρυφτεί σ' ένα γιαπί, σε κά-

ποιο σοκάκι του καναλιού, απ' όπου θα περνούσε ο Βενετσιάνος για να επιστρέψει στο παλάτσο του. Είχε βρει ένα σκοινί και είχε δέσει τη μια άκρη του σ' ένα καλάθι με τούβλα που έτυχε να βρίσκεται στην όχθη του καναλιού.

Όταν ο Βενετσιάνος έφτασε σ' εκείνο το σημείο, ο Τιμπόρ τέτρωσε το σκοινί. Ο εχθρός του έπεσε κάτω και ο Τιμπόρ έτρεξε, κάθισε πάνω του και του έδεσε τα χέρια στην πλάτη. Ο Τιμπόρ δεν είχε κλέψει ποτέ τίποτα· ήθελε απλώς να πάρει πίσω αυτό που του ανήκε. Μάλιστα, τα λεφτά του στοιχήματος δεν τον ενδιέφεραν. Όταν ο έμπορος κατάλαβε τι γινόταν, φώναξε «βοήθεια». Ο Τιμπόρ τού βούλωσε το στόμα με το ένα χέρι. Με το άλλο τράβηξε το σκάκι από το μανδύα. Όμως ο Βενετσιάνος ξαφνικά σηκώθηκε πετώντας το νάνο από πάνω του. Το σκάκι έπεσε κάτω και άνοιξε. Τα πόνια σκορπίστηκαν στο λιθόστρωτο, μερικά έπεσαν στα νερά του καναλιού.

Ο Βενετσιάνος ήταν γρηγορότερος από τον Τιμπόρ. Με τα χέρια ακόμα δεμένα, του έδωσε μια δυνατή κλοτσιά. Ο νάνος σωριάστηκε με την πλάτη στο καλάθι με τα τούβλα που αμέσως έγειρε και έπεσε στο κανάλι. Το σκοινί τεντώθηκε κι έσυρε τον έμπορο από τη φτέρνα στο πεζοδρόμιο. Ο Βενετσιάνος φώναξε τρομοκρατημένος, καθώς το βάρος των τούβλων τον τραβούσε στο κανάλι. Ο Τιμπόρ, που βρισκόταν στην πορεία του, συμπαρασύρθηκε.

Μόλις βούτηξε στο νερό, άρχισε να κολυμπάει σαν σκυλί. Μια δυνατή κλοτσιά του εμπόρου τον βύθισε κάτω απ' την επιφάνεια του νερού. Τα ρούχα του, που είχαν μουσκέψει αμέσως, τον τραβούσαν ακόμα πιο κάτω. Χτύπησε με το κεφάλι σε κάποιο τοίχο και τον ακολούθησε προς τα πάνω. Βγαίνοντας στην επιφάνεια έφτυσε το αηδιαστικό νερό του καναλιού και γραπώθηκε από μια προεξοχή.

Ύστερα από μερικές εισπινοές αντιλήφθηκε ότι ο έμπορος δεν είχε βγει έξω μαζί του: τα τούβλα και το σκοινί τον κρατούσαν στο βυθό. Ο Τιμπόρ παρατήρησε μαρμαρωμένος τις αναταράξεις του νερού και τις μπουρμπουλήθρες να μειώνονται. Λίγες ακόμα φυσαλίδες έσκασαν στην επιφάνεια κι έπειτα δεν ακουγόταν τίποτα πια πέρα από τη δική του λαχανιασμένη ανάσα.

Προσπάθησε να φτάσει στην πλησιέστερη σκάλα. Καθώς κατευθυνόταν προς τα κει, χτύπησε με το πόδι το κεφάλι του πνιγμένου. Αυτό του προκάλεσε ανείπωτη φρίκη. Περίμενε πως από στιγμή σε στιγμή ο νεκρός θα τον άρπαζε και θα τον τραβούσε κοντά του. Πανικόβλητος άδραξε τα μεταλλικά σκαλιά και βγήκε από το νερό.

Όταν πάτησε σε στέρεο έδαφος κάρφωσε το βλέμμα του στο μαύρο νερό του καναλιού. Του φάνηκε πως είδε έναν αρουραίο στην επιφάνεια, όμως δεν ήταν παρά ένα από τα πiónια του σκακιού. Στο απέναντι τοιχίο έπλεε σαν πολύχρωμη πάπια το γελοίο καπέλο με τα φτερά. Τίποτ' άλλο δεν είχε απομείνει από το Βενετσιάνο. Ο Τιμπόρ μάζεψε βιαστικά μερικά πiónια, αλλά το παιχνίδι δεν ήταν πλήρες. Από τη βιασύνη του έριξε το σκάκι στο νερό και, με κάποια καθυστέρηση, συνειδητοποίησε ότι η σκακιέρα και τα πiónια δε θα βυθίζονταν. Το έβαλε στα πόδια.

Η πλησιέστερη εκκλησία ήταν ο Σαν Τζοβάνι Ελεμοσινάριο, αλλά οι πόρτες της δεν άνοιγαν. Οι εκκλησίες Σαν Πάολο και Σαν Στάε ήταν επίσης κλειστές. Στο κενό ανάμεσα σε δύο παλάτσο ο Τιμπόρ είδε το κόκκινο χρώμα της αυγής. Ο ήλιος ήταν για εκείνον το μάτι του Θεού κι έπρεπε πάση θυσία να κρυφτεί απ' αυτό. Δε θα έβγαινε στο φως της μέρας αν δεν εξομολογούνταν μπροστά στην άγια τράπεζα την απαίσια πράξη του.

Η δρύινη πόρτα της Σαν Μαρία Γκλοριόσα υποχώρησε και ο Τιμπόρ ανάσανε ανακουφισμένος όταν βρέθηκε ολομόναχος στην εκκλησία. Η μυρωδιά του κεριού και του λιβανιού τον ηρέμησε. Πήρε λίγο αγίασμα και ράντισε το βρεγμένο μέτωπό του. Από το δεξί κλίτος πήγε κατευθείαν στην εικόνα της Παναγίας επειδή δεν άντεχε τη θέα του Ιησού στο σταυρό. Ο δεμένος Λυτρωτής τού θύμιζε έντονα το Βενετσιάνο στο κανάλι.

Ο Τιμπόρ έπεσε στα γόνατα μπροστά στη θλιμμένη Μαντόνα, μετανόησε και προσευχήθηκε. Πού και πού σήκωνε το βλέμμα και την κοίταζε και κάθε φορά τού φαινόταν ότι η Παναγία τού χαμογελούσε με περισσότερη κατανόηση. Τώρα που η έντασή του είχε μειωθεί, ο Τιμπόρ άρχισε να κρυνώνει. Η παγωνιά από τις πέτρινες πλάκες τρύπωσε στα βρεγμένα ρούχα του και σύντομα έτρεμε σύγκορμος. Πόσο θα 'θελε να ήταν στα ζεστά χέρια της Θεομήτορος, εκεί όπου βρισκόταν ο γυμνός Χριστούλης... Όμως δίκαια υπέφερε: πριν από λίγο είχε σκοτώσει έναν άνθρωπο.

Ακόμα και στον πόλεμο ο Τιμπόρ είχε μείνει ανέγγιχτος από αυτό το αμάρτημα. Όταν σε ηλικία δεκατεσσάρων χρονών τον έδιωξαν από το κτήμα των γονιών του, στο χωριό Προβεζάνο όπου είχε γεννηθεί, και από τη Δημοκρατία της Βενετίας, επειδή οι γείτονες κατήγγειλαν ότι το τέρας ενοχλούσε τα κορίτσια του χωριού, τον πήρε ένα αυστριακό τάγμα δραγόνων που περνούσε από την περιοχή του Ούντινε. Κατευθυνόταν προς το βορρά για να αποσπάσει από τους ληστρικούς Πρώσους τη Σιλεσία. Ο Τιμπόρ στρατολογήθηκε για να φροντίζει τις μπότες των στρατιωτών αλλά και ως γούρι.

Έτσι, την άνοιξη του 1759 βρέθηκε στον Επταετή Πόλεμο που μαινόταν ήδη τρία χρόνια. Ως υπεύθυνος υπόδησης συνόδευσε το τάγμα μέσω Βιέννης και Πράγας στη Σιλεσία και οι δραγόνοι

απέδωσαν την ήττα των πρωσικών στρατευμάτων στο Κούνερ-οντορφ στο γούρι τους. Ο Τιμπόρ έζησε την κατάληψη του Βερολίνου και δεν περνούσε διόλου άσχημα στα στρατόπεδα και στις κυριευμένες πόλεις. Έμαθε γερμανικά, φορούσε στολή ραμμένη στα μέτρα του μικροσκοπικού κορμιού του, έτρωγε πλουσιοπάροχα και συμμετείχε πού και πού στα μεθύσια των στρατιωτών.

Όμως η τύχη εγκατέλειψε τους Αυστριακούς το Νοέμβριο του 1760. Στη μάχη του Τοργκάου οι Πρώσοι συνέτριψαν το τάγμα του Τιμπόρ. Παρότι ο υπεύθυνος υπόδησης δε συμμετείχε στη μάχη, χτυπήθηκε στο μηρό από τη σφαίρα ενός μουσκέτου κι έτσι δεν μπόρεσε να προχωρήσει αρκετά κατά τη νυχτερινή οπισθοχώρηση. Έφιπποι Πρώσοι τον συνέλαβαν. Έχοντας χάσει περισσότερους από τους μισούς άντρες τους στο πεδίο της μάχης, οι θωρακοφόροι υπεείς ήθελαν να εκδικηθούν. Ο νάνος ήταν μια πρωτότυπη λεία και θα 'ταν κρίμα απλώς και μόνο να τον εκτελέσουν. Άδειασαν, λοιπόν, ένα βαρέλι με παστές ρέγκες, στρίμωξαν μέσα το δύστυχο Τιμπόρ, κάρφωσαν το καπάκι και τον έριξαν στον Έλβα.

Δυο μέρες και δυο νύχτες έμεινε κλεισμένος στο βαρέλι. Δεν μπορούσε να κουνηθεί, πόσο μάλλον να ελευθερωθεί. Το τραύμα στο μηρό του ήταν δεμένο πρόχειρα και το παγωμένο νερό του Έλβα έμπαινε από μια χαραμάδα στις σανίδες του βαρελιού. Για να μην πνιγεί, ο Τιμπόρ έπρεπε να τη γυρίσει προς τα πάνω ή να την καλύψει. Το βαρέλι ήταν η φυλακή του, αλλά και η σωτηρία του, καθώς δεν ήξερε κολύμπι. Στην αρχή η διαπεραστική μυρωδιά ψαριού τού προκαλούσε εμετό, αλλά δύο μέρες αργότερα έγλειφε από την πείνα το αλάτι των παστών ψαριών στις σανίδες. Ο νάνος, εξαντλημένος, φώναζε βοήθεια μέχρις ότου δεν έβγαινε πια φωνή. Τότε θυμήθηκε το μενταγιόν της Παναγίας στο

λαιμό του και αναζήτησε σωτηρία στην προσευχή: ορκίστηκε στην Παναγία πως, αν έβγαινε σώος από την πλωτή φυλακή του, δε θα ξανάπινε ποτέ. Έξι ώρες αργότερα έταξε να μείνει παρθένος και τρεις ώρες μετά υποσχέθηκε να πάει σε μοναστήρι.

Αν περίμενε άλλη μία ώρα θα σωζόταν και χωρίς αυτό τον όρκο, καθώς το βαρέλι είχε φτάσει πια στο Βίτενμπεργκ. Τι ειρωνεία... εκεί οι ναυτικοί ψάρεψαν τον Τιμπόρ από τον Έλβα και τον ελευθέρωσαν και –τι ειρωνεία– εκεί, στην πόλη του Λούθηρου, εκείνος έπεσε στο χώμα, το γέμισε φιλιά και τραύλισε καθολικές ευχαριστήριες προσευχές... Λες κι ένας παστωμένος νάνος που βρομούσε ψαρίλα και φορούσε την αιματοβαμμένη στολή των δραγόνων δεν ήταν από μόνος του αρκετά παράξενο θέαμα.

Κατόπιν συνελήφθη· περιποιήθηκαν το τραύμα του και έκαψαν την κουρελιασμένη στολή του. Συνήλθε γρήγορα και εξίσου γρήγορα τον έπιασε ανυπομονησία: είχε δώσει το λόγο του στην Παρθένο Μαρία και ήθελε να τον κάνει πράξη όσο το δυνατόν συντομότερα. Ωστόσο, αναγκάστηκε να περιμένει υπομονετικά τρεις μήνες πριν τον αφήσουν να φύγει. Βέβαια, ο πόλεμος συνεχιζόταν με αμείωτη ένταση, αλλά ο νάνος, ως αιχμάλωτος, κόστιζε στους Πρώσους περισσότερο από το όφελος που θα μπορούσε να προσφέρει στους Αυστριακούς.

Ελεύθερος ξανά, ακολούθησε ένα μπουλούκι σαλτιμπάγκων προς την Πολωνία. Ήταν ο συντομότερος δρόμος για να επιστρέψει σε ρωμαιοκαθολικό έδαφος.

Όταν το χτύπημα της καμπάνας ξύπνησε τον Τιμπόρ από την προσευχή, η πέτρα κάτω από τα γόνατά του είχε σκουρύνει από το νερό του καναλιού. Μερικοί πιστοί είχαν συγκεντρωθεί στους πάγκους της εκκλησίας και στο εξομολογητήριο. Ο Τιμπόρ άνα-

ψε ένα κερί για το νεκρό, είπε μια προσευχή για να αναπαυθεί η ψυχή του και τράβηξε για το πανδοχείο του Βόλφγκανγκ φον Κέμπελεν.

Όμως ο Ούγγρος ιππότης είχε ήδη αναχωρήσει. Ενώ ο Τιμπόρ προσπαθούσε να καταπολεμήσει τον πανικό του, ο πορτιέρης συμπλήρωσε ότι ο Κέμπελεν, πριν επιστρέψει στην πατρίδα του, θα έκανε μια στάση στους φυσητές γυαλιού του Μουράνο.

Ο Τιμπόρ πήγε στο νησί του Μουράνο και, παρά την άθλια εμφάνισή του, τον οδήγησαν αμέσως στο εργαστήριο του *signore* Κόπολα. Ένας υπηρέτης τον συνόδευσε μέσα από το υαλουργείο μπροστά σε μια πόρτα την οποία χτύπησε τρεις φορές. Περιμένοντας το «περάστε» ο υπηρέτης περιεργαζόταν τον Τιμπόρ ή, για την ακρίβεια, το ένα του μάτι περιεργαζόταν τον Τιμπόρ· το άλλο, λες και ήταν αυτόνομο, συνέχισε να κοιτάζει την πόρτα. Και σαν να μην έφτανε αυτό, το ένα μάτι του υπηρέτη ήταν καστανό και το άλλο πράσινο. Ο Τιμπόρ σκέφτηκε να κάνει μεταβολή και να φύγει, όταν κάποιος από μέσα τους είπε να περάσουν. Ο αλλήθωρος υπηρέτης άνοιξε την πόρτα.

Το εργαστήριο του Κόπολα έμοιαζε με εργαστήριο αλχημιστή, με τη διαφορά ότι εδώ σημασία είχαν τα ίδια τα γυάλινα δοχεία και φιαλίδια και όχι το περιεχόμενό τους. Στο μοναδικό ελεύθερο τραπέζι, στο κέντρο του δωματίου που δεν είχε παράθυρα, κάθονταν ο Βόλφγκανγκ φον Κέμπελεν και αντίκρου του ο Κόπολα, ένας παχύσαρκος άντρας χωρίς πιγούνι που φορούσε δερμάτινη ποδιά. Ανάμεσά τους υπήρχε ένα πλακέ κουτάκι. Ο Κέμπελεν δεν έδειξε να εκπλήσσεται ιδιαίτερα που ξανάβλεπε τον Τιμπόρ.

«Έρχεσαι τη σωστή στιγμή», του είπε χαιρετώντας τον. «Κάθισε».

Ο Κόπολα υπέδειξε μ' ένα νεύμα ένα σκαμνί κι ο Τιμπόρ το έβαλε δίπλα στον Κέμπελεν. Ο μάστορας του γυαλιού δε μίλησε·

επίσης δεν έδειξε να τον απασχολεί ιδιαίτερα η παράξενη σωματική διάπλαση του Τιμπόρ. Ωστόσο, για μια στιγμή τον κοίταξε τόσο διαπεραστικά, ώστε ο Τιμπόρ βλεφάρισε κι έστρεψε αλλού το βλέμμα.

Ο Κέμπελεν έγνεψε στον παχύσαρκο Βενετσιάνο να συνεχίσει. Ο Κόπολα γύρισε το κουτάκι κατά τέτοιο τρόπο, ώστε η κλειδαριά του να είναι προς την πλευρά του Κέμπελεν και του Τιμπόρ. Το άνοιξε με μια θεαματική κίνηση. Μέσα στο κουτί, σε μικρές οφθαλμόσχημες κοιλότητες από κόκκινο βελούδο, υπήρχαν δώδεκα μάτια – έξι ζευγάρια ματιών· όλες οι κόρες κοίταζαν τον Τιμπόρ. Αυτός τρόμαξε και σταυροκοπήθηκε. Ο Κέμπελεν γέλασε δυνατά και ο Κόπολα συντονίστηκε βραχνιασμένα.

«Υπέροχα!» επαίνεσε ο Κέμπελεν τον υαλοουργό σε άψογα ιταλικά. «Δε θα μπορούσα να έχω καλύτερη απόδειξη για την ποιότητα της δουλειάς σας».

Ο Κόπολα φόρεσε ένα υφασμάτινο γάντι, έβγαλε ένα βαθυγάλαζο μάτι από τη βελούδινη θήκη του και το απόθεσε μπροστά στον Κέμπελεν πάνω σ' ένα κομμάτι ύφασμα. Ο Κέμπελεν πήρε το μάτι με λιγότερη προσοχή κι ενώ το κυλούσε στο χέρι του η κόρη εμφανιζόταν κάθε τόσο ανάμεσα στα δάχτυλά του. Έπειτα το άφησε στη βελούδινη θήκη δίπλα στο ταίρι του, με τέτοιο τρόπο όμως ώστε αλληθώριζε φριχτά. Ο Κόπολα έδωσε στον Κέμπελεν και άλλα μάτια.

Ο Τιμπόρ κατάλαβε ότι ήταν μάτια από γυαλί και όχι συντηρημένοι οφθαλμοί νεκρών, όπως αρχικά είχε υποθέσει. Όμως αυτό δεν τα έκανε πιο υποφερτά.

Αφού ο Κέμπελεν είδε αρκετά, ρώτησε τον Τιμπόρ: «Ποια θέλεις να γίνουν δικά σου;»

«Δικά μου...;»

«Του αυτόματου. Ποια θα διάλεγες για το αυτόματο;»

Ο Τιμπόρ έδειξε τα αλλήθωρα μπλε μάτια. Ο Κόπολα συμφώνησε ξεφυσώντας, αλλά ο Κέμπελεν κούνησε αρνητικά το κεφάλι. «Τούρκος με γαλανά μάτια; Η αυτοκράτειρα θα νιώσει ότι την κοροϊδεύουν».

Ο Βόλφγκανγκ φον Κέμπελεν βιαζόταν να επιστρέψει στο Πρέσμπουργκ, πράγμα που βόλευε πολύ τον Τιμπόρ. Κάποια στιγμή μια γόνδολα θα χτυπούσε το πτώμα του εμπόρου και τότε θα έψαχναν να βρουν το νάνο. Ο Κέμπελεν δε ρώτησε τον Τιμπόρ γιατί άλλαξε τόσο γρήγορα γνώμη. Στη στεριά, στο Μέστρε, του αγόρασε καινούρια ρούχα και επιβιβάστηκαν σε μια ελαφριά τετράτροχη άμαξα.

Την επόμενη μέρα ο Τιμπόρ έπαθε γρίπη. Ο Κέμπελεν περιέθαλψε τον άρρωστο με φάρμακα και σκεπάσματα, όμως δε διέκοψε το ταξίδι. Σε αυτό το διάστημα διαπραγματεύτηκε μαζί του τους όρους του συμβολαίου τους. Ο Κέμπελεν πρότεινε πέντε δουκάτα βδομαδιάτικο, συν διατροφή και στέγη· και αν πετύχαινε η επίδειξη ενώπιον της αυτοκράτειρας, ένα επίδομα πενήντα δουκάτων. Ο Τιμπόρ εντυπωσιάστηκε τόσο από τα ποσά, ώστε δεν του πέρασε καν από το μυαλό η σκέψη να κάνει παζάρια.

Η τελευταία σταθερή δουλειά του Τιμπόρ ήταν το καλοκαίρι του 1761 στην πολωνική μονή Όμπρα, όπου είχε καταφύγει αφού εγκατέλειψε την Πρωσία. Εκτελούσε καθήκοντα κηπουρού, μάθαινε ανάγνωση και γραφή κι ευχαριστούσε κάθε μέρα το Θεό, τον Χριστό και προπάντων την Παναγία για τον προστατευτικό μαντρότοιχο του μοναστηριού. Δεν έγινε καλόγερος, αλλά δεν της είχε τάξει κάτι τέτοιο.

Όμως δεν έμεινε για πάντα στο μοναστήρι, έμεινε μόνο τέσσερα χρόνια. Παρά την απαγόρευση του αβά, μια ομάδα νεοφώτιστων έπαιζε μανιωδώς σκάκι. Αυτοί μύησαν τον Τιμπόρ στο βασιλικό παιχνίδι. Ένας νεοφώτιστος εξήγησε στο νάνο τους κανόνες κι από την πρώτη κιάλας παρτίδα ο Τιμπόρ κέρδιζε όλους τους αντιπάλους του. Κανείς δεν πίστευε ότι δεν είχε παίξει ποτέ προηγουμένως σκάκι. Σε λίγες βδομάδες είχε γίνει αξιοθέατο. Όλο και περισσότεροι μοναχοί προσχωρούσαν στη μυστική σκακιστική οργάνωση, έπαιζαν και έχαναν από τη νέα σκακιστική διάνοια. Ο νάνος απολάμβανε την αναγνώριση των αδελφών μέχρις ότου κάποιος που δεν ήξερε να χάνει πληροφόρησε τον αβά για το τυχερό παιχνίδι που παιζόταν εντός των τειχών της μονής του. Η υπόθεση χρειαζόταν ένα εξιλαστήριο θύμα και ο κλήρος έπεσε στον Τιμπόρ. Οι νεοφώτιστοι συμφώνησαν να καταθέσουν ότι ο νάνος τούς παρέσυρε σε αυτό το παιχνίδι. Έτσι ο Τιμπόρ αναγκάστηκε να φύγει από την Όμπρα. Του κατέβαλαν το μισθό του και του έδωσαν επίσης το σκάκι που κι αυτό –έτσι δήλωσαν οι νεοφώτιστοι στον αβά– το είχε φέρει εκείνος λαθραία στη μονή.

Έτσι το φθινόπωρο του 1765 ο Τιμπόρ βρέθηκε πάλι στο δρόμο. Επειδή ήταν ένα κρύο φθινόπωρο αποφάσισε να τραβήξει προς το νότο. Χρειάστηκε τρία χρόνια για να επιστρέψει στη Δημοκρατία της Βενετίας. Το σκάκι, που είχε γίνει αφορμή να χάσει τη θέση του στο μοναστήρι, τώρα τον έτρεφε. Στα καπηλειά που έβρισκε στο δρόμο του έπαιζε για λεφτά και κέρδιζε. Συχνά έπαιζε και γι' ανταλλάγματα: εδώ για ένα γεύμα, εκεί για μια διανυκτέρευση ή μια θέση στην ταχυδρομική άμαξα. Στις πόλεις θα μπορούσε ασφαλώς να κερδίσει περισσότερα, ωστόσο απέφυγε τα μεγάλα μέρη. Ένωθε ήδη αρκετά άβολα να τον χαζεύει ένα ολόκληρο χωριό.

Ο μικρόσωμος σκακιστής αποτελούσε αξιοθέατο για τα χωριά, όμως κανείς δεν τον αγαπούσε. Πόσο μάλλον όταν μαδούσε τους συγχωριανούς τους. Για την εχθρότητα που του έδειχναν αναζητούσε παρηγοριά στις προσευχές στην Παναγία και έβρισκε πάντα χρόνο να σταματάει σε κάθε τάφο και σε κάθε εκκλησιάκι που συναντούσε στο δρόμο του. Όμως η μακρινή Θεομήτωρ δεν του συμπαραστεκόταν πάντα, κι έτσι εκείνος βρήκε άλλη μία, πιο άμεση παρηγοριά: το μπράντι. Όταν δεν περπατούσε, περνούσε τον περισσότερο χρόνο του στα καπηλειά, όπου η πρόσβαση στο οινόπνευμα ήταν εύκολη. Στα σύνορα της Γαληνότατης Δημοκρατίας οι κάτοικοι ενός χωριού, που το πρωί είχαν χάσει σαράντα δουκάτα παίζοντας σκάκι, τη νύχτα επιτέθηκαν και λήστεψαν το μεθυσμένο Τιμπόρ.

Ο σαρανταδυσάχρονος νάνος επέστρεψε στην πατρίδα του το καλοκαίρι του 1769, πεζός, κουρελής και μεθύστακας. Λίγους μήνες αργότερα την εγκατέλειπε ξανά, αυτή τη φορά μέσα σε άμαξα, με καθωσπρέπει ρούχα κι ένα πουγκί γεμάτο χρήματα.

Το απόγευμα της γιορτής του Αγίου Νικολάου ο ιππότης φον Κέμπελεν και ο Τιμπόρ Σκαρντανέλι έφτασαν στον προορισμό τους. Σε κάποιο ύψωμα, λίγο πριν φτάσουν στο Δούναβη, ο Κέμπελεν διέταξε τον αμαξά να σταματήσει. Στην απέναντι όχθη εκτεινόταν το Πρέσμπουργκ. Έπεφτε ένα απαλό χιόνι που έλιωνε μόλις άγγιζε το έδαφος.

Ο Τιμπόρ, αφού ούρησε, ατένισε την πόλη. Σε σύγκριση με τη Βενετία το Πρέσμπουργκ φαινόταν σχεδόν βαρετό, μια τακτοποιημένη πόλη που είχε εξαπλωθεί και πέρα από τα τείχη της, μπροστά οι καλύβες των ψαράδων και των βαρκάρηδων, παραπίσω οι αμπελώνες. Μόνο ο καθεδρικός ναός του Αγίου Μαρτίνου

με το πράσινο καμπαναριό χτυπούσε στο μάτι. Αριστερά ορθώνταν ο λόφος με το παλάτι, ένα χοντροκομμένο κτίσμα σαν αναποδογυρισμένο τραπέζι που άπλωνε στον γκριζό ουρανό τα πόδια του, τους τέσσερις γωνιακούς πύργους.

Στο Πρέσμπουργκ ο Δούναβης κυλούσε κουρασμένα στην κοίτη του, μοιρασμένος στα δύο από ένα νησί. Ο Κέμπελν πλησίασε τον Τιμπόρ και του έδειξε μια γέφυρα που συνέδεε τις δύο όχθες. «Τη βλέπεις; Είναι πλωτή. Όταν χρειάζεται να περάσει κάποιο πλοίο, τα δυο μισά της γέφυρας αποσυνδέονται και ανοίγουν, για να ενωθούν πάλι αμέσως μετά».

«Μια πλωτή γέφυρα;»

«Ακριβώς. Ασυνήθιστο έργο, δε συμφωνείς; Ρώτησέ με λοιπόν ποιος το κατασκεύασε».

«Ποιος το κατασκεύασε;»

«Ο Βόλφγκανγκ φον Κέμπελν. Και αφού κατάφερε να κατασκευάσει μια πλωτή γέφυρα στο μεγαλύτερο ποταμό της Ευρώπης, θα καταφέρει ασφαλώς να κρύψει κι ένα νάνο μέσα σε ένα έπιπλο». Ο Κέμπελν γονάτισε δίπλα στον Τιμπόρ και τον έπιασε από τον ώμο. «Κοίταξε καλά την πόλη, διότι τους επόμενους μήνες δεν πρόκειται να την πολυδείς».

«Γιατί;»

«Γιατί απλούστατα κανείς στο Πρέσμπουργκ δεν πρέπει να δει εσένα».

«Τι;»

«Μια μικρόσωμη σκακιστική ιδιοφυΐα μένει στο σπίτι του Κέμπελν και λίγους μήνες αργότερα ο ιππότης παρουσιάζει μια σκακιστική μηχανή. Δε νομίζεις ότι κάποιοι θα συνδυάσουν το ένα με το άλλο;»

Ο Τιμπόρ κοίταξε εξεταστικά τον καθεδρικό ναό. Πολύ θα ήθελε να δει την Παναγία εκεί μέσα.

«Λυπάμαι, αλλά αυτοί είναι οι όροι μου. Διακινδυνεύω πολύ περισσότερα από σένα, μην το ξεχνάς». Ο Κέμπελεν χτύπησε ενθαρρυντικά τον Τιμπόρ στην πλάτη. «Αλλά μη σε νοιάζει, το σπίτι μου είναι ολόκληρη πολιτεία. Δε θα σου λείψει τίποτα». Ο Κέμπελεν σηκώθηκε, καθάρισε τα χώματα από τα γόνατά του κι επέστρεψε στην άμαξα. Κράτησε σαν λακές την πόρτα στον Τιμπόρ κι έκανε μια μικρή υπόκλιση.

«Παρακαλώ, η πρώτη πρόβα απόκρυψής σου».

Ο Τιμπόρ μπήκε στην άμαξα και λίγο αργότερα οι δυο τους διέσχισαν τη γέφυρα του Κέμπελεν πάνω από το ποτάμι.

Πρέσμπουργκ, Ντόναου-γκάσε

Η ΟΙΚΙΑ ΤΟΥ ΚΕΜΠΕΛΕΝ βρισκόταν εκτός των τειχών, κοντά στην Πύλη του Λαυρεντίου, εκεί όπου η Κλέμενς-γκάσε βγαίνει στην παραδουνάβια Ντόναου-γκάσε. Ήταν τριώροφη και σε αντίθεση με τα γειτονικά σπίτια δεν είχε σιδεριές μόνο στα παράθυρα του ισογείου αλλά και στου πρώτου ορόφου. Ήταν ήδη σκοτεινά κι έτσι κανείς δεν είδε το νάνο να κατεβαίνει από την άμαξα για να μπει στο σπίτι. Στο διάδρομο ο Κέμπελεν παρακάλεσε τον Τιμπόρ να προπορευτεί και να τον περιμένει στο εργαστήριο, στον τελευταίο όροφο. Ο Τιμπόρ ανέβηκε την υποφωτισμένη σκάλα κι έβγαλε το κασκόλ, την τραγιάσκα και το βαρύ πανωφόρι που του είχε αγοράσει ο Κέμπελεν. Στους τοίχους κρέμονταν πορτρέτα και χάρτες, στον πρώτο όροφο το οικογενειακό οικόσημο: ένα δέντρο πάνω από μια κορόνα. Στον τελευταίο όροφο ο Τιμπόρ άνοιξε τη διπλή πόρτα που οδηγούσε στο εργαστήριο του ιππότη.

Το δωμάτιο όπου ο Τιμπόρ θα περνούσε σχεδόν κάθε ώρα που θα έμενε ξυπνητός τους επόμενους μήνες ήταν περίπου οχτώ βήματα μακρύ και έξι βήματα φαρδύ. Η αριστερή πλευρά είχε τρία ψηλά παράθυρα και καθώς οι κουρτίνες ήταν τραβηγμένες στο πλάι, το εργαστήριο φωτιζόταν κάπως από τα φανάρια του δρόμου. Στο δεξιό τοίχο και στη μετωπική πλευρά δυο πόρτες οδηγούσαν σε άλλα δωμάτια. Στις δρύινες ντουλάπες υπήρχαν α-

μέτρητα βιβλία. Τα περισσότερα βρίσκονταν πίσω από τζαμωτές πόρτες ώστε να προστατεύονται από τη σκόνη του εργαστηρίου. Σε δυο τραπέζια κι έναν πάγκο εργασίας υπήρχαν εργαλεία ξυλουργού, κλειδαρά και ωρολογοποιού: γωνιές, πλάνη, πριόνια, σφυριά, τρυπάνια, σμίλες, κοπίδια, ψαλίδια, μαχαίρια, κλειδιά, μέγγενες, ράσες και προπάντων λίμες και τανάλιες σε όλα τα μεγέθη· αλλά και εργαλεία που ο Τιμπόρ δεν είχε ξαναδεί, επίσης μεγεθυντικοί φακοί και καθρέφτες που αντικατόπτριζαν το αμυδρό φως του δρόμου. Κάτω από τα τραπέζια και στους τοίχους ήταν στοιβαγμένα υλικά: σανίδες και πηχάκια, χρώματα, σύρματα, καλώδια και σκοινιά, πύροι και καρφιά, λεπτοί μεταλλικοί δίσκοι και τα πλέον διαφορετικά υφάσματα. Όπου δεν υπήρχαν έπιπλα οι γαλλικές ταπετσαρίες ήταν καλυμμένες σχεδόν εξ ολοκλήρου με χαλκογραφίες και σχέδια. Τα περισσότερα σκίτσα ήταν κατασκευαστικά σχέδια που ο Τιμπόρ αδυνατούσε να καταλάβει, ωστόσο στο μισοσκόταδο αναγνώρισε κάποια που του θύμισαν το σχέδιο που του είχε δείξει ο Κέμπελεν στο κελί της βενετσιάνικης φυλακής.

Όλα αυτά εντούτοις ο Τιμπόρ τα είδε με την άκρη του ματιού, επειδή από την πρώτη στιγμή εκείνο που τράβηξε την προσοχή του ήταν το αντικείμενο στη μέση του χώρου, το οποίο, καλυμμένο με σεντόνι, περίμενε την επιστροφή του δημιουργού του. Από το περίγραμμά του ο Τιμπόρ κατάλαβε ότι ήταν το σκακιστικό αυτόματο. Μπόρεσε να φανταστεί το κεφάλι, τις πλάτες και μπροστά τους το τραπέζι με το σκάκι. Πλησίασε προσεχτικά τη μηχανή, όπως θα πλησίαζε ένα πτώμα, και αφαίρεσε το ύφασμα, όπως θ' αφαιρούσε ένα σάβανο.

Το θέαμα τον έκανε ν' ανατριχιάσει. Ο σκακιστής που καθόταν σταυροπόδι στο σκαμνί πίσω από το τραπέζι –ή η σκακίστρια, καθώς αυτό το τεχνητό ον δεν είχε ακόμα γένος– δεν ήταν παρά

ένας ακρωτηριασμένος σκελετός. Το στήθος και η πλάτη ήταν ανοιχτά και δεν αποκάλυπταν πλευρά και μυς αλλά πηχάκια και καλώδια. Ο αριστερός βραχίονας σταματούσε λίγο πριν από την κλείδωση σαν να του είχαν κόψει το χέρι και τρία καλώδια εξείχαν στο κενό. Το πιο τρομακτικό όμως ήταν το πρόσωπο του σκακιστή ή μάλλον το κεφάλι του, αφού το πρόσωπο έλειπε εντελώς. Εκεί όπου έπρεπε να βρίσκεται το στόμα κατέληγε ένας σωλήνας και, αντί ματιών, κρέμονταν δυο σκοινιά σαν αχρηστευμένα οπτικά νεύρα. Το σκιασμένο κουτί του μυαλού ήταν άδειο. Ο Τιμπόρ μαρμάρωσε σε τέτοιο βαθμό στη θέα αυτού του ξύλινου εκτρώματος, ώστε άργησε πολύ να κάνει το σταυρό του.

Ξαφνικά η πόρτα που ο Τιμπόρ είχε κλείσει πίσω του άνοιξε κι ένας άντρας, που δεν ήταν ο Κέμπλεν, μπήκε κρατώντας ένα λυχνάρι. Μήπως έπρεπε να κρυφτεί; Το κεφάλι του μόλις έφτανε στο ύψος του σκακιστικού τραπεζιού, έτσι ο άντρας δεν τον είδε. Με την πλάτη γυρισμένη στον Τιμπόρ άναψε όλες τις λάμπες του δωματίου. Ήταν λεπτός, τ' αχτένιστα σκουρόξανθα μαλλιά του έπεφταν σχεδόν στα μάτια του, φορούσε γυαλιά και γάντια με κομμένα δάχτυλα. Είχε περίπου την ίδια ηλικία με το νάνο. Μια σανίδα έτριξε κάτω από το βάρος του Τιμπόρ. Ο άντρας γύρισε και ανακάλυψε το νάνο. Τρόμαξε τόσο πολύ με το θέαμα, ώστε με το ελεύθερο χέρι έπιασε την καρδιά του και ξεστόμισε μια βρισιά.

Για μια στιγμή έπεσε απόλυτη σιωπή και οι δυο άντρες εξέτασαν με το βλέμμα ο ένας τον άλλο· ύστερα ένα χαμόγελο απλώθηκε στο πρόσωπο του άντρα που γρήγορα έγινε δυνατό και ασταμάτητο γέλιο.

«Καταπληκτικό», είπε όταν κατάφερε να συνέλθει. «Είναι πραγματικά ένα... ένα μικρό αξιοθέατο». Γέλασε ξανά με το αστείο του μέχρις ότου μπήκε ο Κέμπλεν.

«Συστηθήκατε ήδη; Τιμπόρ, από δω ο βοηθός μου, ο Ιακώβ. Ιακώβ, από δω ο Τιμπόρ Σκαρντανέλι από το Προβεζάνο». Ο Τιμπόρ έπιασε απρόθυμα το χέρι που του έτεινε ο βοηθός. Εκείνος το έσφιξε και το τράνταξε δυνατά.

«Θα περάσετε αρκετό χρόνο μαζί», είπε ο Κέμπλεν. «Ο Ιακώβ με βοηθάει να δώσω μορφή στο σκακιστή. Έφτιαξε το έπιπλο, θα κατασκευάσει και τον Τούρκο».

«Τον Τούρκο;»

«Ναι. Αρχικά θέλαμε το αυτόματο να είναι μια νεαρή κυρία, ένα χαριτωμένο πλάσμα με πορσελάνινη επιδερμίδα και μεταξωτά ρούχα, όμως έπειτα αλλάξαμε γνώμη». Ο Κέμπλεν έβαλε το χέρι του στον ώμο του ανθρωποειδούς. «Αυτό εδώ που βλέπεις δε θα γίνει μια όμορφη δεσποινίδα αλλά ένας άγριος μουσουλμάνος. Ένας Σαρακηνός, ο φόβος και ο τρόμος των σταυροφόρων, δολοφόνος χριστιανοπαίδων, υπόλογος μόνο στον Αλλάχ. Έτσι θα τρομοκρατήσουμε λίγο τους αντίπαλούς μας. Εξάλλου το σκάκι μάς έρχεται από την ανατολή. Ποιος, λοιπόν, θα το κατείχε καλύτερα από έναν Ανατολίτη;»

Ο Ιακώβ έκανε να πάρει το πανωφόρι του Τιμπόρ. «Αρκετά είπαμε. Θέλω να δω αν ταιριάζει το μυαλό στο κρανίο».

«Όχι τώρα, Ιακώβ. Είχαμε μακρύ ταξίδι και δε θα ήταν σωστό να υποχρεώσουμε το φιλοξενούμενό μας να μπει από το ένα κουτί στο άλλο. Οδηγήσέ τον στο δωμάτιό του».

Ο Ιακώβ συνόδευσε τον Τιμπόρ σε μια καμαρούλα που βρισκόταν σ' ένα διάδρομο πίσω από τη δεξιά πόρτα. Ήταν εξοπλισμένη με τ' απαραίτητα –κρεβάτι, τραπέζι, καρέκλα, λαβομάνο– κι είχε ένα παραθυράκι που έβλεπε στην εσωτερική αυλή, το οποίο, όμως, ακόμα κι ένας άνθρωπος με κανονική διάπλαση θα το έφτανε πατώντας στις μύτες των ποδιών του. Ο βοηθός του Κέμπλεν έφερε σεντόνια κι ένα δοχείο νυκτός και λίγο αργότερα

ήρθε ο Κέμπελεν αυτοπροσώπως κουβαλώντας ένα δίσκο με το δείπνο του Τιμπόρ: λίγο μαύρο ψωμί με χοιρομέρι, αχνιστό τσάι και δυο φλιτζάνια. Ενώ έπιναν, ο Κέμπελεν τον κατατόπισε σχετικώς με το σπίτι.

«Στο σπίτι ζουν η γυναίκα μου, το παιδί μου και τρεις οικιακοί βοηθοί. Τη γυναίκα μου θα σου τη γνωρίσω σύντομα, το υπηρετικό προσωπικό δε θα το συναντήσεις ποτέ. Για το βοηθό μου δεν έχω έγνοια, αλλά η υπηρέτρια και η μαγείρισσα είναι λαϊκές γυναίκες και, δυστυχώς, το ωραίο φύλο δε φημίζεται για την εχεμύθειά του. Δεν πρέπει, λοιπόν, να πληροφορηθούν την ύπαρξή σου. Έχουν εντολή να μπαίνουν στα διαμερίσματά μου μόνο αν τους το επιτρέψω εγώ και ποτέ στο εργαστήριό μου, έτσι δεν πρόκειται να τις δεις εδώ πάνω. Αν θέλεις να λουστείς ή να αποπατήσεις, πρέπει να το κάνεις νυχτερινές ώρες. Αν χρειάζεσαι κάτι, θα απευθύνεσαι κατ' αρχάς στον Ιακώβ. Μένει κάτω από το παλάτι, αλλά συχνά κοιμάται στο εργαστήριο αν τον πιάσει η νύχτα. Δε φοβάμαι μη με κατασκοπεύουν, αλλά οι απλοί άνθρωποι του Πρέσμπουργκ, οι χωρικοί, οι υπηρέτες, οι Σλοβάκοι, έχουν ένα κακό συνήθειο: την περιέργεια. Και μόνο ένα την ξεπερνά: η δεισιδαιμονία τους». Ο Κέμπελεν ήπιε μια γουλιά τσάι. «Λυπάμαι που σε κουράζω με τόσες εντολές, αλλά το εγχείρημα είναι φιλόδοξο και δεν έχω την πολυτέλεια της αποτυχίας. Μια μικρή αμέλεια μπορεί να καταστρέψει τα πάντα».

Ο Τιμπόρ συμφώνησε κουνώντας το κεφάλι.

«Είσαι ευχαριστημένος με το δωμάτιό σου; Χρειάζεσαι κάτι;»

«Έναν Εσταυρωμένο».

Ο Κέμπελεν χαμογέλασε. «Ασφαλώς». Σηκώθηκε. «Καληνύχτα, Τιμπόρ. Χαίρομαι για τη συνεργασία μας. Είμαι βέβαιος ότι η συνάντησή μας θα είναι επωφελής και για τους δυο μας».

«Ναι. Καληνύχτα, *signore* Κέμπελεν».

Στο φως της επόμενης μέρας ο Τιμπόρ μπόρεσε να εξετάσει διεξοδικά το αυτόματο. Το σκακιστικό τραπέζι, ή πιο σωστά ο μπουφές στον οποίο καθόταν το ανθρωποειδές, ήταν λιγότερο από δυο πήχεις πλατύ και το βάθος και το ύψος του ήταν ένας πήχης και ένα τέταρτο. Στα τέσσερα πόδια του είχε ρόδες. Στην μπροστινή πλευρά υπήρχαν δύο πόρτες: μία μονοκόμματη αριστερά και μία δίφυλλη δεξιά. Κάτω από τις πόρτες και σε όλο το μήκος του επίπλου υπήρχε ένα μακρύ συρτάρι. Όπως και οι πόρτες, είχε κι αυτό κλειδαριές. Στην πίσω πλευρά του επίπλου, αριστερά και δεξιά από το σκακιστή, υπήρχαν επίσης δυο πόρτες που κλείδωναν, αλλά μικρότερες από τις πόρτες της μπροστινής πλευράς. Το μπροστινό μέρος του σκαμνιού όπου καθόταν το ανθρωποειδές ήταν σταθερά συνδεδεμένο με το σκακιστικό τραπέζι. Το έπιπλο ήταν φτιαγμένο από ξύλο καρυδιάς, οι πόρτες είχαν ένθετα ξύλινα σχέδια. Η πλάκα του τραπεζιού ήταν πρόσθετη και μπορούσε να βγει μόνο από την ελεύθερη μεριά, απέναντι από το ανθρωποειδές. Στο κέντρο της υπήρχε ένα τετράγωνο άνοιγμα όπου σύντομα θα εφάρμοζε η σκακιέρα που τώρα βρισκόταν σ' έναν από τους πάγκους εργασίας.

Όταν ο Ιακώβ και ο Κέμπελεν έβγαλαν προσεχτικά την πλάκα του τραπεζιού και άνοιξαν και τα πέντε πορτόφυλλα, ο Τιμπόρ μπόρεσε να δει το εσωτερικό της μηχανής. Το δάπεδο ήταν παντού καλυμμένο με πράσινο κετσέ. Όπως η μπροστινή όψη έτσι και το εσωτερικό ήταν χωρισμένο στα δύο, το αριστερό μέρος με τη μονοκόμματη πόρτα καταλάμβανε το ένα τρίτο του χώρου και το δεξί με τη δίφυλλη πόρτα τα δύο τρίτα. Ένα ξύλινο τοίχωμα χώριζε εντελώς τα δύο μέρη. Το δεξί ήταν κενό, είχε μόνο δυο χάλκινα τόξα που θύμιζαν κομμάτια εξάντα.

Ο ωρολογιακός μηχανισμός του αυτόματου βρισκόταν στο αριστερό μικρότερο τμήμα. Κάτω κάτω υπήρχε ένας κύλινδρος α-

πό τον οποίο έβγαιναν σε ακανόνιστα διαστήματα μερικοί πύροι. Πάνω από τον κύλινδρο υπήρχε ένα χτένι με έντεκα μεταλλικές ράβδους τις οποίες –έτσι υπέθεσε ο Τιμπόρ– χτυπούσαν οι πύροι όπως τις χορδές ενός κλειδοκύμβαλου ή τσέμπαλου. Είχε δει κάτι παρόμοιο, αλλά σε πολύ μικρότερο μέγεθος, σε μουσικά κουτιά. Γυρνούσες μιαμανιβέλα και ο κύλινδρος περιστρεφόταν χτυπώντας μεταλλικές γλώσσες διαφορετικού μήκους. Οι ήχοι που παράγονταν με αυτό τον τρόπο συνέθεταν μια μελωδία.

Ο Κέμπελεν ζήτησε από τον Ιακώβ να κουρντίσει το μηχανισμό. Ο βοηθός έχωσε μιαμανιβέλα σε μια τρύπα στην αριστερή πλευρά του επίπλου και τη γύρισε μερικές φορές. Ο κύλινδρος άρχισε να κινείται αργά και μαζί του κινήθηκε ένα συνονθύλευμα οδοντωτών τροχών και ελασμάτων σε διαφορετικά μεγέθη που βρίσκονταν πίσω από τον κύλινδρο και το χτένι. Ο Τιμπόρ παρατηρούσε προσεχτικά το μηχανισμό περιμένοντας ότι κάτι θα συνέβαινε, αλλά εκτός από τη συνεχή κίνηση δε συνέβη το παραμικρό.

«Τι κάνει αυτός ο μηχανισμός;» ρώτησε ο Τιμπόρ αφού από ευγένεια κοιτούσε αρκετή ώρα χωρίς να μιλάει.

«Θορύβους», απάντησε ο βοηθός προλαβαίνοντας τον Κέμπελεν.

«Ο Ιακώβ έχει δίκιο», διαβεβαίωσε ο Κέμπελεν. «Είναι εκεί για να μοιάζει και να ακούγεται σαν πολύπλοκος ωρολογιακός μηχανισμός. Τη δουλειά θα την κάνεις εσύ, ο μηχανισμός είναι απλώς διάκοσμος».

«Οπτική απάτη», διόρθωσε ο Ιακώβ.

Ο Τιμπόρ απόρησε με την αναίδεια του βοηθού, αλλά ο Κέμπελεν του τη συγχώρησε. «Έστω, οπτική απάτη, μπορείτε να το πείτε κι έτσι».

Ο Τιμπόρ κοίταξε ξανά τη σκακιστική μηχανή. Ήταν κοντός, αλλά όχι τόσο κοντός ώστε να χωράει μέσα στο έπιπλο, πόσο μάλ-

λον να κινείται. Το δεξί τμήμα ίσως να επαρκούσε αν δεν υπήρχαν τα ορειχάλκινα τόξα.

Ο Κέμπελεν πρόλαβε την ερώτηση του Τιμπόρ. «Και τώρα αρχίζουν τα μαγικά κόλπα».

Ο Ιακώβ έχωσε το χέρι στο έπιπλο και τράβηξε στο πλάι το διαχωριστικό ανάμεσα στα δύο τμήματα, που δεν ήταν ένα αλλά δύο μισά, κι έτσι ξαφνικά οι χώροι ενώθηκαν. Ωστόσο δεν αρκέστηκε σ' αυτό: σήκωσε το καλυμμένο με κετσέ ξύλινο χώρισμα που κάλυπτε το πάτωμα στο δεξί τμήμα. Το συρτάρι κάτω από τις δύο πόρτες αποτελούσε την τελευταία απάτη. Το βάθος του ήταν το μισό από το βάθος του τραπέζιου. Έτσι, μετά την απομάκρυνση του ψεύτικου πάτου ο χώρος ψήλωνε περίπου δέκα δάχτυλα, δηλαδή όσο ήταν το ύψος του συρταριού.

Ο Ιακώβ έφερε στον Τιμπόρ ένα σκαμνί. Με τη βοήθεια των δυο αντρών ο νάνος χώθηκε στη μηχανή, κάθισε αριστερά πίσω από το μηχανισμό και άπλωσε τα πόδια στον ελεύθερο χώρο που του πρόσφερε το κενό πίσω από το συρτάρι. Χωρούσε. Δε σκάλωνε πουθενά, ούτε καν στο μηχανισμό που ήταν δίπλα στο δεξί του ώμο. Λες και ο Βόλφγκανγκ φον Κέμπελεν είχε φτιάξει αυτό το αυτόματο στα μέτρα του. Η περηφάνια στο πρόσωπο του εφευρέτη ήταν πρόδηλη.

«Και πώς θα παίζω σκάκι;» ρώτησε ο Τιμπόρ. «Μου είναι σχεδόν αδύνατο να κουνηθώ».

Αριστερά από τον Τιμπόρ, εκεί όπου καθόταν το ανθρωποειδές, υπήρχε μια πλάκα στο τοίχωμα. Μόλις ο Κέμπελεν ελευθέρωσε το έλασμα που τη συγκρατούσε, η πτυσσόμενη πλάκα έπεσε προς την αγκαλιά του Τιμπόρ. Από το άνοιγμα που δημιουργήθηκε ο Τιμπόρ μπορούσε να δει στο εσωτερικό του ξύλινου ανθρώπου. Ο Κέμπελεν έπιασε μια ορειχάλκινη ράβδο από την κοιλιά του ανθρωποειδούς, την τράβηξε πάνω στην πλάκα και την

κούνησε μερικές φορές. Ταυτόχρονα κινήθηκε το αριστερό μπράτσο του Τούρκου.

«Είναι ένας παντογράφος», εξήγησε. «Κάθε κίνηση που κάνεις εσύ εδώ κάτω με αυτόν, την κάνει και ο Τούρκος σε μεγαλύτερη κλίμακα. Προς το παρόν κουνάει μόνο το μπράτσο, όμως σύντομα θ' αποκτήσει χέρι και τότε θα μπορεί να πιάνει τα πιόνια».

«Και πώς θα βλέπω τη σκακιέρα;»

Ο Κέμπελεν ρούφηξε αέρα με σφιγμένα δόντια. «Αυτό το πρόβλημα δεν έχει λυθεί ακόμα. Αλλά έχω αρκετές ιδέες».

«Και τα πιόνια; Πώς θα μπορώ να...».

«Έχουμε τέσσερις μήνες ακόμα, Τιμπόρ. Μέχρι τότε θα μπορέσουμε ν' απαντήσουμε σ' όλα τα ερωτήματά σου». Ο Κέμπελεν και ο βοηθός σήκωσαν την πλάκα του τραπεζιού που προηγουμένως είχαν αφήσει σε μια άκρη. «Προς το παρόν θα σε βυθίσουμε στο σκοτάδι».

Έσυραν την πλάκα πάνω στο έπιπλο. Για μια στιγμή ο Τιμπόρ ένιωσε ότι καθόταν στον πυθμένα ενός τετράγωνου πηγαδιού αφού από το άνοιγμα στο κέντρο της πλάκας έμπαινε φως – αλλά ο Κέμπελεν εφάρμοσε τη σκακιέρα κι έτσι έπεσε βαθύ σκοτάδι. Τώρα οι εξωτερικοί ήχοι ακούγονταν στομωμένοι. Αυτό που άκουγε κυρίως ήταν η ανάσα του.

«Και τώρα θα παίξουμε τυφλόμυγα», άκουσε να λέει ο Ιακώβ και το σκακιστικό έπιπλο έκανε μια επιτόπου στροφή πάνω στις ρόδες του.

Ο κλυδωνισμός θύμιζε αστραπιαία στον Τιμπόρ τις δύο μέρες εγκλεισμού του στο ξύλινο βαρέλι, τότε στον Έλβα, όταν δεν είχε προοπτική σωτηρίας. Άθελά του έσφιξε τις γροθιές του. Η καρδιά του χτυπούσε σαν τρελή και το κεφάλι του κόντευε να εκραγεί. Η κυκλοφορία του αίματος στ' αφτιά του ηχούσε σαν τη ροή του ποταμού. Το τοίχωμα στ' αριστερά του και ο μηχανισμός

φάνηκαν ξαφνικά να κινούνται σαν να ήθελαν να τον συνθλίψουν, σαν να σκόπευαν να τον ξεσκίσουν με τα αιχμηρά δόντια των τροχών. Ο αέρας λιγόστεψε και μύριζε βαριά, ξύλο και γράσο. Ο Τιμπόρ θέλησε να παρακαλέσει ευγενικά να αφαιρέσουν ξανά την πλάκα του τραπεζιού, αλλά μόλις άνοιγε το στόμα ούρλιαζε. Φώναζε βοήθεια, στην αρχή γερμανικά, ύστερα ιταλικά. Είχε δει τις σανίδες από τις οποίες ήταν κατασκευασμένο το έπιπλο και ήξερε ότι ήταν τόσο χοντρές, ώστε αποκλειόταν να καταφέρει να βγει. Αν δεν τον βοηθούσαν απέξω, θα ήταν ζωντανός μέσα σε φέρετρο, θα χτυπούσε τα τοιχώματα μέχρι να πάθει ασφυξία, να πεθάνει από δίψα ή να χάσει τα λογικά του.

Όταν ο Ιακώβ και ο Κέμπελεν απομάκρυναν την πλάκα του τραπεζιού και τον τράβηξαν από τα μπράτσα έξω, ήταν μούσκεμα στον ιδρώτα και χλομός σαν το ημιτελές ανθρωποειδές. Ο Κέμπελεν του έφερε ένα ποτήρι νερό και ο Ιακώβ μια πετσέτα. Ο νάνος ένιωσε ακόμα πιο κοντός όταν κάθισε σε μια καρέκλα σκουπίζοντας τον ιδρώτα του, ενώ ο Κέμπελεν και ο βοηθός του τον κοίταζαν από ψηλά.

«Μήπως μου απέκρυσες κάτι;» ρώτησε τελικά ο Βόλφγκανγκ φον Κέμπελεν όταν ο Τιμπόρ άδειασε το ποτήρι του.

«Όχι. Έφταιγε το σκοτάδι».

«Θα έχεις ένα κερί».

«Θα το συνηθίσω. Το υπόσχομαι».

Ο Κέμπελεν ένευσε καταφατικά, αλλά δεν τράβηξε τα μάτια από πάνω του. Ο Ιακώβ άρχισε πάλι να χαμογελά ειρωνικά. «Ένας νάνος που φοβάται το σκοτάδι. Θαύμα επί δύο! Στις στοές των ορυχείων, όπου λένε τα παραμύθια ότι ζείτε, δεν είναι σκοτεινά;»

Έτσι έληξε η πρώτη μέρα εργασίας του Τιμπόρ ο οποίος αποσύρθηκε στο δωμάτιό του. Ο Κέμπελεν του έδωσε ένα μικρό σκάκι και όσα σκακιστικά βιβλία διέθετε. Ήταν τα βιβλία *Παιχνίδι*

Σάχηδων ή Βασιλέων του Σελένους, *Η Τέχνη του Σκακιού* του ραβίνου Ιμπν Έζρα, το γαλλικό *Δοκίμιο για το Σκάκι* του Σταμά και ένα αντιγράφο των *Σκακιστικών Μυστικών* του, φυσικά το περίφημο *Πώς θα Γίνεις Πρωταθλητής στο Σκάκι* του Φίλιντορ και, τέλος, ένα φρεσκοτυπωμένο ιταλικό βιβλίο που μόλις τώρα είχε φέρει από τη Βενετία, *Το Ασύγκριτο Παιχνίδι του Σκακιού*. Του έδωσε εντολή να τα μελετήσει τις επόμενες βδομάδες ώστε να τελειοποιήσει το παίξιμό του. Ο Τιμπόρ είχε ακουστά αυτά τα βιβλία. Όμως δεν τα είχε δει ποτέ. Και τώρα κρατούσε και τα έξι στα χέρια του! Έβαλε το βιβλίο του Εβραίου στο κάτω μέρος της στοίβας κι άνοιξε πρώτα τον Σταμά, αλλά προς απογοήτευσή του δεν ήταν η γερμανική μετάφραση αλλά η γαλλική έκδοση. Προσπάθησε ν' αποκωδικοποιήσει το περιεχόμενο με βάση τη δική του γλώσσα, αλλά ήταν κουραστικό και τελικά αδυνατούσε να συγκεντρωθεί επειδή φανταζόταν ότι ο Κέμπελεν και ο αγενής βοηθός του θα συζητούσαν αν είχαν διαλέξει το σωστό άνθρωπο για την προμήρα της σκακιστικής μηχανής μπροστά στη μεγαλειότητά της την αυτοκράτειρα. Όπως και πριν, εξακολουθούσε ν' αμφιβάλλει για την επιτυχία του εγχειρήματος, αλλά αυτό δε σήμαινε ότι του άρεσε ν' αμφιβάλλουν οι άλλοι για εκείνον.

Το απόγευμα ο Κέμπελεν παρακάλεσε τον Τιμπόρ να κατεβεί στο σαλόνι στον πρώτο όροφο, για να γνωρίσει τη σύζυγό του Άννα Μαρία και την κόρη του Τερέζ. Η Άννα Μαρία φον Κέμπελεν ήταν λεπτή, καστανή και χαριτωμένη, αλλά μια διαρκής καχυποψία ασχήμαινε τα χαρακτηριστικά της. Κρατούσε συνέχεια τη μικρή στην αγκαλιά της, ακόμα κι όταν εκείνη αποκοιμήθηκε, κι ο Τιμπόρ είχε την υποψία ότι το έκανε για ν' αποφύγει να του δώσει το χέρι. Ο Κέμπελεν είχε ζητήσει να σερβίρουν καφέ και βουτήγματα κι έτσι ο Τιμπόρ καθόταν στο σαλόνι, έτρωγε κι έπινε φρεσκαλεσμένο καφέ με κρέμα από πορσελάνινα φλιτζάνια. Ο Κέ-

μπελεν δεν επέτρεψε να προκληθεί η παραμικρή σιωπή αμηχανίας. Μιλούσε διαρκώς, προσπάθησε να κάνει την Άννα Μαρία να ενδιαφερθεί για τον Τιμπόρ και αντιστρόφως, μίλησε λίγο για την περιπέτεια του Τιμπόρ και για την εποχή που η Άννα Μαρία ήταν νταμ ντε κομπανί της κόμισσας Ερντόντι, αλλά οι φιλότιμες προσπάθειές του δεν απέφεραν καρπούς. Η Άννα Μαρία αντιδρούσε στις πληροφορίες του άντρα της μονολεκτικά. Όταν ο Τιμπόρ επιστράτευσε το θάρρος του και επαίνεσε τα νόστιμα κουλουράκια, εκείνη επισήμανε κοφτά, χωρίς να τον κοιτάξει, ότι δεν τα είχε ψήσει η ίδια αλλά η μαγείρισσά τους, η Καταρίνα. Η αμηχανία μεγάλωσε όταν ο Κέμπελεν βγήκε από το σαλόνι για να φέρει κι άλλα βουτήματα. Ένα ολόκληρο λεπτό έμειναν και οι δυο σιωπηλοί· ο Τιμπόρ παρατήρησε ένα πορτρέτο της αυτοκράτειρας, την ανάσα του κοιμισμένου παιδιού και το πηγαινέλα στο ρολόι του τοίχου παρακαλώντας να επιστρέψει ο Κέμπελεν από την κουζίνα. Ο Κέμπελεν έκλεισε τη συνάντηση μισή ώρα αργότερα λέγοντας: «Έχουμε λίγη δουλειά ακόμα». Ο Τιμπόρ ευχήθηκε να μη χρειαζόταν να ξαναδεί την Άννα Μαρία – αν εξαρτιόταν από εκείνη; ήταν βέβαιο πως δε θα την ξανάβλεπε ποτέ. Δεν ήξερε αν έβρισκε ανυπόφορο τον ίδιο ή το ρόλο του στην απάτη του σκακιστικού αυτόματου. Μάλλον ίσχυαν και τα δύο.

Τις μέρες πριν από τα Χριστούγεννα οι τρεις άντρες προσπάθησαν να βρουν τρόπο να βλέπει ο Τιμπόρ το σκάκι. Δοκίμασαν να χρησιμοποιήσουν μια ημιδιαφανή σκακιέρα και ένα περισκόπιο στο κορμί του Τούρκου, αλλά και οι δύο λύσεις ήταν ανεπαρκείς. Το εργαστήριο δε θερμαινόταν επαρκώς, έτσι οι τρεις άντρες δούλευαν φορώντας πανωφόρι και γάντια. Στα διαλείμματα ο Τιμπόρ καθόταν σ' ένα από τα παράθυρα και κοίταζε στη χιονι-

σμένη Ντόναου-γκάσε τους κατοίκους του Πρέσμπουργκ – αγρότες και ψαράδες που πήγαιναν στην αγορά, ευγενείς πάνω σε άλογα ή μέσα σε άμαξες, καρβουνιάρηδες με έλκηθρα φορτωμένα κάρβουνα και καυσόξυλα, εργάτες και υπαλλήλους. Ήταν άνθρωποι που ο Τιμπόρ δε θα συναντούσε ποτέ. Τους έβλεπε, αλλά εκείνοι δεν τον έβλεπαν, κι αυτό τον έκανε να νιώθει καλά.

Ο Βόλφγκανγκ φον Κέμπelen έβγαινε συχνά έξω. Παρότι η αυτοκράτειρα τον είχε απαλλάξει από τα καθήκοντά του, είχε κάποιες υποχρεώσεις που απαιτούσαν την παρουσία του. Αρκετές φορές τη βδομάδα πήγαινε στο βασιλικό ουγγρικό συμβούλιο. Ο Τιμπόρ θα προτιμούσε εκείνες τις ώρες να αποτραβιέται στο δωμάτιό του για να διαβάσει τα βιβλία που του είχε δώσει ο Κέμπelen και να αναπαραστήσει τις περίφημες παρτίδες που αναφέρονταν σ' αυτά, αλλά οι εργασίες στη σκακιστική μηχανή είχαν προτεραιότητα. Έτσι αναγκαζόταν να δουλεύει με τον Ιακώβ, η συντροφιά του οποίου του φαινόταν εξίσου ανυπόφορη με τη συντροφιά της Άννας Μαρίας.

Καθώς εξασκούσαν στο χειρισμό του παντογράφου, ο Ιακώβ τραγουδούσε, ως συνήθως, ένα από τα βρόμικα τραγούδια του.

*Ο πάπας ζει ηγεμονικά
απ' τα συγχωροχάρτια που πουλά
και νίνει υπέροχα κρασιά
– θα 'θελα να 'μουν πάπας.
Μα όχι, του λείπει η χαρά,
ομορφονιά καμιά δεν το φιλά
και στο κρεβάτι νιώθει μοναξιά,
– όχι, δε θα 'θελα να 'μουν πάπας.*

*Ο σουλτάνος καλοπερνάει
και στο μεγάλο του σαράι*

*εκατοντάδες μορφονιές φυλάει
 – θα 'θελα να 'μωνα σουλτάνος.
 Μα όχι, υπάρχει κάτι που το χάνει
 πρέπει να ζει τηρώντας το Κοράνι
 και μια σταλιά κρασί να πει δεν κάνει
 – όχι, δε θα 'θελα να 'μουν σουλτάνος.*

*Από τις δυο αυτές χαρές
 καμιά δε θέλω χώρα,
 αλλά ευχαρίστως να 'μωνα
 πότε σουλτάνος, πότε πάπας.
 Ομορφονιά, δώσ' μου φιλί,
 σουλτάνος τώρα είμαι,
 συντρόφια, βάλτε μου κρασί
 για να γενώ ο πάπας.*

«Ξέρεις κάτι;» είπε ο Ιακώβ στη συνέχεια. «Δεν πρόκειται να γίνεις μεγάλος σκακιστής ούτε κι αν περάσουν εκατό χρόνια».

«Γιατί το λες αυτό;» ρώτησε ο Τιμπόρ καχύποπτα.

«Κοιτάξου στον καθρέφτη», εξήγησε ο Ιακώβ κι άρχισε να γελά. «Πώς να γίνεις μεγάλος σκακιστής; Σωματικά και μόνο είναι αδύνατον!»

Ενώ ο Ιακώβ γελούσε, ο Τιμπόρ θύμωσε τόσο, ώστε χτύπησε το χέρι του Τούρκου στο πρόσωπο του Ιακώβ. Τα γυαλιά του βοηθού πετάχτηκαν κι έπεσαν μέσα στην ανοιχτή μηχανή. Ο Ιακώβ έπιασε τη μύτη του. Όταν απομάκρυνε το χέρι του, είδε πως είχε αίματα. Μην μπορώντας να το πιστέψει, σκούπισε το αίμα από τα ρουθούνια και το κοίταξε.

«Το είδες;» ρώτησε αγανακτισμένος τον Τιμπόρ.

Ο Τιμπόρ ετοιμάστηκε για την επίθεση του βοηθού. Μπορεί

να ήταν κοντός, αλλά ήταν δυνατός και τα είχε βγάλει πέρα με αρκετούς αντιπάλους.

Αλλά ο Ιακώβ δεν κουνήθηκε από τη θέση του. «Με χτύπησε!» Στράφηκε στο ανθρωποειδές και του φώναξε: «Είμαι ο δημιουργός σου, αγάριστο πλάσμα! Πώς τολμάς να επιτίθεσαι στον πατέρα σου; Αν ξανασυμβεί, θα γίνεις καυσόξυλο». Ύστερα χαχάνισε ως συνήθως.

Αυτή η αντίδραση ήταν το τελευταίο που περίμενε ο Τιμπόρ. Ο Ιακώβ έριξε μια καρπαζιά στο γυμνό κεφάλι του Τούρκου και σκούπισε το αίμα από το πρόσωπό του. Ύστερα συνέχισε τη δουλειά σαν να μην είχε συμβεί τίποτα. Ο Τιμπόρ σάστισε.

Στην πτυσσόμενη πλάκα πάνω από την αγκαλιά του Τιμπόρ κατασκεύασαν την ίδια μέρα μια σκακιέρα όπου ο Τιμπόρ μπορούσε να αντιγράφει την παρτίδα που παιζόταν πάνω από το κεφάλι του. Ο Βόλφγκανγκ φον Κέμπελεν είχε την ιδέα να χρησιμοποιήσει αυτή τη σκακιέρα ως σκάλα για να ορίζει τη θέση του χεριού του Τούρκου. Ρύθμισε τη λαβή του παντογράφου με τέτοιο τρόπο, ώστε όταν ο Τιμπόρ κρατούσε το άκρο του πάνω από ένα τετράγωνο της δικής του σκακιέρας, το χέρι του Τούρκου σκακιστή στεκόταν πάνω από το αντίστοιχο τετράγωνο της σκακιέρας που έβλεπε ο θεατής. Στο μεταξύ ο παντογράφος ήταν σε θέση να διευθύνει και τα δάχτυλα κι έτσι ο Τιμπόρ μπορούσε να πιάνει και να κινεί πιόνια. Το μόνο μειονέκτημα αυτής της λύσης ήταν ότι ο Τιμπόρ έπρεπε να βλέπει από το πλάι τη σκακιέρα που είχε μπροστά του. Όπως και στο ορατό σκάκι μπροστά από το ανθρωποειδές, τα πιόνια ήταν δεξιά και αριστερά του. Αρχικά ο Τιμπόρ αδυνατούσε να σκεφτεί υπό γωνία ενενήντα μοιρών. Και παρόλο που συνέχιζε να κερδίζει κάθε παρτίδα, η προσαρμογή ήταν επίπονη και του προκαλούσε πονοκέφαλο.

Η ομίχλη, η παγωνιά και η άπνοια αντικατέστησαν τις χιονοπτώσεις των προηγούμενων ημερών και στις 22 Δεκεμβρίου το σκακιστικό αυτόματο καλύφθηκε πάλι μ' ένα σεντόνι. «Αρκετά δουλέψαμε, ας χαρίσουμε στον εαυτό μας και στο αυτόματο ανάπαυλα μιας βδομάδας».

Ενώ ο Κέμπελεν ήταν στο εργαστήριό του, ο Ιακώβ αποχαιρέτισε τον Τιμπόρ. «Καλές γιορτές. Θα βαρεθείς μέχρι θανάτου. Ελπίζω τα βιβλία να σου κρατήσουν τουλάχιστον καλή συντροφιά».

«Θα γιορτάσεις τα Χριστούγεννα με την οικογένειά σου;»

«Οι γονείς μου είναι ή στην Πράγα ή νεκροί. Ή και τα δυο μαζί. Εξάλλου δε γιορτάζω».

«Γιατί;»

«Λόγω θρησκευματος».

Ο Τιμπόρ ζάρωσε το μέτωπο. «Είσαι λουθηριανός;»

Ο Ιακώβ σήκωσε καθησυχαστικά τα χέρια. «Θεός φυλάξοι! Είμαι Εβραίος».

Ο βοηθός απόλαυσε την έκπληξη του Τιμπόρ και τον χτύπησε στον ώμο. «Θα ιδωθούμε το νέο έτος. Ευχαρίστως θα σε καλούσα μέχρι τότε να πιούμε ένα γκρογκ, αλλά ξέρουμε και οι δυο ότι δεν επιτρέπεται να βγεις από αυτά τα άγια δώματα».

Όταν ο Ιακώβ έφυγε, ο Τιμπόρ ρώτησε τον Κέμπελεν: «Είναι στ' αλήθεια Εβραίος;»

«Ναι».

«Μα είναι ξανθός!»

«Αγαπητέ μου, δεν έχουν όλοι οι Εβραίοι μαύρα μαλλιά, καμπούρα και γαμψή μύτη».

«Γιατί δε μου το είπατε;»

«Τι θα άλλαζε;» Πριν ο Τιμπόρ βρει κάποια απάντηση, ο Κέμπελεν συνέχισε: «Δε μ' ενδιαφέρει το θρησκευμά του. Ακόμα κι

αν ήταν μουσουλμάνος ή βραχμάνος ή αν πίστευε στο Μεγάλο Μάνιτου δε θα άλλαζε απολύτως τίποτα. Θα εξακολουθούσε να είναι εξαιρετικός ξυλουργός και ξυλογλύπτης. Εξάλλου στους Εβραίους οφείλεις ότι βιοπορίζεσαι από το σκάκι. Χωρίς αυτούς θα παίζαμε ακόμα σκάκι με ζάρια ή και καθόλου».

Ο Ιακώβ εξέπληξε τον Τιμπόρ όχι μόνο λέγοντάς του πως είναι Εβραίος, αλλά και μ' ένα δώρο που του έδωσε το μεσημέρι των Χριστουγέννων. Ήταν ένα σκακιστικό πιόνι που ο Ιακώβ είχε σκαλίσει ειδικά για εκείνον, ένα λευκό αλογάκι στη ράχη του οποίου καθόταν ένας νάνος με χαρακτηριστικά που θύμιζαν τον Τιμπόρ. Το πιόνι δεν ήταν λεπτοδουλεμένο, αλλά ασφαλώς ο Ιακώβ είχε διαθέσει μια δυο ωρίτσες για να το φτιάξει. Ο Τιμπόρ εξέτασε προσεχτικά το άλογο και τον αναβάτη, αλλά δεν μπόρεσε να εντοπίσει ούτε ειρωνεία ούτε κάτι εβραϊκό.

Το δώρο του Κέμπελεν ήταν ασύγκριτα πολυτιμότερο: το ταξιδιωτικό σκάκι όπου είχαν παίξει στη Βενετία την πρώτη τους παρτίδα – αυτή τη φορά μαζί με τον κόκκινο αξιωματικό που ο Κέμπελεν είχε αφαιρέσει τότε.

Ο Κέμπελεν κάλεσε τον Τιμπόρ να γιορτάσει μαζί τους, αλλά εκείνος αρνήθηκε ευγενικά. Δεν ήθελε να στραπατσάρει κι άλλο τη συζυγική γαλήνη του Κέμπελεν και της Άνας Μαρίας. Το βράδυ των Χριστουγέννων ο Κέμπελεν με την οικογένειά του πήγαν στη λειτουργία του καθεδρικού ναού του Αγίου Μαρτίνου. Ο Τιμπόρ ευχαρίστως θα τους συνόδευε εκεί. Είχε να πάει σε εκκλησία, να εξομολογηθεί και να μεταλάβει περισσότερο από ένα μήνα. Ωστόσο, έμεινε μόνος στο σπίτι και προσευχήθηκε μπροστά στο γυμνό από στολίδια Εσταυρωμένο μέχρις ότου οι καμπάνες αντήχησαν στους δρόμους της πόλης.

Συνέβη ό,τι είχε προφητέψει ο Εβραίος: ο Τιμπόρ βαριόταν και νοσταλγούσε οποιαδήποτε συντροφιά. Ακόμα και ο Ιακώβ ήταν προτιμότερος από τη μοναξιά. Διάβασε ελάχιστα και δεν έπαιξε καθόλου επειδή ήθελε τουλάχιστον λίγες μέρες να μη σκεφτεί το σκάκι που βρισκόταν υπό αφύσικη γωνία μπροστά του. Αντ' αυτού κοιμόταν περισσότερο απ' όσο χρειαζόταν.

Τρεις μέρες μετά τα Χριστούγεννα τον ξύπνησε από το μεσημεριανό ύπνο μια παιδική κραυγή. Ο Τιμπόρ ανακάθισε στο κρεβάτι και περίμενε. Η φωνή ξανακούστηκε. Δεν ήταν πραγματική κραυγή, ήταν κάτι σαν κράξιμο, ένας ζώδης ήχος που δεν παρουσίαζε διαφοροποίηση ούτε στο ύψος ούτε στην ένταση. Σαν κάποιος να τυραννούσε ένα παιδί που φώναζε αυτόματα χωρίς να αισθάνεται πραγματικό πόνο. Δεν μπορούσε παρά να είναι η Τερέζ. Ο Τιμπόρ πετάχτηκε πάνω, βγήκε από το δωμάτιό του και ακολούθησε τις κραυγές. Προφανώς ακούγονταν από το γραφείο του Κέμπελεν. Ο Τιμπόρ διέσχισε το εργαστήριο κι άνοιξε διάπλατα τη μισάνοιχτη πόρτα χωρίς να χτυπήσει.

Το γραφείο του Κέμπελεν, αισθητά μικρότερο από το εργαστήριο, είχε ντουλάπια δεξιά και αριστερά κι ένα τραπέζι στο κέντρο έτσι ώστε το φως της μέρας να πέφτει στην πλάτη του ατόμου που καθόταν να γράψει. Δίπλα στην πόρτα κρέμονταν ένας χάρτης της Ευρώπης κι ένας πίνακας που απεικόνιζε τη στέψη της Μαρίας Θηρεσίας. Στον τοίχο κρεμόταν ένα σπαθί μέσα στην περίτεχνη θήκη του. Πάνω στο γραφείο, ανάμεσα σε εργαλεία, υπήρχε μια προτομή από επιζωγραφισμένο γύψο. Το ανθρώπινο κεφάλι ήταν μισό, σαν να είχε κοπεί στη μέση με ένα μοναδικό χτύπημα ξίφους, και αποκάλυπτε το εσωτερικό του. Φαινόταν το κρανίο, ο εγκέφαλος, τα δόντια, ο χώρος της μύτης και του φάρυγγα, δυο μεγάλα κοιλώματα που κατέλιγαν σ' ένα στενό λάρυγγα που διέτρεχε το λαιμό και πήγαινε προς τα κάτω. Η γλώσσ-

σα δεν ήταν μεγάλη και επίπεδη, αλλά ένας σάρκινος όγκος. Όμως όσο απαίσιο κι αν φάνταζε το πρόπλασμα, δεν ήταν αυτό που προκαλούσε τις κραυγές. Ήταν ένα μικρό αντικείμενο που ο Βόλφγκανγκ φον Κέμπελεν κρατούσε στα χέρια του: δυο επάλληλες πιατέλες, σαν μισανοιγμένο καρύδι, που τροφοδοτούνταν από ένα φυσητήρα που κινούσε ο Κέμπελεν. Κάπου στο εσωτερικό τους πρέπει να υπήρχε μια γλώσσα μέσω της οποίας ο αέρας δημιουργούσε το διαπεραστικό ήχο. Ο Κέμπελεν φάνηκε να διασκεδάζει με τη σαστιμάρα του Τιμπόρ.

«Καλημέρα», είπε ειρωνικά βλέποντας το σημαδεμένο από τον ύπνο πρόσωπο του Τιμπόρ.

«Τι είναι αυτό;» ρώτησε ο Τιμπόρ.

«Η ομιλούσα μηχανή μου. Ή τουλάχιστον η αρχή της. Το άλφα. Δεν ήθελα να την παραμελήσω εντελώς. Σου μίλησα γι' αυτή στη Βενετία, θυμάσαι; Αυτό είναι μόνο ένας φθόγγος» —ο Κέμπελεν άφησε ν' ακουστεί ξανά η κραυγή— «αλλά μια μέρα θα έχω πλήθος φθόγγων, συλλαβές που θα τις οργανώσω όπως τους ήχους του εκκλησιαστικού οργάνου κι όταν θα τις παίζεις σε μια συγκεκριμένη ακολουθία θα σου μιλάει. Μια ομιλούσα μηχανή».

«Προς τι όλα αυτά;»

«Μάλιστα... Προς τι. Αυτή δυστυχώς είναι η στενοκεφαλιά που μοιράζεσαι με την πλειονότητα των συγχρόνων σου. Μια ομιλούσα μηχανή, φίλτατε, είναι πολύ χρησιμότερη από μια μηχανή που παίζει σκάκι. Σκέψου μόνο ότι ξαφνικά οι μουγκοί θα μπορούσαν να μιλήσουν ξανά! Οι άγλωσσοι θ' αποκτούσαν φωνή! Τι μεγάλο όφελος!»

Ο Κέμπελεν έκανε μια χειρονομία απόρριψης, λες και ο Τιμπόρ δε θα συμεριζόταν την άποψή του. «Πώς είσαι; Έχεις αρκετά βιβλία; Πάρε ό,τι θέλεις, η βιβλιοθήκη μου είναι μεγάλη.

Έχεις διακοπές. Διάβασε, λοιπόν, με την ησυχία σου κάποιο βιβλίο που δεν έχει καμιά σχέση με το σκάκι».

«Δεν μπορώ να διαβάσω άλλο. Τα γράμματα αρχίζουν να χορεύουν μπροστά στα μάτια μου».

«Α, μάλιστα! Και τι μπορώ να κάνω για σένα;»

«Θα ήθελα να βγω έξω».

«Ωστε έτσι!» Ο Κέμπελεν γύρισε προς το παράθυρο και κοίταξε έξω, την εσωτερική αυλή του κτιρίου, λες κι εκεί θα έβλεπε την αιτία που ο Τιμπόρ ήθελε να βγει απ' το σπίτι. Ήταν νωρίς το απόγευμα. Μια γκριζα καταχνιά πλανιόταν στην ατμόσφαιρα, σύντομα θα σκοτείνιαζε. Ο Κέμπελεν χτύπησε τα δάχτυλά του στο τραπέζι. Έπειτα πήρε από το συρτάρι στα δεξιά του ένα κλειδί, το έχωσε στην τσέπη του σακακιού του και σηκώθηκε.

«Πάμε. Ντύσου ζεστά. Χτες είδα ένα κομμάτι πάγο να πλέει στο Δούναβη και πάνω του δυο πάπιες που τουρτούριζαν».

Βγήκαν στην εσωτερική αυλή και περνώντας από την πύλη για την άμαξα βρέθηκαν στο δρόμο. Ο Κέμπελεν φόρεσε στον Τιμπόρ μια κουκούλα που έκρυβε σχεδόν εντελώς το πρόσωπό του και τον παρακάλεσε να τον κρατάει από το χέρι.

«Νομίζετε πως θα σας το σκάσω;» ρώτησε ενοχλημένος ο Τιμπόρ.

Ο Κέμπελεν γέλασε. «Όχι. Απλώς θέλω να φαίνεται ότι κάνω βόλτα μ' ένα παιδί. Σου το ξανάπα: κανείς στο Πρέσμπουργκ δεν πρέπει να δει ότι ο Βόλφγκανγκ φον Κέμπελεν φιλοξενεί στο σπίτι του ένα νάνο».

Πιασμένοι χέρι χέρι έστριψαν δεξιά στην Ντόναου-γκάσε αφήνοντας πίσω τους την πόλη. Η έγνοια του Κέμπελεν ήταν αβάσιμη: ελάχιστοι πολίτες κυκλοφορούσαν στο τσουχτερό κρύο και το μόνο μέλημά τους ήταν να μπουν γρήγορα στη ζεστασιά κάποιου σπιτιού κι όχι να πιάσουν κουβέντα με το άνισο αυτό

ζευγάρι. Δεξιά, ανάμεσα στα σπίτια, ο Τιμπόρ παρατήρησε το νωθρό Δούναβη να κυλάει κι όταν κοίταξε πίσω του είδε τα τείχη της πόλης, τις αιχμηρές στέγες των εκκλησιών και πιο πίσω το επιβλητικό παλάτι. Φυσούσε τόσο ανεπαίσθητα, ώστε ο καπνός από τις πολυάριθμες καμινάδες υψωνόταν κάθετα στον γκρίζο ουρανό και τα κρωξίματα των κορακιών, που με νωθρά φτεροκοπήματα έγγραφαν κύκλους ανάμεσά τους, ακούγονταν ολοκάθαρα.

Έφτασαν στον προορισμό τους: στο μεγάλο νεκροταφείο του Αγίου Ανδρέα όπου μια μέρα σαν αυτή οι νεκροί ήταν ολομόναχοι. Ο Κέμπελεν είδε ότι δεν ήταν κανείς τριγύρω κι άφησε το χέρι του Τιμπόρ. Ο Τιμπόρ απογοητεύθηκε λίγο που η πρώτη και πιθανώς η μοναδική εκδρομή στην πόλη τον είχε φέρει στο πεδίο των νεκρών. Θα προτιμούσε μια αγορά ή μια γιορτή, μια βόλτα στο κέντρο της πόλης. Ρούφηξε άπληστα τον κρύο αέρα, κοίταξε τη χειμωνιάτικη γύμνια των φυτών και των δέντρων και διάβασε τα εγχάρακτα γράμματα στις ταφόπλακες. Το νεκροταφείο ήταν ακόμα καλυμμένο με χιόνι που έτριζε κάτω από τις μπότες του. Οι δυο άντρες δε μιλούσαν.

Όταν ο Τιμπόρ διάβασε τ' όνομα φον Κέμπελεν, ο συνοδός του στάθηκε. Ο Κέμπελεν είχε οδηγήσει τον Τιμπόρ στον τάφο της οικογένειάς του, ένα μικρό μαυσωλείο που θύμιζε αρχαίο ναό, καλυμμένο με κισσό που οι αιχμές των φύλλων του πρόβαλλαν εδώ κι εκεί μέσα απ' το χιόνι. Στο αέτωμα στεκόταν ένας άγγελος με απλωμένα τα χέρια, το λευκό μάρμαρο είχε μαυρίσει από το νερό και τα χρόνια. Τα δυο παράθυρα χωρίς τζάμια, όπως και η πόρτα, είχαν σιδεριές. Ο Κέμπελεν έβγαλε το κλειδί από την τσέπη του κι άνοιξε τη σιδερόφραχτη πόρτα. Χωρίς να πει λέξη, έδωσε το προβάδισμα στον Τιμπόρ.

Ήταν στενόχωρα μέσα στον τάφο και οι ήχοι ακούγονταν στο-

μωμένοι, όπως μέσα στη σκακιστική μηχανή. Ο Τιμπόρ διάβασε στο μισοσκόταδο τα ονόματα, τις ημερομηνίες γέννησης και θανάτου που είχαν χαραχτεί στην πέτρα με χρυσά γράμματα. Ο Κέμπελεν είχε βγάλει το τρίκοχό του. Μάζεψε από το πάτωμα τα ξερά φύλλα που είχε φέρει μέσα ο αέρας. Ο Τιμπόρ διάβασε το όνομα: *Αντρέας Γιόχαν Κρίστοφ φον Κέμπελεν*.

«Ο πατέρας σας;»

«Όχι. Ο πατέρας μου είναι ο Ένγκελμπερτ εκεί απέναντι. Ο Αντρέας ήταν ο μεγαλύτερος αδερφός μου. Πέθανε όταν ήμουν δεκαοχτώ χρονών. Ετοιμαζόταν να γίνει προσωπικός δάσκαλος του νεαρού αυτοκράτορα όταν προσβλήθηκε από φυματίωση».

Ο Κέμπελεν έκανε ένα βήμα δεξιά, όπου τα χρυσά γράμματα έλαμπαν περισσότερο αφού ήταν πιο πρόσφατα: *Φραντσίσκα φον Κέμπελεν το γένος Πιάν, έτος θανάτου 1757*.

«Φραντσίσκα, η πρώτη μου γυναίκα. Πέθανε πριν κλείσουν δύο μήνες από τη μέρα του γάμου μας... Μπορείς να το φανταστείς; Ευλογία».

«Λυπάμαι». Ο Τιμπόρ λυπήθηκε ακόμα περισσότερο όταν για μια στιγμή αναλογίστηκε πόσο πιο γοητευτική θα ήταν η Φραντσίσκα από τη σημερινή κυρία φον Κέμπελεν.

«Μπορεί να στεναχωριέσαι συχνά που έχεις τόσο λίγους φίλους και που η οικογένειά σου σε απαρνήθηκε, αλλά όποιος δεν έχει προσφιλή πρόσωπα δεν κινδυνεύει και να τα χάσει. Μην το ξεχνάς ποτέ αυτό».

Ο Κέμπελεν γονάτισε σαν να ήθελε να προσευχηθεί, επειδή τα τρία τελευταία ονόματα ήταν γραμμένα πολύ κοντά στο έδαφος: *Γιουλιάννα, Μαρί-Άννα και Αντρέας Κρίστιαν φον Κέμπελεν*. Και στους τρεις το έτος γέννησης ήταν και το έτος θανάτου: 1763, 1764, 1766. Ο Κέμπελεν καθάρισε με το ελεύθερο χέρι του τη σκόνη στο πάνω μέρος των γραμμάτων.

«Ο μικρός Αντρέας. Είχε το όνομα του νεκρού θείου του. Ίσως αυτό να ήταν κακό προμήνυμα. Γεννήθηκε Χριστούγεννα, πάσχιζε τρεις μέρες ν' αναπνεύσει και πέθανε μόλις πέρασε η γιορτή. Σαν σήμερα πριν από πέντε χρόνια».

Ο Τιμπόρ θέλησε, μιμούμενος τον Κέμπελεν, να πει κι αυτός κάτι σοφό και παρηγορητικό, αλλά δεν κατάφερε να σκεφτεί τίποτα. Ο Κέμπελεν έμεινε σιωπηλός. Το βλέμμα του δεν ήταν καρφωμένο πια στα γράμματα, αλλά σ' ένα σημείο στο βάθος. Τα νεκρά φύλλα στην παλάμη του έτριξαν.

«Το βρήκα», είπε ύστερα από αρκετή ώρα. Ο Τιμπόρ τον κοίταξε. «Έχω μια ιδέα για το πώς θα μπορούσε κάποιος να βλέπει τα σκακιστικά πόνια από μέσα». Σηκώθηκε, πέταξε τα φύλλα από την πόρτα, φόρεσε πάλι το τρίκοχο και τίναξε τα γάντια του για να καθαρίσουν. «Πάμε στο σπίτι. Η γυναίκα μου έχει αγοράσει κακάο. Θα μας ετοιμάσει ζεστή σοκολάτα».

Μόλις μπήκε το νέο έτος κι επέστρεψε ο Ιακώβ, ο Κέμπελεν εξήγησε την ιδέα του: δε χρειαζόταν να βλέπεις το σκάκι. Αρκούσε να ξέρεις ποιο πόνι είχε κινηθεί. Γι' αυτό θα έβαζε μέσα σε κάθε πόνι έναν ισχυρό μαγνήτη και κάτω από τη σκακιέρα κάτι που θα υπάκουε στην έλξη του μαγνήτη ή θα έπεφτε όταν εκείνος απομακρυνόταν.

«Δε βοηθάει αυτό», είπε ο Ιακώβ. «Έτσι ο Τιμπόρ θα βλέπει μόνο ποιο πόνι μετακινείται χωρίς να ξέρει πού πάει».

«Βάλε το μυαλό σου να δουλέψει, χαζέ. Ο μαγνήτης θα τραβήξει πάλι κάτι στο νέο τετράγωνο που θα πάει. Το μόνο που χρειάζεται να κάνει ο Τιμπόρ είναι να παρακολουθεί προσεχτικά τη σκακιέρα».

Οι διακοπές είχαν κάνει καλό στους τρεις άντρες. Δούλευαν με

περισσότερο κέφι απ' ό,τι την προηγούμενη χρονιά· ακόμα και ο Κέμπελεν παρασυρόταν από τ' αστεία του Ιακώβ. «Τελικά θα βαδίσουμε στα χνάρια αυτού του Γάλλου τσαρλατάνου όταν εμφανιστούμε μπροστά στην αυτοκράτειρα. Και η δική μας μηχανή θα λειτουργεί με κρυμμένους μαγνήτες».

Κάρφωσαν εξήντα τέσσερα ορειχάλκινα καρφιά στο κάτω μέρος των σκακιστικών τετραγώνων. Σε κάθε καρφί κρεμόταν μια μικρή σιδερένια πλάκα τρυπημένη στο κέντρο. Όταν έβαζες το μαγνήτη πάνω στο τετράγωνο, η μεταλλική πλάκα υπάκουε στο νόμο της έλξης. Μόλις τον σήκωνες, η πλάκα έπεφτε πάλι στο κεφάλι του καρφιού.

Ο Κέμπελεν έστειλε τον Μπράνισλαβ, τον υπηρέτη του, στη Βιέννη για ν' αγοράσει μαγνήτες ίσης ισχύος. Τρεις μέρες αργότερα επέστρεψε μ' ένα κουτί μαγνητικές ράβδους που για να προστατευτούν από τους κλυδωνισμούς του ταξιδιού ήταν τυλιγμένες σε άχυρα. Για τον Ιακώβ και τον Τιμπόρ ήταν βάσανο αλλά και χαρά να χωρίσουν τα πεισματικά κολλημένα σίδερα. Η λύση με τους μαγνήτες λειτουργούσε άψογα. Ακόμα κι όταν ο Τιμπόρ δεν έβλεπε προς στιγμήν ποιο πλακίδιο είχε σηκωθεί ή είχε πέσει, μπορούσε να το βρει στο δικό του σκάκι όπου αντέγραφε διαρκώς την παρτίδα. Ακολουθώντας το σύστημα του Φιλίπ Σταμά σημείωσαν στο σκάκι του Τιμπόρ αλλά και στο σκάκι του ανθρωποειδούς στα οριζόντια τετράγωνα τα γράμματα a ως h και στα κάθετα τους αριθμούς 1 ως 8.

Έτσι διευθετήθηκαν όλες οι σημαντικές δυσκολίες. Τώρα που δε χρειαζόταν πλέον να έχουν σύνδεση με τις ράβδους και τα καλώδια στο εσωτερικό του ανθρωποειδούς, ο Ιακώβ μπορούσε να προσθέσει σάρκα στα πλευρά και πρόσωπο στο κεφάλι. Άρχισε τη δουλειά τοποθετώντας στο κρανίο τα δυο καστανά γυάλινα μάτια που ο Κέμπελεν είχε αγοράσει στη Βενετία από το *signore*

Κόπολα. Τα έβαλε έτσι, ώστε ο Τιμπόρ να μπορεί να τα στρέφει τραβώντας ένα καλώδιο. Το αποτέλεσμα ήταν εκπληκτικό. Μόλις ο Τιμπόρ κουνούσε τα γυάλινα μάτια, το ανθρωποειδές φαινόταν σαν ζωντανό πλάσμα, σαν να παρατηρούσε προσεχτικά τι έκανε ο άλλος. Χάρη στη λεπτοδουλειά του Κέμπελεν, ο Τιμπόρ μπορούσε επίσης να κουνάει μπροστά και πίσω το κεφάλι.

Η δεύτερη δουλειά του Ιακώβ ήταν να φτιάξει δεκαέξι κόκκινα και δεκαέξι λευκά πιόνια στο εσωτερικό των οποίων θα τοποθετούνταν οι μαγνητικές ράβδοι. Ετοίμασε αρκετά σχέδια για το πώς θα ήταν τα πιόνια, αλλά ο Κέμπελεν –προς απογοήτευση του Ιακώβ– επέλεξε ένα κλασικό, κάπως χοντροκομμένο σχέδιο που πρόσφερε αρκετό χώρο στους μαγνήτες. «Δε θέλουμε να ανακαλύψουμε εκ νέου το σκάκι», είπε στον Ιακώβ, «αλλά το σκακιστή». Έτσι, ο Ιακώβ στρώθηκε στη δουλειά και σκάλισε λίγο δύσθυμα τα τριάντα δύο πιόνια.

Στο μεταξύ ο Τιμπόρ, υπό την καθοδήγηση του Κέμπελεν, έμαθε να χειρίζεται το αυτόματο: να πιάνει, να κινεί και ν' αφήνει τα πιόνια, να αντιλαμβάνεται σωστά τις κινήσεις του αντιπάλου, να χτυπάει τα εχθρικά πιόνια και να στρέφει κάθε τόσο τα μάτια. Η επιχείρηση απαιτούσε μεγάλη αυτοσυγκέντρωση και δεξιοτεχνία κι ο Τιμπόρ δεν τολμούσε να σκεφτεί τι θα συνέβαινε όταν θα χρειαζόταν επιπλέον να παίζει σκάκι, και μάλιστα με κάποιο ισάξιο αντίπαλο. Παρότι στις πρόβες και οι πέντε πόρτες του αυτόματου ήταν ανοιχτές και ο Ιανουάριος κρύος, ο Τιμπόρ έβγαινε πάντα ιδρωμένος από τη μηχανή.

Στο τέλος του μήνα οι πόρτες του επίπλου έκλεισαν. Ο Τιμπόρ έπρεπε να τα βγάξει πέρα με τη βοήθεια ενός κεριού. Έδινε αρκετό φως, αλλά ο καπνός γέμιζε γρήγορα το μικρό χώρο προκαλώντας του βήχα. Χρειαζόταν μια καμινάδα. Το πρόβλημα λύθηκε με ασυνήθιστο τρόπο: αφού υπήρχε ήδη ένα άνοιγμα που οδη-

γούσε από το τραπέζι κατευθείαν στο σώμα του ανθρωποειδούς, ο Ιακώβ άνοιξε με το πριόνι μια τρύπα στο κρανίο του για να μπορεί να βγαίνει ο καπνός. Το φέσι που σκόπευαν να φορέσουν στον Τούρκο όχι μόνο θα κάλυπτε το άνοιγμα, αλλά θα φίλτραρε επίσης τον καπνό του κεριού ώστε να μη γίνεται αντιληπτός.

Σε μια από τις δοκιμές τους –η Άννα Μαρία είχε πάει ολόημερη επίσκεψη στην οικογένεια του κουνιάδου της, του αδερφού του Κέμπελεν ονόματι Νεπομούκ– οι τρεις άντρες δέχτηκαν μια απρόσμενη επίσκεψη: μια γυναίκα άνοιξε την πόρτα του εργαστηρίου προτού ο Μπράνισλαβ προλάβει να την εμποδίσει.

«Εδώ κρύβεσαι λοιπόν», είπε με ουγγρική προφορά. Είχε μαύρα μαλλιά που σχημάτιζαν μπούκλες στους ώμους της και κάτω από το γούνινο πανωφόρι φορούσε ένα βαθυκόκκινο μπροκάρ φόρεμα μ' ένα κορσάζ τόσο σφιχτοδεμένο, ώστε τα στήθια της φούσκωναν σαν κύματα. Έτσι είχε φανταστεί ο Τιμπόρ τη γυναίκα με την οποία ο Βενετσιάνος έμπορος πέρασε τη νύχτα του προτού πεθάνει. Το άρωμά της, που θύμιζε ευωδιά μήλου, τρύπησε τη μύτη του Τιμπόρ κι ας καθόταν μέσα στη μηχανή, με μόνη ανοιχτή πόρτα εκείνη του ωρολογιακού μηχανισμού. Η κυρία δεν μπορούσε να τον δει, αλλά καλού κακού έσπευσε να σβήσει το κερί. Η κάπνα κατέπνιξε το άρωμά της.

«Ιμπόλια», είπε ο Κέμπελεν άκεφα. «Τι έκπληξη».

Η γυναίκα στάθηκε όρθια, ενώ πίσω της ο υπηρέτης Μπράνισλαβ έλεγε με νοήματα ότι δεν είχε καταφέρει να τη σταματήσει. Ο Μπράνισλαβ πήρε τη γούνα και το καπέλο της και ο Κέμπελεν του επέτρεψε να φύγει. Το βλέμμα της Ουγγαρέζας πλανήθηκε από τον Ιακώβ, που τη χαιρέτησε αποκαλώντας τη «βαρόνη», στον Τούρκο όπου και στάθηκε.

«Αυτός είναι; Μα είναι υπέροχος!»

Πλησίασε το σκακιστικό αυτόματο, έτσι ώστε ο Τιμπόρ έβλεπε πια μόνο το φόρεμά της. Πριν εκείνη φτάσει στο σκακιστικό τραπέζι, ο Κέμπλεν γλίστρησε επιδέξια ανάμεσα στη βαρόνη και τη μηχανή και παρεμπιπτόντως έκλεισε την πόρτα μπροστά από τον Τιμπόρ.

«Τι μπορώ να κάνω για σένα;» ρώτησε ο Κέμπλεν. «Όπως ασφαλώς φαντάζεσαι, ο χρόνος μου είναι δυστυχώς πολύ περιορισμένος».

«Σου έχω μια έκπληξη».

«Πάμε στο γραφείο μου».

Ο Τιμπόρ άκουσε τα βήματά τους που απομακρύνονταν κι ύστερα την πόρτα του γραφείου που έκλεισε πίσω τους.

«Μπορώ να φανταστώ την έκπληξή της», είπε ο Ιακώβ.

«Είναι βαρόνη;» ρώτησε ο Τιμπόρ.

Ο Ιακώβ άνοιξε το πίσω άνοιγμα κοντά στον Τιμπόρ και κοίταξε μέσα. «Μη γίνεσαι δουλικός. Η βαρόνη Γεσενάκ είναι το άριστο παράδειγμα ότι οι ευγενείς υπακούουν στα ίδια ένστικτα με οποιονδήποτε παρακατιανό χωρικό».

«Τι κάνει εδώ;»

«Τι κάνει τώρα δεν το ξέρω. Αλλά φαντάζομαι για ποιο λόγο ήρθε. Υστερόγραφο: δεν είναι τυχαίο ότι η Άννα Μαρία λείπει σήμερα από το σπίτι».

Μπανάτ

Ο ΒΟΛΦΓΚΑΝΓΚ ΦΟΝ ΚΕΜΠΕΛΕΝ, τρίτος γιος του Ένγκελμπερτ Κέμπελεν, γεννήθηκε στις 23 Ιανουαρίου του έτους 1734. Ο πατέρας του, τελωνειακός υπάλληλος στο 30ό τελωνείο της πόλης, ανέρχεται στην κοινωνία του Πρέσμπουργκ με το γάμο του με την Τερέζ Σπίντλερ, κόρη του τότε δημάρχου, αλλά και με τον τίτλο ευγενείας που του απονέμει ο αυτοκράτορας Κάρολος ΣΤ΄ για τις επιδόσεις του.

Ο μεγαλύτερος αδερφός του Κέμπελεν, ο Αντρέας, σπουδάζει φιλοσοφία και νομικά, υπηρετεί ως γραμματέας του πρέσβη στην Κωνσταντινούπολη και πολεμά ως λοχαγός στον πόλεμο της Σιλεσίας. Ένα πνευμονικό νόσημα τον εμποδίζει να γίνει οικοδιδάσκαλος του πρίγκιπα Ιωσήφ και οι θειούχες ιαματικές πηγές του Ποτσουόλι δεν αποτρέπουν τελικά τον πρόωρο θάνατό του.

Ο Νεπομούκ φον Κέμπελεν, ο δεύτερος αδερφός του Βόλφγκανγκ, υπηρετεί επίσης στο στράτευμα και ανέρχεται μέχρι το βαθμό του συνταγματάρχη. Η αυτοκρατορική οικογένεια τον δέχεται ακόμα περισσότερο στους κύκλους της όταν γίνεται διευθυντής της καγκελαρίας του δούκα Αλβέρτου της Σαξονίας-Τέσεν. Η φιλία με το δούκα Αλβέρτο, αρμοστή της Ουγγαρίας, είναι τόσο στενή, ώστε γίνονται μαζί μέλη της τεκτονικής στοάς Αγνότης.

Ο Βόλφγκανγκ, ο νεότερος, σπουδάζει επίσης φιλοσοφία και

νομικά, πρώτα στο Ράαμπ κι έπειτα στη Βιέννη. Είκοσι ενός χρόνων, ύστερα από ένα ταξίδι στην Ιταλία, μπαίνει στην υπηρεσία της Μαρίας Θηρεσίας και αρχίζει εντυπωσιακά τη σταδιοδρομία του: μεταφράζει σε ελάχιστο χρόνο το νομοθετικό κώδικα της αυτοκράτειρας από τα λατινικά στα γερμανικά. Αυτός ο άθλος εντυπωσιάζει τόσο τη Μαρία Θηρεσία, ώστε τον διορίζει προσωπικά εισηγητή στο ουγγρικό αυτοκρατορικό συμβούλιο του Πρέσμπουργκ.

Το καλοκαίρι του 1757 ο Κέμπελεν, χάρη στις επιδόσεις του, γίνεται γραμματέας του αυτοκρατορικού συμβουλίου. Η κάθετη επαγγελματική εξέλιξη έχει την αντιστοιχία της και στην προσωπική του ζωή: το ίδιο καλοκαίρι ο Κέμπελεν παντρεύεται τη Φραντσίσκα Πιάνι, τη δεσποινίδα επί των τιμών της μεγάλης δούκισσας Μαρίας Λουδοβίκας. Όμως δύο μήνες αργότερα η Φραντσίσκα φον Κέμπελεν αρρωσταίνει και πεθαίνει από ευλογία. Ο Κέμπελεν χρειάζεται πολύ καιρό για να συνέλθει από αυτό το χτύπημα της μοίρας. Ξεχνιέται δουλεύοντας πυρετωδώς.

Ένα χρόνο αργότερα μια άλλη γυναίκα μπαίνει στη ζωή του: η βαρόνη Ιμπόλια Γεσενάκ, το γένος Αντράσι, που έχει έρθει από το Τυρνάου στο Πρέσμπουργκ μαζί με τον αδερφό της, βαρόνο Γιάβος, για να παντρευτεί το βαρόνο Κάρολι Γεσενάκ, έναν αυτοκρατορικό σύμβουλο που έχει τα διπλά της χρόνια. Ο γάμος είναι αρμονικός αλλά όχι ευτυχισμένος. Η Ιμπόλια μένει άτεκνη, ο Κάρολι ως αυτοκρατορικός σύμβουλος είναι περισσότερο σε ταξίδια παρά στο σπίτι του στο Πρέσμπουργκ. Η Ιμπόλια, που δεν έχει κλείσει ακόμα τα είκοσι χρόνια της, αρχίζει να βαριέται και προσπαθεί να διασκεδάσει στις πολυάριθμες δεξιώσεις και τους χορούς που γίνονται στο Πρέσμπουργκ. Ενώ ο σύζυγος λείπει, εκείνη συνάπτει μια ερωτική σχέση, έπειτα μια δεύτερη και μια τρίτη με τον Νεπομούκ φον Κέμπελεν. Όταν εκείνος τη βαριέται, τη γνωρίζει

στον αδερφό του. Το σχέδιό του έχει επιτυχία: η Ιμπόλια παθιάζεται με τον Βόλφγκανγκ φον Κέμπλεν, τον έξυπνο και κομψό χήρο που τόσο διακριτικά αλλά και συγκινητικά πενθεί παρατεταμένα τη σύζυγό του, που μπορεί να μην έχει μεγάλο τίτλο ευγενείας αλλά ο κόσμος φαίνεται να ανοίγεται στα πόδια του. Η Ιμπόλια κάνει λόγο στον άντρα της για τα πλούσια προσόντα του Κέμπλεν κι ο Γεσενάκ μεταφέρει τα επαινετικά σχόλια στη Βιέννη. Λίγο αργότερα ο Κέμπλεν αναγορεύεται σε μέλος του αυτοκρατορικού συμβουλίου και στο επόμενο σουαρέ η Ιμπόλια του αποκαλύπτει σε ποιον οφείλει την αναπάντεχη άνοδό του. Ο Κέμπλεν ρισκάρει μια σχέση με τη βαρόνη και αποκομίζει μόνο οφέλη. Ξεπερνά επιτέλους το θάνατο της Φραντσίσκα, ο ανίδεος βαρόνος Γεσενάκ γίνεται προστάτης του και όσοι γνωρίζουν την ερωτική σχέση του Κέμπλεν με την Ιμπόλια τον σέβονται σιωπηλά και, όπως επιτάσσουν τα ήθη της εποχής, κρατούν το μυστικό για τον εαυτό τους. Ακόμα και ο δούκας Αλβέρτος, που συνήθως συζητά μόνο επαγγελματικά θέματα με τον Κέμπλεν, ζητάει να του διηγηθεί πικάντικες λεπτομέρειες για τη θερμόαιμη Ουγγαρέζα βαρόνη.

Αλλά ο Κέμπλεν ξέρει ότι η σχέση με μια παντρεμένη κυρία δεν έχει μέλλον κι ότι μακροπρόθεσμα μπορεί να αποβεί επικίνδυνη. Κοινή συναινέσει δίνουν τέλος στα τρυφερά τετ-α-τετ. Ύστερα από πέντε χρόνια πένθους ο Κέμπλεν αναζητεί νέα σύζυγο και κατόπιν συστάσεων της αρχιδούκισσας Χριστίνας νυμφεύεται την Άννα Μαρία Γκομπέλιους, την νταμ ντε κομπανί της κόμισσας Ερντόντι. Σε σύγκριση με την Ιμπόλια οι περισσότερες γυναίκες φαίνονται στον Κέμπλεν σφιγμένες, το ίδιο και η Άννα Μαρία. Ο γάμος τους χαρακτηρίζεται από σεβασμό και ευγένεια, αλλά δεν έχει πάθος. Ούτε ο πόθος για οικογένεια εκπληρώνεται: τα πρώτα τρία παιδιά που η Άννα Μαρία χαρίζει στο σύζυγό της πεθαίνουν λίγο μετά τη γέννησή τους.

Το 1765 ο Κέμπελεν διορίζεται υπεύθυνος για ζητήματα ε-ποικισμού στο Μπανάτ. Με συναδέλφους από τη Βιέννη επιβλέπει την επάνδρωση της περιοχής μεταξύ Μάρος, Τάις, Δούναβη και Τρανσιλβανίας με αγρότες και εργάτες ορυχείων από τη Σουηβία, τη Βαυαρία, την Έση, τη Θουριγγία, το Λουξεμβούργο, το Λό-τριγκεν, από την Αλσατία και το Παλατινάτο, προκειμένου να εκ-μεταλλευτούν προς όφελος της Αυστρίας τα εδάφη και το υπέ-δαφος. Μικρά αγροκτήματα εποίκιστηκαν από Γερμανούς και χωριά μεταμορφώθηκαν σε μικρές πόλεις. Σε διάρκεια πέντε χρό-νων εγκαθίστανται στο Μπανάτ σχεδόν σαράντα χιλιάδες άν-θρωποι, όχι όλοι αξιοπρεπείς. Δυο φορές το χρόνο το ποταμό-πλοιο «Τεμεσπίργκερ Βάσερσουμπ» μεταφέρει στο Μπανάτ υ-ποκείμενα που πρέπει να απομακρυνθούν από τα πάτρια εδάφη, περιπλανώμενους αλήτες, λαθροκυνηγούς, λαθρέμπορους ή α-πεχθή γυναίκα. Ο Κέμπελεν πρέπει να λύνει τις διαφορές που προ-κύπτουν και οι νηφάλιες ετυμηγορίες του κάνουν όλες τις πληθυ-σμακές ομάδες να τον σέβονται. Είναι αδέκαστος, πράγμα και-νοφανές σ' αυτή την άκρη του κόσμου. Το Μπανάτ είναι άγριο κι ο Κέμπελεν και οι συνοδοί του έρχονται αντιμέτωποι περισσότε-ρο από μία φορά με ληστές που κάθε τόσο βγαίνουν από τα κρη-σφύγετά τους και κάνουν επιδρομές στα πεδινά. Ο Κέμπελεν δεν επιτρέπει να εκτελούνται επιτόπου οι συλληφθέντες, επιδένει προ-σωπικά τις πληγές τους για να τους μεταφέρει σώους στο πλη-σιέστερο δικαστήριο. Για τα προβλήματα και τις επιτυχίες του ε-ποικισμού ο Κέμπελεν στέλνει τακτικές αναφορές στο αυλικό πο-λεμικό συμβούλιο.

Ο Κέμπελεν στέλνει αναφορές από το άγριο Μπανάτ οι οποί-ες δημοσιεύονται στην *Preßburger Zeitung*. Έτσι έρχεται σ' επαφή κι αργότερα γίνεται φίλος με τον εκδότη του εβδομαδιαίου φύλ-λου του Πρέσμπουργκ Καρλ Γκότλιμπ Βίντις. Η φιλία διατηρεί-

ται ακόμα και όταν ο δημοτικός σύμβουλος Βίντις εκλέγεται γε-
ρουσιαστής και τελικά δήμαρχος του Πρέσμπουργκ, δηλαδή
προϊσταται είκοσι επτά χιλιάδων κατοίκων, μεταξύ των οποίων
πεντακόσιοι ευγενείς, επτακόσιοι κληρικοί και δύο χιλιάδες
Εβραίοι. Περίπου οι μισοί κάτοικοι του Πρέσμπουργκ είναι Γερ-
μανοί, οι υπόλοιποι είναι Σλοβάκοι και Ούγγροι. Οι τελευταίοι α-
ποτελούν την πλειονότητα των ευγενών.

Ενώ προχωρεί η εποίκηση του Μπανάτ και εφαρμόζονται οι αυ-
τοκρατορικοί νόμοι, ο Κέμπελεν ορίζεται *director salinaris*, έχει
δηλαδή τον έλεγχο των ουγγρικών αλατωρυχείων. Διευθύνει μια
υπηρεσία με περισσότερους από πεντακόσιους συνεργάτες, μια
υπηρεσία στην οποία ο πατέρας του εργαζόταν κάποτε ως απλός
υπάλληλος. Το λίγο ελεύθερο χρόνο που του απομένει από αυτή
την υπεύθυνη θέση τον εκμεταλλεύεται για να επιμορφωθεί στη
μηχανική και την υδραυλική. Αυτές τις γνώσεις τις χρειάζεται
πρωτίστως για να κατανοεί και πιθανώς να βελτιώνει τις μηχανές
των αλατωρυχείων. Σύντομα αρχίζει να ενδιαφέρεται για τα αυ-
τόματα, διαβάζει έργα που έχουν γράψει ή αναφέρονται στους Ρε-
γκιομοντάνους, Σλότχαϊμ, Λάιμπνιτς, ντε Βοκανσόν και Κνάους
και οργανώνει στον τελευταίο όροφο του σπιτιού του ένα εργα-
στήριο. Στο πανηγύρι κάποιου χωριού ακούει μια γκάντα που οι
ήχοι της θυμίζουν εκπληκτικά φωνή παιδιού κι έτσι του έρχεται
η ιδέα να κατασκευάσει μια ομιλούσα μηχανή.

Ο βαρόνος Κάρολι Γεσενάκ πεθαίνει το 1768. Η Ιμπόλια με-
τακομίζει στον αδερφό της, τον Γιάνος Αντράσι. Δεν πενθεί πολύ
καιρό και σύντομα προσπαθεί να τα ξαναφτιάξει με τον Βόλ-
φγκανγκ φον Κέμπελεν. Ωστόσο, οι προσπάθειές της μένουν ά-
καρπες καθώς το Μάιο του 1768 γεννιέται η Τερέζ φον Κέμπε-
λεν και επιζεί. Η γέννηση της θυγατέρας δένει τον Βόλφγκανγκ
και την Άννα Μαρία όσο δεν είχαν δεθεί ποτέ στο γάμο τους.

Το Σεπτέμβριο του επόμενου χρόνου ο Κέμπελεν καταθέτει στη Βιέννη έναν απολογισμό του εποικισμού του Μπανάτ. Η αυτοκράτειρα είναι ευχαριστημένη με τη δουλειά του και, θέλοντας κατά κάποιο τρόπο να τον ανταμείψει για τον κόπο του, τον παρακαλεί να μείνει κάποιο διάστημα στην Αυλή της Βιέννης. Ο Βόλφγκανγκ φον Κέμπελεν εγκαθίσταται στο προάστιο Άλζερ. Όταν ο Γάλλος λόγιος Ζαν Πελετιέ επισκέπτεται το ανάκτορο του Σένμπρουν, ο Κέμπελεν είναι επίσης εκεί. Κι όταν η Μαρία Θηρεσία, μετά την παρουσίαση και τα φρενήρη χειροκροτήματα, εκφράζει τη λύπη της αφού μόνο αλλοδαποί και ποτέ Αυστριακοί δεν εκπλήσσουν τον κόσμο με νέες εφευρέσεις και πειράματα, ο Κέμπελεν ζητά να πάρει το λόγο. Υπόσχεται στην αυτοκράτειρα να παρουσιάσει σε έξι μήνες ένα πείραμα που θα επισκιάσει αυτό του Πελετιέ. Οι Βιενέζοι αυλικόι μυρίζονται σκάνδαλο, αφού αυτός ο Κέμπελεν, που πήρε βεβιασμένα το λόγο, μπορεί να είναι υψηλόβαθμος κρατικός υπάλληλος αλλά δεν παύει να είναι κατώτερος ευγενής. Επιπλέον είναι επαρχιώτης και εντελώς άγνωστος ως επιστήμονας. Ωστόσο, η Μαρία Θηρεσία τον ακούει προσεχτικά, του δίνει έξι μήνες άδεια γι' αυτό το έργο και υπόσχεται εκατό χρυσά δουκάτα αν καταφέρει να επισκιάσει τα επιστημονικά μάγια του Πελετιέ.

Ο Κέμπελεν ξέρει ότι ούτε οι γνώσεις του ούτε ο συγκεκριμένος χρόνος αρκούν για να κατασκευάσει την ομιλούσα μηχανή. Όμως αρκούν για ένα ψευτοαυτόματο. Θέλει να κατασκευάσει μια σκακιστική μηχανή. Θυμάται τα λόγια ενός φίλου του, του φαρμακοποιού Γκέοργκ Στεγκμίλερ, που σε ένα από τα ταξίδια του στην αυτοκρατορική επικράτεια είδε σε κάποιο καπηλειό του Στάινμπρικ ένα νάνο που άδειασε τις τσέπες τριών εποίκων κερδίζοντάς τους τον ένα μετά τον άλλο. Αν κατάφερνε να κρύψει μέσα σε μια μηχανή κάποιο μικρόσωμο άτομο, ένα αγό-

ρι ή ένα κορίτσι, και κέρδιζε μερικές παρτίδες, το χειροκρότημα ήταν εξασφαλισμένο.

Καθώς ο Κέμπελεν ετοιμάζει το αυτόματο, καταλαβαίνει ότι η σκακιστική μηχανή πρέπει να κερδίζει όχι μερικές αλλά όλες τις παρτίδες. Πρέπει, λοιπόν, να βρει τον μπαγαπόντη νάνο που είδε ο Στεγκμίλερ, όσο κι αν αυτό φαντάζει αδύνατο. Σπεύδει στο Στάινμπρικ και αρχίζει να ρωτάει για το νάνο με το ταξιδιωτικό σκάκι. Πολλοί τον θυμούνται κι έτσι ο Κέμπελεν ακολουθεί τα ίχνη του Τιμπόρ μέχρι τη Βενετία. Το Νοέμβριο τον συναντά στη φυλακή, σχεδόν έτοιμο να έρθει μαζί του.

Ο Βόλφγκανγκ φον Κέμπελεν είχε αποδείξει στην αυτοκράτειρα ότι ήταν έξυπνος και πιστός υπάλληλος. Τώρα θα της έδειχνε ότι είχε περισσότερες ικανότητες. Και γι' αυτό δε χρειαζόταν ούτε το βαρόνο ούτε τη βαρόνη Γεσενάκ.

Ο Κέμπελεν έγερσε στο γραφείο του παίζοντας στα χέρια το δώρο της Ιμπόλια: ένα βιβλιαράκι με μια έμμετρη αφήγηση του Βίλαντ. Η βαρόνη καθόταν σε μια καρέκλα απέναντί του και τον κοίταζε με φωτεινό βλέμμα.

«Χρόνια πολλά για τα γενέθλιά σου, Φάρκας. Και καλή επιτυχία στη μηχανή σου».

«Ευχαριστώ. Γνωρίζεις, φυσικά, ότι τα γενέθλιά μου είναι μεθαύριο».

Η Ιμπόλια χαμογέλασε. «Το γνωρίζω, όπως βεβαίως γνωρίζω ότι η σύζυγός σου δε θα με καλέσει για καφέ και κουλουράκια. Ήθελα απλώς να σε δω. Δώσε άδεια στον Ιακώβ και ας περάσουμε την υπόλοιπη μέρα οι δυο μας».

«Δε γίνεται. Πρέπει πραγματικά να δουλέψω».

«Δουλεύεις διαρκώς».

«Λυπάμαι».

Η Ιμπόλια αναστέναξε. «Φάρκας, είμαι θλιμμένη. Δε θα κά-
νεις κάτι να μου φτιάξεις τη διάθεση;»

«Φταίει ο καιρός. Πιες ένα ζεστό κρασί τοκάν».

«Τι φριχτή συμβουλή. Είσαι άξεστος, δεν ξέρεις τι είναι πρέ-
πον. Μπορείς να μαντέψεις τι ήπια πριν επιβιβαστώ στην άμα-
ξα;»

Η βαρόνη Ιμπόλια Γεσενάκ σηκώθηκε, πλησίασε τον Κέμπε-
λεν, σήκωσε το πιγούνι ώστε το στόμα της να είναι στο ύψος της
μύτης του και ανάσανε απαλά. Το χνότο της μύριζε ελαφρά το-
κάν, λες κι ο Κέμπελεν κρατούσε τη μύτη του πάνω από ένα πο-
τήρι ζεστού νερωμένου κρασιού.

«Φίνα», αρκέστηκε να πει εκείνος.

«Θα πάω στη χοντρή αυτοκράτειρά σου και θα της πω πόσο
απαίσιος είσαι για να σε στείλει στα σύνορα, στα αλατωρυχεία σου
ή πρέσβη στους ανθρωποφάγους των νότιων θαλασσών. Αυτό θα
κάνω».

«Σε έχω ικανή».

Η Ουγγαρέζα ακούμπησε το χέρι της στο μηρό του. «Όχι, δε
θα έκανα ποτέ κάτι τέιοιο. Θα συνεχίσω να της λέω πόσο ταλα-
ντούχος είσαι κι ότι μπορείς να φέρεις εις πέρας με επιτυχία α-
κόμα και τα δυσκολότερα καθήκοντα». Τα ακροδάχτυλά της κι-
νήθηκαν πάνω κάτω κι ύστερα έκλεισαν σαν αρπάγη όρνεου, τα
νύχια της γαντζώθηκαν στις μικρές πτυχές του παντελονιού του.
Τον φίλησε και το φιλί της είχε κι αυτό τη γεύση γλυκού κρασιού.
Εκείνος συνέχισε να έχει τα χέρια του στο τραπέζι. Η Ιμπόλια
τραβήχτηκε και σκούπισε με τον αντίχειρα το κοκκινάδι της από
τα χείλη του.

«Είναι τόσο θλιβερό. Αλλά σε καταλαβαίνω. Είμαστε σαν δυο
καταραμένα βασιλόπουλα: είσαι παντρεμένος, είμαι ελεύθερη·

μένεις χήρος, είμαι παντρεμένη· μένω χήρα, είσαι παντρεμένος. Σκέτη απελπισία».

Ο Κέμπελεν κούνησε απλώς το κεφάλι.

«Θα ξαναγίνουμε ποτέ όπως ήμασταν κάποτε;»

«Όχι, σίγουρα όχι. Αλλά θα έχω περισσότερο χρόνο μόλις τελειώσω τη σκακιστική μηχανή».

«Περισσότερο χρόνο. Περισσότερο χρόνο και για μένα;»

«Θα ιδωθούμε στη Βιέννη, Ιμπόλια. Θα χαρώ πολύ».

Ο Κέμπελεν την οδήγησε πάλι στο εργαστήριο και διέταξε τον Μπράνισλαβ να φέρει τη γούνα της. Η Ιμπόλια αποχαιρέτισε τον Ιακώβ και κοίταξε τον Τούρκο ξανά με ειλικρινή θαυμασμό. Στην εξώπορτα ο Κέμπελεν τη χαιρέτησε με χειροφίλημα κι ύστερα επέστρεψε στο εργαστήριο. Στο μεταξύ ο Ιακώβ είχε βοηθήσει τον Τιμπόρ να βγει από τη σκακιστική μηχανή και μαζί κοίταζαν από το παράθυρο τη βαρόνη να επιβιβάζεται στην υπέροχη άμαξά της. Το βλέμμα του Κέμπελεν ήταν επικριτικό όταν τους είδε να χαζεύουν από το παράθυρο. Ωστόσο, δεν άφησε να φανεί αν είχε νιώσει άσχημα για ό,τι είχε συμβεί προηγουμένως μπροστά τους.

Η γενική δοκιμή, η πρώτη παρτίδα του σκακιστικού αυτόματου, έγινε λίγο αργότερα και η Δωροθέα, η Σλοβάκα υπηρέτρια του σπιτιού, είχε την τιμή να είναι η πρώτη που θα έπαιζε με το αυτόματο που κατεύθυνε ο Τιμπόρ. Ο Τιμπόρ καθόταν ήδη μέσα στο έπιπλο όταν ο Κέμπελεν κατέβηκε στο ισόγειο για να φωνάξει τη Δωροθέα. Ο Τιμπόρ άκουσε τον Ιακώβ να γυροφέρνει αρκετές φορές το αυτόματο κι ύστερα να στέκεται και να λέει τα ακατάληπτα λόγια: «*Σχεμ χαμεφόρας! Αεμίεθ!*» Ξαφνικά ακουγόταν σαν να μην ήταν ο Ιακώβ.

«Τι κάνεις εκεί;» ρώτησε ο Τιμπόρ.

«Αεμάεθ! Αεμάεθ! Ζήσε!»

«Κόφ' το!»

«Μη με διακόπτεις, θνητέ», προειδοποίησε ο Ιακώβ με λαρυγγισμούς. «Αν διακόψεις τα επτά ξόρκια της ζωής, ο ραβίνος Ιακώβ δε θα μπορέσει να δώσει ζωή στον άντρα που είναι φτιαγμένος από ξύλο και λινάτσα».

«Κόφ' το αμέσως, αλλιώς θα βγω και θα σε κάνω να το βουλώσεις!»

«Δεν μπορείς να βγεις από κει μέσα, το ξέχασες; Μπορείς να κελαηδήσεις, πουλάκι μου, αλλά δεν μπορείς να πετάξεις», είπε ο Ιακώβ με τη συνηθισμένη φωνή του. «Έγινε κιόλας. Η ύλη ζει».

«Δε ζει».

«Ζει, δηλητηριώδη νάνε. Και τώρα σώπασε, από στιγμή σε στιγμή έρχεται η υπηρέτρια. Μίλα λίγο, κάνε πολλά».

Ο Τιμπόρ άκουσε τον Ιακώβ να ακουμπάει την παλάμη στο τραπέζι και να χτυπάει στο ξύλο τα δάχτυλά του. «Είναι απίστευτο», είπε λίγο αργότερα, «ένας μωαμεθανός με χριστιανικό εγκέφαλο και εβραϊκή ψυχή».

«Είσαι για δέσιμο».

«Όχι, εσύ είσαι για δέσιμο. Εγώ είμαι Εβραίος και τους Εβραίους τους καίνε».

Η επεξεργασία του Τούρκου είχε τελειώσει. Ο Ιακώβ είχε δουλέψει στον τόρνο τα τριάντα δύο κόκκινα και λευκά πόνια με τους μαγνήτες και οι δυο μαζί είχαν ντύσει τον Τούρκο. Το ανθρωποειδές φορούσε μια πουκαμίσια χωρίς γιακά από ατλάζι με καφέ ρίγες και από πάνω ένα κοντομάνικο καφτάνι. Το τελείωμα των μανικιών και όλος ο γιακάς του κόκκινου μεταξωτού καφτανιού ήταν επενδυμένα με λευκή γούνα, που έδινε στον Τούρκο σχεδόν μεγαλοπρεπή όψη. Τα δάχτυλα ήταν κρυμμένα μέσα

σε λευκά γάντια, έτσι ώστε πουθενά σε όλο το χέρι να μη φαίνεται το δέρμα. Επειδή ακόμα και ακίνητοι ο αντίχειρας, ο δείκτης και ο μεσαίος του αριστερού χεριού είχαν τη δυσάρεστη όψη αρπάγης, είχαν βάλει στο χέρι του Τούρκου μια ανατολίτικη, πολύ μακριά πίπα που ο Ιακώβ αγόρασε από έναν παλιατζή στην εβραϊκή συνοικία. Έτσι δινόταν η εντύπωση ότι η κλίση των δαχτύλων του Τούρκου ήταν λειτουργική ακόμα κι όταν αναπαύονταν. Για να προστατέψουν τον ευαίσθητο μηχανισμό των δαχτύλων, το χέρι με την πίπα ακουμπούσε σ' ένα μαξιλάρι από κόκκινο βελούδο. Όταν το αυτόματο κουντιζόταν, απομάκρυναν το μαξιλάρι και την πίπα. Το παντελόني ήταν ένα σαλβάρι από λουλακί λινό, τα ξύλινα πόδια του Τούρκου ήταν χωμένα μέσα σε επίσης ξύλινα πασούμια με γυριστές μύτες που ο Κέμπλεν είχε φέρει, όπως και τα γυάλινα μάτια, από τη Βενετία. Το φέσι ήταν φτιαγμένο με πολλαπλές στρώσεις κετσέ για να φιλτράρει τον καπνό του κεριού πριν βγει έξω.

Τον περισσότερο χρόνο ο Ιακώβ τον είχε αφιερώσει στο κεφάλι του Τούρκου –χαρτί με αλευρόκολλα πάνω σ' ένα κρανίο από ξύλο– και στις αλληπάλληλες επεμβάσεις διαμόρφωσης του προσώπου. Ο Ιακώβ μεγάλωσε τη μύτη, τόνισε τις γωνίες στα ζυγωματικά, μίκρυνε το στόμα, έκανε πιο σουβλερά τα μουστάκια: με κάθε επέμβαση ο Τούρκος γινόταν πιο αυστηρός και σκοτεινός. Το τελευταίο που ζήτησε ο Κέμπλεν από τον Ιακώβ ήταν να σηκώσει την άκρη των φρυδιών για να δοθεί η εντύπωση ότι το ανθρωποειδές ήταν θυμωμένο με τον αντίπαλό του. Ο Κέμπλεν ήταν πολύ ικανοποιημένος με το αποτέλεσμα. Ο Ιακώβ τόνιζε πού και πού ότι, μα το Θεό, ο ίδιος θα χαιρόταν περισσότερο αν έπαιζε σκάκι με μια όμορφη γυναίκα.

Όταν επέστρεψε ο Κέμπλεν, τον συνόδευαν η Δωροθέα και η Άννα Μαρία. Η ηλικιωμένη υπηρέτρια μπήκε στο εργαστήριο

με δειλά βήματα. Ο Τούρκος ήταν στημένος έτσι ώστε να την κοιτάζει κατευθείαν στα μάτια και ο Κέμπelen χρειάστηκε να της ζητήσει να προχωρήσει – τόσο την είχε τρομάξει αυτό το βλέμμα.

«Κυρίες μου, σας παρουσιάζω τη σκακιστική μηχανή», είπε ο Κέμπelen με ύφος κονφερασιέ.

Η Σλοβάκα κοίταξε το αυτόματο μ' ένα μείγμα περιέργειας και φόβου. Ο Κέμπelen πήγε πίσω από το μηχάνημα και γύρισε μερικές φορές τη μανιβέλα που βρισκόταν δίπλα στον ωρολογιακό μηχανισμό. Μέσα από το ξύλο ακούστηκε η περιστροφή των τροχαλιών. Το αριστερό χέρι του Τούρκου σηκώθηκε, κινήθηκε προς τη σκακιέρα κι έφτασε στο λευκό στρατιώτη μπροστά από το βασιλιά. Εκεί στάθηκε λίγο. Ο αντίχειρας, ο δείκτης και ο μεσαίος άνοιξαν και ταυτόχρονα η παλάμη βυθίστηκε πάνω από το κεφάλι του στρατιώτη, έπειτα τα δάχτυλα έκλεισαν, έπιασαν το πiónι, το σήκωσαν και το άφησαν δυο τετράγωνα παρακάτω. Αφού τέλειωσε τη δουλειά, το χέρι μετακινήθηκε πάλι προς τ' αριστερά και ακινητοποιήθηκε δίπλα στη σκακιέρα.

Η Δωροθέα παρατηρούσε το θέαμα με ανοιχτό στόμα.

Ο Κέμπelen τη σκουντηξε. «Σειρά σου να παίξεις, Δωροθέα».

Η Δωροθέα κούνησε έντονα το κεφάλι. «Όχι, κύριε. Δε θέλω».

«Έλα τώρα. Κοίτα, περιμένει να παίξεις».

«Δεν ξέρω σκάκι».

«Καιρός, λοιπόν, να μάθεις. Είναι ένας πολύ ευχάριστος τρόπος να περνάς την ώρα σου». Ο Κέμπelen οδήγησε τη Δωροθέα στο σκακιστικό τραπέζι κι έδειξε τη σειρά των κόκκινων στρατιωτών της. «Μπορείς, για παράδειγμα, να κινήσεις αυτά τα μικρά πiónια ένα ή δύο τετράγωνα μπροστά».

Η Δωροθέα πήρε τελικά έναν ακριανό στρατιώτη και τον έβαλε ένα τετράγωνο πιο μπροστά προσέχοντας τα χέρια του Τούρκου και υπήρχε κίνδυνος να κινηθούν απότομα και να την αρπά-

ξουν. Έκανε ένα βήμα πίσω και οσμίστηκε τον αέρα. «Είναι αναμμένο πουθενά κάποιο κερί;»

«Όχι», είπε ο Κέμπελεν κοφτά.

Το ανθρωποειδές ύψωσε πάλι το χέρι για να πιάσει το δεξί άλογο του, αλλά δεν τα κατάφερε. Το πiónι έπεσε στο πλάι ενώ το χέρι συνέχισε να κινείται.

«Σταμάτα», διέταξε ο Κέμπελεν. «Δεν το έπιασες».

Ο Κέμπελεν έστησε πάλι το πiónι ενώ στο εσωτερικό της μηχανής ακούστηκε καθαρά ότι ο Τιμπόρ μετακινήθηκε.

Η Άννα Μαρία ξερόβηξε για να εφιστήσει την προσοχή στο απόπημα. Η Δωροθέα πάλι πίστεψε ότι ο Κέμπελεν μίλησε στη μηχανή κι ότι εκείνη τον κατάλαβε, γι' αυτό σταυροκοπήθηκε και μουρμούρισε κάτι στη μητρική της γλώσσα. Ο Τιμπόρ δεν κατάφερε να πιάσει το άλογο ούτε τη δεύτερη φορά κι έτσι ο Κέμπελεν διέκοψε το παιχνίδι.

«Σταμάτα!» Ο Τούρκος ακούμπησε το χέρι του δίπλα στη σκακιέρα. «Δωροθέα, μπορείς να φύγεις. Ευχαριστώ πολύ για τη βοήθειά σου».

Η Δωροθέα έγνεψε, βγήκε φανερά ανακουφισμένη από το εργαστήριο κι έκλεισε πίσω της την πόρτα.

«Θα έχει να λείι τις επόμενες μέρες», σχολίασε ο Ιακώβ γελώντας. «Στην αγορά θα είναι το πρώτο θέμα συζήτησης».

«Ποιον πάτε να κοροϊδέψετε;» ρώτησε αυστηρά η Άννα Μαρία. «Την αυτοκράτειρα Αυστρίας, Ουγγαρίας και των αυστριακών Κάτω Χωρών μαζί με όλη την Αυλή της; Καλή επιτυχία!»

Ο Ιακώβ τράβηξε την πλάκα του τραπέζιου και βοήθησε τον Τιμπόρ να βγει από τη μηχανή.

«Δε θα πετύχει», ισχυρίστηκε ο νάνος. «Σας το είπα. Από τη Βενετία σάς το έλεγα».

«Προφανώς έχεις λυσσάξει να μου αποδείξεις ότι θ' αποτύ-

χει», τον αντέκρουσε απότομα ο Κέμπλεν. «Αν συνεχίσεις να κρατάς αυτή τη στάση, πράγματι θ' αποτύχει, συμφωνώ απόλυτα μαζί σου».

«Ο νάνος έχει δίκιο», είπε η Άννα Μαρία. «Αφού δε θέλεις ν' ακούσεις εμένα, άκουσε τουλάχιστον εκείνον. Θάψε αυτό τον Τούρκο και ασχολήσου πάλι με την πραγματική δουλειά σου».

«Αυτό είναι απαράδεκτο. Έχουμε περισσότερες από τρεις εβδομάδες. Ιακώβ, φέρε χαρτί και πένα, θα συγκεντρώσουμε ιδέες για το τι πρέπει να κάνουμε».

Η Άννα Μαρία, που η πρότασή της είχε απορριφθεί, ξεφύσηξε. Ο Κέμπλεν στράφηκε προς το μέρος της: «Μας αφήνεις, σε παρακαλώ;»

Η Άννα Μαρία κοίταξε τον Ιακώβ ζητώντας βοήθεια, αφού ήταν ο μόνος που δεν είχε εκφραστεί, αλλά εκείνος παρέμεινε σιωπηλός: έτσι κι αυτή βγήκε από το δωμάτιο με αποφασιστικό βήμα χτυπώντας πίσω της την πόρτα.

Ο Κέμπλεν υπαγόρευσε στον Ιακώβ τα προβλήματα που έπρεπε να λυθούν: *primo*,* η αποτελεσματικότητα των κινήσεων του Τιμπόρ, *secundo*,** η μυρωδιά του αναμμένου κεριού και τέλος, *tertio*,*** οι προδοτικοί θόρυβοι από το εσωτερικό του επίπλου. «Ας κάνουμε προτάσεις, έστω και παρατραβηγμένες. Τιμπόρ, σε καλώ με την καρδιά μου να συμμετέχεις, εκτός κι αν δε σ' ενδιαφέρει επειδή πιστεύεις ότι έτσι κι αλλιώς θα αποτύχει. Σε αυτή την περίπτωση είσαι φυσικά δικαιολογημένος».

Ο Τιμπόρ κούνησε υπάκουα το κεφάλι. «Όχι, θα βοηθήσω». «Ωραία. Ας αρχίσουμε από το κεριό».

* Πρώτο. Λατινικά στο πρωτότυπο. (Σ.τ.Μ.)

** Δεύτερο. Λατινικά στο πρωτότυπο. (Σ.τ.Μ.)

*** Τρίτο. Λατινικά στο πρωτότυπο. (Σ.τ.Μ.)

«Θα μπορούσαμε να πάρουμε ένα λυχνάρι», πρότεινε ο Ιακώβ.

«Δε μυρίζει λιγότερο, απλώς μυρίζει διαφορετικά».

«Αν αφήναμε το πίσω πορτάκι ανοιχτό;»

«Τότε θα πρέπει να έχουμε πάντα καλυμμένη την πίσω πλευρά του αυτόματου. Όμως εγώ θα 'θελα να μπορείς να βλέπεις το αυτόματο απ' όλες τις πλευρές. Να μπορείς να το γυρίζεις όποτε θέλεις».

«Τότε ο Τιμπόρ πρέπει να παίζει στα σκοτεινά. Και να τα καταφέρνει με την αφή».

«Δεν μπορώ», έκανε ο Τιμπόρ παραπονοιάρικα.

«Τι δεν μπορείς; Να ψηλαφίζεις;»

«Δεν μπορώ να παίζω στα τυφλά. Το δοκίμασα, αλλά δεν μπορώ. Πρέπει να βλέπω τη σκακιέρα και τα πιόνια».

Μ' ένα νεύμα προς τον Ιακώβ ο Κέμπελεν υπογράμμισε πως συμφωνούσε με την άρνηση του Τιμπόρ. Αλλά ο Ιακώβ δεν ήθελε να το βάλει κάτω. «Τότε ας αρωματίσουμε το αυτόματο. Με ευωδιές της Ανατολής. Θα φλομώσουμε τον Τούρκο μας με μόσχο και σανταλόξυλο έτσι ώστε κανείς να μην οσφραίνεται το κερί». Στον Κέμπελεν, που τον κοίταξε με δυσπιστία, αρκέστηκε να αντιτάξει: «*Εστω και παρατραβηγμένες*».

Ο Τιμπόρ ένιωσε ότι έπρεπε κι αυτός επιτέλους να κάνει μια πρόταση. «Παίζουμε βράδυ. Γιατί δε βάζουμε απλώς άλλο ένα κηροπήγιο πάνω στο τραπέζι; Έτσι κανείς δε θα ρωτήσει γιατί μυρίζει κερί».

Ο Κέμπελεν και ο Ιακώβ κοιτάχτηκαν. Ο Κέμπελεν χαμογέλασε και ο Ιακώβ, χωρίς να πει λέξη, διέγραψε το *κερί* από τη λίστα. Ο Κέμπελεν χτύπησε φιλικά τον Τιμπόρ στον ώμο. «Έτσι σε θέλω, Τιμπόρ. Απλό αλλά τέλειο. Εμείς αδυνατούμε πια να βρούμε τόσο αυτονόητες λύσεις. Συνέχισε έτσι».

Στη συνέχεια καταπιάστηκαν με το πρόβλημα των θορύβων. Ο Ιακώβ πρότεινε να μονώσει το εσωτερικό με μια ακόμα στρώση κετσέ για να καλύψει τις κινήσεις του Τιμπόρ και ο Κέμπελεν αποφάσισε να επέμβει στον ωρολογιακό μηχανισμό, ο οποίος λειτουργούσε βέβαια, αλλά δεν έκανε κάποιο έργο: θα φρόντιζε να ακούγεται πιο έντονα μόλις κουνιζόταν. Έτσι θα κάλυπτε τους θορύβους του Τιμπόρ κι επιπλέον θα ενίσχυε την εντύπωση ότι ο Τούρκος κινείται χάρη σ' ένα περίπλοκο σύστημα τροχών.

«Άραγε αρκεί;» ρώτησε ο Κέμπελεν. «Δε θα παίξουμε μόνο μπροστά σε αδαείς που θα εντυπωσιαστούν βλέποντας απλώς τον Τούρκο να περιστρέφει τα μάτια. Θα είναι παρόντες και μορφωμένοι άνθρωποι, επιστήμονες, ίσως μαθηματικοί. Αυτοί προσέχουν κάθε λεπτομέρεια, ακόμα και τον παραμικρό ήχο».

Ο Ιακώβ ανέφερε ότι κάποιος ταχυδακτυλουργός που είχε δει την προηγούμενη χρονιά στο πανηγύρι φρόντιζε να αποσπά την προσοχή του πλήθους με το χέρι που δεν εξαφάνιζε ή εμφάνιζε κάτι. Όταν, για παράδειγμα, ο μάγος εξαφάνιζε ένα μαντίλι χώνοντάς το στη σφιγμένη δεξιά γροθιά του, έδειχνε αμέσως μετά με μια μεγαλόπρεπη κίνηση την άδεια δεξιά παλάμη, ενώ ταυτόχρονα εξαφάνιζε κρυφά πίσω από την πλάτη του το μαντίλι που ήταν ακόμα στο αριστερό.

«Μήπως να χόρευα κιόλας λίγο για να τραβήξω πάνω μου την προσοχή;» ρώτησε ο Κέμπελεν.

«Ναι. Ή θα φορέσω μια εντυπωσιακή στολή. Ή ένα τρελό καπέλο. Ή, όχι, ακόμα καλύτερα: θα φέρουμε δυο σκλάβες οδάλισκες απευθείας από την ανατολή, ντυμένες ελάχιστα και με καλυμμένο το πρόσωπο, και θα τις αφήσουμε να γυροφέρνουν τον Τούρκο σαν γάτες γύρω από μια γαβάθα με βαλεριάνα». Τα μάτια του Ιακώβ στένεψαν και τα χέρια του έγιναν αρπάγες, τόσο πολύ τον είχε συνεπάρει η εικόνα.

«Αυτό θα μας κάνει να φανούμε ακόμα πιο ύποπτοι. Εξάλλου δεν είμαι σαλιμπάγκος αλλά επιστήμονας. Αν και ευχαρίστως θα έβλεπα το καπέλο σου».

«Κι εγώ τις οδαλίσκες».

«Ωστόσο, ας έχουμε κατά νου αυτή την ιδέα. Ίσως μπορούμε να την πραγματοποιήσουμε με κάποιον άλλο... πιο σοβαρό τρόπο».

Έμνε το ζήτημα του αποτελεσματικού χειρισμού της λαβής. Ο Τιμπόρ υποσχέθηκε να εξασκηθεί τις επόμενες βδομάδες μέχρι να τιθασεύσει το χέρι του Τούρκου, ακόμα κι αν χρειαζόταν να εξασκείται ως τη νύχτα. Δεν ήθελε να απογοητεύσει ξανά τον Κέμπελεν. Απλώς είχε ξεχάσει τι διακύβευε ο ευγενής.

Νόιενμπουργκ: απόγευμα

ΤΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΕΙΧΕ ΑΡΧΙΣΕΙ νωρίς το απόγευμα κι από τότε είχε περάσει πάνω από μία ώρα. Έξω σουρούπωνε και το φως στην αίθουσα ήταν λιγοστό. Τα κεριά που υπήρχαν στο τραπέζι του ανθρωποειδούς ήταν απαραίτητα για να βλέπεις την πορεία του παιχνιδιού. Όταν ο βοηθός του Κέμπελεν πήγαινε από τη μια σκακιέρα στην άλλη για να αντιγράψει τις κινήσεις ή όταν άνοιγαν λίγο τα παράθυρα για να μπει φρέσκος χειμωνιάτικος αέρας, τα πράσινα μεταξωτά ρούχα του Τούρκου ανέμιζαν. Κατά τα άλλα ήταν εξίσου ακίνητος όπως ο Γκότφριντ Νόιμαν. Ο Κέμπελεν στεκόταν στο βάθος, με τα χέρια στην πλάτη και το βλέμμα καρφωμένο όχι, όπως στα προηγούμενα παιχνίδια, στο κοινό, αλλά στο νάνο.

Αρχικά όλα έδειχναν ότι η παρτίδα θα ήταν απογοητευτική: ο Νόιμαν έπαιζε απελπιστικά αργά και σκεφτόταν αρκετά λεπτά ακόμα και για τις απλούστερες κινήσεις. Κι ας ήταν κάθε κίνησή του μια κατοπτρική απάντηση στις κινήσεις του Τούρκου: η προώθηση και το χτύπημα των πρώτων στρατιωτών και των αλόγων, το μικρό ροκέ, ο πύργος στην ελεύθερη θέση του βασιλιά. Μόνο έπειτα από μια ντουζίνα κινήσεις το παιχνίδι απέκτησε προσωπικό χαρακτήρα: ο Νόιμαν μπορεί να μην έπαιζε γρηγορότερα, αλλά έπαιζε αυτόνομα και επιθετικά. Με τον αξιωματικό του α-

πειλούσε τα λευκά πιόνια και δέκα κινήσεις αργότερα, σε μια ανταλλαγή χτυπημάτων, σαρώθηκαν τρεις στρατιώτες και τέσσερις αξιωματικοί. Το αυτόματο συνέχιζε να παίζει καλύτερα από τον άνθρωπο, αυτό ήταν αδιαμφισβήτητο και ο πρόεδρος του σκακιστικού συλλόγου δεν έπαυε να το ομολογεί ψιθυριστά στους γύρω του, αλλά πρώτη φορά τούτη τη μέρα αναγκαζόταν να αμύνεται κι αυτό ήταν αξιοσημείωτο. Η παρτίδα ήταν δραματική. Σε κάθε κίνηση οι πολίτες του Νόιενμπουργκ τέντωναν το λαιμό για να δουν την πορεία του παιχνιδιού. Τυχεροί όσοι είχαν προνοήσει να φέρουν το δικό τους σκάκι για να το ανοίξουν στα πόδια τους και να παρακολουθούν σ' αυτό την παρτίδα.

Μετά την εικοστή πέμπτη κίνηση ο μηχανισμός της σκακιστικής μηχανής σταμάτησε πάλι, αλλά αυτή τη φορά ο βοηθός δεν τον ξανακούρντισε. Ο Κέμπελεν έκανε ένα βήμα μπροστά και ζήτησε συγγνώμη. Δυστυχώς έπρεπε να διακόψει την παρτίδα επειδή η μηχανή χρειαζόταν διάλειμμα, ήταν λοιπόν πρόθυμος εν ονόματι του Τούρκου να προσφέρει μια ισοπαλία στον εθελοντή αναγνωρίζοντας την καλή του επίδοση. Ακούστηκαν διαμαρτυρίες. Οι πολίτες του Νόιενμπουργκ ήθελαν να δουν το τέλος της παρτίδας και όχι να αρκεστούν σε μια πρόωγη ισοπαλία. Ο Κέμπελεν σήκωσε καθησυχαστικά τα χέρια. Ευχαρίστησε το κοινό που έδειχνε τόσο μεγάλο ενδιαφέρον για την εφεύρεσή του, αλλά ήδη πριν αρχίσει η επίδειξη είχε προειδοποιήσει ότι θα διέκοπτε τις παρτίδες που δε θα τέλειωναν το αργότερο σε μία ώρα. Εξάλλου το επόμενο πρωί έπρεπε να πάει στο Παρίσι και του ήταν αδύνατον ν' αφήσει το βασιλιά και τη βασίλισσα της Γαλλίας να τον περιμένουν. Και πρόσθεσε γελώντας ότι και το αυτόματο χρειαζόταν ξεκούραση, «άνθρωπος ήταν κι αυτό».

Οι κάτοικοι του Νόιενμπουργκ ηρέμησαν. Οι πρώτοι καλεσμένοι σηκώνονταν ήδη από τις καρέκλες τους όταν επενέβη ο Ζαν

Φρεντερίκ Καρμό, ο ιδιοκτήτης του υφαντουργείου: «Κύριε φον Κέμπελεν, με όλο το σεβασμό για τη νυχτερινή γαλήνη του αυτόματου σας, πώς θα μπορέσουμε να κοιμηθούμε έχοντας αυτή την ημιτελή παρτίδα στο μυαλό; Κουρντίστε πάλι τον Τούρκο σας, αφήστε τον να παίζει μέχρι τέλους κι εγώ θα σας ανταμείψω με σαράντα τάλιρα».

Ο κόσμος στην αίθουσα χειροκρότησε, αλλά ο Κέμπελεν κούνησε αρνητικά το κεφάλι. «Πολύ ευγενική η προσφορά σας, *monsieur*, αλλά δε γίνεται».

Ο Καρμό δεν το έβαλε κάτω. Κοίταξε το πορτοφόλι του και είπε: «Μήπως με εξήντα τάλιρα; Και κάτι ψιλά ακόμα; Δυστυχώς δεν έχω περισσότερα πάνω μου».

Ακούστηκαν γέλια. Όταν ο Κέμπελεν δε δέχτηκε ούτε αυτή την προσφορά, το λόγο πήρε ο διάσημος κατασκευαστής αυτόματων Ανρί Λουί Ζακέ-Ντροζ. «Βάζω κι εγώ σαράντα για να γίνουν εκατό».

Νέα χειροκροτήματα. Ο κόσμος γύρισε να δει το νεαρό Ζακέ-Ντροζ. Ο Καρμό έστρεψε το βλέμμα από τον Ζακέ-Ντροζ στον ανυποχώρητο Κέμπελεν. Το λόγο πήρε ένας τρίτος, ένας τέταρτος κι ένας πέμπτος. Κάθε νέα προσφορά επέφερε χειροκροτήματα και επευφημίες, η διαδικασία θύμιζε πλειστηριασμό που τελικά έφτασε στα εκατόν πενήντα τάλιρα, ποσό πολύ μεγαλύτερο από το σύνολο των εισιτηρίων της παράστασης. Ο Κέμπελεν κοίταξε το βοηθό του σαν να ζητούσε βοήθεια, αλλά εκείνος σήκωσε απλώς αμήχανα τους ώμους. Αντάλλαξαν κάποιες ψιθυριστές κουβέντες. Ο Κέμπελεν έδειχνε να επιμένει στην απόφασή του, όταν ο Νόιμαν –που στη διάρκεια όλης αυτής της φασαρίας είχε καρφωμένο το βλέμμα στη σκακιέρα– σήκωσε το χέρι σαν μαθητούδι και είπε: «Θα ήθελα να συνεχίσω το παιχνίδι. Πληρώνω πενήντα τάλιρα».

Η οχλαγωγία διακόπηκε απότομα. Ο Κέμπελεν κι όλοι οι άλλοι κοίταξαν τον Νόιμαν. Ακόμα και για τον Καρμό πενήντα τάλιρα ήταν μεγάλο ποσό, αλλά για το μικρό ωρολογοποιό ολόκληρη περιουσία.

Διακόσια τάλιρα ήταν πάντως αρκετά για να πείσουν τον Κέμπελεν να μείνει. «Καλά λοιπόν, *messieurs*, πώς θα μπορούσα να πω όχι; Ομολογώ την ήττα μου», είπε. «Η μηχανή μου θα συνεχίσει τον αγώνα». Έγνεψε στο βοηθό του, εκείνος κούρντισε πάλι το μηχανισμό και στην αίθουσα επικράτησε ξανά ησυχία. «*Merci bien** που με τιμάτε με το ενδιαφέρον σας. Ας νικήσει ο καλύτερος».

Δυο υπηρέτες άναψαν κεριά στην αίθουσα και ο βοηθός του Κέμπελεν άλλαξε τα κεριά του κηροπηγίου στο σκακιστικό τραπέζι. Οι φλόγες καθρεφτίστηκαν στα φαινομενικά υγρά γυάλινα μάτια του Τούρκου κι έτσι το άψυχο αυτόματο έδειχνε ακόμα πιο ζωντανό. Με τα τρία δάχτυλα έπιασε τον πύργο που του είχε απομείνει.

* Ευχαριστώ πολύ. Γαλλικά στο πρωτότυπο. (Σ.τ.Μ.)

Σένμπρουν

ΣΤΙΣ 6 ΜΑΡΤΙΟΥ 1770, ημέρα Τρίτη, ξεκίνησαν με τον Τούρκο για τη Βιέννη, για να τον παρουσιάσουν την επόμενη Παρασκευή στο ανάκτορο του Σένμπρουν. Το ανθρωποειδές, μαζί με το σκαμνί του, αποσυναρμολογήθηκε από το έπιπλο και τα δυο τμήματα μεταφέρθηκαν χωριστά στην Αυλή. Σ' αυτό τους βοήθησε κι ο Μπράνισλαβ, ο υπηρέτης του Κέμπελεν, τον οποίο ο Τιμπόρ είχε δει αρκετές φορές από το παραθυράκι του δωματίου του, αλλά δεν τον είχε συναντήσει ποτέ. Αντιλήφθηκε ότι η επιλογή του μικρόσωμου Σλοβάκου από τον Κέμπελεν ήταν σωστή: ο Μπράνισλαβ ήταν δυνατός, σιωπηλός και τόσο αδιάφορος, ώστε δε χαλάλισε δεύτερη ματιά ούτε στο νάνο. Κάτι τέτοιο σπανίως συνέβαινε στον Τιμπόρ. Καθώς ο υπηρέτης με τον Ιακώβ κουβαλούσε κάτω το ανθρωποειδές, ο Τιμπόρ σκέφτηκε ότι και ο Μπράνισλαβ ήταν σαν αυτόματο: δε μιλούσε και εκτελούσε αγόγγυστα ό,τι τον διέταζες.

Ο Ιακώβ είχε μισθώσει μια άμαξα με δύο άλογα όπου φόρτωσαν τη σκακιστική μηχανή –προστατευμένη από τα τραντάγματα του ταξιδιού– και τις αποσκευές, ιδίως τα ρούχα και τις περούκες του Κέμπελεν. Ο Τιμπόρ θα κρυβόταν στην άμαξα μέχρι να βγουν στη δημοσιά για τη Βιέννη. Ο Μπράνισλαβ θα ερχόταν μαζί τους και θα μοιραζόταν με τον Ιακώβ τη θέση του αμαξά, ενώ ο Κέμπελεν θα τους συνόδευε καβάλα στο άλογό του. Η Κα-

ταρίνα, η μαγείρισσα του σπιτιού, είχε ετοιμάσει για τους ταξιδιώτες πίτες, μήλα και ψωμοτύρι. Στον αποχαιρετισμό η Άννα Μαρία ήταν εντυπωσιακά εγκάρδια: αγκάλιασε επανειλημμένα το σύζυγό της και του ευχήθηκε καλή επιτυχία στην παρουσίαση του αυτόματου.

Παρότι έπεφτε κρύο φιλόβροχο, μόλις πέρασαν το Δούναβη ο Τιμπόρ επέμεινε ν' ανταλλάξει την προστατευμένη θέση του μέσα στην άμαξα με αυτή του Ιακώβ. Τυλίχτηκε με κουβέρτες και δε χόρταινε το κάθε άλλο παρά εντυπωσιακό τοπίο, τον γκρίζο ουρανό πάνω από τον επίπεδο ορίζοντα, τα ακαλλιέργητα χωράφια και τα ξέθωρα κόκκινα θαμνοτόπια από τα οποία πρόβαλλε πού και πού ο γυμνός κορμός κάποιου δέντρου. Στη μεγάλη και επεισοδιακή διαδρομή του από την Πολωνία στη Βενετία ο Τιμπόρ είχε βεβαιωθεί ότι μισούσε τις ατέλειωτες δημοσιές και τις θεωρούσε αναγκαίο κακό μεταξύ δυο στεγνών και ζεστών πανδοχείων, αλλά ύστερα από τρεις στεγνούς και ζεστούς μήνες στο σπίτι του Κέμπelen ήταν ευτυχισμένος που ξανάβλεπε δημοσιά.

Έφτασαν στη Βιέννη το βράδυ και εγκαταστάθηκαν στο σπίτι του Κέμπelen στο προάστιο Άλζερ. Εκμεταλλεύτηκαν την Τετάρτη και την Πέμπτη για να κάνουν περισσότερες πρόβες. Ο Κέμπelen παρουσίασε ένα τέχνασμα που θα θόλωνε ακόμα περισσότερο το μυστήριο του Τούρκου: είχε φτιάξει από ξύλο κεραιάς ένα κουτί, δυο πιθανές μακρύ και πλατύ και δυο πιθανές ψηλό, και το τοποθέτησε σ' ένα ξεχωριστό τραπέζι δίπλα στο σκακιστικό αυτόματο. Ο Τιμπόρ και ο Ιακώβ το κοίταξαν σαν χαζοί.

«Τι έχει μέσα;» ρώτησε ο Τιμπόρ.

«Δε θα σας το αποκαλύψω», είπε ο Κέμπelen. «Αλλά αυτό θα αποσπάσει την προσοχή του κόσμου από τον Τούρκο».

«Οδαλίσκη δεν είναι. Είναι ένα...» ο Ιακώβ έφαξε να βρει τη λέξη «...κουτί. Δηλαδή μάλλον το αντίθετο».

«Κάτι αστραφτερό και λαμπερό θα ήταν πρόδηλο. Ενώ αυτό το αδιόρατο κουτί είναι τόσο αδιόρατο, ώστε τελικά χτυπά στο μάτι. Έτσι όλοι οι θεατές θ' αναρωτηθούν: Τι στην ευχή κρύβεται εκεί μέσα;»

«Τι κρύβεται εκεί μέσα;» ρώτησε ο Τιμπόρ.

«Δε λέω τίποτα», απάντησε ο Κέμπλεν με διαβολεμένο κέφι. «Αλλά από την περιέργεια του Τιμπόρ αντιλαμβανόμαστε ότι το πράγμα λειτουργεί. Είναι παντελώς αδιάφορο τι υπάρχει στο κουτί, θα μπορούσε κάλλιστα να είναι άδειο».

Ο Τιμπόρ και ο Ιακώβ κοιτάχτηκαν. Κανείς από τους δυο δε συμμεριζόταν τον ενθουσιασμό του Κέμπλεν. «Δηλαδή είναι άδειο;» ρώτησε ο Τιμπόρ.

Ο Κέμπλεν χαμογέλασε. «Αν με ρωτήσεις άλλη μια φορά, θα σε απολύσω».

Ο Κέμπλεν δέχτηκε επίσκεψη από δυο υπασπιστές της αυτοκρατείας που μετέφεραν τις ευχές της για την επιτυχία του πειράματος και συζήτησαν με τον Κέμπλεν τα διαδικαστικά της παρουσίασης και την ένταξή της στο εθιμοτυπικό της Αυλής. Ο Κέμπλεν διάβασε αργότερα στους συνεργάτες του τη λίστα των προσκεκλημένων και το πρωτόκολλο: «Γύρω στο μεσημέρι θα έρθουν να μας πάρουν τέσσερις δραγόνι της μεγαλειότητάς της που θα μας συνοδεύσουν στο Σένμπρουν», είπε. «Η παρουσίαση θα γίνει στη Μεγάλη Αίθουσα, αλλά νωρίτερα μπορούμε να έχουμε το αυτόματο σ' ένα γειτονικό δωμάτιο όπου κανείς δε θα μας ενοχλήσει. Ιακώβ, χρειαζόμαστε αρκετό νερό για τον Τιμπόρ, ιδίως όσο θα είναι μέσα στη μηχανή, μπορεί να κάνει υπερβολική ζέση. Φρόντισε να έχει επίσης ένα δοχείο νυκτός».

«Θα το πιστέψουν;» ρώτησε ο Τιμπόρ για τελευταία φορά.

«*Mundus vult decipi*», είπε ο Κέμπλεν. «Ο κόσμος θέλει να τον κοροϊδεύουν. Θα το πιστέψουν επειδή θέλουν να το πιστέψουν».

Μέχρι να εμφανιστούν περίμεναν στο Κινεζικό Δωμάτιο. Από τις περίτεχνες πόρτες ακουγόταν το μουρμουρητό στη γειτονική Μεγάλη Αίθουσα με υπόκρουση μιας ορχήστρας δωματίου που έπαιζε ένα κομμάτι *alla turca* του Χάιντν. Πέντε λακέδες πήγαν στον Κέμπελεν στο μικρό οβάλ δωμάτιο: δύο για ν' ανοίξουν και να κλείσουν τις πόρτες, δύο για να σύρουν το αυτόματο στην αίθουσα και ένας για να αναγγείλει τον Βόλφγκανγκ φον Κέμπελεν και την εφεύρεσή του. Ένας από αυτούς στεκόταν στην πόρτα περιμένοντας το σινιάλο ενώ οι υπόλοιποι τέσσερις κουβέντιαζαν χαμηλόφωνα χωρίς να νοιάζονται για την παρουσία του Κέμπελεν και του Ιακώβ. Κάποιος έτρωγε ξηρούς καρπούς, ένας άλλος κούμπωνε το γιλέκο του, ένας τρίτος γυάλιζε τα παπούτσια του στο κοντό παντελόνι του. Πού και πού έριχναν μια κλεφτή ματιά στη σκακιστική μηχανή που στεκόταν στο κέντρο του χρυσόμαυρου σαλονιού, καλυμμένη μ' ένα λινό πανί που άγγιζε σχεδόν το πάτωμα. Πίσω από το λινό, το ξύλο και τον κετσέ καθόταν ο Τιμπόρ νιώθοντας από τώρα ένταση, αποφεύγοντας να κάνει οποιονδήποτε θόρυβο. Έλεγε πολλές φορές τη θέση της σκακιέρας, τη λειτουργία της λαβής και προπάντων τα φιτίλια των κεριών: αν για οποιονδήποτε λόγο το φως έσβηνε, ήταν χαμένος.

Ο Κέμπελεν φορούσε ένα γαλάζιο σακάκι με ένθετες σατέν λωρίδες. Όλα τ' άλλα, εκτός από τα παπούτσια του, ήταν λευκά: οι μανσέτες όπως και ο γιακάς, το γιλέκο και η τραχηλιά, το παντελόνι και τέλος οι μεταξωτές κάλτσες – λες και ήθελε να υποδείξει με την ενδυμασία του ότι αν στο πείραμά του έπαιζε κάποιο ρόλο η *μαγεία*, τότε επρόκειτο αποκλειστικά περί λευκής μαγείας. Στο κεφάλι φορούσε μια κοντή περούκα. Μόνο το σκήπτρο τού έλειπε για να μοιάζει με βασιλιά, σκέφτηκε ο Τιμπόρ. Μόλις εκείνη τη στιγμή αντιλήφθηκε ότι γνώριζε μόνο μια πλευρά του Κέμπελεν: τον Κέμπελεν του σπιτιού και του εργαστηρίου, το δικό

του Κέμπελεν, που δεν ήταν ποτέ ατημέλητος, αλλά φορούσε άνετα ρούχα και ανασήκωνε τα μανίκια όταν ζεσταινόταν. Τον Κέμπελεν που στο τέλος της μέρας μύριζε ιδρώτα όπως ο ίδιος. Προφανώς όμως στην Αυλή ο Βόλφγκανγκ φον Κέμπελεν εμφανιζόταν έτσι, αυτός ήταν ο Κέμπελεν της Αυλής, ίδιος στο χαρακτήρα αλλά με άλλο περιτύλιγμα. Ο Τιμπόρ ζήτησε τον Κέμπελεν και τον Ιακώβ για τα επίσημα ρούχα τους. Αυτός στο εσωτερικό της μηχανής φορούσε απλώς ένα λινό πουκάμισο, παντελόνι μέχρι το γόνατο και κάλτσες. Δε φορούσε καν παπούτσια, για να μπορεί να κινείται γρήγορα κι αθόρυβα.

Από την αρχή κιόλας ο Ιακώβ δεν ένιωθε καλά με την αμφιέσή του. Ο Κέμπελεν του είχε αγοράσει για την επίδειξη ένα ανοιχτοκίτρινο εμπριμέ κοστούμι. Κατά τον Ιακώβ το ύφασμα ήταν «σαν να είχε ουρήσει κάποιος σε λιβάδι με χαμομήλια». Ο Ιακώβ είχε αντισταθεί επίμονα αλλά μάταια στο βάψιμο και την πούδρα. Κάθε τόσο έβγαζε την περούκα με τη μαύρη πλεξούδα για να ξύσει το κεφάλι του, κάτι που κατάφερνε πολύ δύσκολα εξαιτίας των γαντιών που φορούσε.

«Αυτό κάνεις κι όταν φοράς το κιπά;» τον ρώτησε χαμηλόφωνα ο Κέμπελεν και ο Ιακώβ έπαψε να βγάζει την περούκα.

Στο διπλανό χώρο η μουσική σταμάτησε και ακολούθησε ευγενικό χειροκρότημα. Ο λακές στην πόρτα έκανε νόημα και οι άλλοι τέσσερις έλαβαν θέση και στάθηκαν προσοχή. Ακούστηκε η αυτοκράτειρα να λέει λίγα λόγια. Ήχησαν πάλι χειροκροτήματα. Έπειτα οι δυο λακέδες άνοιξαν τη δίφυλλη πόρτα και η πομπή μπήκε στη Μεγάλη Αίθουσα: μπροστά ο εκφωνητής, πίσω του ο Κέμπελεν, η σκακιστική μηχανή, που την έσπρωχναν οι δυο υπηρέτες, και τελευταίος ο Ιακώβ, που κουβαλούσε με επιτηδευμένη προσοχή το μικρό κουτί, λες και περιείχε το ουγγρικό βασιλικό στέμμα. Ένα ρεύμα αέρα πίζε το πανί στο πρόσωπο του

Τούρκου, έτσι ώστε να διακρίνονται η μύτη, το μέτωπο και το τουρμπάνι. Αυτή η λεπτομέρεια και μόνο αρκούσε για να προκαλέσει σούσουρο. Μπροστά στην αυτοκράτειρα, που καθόταν σε θρόνο στο κέντρο της αίθουσας, ο εκφωνητής στάθηκε, περιμένε ν' ακολουθήσουν το παράδειγμά του και οι άντρες πίσω του κι έπειτα ανακοίνωσε με δυνατή φωνή: «*Votre honoré majesté, mesdames et messieurs,** ο Γιόχαν Βόλφγκανγκ ιππότης φον Κέμπελεν και Παζμάντ και το πείραμά του».

Ο Κέμπελεν έκανε μια βαθιά και παρατεταμένη υπόκλιση. Στο βάθος δυο λακέδες έφεραν ένα μικρό τραπέζι στο οποίο ο Ιακώβ άφησε το κουτί, ενώ δυο άλλοι έκλεισαν πάλι την πόρτα του Κινεζικού Δωματίου. Όταν ο Κέμπελεν σήκωσε το βλέμμα, η Μαρία Θηρεσία χαμογελούσε κι εκείνος ανταπέδωσε το χαμόγελο. Η αυτοκράτειρα είχε παχύνει κι άλλο από την τελευταία τους συνάντηση, κάτι που μάλλον της πρόσθετε παρά της αφαιρούσε αυθεντία και αξιοπρέπεια. Γέμιζε ένα μαύρο φόρεμα –έκφραση του συνεχιζόμενου πένθους για το νεκρό σύζυγό της– που τα манίκια και το ντεκολτέ άφηναν να λάμπει λίγη άσπρη δαντέλα. Στο λαιμό φορούσε ένα περιδέραιο από μαύρο όνυχα και στις λευκές μπούκλες της περούκας της ήταν στερεωμένο, αρκετά υποβαθμισμένο, ένα λιλιπούτειο διάδημα για να δηλώνει τη μεγαλειότητά της. Σε κάθε εκπνοή το ντεκολτέ της ρυτίδιαιζε, αλλά όταν χαμογελούσε ήταν αγέραστη.

«*Cher* Κέμπελεν», άρχισε να λέει, «πριν από μισό χρόνο στεκόσασταν στο ίδιο σημείο και ανακοινώνατε ότι θα καταφέρνατε να μας εκπλήξετε με κάποιο πείραμά σας. Τώρα είστε πάλι εδώ για να επαληθεύσετε εκείνα τα λόγια».

«Ευχαριστώ τη μεγαλειότητά σας για την εμπιστοσύνη και τον

* Μεγαλειοτάτη, κυρίες και κύριοι. Γαλλικά στο πρωτότυπο. (Σ.τ.Μ.)

πολύτιμο χρόνο που είχατε την καλοσύνη να μου διαθέσετε», απάντησε ο Κέμπελεν με δυνατή φωνή. «Το πείραμά μου, που πρώτη φορά παρουσιάζω εδώ *en public*, δημοσίως, είναι μηδαμινό, μια ταπεινή επίδοση σε σχέση με τα επιτεύγματα των σημερινών επιστημών. Ιδίως αν συγκριθεί μ' εκείνα των υπέροχων επιστημόνων που χάρη στη γενναιόδωρη χορηγία της μεγαλειότητάς σας εργάζονται σ' αυτήν εδώ την Αυλή και εκπλήσσουν την Αυστρία και τον κόσμο με τις ανακαλύψεις και τις εφευρέσεις τους». Εδώ ο Κέμπελεν, στηριζόμενος στις φτέρνες του, έκανε μια στροφή και με μια κίνηση έδειξε την αίθουσα και τον Γκέρχαρντ βαν Σβίτεν, διευθυντή της Μαθηματικής Σχολής της Βιέννης, το Φρίντριχ Κνάους, μηχανικό της Αυλής, τον αββά Μάρσι, διευθυντή του Αυλικού Εργαστηρίου Φυσικής, και τον πατέρα Μαξιμίλιαν Χελ, καθηγητή αστρονομίας. Οι τέσσερις άντρες τον ευχαρίστησαν για την κολακευτική αναφορά κουνώντας ελαφρά το κεφάλι. «Αλλά αν στο τέλος της *presentation*, της παρουσίασής μου, η μεγαλειότητά σας δεήσει να μου χαρίσει λίγο χειροκρότημα ή δυο φιλικά λόγια, τότε οι τόσο μήνες εργασίας, οι αναποδιές και οι απογοητεύσεις θα σβηστούν μεμιάς από τη μνήμη μου. Αν το πείραμά μου συντελέσει έστω και στο ελάχιστο να επαυξήσει τη φήμη της ηγεμονίας σας και της αυτοκρατορίας σας, τότε, μάρτυς μου ο Θεός, θα είμαι ευτυχισμένος».

«Και πλουσιότερος κατά εκατό χρυσά δουκάτα, αν θυμάμαι καλά τη συμφωνία μας».

Η Μαρία Θηρεσία κοίταξε τους καλεσμένους κι ένα ευγενικό γέλιο διέτρεξε την αίθουσα μέχρι τους καθρέφτες και τα παράθυρα.

«Ακόμα κι αν ήταν χίλια δουκάτα», είπε ο Κέμπελεν, «εγώ θα επιθυμούσα διακαώς το ανεκτίμητο χειροκρότημα της μεγαλειότητάς σας».

Έστεψε τη φιλοφροσύνη του με μια ακόμα υπόκλιση. Η Μαρία Θηρεσία έδειξε μ' ένα νεύμα το αυτόματο.

«Δώστε τέλος στο μαρτύριο της αναμονής, αξιότιμε Κέμπελεν. Αποκαλύψτε το μυστικό σας».

Δυο λακέδες ετοιμάστηκαν ν' απομακρύνουν το πανί, αλλά ο Κέμπελεν τους πρόλαβε. Έπιασε δύο άκρες και με μια γρήγορη, σχεδόν χορευτική χειρονομία, αποκάλυψε αυτό που μέχρι τότε ήταν κρυμμένο. Ταυτόχρονα είπε δυνατά: «Το σκακιστικό αυτόματο!»

Για ένα κλάσμα του δευτερολέπτου η αίθουσα ήταν ήσυχη, έπειτα οι θεατές αντιλήφθηκαν τι είχε αποκαλύψει ο Κέμπελεν. Οι παρόντες αντάλλαξαν ψιθυριστά κάποιες πρώτες απόψεις κι άνοιξαν πλήθος από βεντάλιες για να δροσίσουν με λίγο αέρα τις κατόχους τους. Τώρα και οι πίσω σειρές συνωσιζόνταν μπροστά ή σηκώνονταν στις μύτες των ποδιών για να δουν το αυτόματο. Κάποιοι λίγοι κοίταξαν απλώς σ' έναν από τους καθρέφτες όπου αντικατοπτριζόταν η εικόνα του Τούρκου.

«Ένα αυτόματο», είπε η αυτοκράτειρα με τρόπο που δε γινόταν σαφές αν επρόκειτο για ερώτηση ή διαπίστωση.

«Ένα αυτόματο», επιβεβαίωσε ο Κέμπελεν στραμμένος πάλι προς τη μεγαλειότητά της. «Ακούγεται σαν “απλώς ένα αυτόματο”». Επειδή ασφαλώς ένα αυτόματο δεν αποτελεί καινοτομία. Ένα αυτόματο δεν αρκεί για να σπαταληθεί ο πολύτιμος χρόνος της μεγαλειότητάς σας και των άλλων *mesdames et messieurs*». Ο Κέμπελεν μιλούσε κρατώντας ακόμα το πανί στο χέρι. «Έχουμε δει λογής αυτόματα: αυτόματα που οδηγούν ή περπατούν, άλλα που παίζουν κανονάκι, όργανο, φλογέρα, σουραύλι, τρομπέτα ή τύμπανο. Αυτόματα χελώνες, κύκνους, αστακούς και αρκούδες, ακόμα και μηχανικά σκυλάκια – ή τη φυσική αλλά και αξιολάτρευτη χήνα του *monsieur* Βοκανσόν που τρώει βρώμη, τη χωνεύει και, *pardon*, την

αποβάλλει». Μερικές κυρίες χαχάνισαν ντροπαλά. «Και ας μην ξεχνάμε το πλέον αξιομνημόνευτο είδος αυτής της νέας ράτσας: το αυτόματο που είναι σε θέση να γράφει, μια κατασκευή του μηχανικού της μεγαλειότητάς σας Φρίντριχ Κνάους».

Ο Φρίντριχ Κνάους έκανε ένα βήμα μπροστά και με μια κίνηση του κεφαλιού ευχαρίστησε για το ευγενικό χειροκρότημα. Αν και το πράσινο κοστούμι και η περούκα του ήταν ασφαλώς πολύ πιο ακριβά από αυτά του Κέμπελεν, ο συνδυασμός των ρούχων του ήταν άσχημος κάνοντάς τα τελικά να δείχνουν φτωχότερα, μια εντύπωση που επέτεινε και το οστεώδες πρόσωπό του με τα προεξέχοντα ζυγωματικά. Με τα σκούρα καστανά μάτια του κοιτούσε προσεχτικά τον Κέμπελεν σαν να προαιθανόταν τι θα ακολουθούσε.

«Ο θαυμαστός παντογράφος σας, *monsieur* Κνάους, ήταν ένα αριστούργημα της εποχής του. Σημαντική η γραφή, αναμφισβήτητη. Τι θα λέγατε όμως αν είχα φτιάξει ένα αυτόματο που δεν είναι σε θέση να γράφει, αλλά...» –ο Κέμπελεν ύψωσε το δείκτη και έδειξε τη Μαρία Θηρεσία– «...να σκέφτεται;»

Ο Κέμπελεν κατέγραψε με ικανοποίηση το σούσουρο που ακολούθησε, δεν πήρε όμως τα μάτια του από την αυτοκράτειρα.

«Τι θα λέγατε λοιπόν, Κνάους;» ρώτησε εκείνη.

Ο Κνάους χαμογέλασε ευγενικά στον Κέμπελεν. «Μη με παρεξηγήσετε, αλλά θα έλεγα ότι είστε τρελός. Τα αυτόματα κάνουν πολλά και μπορούν να μάθουν να κάνουν περισσότερα, αλλά δε θα μάθουν ποτέ να σκέφτονται».

«Η μηχανή μου θα σας αποδείξει το αντίθετο. Αυτό το αυτόματο, χάρη στον τέλειο μηχανισμό του, μπορεί να κερδίσει κάθε ανθρώπινο αντίπαλο, και μάλιστα στο δυσκολότερο απ' όλα τα παιχνίδια, στο βασιλικό παιχνίδι, το σκάκι. Συνέλαβα την ιδέα αυτού του πειράματος ύστερα από μια παρτίδα σκάκι που είχα

την τιμή να παίξω με την αυτοκρατορική μεγαλειότητά σας».

«Έπαιζα σαν αυτόματο; Ή είχα εμφάνιση αυτόματου;» ρώτησε η αυτοκράτειρα προκαλώντας το γέλιο των συγκεντρωμένων.

«Κάθε άλλο. Αλλά ακόμα κι αν ήταν έτσι, αν δείτε το αυτόμάτο μου να παίζει, θα καταλάβετε ότι ένας τέτοιος χαρακτηρισμός είναι κολακευτικός. Ποιος, λοιπόν, είναι αρκετά θαρραλέος ώστε να δεχτεί την πρόκληση και να αντιμετωπίσει το μηχανικό Τούρκο μου;»

Ο Κέμπελεν κοίταξε στην αίθουσα, αλλά κανείς από τους παρευρισκόμενους δεν προσφέρθηκε ή δεν παρουσιάστηκε μπροστά. Πολλοί είχαν έρθει αυτό το βράδυ με την ελπίδα να δουν την αποτυχία του Κέμπελεν που δε θα μπορούσε να επαληθεύσει τη μεγαλόστομη υπόσχεση που είχε δώσει πριν από μισό χρόνο. Δεν ήθελαν, λοιπόν, να γίνουν υποπόδιο του θριάμβου του. Ο Ιακώβ έφερε μια καρέκλα στο σκακιστικό τραπέζι απέναντι από τον Τούρκο.

«Κνάους, γιατί δεν παίζετε εσείς;» ρώτησε η αυτοκράτειρα. «Είστε καλός στο σκάκι, απ' ό,τι ξέρω, και επιπλέον γνώστης των αυτόματων».

Όχι μόνο ο Κνάους αλλά και ο Κέμπελεν έκανε έναν ασυναίσθητο μορφασμό όταν η αυτοκράτειρα πρότεινε το μηχανικό της Αυλής. Ο Κνάους υποκλίθηκε μπροστά της και είπε: «Αποτελεί υπερβολική τιμή, μεγαλειοτάτη. Το ταλέντο μου στο σκάκι είναι πολύ περιορισμένο, δε θέλω λοιπόν να προκαλέσω ανία στους καλεσμένους με τις αδέξιες κινήσεις μου».

«Μην κάνετε νάζια. Αυτός ο ξύλινος Τούρκος προκαλεί την ανθρωπότητα κι εσείς καλείστε να την υπερασπιστείτε».

Ο Φρίντριχ Κνάους υποκλίθηκε και ο Κέμπελεν του τράβηξε την καρέκλα για να καθίσει στο σκακιστικό τραπέζι. Ύστερα πή-

γε στη μανιβέλα και τη γύρισε μερικές φορές δυνατά για να δημιουργηθεί η εντύπωση του πλήρους κουρντίσματος. Στο μεταξύ ο Ιακώβ απομάκρυνε το κόκκινο βελούδινο μαξιλάρι και την πίπα από το χέρι του Τούρκου.

«Η μηχανή θα κάνει την πρώτη κίνηση», ανακοίνωσε ο Κέμπελεν και πριν ακόμα το αυτόματο αρχίσει να κινείται, ο Κέμπελεν και ο Ιακώβ έκαναν ένα βήμα πίσω προς το δεύτερο τραπέζι, πάνω στο οποίο βρισκόταν το κουτί από ξύλο κερασιάς, όπου και έμεινε μέχρι το τέλος της παρτίδας.

Ο ωρολογιακός μηχανισμός άρχισε να τριζει και μπροστά στα απορημένα βλέμματα των θεατών το ξύλινο χέρι του Τούρκου σηκώθηκε στο αέρα, κινήθηκε πάνω στη σκακιέρα, πλησίασε το στρατιώτη μπροστά από το βασιλιά και τον προχώρησε δυο τετράγωνα. Το παιχνίδι δεν ήταν ακόμα επικίνδυνο και ο Φρίντριχ Κνάους δεν πρόσεχε τη σκακιέρα, αλλά τον Τούρκο και τις κινήσεις του. Έπειτα έφερε απέναντι στο λευκό στρατιώτη το δικό του κόκκινο στρατιώτη. Αν και αυτή η κίνηση δεν ήταν κάτι ιδιαίτερο, η ένταση των θεατών εκτονώθηκε με σύντομα χειροκροτήματα για την πρώτη πλήρη κίνηση του παιχνιδιού μεταξύ ανθρώπου και μηχανής.

Ο Τούρκος προώθησε και δεύτερο στρατιώτη, δεξιά από τον πρώτο. Ο Κνάους κοίταξε προσεχτικά τα πιόνια και, μην ανακαλύπτοντας κάποια παγίδα, χτύπησε το λευκό στρατιώτη και τον έβγαλε από τη σκακιέρα. Αυτό το πρώτο χτύπημα εναντίον του αυτόματου επέφερε επίσης χειροκρότημα. Ο Φρίντριχ Κνάους επέτρεψε στον εαυτό του τη φιλαρέσκεια να σηκώσει το βλέμμα και να χαμογελάσει στο κοινό. Είδε όμως επίσης ότι αυτή η κίνηση δε χάλασε το κέφι του Βόλφγκανγκ φον Κέμπελεν. Δεν είχε κάνει βήμα από το κουτί του, συμμετείχε μάλιστα στο χειροκρότημα.

Στο μεταξύ ο Τούρκος σήκωσε το άλογο πάνω από τις γραμμές του.

Ο Τιμπόρ έπρεπε να γέρνει το κεφάλι πολύ πίσω για να μπορεί να βλέπει το κάτω μέρος της σκακιέρας. Είχε αρχίσει ήδη να τον πονάει, αλλά δεν έπρεπε να του ξεφύγει καμιά κίνηση. Η πλάκα κάτω από το g7 έπεσε στο κεφάλι του καρφιού βγάζοντας έναν ελαφρύ μεταλλικό ήχο, η πλάκα κάτω από το g5 σηκώθηκε ψηλά. Ο αντίπαλος είχε κινήσει ένα στρατιώτη. Ο Τιμπόρ αντέγραψε την κίνηση στη σκακιέρα που είχε στην ποδιά του. Έπειτα σήκωσε το άκρο του παντογράφου, το κίνησε στη σκακιέρα μέχρι το f1. Πίεσε τη λαβή που άνοιγε τα δάχτυλα του Τούρκου. Ύστερα βύθισε τον παντογράφο μέχρι τέλους και χαλάρωσε τη λαβή. Έπιασε τον αξιωματικό. Τον σήκωσε, διέτρεξε τη μισητή σκακιέρα και τον κατέβασε στο c4. Ο ήχος των μεταλλικών πλακών επιβεβαίωσε ότι είχε πιάσει σωστά τον αξιωματικό. Αντέγραψε την κίνηση στη δική του σκακιέρα. Ο αντίπαλος μετακίνησε κι αυτός επιθετικά τον αξιωματικό του. Έπαιζε ακόμα χωρίς ιδιαίτερες εκπλήξεις, αλλά ο Τιμπόρ θα αντιλαμβανόταν πόσο καλός ήταν μόνο μετά τις πρώτες δέκα με δώδεκα κινήσεις.

Ο Κέμπελεν είχε κάνει το μηχανισμό να ηχεί τόσο δυνατά, ώστε αρχικά ο Τιμπόρ υπέφερε. Ήταν σαν να τον είχαν κλείσει στο εσωτερικό του ρολογιού κάποιου καμπαναριού. Στο μεταξύ όμως είχε συνηθίσει το θόρυβο και χαιρόταν που εξαιτίας του δεν άκουγε τι συνέβαινε έξω, επειδή κάτι τέτοιο θα τον αποσπούσε από το χειρισμό της μηχανής. Μόνο αν κολλούσε το αφτί στα τοιχώματα μπορούσε ν' αφουγκραστεί τι έλεγαν. Ένα ελαφρύ ρεύμα αέρα έμπαινε από τις χαραμάδες και τις κλειδαριές, αέρα που κατανάλωναν ο Τιμπόρ και το κερί. Η φλόγα του ήταν ίσια και

χόρευε ελάχιστα μόνο όταν ο Τιμπόρ κουνιόταν. Ο καπνός ανέβαινε προς τα πάνω. Όπως είχαν προβλέψει, μερικά σύννεφα έβγαιναν από το κεφάλι του ανθρωποειδούς, άλλα σκάλωναν στην πλάκα του τραπέζιου και σχημάτιζαν εκεί τα σχέδιά τους. Στην αρχή κάθε παιχιδιού το περιβάλλον του Τιμπόρ μύριζε ξύλο, κετσέ, μέταλλο και λιπαντικό, ενώ λίγο αργότερα το αναμμένο κερί κάλυπτε όλες τις μυρωδιές. Δεν μπορούσε πια να μυρίσει ούτε τον ιδρώτα του.

Έπειτα από δυο ακόμα κινήσεις ο Τιμπόρ βρήκε επιτέλους χρόνο να κινήσει και τα μάτια του Τούρκου. Έπιασε και τράβηξε αρκετές φορές στο κάτω μέρος του σώματος του ανθρωποειδούς τα δυο σκοινιά που κουνούσαν τα τεχνητά οπτικά νεύρα του Τούρκου. Το σούσουρο των θεατών διαπέρασε ακόμα και το ξύλο και ο Τιμπόρ χαμογέλασε για τους ευκολόπιστους που παρασύρθηκαν από αυτό το απλοϊκό κόλπο. Ο Κέμπελεν είχε δώσει εντολή στον Τιμπόρ να επιδείξει όλες τις ικανότητες του αυτόματου και ο Τιμπόρ υπάκουσε. Όταν ο δεύτερος κόκκινος αξιωματικός ήρθε στην πλευρά του, ο Τιμπόρ εκτέλεσε το μικρό ροκέ. Απογοητεύτηκε λιγάκι που δεν εισέπραξε χειροκρότημα γι' αυτή την επιδεξιότητά του. Ήπια μια γουλιά νερό και περίμενε το χορό των μεταλλικών πλακών πάνω από το κεφάλι του.

Σιγά σιγά οι θόρυβοι του μηχανισμού έγιναν πιο αργοί και τελικά βουβάθηκαν. Ακριβώς τη στιγμή που σταμάτησαν οι τροχοί, ο Τιμπόρ, που εκτελούσε μια κίνηση, φρόντισε να σταματήσει το χέρι του Τούρκου και να το ακινητοποιήσει ώστε να φανεί ότι το αυτόματο είχε σταματήσει όπως σταματά ένα ρολόι που χρειάζεται πάλι κούρντισμα. Τώρα που ήταν ήσυχια μέσα στη μηχανή, ο Τιμπόρ άκουγε καθαρά τους συγκεντρωμένους να συζητούν συγκρατημένα –προφανώς για το αν η εφεύρεση του Κέμπελεν είχε πάθει κάποια ζημιά–, αλλά ο Κέμπελεν πληροφόρησε το κοι-

νό τι συνέβη και παρακάλεσε τον Ιακώβ να κουρντίσει το αυτόματο. Ο Ιακώβ γύρισε τη μανιβέλα, οι τροχοί άρχισαν να κινούνται πάλι κι ο θόρυβος ξανακούστηκε με αμείωτη ένταση. Ο Τιμπόρ αποτελείωσε την κίνηση.

Στη δέκατη κίνηση η παγίδα του Τιμπόρ λειτούργησε: θυσίασε τη βασίλισσά του και ο αντίπαλος τη χτύπησε με τον αξιωματικό. Ο Τιμπόρ άκουσε τους θεατές να χειροκροτούν τον αντίπαλό του που απομάκρυνε τη βασίλισσα από τη σκακιέρα και τον φαντάστηκε να κοιτάζει αυτάρεσκα την ομήγυρη, να σηκώνει ίσως το χέρι αποδεχόμενος τον έπαινο. Αλλά σε αυτή την περίπτωση είχε βιαστεί να χαρεί: σύντομα θα έχανε τον κόκκινο αξιωματικό και ο κόκκινος βασιλιάς θα έμενε ακάλυπτος. Με το άλογο ο Τιμπόρ έκανε ρουά. Ύστερα έχωσε πάλι το χέρι στο σώμα του Τούρκου. Αυτή τη φορά όχι για να κουνήσει τα μάτια αλλά το κεφάλι. Μόνο ο Κέμπελεν θα καταλάβαινε αυτό το νεύμα: ένα μοναδικό κούνημα του κεφαλιού σήμαινε *ρουά*, δύο *ρεν* και, τέλος, τρία *ρουά ματ*.

Έτσι άρχισε για τον αντίπαλο του Τιμπόρ η όχι τόσο ευχάριστη αντίστροφη μέτρηση. Ο Τιμπόρ χτύπησε την κόκκινη βασίλισσα και κυνήγησε με τους αξιωματικούς και τα άλογα τον αντίπαλο βασιλιά, αποδεκατίζοντας παρεμπιπτόντως τους κόκκινους αξιωματικούς, κουνώντας το κεφάλι και συστρέφοντας ενδιάμεσως τα μάτια. Σύντομα αποσαφηνίστηκε ότι θα κέρδιζαν τα λευκά, όμως τα κόκκινα δεν ήθελαν να παραδοθούν. Ο κόκκινος βασιλιάς πηδούσε από τετράγωνο σε τετράγωνο και οπισθοχωρούσε προσπαθώντας να διαφύγει από τους διώκτες του μέχρι το ματ. Είκοσι μία κινήσεις. Ο Τιμπόρ παράτησε τον παντογράφο και τράβηξε τρεις φορές το σκοινί του κεφαλιού σαν να ήταν σκοινί καμπίνας. Ύστερα κόλλησε το αφτί στα τοιχώματα για να μη χάσει ούτε ένα από τα παθιασμένα χειροκροτήματα που ξέ-

σπασαν με τη λήξη της παρτίδας. Όλη η ένταση του Τιμπόρ υποχώρησε κι έγινε αίσθημα ευφορίας. Ήταν σαν να βουτούσε σ' έναν κάδο με ζεστό νερό. Ο Κέμπελεν σταμάτησε τον ωρολογιακό μηχανισμό μ' έναν πύρο κοντά στημανιβέλα. Έτσι ο Τιμπόρ άκουγε καλύτερα το χειροκρότημα, τα μπράβο, ακόμα και το σχεδόν άηχο ευχαριστώ του Κέμπελεν προς το κοινό.

Ο Βόλφγκανγκ φον Κέμπελεν είδε πόσο είχε ιδρώσει ο Φρίντριχ Κνάους. Ένα μικρό ρυάκι κυλούσε κάτω από την περούκα στους κροτάφους του κι όταν του έδωσε το χέρι ήταν υγρό. Ασφαλώς ο Κνάους θα προτιμούσε να ξαναπάρει τη θέση του ανάμεσα στους θεατές, αλλά ο Κέμπελεν δεν τον άφησε να φύγει: μόνο ο πρώτος ηττημένος έκανε την εικόνα του ιδιοφυούς αυτόματου τέλεια, κι αυτός τύχαινε να είναι ο Κνάους, αν και οι δυο τους θα προτιμούσαν να ήταν κάποιος άλλος. Όταν ο Κέμπελεν ξεκόλλησε επιτέλους, υποκλίθηκε στον Κνάους και ζήτησε από την ομηγύρη να χειροκροτήσει θερμά το μηχανικό της Αυλής που είχε το θάρρος να αναμετρηθεί με τη μηχανή και να ηττηθεί από αυτή σε είκοσι μία γρήγορες κινήσεις. Ο Κνάους ανταπέδωσε το χαμόγελο με σφιγμένα δόντια. Ο Κέμπελεν κοίταξε το πλήθος των θεατών για να δει ποιοι είχαν γίνει μάρτυρες του θριάμβου του. Ανάμεσά τους διέκρινε τον αδερφό του Νεπομούκ και το πρόσωπο της Ιμπόλια Γεσενάκ που στεκόταν δίπλα στον αδερφό της Γιάνος και χαιρετούσε τον Κέμπελεν με υπερηφάνεια. Κάποιοι καλεσμένοι έστρεψαν αλλού το κεφάλι όταν τους κοίταξε, προφανώς φοβούμενοι ότι η ματιά του ήταν σε θέση, όπως κάποτε το πρόσωπο της Μέδουσας, να τους κάνει πέτρα ή, ακόμα χειρότερα, άψυχα αυτόματα.

Όταν καταλάγιασε το χειροκρότημα, πήρε το λόγο η αυτο-

κράτειρα. «*Cher* Κέμπελεν. Μας βλέπετε ενθουσιασμένους. Αυτή η ευφυής μηχανή... αυτό το θαύμα επισκιάζει ακόμα και τα πλέον τολμηρά έργα των κορυφαίων ωρολογοποιών του Νεσατέλ. Δε υπερβάλατε με την υπόσχεσή σας. Τι λέτε κι εσείς, Κνάους;»

«Πραγματικό θαύμα», επιβεβαίωσε ο Κνάους. «Θα πίστευε κανείς ότι έχει γίνει χρήση μαγείας. Θα ήθελα πολύ... αλλά όχι, συγχωρήστε με, παραείμαι περίεργος».

«Μιλήστε ελεύθερα».

«Μεγαλειοτάτη, αν δε βάζω σε κόπο τον αξιότιμο ιππότη φον Κέμπελεν», είπε κοιτάζοντας τώρα κατάματα τον Κέμπελεν, «πολύ θα ήθελα να ρίξω μια ματιά στο εσωτερικό αυτού του μυθικού αυτόματου, εκεί όπου αναμφισβήτητα βρίσκεται το πνεύμα της μηχανής που πριν από λίγο με νίκησε».

Ήταν ξεκάθαρο πού το πήγαινε ο Κνάους. Για μια στιγμή το χαμόγελο του Κέμπελεν πάγωσε. Στην αίθουσα έπεσε σιωπή. Ο Κέμπελεν κοίταξε την αυτοκράτειρα. «Εμπρός, Κέμπελεν, εκπληρώστε την επιθυμία του».

Ο Φρίντριχ Κνάους επανέκτησε το χαλαρό χαμόγελό του. Ο Κέμπελεν πλησίασε στο αυτόματο κι έβγαλε ένα κλειδί από την τσέπη του σακακιού του.

Στο μεταξύ ο Τιμπόρ είχε σβήσει το κερί και είχε βάλει στην άκρη τη σκακιέρα και τα πιόνια της. Έπειτα γλίστρησε στο μεγάλο χώρισμα κι έκλεισε πίσω του τη συρόμενη πόρτα. Όταν, λοιπόν, ο Κέμπελεν ξεκλείδωσε την αριστερή πόρτα, ο Τιμπόρ είχε ήδη εξαφανιστεί και δε φαινόταν παρά μόνο ο ωρολογιακός μηχανισμός.

«Αυτός είναι ο μηχανισμός που δίνει ζωή και λογική στο αυτόματο», εξήγησε. Έπειτα άνοιξε την απέναντι πόρτα της πίσω πλευράς και το φως, που έπεφτε μέσα από τους τροχούς, τα ελατήρια και τους κυλίνδρους, αποδείκνυε ότι ο χώρος ήταν κενός.

Για να το επιβεβαιώσει ο Κέμπελεν πήρε το κερύ από το τραπέζι και το κράτησε στον ελεύθερο χώρο πίσω από τον ωρολογιακό μηχανισμό όπου λίγο πριν καθόταν ο Τιμπόρ. Οι περίεργοι θεατές έσκυψαν ή γονάτισαν για να δουν το αυτόματο και από τις δύο πλευρές.

Ο Κέμπελεν έκλεισε την πίσω πόρτα, πήγε πάλι στην μπροστινή πλευρά και τράβηξε το συρτάρι όσο πιο έξω γινόταν. Εκεί υπήρχαν δύο πλήρεις σκακιέρες με τα πιόνια τους, «για ρεζέρβα», όπως δήλωσε ο Κέμπελεν. Στο χρόνο που χρειάστηκε ο Κέμπελεν για ν' ανοίξει το συρτάρι, ο Τιμπόρ άνοιξε πάλι τη συρόμενη πόρτα, χώθηκε στο χώρο πίσω από τον ωρολογιακό μηχανισμό και την ξανάκλεισε. Τα πόδια του ήταν κάτω από το σανίδι που ήταν επενδυμένο με κετσέ και αποτελούσε το διπλό πάτο. Η μπροστινή πόρτα του ωρολογιακού μηχανισμού ήταν ακόμα ανοιχτή, αλλά ο χώρος πίσω του ήταν τόσο σκοτεινός και το σύμπλεγμα του σκηνικού με τους οδοντωτούς τροχούς τόσο πυκνό, ώστε κανείς δε θα μπορούσε να τον διακρίνει.

Τελικά ο Κέμπελεν άνοιξε τα φύλλα της διπλής πόρτας και την πόρτα στη δεξιά πίσω πλευρά, έτσι ώστε να φαίνεται καθαρά ο άδειος χώρος. «Εδώ άφησα λίγο χώρο για την περίπτωση που θα θελήσω να μάθω στον Τούρκο να παίζει ντάμα ή ταρόκο».*

Η Αυλή είχε πειστεί: το συρτάρι είχε τραβηχτεί και τέσσερις από τις πέντε πόρτες ήταν ανοιχτές – σ' αυτό το έπιπλο δεν μπορούσε να κρύβεται άνθρωπος, ούτε καν παιδί. Μόνο ο Φρίντριχ Κνάους έσκυψε για να ελέγξει ακόμα και το χώρο μεταξύ επίπλου και δαπέδου.

«Βλέπω ότι ο κύριος Κνάους δεν έχει πειστεί ακόμα απόλυτα. Διαβεβαιώνω ότι δεν υπάρχει μυστική δίοδος προς τα κάτω». Για

* Χαρτοπαίγνιο για τρεις παίκτες με ειδική τράπουλα. (Σ.τ.Μ.)

να το αποδείξει, ο Κέμπλεν με τον Ιακώβ έστρεψαν το αυτόματο μια φορά γύρω από τον άξονά του και το έσπρωξαν από τη θέση του λίγα βήματα μπροστά και πίσω.

«Και τι υπάρχει, αν επιτρέπεται η ερώτηση, σ' αυτό το κουτί;» ρώτησε ο Κνάους δείχνοντας το κουτί από ξύλο κερασιάς.

«Η ερώτηση επιτρέπεται, *monsieur* Κνάους, αλλά δυστυχώς δε θα μπορέσω να σας απαντήσω. Με την άδειά σας, θα κρατήσω κάποια μυστικά για τον εαυτό μου».

«Δώστε του, παρακαλώ, την άδεια», είπε η αυτοκράτειρα στο μηχανικό της Αυλής της.

«Ασφαλώς, μεγαλειοτάτη. Παρ' όλα αυτά, είμαι βέβαιος ότι τα αυτόματα δεν είναι σε θέση να σκέφτονται, άρα πρέπει...»

«Μην είστε τόσο απόλυτος, αγαπητέ Κνάους. Αφού είδατε ότι ο Τούρκος είναι μια άψυχη κούκλα». Ο τόνος της αυτοκράτειρας δεν επέτρεπε περαιτέρω αντιρρήσεις και ο Κνάους υποκλίθηκε ευγενικά.

Έπειτα από νεύμα της αυτοκράτειρας οι λακέδες έφεραν κρασί και γλυκά σε ασημένιους δίσκους για τους παρευρισκόμενους και η ορχήστρα δωματίου άρχισε πάλι να παίζει. Μερικοί καλεσμένοι περικύκλωσαν το αυτόματο, που στεκόταν ακόμα με τις πόρτες ανοιχτές, και το μυστηριώδες κουτί. Ο Ιακώβ φρουρούσε και τα δύο, απαντούσε ευγενικά στις ερωτήσεις και ευχαριστούσε για τα επαινετικά λόγια.

Μεταξύ των πρώτων που έδωσαν συγχαρητήρια ήταν ο Νεπομούκ φον Κέμπλεν. Ο Νεπομούκ, που είχε εμφανώς δυνατότερη διάπλαση και πάνω από το κομψό καφέ κοστούμι φορούσε τη λευκή και κόκκινη ταινία του αξιώματός του, χαιρέτησε το νεότερο αδερφό του με χειραψία αλλά και πιάνοντάς τον φιλικά από το σβέρκο. «Κάθε φορά που ο κόσμος νομίζει ότι οι αδερφοί Κέμπλεν κατάφεραν ήδη ό,τι αναλογούσε στις δυνατότητές τους,

ένας από τους δυο μας κάνει κάτι παραπάνω. Σου βγάζω το καπέλο, Βολφ. Επ!»

Ο Νεπομούκ έπιασε ένα λακέ από την ουρά του φράκου και πήρε δυο ποτήρια κρασί από το δίσκο του. Έδωσε το ένα στον αδερφό του.

«Στην υγεία της οικογένειας Κέμπλεν. Να συνεχίσει να εκπλήσσει τον κόσμο».

«Στην υγεία μας».

«Κρίμα που δεν πρόλαβε να το ζήσει αυτό ο πατέρας».

Ο Νεπομούκ ήπιε στα γρήγορα μια γουλιά και κοίταξε το αυτόματο. «Πριν από ένα μήνα η Άννα Μαρία ήταν πανικόβλητη κι έλεγε ότι θα ρεζιλευτείς άσχημα με τη σκακιστική μηχανή».

«Την ξέρεις. Δεν είναι η πρώτη φορά που φέρνει την καταστροφή». Στη διάρκεια της στιχομυθίας ο Κέμπλεν περιέφερε το βλέμμα στην αίθουσα μήπως και κάποιος ήθελε να του μιλήσει.

«Βρίσκω τον Τούρκο σου λαμπρό σε όλα του. Αυτή η μουτρωμένη έκφρασή του είναι εξαιρετικά επιτυχημένη. Ο Εβραίος σου είναι ένας δεύτερος Φειδίας. Κάποια στιγμή που θα έχουμε περισσότερη ησυχία θα μου πεις τι σάπιο κρύβεται πίσω απ' όλο το πράγμα. Ο Κνάους, αυτός ο κοκαλιάρης γερο-Σουηβός, θα έδινε το δεξί χέρι του για να το μάθει».

«Εσύ θα το μάθεις με μικρότερο τίμημα».

«Όχι, άσε, δε θέλω να μάθω. Καλύτερα να πεθάνω στην άγνοια. Το ξέρεις, δε μου αρέσει καθόλου να απογοητεύομαι. Κρατάτε γερά τα ποτήρια σας και κουμπώστε τα παντελόνια σας: έρχεται η νύμφη μας».

Η Ιμπόλια άνοιγε δρόμο ανάμεσα στους καλεσμένους χαϊδεύοντας, άθελά της τάχα, με τη συρμάτινη ενίσχυση του ροζ κρινολίνου της τις γάμπες των αντρών που αναγκάζονταν έτσι να την κοιτάξουν. Το ανοιχτοπράσινο κορσάζ της είχε τετράγωνο ντε-

κολτέ που επέτρεπε να διαβάξεις σε κάθε ανάσα της τις παλινδρομικές κινήσεις του πουδραρισμένου στήθους της. Φορούσε ρουζ στα μάγουλα και είχε μια ψεύτικη ελιά λίγο πιο πάνω από το κόκκινο στόμα. Η περούκα της ήταν ψηλή σαν πύργος και στολισμένη με φτερά, μεταξωτά λουλούδια και κορδέλες. Στον καρπό είχε περασμένη μια βεντάλια και μια τσάντα-πουγκί. Το χαμόγελό της ήταν μαγευτικό.

«Νεπομούκ», είπε για να χαιρετήσει κι εκείνος, ακούγοντας τ' όνομά του, πήρε το χέρι της, το πλησίασε στα χείλη του και φίλησε τα δαντελοφορεμένα ακροδάχτυλά της.

«Ιμπόλια. Είσαι η άνοιξη αυτοπροσώπως».

«Έτσι ακριβώς αισθάνομαι».

«Κι ευωδιάζεις σαν άνοιξη».

«Αρκετά», είπε χτυπώντας χαριτωμένα με τη βεντάλια της τον Νεπομούκ που έσκυψε να μυρίσει τον ώμο της. Έπειτα στράφηκε στον αδερφό του. «Φάρκας, είμαι περήφανη για σένα».

Ο Βόλφγκανγκ φον Κέμπelen φίλησε επίσης το χέρι της. «Ευχαριστώ. Αλλά σε παρακαλώ εδώ μη με προσφωνείς Φάρκας, αλλά Βόλφγκανγκ».

«Γιατί;»

«Δεν είμαστε στο Πρέσμπουργκ, αλλά στη Βιέννη. Εδώ μιλούν γερμανικά».

Η Ιμπόλια σούφρωσε τα χείλη δήθεν πληγωμένη και κοίταξε τον Νεπομούκ. «Ο Κέμπelen Φάρκας από το Ποτοζόνι δε θέλει να είναι πια Ούγγρος».

Ο Νεπομούκ γέλασε κι έπιασε την Ιμπόλια από το γοφό. «Ο Κέμπelen Φάρκας είναι διάσημος πια, Ιμπόλια. Η αυτοκράτειρα τίμησε τον Κέμπelen Φάρκας με το χειροκρότημά της».

Ο Κέμπelen έκανε μια απαξιωτική χειρονομία. «Κοροϊδεύετε όσο θέλετε».

Η Ιμπόλια ήπια μια γερή γουλιιά κρασί από το ποτήρι του Νεπομούκ – μάλλον παραήταν μεγάλη και αναγκάστηκε να σκουπίσει το πιγούνι της με την παλάμη της. Ο βαρόνος Γιάνος Αντράσι προστέθηκε στο τρίο και χαιρέτησε τους αδερφούς Κέμπλεν με υπόκλιση. Έδειξε μια στιγμή αμήχανος, επειδή ο Νεπομούκ συνέχιζε να κρατά την Ιμπόλια από τη μέση, κι έτσι εκείνος μάζεψε το χέρι του. Ο Αντράσι, όπως και η αδερφή του, είχαν σκούρο δέρμα. Ήταν ο μόνος στην αίθουσα –αν εξαιρέσουμε τον Τούρκο– που είχε μουστάκι: ένα μαύρο μουστάκι, μυτερό στις άκρες. Ο Αντράσι ήταν ανθυπολοχαγός και φορούσε τη στολή των ουσάρων: σκουροπράσινο σακάκι με κίτρινα κουμπιά, κόκκινο παντελόνι και ψηλές μπότες, γούνινο πανωφόρι κρεμασμένο στον αριστερό ώμο. Στο ζωστήρα κρεμόταν το ξίφος του αξιωματικού μέσα στη θήκη με τα διακριτικά του τάγματός του.

«Θα μου υποσχεθείτε», παρακάλεσε τον Κέμπλεν, «ότι θα με βάλετε στη λίστα. Θέλω να παίξω οπωσδήποτε μια παρτίδα με αυτό τον Τούρκο και να του δείξω ότι ένας ουσάρος δεν επιτρέπει να τον κυνηγήσουν στο πεδίο της μάχης όπως έκανε πριν από λίγο αυτός ο ανόητος ωρολογοποιός της αυτού μεγαλειότητας».

«Είμαι βέβαιος ότι η μηχανή θα χύσει αίμα και λάδια αν χρειαστεί να παίξει εναντίον σας, βαρόνε. Αλλά φοβάμαι ότι δε θα υπάρξουν άλλες παρτίδες. Για να είμαι ειλικρινής, σκοπεύω να αποσυναρμολογήσω απόψε κιόλας το αυτόματο για να αφοσιωθώ σε άλλα σχέδια».

Ενώ ο Αντράσι διαμαρτυρόταν ακόμα, ένας υπασπιστής της αυτοκράτειρας πλησίασε τον Κέμπλεν και του ψιθύρισε κάτι στο αφτί. «*Exquisez-moi*»,* είπε ο Κέμπλεν, «αλλά η μεγαλειότητά της θέλει να μου μιλήσει».

* Συγχωρήστε με. Γαλλικά στο πρωτότυπο. (Σ.τ.Μ.)

«Α, δεν αφήνει κανείς τη μεγαλειότητά της να περιμένει», είπε ο Νεπομούκ. «Άντε, τρέχα».

«Καλή τύχη», πρόσθεσε η Ιμπόλια και ο Αντράσι τον χαιρέτησε με μια κλίση του κεφαλιού.

Προχωρώντας προς την αυτοκράτειρα ο Κέμπελεν απόλαυσε τα ζηλόφθονα βλέμματα των αυλικών. Στο πλευρό της έστεκε ο Φρίντριχ Κνάους που σκούπιζε το μέτωπό του με ένα μεταξωτό μαντίλι. Ο Κέμπελεν υποκλίθηκε μπροστά στην αυτοκράτειρα και χαιρέτησε τον Κνάους με μια κλίση του κεφαλιού.

«*Mon cher** Κέμπελεν, πριν από λίγο μιλούσα με τον Κνάους για τη μοναδική εφεύρεσή σας», είπε η Μαρία Θηρεσία. «Και ήμασταν σύμφωνοι ότι αξίζετε με το παραπάνω τα εκατό χρυσά δουκάτα. *N'est-ce pas,*** Κνάους;»

«Όντως. Μια σκεπτόμενη μηχανή... ποιος θα το έλεγε; Ακόμα αδυνατώ να το πιστέψω».

«Γιατί δε μας αποκαλύψατε ποτέ τι ταλέντα κρύβατε; Όλα αυτά τα χρόνια σάς απασχολούσα με έργα της αυτάρεσκης γραφειοκρατίας κι εσείς, μέσα σε τόσο μικρό διάστημα, φτιάχνετε αυτό το θαύμα».

«Ήθελα να δει το φως όταν θα ήταν απεργάδιαστο, μεγαλειότητα».

«Πείτε μου, τι είναι το επόμενο που σκέφτεστε να κάνετε;»

«Θα επιστρέψω στις αγκάλες της αυτάρεσκης γραφειοκρατίας», απάντησε ο Κέμπελεν μ' ένα χαμόγελο, «και παράλληλα, στο χρόνο που μου μένει, θα πειραματιστώ με νέες εφευρέσεις».

«Θα μπορούσατε να μας αποκαλύψετε τι σχεδιάζετε;»

Η αυτοκράτειρα έριξε μια σύντομη ματιά στον Κνάους που με

* Αγαπητέ μου. Γαλλικά στο πρωτότυπο. (Σ.τ.Μ.)

** Έτσι δεν είναι; Γαλλικά στο πρωτότυπο. (Σ.τ.Μ.)

τα χέρια δεμένα πίσω και ψεύτικο χαμόγελο παρακολουθούσε τη στιχομυθία. «Φυσικά και μπορεί, του το ζητά η αυτοκράτειρα».

«Θέλω να φτιάξω μια ομιλούσα μηχανή. Μια συσκευή που θα είναι σε θέση, όπως κάθε άνθρωπος με σάρκα και οστά, να χειρίζεται τη γλώσσα. Κάθε γλώσσα».

«*C'est drôle*. * Κάποτε θέλατε κι εσείς, Κνάους, να φτιάξετε μια ομιλούσα μηχανή. Αλήθεια, τι απέγινε εκείνο το σχέδιο;»

«Το σχέδιο... έπρεπε... να αναβληθεί. Το εργαστήριο φυσικής είχε πολλές άλλες υποχρεώσεις, μεγαλειοτάτη».

«Ίσως θα μπορούσατε κάποια στιγμή οι δυο σας να ανταλλάξετε απόψεις και να συγκρίνετε τ' αποτελέσματά σας. Ένα τέτοιο σχέδιο ασφαλώς θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί γρηγορότερα από κοινού, έτσι δεν είναι;»

Οι δυο άντρες έγνεψαν καταφατικά από υποχρέωση, όμως απέφυγαν ν' απαντήσουν.

«Δείτε ξανά αυτό τον περίφημο σκακιστή», είπε η αυτοκράτειρα στον Κνάους.

«Δε χρειάζεται. Προηγουμένως είχα την ευκαιρία να τον μελετήσω αρκετά».

«Εννοούσα ότι μπορείτε να αποχωρήσετε».

Ένας μορφασμός έδειξε ότι ο Φρίντριχ Κνάους αντιλήφθηκε την απρέπιά του. Υποκλίθηκε μπροστά στην αυτοκράτειρα και τον Κέμπελεν, αλλά το χαμόγελό του είχε σβήσει ήδη προτού τους γυρίσει την πλάτη.

«Προς τι αυτή η μανία όλων με τις ομιλούσες μηχανές;» ρώτησε η Μαρία Θηρεσία. «Επιτρέψτε μου, αλλά οι άνθρωποι σε αυτό τον κόσμο μιλούν περισσότερο απ' όσο χρειάζεται, γιατί θα έπρεπε να μάθουν να μιλούν και οι μηχανές; Μηχανές σιωπής, αυ-

* Είναι αστείο. Γαλλικά στο πρωτότυπο. (Σ.τ.Μ.)

τό θα επιθυμούσα κάποιες φορές! Σκεπτόμενους, αυτό χρειαζόμαστε. Χρειαζόμαστε περισσότερους σωστά σκεπτόμενους, όπως ο περίφημος Τούρκος σας». Ο Βόλφγκανγκ φον Κέμπελεν σώπαινε. «Ωστόσο είμαι βέβαιη ότι η ομιλούσα μηχανή σας θα είναι ένα θαύμα, όπως ο σκακιστής σας. Ίσως απλώς να μη βλέπω τόσο μακριά ή να μην είμαι πια τόσο νέα ώστε να διακρίνω σε αυτήν κάτι που να ανοίγει νέους ορίζοντες».

«Μεγαλειοτάτη!» διαμαρτυρήθηκε ο Κέμπελεν, αλλά εκείνη τον έκοψε υψώνοντας το χέρι της.

«Δε θέλω υποκριτικές ευγένειες, Κέμπελεν. Δε σας ταιριάζουν». Η Μαρία Θηρεσία κοίταξε στην αίθουσα και η ματιά της έπεσε στον Κνάους που με βλέμμα απλανές και τα χέρια δεμένα ακόμα πίσω περιφερόταν γύρω από το αυτόματο σαν γύπας που ψάχνει βατράχια στο λιβάδι. «Παρεμπιπτόντως, ο Κνάους δεν είναι πια τόσο νέος».

«Έχει να επιδείξει σημαντικά επιτεύγματα».

«Το τελευταίο πριν από μια δεκαετία». Η αυτοκράτειρα έγενεψε στον Κέμπελεν να πλησιάσει ένα βήμα κι έπειτα τον ρώτησε χαμηλόφωνα: «Θα σας ενδιέφερε η θέση του μηχανικού της Αυλής; Ευχαρίστως θα σας είχα στην Αυλή μου και ίσως ο Κνάους να σας ήταν ευγνώμων που θα παίρνατε ένα βάρος από πάνω του».

«Η καλοσύνη σας είναι υπερβολική, μεγαλειοτάτη».

«Αφήστε τις τσιριμόνιες». Το σπογκώδες χέρι της αυτοκράτειρας έπιασε το μπράτσο του και το έσφιξε. «Γνωρίζετε τις δυνατότητές σας, κι εγώ τις γνωρίζω. Ξέρω επίσης ότι αυτή η θέση θα σας άρεσε».

«Η μεγαλειότητά σας δεν πρέπει να ξεχνά ότι οφείλω ν' ανταποκριθώ και σε άλλα σημαντικά καθήκοντα».

«Να εποικίζετε εκτάσεις και να ελέγχετε αλατωρυχεία; Αυτό μπορούν να το κάνουν και άλλοι. Εσείς είστε προορισμένος για

μεγαλύτερα πράγματα. Ωστόσο σκεφτείτε όσα είπαμε με την ησυχία σας».

«Ασφαλώς, μεγαλειότητα».

«Και σε καμιά περίπτωση αυτή η παρουσίαση του σκακιστικού αυτόματου δε θα είναι η πρώτη και μοναδική. Θέλω να επιδείξετε αυτό το θαύμα σε όλη την αυτοκρατορία, επίσης πρέπει να δουν και οι ξένοι για ποια επιτεύγματα είμαστε ικανοί. Επιστρέψτε στο Πρέσμπουργκ και επιδείξτε το σκακιστή. Μειώστε στο ελάχιστο τα υπόλοιπα καθήκοντά σας, έχετε την έγκρισή μου. Ο μισθός σας παραμένει φυσικά ίδιος. Και ελάτε πάλι εγκαίρως στη Βιέννη, με τρώνε τα δάχτυλά μου να αντιμετωπίσω κι εγώ τον Τούρκο».

«Μεγάλη τιμή για μένα. Και τι γεγονός!»

«*En effet*».*

«Και η ομιλούσα μηχανή μου;»

«Όταν πια ο μηχανικός σκακιστής σας πάψει να προκαλεί το ενδιαφέρον... τότε, αγαπητέ Κέμπελεν, τότε θα μας εκπλήξετε με την ομιλούσα μηχανή σας». Ο Κέμπελεν υποκλίθηκε. «Επιστρέψτε στον κόσμο. Αρκετά φλυαρήσατε με μια άχαρη γριά – απολαύστε το θαυμασμό των νέων και όμορφων υπάρξεων». Δεν κοίταζε πια τον Κέμπελεν, μετατόπισε το βαρύ σώμα της στο κάθισμα βογκώντας θεατρνίστικα για να επιτείνει την εντύπωση πως είναι γριά.

Στο μεταξύ ο Νεπομούκ φον Κέμπελεν είχε αποδεσμευτεί από την Ιμπόλια και συζητούσε με άλλες γυναίκες, ενώ ο βαρόνος Αντράσι κουβέντιαζε για την πολιτική με μια ομάδα ομοεθνών

* Πράγματι. Γαλλικά στο πρωτότυπο. (Σ.τ.Μ.)

του. Η Ιμπόλια περιφερόταν άσκοπα στην αίθουσα και κάθε τόσο αντάλλαζε το άδειο ποτήρι της μ' ένα γεμάτο από το δίσκο κάποιου λακέ. Χαμογελούσε στους άντρες όταν διασταυρώνονταν οι ματιές τους και εκείνοι ανταπέδιδαν το χαμόγελο, όμως κανείς δεν της μιλούσε. Τελικά η Ιμπόλια βρέθηκε μπροστά σ' έναν από τους πολυάριθμους καθρέφτες για να ελέγξει αν κάθονταν σωστά το κορσάζ και η περούκα της. Ένα μεταξωτό λουλούδι είχε βγει από το υπόβαθρο των μαλλιών και κρεμόταν σαν μαραμένο. Η Ιμπόλια το έβαλε στη θέση του.

Ξαφνικά ένιωσε πως κάποιος την κοίταζε, κάποιος που ήταν πίσω από την πλάτη της. Δε γύρισε, αλλά κοίταξε στον καθρέφτη. Έριξε μια φευγαλέα ματιά στα κεφάλια με τις λευκές περούκες πίσω της, αλλά τα περισσότερα ήταν στραμμένα στην αντίθετη πλευρά και τα υπόλοιπα κοίταζαν αλλού. Μόνο όταν έψαξε στο βάθος είδε τα δυο μάτια του Τούρκου να την καρφώνουν. Ύστερα παρεμβλήθηκε η πλάτη του μηχανικού της Αυλής.

Η Ιμπόλια ξεκόλλησε από τον καθρέφτη και πήγε κατευθείαν στη σκακιστική μηχανή. Ο συνωστισμός είχε στο μεταξύ μειωθεί. Όλες οι μπροστινές πόρτες του επίπλου ήταν ακόμα ανοιχτές επιτρέποντας στους θεατές να ελέγχουν το εσωτερικό του, ενώ στο σκάκι τα λευκά πιόνια συνέχιζαν να απειλούν με ματ τον κόκκινο βασιλιά του Κνάους. Δυο βήματα περίπου πριν από τον Τούρκο η Ιμπόλια σταμάτησε. Εκείνος συνέχιζε να την κοιτά με τα λαμπερά καστανά μάτια του. Η Ιμπόλια ανταπέδωσε το βλέμμα παρατηρώντας την περιοχή γύρω από τα μάτια του: τα παχιά φρύδια και το περήφανο μουστάκι πάνω από τα χείλη, τ' αυστηρά ζυγωματικά και, τέλος, τη λαμπερή, σκούρα επιδερμίδα. Πού και πού ένα ρεύμα αέρα μετακινούσε το μεταξωτό πουκάμισο κάτω από τις φαρδιές πλάτες του Τούρκου δίνοντας την εντύπωση ότι αναπνέει. Ήταν παράδοξο: παρότι ο Τούρκος ήταν μια μη-

χανή ανάμεσα σε πολλούς ανθρώπους, έδειχνε περισσότερο ανθρώπινος απ' όλους τους άλλους μαζί. Η Ιμπόλια αναγκάστηκε να βλεφαρίσει κι αυτό ήταν σαν ήττα, σαν υποταγή, επειδή ο Τούρκος συνέχιζε απτόητος να κρατά τα μάτια ανοιχτά.

Τα μάγια λύθηκαν μόνο όταν η βαρόνη Γεσενάκ πρόσεξε ότι την κοίταζε ο Ιακώβ. Ένωσε ξαφνικά να τη στενεύει το κορσάκι έτσι αντιλήφθηκε ότι ανάσαινε γρηγορότερα. Ο Ιακώβ της χαμογέλασε κολακευμένος από το ενδιαφέρον της για το έργο του. Εκείνη, ντροπιασμένη που τα είχε χάσει προς στιγμήν στη θέα μιας κούκλας, ανταπέδωσε το χαμόγελο, κατέβασε τα βλέφαρα και χώθηκε στο πλήθος για να πάρει άλλο ένα ποτό.

Ο Ιακώβ την κοίταξε από πίσω. Έπειτα ξαφνικά αντιλήφθηκε ότι ο Κνάους, που μέχρι πριν από λίγο εξέταζε εξονυχιστικά το αυτόματο, είχε εξαφανιστεί. Έψαξε να τον βρει και τον είδε γονατιστό μπροστά στην ανοιχτή πόρτα ν' απλώνει το χέρι του στον ωρολογιακό μηχανισμό.

«Παρακαλώ, *monsieur!* Μην αγγίζετε!»

Ο Κνάους μόρφασε. «Αν κάποιος ξέρει από αυτά τα πράγματα, αυτός είμαι εγώ. Μη φοβάστε, δε θα στραβώσω κανένα τροχό».

«Παρ' όλα αυτά, θα σας παρακαλούσα...»

Ο Κνάους έκανε μια κίνηση με το κεφάλι, τράβηξε το χέρι από το μηχανισμό και καθάρισε με το μαντίλι τα δάχτυλά του που είχαν λερωθεί με λίγο γράσο. «Είστε ο μαθητευόμενος μάγος;»

«Αν εννοείτε ο βοηθός του κυρίου φον Κέμπελεν, ναι».

«Και υπεύθυνος... όχι ασφαλώς μόνο για την περιφρούρηση της κούκλας, έτσι;»

«Όχι. Συνέβαλα στις ξυλουργικές εργασίες».

Ο Κνάους χάιδεψε με το καθαρό χέρι το σκούρο ξύλο καρυδιάς του σκακιστικού τραπεζιού. «Καλή ή μάλλον υπέροχη δουλειά. Είστε πολύ ικανός».

«Ευχαριστώ».

«Ασφαλώς γνωρίζετε ότι διευθύνω το εργαστήριο φυσικής της Αυλής. Πάντα έχουμε ανάγκη από ικανούς συνεργάτες».

«Δεν είχα την τύχη να εκπαιδευτώ».

«Γιατί, μήπως ο Βόλφγκανγκ φον Κέμπελεν εκπαιδεύτηκε στην ωρολογοποιία; Παρ' όλα αυτά, εξέπληξε τους πάντες με το έργο του που προφανώς καταργεί όλους τους γνωστούς και άγνωστους νόμους της ωρολογοποιίας». Ο Κνάους παρουσίασε ανοίγοντας τα χέρια τον Τούρκο σκακιστή. Ήταν αδύνατον να μην αντιληφθεί κάποιος την ειρωνεία στη φωνή του.

«Έχω ήδη μια δουλειά».

«Ναι, το ξέρω. Στο Πρέσμπουργκ. Ωστόσο η Βιέννη είναι κάπως πιο πλούσια από την επαρχία, αγαπητέ μου».

«Είστε υπερβολικά καλός. Αλλά είμαι πολύ ευχαριστημένος, γι' αυτό σκέφτομαι να παραμείνω στο Πρέσμπουργκ».

Ο Φρίντριχ Κνάους αναστέναξε σαν να του ήταν αδύνατον να πείσει έναν αδαή ν' αλλάξει τη λανθασμένη πορεία του. «Δική σας η απόφαση. Αλλά αν αλλάξετε γνώμη, σας περιμένω. Αν ξαναπεράσετε από τη Βιέννη, επισκεφθείτε με στο εργαστήριο της Αυλής». Ο Κνάους πήρε από τη σκακιέρα τον κόκκινο βασιλιά του και τον έβαλε μαζί με τα υπόλοιπα χτυπημένα πιόνια. Έπειτα πρόσθεσε χαμηλόφωνα: «Ακούστε με: αν κάτι σ' αυτό το αποκαλούμενο αυτόματο είναι σάπιο –πράγμα που προϋποθέτω αφού αυτό υπαγορεύει η λογική μου– θα είμαι ο πρώτος που θα το ανακαλύψω. Και τότε θα το πληροφορηθεί η αυτοκράτειρα κι ας ελεήσει ο Θεός αυτούς που τόλμησαν να παραπλανήσουν εκείνη κι όλη την Αυλή, ρεζιλεύοντας την αυτοκρατορία. Και δε θα πληγεί μόνο ο εφευρέτης, αλλά και οι συμπαραστάτες του. Αυτό ακούστε το καλά και μεταφέρετέ το, με την άδειά μου, και στον Κοκορευόμενο φον Αφέντη σας». Ο Κνάους περίμενε λίγο να γίνει

σαφής η απειλή του κι έπειτα γύρισε την πλάτη στον Ιακώβ και το σκακιστικό αυτόματο για να αφοσιωθεί στη συνοδό του, μια νεαρή γυναίκα με τirkουάζ φόρεμα.

Όσο σιγανά κι αν ειπώθηκαν τα τελευταία λόγια του Κνάους, ο Τιμπόρ τα άκουσε. Θα παρακαλούσε τον Κέμπελεν να μην αφήσει ξανά ανοιχτή την πόρτα μπροστά από τον ωρολογιακό μηχανισμό. Ήταν ωραίο να παρακολουθεί κι αυτός ένα κομμάτι απ' όσα συνέβαιναν μετά την παράσταση: τις γάμπες και τις φούστες που περνούσαν μπροστά από το μικρό παράθυρό του, τα πρόσωπα που έσκυβαν να δουν τη σπηλιά του και μερικές φορές τον έβλεπαν κατάματα χωρίς να το ξέρουν μέσα στο σκοτάδι, το κοινωνικό πηγαινέλα στην αίθουσα, τα όμορφα αρώματα των κυριών και των κυριών και, τέλος, όλους αυτούς τους επαίνους των καλεσμένων για τον Τούρκο και το υπέροχο παιχνίδι του. Αλλά όταν εμφανίστηκε στο άνοιγμα το οστεώδες πρόσωπο του Κνάους, ο Τιμπόρ τρόμαξε. Κι όταν ο μηχανικός έχωσε το χέρι του στον ωρολογιακό μηχανισμό, σκέφτηκε πως ήρθε το τέλος του, ότι ο Κνάους θα τον τραβούσε έξω σαν σαλιγκάρι από το κελυφός του.

Ο Τιμπόρ είδε επίσης τη βαρόνη Γεσενάκ. Ήταν το ίδιο όμορφη όπως την πρώτη φορά, αν και τότε το κάπως πιο απλό φόρεμά της του είχε αρέσει περισσότερο. Την παρατηρούσε, όσο καλύτερα μπορούσε, να κυκλοφορεί στην αίθουσα κρατώντας ένα ποτήρι. Όταν στάθηκε σ' έναν από τους καθρέφτες και ο Τιμπόρ είδε το είδωλο του προσώπου της στο χρυσό πλαίσιο, ήταν σαν να έβλεπε ζωγραφιά. Κι όταν πλησίασε στο αυτόματο, ο Τιμπόρ εισέπνευσε πάλι το άρωμά της: τη γλυκιά ευωδιά μήλου.

Ήταν περασμένα μεσάνυχτα όταν οι τρεις άντρες επέστρεψαν στο σπίτι τους στην Άλζερ-γκάσε, όμως κανείς τους δε νύσταζε. Ο

ιδρώτας του Τιμπόρ είχε στεγνώσει προ πολλού. Ο Ιακώβ είχε βγάλει επιτέλους την περούκα και έξιψε πια όσο ήθελε με τα νύχια το κεφάλι. Τα ιδρωμένα, ανακατεμένα μαλλιά του ορθώνονταν σαν βουνά και το σημείο εφαρμογής της περούκας είχε σχηματίσει ένα κόκκινο στεφάνι στο μέτωπό του. Είχε βγάλει το κίτρινο σακάκι του. Ενώ έπλενε την πούδρα και τον ιδρώτα από το πρόσωπό του, επέστρεψε στο δωμάτιο ο Βόλφγκανγκ φον Κέμπλεν κρατώντας στο ένα χέρι την περούκα του και στο άλλο μια φιάλη σαμπάνια.

«Ας πιούμε για “τη μεγαλύτερη εφεύρεση του αιώνα”!» φώναξε. «Παραθέτω τον κόμη Κομπέντολ».

«Ο αιώνας αργεί πολύ να τελειώσει ακόμα», επισήμανε ο Ιακώβ. «Ποιος ξέρει τι εφευρέσεις θα γίνουν στα επόμενα τριάντα χρόνια».

Ο Κέμπλεν, δίχως να σχολιάσει, έδωσε το μπουκάλι στον Ιακώβ και βγήκε από το δωμάτιο για να φέρει ποτήρια. Όταν ο Ιακώβ άνοιξε το μπουκάλι, λίγη από τη σαμπάνια χύθηκε στην παλάμη του. Στράφηκε στο ανθρωποειδές.

«Σε βαφτίζω...» –κοίταξε τον Τιμπόρ ζητώντας τη βοήθειά του, αλλά εκείνος δεν μπορούσε να σκεφτεί κάποιο όνομα, εξάλλου δεν ήθελε να συμπαρασταθεί σ’ έναν Εβραίο που θα βάφτιζε ένα αυτόματο– «...Πασά». Ο Ιακώβ ράντισε το κεφάλι του Τούρκου με τη σαμπάνια που έτρεχε από τα δάχτυλά του. «Δεν είναι πολύ πρωτότυπο, το ξέρω. Αλλά είναι θρονιασμένος εκεί με τόση άνεση σαν γέρος πασάς». Ο Ιακώβ έδειξε με το κεφάλι την πόρτα και ψιθύρισε: «Θα θελήσει να ανανεώσει το συμβόλαιό σου».

«Ποίος; Ο Κέμπλεν;»

«Ναι. Μην τον αφήσεις να σε ρίξει. Χωρίς εσένα δε γίνεται τίποτα. Μην πωλήσεις φτηνά το τομάρι σου, άκουσες;»

«Κι εσύ;»

«Η δική μου δουλειά τέλειωσε. Αν θέλει, μπορεί και να με διώξει. Εσένα, όμως, όχι».

«Μα δεν μπορώ να...» άρχισε να λέει ο Τιμπόρ, αλλά σταμάτησε επειδή ο Κέμπελεν επέστρεψε κρατώντας τα ποτήρια.

Ο Κέμπελεν σέρβιρε τη σαμπάνια με μια γρήγορη κίνηση και τα ποτήρια ξεχείλισαν. Έδωσε το πρώτο στον Τιμπόρ, το δεύτερο στον Ιακώβ, σήκωσε το δικό του και κοίταξε τον Τούρκο.

«Στο σκακιστικό αυτόματο!»

Ο Ιακώβ και ο Τιμπόρ επανέλαβαν την πρόποση και οι τρεις άντρες τσουγκρίσαν τα ποτήρια. Ο Κέμπελεν άδειασε το δικό του μονορούφι.

«Κι αυτό ήταν μόνο η αρχή», ανακοίνωσε. «Η αυτοκράτειρα με παρακάλεσε –όχι, με διέταξε κανονικά, αυτή είναι μάλλον η σωστή διατύπωση– να επιδείξω το αυτόματο στο Πρέσμπουργκ, ώστε να το δουν όλοι. Αυτή η μηχανή θα πέσει σαν κεραυνός εν αιθρία». Ο Κέμπελεν ξαναγέμισε το ποτήρι του Τιμπόρ και το δικό του. «Ξέρω, στη Βενετία είπα ότι θα σε χρειάζονται για μία μόνο παράσταση. Ήταν ανόητο. Υποτίμησα την εντύπωση που θα προκαλούσε το αυτόματο. Θα καταφέρω να σε πείσω να συνεχίσεις να δουλεύεις για μένα; Αλλά και για σένα ήταν εξαιρετική εμπειρία, τα λέω καλά; Φαντάσου ότι η αυτοκράτειρα θέλει οπωσδήποτε να παίξει μαζί σου».

Ο Τιμπόρ έγνεψε καταφατικά. Ο Ιακώβ τέντωσε το κεφάλι και είχε πιαστεί ο σβέρκος του. Ο Τιμπόρ έπιασε το νόημα. «Θέλω όμως περισσότερα λεφτά». Η αλήθεια είναι ότι ο Τιμπόρ δεν ήθελε να εκφραστεί με τόση αμεσότητα. Για να κρύψει την αμηχανία του ήπια μια γουλιά σαμπάνια.

Ο Κέμπελεν σήκωσε το φρύδι. «Ωστε έτσι, λοιπόν. Και τι έχεις κατά νου;»

Με την άκρη του ματιού ο Τιμπόρ είδε τον Ιακώβ να τεντώ-

νει με τρόπο πάνω στο μηρό του το δείκτη και δυο ακόμα δάχτυλα του ελεύθερου χεριού του χωρίς να τον βλέπει ο Κέμπελεν.

«Τρι...» είπε ο Τιμπόρ και βλέποντας τον Ιακώβ να χειρονομεί έντονα, πρόσθεσε: «...άντα. Τριάντα δουκάτα το μήνα». Δεν τόλμησε να κοιτάξει κατάματα τον Κέμπελεν. Ένωθε τουλάχιστον αγνώμων.

Ο Κέμπελεν κούνησε απλώς το κεφάλι. «Θα το ξανασυζητήσουμε στο σπίτι».

«Επίσης μερικά πράγματα πρέπει να αλλάξουν».

«Συμφωνώ μαζί σου. Κανένας δε θα πλησιάσει ξανά τη μηχανή όσο ο Κνάους. Θα καθίσουμε τον αντίπαλο... σε άλλο τραπέζι. Και θα πούμε απλώς ότι έτσι οι θεατές μπορούν να βλέπουν καλύτερα τον Τούρκο. Ή θα προφασιστούμε λόγους ασφαλείας... Αλλά ήταν φαίνεται μοιραίο να την πατήσει ειδικά ο Κνάους! Ένα τόσο φωτεινό μυαλό και απόψε ήταν σαν το χαζό του χωριού. Πρέπει να έχυσε οκάδες ιδρώτα. Αύριο όλη η Βιέννη θα τον κοροϊδεύει». Ο Κέμπελεν κρυφογέλασε, ήπια μια γουλιά και πρόσθεσε: «Όχι, όλη η Βιέννη θα μιλά για το σκακιστή. Τη σκεπτόμενη μηχανή του Βόλφγκανγκ φον Κέμπελεν».

«Δεν είναι σκεπτόμενη μηχανή», είπε ο Ιακώβ.

«Τι;»

«Είπα: Δεν είναι σκεπτόμενη μηχανή. Οι μόνες δυνατότητες του αυτόματου είναι να περιστρέφει τροχούς και να κάνει θόρυβο. Είναι απλώς μια μεγαλειώδης απάτη».

«Μα αυτό το ξέρουμε καλά».

«Ήθελα απλώς να επισημάνω ότι όσο πιο συχνά επιδεικνύουμε το αυτόματο τόσο αυξάνεται ο κίνδυνος να αποκαλυφθεί η απάτη».

Ο Κέμπελεν κοίταξε τον Ιακώβ, έπειτα τον Τιμπόρ κι ύστερα πάλι τον Ιακώβ. Έβαλε τα γέλια. Έπιασε τον Ιακώβ από τον ώ-

μο και του τον έσφιξε ελαφρά. «Η μικρή μας Κασσάνδρα! Σε τρομοκράτησε ο γερο-Κνάους, έτσι δεν είναι; Σας είδα που συζητούσατε προηγουμένως. Μου φάνηκε κακιωμένος».

«Δεν επιτρέπω σε κανέναν να με τρομοκρατεί», απάντησε πειστωμένα ο Ιακώβ. «Λέω μόνο να μην προκαλέσουμε υπερβολικά την τύχη μας».

«Κατανοώ απόλυτα ότι η εμπιστοσύνη είναι ένα αίσθημα που εσείς οι Εβραίοι το χάσατε στο πέρασμα των αιώνων για θλιβερούς λόγους. Αλλά η τύχη, Ιακώβ, η τύχη υπάρχει για να την προκαλείς. Μέχρι τώρα το έκανα με επιτυχία και σκέφτομαι να συνεχίσω έτσι. Αυτό, φυσικά, δε σημαίνει ότι δεν πρέπει να είμαστε ακόμα πιο προσεχτικοί. Στο εξής θα παρακολουθούν κάθε κίνηση, δική μου ή των ανθρώπων του σπιτιού μου». Στράφηκε στον Τιμπόρ. «Γι' αυτό δε θα με συνοδεύσεις αύριο στο Πρέσμπουργκ. Μείνε δυο τρεις μέρες εδώ κι ύστερα πάρε μια άμαξα. Έτσι όποιος κι αν σε δει καθ' οδόν δε θα μας συνδυάσει».

«Να μείνω εδώ μόνος μου;»

Ο Κέμπελεν κοίταξε τον Ιακώβ κι εκείνος έγνεψε καταφατικά. «Καλά, θα μείνει και ο Ιακώβ. Αλλά αυτές τις τρεις μέρες παρακαλώ να μη σας δουν στο δρόμο. Μη βγείτε ούτε στην πόρτα».

«Αυτό εξυπακούεται», διαβεβαίωσε ο Ιακώβ.

Ήπιαν τη σαμπάνια και μίλησαν για την παράσταση. Ο Κέμπελεν διηγήθηκε λεπτομέρειες από τη συζήτηση με τη Μαρία Θηρεσία, ο Ιακώβ ανέφερε επί λέξει τους επαίνους των καλεσμένων και, τέλος, ο Τιμπόρ περιέγραψε τις εσωτερικές διαδικασίες στο παιχνίδι εναντίον του Κνάους. Αποσιώπησε όμως ό,τι συνέβη με τη βαρόνη Γεσενάκ, όπως επίσης ότι υπήρξε μάρτυρας όσων είπαν ο Κνάους και ο Ιακώβ.

Μέγαρο Τουν-Χοενστάιν

ΣΤΗ ΔΕΚΑΤΗ ΕΠΕΤΕΙΟ της στέψης της Μαρίας Θηρεσίας, στις 20 Οκτωβρίου 1750, ο ηγεμόνας Έσσης και Ντάρμστατ Λουδοβίκος Η' χαρίζει στη μεγαλειότητα ένα αυτόματο ρολόι στο μέγεθος ενήλικου άντρα. Το επονομαζόμενο *ωρολόγιο της αυτοκρατορικής παράστασης* ζυγίζει περισσότερο από εκατόν είκοσι πέντε κιλά· τα μισά και παραπάνω είναι ατόφιο ασημί. Κάτω από την πλάκα του ρολογιού βρίσκεται μια μικρή σκηνή, σαν θέατρο για φιγούρες από κασσίτερο, παισιωμένο από φύλλα ακάνθου, χερουβείμ, νύμφες και τον αετό των Αψβούργων. Το βάθος της σκηνής κοσμούν καμάρες και στην προοπτική φαίνεται ο αυτοκρατορικός στρατός και το ανάκτορο του Πρέσμπουργκ.

Ένα πολύπλοκο σύστημα τροχών κινεί αυτό το *tableau animé** και η παράσταση αρχίζει. Υπό τους επίσημους ήχους ενός μουσικού ωρολογίου μπαίνουν στη σκηνή οι φιγούρες της Μαρίας Θηρεσίας και του Φραγκίσκου Α', ο αυτοκράτορας από αριστερά, η σύζυγός του από δεξιά, για να συναντηθούν στο κέντρο, σ' ένα βωμό όπου καίει μια φλόγα. Τους συνοδεύουν λακέδες που στη συνέχεια γονατίζουν μπροστά τους για να τους παραδώσουν τα στέμματα: στη Μαρία Θηρεσία τα βασιλικά στέμματα της Ουγ-

* Έμφυχη εικόνα. Γαλλικά στο πρωτότυπο. (Σ.τ.Μ.)

γαρίας και της Βοημίας, στον Φραγκίσκο Α' το αυτοκρατορικό στέμμα της Αγίας Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας.

Ξαφνικά ένα σκούρο σύννεφο παρουσιάζεται στο γαλάζιο ουρανό και πάνω από το αυτοκρατορικό ζεύγος εμφανίζεται ένας δαίμονας που τα χαρακτηριστικά του μοιάζουν με αυτά του Φρειδερίκου Β' της Πρωσίας. Από το ουράνιο βασίλειο, όμως, κατεβαίνει αυτοπροσώπως ο αρχάγγελος Μιχαήλ και διώχνει με την πύρινη ρομφαία του τον επίβουλο δαίμονα. Τελικά, με μια πένα, το πνεύμα της Ιστορίας γράφει στο στερέωμα με μαύρα γράμματα *Vivant Franciscus et Theresia*,* ενώ υπό τον ήχο σαλπίγγων το ζεύγος των ηγεμόνων δαφνοστεφανώνεται.

Ο ηγεμόνας Λουδοβίκος ανέθεσε την κατασκευή αυτού του μοναδικού δώρου στον ωρολογοποιό της Αυλής του, τον Λουδοβίκο Κνάους, κι αυτός συνεργάστηκε με το μικρότερο αδερφό του, τον Φρειδερίκο. Η Αυλή της Βιέννης εκτιμά τόσο πολύ το αριστούργημα των αδερφών από το Άλντινγκεν του ποταμού Νέκαρ, ώστε λίγο αργότερα τους καλεί στην υπηρεσία του αυτοκρατορικού οίκου. Ο Λουδοβίκος γίνεται μηχανικός του αυστριακού στρατού. Ο Φρειδερίκος Κνάους, πάλι, μετά το ξέσπασμα του Επταετούς Πολέμου έρχεται στη Βιέννη για να γίνει ο τρανός μηχανικός της μεγαλειότητας. Στελεχώνει το αυλικό εργαστήριο φυσικής, μαθηματικών και αστρονομίας και κατασκευάζει εκεί και άλλα αυτόματα, μεταξύ των οποίων και τέσσερα που γράφουν. Από αυτά το τέταρτο, ο θαυμαστός παντογράφος, παρουσιάζεται το έτος 1760, πάλι στην επέτειο της στέψης. Αποτελείται από ένα ορειχάλκινο άγαλμα που με φτερό και μελάνι γράφει μέχρι εξήντα οχτώ γράμματα στη σειρά πάνω σ' ένα κινούμενο χαρτί. Ο θαυμαστός παντογράφος γίνεται αξιοθέατο

* Ζήτω ο Φραγκίσκος και η Θηρεσία. Γαλλικά στο πρωτότυπο. (Σ.τ.Μ.)

και εδραιώνει τη φήμη του Φρειδερίκου Κνάους ως του μεγαλύτερου μηχανικού της εποχής του.

Στο δρόμο για το σπίτι ο Κνάους κοίταζε σιωπηλός από το μικρό παράθυρο της άμαξας. Ο υγρός, κρύος καιρός αντικατόπτριζε τη διάθεσή του. Μπροστά στην κατοικία του ξέχασε να δώσει το χέρι για να αποβιβαστεί η συνοδός του. Χρειάστηκε να του το ζητήσει. Ο Κνάους χτύπησε δυνατά το ρόπτρο κι ενώ περίμεναν τον υπηρέτη του, έδωσε με το μπαστούνι περιπάτου δυο περιστέρια που είχαν βρει προστασία από τη βροχή σε κάποιο περβάζι.

«Μήπως θέλεις να μείνεις μόνος απόψε;» τον ρώτησε η κυρία στο πλευρό του.

«Θα το 'θελες, ε;» της απάντησε απότομα. «Αλλά ποιος άλλος εκτός από σένα θα μπορούσε να μου φτιάξει τη διάθεση;»

Ο υπηρέτης άνοιξε την πόρτα. Ο Κνάους τού έδωσε πανωφόρι, καπέλο, μπαστούνι και γάντια, παράγγειλε ένα μπουκάλι κρασί και κάτι να τσιμπήσουν και προπορεύτηκε για την κρεβατοκάμαρά του στον πάνω όροφο. Ενώ εκείνη έβγαζε την περούκα, το ρουζ και το κοκκινάδι μπροστά σε μια μικρή τουαλέτα, αυτός πηγαινοερχόταν στο δωμάτιο έχοντας τα χέρια σταυρωμένα μια στο στήθος και μια στην πλάτη.

«Θα έπαιρνα όρκο ότι σε αυτή τη μηχανή κρύβεται κάποιος άνθρωπος», είπε ύστερα από παρατεταμένη σιωπή. Στάθηκε και την κοίταξε. «Θα μπορούσες, παρακαλώ, να μου φέρεις αντίρρηση; Ή μάλλον να συμφωνήσεις μαζί μου; Δε μου αρέσει να μονολογώ».

Εκείνη αναστέναξε και μίλησε χωρίς να γυρίσει. «Αφού έλεγες αν ήταν άδεια η μηχανή. Και ήταν».

«Ναι, αλλά... μήπως... μια μαϊμού; Λένε πως ο σουλτάνος της

Βαγδάτης έχει μια φιλομαθή μαϊμού που παίζει σκάκι. Ή ένας άνθρωπος... χωρίς άκρα... χωρίς υπογάστριο. Ένας βετεράνος που στον πόλεμο έμεινε μισός... από κανονιά... Για το Θεό, διάκοπέ με! Λέω ασυναρτησίες! Εξάλλου θα έπρεπε να είμαι πολύ ανόητος για να χάσω από μια μαϊμού. Προτιμώ να έχω ηττηθεί από μια μηχανή». Ο Κνάους έβγαλε βίαια την περούκα από το κεφάλι του και την πέταξε σε μια πολυθρόνα απ' όπου έπεσε κάτω. «Θεέ μου, μισώ αυτό τον Κέμπελεν. Αυτό τον αυθάδη ανερχόμενο, αυτό τον επαρχιώτη γλείφτη με την ανυπόφορη ταπεινότητά του που είναι πιο αλαζονική κι από υπερηφάνεια! Γιατί δεν κάθεται στ' αβγά του; Εγώ ανακατεύομαι στο χαρτοβασιλείο του;»

«Όχι», είπε εκείνη.

Ο Κνάους απαλλάχτηκε από το σακάκι του. «Ο αβάς και ο πατήρ Χελ είχαν την ίδια γνώμη μ' εμένα: κάτι δεν πάει καλά με αυτή τη μηχανή. Αλλά εκείνους δεν τους νοιάζει, ο Κέμπελεν δεν κυνηγά λαθραία στο δικό τους δάσος. Όμως αν ανακάλυπτε ένα νέο πλανήτη... α, τότε ο Χελ θα έπαιρνε αμέσως το όπλο». Με τετνωμένη παλάμη τίναξε την πούδρα από τους ώμους του σακακιού του. «Ίσως έχει σχέση με μαγνήτες. Σίγουρα έχει σχέση με μαγνήτες. Όλοι σήμερα ασχολούνται με μαγνήτες. Μόνο ένας διαβολεμένος μαγνήτης μπορεί να προκαλέσει το ενδιαφέρον του κόσμου για κάτι. Πρόσεξες ότι καθ' όλη τη διάρκεια της παρτίδας στεκόταν δίπλα στο κουτί; Κι ότι μετά την παρουσίαση δε θέλησε να το ανοίξει; Εκεί κρύβεται όλο το μυστικό. Ο Κέμπελεν κινεί το αυτόματο εξ αποστάσεως... με τη βοήθεια μαγνητικών ρευμάτων. Δεν υπάρχει σκεπτόμενη μηχανή, ο ίδιος ο Κέμπελεν σκέφτεται και την καθοδηγεί».

«Κάτι τέτοιο θα ήταν αξιοθαύμαστο».

«Ασφαλώς, αλλά δε θα έπανε να είναι απάτη. Μια αξιοθαύμαστη απάτη. Την οποία θα αποκαλύψω».

Εκείνη είχε αφαιρέσει πια όλες τις φουρκέτες που συγκρατούσαν τα ξανθά μαλλιά της κάτω από την περούκα και τα βούρτσιζε.

«Για ποιο λόγο;»

«Για ποιο λόγο; Με ρωτάς στα σοβαρά για ποιο λόγο; Επειδή αλλιώς σύντομα θα πρέπει να μαζέψω τα πράγματά μου και να φύγω, αγάπη μου, γι' αυτό το λόγο. Ξέρω καλά αυτή τη γαλλόφιλη παλιόγρια, μόλις βγει μια νέα μόδα» – παραποίησε τη φωνή του– «*o za c'est drôle, s'est magnifique, o je l'aime absolument!** και καθετί παλιό πάει στα αζήτητα. Λατρεύει αυτό τον τσαρλατάνο, αυτόν τον Ούγγρο Καλιόστρο, το πρόσεξα καλά, ένας Θεός ξέρει για ποιο λόγο. Ίσως επειδή είναι ευγενής, ενώ εγώ δεν είμαι. Ο Κέμπελεν θέλει να κατασκευάσει μια ομιλούσα μηχανή. Για φαντάσου! Αυτό δεν μπορεί να είναι σύμπτωση! Θέλει να με νικήσει στη δική μου περιοχή! Αλλά δε θα το επιτρέψω. Θα αποκαλύψω την απάτη του και τότε πάει, τελειωσε, μπορεί να τα μαζέψει για να φύγει στην Πρωσία ή, ακόμα καλύτερα, στη Ρωσία!» Λέγοντας την τελευταία φράση ο Κνάους ύψωσε άθελά του το δείκτη κι έδειξε την ανατολή μέχρις ότου συνειδητοποίησε τη γελοιοτήτά του. Άρχισε να ξεκουμπώνει το γιλέκο του.

«Υπερβάλλεις», παρατήρησε εκείνη. «Είμαι βέβαιη ότι δε θέλει το κακό σου. Εξάλλου δε σε γνωρίζει καν. Και, ποιος ξέρει, ίσως ο σάλος που προκάλεσε ο Τούρκος να διαρκέσει μόνο λίγες βδομάδες».

«Δεν μπορώ να περιμένω τόσο πολύ. Όμως πώς θα ανακαλύψω τι συμβαίνει;»

Επειδή ο Κνάους δεν έβρισκε απάντηση, απάντησε εκείνη: «Δωροδόκησε το βοηθό του».

«Λες να μην προσπάθησα; Τι έκανα λίγο νωρίτερα; Αλλά δεν εξαγοράζονται οι πάντες, καλή μου Γαλάτεια».

* Ω, είναι τρέλα, είναι όμορφο, ω, μου αρέσει πάρα πολύ! Γαλλικά στο πρωτότυπο. (Σ.τ.Μ.)

Εκείνη πάγωσε μια στιγμή κι έπειτα σκούπισε μ' ένα υγρό πανί το πρόσωπό της.

«Συγγνώμη», είπε ο Κνάους. Την πλησίασε, αγκάλιασε τους γυμνούς ώμους της και τη φίλησε στο λαιμό. «Σου ζητώ ειλικρινά συγγνώμη. Συγχώρεσέ με, σε παρακαλώ. Έχω χάσει το μυαλό μου. Είμαι τόσο τσατισμένος, ώστε τα βάζω ακόμα και με αυτούς που μου είναι αγαπητοί και πολύτιμοι».

Εκείνη έφερε τα χέρια στην πλάτη για να ξεκουμπώσει τον κορσέ της. Όμως ο Κνάους την απάλλαξε από αυτή τη διαδικασία, αναλαμβάνοντάς την ο ίδιος. Γονάτισε πίσω της και ξεκούμπωσε τον κορσέ από πάνω μέχρι κάτω. Ταυτόχρονα την κοίταζε στον καθρέφτη. Τα μαλλιά της ήταν τέλεια, όπως το δέρμα και ιδίως τα στήθη της. Ωστόσο εκείνος λάτρευε τις ατέλειές της: τα γαλάζια μάτια με τις ανεξήγητες πράσινες πιτσιλιές, τη μικρή ουλή στο μέτωπό της, τη δεξιά γωνία του στόματός της, που ήταν πάντα λίγο πιο ψηλά από την αριστερή, και την ελιά από πάνω, που έκανε περιττές τις ψεύτικες ελιές. Καθώς της φιλούσε την πλάτη, του ήρθε ξαφνικά η έμπνευση.

«Εσύ θα το βρεις!» είπε.

«Ορίστε;»

Ο Φρειδερίκος Κνάους τεντώθηκε ενθουσιασμένος από την ιδέα. «Θα βρεις για χάρη μου πώς λειτουργεί το σκακιστικό αυτόματο. Εσύ μπορείς να τυλίξεις οποιονδήποτε άντρα. Θα καταφέρεις και τον Κέμπelen. Κανείς δεν μπορεί να σου αντισταθεί. Η έμπνευση είναι θείο δώρο. Είμαι μια ιδιοφυΐα!»

«Δε θα το κάνω. Πώς σου 'ρθε; Δεν είμαι κατάσκοπος».

«Φυσικά, δεν μπορείς να τον ρωτήσεις άμεσα. Πρέπει να το κάνεις επιδέξια. Τον τρόπο θα τον βρεις εσύ. Είσαι έξυπνη γυναίκα. Και τελικά δε με νοιάζει πώς θα τα καταφέρεις».

«Δεν μπορώ».

«Μπορείς! Δεν είναι δύσκολη υπόθεση. Κι έχεις όσο χρόνο θέλεις».

«Όχι. Βγάλ' το από το μυαλό σου».

Είχε πια γδυθεί εντελώς, σηκώθηκε κι άφησε το μεσοφόρι να γλιστρήσει στο πάτωμα. Γυμνή προχώρησε προς το κρεβάτι.

Ο Κνάους πλατάγισε τη γλώσσα. «Πρέπει να το κάνεις, Γαλάτεια. Γιατί αν αρχίσει να φαίνεται η εγκυμοσύνη σου, δε θα βρίσκεις πια πελατεία εδώ».

Άφησε το σεντόνι που κρατούσε και γύρισε απότομα. «Πώς το ξέρεις;»

«Μέχρι αυτή τη στιγμή δεν ήξερα τίποτα. Απλώς το υπέθεσα. Αλλά η ταραχή σου μου το επιβεβαίωσε». Χαμογέλασε. «Μπορεί να μην είμαι γιατρός, όμως είμαι επιστήμονας, κι εμείς οι επιστήμονες έχουμε οξύ βλέμμα για όσα συμβαίνουν γύρω μας. Μην το ξεχνάς αυτό». Η γυναίκα χώθηκε κάτω από το σεντόνι και του γύρισε την πλάτη. Εκείνος κοίταξε ευδιάθετα το ύφασμα που σιγά σιγά εφάρμοσε στις καμπύλες της. «Θα το ρίζεις;»

«Όχι».

«Τότε πρέπει να φύγεις από τη Βιέννη. Τα νέα διαδίδονται γρήγορα στην Αυλή κι όταν μαθευτεί δε θα μπορείς ν' ασκείς το επάγγελμά σου μετά τη γέννα. Τίνος είναι το παιδί; Δικό μου; Ή μήπως, με το συμπάθιο, σε πότισε το βλαστάρι του Ιωσήφ και μεγαλώνεις μέσα σου ένα μικρό αυτοκράτορα;»

Άγγιξε απαλά την κοιλιά της, αλλά εκείνη απομάκρυνε το χέρι του. Της ψιθύρισε στο αφτί: «Γαλάτεια, φύγε από τη Βιέννη, δούλεψε για μένα στο Πρέσμπουργκ. Θα σε ανταμείψω ηγεμονικά, το ξέρεις. Τόσο ηγεμονικά, ώστε δε θα χρειάζεται να είσαι η μετρέσα κανενός, ούτε καν του αυτοκράτορα».

Καμιά αντίδραση. Γδύθηκε κι εκείνος, έσβησε τα κεριά, κόλλησε το σώμα του στη ζεστή πλάτη της και το πρόσωπό του στα

μαλλιά της. «Και τώρα, αγάπη μου, θα ανταμείψω τον εαυτό μου γι' αυτή την υπέροχη ιδέα που είχα».

Το δεύτερο βράδυ μετά την αναχώρηση του Βόλφγκανγκ φον Κέμπελεν από τη Βιέννη ο Ιακώβ μπήκε στο δωμάτιο κρατώντας το πανωφόρι του Τιμπόρ. Ο ίδιος φορούσε το κίτρινο σακάκι και είχε χτενίσει τα μαλλιά του αριστοκρατικά προς τα πίσω.

«Νόμιζα πως δεν ήθελες να το ξαναφορέσεις».

«Όταν βγαίνω στην αυτοκρατορική πρωτεύουσα, δε θέλω να φαίνομαι σαν παρακατιανός αμαξάς αλλά σαν ευγενής ιππότης, γιατί αυτό είμαι στο βάθος της καρδιάς μου».

«Βγαίνεις έξω;» ρώτησε ο Τιμπόρ λιγάκι απογοητευμένος.

«Δε βγαίνω, βγαίνουμε».

«Τι; Να πάμε πού;»

«Δεν έχω ιδέα. Δεν ξέρω τόσο καλά την πόλη, αλλά κάπου θα βρούμε να μας σερβίρουν ένα καλό καρτούτσο».

Ο Τιμπόρ χαμήλωσε τη φωνή λες και κάποιος κρυφάκουγε πίσω από την πόρτα. «Μα ο Κέμπελεν το απαγόρευσε!»

«Λες και ακούω τα εφτά κατσικάκια», είπε ο Ιακώβ κουνώντας το κεφάλι και πρόσθεσε με λεπτή φωνούλα: «*Η μαμά το απαγόρευσε, δεν κάνει, φοβόμαστε τον κακό λύκο*».

«Δεν το ξέρω αυτό το παραμύθι».

«Πες μου, Τιμπόρ, πόσες φορές έχεις έρθει ως τώρα στη Βιέννη;»

«Ποτέ».

«Τα βλέπεις; Θέλεις πραγματικά να περάσεις την πρώτη σου επίσκεψη στο μαργαριτάρι της αυτοκρατορίας των Αψβούργων σ' ένα σπιτάκι των προαστίων ακούγοντας το σαράκι να ροκανίζει το ξύλο; Εξάλλου ως τώρα θα έπρεπε να με έχεις μάθει αρκε-

τά καλά ώστε να ξέρεις ότι γράφω τις απαγορεύσεις στα παλιά μου τα παπούτσια. Ή μάλλον ότι λειτουργούν σαν πρόκληση για μένα. Είμαι άρρωστος, αυτό είμαι».

Ο Τιμπόρ φόρεσε το πανωφόρι που του κρατούσε ο Ιακώβ.

«Πώς τελειώνει το παραμύθι;» ρώτησε.

«Ποιο παραμύθι;»

«Αυτό με τα εφτά κατσικάκια».

«Α, αυτό λες. Τα κατσικάκια επιτρέπουν στο λύκο να μπει στο σπίτι κι εκείνος τα τρώει όλα». Ο Τιμπόρ κοίταξε τον Ιακώβ με γουρλωμένα μάτια. Ο Εβραίος χαχάνισε και τσίμπησε το νάνο στο λαιμό. «Μη φοβάσαι. Το μικρότερο επιζεί, κρυμμένο στο ρολόι του τοίχου».

Έβρεχε, έβρεχε σχεδόν όλη τη μέρα, έτσι έπρεπε να πηδούν πάνω από βαθιές λιμνούλες και μικρά ρυάκια που κυλούσαν ψάχνοντας να βρουν τον ποταμό Άλζερ. Σύντομα οι κάλτσες του Τιμπόρ ήταν μούσκεμα και αμφέβαλλε αν θα απολάμβανε ιδιαίτερα την απαγορευμένη εκδρομή, αφού στο μισοσκοτάδο δεν έβλεπε και πολλά από την πόλη. Προσπέρασαν τον Οίκο Αναπήρων και το ναό του τάγματος της Αγίας Τριάδας, πέρασαν ανάμεσα στο στρατόπεδο και τα δικαστήρια, διέσχισαν το πεδίο ασκήσεων εκτός των τειχών, μπήκαν στην παλιά πόλη από την Πύλη των Σκοτσέζων, προχώρησαν από το ναό των Σκοτσέζων στην Πάνω Αγορά μέχρις ότου έφτασαν τελικά σ' ένα σύμπλεγμα από στενά δρομάκια που θύμιζαν στον Τιμπόρ τη Βενετία. Ο Ιακώβ έριξε μάλιστα μια ματιά από το παράθυρο σε δυο καπηλειά, ένα κοντά στο ναό του Αγίου Ρουπέρτου κι ένα δεύτερο στην Γκριχεν-γκάσε ή στενό των Ελλήνων, τα οποία όμως δεν ενέκρινε.

Τελικά μπήκαν σ' ένα μαγαζί που πραγματικά ήταν πιο φιλόξενο. Εκείνη τη στιγμή άδειαζε ένα τραπέζι κοντά στη σόμπα όπου και κάθισαν. Ο Ιακώβ παράγγειλε στον κάπελα κάτι ζεστό,

οτιδήποτε μπορούσε να τον ζεστάνει. Εκείνος έφερε δυο ποτήρια καυτό νερό με αράκ και πολλή ζάχαρη, «γλυκά σαν αμαρτία και καυτά σαν την κόλαση». Ύστερα δοκίμασαν με τη σειρά όλα τα τοπικά κρασιά. Ο Τιμπόρ συνήλθε από το κρύο, οι μπότες του στέγνωσαν δίπλα στη σόμπα κι ενώ ο Ιακώβ έκανε ειρωνικές προπώσεις για τους αυλικούς του Σένμπρου, ο Τιμπόρ παρατηρούσε σιωπηλός τους θαμώνες: απλοί αλλά περιποιημένοι άνθρωποι. Ο Ιακώβ ήταν ο μόνος που χτυπούσε στο μάτι με την αμφίεση και τα καμώματά του: παρίστανε τον ευγενή, μιλούσε επιτηδευμένα με τον κάπελα, όταν έπινε τέντωνε το μικρό του δαχτυλάκι κι έπειτα από κάθε γουλιά σκούπιζε τις γωνιές του στόματος μ' ένα μαντίλι. Υπήρχαν ελάχιστες γυναίκες, αλλά όλες τον κοίταξαν τουλάχιστον μία φορά και ο Τιμπόρ ήταν βέβαιος ότι ο Ιακώβ αντιλήφθηκε πολύ καλά τις ματιές τους.

Μιάμιση ώρα αργότερα μπήκε στο μαγαζί ένας ευγενής κρατώντας στο ένα χέρι το μουσκεμένο τρίκοχο και στο άλλο το μπαστούνι περιπάτου με την ασημένια λαβή. Πήγε στον κάπελα και με πλατύ χαμόγελο, σαν να είχε ακούσει λίγο πριν κάποιο αστείο, τον ρώτησε πόσο αφρώδες κρασί είχε στην κάβα. Παράγγειλε οχτώ μπουκάλια και τον παρακάλεσε να βάλει στα κασόνια άχυρο για να μη σπάσουν στη μεταφορά. Ενώ ο κάπελας εκτελούσε την παραγγελία, το βλέμμα του ευγενή έπεσε στον Ιακώβ και τον Τιμπόρ. Τους χαιρέτησε μ' ένα νεύμα του κεφαλιού και ο Ιακώβ ανταπέδωσε συνεχίζοντας να παίζει το ρόλο του: «Καλησπέρα, *monsieur*».

«Πολύ παράξενος ο υπηρέτης σας, *monsieur*», είπε ο ευγενής κοιτάζοντας τον Τιμπόρ.

«Τα φαινόμενα απατούν», απάντησε ο Ιακώβ. «Δεν είναι υπηρέτης μου, εγώ είμαι αυτός που τον υπηρετώ».

Ο ξένος εξέτασε την ενδυμασία των δυο αντρών.

«Μη σας ξεγελούν τα ρούχα μας», είπε ο Ιακώβ. «Ταξιδεύουμε ινκόγκνιτο».

«Θα μου αποκαλύψετε ποιοι είστε;»

«Τι σοί ινκόγκνιτο θα ήταν αν κάναμε κάτι τέτοιο;» Ο Ιακώβ κοίταξε τον Τιμπόρ, αλλά εκείνος δεν ήξερε τι να πει. Ο Ιακώβ στράφηκε πάλι στον ευγενή. «Μπορείτε να κρατήσετε ένα μυστικό;»

«Αν δεν μπορώ;»

«Τότε θ' αναγκαστούμε να σας σκοτώσουμε».

Ο Τιμπόρ ανατρίχιασε, αλλά δεν επενέβη. Ο Κέμπελεν θα γινόταν έξω φρενών αν μάθαινε τα καμώματά τους, αλλά το οινόπνευμα είχε ναρκώσει τη συνείδησή του κι έτσι ήθελε να δει τι πήγαινε να σκαρώσει ο Ιακώβ. Η περιέργεια του ξένου είχε κεντριστεί για τα καλά. Χαμογέλασε, πήρε μια ελεύθερη καρέκλα και κάθισε μαζί τους σκύβοντας το κεφάλι πάνω από το τραπέζι. «Είμαι όλος αφτιά».

Ο Ιακώβ ζήτησε την άδεια του Τιμπόρ: «Μπορώ, κύριε;» Ο Τιμπόρ έγνεψε καταφατικά. Ο Εβραίος συνέχισε με ψιθυριστή φωνή: «Θα γνωρίζετε ασφαλώς τη διάσημη μαρκησία Πομπαντούρ, τη μετρέσα του βασιλιά της Γαλλίας». Ο ευγενής έσπευσε να κουνήσει καταφατικά το κεφάλι και με μια κίνηση του χεριού πρόετρεψε τον Ιακώβ να συνεχίσει. «Το έτος 1745 η Πομπαντούρ έμεινε έγκυος από την αυτού μεγαλειότητα το βασιλιά. Αλλά επειδή δεν ήταν βασίλισσα, το παιδί θα ήταν νόθο, γι' αυτό ο Λουδοβίκος πρόεβη σε κάτι φριχτό, κάτι που δεν άρμοζε διόλου σε βασιλιά: έδωσε μια γροθιά στην κοιλιά της Πομπαντούρ».

«*Sacré*»,* είπε ο ευγενής.

«Μόνο που εκείνη δεν απέβαλε. Η εγκυμοσύνη μειώθηκε κατά δύο ολόκληρους μήνες και το παιδί... ήρθε στον κόσμο ημιτε-

* Τρομερό. Γαλλικά στο πρωτότυπο. (Σ.τ.Μ.)

λές». Αργά, πολύ αργά, ο Ιακώβ έστρεψε το κεφάλι προς το μέρος του Τιμπόρ και ο ευγενής ακολούθησε το βλέμμα του με ορθάνοιχτο στόμα.

«*Monsieur*, ενώπιόν σας έχετε το δελφίνο, τον Λουδοβίκο ΙΣΤ', το νόμιμο διάδοχο του γαλλικού θρόνου». Ο Ιακώβ έκανε μια μικρή παύση για να χωνέψει ο ξένος τα λόγια του κι έπειτα πρόσθεσε: «Από τη γέννησή του προσπαθούμε να ξεφύγουμε από τα νύχια της μυστικής αστυνομίας της μεγαλειότητάς του. Είμαστε καθ' οδόν για το Λονδίνο όπου ο βασιλιάς Γεώργιος θα μας δώσει άσυλο».

Ο ευγενής κοιτούσε και ξανακοιτούσε μια τον Ιακώβ και μια τον Τιμπόρ κι ύστερα ξέσπασε σε ηχηρά γέλια: «Δεν πιστεύω λέξη».

«Αυτό μας βολεύει».

Ο κάπελας έβαλε στον πάγκο του μαγαζιού τα δυο κασόνια με το αφρώδες κρασί. Ο ξένος σηκώθηκε κι έβγαλε το πορτοφόλι του. Έπειτα χτύπησε το χέρι του στο τραπέζι. «Είμαι καλεσμένος σ' ένα *soirée* που κατά πάσα πιθανότητα θα είναι βαρετό μέχρι θανάτου. Παρά το αλκοόλ. Θα θέλατε να με συνοδεύσετε; Θα είστε επίτιμοι προσκεκλημένοι και ασφαλώς θα συμβάλετε στη διασκέδασή μας».

«Υψηλότετε;» ρώτησε ο Ιακώβ τον Τιμπόρ κλοτσώντας τον ταυτόχρονα δυνατά κάτω από το τραπέζι.

«Έξω περιμένει η άμαξά μου με δυο χαριτωμένες υπάρξεις», είπε ο ευγενής.

«Δεκτή η πρόσκληση», είπε ο Τιμπόρ.

Φόρεσε τις μπότες του, που είχαν στεγνώσει στη σόμπα και ήταν ζεστές, και ο Ιακώβ, για να διατηρήσει το ρόλο του, τον βοήθησε ταπεινά να φορέσει το πανωφόρι του. Στο μεταξύ ο ευγενής πλήρωσε το αφρώδες κρασί καθώς και το λογαριασμό τους.

Ακριβώς μπροστά στο μαγαζί περίμενε η άμαξα του άντρα και οι δυο τους στριμώχτηκαν μέσα μαζί με τα κασόνια του κρασιού – ο Τιμπόρ τελευταίος, ως έκπληξη για τις δυο κυρίες. Ο ευγενής δεν ήταν υπερβολικός στην υπόσχεσή του: οι δυο κυρίες ήταν πράγματι χαριτωμένες και καλοντυμένες, αν και η βροχή είχε λερώσει τον ποδόγυρο των φορεμάτων τους όπως και τις μεταξωτές κάλτσες των αντρών. Χαχάνιζαν πολύ και διέκοπταν κάθε τόσο με ερωτήσεις την αφήγηση του Ιακώβ που στο δρόμο για το *soirée* επανέλαβε την ιστορία όσο καλύτερα μπορούσε. Η νεότερη από τις δυο έδειξε να πιστεύει πράγματι το παραμύθι του Ιακώβ.

«Πώς κάνετε έτσι», μάλωσε τους άλλους, «τέτοια πράγματα συμβαίνουν!»

Ύστερα από ένα τέταρτο η άμαξα σταμάτησε μπροστά σ' ένα μικρό παλάτι. Περίμεναν ότι θα έρχονταν υπηρέτες με ομπρέλες. Τελικά ήρθε ένας που συνόδευε έναν άντρα ο οποίος έχωσε το κεφάλι του στην άμαξα και χαιρέτησε τους επιβάτες. «*Bonsoir mesdames, bonsoir Rodolphe*,* μην μπείτε», προειδοποίησε. «Είναι πιο βαρετά και από θεία λειτουργία καλβινιστών. Πάμε στον Τουν-Χοενστάιν, οργανώνει απόψε βραδιά με μαγνήτες».

Ο ευγενής που λεγόταν Ροδόλφος διέταξε τον αμαξά να κατευθυνθεί προς το μέγαρο του κόμη Τουν-Χοενστάιν και μόνο όταν η άμαξα άρχισε πάλι να κινείται ζήτησε τη συγκατάθεση «της υψηλότητάς του του δελφίνου». Η διαδρομή και ο κρύος αέρας συνέφεραν τον Τιμπόρ, έτσι κατάλαβε ότι αυτό που έκαναν τώρα ήταν ένα φριχτό λάθος. Πήγε να παρακαλέσει τον Ιακώβ να κατεβούν οπουδήποτε, αλλά ο ευγενής, νιώθοντάς το θαρρείς, έβγαλε από το κασόνι ένα μπουκάλι αφρώδες κρασί, το άνοιξε και

* Καλησπέρα κυρίες, καλησπέρα Ροδόλφε. Γαλλικά στο πρωτότυπο. (Σ.τ.Μ.)

πρόσφερε στον Τιμπόρ την πρώτη γουλιά. Το κρασί ήταν θαυμάσιο. Και έδινε λύση: αρκούσε να έπινε διαρκώς για να περνούσε τη βραδιά χωρίς να νιώθει τύψεις.

Η άμαξα στάθηκε κάτω από το στέγαστρο της εισόδου. Ο Ιακώβ βοήθησε τη νεαρότερη κυρία να κατεβεί τα σκαλάκια και ο Ροδόλφος τη φίλη της. Ο Τιμπόρ θέλησε να κουβαλήσει το κρασί, αλλά ο ευγενής τον απέτρεψε: στο μέγαρο του Τουν-Χοενστάιν το ποτό έρεε άφθονο, εξάλλου κάτι τέτοιο δεν άρμοζε σ' ένα δελφίνο. Στο λαμπρό προθάλαμο συνάντησαν τον άντρα που είχαν δει λίγο νωρίτερα με την παρέα του. Λακέδες πήραν τα πανωφόρια, τα κασκόλ και τα καπέλα τους, έτσι ώστε ο Τιμπόρ χτυπούσε στο μάτι όχι μόνο για το ύψος του αλλά και για το ανάρμοστο ντύσιμό του. Ο Ιακώβ κι αυτός ήταν οι μόνοι που δε φορούσαν περούκες ή δεν είχαν λευκοπουδραρισμένα μαλλιά. Παρ' όλα αυτά, κανείς δε ρώτησε αν είχαν το δικαίωμα να βρίσκονται εκεί και οι υπηρέτες τούς φέρονταν με τον ίδιο σεβασμό.

Στη βάση της σκάλας που οδηγούσε στον πάνω όροφο στεκόταν ένας υπηρέτης δίπλα σ' ένα τραπέζι με μάσκες, γνώριμες στον Τιμπόρ από το καρναβάλι της Βενετίας. Ο φίλος του Ροδόλφου εξήγησε ότι οι μάσκες ήταν υποχρεωτικές για να αποφευχθούν οι ενδοιασμοί στη διάρκεια της θεραπευτικής διαδικασίας. Κανείς από τους καλεσμένους δεν έπρεπε να διστάσει να εξωτερικεύσει τα εσώψυχά του, γι' αυτό οι μάσκες θα τους έκαναν όλους αγνώριστους. Ο Τιμπόρ και ο Ιακώβ πήραν τις μάσκες τους, που ήταν στολισμένες με φτερά και πολύχρωμα πετράδια και κάλυπταν τα πάντα εκτός από το στόμα και το πιγούνι, και άφησαν τις κυρίες να τους τις δέσουν. Πίσω από τη μάσκα ο Ιακώβ έκλεισε το μάτι στον Τιμπόρ.

Στον πάνω όροφο διέσχισαν πρώτα ένα άδειο σαλόνι κι έπειτα άλλο ένα όπου είχε στηθεί ο μπουφές. Εδώ υπήρχαν περίπου

σαράντα καλεσμένοι μοιρασμένοι σε μικρές ομάδες, περισσότερες γυναίκες παρά άντρες. Όλοι ήταν ντυμένοι κομψά και φορούσαν μάσκες. Τα παράθυρα ήταν κλειστά όπως και οι κουρτίνες. Έκανε ζέστη και ο αέρας ήταν βαρύς. Κερί έσταζε στο πάτωμα από τα δυο μεγάλα πολύφωτα. Μια βαριά μυρωδιά κρασιού πλανιόταν στον αέρα. Ο Τιμπόρ άκουσε από ένα γειτονικό δωμάτιο το κάθε άλλο παρά μελωδικό τραγούδι μιας γυναίκας.

Μισή ντουζίνα καλεσμένοι ήταν συγκεντρωμένη γύρω από τον μπουφέ. Στο τραπέζι έκανε γύρους ένα ορειχάλκινο παιχνίδι: ένα μικρό πλοίο, που είχε στο κατάρτι του τον Βάκχο και στο κατάρτωμα ένα βαρελάκι από κασσίτερο. Όταν το πλοίο σταματούσε μπροστά σε κάποιο καλεσμένο, εκείνος έπαιρνε γελώντας το βαρελάκι και άδειαιζε μονορούφι το κρασί που περιείχε. Ύστερα ξανάβαζε κρασί στο βαρέλι και με το φορτίο αυτό κουντιζόταν το πλοίο κι άνοιγε πάλι πανιά.

Όταν έκλεισαν οι πόρτες πίσω από τους νεοφερμένους, τους πλησίασε ο οικοδεσπότης. Τους καλωσόρισε εγκάρδια κι όταν ο φίλος του Ροδόλφου θέλησε να κάνει τις συστάσεις, εκείνος τον σταμάτησε μ' ένα νεύμα. «Όχι, νεαρέ μου φίλε, δε θέλω να μου πεις τίποτα, απόψε είμαστε όλοι ανώνυμοι, ή μάλλον έχουμε άλλα ονόματα, πολύχρωμα σαν τις μάσκες στα πρόσωπά μας! Η αφεντιά μου είμαι ο Ποσειδώνας. Ξεδιψάστε, γνωρίστε ήρωες και νύμφες, όλοι εδώ είμαστε μια μεγάλη οικογένεια στον Όλυμπο· όπου να 'ναι αρχίζει η θεραπευτική διαδικασία». Κοίταξε κάτω τον Τιμπόρ. «Το δικό σου πρόβλημα, φίλε μου, είναι προφανές. Θαυμάσια! Αρκεί να είσαι θαρραλέος. Ασφαλώς θα υπάρχουν ακόμα κενές θέσεις γύρω από τον κάδο. Ποτέ δεν πρέπει ν' απελπίζεται κανείς».

Ο Ποσειδώνας προχώρησε και η παρέα σκόρπισε. Ο Ιακώβ, ο Τιμπόρ και η μικρότερη από τις συνοδούς τους δε μετακινήθηκαν. «Εγώ θα λέγομαι Χλωρίδα», είπε.

«Όπως βλέπω, γνωρίζετε καλά τα ελληνικά πράγματα», είπε ο Ιακώβ. «Θα είχατε την καλοσύνη να βαφτίσετε κι εμάς;»

«Εσύ, αδερφούλη, λέγεσαι από σήμερα... Άγης κι εσένα» –κοίταξε τον Τιμπόρ– «θα σε ονομάσουμε φυσικά Πάνα». Χαχάνισε μ' ενθουσιασμό.

Ο Ιακώβ φίλησε το χέρι της Χλωρίδας κοιτώντας τη στα μάτια. «Ο Άγης σάς είναι υπόχρεος, ωραιοτάτη».

Ο Τιμπόρ περίμενε ν' απομακρυνθεί η Χλωρίδα κι ύστερα είπε: «Είναι τρέλα».

«Συμφωνώ απόλυτα», είπε χαζογελώντας ο Ιακώβ.

«Όταν λέω *τρέλα*, Ιακώβ, εννοώ πως πρέπει να του δίνουμε από εδώ».

«Αν θέλεις να φύγεις, φύγε. Εγώ δε χάνω όλ' αυτά όσα και αν μου δώσουν. Φοράω μάσκα. Και, παρακαλώ πολύ, με λένε Άγη».

«Καμιά μάσκα δεν μπορεί να κρύψει το μπόι μου!»

Ο Ιακώβ δεν απάντησε. Το βλέμμα του πλανήθηκε στους καλεσμένους. «Αυτή η Χλωρίδα είναι καλό κομμάτι», είπε αφηρημένα και χωρίς να πει άλλη λέξη στον Τιμπόρ την ακολούθησε στο διπλανό χώρο.

Ο Τιμπόρ κατέπνιξε την παρόρμηση ν' ακολουθήσει τον Ιακώβ όπως και το θυμό του για την ανευθυνότητά του και το δικό του φόβο μην αποκαλυφτούν. Πήρε από τον μπουφέ κάτι να φάει κι ένα ποτήρι κρασί, ενώ το μηχανικό πλοίο με τον Βάκχο περνούσε από μπροστά του. Έπειτα κάθισε σ' ένα διαθέσιμο καναπέ επειδή όταν καθόταν ήταν λιγότερο πρόδηλο το μειονέκτημά του. Δεν ήξερε τι έτρωγε, αλλά ήταν γευστικότατο. Δε θυμόταν να είχε ξαναφάει στη ζωή του κάτι τόσο νόστιμο. Δίπλα του κάθισε ένας άντρας, ο οποίος δεν του έδωσε την παραμικρή σημασία. Ανάσαινε βαριά και το πρόσωπό του κάτω από τη μάσκα ήταν γλομό. Το πάνω μέρος του σώματός του έτρεμε.

Ο Τιμπόρ άκουσε μια παρέα να συζητά για τον Κέμπελεν. Μια από τις γυναίκες ήταν προφανώς παρούσα στην παρουσίαση του σκακιστικού αυτόματου στο ανάκτορο του Σένμπρουν κι εξιστορούσε στους άλλους την αξέχαστη εμπειρία. Ήταν μεθυσμένη και προς μεγάλη χαρά του Τιμπόρ υπερέβαλε πολύ. Στην περιγραφή της το αυτόματο είχε την ταχύτητα ατμομηχανής και ο ξύλινος Τούρκος ήταν πολύ πιο ευκίνητος απ' ό,τι στην πραγματικότητα. Όταν κάποιος αμφισβήτησε τη γνησιότητα του αυτόματου, η γυναίκα ορκίστηκε με οξεία φωνή ότι μέσα στο έπιπλο δε θα χωρούσε κανείς, ούτε καν ένα παιδί, ούτε καν ένα μωρό. Σύστησε σε όλους, αν βρεθούν κάποτε στο Πρέσομπουργκ, να δουν οπωσδήποτε τον Τούρκο σκακιστή του ιππότη φον Κέμπελεν. Από την περηφάνια του ο Τιμπόρ ένιωσε ζάλη.

Στο μεταξύ κάποιοι καλεσμένοι τον είχαν προσέξει, κρυφολούσαν πίσω από βεντάλιες ή τον έδειχναν με το δάχτυλο. Πρέπει να πρόσφερε πράγματι αστείο θέαμα καθισμένος στο διαθέσιμο καναπέ δίπλα στον πιωμένο άντρα, με τα πόδια του να μη φτάνουν στο πάτωμα. Ο Τιμπόρ ήπιε το κρασί του και πήγε στο γειτονικό σαλόνι.

Το δωμάτιο αυτό ήταν αισθητά μικρότερο. Στη μέση υπήρχε ένας οβάλ κάδος, που είχε περίπου τέσσερα πόδια μάκρος και ένα πόδι βάθος. Ήταν γεμάτος νερό. Στην επιφάνεια έπλεαν σκούρα ρινίσματα σιδήρου. Μέσα στο νερό υπήρχε μια ντουζίνα μπουκάλια κρασιού, τοποθετημένα ακτινωτά και με το λαιμό προς τα τοιχώματα του κάδου. Η τραγουδίστρια, που στεκόταν σε μια μικρή εξέδρα σε κάποια γωνιά, συνέχιζε να τραγουδά λες και ήταν ακούραστο μουσικό κουτί. Ο Τιμπόρ έφαξε με το βλέμμα τον Ιακώβ, αλλά δεν τον βρήκε. Όπως και στο προηγούμενο σαλόνι, έτσι και σ' αυτό υπήρχαν διάφορες πόρτες απ' όπου έμπαιναν καλεσμένοι. Ο Τιμπόρ υπέθεσε ότι ο Εβραίος είχε εξαφανιστεί σε

κάποιο από τα γύρω δωμάτια. Δεν είδε ούτε τη Χλωρίδα ούτε τον Ροδόλφο και τους άλλους της παρέας.

Μπήκαν δυο μαυροντυμένοι άντρες με μάσκες χωρίς στολίδια. Σήκωσαν ένα καπάκι και σκέπασαν με αυτό τον κάδο. Το καπάκι είχε τρύπες στα σημεία ακριβώς όπου ήταν τοποθετημένα τα μπουκάλια. Ύστερα έχωσαν σιδερένιες βέργες στα μπουκάλια έτσι ώστε οι άκρες τους να προεξέχουν από τον κάδο.

Ο οικοδεσπότης μπήκε στο σαλόνι συνοδευόμενος από δυο κυρίες· ακολουθούσαν κι άλλοι καλεσμένοι. Χτύπησε παλαμάκια και αμέσως η τραγουδίστρια βουβάθηκε. Οι δυο μαυροντυμένοι άντρες έστησαν γύρω από τον κάδο δώδεκα καρέκλες. Ο Ποσειδώνας εξήγησε ότι άρχιζε ο μαγνητισμός κι όποιος ήθελε να θεραπεύσει κάποιο πρόβλημά του μπορούσε να λάβει θέση γύρω από τον κάδο. Μερικές κυρίες κάθισαν αμέσως, ακολούθησαν ο Ποσειδώνας και οι συνοδοί του και μερικοί ακόμα καλεσμένοι. Κάποιοι έκαναν εμφανώς ένα βήμα πίσω: ήθελαν να παρακολουθήσουν το θέαμα, όχι όμως και να λάβουν μέρος. Υπήρχαν δύο ακόμα κενές θέσεις απέναντι από τον οικοδεσπότη.

«Ελάτε, μην ντρέπεστε, μικρόσωμε κύριε!» είπε στον Τιμπόρ. «Ο μαγνητισμός κάνει θαύματα και δεν έβλαψε ποτέ κανένα».

Ο Τιμπόρ αρνήθηκε ευγενικά κουνώντας το κεφάλι, όμως ξαφνικά κάποιος τον έπιασε από το χέρι –ήταν μια νεαρή γυναίκα που φορούσε ροζ φόρεμα με χρυσά βολάν και στο πρόσωπο μια μάσκα με φτερά παγονιού– και τον τράβηξε γελώντας προς τον κάδο. Κάθισε κι επειδή δεν του άφησε το χέρι κι όλα τα βλέμματα στο σαλόνι είχαν καρφωθεί πάνω του, ακολούθησε το παράδειγμά της. Ο Ποσειδώνας χειροκρότησε.

Καθώς οι δυο βοηθοί παρακαλούσαν όλους τους θεατές να βγουν έξω και να κλείσουν πίσω τους τις πόρτες, η γυναίκα δίπλα στον Τιμπόρ έσκυψε και του είπε ψιθυριστά: «Είμαι η Καλλιστώ».

«Είμαι ο Πάνας», απάντησε ο Τιμπόρ και ένωσε ψεύτης.

Εκείνη γέλασε κελαρυστά. «Μη φοβάσαι, Πάνα. Θα είναι σαν να μας κάνουν όμορφα μάγια. Άκουσα ότι αυτός ο άνθρωπος κατάφερε να βγάλει μια τυφλή από το σκοτάδι της».

Άξαφνα οι ψίθυροι κόπασαν. Όταν ο Τιμπόρ γύρισε το κεφάλι είδε το λόγο: ένας άντρας ντυμένος με βιολετή μανδύα είχε μπει στο σαλόνι. Είχε μακριά μαλλιά που του έφταναν μέχρι τους ώμους και διαπεραστικό βλέμμα. Στο χέρι κρατούσε ένα λευκό μαγνητικό ραβδί. Διέσχισε με επισημότητα το χώρο, κοίταξε έναν έναν τους εθελοντές, δηλαδή και τον Τιμπόρ, κι ύστερα είπε: «Ένα ρευστό πληροί το σύμπαν και συνδέει μεταξύ τους όλα όσα βρίσκονται σε αυτό: τους πλανήτες, τη Σελήνη και τη Γη, αλλά και τη φύση: πέτρες, φυτά, ζώα και ανθρώπους και τα μεμονωμένα μέλη του σώματος. Το ρευστό διαρρέει τα μέλη, τα οστά, τους μυς και τα όργανα, συνδέει το κεφάλι με τα πόδια και το ένα χέρι με το άλλο. Αν επέλθει ανισορροπία σε αυτό το ρευστό, προκαλούνται διαταραχές, ασθένειες, κολικοί, δυσθυμίες και φόβοι. Βρίσκομαι εδώ για να επαναφέρω αυτή την ισορροπία και να σας απαλλάξω από αυτό που σας κάνει να υποφέρετε. Γι' αυτό το σκοπό χρησιμοποιώ τη θεική δύναμη του ζωικού μαγνητισμού». Σήκωσε το μαγνητικό ραβδί του στον αέρα σαν να ήταν η λυδία λίθος. «Το μαγνητικό ρευστό θα πλημμυρίσει το σώμα σας, θα σπάσει το σάπιο φράγμα των ενοχλήσεων και των μπλοκαρισμάτων σας και θα τα απομακρύνει μια για πάντα!»

«Αχ, αχ», είπε χαμηλόφωνα μια γυναίκα.

Ο δάσκαλος υπέδειξε στους βοηθούς του να σβήσουν όλα τα κεριά εκτός από ένα. «Επιδιώκουμε το σκοτάδι για να μπορέσετε να συγκεντρωθείτε στον εσωτερικό σας κόσμο χωρίς να αποσπάται το βλέμμα σας. Στη διάρκεια της θεραπείας θα νιώσετε συναισθήματα που θα σας είναι άγνωστα και θα κάνετε πράγμα-

τα που δε θα θέλετε να κάνετε, αλλά αυτό μη σας φοβίσει: δε θα πάθετε κάτι κακό. Απλώς θα καταληφθείτε από το μαγνητικό ρευστό. Εγώ θα είμαι εδώ για να σας προσέχω. Πιάστε τώρα τις σιδερόβεργες».

Ο Τιμπόρ έπιασε σχεδόν στα τυφλά τη βέργα. Το σίδερο ζεστάθηκε γρήγορα από τα δάχτυλά του, αλλά δεν ένωσε τίποτα περισσότερο. «Πιέστε τώρα τα γόνατά σας στα γόνατα των διπλανών σας. Είναι άκρως απαραίτητο για τη ροή να είστε όλοι ενωμένοι και κανείς να μη σπάσει την αλυσίδα!»

Ο Τιμπόρ άκουσε και στις δυο πλευρές θρόισμα ρούχων κι έπειτα τα γόνατα των διπλανών του άγγιξαν τα δικά του. Άνοιξε λίγο τα σκέλη απαντώντας στην πίεση. Η τραγουδίστρια άρχισε να τραγουδά ξανά, αλλά τώρα ακόμα πιο ασυνάρτητα από πριν. Δεν ξεχώριζες πια λέξεις, μεμονωμένοι ήχοι διακόπτονταν από μεγάλα διαλείμματα σιωπής, ψηλές νότες διαδέχονταν απότομα μπάσες – ακουγόταν σαν το τραγούδι κάποιου πνευματικά άρρωστου. Ο Τιμπόρ δεν άκουγε πλέον κανένα θόρυβο από τα γειτονικά δωμάτια. Ο δάσκαλος απευθυνόταν με ήρεμη φωνή στους ασθενείς και σε μεγάλο βαθμό επαναλαμβανόταν: Μιλούσε για τη ροή του ρευστού, την ισορροπία, τη δύναμη του ζωικού μαγνητισμού, τ' αστέρια και τους πλανήτες. Ακούστηκε ένα αναφιλητό. Ο Τιμπόρ σήκωσε τα μάτια και είδε ότι προερχόταν από τη διπλανή του Ποσειδώνα, πίσω από την οποία στεκόταν ο δάσκαλος και κάτι της έκανε με το μαγνήτη του – δεν μπορούσε να δει τι ακριβώς. Οι δυο βοηθοί έκαναν επίσης κάτι πίσω από τις πλάτες άλλων καλεσμένων. Το αναφιλητό δυνάμωσε. Προστέθηκαν τώρα και αντιδράσεις άλλων: ένα γέλιο, έπειτα ένα παρανοϊκό χαχανητό, ένας ηδονικός αναστεναγμός, ένα ζώδες μουγκρητό, ένα λαχανιασμένο κλαψούρισμα και ξαφνικά μια κραυγή. Όσο κι αν άνοιξε τα μάτια, ο Τιμπόρ δεν μπόρεσε να διακρίνει τίποτα

στο σκοτάδι. Ο μαγνητιστής συνέχιζε να μιλά ακατάπαυστα, υψώνοντας τώρα τη φωνή, όπως και η τραγουδίστρια, για να καλύψουν τους άγριους ήχους των ασθενών. Το γόνατο της Καλλιστώς άρχισε ξαφνικά να τρέμει δίχως σταματημό. Ο Τιμπόρ αναγκάστηκε να συρθεί λίγο πιο μπροστά στο κάθισμα και να ανοίξει περισσότερο τα σκέλια για να μη χάσει την επαφή. Μια γυναίκα έκλαιγε και μάλλον φώναζε τη μητέρα της. Ξαφνικά ο Τιμπόρ ένιωσε μια πίεση στο σβέρκο του. Ένας από τους βοηθούς ή ο ίδιος ο μαγνητιστής στεκόταν πίσω του και περνούσε ένα μαγνήτη πάνω από το πίσω μέρος του κεφαλιού, τη σπονδυλική στήλη και τα χέρια του. Ο Τιμπόρ ένιωθε μια ζεστασιά στα σημεία όπου ο μαγνήτης άγγιζε το δέρμα του. Μια ζεστασιά που έμενε ακόμα κι όταν το σίδερο είχε προ πολλού απομακρυνθεί. Μια ηλεκτρική κένωση διαπέρασε το χέρι που κρατούσε τη μεταλλική ράβδο και διέτρεξε το σώμα του. Ανέπνεε πιο γρήγορα, πολύ πιο γρήγορα, και ήξερε ότι σύντομα θα έχανε τις αισθήσεις του. Τώρα η ζεστασιά απλώθηκε από την κοιλιά στα λαγόνια. Ο Τιμπόρ ντράπηκε. Για μια στιγμή τού πέρασε από το μυαλό η σκέψη ότι αυτό που έκανε ήταν αμαρτία, ένας εκστατικός χορός γύρω από ένα χρυσό δαμάλι, αλλά την απέρριψε. Η Καλλιστώ, έχοντας το βοηθό στην πλάτη της, βόγκηξε και ο Τιμπόρ έπιασε με το ελεύθερο χέρι του το γόνατό της για να το κρατήσει σφιχτά στο δικό του, για να σταματήσει τα βόγκητά της και προπάντων για να την αισθανθεί. Η Καλλιστώ, αντί να αντισταθεί στο απρεπές άγγιγμα, έβαλε την παλάμη της πάνω στο χέρι του και την πίεσε. Μια καρέκλα αναποδογύρισε και κάποιος βρέθηκε στο πάτωμα. Έτσι ο κύκλος διασπάστηκε, αλλά η αίσθηση της ζεστασιάς παρέμεινε. Ο μαγνητιστής προσπάθησε να καθησυχάσει την ομήγυρη, αλλά ήταν πλέον αδύνατο, οι συμμετέχοντες ήταν εκτός εαυτού. Κάποιος κλοτσούσε διαρκώς το τοίχωμα του κάδου, κάποια άλλη

πετάχτηκε πάνω φωνάζοντας και ανακατεύοντας τα μαλλιά της, ένας τρίτος τραβούσε τα άκρα του σαν να ήθελε να βγει από τα δεσμά του σώματός του όπως ο Ηρακλής από το δηλητηριασμένο χιτώνα, μερικοί σωριάστηκαν αναίσθητοι στο πάτωμα, άλλοι απλώς έπεσαν, η Καλλιστώ έσυρε το χέρι του Τιμπόρ πάνω στο μηρό της και οδήγησε τα δάχτυλά του στο αιδοίο της κάνοντάς τον να το αισθανθεί κάτω από τα ρούχα. Εκείνη έσφιξε τους μηρούς σαν να ήθελε να συνθλίψει το χέρι του. Η τραγουδίστρια σώπασε, αφού δεν υπήρχε περίπτωση ν' ακουστεί μες στο πανδαιμόνιο του σαλονιού.

Ξαφνικά η Καλλιστώ πετάχτηκε πάνω τόσο απότομα, ώστε η καρέκλα αναποδογύρισε και, αρπάζοντας τον Τιμπόρ από το χέρι, βγήκε από το σαλόνι φωνάζοντας ταυτόχρονα «Ερατώ». Εκείνη σηκώθηκε και τους ακολούθησε. Από την πλαϊνή πόρτα μπήκαν σ' ένα διάδρομο και η Καλλιστώ τούς οδήγησε προς τα δεξιά. Οι σανίδες έτριζαν κάτω από τα παπούτσια τους. Άνοιξε με φούρια κάποια πόρτα και μόνο όταν ο Τιμπόρ και η άλλη γυναίκα μπήκαν στο δωμάτιο και η πόρτα έκλεισε πίσω τους, η Καλλιστώ άφησε το χέρι του. Η Ερατώ είχε πάρει ένα κηροπήγιο από το διάδρομο που τώρα φώτιζε το χώρο.

Είχαν μπει σε μια μικρή κρεβατοκάμαρα –ήταν τυχαίο άραγε, ο Τιμπόρ δεν μπορούσε να ξέρει– στην οποία υπήρχαν μια τουαλέτα, δυο πολυθρόνες κι ένα κρεβάτι με ουρανό. Η Καλλιστώ συνέχιζε να αναπνέει βαριά. Τα ρούχα και τα μαλλιά και των τριών ήταν ανακατεμένα.

«Είναι θαυμάσιος», είπε η Ερατώ κοιτάζοντας τον Τιμπόρ. Ήταν κλαμένη, αυτό μαρτυρούσε το αλλοιωμένο μακιγιάζ κάτω από τη μάσκα, αλλά όποια κι αν ήταν η αιτία, η θλίψη είχε τώρα εκλείψει. Η Καλλιστώ έκανε να βγάλει τη μάσκα, αλλά η άλλη την απέτρεψε με μια χειρονομία.

«Πάνα», είπε η Καλλιστώ, «τώρα θα δούμε αν είσαι αντάξιος του ονόματός σου».

Οι γυναίκες χαμογέλασαν η μια στην άλλη. Ο Τιμπόρ δεν α-
ντέδρασε.

«Γδύσου», είπε η Καλλιστώ άτονα.

«Δεν είμαι ο Πάνας», απολογήθηκε ο Τιμπόρ αν και ο ερεθι-
σμός του δεν είχε καταλαγιάσει.

«Τότε θα ξυπνήσουμε τον Πάνα μέσα σου», αντέταξε η Ερα-
τώ. Ο Τιμπόρ κράτησε την ανάσα του. Οι δυο γυναίκες έδωσαν
τα χέρια και πλησίασαν τα πρόσωπα για ένα παρατεταμένο φι-
λί. Χρειάστηκε να γείρουν τα κεφάλια ώστε οι μάσκες με τα φτε-
ρά να μην αποτελούν εμπόδιο. Στο τρεμουλιαστό φως του κεριού
φάνταζαν σαν πουλιά σε παράξενο ερωτικό χορό. Η πλάτη του
Τιμπόρ ακουμπούσε στον τοίχο, ασυναίσθητα είχε κάνει ένα βή-
μα πίσω. Χωρίς να λύσουν εντελώς το σύμπλεγμά τους, οι γυναί-
κες κοίταξαν πάλι τον Τιμπόρ ευχαριστημένες με την εντύπωση
που είχε προκαλέσει αυτό το φιλί. Έπειτα άρχισε να γδύνει η μια
την άλλη, με το βλέμμα στραμμένο σχεδόν διαρκώς στον Τιμπόρ
και γνωρίζοντας τη μαγική δύναμη της πράξης τους. Ο Τιμπόρ
ζαλίστηκε και, με κάθε ρούχο που εκείνες άφηναν να πέσει στο
πάτωμα, η επιθυμία του μεγάλωνε. Ανέβηκαν στο κρεβάτι κι εκεί
ξεκούμπωσε η μια το κορσάζ της άλλης με αλαλαγμούς χαράς
και ηδονικά βογκητά, ενώ ο Τιμπόρ έκανε τη μια ένα βήμα μπρο-
στά και την άλλη ένα βήμα πίσω, ανίκανος να σκεφτεί καθαρά.

Φυσικά είχε ξαναδεί στη ζωή του γυμνές γυναίκες, είχε κοι-
μηθεί μάλιστα με δύο. Οι δραγόνι του στη Σιλεσία, για να δια-
σκεδάσουν, είχαν πληρώσει ένα τσουλάκι για να κάνει άντρα το
δεκαπεντάχρονο νάνο, αλλά εκείνοι το είχαν χαρεί περισσότερο
από τον ίδιο. Αργότερα στο μακρύ ταξίδι του, δυο μέρες πεζο-
πορία μετά το Γκραν, είχε συννευρεθεί με μια αγροτοπούλα που

ήταν όμορφη αλλά είχε σακατεμένο πόδι. Ο Τιμπόρ έβρισκε θλιβερή τη σκέψη ότι έκαναν έρωτα δυο άσχημοι άνθρωποι που δε θα έβρισκαν ανταπόκριση σε άλλους, παρ' όλα αυτά έμεινε αρκετές μέρες εκεί μέχρις ότου ο πατέρας της αντιλήφθηκε τις ερωτοτροπίες τους και ο Τιμπόρ υποχρεώθηκε να φύγει. Δεν είχε αγαπήσει ούτε εκείνη ούτε το πόδι της φυσικά, αλλά το υπόλοιπο σώμα της ήταν υπέροχο και συχνά το νοσταλγούσε – και μεμιάς βρέθηκε κάτω από τον ουρανό του κρεβατιού, πάνω σε μαλακά σεντόνια και μαξιλάρια, μην ξέροντας τι να πρωτοδιαλέξει από το δέρμα που άγγιζε, το δέρμα αυτών των δύο κοριτσιών που πλέον δε φορούσαν τίποτα άλλο εκτός από τις μεταξωτές κάλτσες τους και τις μάσκες και γελούσαν θριαμβευτικά καθώς τον είχαν μετατρέψει πράγματι σε Πάνα. Θα του αρκούσε ν' αγγίξει τους απαλούς μηρούς και τα μπράτσα τους, αλλά εκείνες οδηγούσαν τα χέρια του σε άλλα πεδία, στην κοιλιά, στο λαιμό, στα στήθη και τελικά στον κόλπο. Εν τω μεταξύ τον ξέντυναν κι από τα δύο άκρα, όμως επέμεινε να κρατήσει κι αυτός τη μάσκα του. Ήξερε ότι το πέος του δεν ήταν μεγαλύτερο από των άλλων αντρών, μόνο που αυτός ήταν πολύ πιο κοντός από τους άλλους, έτσι, όπως περίμενε κατά βάθος, όταν εκείνες είδαν τον ερεθισμό του, επαληθεύτηκε η εντύπωσή του: οι γυναίκες χαχάνισαν, η Ερατώ άγγιξε και χούφτωσε τον ανδρισμό του, αλλά δεν τόλμησε να τον φιλήσει. Τώρα ήταν η σειρά του Τιμπόρ να βογκήξει. Γαντζώθηκε στο σεντόνι. Ύστερα η Ερατώ έγειρε στα μαξιλάρια, που ήταν στοιβαγμένα στο κεφαλάρι, τράβηξε την Καλλιστώ με την πλάτη στον κόρφο της, άδραξε τα στήθη της φίλης της και ερωτοτρόπησε με τη γλώσσα στο λαιμό της. Η Καλλιστώ άνοιξε διάπλατα τα πόδια και η Ερατώ έγενεψε στον Πάνα να ορίσει· εκείνος πλησίασε, στηρίχτηκε με τα δυο χέρια στο κρεβάτι και διείδυσε στην Καλλιστώ. Τα πόδια των δύο γυναικών ήταν το ένα δίπλα στο άλλο, έτσι

έπιανε ταυτόχρονα τέσσερις μηρούς. Έχωσε το κεφάλι στα στήθη της Καλλιστώς που η Ερατώ πίεζε στα μάγουλά του.

Γρήγορα, υπερβολικά γρήγορα πέρασε η χαρά των αισθήσεων. Ο Πάνας κατέπνιξε την κραυγή του όσο μπορούσε και, σαν να τον είχαν περιλούσει μ' έναν κουβά κρύο νερό, είδε ξαφνικά νηφάλιος την κατάσταση: είχε ζευγαρώσει μ' ένα μυθικό πλάσμα που είχε δύο φτερωτά κεφάλια και τέσσερα πόδια και με μια φωνή γελούσε τώρα με το νάνο που είχε ξοδευτεί σ' ένα διπλό κόρφο. Ένωσε στο στήθος του την παγωνιά του φυλαχτού με την Παναγία. Το μέτωπό του ήταν ιδρωμένο, ιδίως κάτω από τη μάσκα.

«Ο μαγνήτης σου, Πάνα, μ' έκανε να γειάνω», είπε η Καλλιστώ που ήταν εξίσου λαχανιασμένη μ' εκείνον, και οι δυο γυναίκες γέλασαν πάλι. Ο Τιμπόρ άρχισε να ψάχνει τα ρούχα του που ήταν σκορπισμένα στο κρεβάτι και στο πάτωμα.

Επέστρεψε στο μεγάλο σαλόνι με τον μπουφέ. Ο χώρος ήταν άδειος, μ' εξαίρεση ένα ζευγαράκι που συζητούσε χαμηλόφωνα χωρίς να του δίνει σημασία και δυο μεθυσμένους που κοιμούνταν για να ξεμεθύσουν – ο ένας ήταν ο άντρας που καθόταν προηγούμενως δίπλα του στο διθέσιο καναπέ. Ροχάλιζε ξαπλωμένος στο χαλί, δίπλα σε μια λιμούλα εμετού. Ο Τιμπόρ αναρωτήθηκε γιατί δεν είχε κάνει ένα βήμα παραπάνω για να ξεράσει στα σανίδια και όχι στο πολύτιμο χαλί, αλλά μάλλον αυτοί οι άνθρωποι αδιαφορούσαν για κάτι τέτοια. Πολύ θα ήθελε να μάθει τι γινόταν δίπλα, γύρω από τον κάδο, αλλά φοβόταν να πάει, δεν είχε όρεξη να συναντήσει τον παράξενο μαγνητιστή με το βιολετή μανδύα. Ούτε την Ερατώ και την Καλλιστώ ήθελε να ξαναδεί. Σερβιρίστηκε, λοιπόν, από τα φαγητά που είχαν απομείνει κι ή-

πιε άλλο ένα ποτήρι κρασί. Το κουρντιστό πλοίο, που είχε καπετάνιο τον Βάκχο, είχε πέσει πάνω σ' ένα σουφλέ και είχε γείρει στο πλάι.

Ο Ιακώβ εμφανίστηκε ένα τέταρτο αργότερα. Φορούσε άλλη μάσκα και ζήτησε χιλιάδες φορές συγγνώμη που άφησε τον Τιμπόρ να περιμένει. Ύστερα πήρε δυο κλειστά μπουκάλια και βγήκαν από το σαλόνι. Άφησαν τις μάσκες τους εκεί όπου τις είχαν πάρει. Κάτω εκτελούσαν ακόμα την υπηρεσία τους δυο κουρασμένοι λακέδες. Έφεραν τα πανωφόρια τους, δεν έκαναν καμιά νύξη για τα κρασιά που έπαιρναν μαζί τους και καληνύχτισαν τους «ευγενείς κυρίους».

Έξω η βροχή είχε σταματήσει. Ο Ιακώβ πήρε βαθιά ανάσα. Προσπέρασαν τις άμαξες των λίγων καλεσμένων που είχαν απομείνει στα δωμάτια και τα σαλόνια του μεγάρου και βγήκαν με τα πόδια από τον κήπο. Στο δρόμο για το σπίτι, περπατώντας σε μια πόλη που κοιμόταν, άδειασαν τα δυο μπουκάλια κρασί και ο Ιακώβ διηγήθηκε λεπτομερώς πώς πέρασε με τη Χλωρίδα. Του είχε επιτρέψει να της φιλήσει όχι μόνο το χέρι και το στόμα, αλλά και το λαιμό κι αργότερα τα πορσελάνινα πόδια. Ο Τιμπόρ δεν είπε τίποτα.

Νόιενμπουργκ: βράδυ

ΔΕΝ ΞΕΡΟΥΜΕ ΑΝ Ο ΚΑΡΜΟ, ο Ζακέ-Ντροζ και οι άλλοι είχαν πληρώσει για να ζήσουν την ήττα της σκακιστικής μηχανής του Κέμπelen από ένα νάνο ή για να δουν απλώς μια συναρπαστική παρτίδα – πάντως τους προσφέρθηκε το δεύτερο. Ο Νόιμαν έστειλε τα λευκά πιόνια πίσω στο δικό τους μισό και κυνήγησε τη βασίλισσα από το ένα τετράγωνο στο άλλο. Κατάφερε επίσης ένα σπάνιο επίτευγμα: ο στρατιώτης του c7 πέρασε μαχητικά στην απέναντι πλευρά και φτάνοντας στο e1 μετατράπηκε σε αξιωματικό. Ο Νόιμαν εισέπραξε χειροκροτήματα, αν και στις επόμενες κινήσεις έχασε και τους τρεις αξιωματικούς του.

Έπειτα από την τριακοστή έκτη κίνηση το χέρι του Τούρκου ακινητοποιήθηκε. Τα πιόνια στη σκακιέρα του είχαν αραιώσει αισθητά. Είχε πια νυχτώσει και ο Κέμπelen διέκοψε την παρτίδα, αυτή τη φορά χωρίς να δεχτεί αντιρρήσεις: όλοι οι συμμετέχοντες χρειάζονταν ξεκούραση. Η σκακιέρα θα έμενε απείραχτη τη νύχτα και η παρτίδα θα τέλειωνε το επόμενο πρωί. Έλπιζε, έτσι είπε, να ξανάβλεπε όσο το δυνατόν περισσότερους από τους παρόντες, ιδίως όμως τον αντίπαλο του σκακιστικού αυτόματου. Ο Νόιμαν σηκώθηκε χωρίς να πει λέξη και χώθηκε ανάμεσα στους θεατές που αποχωρούσαν. Πολλοί από αυτούς τον επαίνεσαν ή τον συγχάρηκαν δίνοντάς του το χέρι ή χτυπώντας τον στον ώμο. Ο

Νόιμαν εγκατέλειψε το πανδοχείο της αγοράς παρέα με το συνάδελφο Ανρί-Λουί Ζακέ-Ντροζ, τον πατέρα του Πιερ Ζακέ-Ντροζ και άλλους. Την ίδια ώρα ο Βόλφγκανγκ φον Κέμπelen και ο βοηθός του έσπρωχναν το σκακιστικό τραπέζι με τον Τούρκο στο διπλανό δωμάτιο.

Όταν το κοινό εγκατέλειψε την αίθουσα και αφότου είχαν κλείσει οι πόρτες και οι κουρτίνες είχαν τραβηχτεί, άνοιξαν το σκακιστικό έπιπλο για να βγάλουν έξω τον κρυμμένο παίκτη. Ήταν λίγο ψηλότερος από τον Κέμπelen, νέος και κοκαλιάρης. Λόγω της παρατεταμένης παραμονής μέσα στο έπιπλο, ήταν χλωμός και ιδρωμένος. Τέντωσε τα άκρα του βογκώντας, έτριψε με τα χέρια το σβέρκο του και έστρεψε πέρα δώθε το κεφάλι. Ακούστηκαν οι αρθρώσεις.

«Άντον, φέρε μια πετσέτα στον Γιόχαν. Και νερό», διέταξε ο Κέμπelen το βοηθό του.

Ο παίκτης ήπιε μερικές γουλιές κι έπειτα σκούπισε τον ιδρώτα από το μέτωπό του. «Μα το Θεό», είπε, «σκέφτηκα ότι θα με αφήνατε να πεθάνω εκεί μέσα και θα με βγάζατε όταν θα γινόμουν σαν ξερό δαμάσκηνο».

«Άκουσες όμως για πόσα λεφτά μιλούσαν», είπε ο Άντον.

«Ω, ναι».

Ο Κέμπelen έσφιξε τις γροθιές του πάνω στο τραπέζι, αριστερά και δεξιά από τη σκακιέρα. «Είμαι θεότρελος που δέχτηκα τέτοια συμφωνία».

Ο Άντον έτριψε τα χέρια. «Για διακόσια τάλιρα; Για τέτοιο κομπόδεμα θα έπαιζα και με τον ίδιο το Χάρο».

«Θα χάσουμε», είπε ο Κέμπelen με το βλέμμα καρφωμένο στη σκακιέρα.

«Όμως το παραδάκι θα το πάρετε. Η συμφωνία ήταν να τελειώσει η παρτίδα, όχι να κερδίσει ο Τούρκος».

«Εξάλλου», πήρε το λόγο ο Γιόχαν, «δε θα χάσουμε». Πλησίασε τον Κέμπελεν και τη σκακιέρα κι έδειξε τα πιόνια. «Έχει δύο στρατιώτες λιγότερους. Και παίζει παλιομοδίτικα. Ξανοίχτηκε πολύ με την επίθεσή του και θα του τη φέρω. Δεν έχω χάσει ποτέ».

«Τότε αύριο θα είναι η πρώτη σου φορά. Θα χάσουμε. Ασχέτως πώς τα βλέπεις τώρα εσύ. Πιστέψτε με, θα χάσουμε», είπε ο Κέμπελεν και ο Γιόχαν δεν τόλμησε να του αντιμιλήσει.

Ο Άντον σήκωσε τους ώμους: «Ναι, αλλά για διακόσια τάλιρα! Τόσα δεν κερδίσατε ούτε στο Ρέγκενσμπουργκ και το Άουγκομπουργκ μαζί».

«Θα το πληρώσουμε. Αν χάσουμε, η φήμη μας θα καταστραφεί και η ζημιά δε θα μετριέται με χρήματα». Ο Κέμπελεν άρχισε να πηγαиноέρχεται στο χώρο.

«Έπρεπε να τον έβλεπες», είπε ο Άντον στον Γιόχαν. Κράτησε την παλάμη του στο ύψος του αφαλού του. «Ένας νάνος, ούτε τόσος. Όταν κάθισε στην καρέκλα, τα πόδια του δεν έφταναν στο πάτωμα».

«Ωρολογοποιός κι αυτός;»

«Σίγουρα. Εδώ όλοι ωρολογοποιοί είναι. Ένας νάνος που φτιάχνει ρολόγια, το φαντάζεσαι; Περίεργο. Υπήρχε ένας νάνος ωρολογοποιός στο Άμστερνταμ. Ήταν κι εκείνος ένα κεφάλι ψηλότερος από τα ρολόγια του».

«Σωπάστε», είπε ο Κέμπελεν, «πρέπει να σκεφτώ».

Οι δυο συνεργάτες ανέλαβαν σιωπηλοί τα καθήκοντά τους –ο Άντον έλεγξε το έπιπλο, ο Γιόχαν φόρεσε καθαρό πουκάμισο– περιμένοντας να ξαναμιλήσει ο Κέμπελεν.

«Γιόχαν, τράβα να βρεις πού μένει και πού κοιμάται».

Ο Γιόχαν και ο Άντον κοιτάχτηκαν.

«Τι σχεδιάζετε;» ρώτησε ο Άντον.

«Αυτό είναι δική μου δουλειά».

«Μπορεί να πάει ο Άντον στη θέση μου;» ρώτησε ο Γιόχαν με μια έκφραση που μαρτυρούσε την ταλαιπωρία του. «Είμαι πτώμα».

Ο Κέμπελεν έγνεψε αρνητικά. «Ο κόσμος τον ξέρει από την παράσταση, ενώ εσένα δε σε έχει δει κανείς εδώ ακόμα. Δε θα δυσκολευτείς να τον βρεις: ένας νάνος είναι. Και μάθε αν έχει μαζί του και κάποια γυναίκα».

«Νάνος κι αυτή;»

«Όχι, ανόητε. Μια κανονική γυναίκα... και μάλιστα όμορφη».

Όταν έφυγε ο Γιόχαν, ο Άντον είπε: «Νάνος και τέλειος σκακιστής. Δε θα πιανόταν μέσα στη μηχανή. Αυτόν θα έπρεπε να προσλάβετε στη θέση του Γιόχαν».

Ο Κέμπελεν δεν απάντησε.

Γιούντεν-γκάσε ή το στενό των Εβραίων

ΑΔΕΙΑΣΑΝ ΤΟ ΔΩΜΑΤΙΟ που βρισκόταν δίπλα στο εργαστήριο. Ο Ιακώβ το αποκαλούσε «αποθήκη ανταλλακτικών του δημιουργού» επειδή ο Κέμπελεν φυλούσε εκεί όλα τα αντικείμενα που είχαν φτιαχτεί στη διάρκεια κατασκευής του σκακιστικού αυτόματου και τελικά δεν είχαν χρησιμοποιηθεί – ανάμεσά τους και αρκετά τεχνητά μέλη, όπως χέρια, δάχτυλα, κεφάλια και περούκες, τα οποία ήταν αποθηκευμένα σε ντουλάπια και κουτιά ή κρέμονταν απλώς από το ταβάνι. Εύκολα θα μπορούσε κάποιος να φτιάξει με αυτά ένα ακόμα ανθρωποειδές, αλλά το αποτέλεσμα θα ήταν ένα αλλόκοτο κολάζ: γυναικείο κεφάλι σε αντρικό σώμα, μπράτσα διαφορετικού μήκους, λευκό χέρι από τη μια μεριά, μαύρο από την άλλη. Ο Τιμπόρ βρήκε επίσης μια βελούδινη θήκη που περιείχε άλλα δυο ζευγάρια μάτια από τη Βενετία. Όταν άδειασαν το δωμάτιο, ο Κέμπελεν τακτοποίησε στο εργαστήριο τα κομμάτια που ήθελε να κρατήσει. Ό,τι ήταν για πέταμα ο Μπράνισλαβ το έβγαλε έξω μέσα σ' ένα κουτί απ' όπου εξείχαν ξύλινα πόδια και ανοιχτά χέρια που θύμιζαν άνθρωπο που πνίγεται και ζητά να κρατηθεί από κάπου για να σωθεί. Το δωμάτιο θα γινόταν χώρος φύλαξης του Τούρκου σκακιστή. Εδώ θα ήταν ασφαλής μεταξύ των παραστάσεων. Ο Κέμπελεν παράγγειλε κλειδαριά για την πόρτα και ζήτησε να χτίσουν εντελώς το παράθυρο του δωματίου.

Το εργαστήριο μετατράπηκε σε θεατρική σκηνή για τις παραστάσεις του Τούρκου: οι πάγκοι απομακρύνθηκαν, όπως και τα εργαλεία, τα σκίτσα και τα κατασκευαστικά σχέδια αφαιρέθηκαν από τους τοίχους. Δίπλα στο σκακιστικό τραπέζι έστησαν άλλα δύο: στο μικρότερο θα τοποθετούνταν το μυστηριώδες κουτί. Στο δεύτερο θα υπήρχε άλλη μια σκακιέρα όπου θα έπαιζε ο αντίπαλος του Τούρκου – κανείς δεν έπρεπε να πλησιάσει ξανά τόσο κοντά το αυτόματο όσο ο Κνάους. Τέλος, εξόπλισαν το εργαστήριο με καθίσματα: είκοσι θέσεις μ' ένα διάδρομο στη μέση.

Όπως είχε ελπίσει ο Κέμπελεν, η φήμη της πρωτοφανούς σκακιστικής μηχανής τον είχε συνοδεύσει από τη Βιέννη στο Πρέσμπουργκ και ήδη στη διάρκεια των προετοιμασιών πολλοί ήταν αυτοί που τον ρωτούσαν πότε θα έπαιζε το αυτόματο την πρώτη παρτίδα του στην πόλη. Οι επιστολές και τα μπιλιέτα προέρχονταν τόσο από απλούς πολίτες όσο και από ευγενείς. Μετά την πρεμιέρα στο Σένμπρουν ο Κέμπελεν έπρεπε να πάει δύο βδομάδες στο Όφεν για υποθέσεις των αλατωρυχείων· έτσι ο Τούρκος σκακιστής θα έδινε αργότερα την πρώτη του παράσταση. Στην πρεμιέρα ο Κέμπελεν κάλεσε τους επιφανείς πολίτες της πόλης: δημοτικούς συμβούλους, πλούσιους εμπόρους, τέκτονες και άτομα από τα οποία περίμενε ότι θα διαφήμιζαν ευρέως και γρήγορα τον Τούρκο. Στη συνέχεια, το αυτόματο θα έπαιζε δύο φορές τη βδομάδα. Ο Κέμπελεν επέλεξε την Τετάρτη και το Σάββατο, έστω κι αν αυτό σήμαινε ότι ο Ιακώβ θα έπρεπε –παρότι Εβραίος– να δουλεύει σαββατιάτικα.

Ο Κέμπελεν και ο Τιμπόρ τα βρήκαν: ο Τιμπόρ θα έπαιρνε τριάντα δουκάτα το μήνα, δηλαδή όσα είχε ζητήσει. Υποχρεώθηκε όμως να ασχολείται τουλάχιστον τρεις ώρες τη μέρα με τη μελέτη σκακιστικών βιβλίων ή με το ίδιο το παιχνίδι. Αντίπαλός του

σ' αυτές τις παρτίδες ήταν κυρίως ο Ιακώβ, ο οποίος δε βελτίωνε την τεχνική του ούτε ενδιαφερόταν ιδιαίτερα να το κάνει. Επειδή ο Κέμπελεν σπανίως είχε ελεύθερο χρόνο, παρακάλεσε τη γυναίκα του να γίνει συμπαίκτρια του Τιμπόρ. Εξήγησε στην Άννα Μαρία ότι η επιτυχία του σκακιστικού αυτόματου και κατ' επέκταση το μέλλον της οικογένειας Κέμπελεν θα ήταν εξασφαλισμένο μόνο αν ο Τιμπόρ έπαιζε τέλεια, δηλαδή αν με συνεχή εξάσκηση δεν έχανε την επιδεξιότητά του.

Έτσι η Άννα Μαρία και ο Τιμπόρ ξανασυναντήθηκαν. Κατά τη διάρκεια του παιχνιδιού δεν αντάλασσαν κουβέντα, ενώ και μετά έλεγαν μόνο τα απολύτως απαραίτητα. Η στάση της Άννας Μαρίας απέναντί του δεν έδειχνε να έχει αλλάξει ούτε μετά τη λαμπρή παράσταση ενώπιον της αυτοκράτειρας. Προς έκπληξή του η γυναίκα έπαιζε καλά, καλύτερα μάλιστα από το σύζυγό της. Όπως πάντα, ο Τιμπόρ κέρδιζε κάθε παρτίδα, ωστόσο εκείνη αμυνόταν σκληρά. Σύντομα ο νάνος διέκρινε σε αυτήν κάτι σαν πάθος: το πάθος να τον αντιμετωπίζει, να καθυστερεί όσο γίνεται την ήττα και να εξολοθρεύει όσο το δυνατόν περισσότερα λευκά πιόνια προτού πέσει ο βασιλιάς της. Ασφαλώς αυτό δεν ήταν ένα ευχάριστο πάθος, αλλά ήταν τουλάχιστον κάτι. Ο Τιμπόρ ένωθε πραγματική συμπόνια με την τυφλή κόντρα της εναντίον του αήτητου ταλέντου του. Κάποια φορά θέλησε να την αφήσει να νικήσει και οδήγησε το βασιλιά του σ' ένα αδιέξοδο απ' όπου δε θα μπορούσε να βγει. Όμως εκείνη δε δέχτηκε την ελεημοσύνη: αναίρεσε άμεσα την κίνησή του και τον προειδοποίησε να σκέφτεται καλύτερα – και τον μίσησε, όπως φάνηκε, ακόμα περισσότερο.

Παρά το καθημερινό παιχνίδι, σύντομα ο Τιμπόρ άρχισε πάλι να βαριέται· κι επειδή ο Ιακώβ –που η πραγματική δουλειά του στο σκακιστικό αυτόματο είχε πια τελειώσει– βαριόταν επί-

σης, πρότεινε στο νάνο να του μάθει την τέχνη του τουρνισιέρου και του ωρολογοποιού. Ο Κέμπελεν τους επέτρεψε να χρησιμοποιούν τα εργαλεία και τα υλικά του. Έτσι, στο εργαστήριο ή στο δωμάτιό του ο Τιμπόρ άρχισε να μαθαίνει υπό την καθοδήγηση του Ιακώβ. Σε αντάλλαγμα προσφέρθηκε να διδάξει στον Ιακώβ τη σκακιστική τέχνη, αλλά εκείνος αρνήθηκε ευγενικά.

«Μπορώ να φανταστώ καλύτερους τρόπους για να σκοτώνω την ώρα μου», είπε. «Ίσως μάλιστα έχει έρθει η στιγμή ν' ανοίξω πανιά γι' αλλού».

«Τι θέλεις να πεις;» ρώτησε ο Τιμπόρ.

«Να φύγω από το Πρέσμπουργκ. Να αναζητήσω νέα καθήκοντα. Να μη καταντήσω ένας μουχλιασμένος Φιλισταίος».*

«Αχ, όχι!»

Ο Ιακώβ χαμογέλασε. «Μη φοβάσαι, δεν είμαι χαζός. Αφενός δε θέλω να χάσω τη θριαμβευτική πορεία του Τούρκου και αφετέρου ο Κέμπελεν μου καταβάλλει έναν εξίσου παχυλό μισθό με το δικό σου. Και ξέρεις γιατί;»

«Επειδή έκανες τόσο καλή δουλειά».

«Όχι, διάβολε! Αυτό πάει, τέλειωσε. Με πληρώνει για να μην του φύγω. Για να μη μάρτυρήσω το μυστικό του Τούρκου του».

«Δε θα έκανες ποτέ κάτι τέτοιο».

«Ας τον να το πιστεύει», είπε ο Ιακώβ και χτύπησε με την παλάμη την τσέπη του παντελονιού του, κάνοντας τα κέρματα να κουδουνίσουν.

Σε ένα μόνο ζήτημα ο Κέμπελεν ήταν ανένδοτος: δεν επέτρεπε στον Τιμπόρ να πάει σε κάποια εκκλησία για να εξομολογηθεί. Τρεις μήνες είχε να εξομολογηθεί κι αυτή η κατάσταση του ήταν αφόρητη. Προπάντων όσα είχε ζήσει στη Βιέννη, που εκ των

* Εδώ με την έννοια του στενόμυαλου μικροαστού. (Σ.τ.Μ.)

υστέρων του φαίνονταν όνειρο μέθης, έπρεπε να τα εμπιστευτεί σε κάποιο υπηρέτη του Θεού. Ο Κέμπελεν όμως επουδενί δεν επέτρεπε να ξεμυτίσει ο Τιμπόρ από την πόρτα.

Όταν ο Ιακώβ πληροφορήθηκε την επιθυμία του, έριξε ένα πανί στους ώμους σαν πετραχήλι και τον ρώτησε με βαριά φωνή τι αμαρτίες σκόπευε να εξομολογηθεί. Ύστερα έβαλε σε κάθε παλάμη ένα καρφί και είπε: «Για το Θεό, είμαι εξίσου καλός με τον Ιησού σου: είμαι κι εγώ Εβραίος, είμαι κι εγώ μαραγκός, έχω καρφιά στα χέρια κι ο πατέρας μου δε νοιάστηκε ποτέ για μένα».

Ο Τιμπόρ δεν είχε καμιά διάθεση για αστεία. Θύμωνε με τον εαυτό του που τις τρεις μέρες ελευθερίας και ανωνυμίας στη Βιέννη τις είχε χρησιμοποιήσει απλώς και μόνο για μια φευγαλέα διασκέδαση και όχι για να πάει στην εκκλησία.

Αφού ο Τιμπόρ δεν μπορούσε να έχει άφεση αμαρτιών μέσω της εξομολόγησης, ήθελε τουλάχιστον την ευλογία μιας προσευχής με ροζάριο. Δεν είχε όμως ροζάριο και δεν ήθελε να παρακαλέσει ούτε έναν ελευθερόφρονα, όπως ο Κέμπελεν, ούτε έναν Εβραίο να του αγοράσουν. Βρήκε άλλη λύση: θα χρησιμοποιούσε τη σκακιέρα σαν ροζάριο. Τα τετράγωνά της θα αντικαθιστούσαν τις χάντρες του ροζαρίου. Ο Τιμπόρ αντιστοίχισε μια προσευχή σε καθένα από τα εξήντα τέσσερα τετράγωνα και, μετακινώντας τον αξιωματικό από τετράγωνο σε τετράγωνο (αντί να μετακινεί χάντρες στα δάχτυλά του), έβλεπε ποια προσευχή έπρεπε να πει κάθε φορά και ποιες προσευχές είχε ακόμα μπροστά του. Στο εξής προσευχόταν καθημερινά με αυτό το ροζάριο· σύντομα συνήθισε τόσο στην ιδέα της σκακιέρας ως αλυσίδας μέτρησης, ώστε και μόνο η θέα της του χάριζε κάποια παρηγοριά και γαλήνη.

Εντελώς ξαφνικά η Δωροθέα δήλωσε στους Κέμπελεν την παραίτησή της. Η Άννα Μαρία και ο Βόλφγκανγκ προσπάθησαν να μεταπείσουν την υπηρέτριά τους, αλλά στάθηκε αδύνατον. Ήθελε να επιστρέψει το συντομότερο δυνατό στο χωριό της, την Πριέβιτσα, επειδή η αδερφή της δεν ήταν καλά και έπρεπε να φροντίσει εκείνη και την οικογένειά της. Επειδή όμως δεν ήθελε ν' αφήσει στα κρύα του λουτρού τους Κέμπελεν, είχε σκεφτεί να βρει αντικαταστάτρια. Στάθηκε τυχερή, καθώς η κόρη του ξαδέρφου της από το Έντενμπουργκ έψαχνε εκείνη ακριβώς την εποχή μια θέση υπηρέτριας. Ήταν ένα όμορφο, λίγο απλοϊκό κορίτσι, με εξαιρετικές συστάσεις, εκπαιδευμένη σε σχολή καλογραιών, ικανή για όλες τις δουλειές του σπιτιού και έτοιμη να αναλάβει αμέσως καθήκοντα.

Την επόμενη μέρα οι Κέμπελεν υποδέχτηκαν στη μεγάλη κουζίνα του ισογείου τη Δωροθέα και την ανιψιά της. Η νεοφερμένη φορούσε απλά λινά ρούχα σε πράσινες και καφετιές αποχρώσεις κι ένα λευκό μαντίλι στα ξανθά μαλλιά της. Μπαίνοντας με τη Δωροθέα, κοίταξε με δέος την κουζίνα σαν να έβλεπε μια εντυπωσιακή αίθουσα θρόνου.

«Από δω η Ελίζα Μπουργκστάλερ», είπε η Δωροθέα συστήνοντας την.

Η Ελίζα έκανε μια μικρή υπόκλιση μπροστά στο ζεύγος. Έπειτα έβγαλε από το καλάθι που κουβαλούσε δυο καλοδιπλωμένα χαρτιά και τα έδωσε στην Άννα Μαρία. Ήταν συστατικές επιστολές που βεβαίωναν ότι ήταν εργατική και ηθική υπηρέτρια, και οι δυο γραμμένες στο Έντενμπουργκ, η μια από κάποιον που έφτιαχνε περούκες, η άλλη από έναν Ούγγρο υπότη. Κομπιάζοντας, με χαμηλή φωνή, η Ελίζα εξιστόρησε την πορεία της από τη σχολή καλογραιών στις θέσεις εργασίας του Έντενμπουργκ και τη μετακόμισή της στο Πρέσμπουργκ. Όταν ο Κέμπελεν τη ρώτησε γιατί στα εί-

κοσι δύο της χρόνια εξακολουθούσε να είναι ανύπαντρη, κοκκίνισε και δήλωσε ότι ούτε η ίδια ούτε ο κηδεμόνας της είχαν βρει ως τώρα τον κατάλληλο. Η Δωροθέα επιβεβαίωνε βουβά, κουνώντας το κεφάλι, όλα όσα έλεγε η Ελίζα. Εκείνη τη στιγμή ξύπνησε η Τερέζ και φώναξε τη μητέρα της. Όταν η Άννα Μαρία ξαναμπήκε στην κουζίνα φέρνοντας μαζί της την Τερέζ, η Ελίζα σκέπασε το στόμα με τα χέρια της, από ενθουσιασμό γι' αυτό το «αγγελούδι». «Πρέπει να είστε πολύ περήφανη», είπε στην Άννα Μαρία.

Οι Κέμπελεν έστειλαν τη Δωροθέα και την Ελίζα στην αυλή για να συζητήσουν στην κουζίνα για εκείνη.

«Μου φαίνεται τέλεια», είπε η Άννα Μαρία.

«Συγχώρα με, αλλά τη βρίσκω λίγο χαζούλα – ή κάνω λάθος;»

«Μήπως η Δωροθέα ήταν έξυπνη; Παρ' όλα αυτά, ήταν καλή υπηρέτρια».

«Δηλαδή δε θέλεις να ψάξεις για άλλη;»

«Όχι. Για ποιο λόγο; Ή μήπως να περιμένω να μου φτιάξεις εσύ υπηρέτρια;»

Έτσι, λοιπόν, η Ελίζα Μπουργκοτάλερ προσλήφθηκε στο σπίτι των Κέμπελεν. Η Δωροθέα έμεινε δυο μέρες για να δείξει στην Ελίζα τα κατατόπια και τις δουλειές του σπιτιού κι ύστερα έφυγε από το Πρέσμπουργκ με μια γενναιόδωρη αποζημίωση από τους Κέμπελεν και με αρκετές τύψεις – αλλά και μ' ένα πουγκί με πενήντα δουκάτα: με τόσα τη δωροδότησε η Βιενέζα μετρέσα Γαλάτεια, η οποία με μερικά λεφτά, λίγα απλά ρούχα, πλαστά χαρτιά και ψεύτικο βιογραφικό τρύπωσε στο σπίτι του Βόλφγκανγκ φον Κέμπελεν, όπου στο εξής θα δούλευε ως υπηρέτρια ονόματι Ελίζα.

«Όταν λείπει η γάτα, χορεύουν τα ποντίκια», είπε ο Ιακώβ· και πράγματι, από τότε που ο Κέμπελεν είχε πάει στο Όφεν, στο σπίτι

τι έπνεε άνεμος μεγαλύτερης ελευθερίας. Ο Τούρκος ήταν κλειδωμένος στο δωμάτιό του. Η Άννα Μαρία μήνυσε στον Τιμπόρ μέσω του Ιακώβ ότι προς το παρόν δε θα τον προπονούσε και ο Τιμπόρ διάβαζε λογοτεχνία αντί για καταγραφές σκακιστικών αγώνων, αφού η συλλογή ποίησης του Κέμπελεν ήταν εντυπωσιακή. Παράλληλα βελτιωνόταν στο ρίνισμα.

Τέσσερις μέρες μετά την αναχώρηση του Κέμπελεν κι ενώ κατεργαζόταν έναν ωρολογιακό μηχανισμό, μπήκε στο δωμάτιο ο Ιακώβ χωρίς να χτυπήσει. Κρατούσε στο χέρι δυο παλιά πανωφόρια του Κέμπελεν –το ένα πράσινο, το άλλο σκούρο μπλε– που τα είχε βρει πετώντας τη σαβούρα. «Ποιο είναι το αγαπημένο σου χρώμα;»

Ο Τιμπόρ σήκωσε τα μάτια από το μηχανισμό και απάντησε: «Το λευκό».

Ο Ιακώβ έσκασε στα γέλια. «Πολύ αστείο, τρελό ξωτικό μου. Έχεις άλλη μία ευκαιρία, αλλά για το καλό σου μην πεις το μαύρο».

«Μήπως το πράσινο;»

«Παραδείγματος χάρη».

«Τι έχεις κατά νου;»

«Δε σου λέω». Ο Ιακώβ κοίταξε πάνω από τον ώμο του Τιμπόρ τη δουλειά που έκανε. «Πρέπει να λιμάρεις και να κοντύνεις περισσότερο το βύσμα. Πρέπει να εφαρμόζει απόλυτα στην υποδοχή... Και μια και μιλάμε για βύσματα και υποδοχές... είδες το νέο κορίτσι του σπιτιού μας;»

Ο Τιμπόρ έγνεψε αρνητικά.

Ο Ιακώβ έδειξε το παραθυράκι του δωματίου. «Είναι στην αυλή και απλώνει ρούχα. Διακινδύνευσε μια ματιά, το βύσμα σου θα σ' ευγνωμονεί», είπε κι έφυγε.

Ο Τιμπόρ έβαλε ένα σκαμνί κάτω από το παράθυρο, ανέβηκε πάνω και κοίταξε στην εσωτερική αυλή. Τεντωμένα σκοινιά

από τοίχο σε τοίχο και η υπηρέτρια μ' ένα μεγάλο πανέρι απλώνει πάνω τους λευκές πετσέτες, σεντόνια και καλύμματα· τα ασπρόρουχα εναλλάσσονταν με τα σκούρα πλακάκια της αυλής σαν σκακιέρα. Ο Τιμπόρ δεν μπορούσε να διακρίνει το πρόσωπό της, έβλεπε όμως το στήθος της, ιδίως όταν έσκυβε στο πανέρι για να πάρει κάτι. Κάποια στιγμή έγειρε πίσω, έβαλε τα χέρια στη μέση και κοίταξε ψηλά προς το παράθυρο. Ο Τιμπόρ τράβηξε αμέσως πίσω το κεφάλι του και περίμενε λίγα δευτερόλεπτα πριν ξανακοιτάξει. Στην αυλή εμφανίστηκε τώρα ο Ιακώβ κρατώντας το πράσινο πανωφόρι και το κουτί στο οποίο φυλούσαν το ψαλίδι, τις βελόνες, τις κλωστές και τα κουμπιά. Τη χαιρέτησε φιλικά, της έδωσε τα μανταλάκια που χρειαζόταν για να κρεμάσει το τελευταίο σεντόνι και της έδειξε το πανωφόρι. Κάθισαν μαζί στο παγκάκι. Θέλοντας να της εξηγήσει κάποια πράγματα για το ύφασμα, ο Ιακώβ την πλησίασε περισσότερο. Τελικά εκείνη άρχισε να επιδιορθώνει και να κονταίνει το πανωφόρι, ενώ ο Ιακώβ τη χάζευε με τα χέρια απλωμένα στην πλάτη του πάγκου. Έπειτα έγειρε πίσω το κεφάλι, κοίταξε κατάματα τον Τιμπόρ, του έδειξε τα δόντια του και με τη γλώσσα έγλειψε άσεμνα τα χείλη· ύστερα κάτι του είπε η υπηρέτρια κι εκείνος έστρεψε ξανά την προσοχή του σ' αυτή. Ο Τιμπόρ κατέβηκε από το σκαμνί και χωρίς ιδιαίτερη όρεξη επέστρεψε στο ρολόι. Του φαινόταν περίεργο που η νέα υπηρέτρια είχε μια ελιά πάνω από το στόμα, επειδή μετά τη Βιέννη πίστευε ότι κάτι τέτοιο ήταν αποκλειστικό προνόμιο των ευγενών.

Την επόμενη μέρα ο Ιακώβ τον βοήθησε να φορέσει το πανωφόρι που είχε επιδιορθώσει η Ελίζα. Εφάρμοζε τέλεια – με μόνη εξαίρεση το μήκος: ο ποδόγυρος σερνόταν στο πάτωμα. Ο Τιμπόρ κοίταξε με απορία τον Ιακώβ και τότε εκείνος εμφάνισε ένα ζευγάρι παπούτσια με τόσο ψηλά τακούνια, ώστε έμοιαζαν με

ξυλοπόδαρα. Ήταν στο νούμερό του, ωστόσο δεν ένιωθε μεγάλη σιγουριά στο περπάτημα. Φορώντας τα ήταν σχεδόν δέκα δάχτυλα ψηλότερος· πολύ πιο κοντός από τον Ιακώβ βέβαια, αλλά όχι νάνος πια.

«Αν καλύψουμε τα παπούτσια με φαρδιά παντελόνια, δε θα καταλάβει κανείς τίποτα», είπε. «Χρόνια πολλά για τα γενέθλιά σου!»

«Μα δεν έχω γενέθλια. Τον Οκτώβριο είναι».

«Δεν μπορώ να περιμένω τόσο πολύ».

«Και προς τι όλα αυτά;»

«Για να μη δίνεις στόχο όταν θα πάμε στην πόλη. Εδώ δεν είναι Βιέννη, εδώ με ξέρουν αρκετοί άνθρωποι».

Αυτή τη φορά ο Τιμπόρ δεν αντέταξε ότι ο Κέμπελεν το είχε απαγορεύσει. Η εκδρομή τους στη Βιέννη ήταν καταπληκτική, τώρα ήθελε να δει και το Πρέσμπουργκ, εξάλλου έμπαινε η άνοιξη και αυτός ήταν κλεισμένος στο δωμάτιό του. Δεν μπορούσε καν να θυμηθεί πότε είχε αισθανθεί τελευταία φορά ήλιο στο πρόσωπό του. Η Άννα Μαρία έλειπε σε κάποια επίσκεψη και θα επέστρεφε στο σπίτι αργά το βράδυ.

Αποφεύγοντας το υπερητικό προσωπικό, βγήκαν κρυφά από το σπίτι. Ήταν ωρίς το απόγευμα και οι δρόμοι της πόλης ήταν κατάμεστοι, έτσι δεν τους πρόσεχαν μέσα στο πλήθος. Ο Τιμπόρ φορούσε μια παλιά περούκα, ένα τρίκοχο και κρατούσε μπαστούνι περιπάτου. Το τελευταίο ήταν απαραίτητο για να διατηρεί την ισορροπία του. Δεν ήταν εύκολο να περπατάει με τα παπούτσια που του είχε φτιάξει ο Ιακώβ, ιδίως στα ανώμαλα λιθόστρωτα. Αρκετές φορές έχασε την ισορροπία του ή λύγισε, αλλά με το μπαστούνι, τη στήριξη του Ιακώβ ή χάρη σε κάποιο τοίχο κατάφερνε τελικά να σταθεί στα πόδια του. Κανείς δεν του έδινε ιδιαίτερη σημασία. Ο κόσμος δεν τον κοίταζε παρά φευγαλέα. Ο Ιακώβ είχε καταφέρει να τον μεταμφιέσει σε συνηθισμένο άνθρωπο.

Διέσχισαν την τάφρο της πόλης από μια ξύλινη γέφυρα και πέρασαν την Πύλη του Λαυρεντίου. Ο Τιμπόρ πρώτη φορά περνούσε τα κάστρα της πόλης. Μέχρι τώρα τα έβλεπε μόνο απέξω. Ο Ιακώβ τον πήγε κατευθείαν στην κεντρική πλατεία μπροστά στο δημαρχείο. Εκεί, στην Κρήνη του Ρόλαντ, έκαναν μια στάση. Ο Τιμπόρ έχωσε τα χέρια του ως τα μανίκια στο δροσερό νερό και κοίταξε τις αμέτρητες αντανakλάσεις του ήλιου στην τρεμουλιαστή επιφάνεια μέχρι που πόνεσαν τα μάτια του. Ένωθε σαν ερμημίτης που ύστερα από χρόνια είχε αφαιρέσει το βράχο από την είσοδο της σπηλιάς του και έκανε τα πρώτα του βήματα γεμάτος περιέργεια για τον κόσμο. Χαιρόταν άδολα τα πάντα: τους ανθρώπους, τον ήλιο, τα σύννεφα πάνω από τις στέγες της πόλης, τα πρώτα φύλλα στα δέντρα, τη μυρωδιά της κοπριάς των αλόγων, το θόρυβο του δρόμου. Ο Ιακώβ δε μιλούσε. Ο Τιμπόρ δε θυμόταν να τον έχει δει σιωπηλό τόσο ώρα.

Σήκωσε το βλέμμα από την κρήνη όταν η καμπάνα στον πύργο του δημαρχείου σήμανε τέσσερις. Κοίταξε τη στέγη του δημαρχείου με τις πολύχρωμες πλάκες και τον πύργο του μέχρις ότου ο απόηχος έσβησε.

«Ο δήμαρχος διαμαρτύρεται, πρέπει να πάμε παρακάτω», είπε ο Ιακώβ.

«Ο δήμαρχος...;»

«Έτσι αποκαλούν την καμπάνα επειδή ο δήμαρχος πέθανε εκεί μέσα», εξήγησε ο Ιακώβ.

«Μέσα στην καμπάνα;»

«Ο τότε δήμαρχος είχε αναθέσει την κατασκευή της καμπάνας του δημαρχείου στον αρχιμάστορα Φάμπιαν, τον καλύτερο κωδωνοποιό της πόλης. Στη διάρκεια των εργασιών ο δήμαρχος επισκεπτόταν συχνά το χυτήριο του Φάμπιαν κι έτσι ερωτεύτηκε την πανέμορφη γυναίκα του αρχιμάστορα. Κι εκείνη όμως ενέ-

δωσε στον πλούσιο δήμαρχο με τα γλυκά κομπλιμέντα και τα πανάκριβα δώρα. Ο αρχιμάστορας κατάλαβε τη σχέση τους και τη μέρα που το μέταλλο έβραζε στο χυτήριο κάλεσε το δήμαρχο σε απολογία. Εκείνος παρέστησε τον ανίδεο και αρνήθηκε την ερωτική σχέση. Ωστόσο όταν άρχισε να κομπάζει για τη νέα καμπάνα “του”, λέγοντας ότι αυτός και η καμπάνα θα ήταν πάντα ενωμένοι, ο οργισμένος αρχιμάστορας δεν άντεξε άλλο: έσπρωξε το δήμαρχο στο σίδερο που κόχλαζε. Ο δύστυχος δεν πρόλαβε καν να ουρλιάξει, τόσο γρήγορα τον κατάπιε η υγρή φωτιά. “Ναι, θα είσαι πάντα ενωμένος με την καμπάνα σου!” κάγχασε ο Φάμπιαν. Το ίδιο κιόλας βράδυ έχυσε το μέταλλο στο καλούπι και πριν ακόμα η καμπάνα κρυσταλλωθεί εντελώς εγκατέλειψε την πόλη και δεν ξαναφάνηκε ποτέ. Όπως και ο δήμαρχος φυσικά. Αλλά όταν η μεγαλόπρεπη καμπάνα υψώθηκε με χοντρά σκοινιά στον πύργο του δημαρχείου και σήμανε για πρώτη φορά, η σύζυγος του δήμαρχου φώναξε ότι την καλεί ο άντρας της, ότι άκουγε στην καμπάνα τη φωνή του! Όλοι τη θεώρησαν τρελή, αλλά εκείνη ανέβηκε στον πύργο και ανακάλυψε στα τοιχώματα της καμπάνας, καταμεσής στο κίτρινο μέταλλο, έναν πράσινο λεκέ, κι αυτό, είπε, ήταν το αμαράγδι του δαχτυλιδιού του δήμαρχου, του δαχτυλιδιού που του είχε χαρίσει τη μέρα του γάμου τους και που η φωτιά δεν είχε μπορέσει να λιώσει και τώρα έφεγγε πράσινο μέσα απ’ το μέταλλο. Από τότε βάφτισαν την καμπάνα “δήμαρχο” και λένε ότι όποιοι δεν έχουν ήσυχη τη συνείδησή τους στο άκουσμα αυτής της καμπάνας ριγούν μέχρι το μεδούλι».

Ύστερα ο Ιακώβ έδειξε στον Τιμπόρ τον πραγματικό τόπο εργασίας του Κέμπλεν, το συγγρικό αυτοκρατορικό συμβούλιο στη Μιχαέλερ-γκάσε. Περνώντας τη Βεντούρ-γκάσε έφτασαν στο μεγαλόπρεπο ανάκτορο των ευγενών του Πρέσμπουργκ. Αλλά ο Τιμπόρ δεν είχε μάτια παρά μόνο για το καμπαναριό του Αγίου

Μαρτίνου που υψωνόταν πάνω από τις στέγες και στεφανωνόταν με μια απομίμηση του ουγγρικού στέμματος. Λίγα λεπτά αργότερα στέκονταν στη βάση του ογκώδους καθεδρικού ναού με την γκριζα πέτρα και ο Τιμπόρ τον κοίταζε όπως ο διψασμένος τη δροσερή πηγή.

Ο Ιακώβ στραβομουτσούνιασε. «Ο δικός μας Θεός έχει καλύτερο σπίτι». Ο Τιμπόρ τού έριξε ένα τόσο δολοφονικό βλέμμα, ώστε ο Ιακώβ σήκωσε κατευναστικά τα χέρια. «Ηρέμησε», είπε. «Πόση ώρα θα χρειαστείς για να... ανάψεις τα κεριά σου ή ό,τι άλλο πρέπει να κάνεις;»

Ενώ ο Τιμπόρ το σκεφτόταν, ο Ιακώβ είπε: «Θα έρθω να σε πάρω σε μία ώρα. Και απόφυγε τις γονυκλισίες... Ίσως δεν μπορέσεις να ξανασηκωθείς με τα παπούτσια που φοράς». Με αυτά τα λόγια ο Ιακώβ έκανε μεταβολή και με τα χέρια στις τσέπες πήρε ξανά το δρόμο από τον οποίο είχαν έρθει.

Πράγματι, ο Τιμπόρ δυσκολεύτηκε να σηκωθεί όταν γονάτισε μπροστά στην Πιετά. Αναγκάστηκε να κρατηθεί από ένα κιγκλίδωμα για να ορθώσει το κορμί του και να πατήσει πάλι στο δάπεδο. Πήρε αγίασμα και έβρεξε το μέτωπό του. Ύστερα έριξε αρκετά δουκάτα στο παγκάρι του ναού. Ήταν η πρώτη φορά που ξόδευε κάτι από τα λεφτά που είχε βγάλει. Στο τέλος άναψε ένα κεριά και προσευχήθηκε να αναπαυθεί η ψυχή του Βενετσιάνου.

Κοίταξε γύρω του στο κεντρικό κλίτος του ναού κι όταν είδε να βγαίνει μια γυναίκα από το εξομολογητήριο πήρε τη θέση της. Γονάτισε, έκλεισε τη βιολετιά κουρτίνα, εισέπνευσε βαθιά την ευωδιά του παλιού ξύλου και περίμενε να πάψουν να τρίζουν οι σανίδες κάτω από τα γόνατά του. «Πατέρα, συγχώρεσέ με, αμάρτησα με το νου και τις πράξεις μου. Ταπεινά δηλώνω μετάνοια». Πόσο ευεργετικό ήταν να λέει πάλι αυτές τις φράσεις. «Από την τε-

λευταία εξομολόγησή μου... έχουν περάσει σχεδόν τρεισήμισι μήνες».

«Είναι πολύς καιρός», είπε ο ιερέας από την άλλη μεριά του πλέγματος.

«Λυπάμαι. Ήθελα να έρθω νωρίτερα, αλλά ήταν αδύνατον».

«Τι έκανες;» Στις σύντομες παύσεις της στιχομυθίας τους ο Τιμπόρ άκουγε τη μύτη του ιερέα να σφυρίζει ελαφρά κατά την εισπνοή.

«Παρέβην την τρίτη εντολή. Απείχα συχνά από τη θεία λειτουργία».

«Γνωρίζεις ότι αυτό είναι θανάσιμο αμάρτημα;»

«Το γνωρίζω. Αλλά κωλυόμουν. Κατά κάποιον τρόπο μού το είχαν απαγορεύσει».

«Όποιος σου απαγορεύει να πηγαίνεις στη θεία λειτουργία είναι άθεος και βλάσφημος, και πρέπει να διακόψεις κάθε σχέση μαζί του».

«Ναι».

«Τι άλλο έκανες;»

«Παρέβην... την έκτη εντολή. Έκανα μιαρές σκέψεις. Πόθησα γυναίκες. Πόθησα πολλές γυναίκες».

«Πολλές φορές οδηγούμαστε στον πειρασμό και είναι αρκετά δύσκολο ν' αντισταθούμε».

«Ναι. Κοιμήθηκα με μια γυναίκα».

Ο ιερέας κούνησε το κεφάλι. «Τίποτ' άλλο;»

Ενώ ο Τιμπόρ σκεφτόταν ποιο ήταν το επόμενο αμάρτημα που έπρεπε να εξομολογηθεί –ότι μαζί με τον Ιακώβ είχαν πει μέχρι σκασμού ή ότι είχε γίνει φίλος μ' έναν Εβραίο–, άνοιξε απότομα η κουρτίνα. Ήταν ο Ιακώβ. Ο Τιμπόρ τρόμαξε. Ο Ιακώβ τού έδειχνε με το δάχτυλο την έξοδο. Η έκφρασή του μαρτυρούσε ότι δεν αστειευόταν. Ο Τιμπόρ αρνήθηκε κουνώντας έντονα το

κεφάλι κι όταν ο Ιακώβ τον τράβηξε από το μπράτσο, τον απώθησε.

«Τέκνο μου;» έκανε ο ιερέας.

«Αυτά ήταν όλα, πάτερ». Ο Τιμπόρ έκανε νόημα στον Ιακώβ να ξανακλείσει την κουρτίνα. Ο Ιακώβ έστρεψε απαξιωτικά τα μάτια και τραβήχτηκε λίγα βήματα από το εξομολογητήριο.

«Καλώς. Για να εξιλεωθείς πρέπει να πεις τρία Πάτερ Ημών και οχτώ Άβε Μαρία. Και προσπάθησε να βελτιωθείς. Όταν σε παρασύρει η σάρκα, αναζήτησε καταφύγιο στην προσευχή. Και μην αργήσεις πάλι τόσο πολύ να εξομολογηθείς, ακούς;»

«Μάλιστα, πάτερ».

*«Deinde ego te absolvo a peccatis tuis in nomine patris et filii et spiritus sancti».**

«Αμήν». Ο Τιμπόρ με δυσκολία στάθηκε ξανά στα πόδια του κι έπιασε το μπαστούνι.

Ο Ιακώβ χάζευε μερικά βήματα παρακάτω το άγαλμα του Αγίου Μαρτίνου σαν να μην είχε συμβεί τίποτα. «Δεν περνάς ήδη αρκετό χρόνο σε ξύλινα κουτιά; Είναι ανάγκη να το κάνεις και στον ελεύθερο χρόνο σου;»

Ο Τιμπόρ δεν απάντησε και τον προσπέρασε χωρίς να τον κοιτάξει. Μόνο όταν βγήκαν από την εκκλησία γύρισε προς το μέρος του Ιακώβ. Ανάσανε βαριά και το πρόσωπό του είχε κοκκινίσει.

«Μου χάλασες την εξομολόγησή μου!»

«Ναι, αλλά ήταν σημαντικό».

«Τι... τι μπορεί να είναι τόσο σημαντικό για να μου χαλάσεις την εξομολόγησή μου;»

* Συγχωρώ τα σφάλματά σου στο όνομα του Πατρός, του Υιού και του Αγίου Πνεύματος. Λατινικά στο πρωτότυπο. (Σ.τ.Μ.)

«Ήθελα να σ' εμποδίσω να εκμυστηρευτείς στον παπά την ιστορία με το σκακιστικό αυτόματο».

Για μια στιγμή ο Τιμπόρ έμεινε άφωνος. «Τι; Τι θα μπορούσα να εξομολογηθώ γι' αυτό;»

Ο Ιακώβ χαμογέλασε πονηρά. «Ότι κοροϊδεύουμε τον κόσμο. Δεν το απαγορεύει αυτό η θρησκεία σας; Η δική μας, πάντως, το απαγορεύει».

Ο Τιμπόρ δεν το είχε σκεφτεί, αλλά τώρα θυμήθηκε τι είχε πει στον Κέμπελεν στις φυλακές της Βενετίας: *Οὐ ψευδομαρτυρήσεις...* Ο Ιακώβ είχε δίκιο: αυτό που έκαναν με το σκακιστικό αυτόματο ουσιαστικά ήταν αμαρτία. Καταπατούσαν την ένατη εντολή.

Ο Ιακώβ αντιλήφθηκε ότι ο Τιμπόρ το σκεφτόταν. «Αν δε σκόπευες να το εξομολογηθείς τόσο το καλύτερο».

«Ξέρεις, υπάρχει κάτι που λέγεται απόρρητο της εξομολόγησης», σφύριξε ο Τιμπόρ.

«Ναι, βέβαια. Όπως υπάρχει και μηχανή που παίζει σκάκι. Πιστεύεις σοβαρά ότι ένας παπάς θα κρατήσει μια τέτοια ιστορία για τον εαυτό του; Σε δυο μέρες όλη η πόλη θα ξέρει ότι ο εγκέφαλος του αυτόματου πήγε για εξομολόγηση».

«Πώς μπορείς να λες τέτοια πράγματα; Η εξομολόγηση είναι ιερή. Πού να τα καταλάβετε όμως αυτά τα πράγματα εσείς οι Εβραίοι...»

«Και γιατί, παρακαλώ, δεν τα καταλαβαίνουμε;»

«Γιατί δε σας ενδιαφέρει η σωτηρία της ψυχής; νοιάζεστε μόνο για τον εαυτό σας και το σήμερα, γι' αυτό συσσωρεύετε καθημερινά περισσότερο πλούτο και δε σπαταλάτε ούτε μία σκέψη γι' αυτούς που απομυζείτε σαν τις βδέλλες: κι αν κάποτε νιώσετε να σας κεντά η συνείδησή σας, φορτώνεστε ένα κριάρι και το αμολάτε στην έρημο ή σφάζετε μια κότα και τη γυρνάτε πάνω από τα κεφάλια σας, κι όλα τα παραπτώματα ξεχνιούνται. Έτσι πι-

στεύετε τουλάχιστον – όμως κάποτε θα κριθείτε κι εσείς, ειδικά εσείς θα κριθείτε, και τότε ελπίζω να σας λυπηθεί ο Θεός!»

Ο Ιακώβ έξυσε το σβέρκο του. «Αυτά, λοιπόν, πιστεύεις για μας τους Εβραίους;»

Ο Τιμπόρ, έξαλλος ακόμα, κούνησε με έμφαση το κεφάλι. Τότε ο Ιακώβ τον έσπρωξε βίαια και με τα δυο του χέρια. Ο Τιμπόρ έπεσε φαρδύς πλατύς κάτω και χτύπησε άσχημα τον αγκώνα του στο λιθόστρωτο. Σαστισμένος κοίταξε τον Ιακώβ.

«Αρκετά τα έχω ακούσει και τα έχω ανεχτεί αυτά, Τιμπόρ», είπε με ασυνήθιστη οξύτητα. «Φτάνει πια. Ίσως να μην ενδιαφέρομαι τόσο για τη θρησκεία μου, αλλά αν νομίζεις ότι έχεις το ελεύθερο να βρίζεις τους Εβραίους είσαι γελασμένος. Δεν ξέρω γιατί όλοι σκέφτεστε ότι μπορεί να μη μας πειράζει. Ούτε κι εσένα έχει δικαίωμα να σε καταδικάζει κάποιος επειδή είσαι νάνος. Μην κοιτάξεις το κανάτι, κοίταξε το περιεχόμενό του! Αν δεν κατάφερα μέχρι τώρα ν' αλλάξω την εικόνα που έχεις για μας, στο μέλλον κράτησε τις απόψεις σου για τον εαυτό σου, αλλιώς θα περάσεις μερικούς πολύ, μα πολύ μοναχικούς μήνες».

Κάποιοι περαστικοί είχαν σταματήσει και τους κοίταζαν, αλλά ο Ιακώβ δεν έδωσε καμιά σημασία. Ο Τιμπόρ έτριβε τον πονεμένο αγκώνα του.

«Τώρα θα πάω στην εβραϊκή συνοικία όπου μένω», είπε ο Ιακώβ κάπως πιο ήρεμα, «και σε καλώ από καρδιάς να με συνοδεύσεις. Αν, πάλι, σιχαίνεσαι τις συγκεντρωμένες βδέλλες και τους σφάχτες των πουλερικών, πήγαινε όπου θέλεις».

Ο Τιμπόρ έγενε καταφατικά και τότε ο Ιακώβ τού έτεινε το χέρι, τον σήκωσε, του έδωσε το μπαστούνι και το καπέλο του και καθάρισε τα χόματα από το πανωφόρι του.

«Όλα εντάξει;»

«Πονάει το χέρι μου». Ο Τιμπόρ ένιωσε το ύφασμα του που-

καμίσου κάτω από το πανωφόρι να κολλάει στον αγκώνα του. Προφανώς είχε ανοίξει.

«Πριν από μερικούς μήνες κόντεψες να μου σπάσεις τη μύτη. Είμαστε, λοιπόν, πάτσι. Εγώ δεν είχα κλαψουρίσει τότε».

Βγήκαν σιωπηλοί από την Πύλη του Βάντριτς αφήνοντας πίσω τους την πόλη εντός των τειχών. Προσπέρασαν τη συναγωγή και μπήκαν στην εβραϊκή συνοικία που ήταν στριμωγμένη σ' ένα λάκκωμα μεταξύ του τείχους και του λόφου με το παλάτι. Ο Ιακώβ είχε ένα δωμάτιο σ' ένα σπίτι στη Γιούντεν-γκάσε. Για να πάνε εκεί έπρεπε να περάσουν από μια πολύ μικρή, σκοτεινή αυλή κι έπειτα να ανεβούν αρκετές απότομες εσωτερικές ή ημιυπαίθριες σκάλες μέχρι να φτάσουν στη σοφίτα. Ο Τιμπόρ δεν ήξερε αν ήταν στον τρίτο ή στον τέταρτο όροφο επειδή είχε την εντύπωση ότι εκτός από τους ορόφους υπήρχε και μια σειρά ημιωρόφων κι έτσι καμιά κατοικία δεν ήταν στο ίδιο επίπεδο με την άλλη. Επίσης ο Τιμπόρ δεν μπορούσε να ξεχωρίσει ποια τμήματα ανήκαν στο σπίτι του Ιακώβ και ποια στο γειτονικό σπίτι, τόσο μπλεγμένα μεταξύ τους ήταν οι στέγες, τα δοκάρια και τα σαχνισιά. Σε κάθε περβάζι, σε κάθε γείσο, κάθονταν περιστέρια πάνω στις ακαθαρσίες τους και το γουργούρισμά τους αντηχούσε στο φωταγωγό. Μπροστά σε κάποια πόρτα ο Ιακώβ σήκωσε ένα αποκολλημένο κεραμίδι από τη στέγη. Φάνηκε τότε ένα κλειδί με το οποίο άνοιξε την πόρτα. Μπήκαν σ' ένα μικρό διάδρομο με δύο πόρτες· αυτή που οδηγούσε στο διαμέρισμα του Ιακώβ δεν ήταν κλειδωμένη.

Το δωμάτιο του Ιακώβ ήταν περίπου το διπλάσιο από το δωμάτιο του Τιμπόρ. Τα έπιπλα πριν από κάποιες δεκαετίες ίσως να ήταν ακριβά. Επικρατούσε ακαταστασία. Στο τραπέζι και στο πάτωμα ήταν σκορπισμένα σκίτσα, κατεργασμένα και ακατέργαστα ξύλα, καθώς και μερικά εργαλεία. Δίπλα στο κρεβάτι υ-

πήρχε μια βρόμικη εβραϊκή λυχνία: το μέταλλο ήταν σαν σταλακτίτης, καλυμμένο με κερί. Τα επτά κεριά είχαν λιώσει και τρία από τα φιτίλια είχαν πνιγεί ήδη στο κερί. Υπήρχαν επίσης ένα παράθυρο και μια παράλογα στενή πόρτα που οδηγούσε στο πουθενά. Όταν την άνοιγες έβλεπες τον ουρανό κι ένα βήμα χαμηλότερα την κορυφή της γειτονικής στέγης. Έβλεπες τα κόκκινα κεραμίδια και τις μαύρες καμινάδες που ήταν γεμάτες κουτσουλιές και πιο πέρα τα τείχη της πόλης και τα καμπαναριά. Ο Ιακώβ έδειξε μια τρύπα στο χαλί που σχημάτιζαν οι στέγες: εκεί βρισκόταν το μικρό νεκροταφείο της εβραϊκής κοινότητας. Ο Τιμπόρ είδε τον Πύργο του Μιχαήλ, έναν πύργο που στις τρεις πλευρές του είχε ένα ρολόι, όχι όμως και στην πλευρά που ήταν στραμμένη προς την εβραϊκή συνοικία, κι αυτό, όπως εξήγησε ο Ιακώβ, επειδή οι Εβραίοι εκείνης της εποχής δεν είχαν πληρώσει ούτε ένα τάλιρο για την κατασκευή του.

Μερικά σπίτια πιο πέρα, στο ισόγειο, είχε το μαγαζί του κάποιος παλιατζής – από αυτόν είχε αγοράσει ο Ιακώβ την πίπα του Τούρκου. Μερικά από τα εμπορεύματα ήταν αραδιασμένα έξω. Επειδή στη Γιούντεν-γκάσε μόλις και περνούσε μια άμαξα, τα αντικείμενα ήταν στριμωγμένα στον τοίχο του σπιτιού. Μερικά κρέμονταν με καρφιά στους τοίχους, άλλα από τη σιδερένια ταμπέλα του μαγαζιού όπου αναγραφόταν «Σιδηρικά Ααρών Κρακάουερ». Τεντζερέδες, τηγάνια, πιατικά, ρούχα, έπιπλα και κάθε είδους μικροπράγματα, όλα σε τόσο άθλια κατάσταση, ώστε ο Τιμπόρ δε θα αγόραζε τίποτα.

Τη στιγμή που ο Τιμπόρ και ο Ιακώβ έβγαιναν ξανά στη Γιούντεν-γκάσε, ένας Εβραίος με γκριζά μαλλιά και γένια, μαύρο καφτάνι και το στρογγυλό εβραϊκό καπελάκι έστηνε ένα τραπεζάκι έξω. Ήταν ένα τραπεζάκι με ένθετη σκακιέρα, με τετράγωνα από ανοιχτόχρωμο και σκούρο ξύλο.

«Σαλόμ, Ιακώβ», χαιρέτησε μ' ένα χαμόγελο που του έλειπαν μερικά δόντια.

«Γεια σου, Ααρών».

«Έχεις όρεξη για μια μποροβίτσκα;»

«Ρωτάς αν ο Δούναβης είναι υγρός;» αντερώτησε ο Ιακώβ.

Ο γερο-εβραίος εξαφανίστηκε χαμογελώντας στο μαγαζί του. Ο Ιακώβ πήρε δυο καρέκλες από μια στοίβα και τις έβαλε δίπλα στην πολυθρόνα του παλιατζή γύρω από το τραπέζι. Ο Κρακάουερ επέστρεψε μ' ένα πήλινο μπουκάλι κι ένα σκάκι και τ' άφησε στο τραπέζι. Τον περιέβαλλε μυρωδιά παλιού χαρτιού. Έβαλε το χέρι σ' ένα καλάθι πίσω του, έβγαλε τρία ποτηράκια και τα γέμισε, αφού πρώτα σκούπισε με την άκρη της πουκαμίσας του τη σκόνη.

Ο Ιακώβ σύστησε τον Τιμπόρ. «Από εδώ ο φίλος μου... Γκότφριντ Φίρχτεγκοτ Νόιμαν από το Πασάου. Είναι μαθητευόμενος κωδωνοποιός από το Βαλτσ».

*Γκότφριντ Φίρχτεγκοτ...** Τουλάχιστον ο Ιακώβ δεν είχε χάσει το χιούμορ του. Οι τρεις άντρες τσουγκρίσαν τα ποτήρια και ήπιαν. Το απόσταγμα από τα κερδόμηλα έκαιγε τον ουρανίσκο και άφηνε απαίσια γεύση στα χείλη. Ο Τιμπόρ μόρφασε και αφαίρεσε από τη γλώσσα του μια τρίχα που βρισκόταν στο ποτήρι. Θα ήθελε πολύ ένα ποτήρι νερό ή, ακόμα καλύτερα, γάλα για να ξεπλύνει το στόμα του.

«Τι νέα από την πόλη, Ααρών;» ρώτησε ο Ιακώβ.

«Άσε τις μετριοφροσύνες», είπε θυμωμένα ο παλιατζής γεμίζοντας πάλι τα ποτήρια. «Όλος ο κόσμος μιλάει, φυσικά, για το μηχανικό Τούρκο που κατασκεύασε ο κύριός σου, ο Κέμπελεν! Συγχαρητήρια».

* Gottfried Fürchtegott: λογοπαίγνιο που θα μπορούσε να αποδοθεί ως Ειρηνόθεος Θεοφοβούμενος. (Σ.τ.Μ.)

«Ευχαριστώ».

«Θέλω να δω οπωσδήποτε μια φορά το αυτόματο ή, ακόμα καλύτερα, να παίξω εναντίον του. Ο ραβίνος Μάγιερ Μπάρμπα λέει πως θέλει να γράψει στον κύριο Κέμπελεν και να τον ρωτήσει αν μπορεί να παρουσιάσει το ανθρωποειδές του εδώ στο γκέτο. Παίζετε σκάκι, κύριε Νόιμαν;»

Ο Ιακώβ πρόλαβε τον Τιμπόρ και απάντησε στη θέση του: «Όχι, ο Γκότφριντ πιστεύει ότι το σκάκι βοηθά μόνο τους αργόσχολους να σκοτώνουν την ώρα τους, τους ονειροπόλους να ξεχνούν τον υπαρκτό κόσμο και τους φλύαρους να κοκορεύονται».

Ο Κρακάουερ κοίταξε διαπεραστικά τον Τιμπόρ κι εκείνος σήκωσε απλώς τους ώμους και είπε: «Έτσι είναι. Δε συμφωνείτε;»

«Διόλου, κύριε Νόιμαν! Μάθετε πως το σκάκι είναι ικανό να κάνει θαύματα. Κάποτε έσωσε τους κατοίκους της εβραϊκής συνοικίας από την πείνα. Ήταν την εποχή που βασιλιάς της Ουγγαρίας ήταν ο Ζιγισμούνδος. Δεν ήταν καλός βασιλιάς και ήταν ακόμα χειρότερος έμπορος, και τα λεφτά για τις διασκεδάσεις του και την κατασκευή του παλατιού στο Πρέσμπουργκ τα δανειζόταν φυσικά από τους Εβραίους χωρίς να τα επιστρέφει ποτέ. Τα ταμεία της κοινότητας άδειαζαν ολοένα και περισσότερο. Όταν κάποτε ζήτησε χίλια δουκάτα για έναν από τους πολέμους του και οι Εβραίοι δεν μπορούσαν να του τα δώσουν, ο τύραννος θύμωσε: έκλεισε όλους τους Εβραίους στο γκέτο, κλείδωσε τις σιδερόφραχτες εξόδους κι έβαλε φύλακες να τις φρουρούν. Θα έμεναν κλεισμένοι μέχρι να πληρώσουν τα χίλια δουκάτα. Αλλά οι φουκαράδες δεν είχαν τα λεφτά. Πάνω στην απελπισία του ο ραβίνος έστειλε μια επιστολή στον πρωθυερέα του καθεδρικού ναού ζητώντας τη βοήθειά του. Παρά τις διαφορές τους, εκείνος δέχτηκε. Πού και πού έπαιζε μια παρτίδα σκάκι με το βασιλιά· όταν, λοιπόν, την επόμενη μέρα θα κάθονταν να παίξουν, ο πρω-

θιερέας σκόπευε να υποβάλει μια παράκληση σε περίπτωση που θα κέρδιζε. Έπειτα από δύο ώρες είχε νικήσει το βασιλιά. Έτσι, παρακάλεσε ν' ανοίξει πάλι το γκέτο πριν οι κάτοικοί του πεθάνουν από την πείνα ή από τις αρρώστιες. Ο βασιλιάς Ζιγισμούνδος αναίρεσε πράγματι τη διαταγή του και οι Εβραίοι ελευθερώθηκαν. Την επόμενη Κυριακή, καθώς ο πρωθιερέας είχε καλέσει αρχιερείς και δημοτικούς συμβούλους σε γεύμα, ένα Εβραιοπούλο του παρέδωσε μια ψητή χήνα μαζί με εγκάρδιους χαιρετισμούς από το ραβίνο. Όταν ο πρωθιερέας έκοψε το υπέροχο πουλερικό είδε ότι δεν ήταν γεμισμένο με μήλα ή κρεμμύδια... αλλά με χρυσά φλουριά».

«Αυτά περί ειρήνης μεταξύ των θρησκειών», είπε ο Ιακώβ κοιτάζοντας τον Τιμπόρ.

«Αμήν», είπε ο Κρακάουερ και σήκωσε πάλι το ποτήρι, «αλλά και *Αλαχού άκμπαρ και Αντονάι εχάντ!*»

Αφού ήπιαν μια τρίτη και μια τέταρτη μποροβίτσκα, ο Εβραίος τούς κάλεσε να χαζέψουν λίγο μέσα στο μαγαζί του. Ήταν σκοτεινά και μύριζε κλεισούρα ανάμεσα στα ράφια που ήταν τόσο φορτωμένα με κάθε είδους παλιατζούρες, ώστε αν ο Τιμπόρ έβγαζε κάτι από τα στριμωγμένα αντικείμενα ήταν πολύ πιθανό να έπεφταν όλα πάνω του σαν χιονοστιβάδα. Σε ένα παλιό σεκρετέρ έστεκε ένα βαλασσωμένο ζώο που ο Τιμπόρ δεν είχε ξαναδεί ποτέ: ένα αποξηραμένο κίτρινο ψάρι ή αμφίβιο που χαμογελούσε και είχε δυο γυάλινα μαύρα μάτια και μακριά ουρά. Το παράδοξο ωστόσο ήταν ότι όλο αυτό στεκόταν σε δυο πόδια κότας και είχε στο κεφάλι μικρά κέρατα ελαφιού. Στη θέα αυτού του πλάσματος που θύμιζε βασιλίσκο, ο Ιακώβ είπε ότι ήταν παράξενο που κανένας ωρολογοποιός δεν είχε την ιδέα να βάλει μηχανισμό σε βαλασσωμένα ζώα για να τους ξαναδώσει ζωή. «Μια γατούλα που θα σήκωνε μηχανικά το πόδι ή ένα σκυλί που θα κουνούσε διαρ-

κώς την κουρντιστή ουρά του παρότι πεθαμένο προ πολλού... Οι περίλυποι κάτοχοί τους θα πλήρωναν μια περιουσία για κάτι τέτοιο».

Ο Τιμπόρ βρήκε μια φθαρμένη ιταλική έκδοση του *Δεκαήμερου* και θέλησε να την αγοράσει, αλλά ο Κρακάουερ επέμεινε να του τη χαρίσει. «Δε θέλω χρήματα, κύριε Νόιμαν, η μοίρα θα φροντίσει να ωφεληθώ αλλιώς από τη συνάντησή μας», είπε.

Το *Δεκαήμερο* ήταν ένα από τα βιβλία που η ανάγνωσή του στην ομβρική απαγορευόταν και επέφερε αυστηρότατη τιμωρία. Ο Τιμπόρ καταλάβαινε επιτέλους το λόγο. Οι ιστορίες ήταν πραγματικά πικάντικες. Του άρεσε ιδιαίτερα η ερωτική ιστορία του Εγκάνο και της Μπεατρίτσε που γνωρίστηκαν χάρη στο σκάκι. Ο Τιμπόρ δεν είχε σκεφτεί ποτέ ότι ειδικά το παιχνίδι του θα μπορούσε ν' ανοίξει την καρδιά μιας γυναίκας και στα όνειρά του έπαιζε το ρόλο του Εγκάνο.

Ο Τούρκος σκακιστής νίκησε το ζυθοποιό Μίχαελ Σπεχ –τι ντροπή!– σε δεκαέξι μόνο κινήσεις. Ο Σπεχ δέχτηκε την ήττα με χιούμορ και εξήγησε ότι έπαιζε τόσο κακό σκάκι, που ακόμα και ένας αργαλειός θα μπορούσε να τον νικήσει. Η δεύτερη παρτίδα, με αντίπαλο το δήμαρχο του Πρέσμπουργκ και φίλο του Κέμππλεν Καρλ Γκότλιμπ Βίντις, εκδότη της *Preßburger Zeitung*, διάρκεσε πολύ περισσότερο: ματ έπειτα από σαράντα κινήσεις και το κοινό χειροκρότησε μάλλον τον Βίντις παρά το σκακιστικό αυτόματο. Είχαν έρθει και οι είκοσι τέσσερις καλεσμένοι. Ανάμεσά τους και ο αδερφός του Κέμππλεν, ο Νεπομούκ, που είχε παρακαλέσει να παρευρεθεί ξανά. Η Άννα Μαρία ήταν η τέλεια οικοδέσποινα. Οι γνωστοί της οικογένειας Κέμππλεν συμφώνησαν ότι σπανίως την έβλεπαν τόσο χαρούμενη. Μετά την παράσταση έδωσε εντολή

στην Καταρίνα και την Ελίζα να προσφέρουν ποτά και εδέσματα, ενώ οι καλεσμένοι είχαν πιάσει την κουβέντα. Μέσα στο κομφούζιο των συζητήσεων ο Τιμπόρ άκουσε τον Βίντις να προτείνει στον Κέμπλεν να βάλει αγγελία στην *Preßburger Zeitung* για τις μελλοντικές παραστάσεις του Τούρκου. Ο εκδότης έδειξε να ενδιαφέρεται περισσότερο απ' όλους τους καλεσμένους για τον τρόπο λειτουργίας του αυτόματου και βομβάρδισε τον Κέμπλεν με ερωτήσεις.

Είχαν συμφωνήσει ότι στο εξής θα άνοιγαν τις πόρτες της σκακιστικής μηχανής πριν και όχι μετά την παράσταση. Αυτό είχε το πλεονέκτημα ότι ο Τιμπόρ δε χρειαζόταν μετά το τέλος της παρτίδας να μαζεύει άρον άρον τα πιόνια, τον παντογράφο και τη σκακιέρα. Από την άλλη, από τη στιγμή που έκλειναν οι πόρτες μέχρι να αρχίσει η πρώτη παρτίδα είχε υπεραρκετό χρόνο για το στήσιμο. Ο Κέμπλεν έκλεινε τις μπροστινές πόρτες κι έπειτα άνοιγε άλλη μια φορά την πίσω πόρτα δεξιά για να ρυθμίσει τάχα κάτι και, κρατώντας το κερί στο εσωτερικό του αυτόματου, έδινε την ευκαιρία στον Τιμπόρ να ανάψει το δικό του. Αν το κερί του Τιμπόρ έσβηνε στη διάρκεια κάποιας παράστασης, ο Κέμπλεν μπορούσε να προφασιστεί ότι έπρεπε να ρυθμίσει το μηχανισμό και να του ξαναδώσει φωτιά.

Καθώς ο Τιμπόρ έσκυβε το γυμνό κορμί του πάνω από τη λεκάνη με το νερό για να ξεπλύνει τον ιδρώτα του, χτύπησε η πόρτα και μπήκε μέσα ο Κέμπλεν συνοδευόμενος από τον αδερφό του. Με υπερηφάνεια έδειξε τον Τιμπόρ και είπε: «Αυτός είναι».

Ο Νεπομούκ σούφρωσε το μέτωπο και έτριψε με το χέρι το πιγούνι. «Ωστε έτσι».

«Είσαι ευχαριστημένος τώρα;» ρώτησε ο Κέμπλεν. Οι δύο άντρες φέρονταν λες και ο Τιμπόρ, που έπαινε τώρα μια πετσέτα, δεν μπορούσε να τους ακούσει.

«Πώς, πώς. Πώς να μην είμαι; Έπαιξε καλά». Ο Τιμπόρ εισέπραξε τον έπαινο με μια κλίση του κεφαλιού. «Όχι, είναι... το όλο πράγμα».

Τ' αδέρφια βγήκαν από το δωμάτιο του Τιμπόρ και συνέχισαν έξω την κουβέντα τους. Ο Τιμπόρ σκούπισε το σώμα του. Τον ενοχλούσε που κάποιος ένιωθε κάτι άλλο, πέρα από ενθουσιασμό, για το σκακιστικό αυτόματο.

Εκμεταλλεύτηκε το απόγευμα για να συνεχίσει την εξάσκηση του στη μηχανική. Με τη λίμα έφτιαχνε όλο και καλύτερους οδοντωτούς τροχούς, που όμως κατέληγαν στα σκουπίδια αφού δεν είχαν κάποια χρησιμότητα. Επιτέλους τώρα θα έκανε κάτι χρήσιμο: θα έφτιαχνε κλειδιά του σπιτιού των Κέμπελεν, που είχαν μόνο ο Κέμπελεν και η γυναίκα του, το κλειδί της εξώπορτας και το κλειδί του εργαστηρίου απ' όπου έμπαινε στο δωμάτιό του. Την προηγούμενη μέρα είχε επιστρατεύσει όλο το θάρρος του και επί ώρες ζύμωνε ένα λιωμένο κερι στην τσέπη του παντελονιού του για να μαλακώσει. Όταν ο Κέμπελεν χώθηκε για λίγο στο γραφείο του, αφήνοντας στο εργαστήριο τα κλειδιά του, ο Τιμπόρ τα πίεσε στο μαλακό κερι και τ' αποτύπωσε. Ύστερα βρήκε αρκετά χοντρές σιδερόβεργες, που τις πριόνισε και τις λιμάρισε μέχρι να ταιριάξουν ακριβώς στα αποτυπώματα του κεριού. Έκρυσε τα δύο καινούρια κλειδιά κάτω από ένα ξεκολλημένο σανίδι του πατώματος κι ένιωσε πιο ελεύθερος γνωρίζοντας ότι μελλοντικά μπορούσε να βγει όποτε ήθελε από το σπίτι.

Βάντρις

ΟΤΑΝ Ο ΠΡΙΓΚΙΠΑΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΕΣΤΕΡΧΑΖΙ κάλεσε τον Βόλφγκανγκ και την Άννα Μαρία σ' ένα χορό στο Φερτόντ, ο Τιμπόρ και ο Ιακώβ έκαναν τη δεύτερη απαγορευμένη εκδρομή τους στην πόλη. Περίμεναν να σκοτεινιάσει κι ύστερα κατηφόρισαν κατά μήκος των τειχών προς το Βάντρις, τη συνοικία των ψαράδων. Πήγαν στην Πλατεία του Ψαριού όπου βρισκόταν «Το Χρυσό Ρόδο», ένα καπηλειό που συνήθιζε να επισκέπτεται πού και πού ο Ιακώβ.

Ο Τιμπόρ φορούσε πάλι τα «ξυλοπόδαρά» του. Μετά την πρώτη βόλτα τους, οι γάμπες και προπάντων τα πέλματά του πονούσαν πολλές ώρες και τώρα ένιωθε τα ίδια σημεία να ερεθίζονται ξανά· όμως η φευγαλέα ελευθερία άξιζε τον κόπο.

Το «Χρυσό Ρόδο» στεγαζόταν σ' ένα κτίριο που ο χρόνος και ο νόμος της βαρύτητας είχαν στραβώσει τα δοκάρια του. Κάτω από τη χαμηλή στέγη συσσωρευόταν η κάπνα των κεριών και ο καπνός από τα τοιμπούκια. Παρά την πνιγηρή ατμόσφαιρα, όλα τα παράθυρα με τα κίτρινα τζάμια ήταν κλειστά. Οι πελάτες του καπηλειού ήταν Γερμανοί και Σλοβάκοι. Ο Τιμπόρ δεν είδε πουθενά Ούγγρους ή γυναίκες – με εξαίρεση τις δυο σερβιτόρες που με εξασκημένες χορευτικές κινήσεις απέφευγαν τις καρέκλες, τις γωνίες των τραπεζιών και τα χουφτώματα των πελατών καταφέροντας συγχρόνως να χαμογελούν. Κουβαλούσαν ποτήρια του

μισού λίτρου γεμάτα μπίρα και σανίδες με εσοχές όπου ήταν αραδιασμένα ποτηράκια από κασσίτερο με σναψ. Σε κάποιο τραπέζι έπαιζαν ζάρια, σε κάποιο άλλο ταρόκο, σ' ένα τρίτο τοκατίλε. Ο θόρυβος ήταν ανυπόφορος, όπως και η μυρωδιά του καπνού, του οινοπνεύματος, του ιδρώτα και της ψαρίλας. Από τη θέση του πίσω από τον πάγκο, όπου σέρβιρε βαρελίσια μπίρα και ποτηράκια με σναψ, ο φαλακρός κάπελας χαιρέτησε τον Ιακώβ μ' ένα φιλικό νεύμα.

Βρήκαν ένα ελεύθερο τραπέζι σε μια εσοχή κι ο Ιακώβ κάθισε έτσι ώστε να έχει όσο το δυνατόν καλύτερη θέα στο καπηλειό. Ο Τιμπόρ ένιωθε μεγάλη ανακούφιση που καθόταν πάλι και μπορούσε να ξεκουράσει λίγο τις πατούσες και τις γάμπες του. Άπλωσε τα πόδια, αλλά δεν τόλμησε να βγάλει τα ψευτοπάπουτσα. Ο Ιακώβ τού έδωσε δυο μαξιλάρια για να κάθεται ψηλότερα.

Μια από τις δυο σερβιτόρες πλησίασε και σκούπισε μ' ένα πανί το τραπέζι. Όμως, αντί να το καθαρίσει, άπλωσε απλώς τις λιμνούλες της μπίρας και τα ψίχουλα. Η γυναίκα είχε κόκκινα μαλλιά που έπεφταν σε μπουκλίτσες στ' αφτιά της. Ήταν όμορφη, αν και το χλομό δέρμα της είχε λεκέδες από το βρόμικο αέρα του καπηλειού και η μύτη της ήταν κάπως στραβή σαν να την είχε σπάσει κάποτε. Ο Ιακώβ την κοίταξε επίμονα και απροκάλυπτα κι εκείνη, παρότι κοίταζε εξίσου επίμονα το τραπέζι, χαμογέλασε.

«Κονστάνς, είσαι πανέμορφη», είπε ο Ιακώβ. «Και, πίστεψέ με, δεν είμαι ακόμα μεθυσμένος».

«Τα ίδια λες και όταν είσαι», τον αντέκρουσε εκείνη.

«Κάποτε πρέπει να μου ποζάρεις, μου το υπόσχεσαι; Θα απαθανατίσω την ομορφιά σου. Θα γίνεις η Αφροδίτη μου, η Βεατρίκη μου. Η Ελένη μου».

Η Κονστάνς χαμογέλασε πιο πλατιά, αν και προσπάθησε να το κρύψει. «Τι θα πει; Μπίρα;»

«Ό,τι να 'ναι, ό,τι και αν μας σερβίρουν τα χεράκια σου, αγαπητή Κονστάνς, θα μας φανεί νέκταρ!»

Η σερβιτόρα χτύπησε τον Ιακώβ με το πανί της κι έφυγε. Οι δύο άντρες την κοίταξαν από πίσω. Ο Ιακώβ έκλεισε το μάτι στον Τιμπόρ. «Είναι σκέτη γλύκα. Και το τσούζει και η ίδια, τόσο ώστε όταν τη φιλάς είναι σαν να γλείφεις άδειο κρασοπότηρο».

Ένας φευγαλέος δυνατός πόθος κατέλαβε τον Τιμπόρ όταν έριξε άλλη μια ματιά στην Κονστάνς. Ήθελε να ζήσει πάλι ό,τι είχε ζήσει στη Βιέννη, όμως αυτή τη φορά χωρίς μάσκες και χωρίς να προηγηθεί μαγνητισμός. Αισθάνθηκε το αίμα ν' ανεβαίνει στο πρόσωπό του και τ' αφτιά του να καίνε μέχρις ότου κατέπνιξε τη φούντωση. Είχε αμαρτήσει στη Βιέννη και το να επαυλαμβάνεις μια αμαρτία ήταν ακόμα πιο αξιοκατάκριτο από το να υποκύπτεις σ' αυτή πρώτη φορά.

«Μου κρατά συντροφιά μέχρι να έρθει το πλήρωμα του χρόνου για την Ελίζα», είπε ο Ιακώβ.

«Ποια Ελίζα; Τη δική μας;»

«Ναι. Η Ελίζα είναι εκπληκτικά όμορφη όταν βγάζει τη σκούφια της. Αλλά είναι αθώα, απίστευτα αθώα! Κι ακόμα πιο ευλαβής από σένα. Γι' αυτό προχωρώ με το μαλακό».

«Ο Κέμπελεν θα σε απολύσει!»

«Άσε τις φοβέρες, κοντορεβιθούλη, δεν μπορεί. Σου έχω πει γιατί είναι αδύνατον να με απολύσει».

Ο Τιμπόρ θα ήθελε πολύ να απαγορεύσει στον Ιακώβ τα πάρε δώσε με την Ελίζα, αλλά με ποιο δικαίωμα και προπάντων με ποια δικαιολογία; Φαντάστηκε τον Ιακώβ να τη φιλάει κι ένιωσε άσχημα. Ο Ιακώβ ήταν και παρέμενε ένας ανήθικος άνθρωπος.

«Είναι κι άλλοι Εβραίοι εδώ;» ρώτησε ο Τιμπόρ κοιτάζοντας στο χώρο.

«Όχι. Δεν έχει Εβραίους εδώ. Ούτε κι εγώ είμαι Εβραίος, κα-
τάλαβες;»

Επειδή ο Τιμπόρ τον κοίταξε με απορία, του εξήγησε: «Δε
χρειάζεται να ξέρουν τα πάντα για μένα. Θέλω να μπορώ να πί-
νω και στο μέλλον ανενόχλητος την μπίρα μου εδώ. Στο εβραϊκό
πολιτιστικό στέκι δε σερβίρουν μπίρα και όλο το βράδυ συζητούν
φορώντας παρωπίδες για το Ταλμούδ. Εγώ δε φαντάζομαι έτσι
τη σχόλη μου».

Η Κονστάνς έφερε τις μπίρες κι ο Ιακώβ σήκωσε το ποτήρι και
ήπιε στην ομορφιά της. Μετά την πρώτη γουλιά τσούγκρισε το πο-
τήρι του με τον Τιμπόρ.

Μαζί με τη δεύτερη μπίρα ο Ιακώβ ζήτησε να φέρουν και ζά-
ρια. Εξήγησε στον Τιμπόρ τους τρομερά εύκολους κανόνες και ε-
κείνος τον ξαναρώτησε δυο φορές για να βεβαιωθεί ότι δεν του
είχε ξεφύγει κάτι. Ύστερα από μερικά παιχνίδια εξοικείωσης έ-
παιξαν, κατόπιν προτροπής του Ιακώβ, με λεφτά. Ο Ιακώβ κέρ-
διζε σχεδόν πάντα, αλλά αυτό δεν ένοιαζε τον Τιμπόρ, αφού χά-
ρη στο μισθό του Κέμπελεν είχε περισσότερα χρήματα από πο-
τέ. Το ίδιο το παιχνίδι το έβρισκε ανιαρό, αφού δεν μπορούσε να
επηρεάζει τις ζαριές, όσο κι αν ο Ιακώβ τον βεβαίωνε ότι φτύνο-
ντας τα ζάρια, πετώντας τα μακριά ή ρίχνοντάς τα με το αριστε-
ρό χέρι, δηλαδή το χέρι της καρδιάς, μπορούσες να επηρεάσεις
θετικά το αποτέλεσμα. Έπαιξαν μέχρις ότου οι πρώτοι κουρα-
σμένοι πελάτες άρχισαν να φεύγουν παραπατώντας από το κα-
πηλειό, η ένταση των συζητήσεων χαμήλωσε και οι σερβιτόρες
μπορούσαν να παίρνουν πού και πού μια ανάσα.

Τη στιγμή που ο Τιμπόρ έριχνε μια ζαριά, το αφτί του έπια-
σε τη λέξη «Κέμπελεν». Είχε ειπωθεί στο διπλανό τραπέζι που
χωριζόταν από το δικό τους μ' ένα ξύλινο παραπέτασμα. Τέντω-
σε τ' αφτιά κι έκανε νόημα στον Ιακώβ να σωπάσει. Ο βοηθός σύρ-

θηκε κοντά του και μαζί άκουσαν τη συζήτηση που γινόταν σ' ένα μείγμα σλοβακικών και γερμανικών.

Σχολίαζαν το γεγονός ότι ο Κέμπελεν είχε χτίσει το παράθυρο του σπιτιού του – όχι για ν' αποτρέψει τους περιέργους ή τους διαρρήκτες, αλλά για να μην του φύγει αυτός που ήταν μέσα: ο Τούρκος. «Αν έχει τόσο νιονιό ώστε να κερδίσει στο σκάκι το δήμαρχο, τότε θα κατάφερνε ν' ανοίξει μια απλή πόρτα και να το σκάσει. Γι' αυτό τον έχτισε μέσα», είπε ένας από τους τρεις άντρες.

Ο Ιακώβ έκλεισε το στόμα με την παλάμη για να πνίξει το γέλιο του.

«Πώς σου ήρθε ότι θέλει να το σκάσει;» ρώτησε ο δεύτερος.

«Τον άκουσα να φωνάζει. Περνώντας ένα πρωί από εκεί τον άκουσα να φωνάζει από ψηλά, όχι σαν άνθρωπος αλλά σαν ζώο που το σφάζουν».

«Ίσως να ήταν ζώο», είπε ο τρίτος.

«Η κανονικός άνθρωπος», είπε πάλι ο δεύτερος. «Ένα αυτόματο δεν μπορεί να φωνάξει, έτσι δεν είναι;»

«Αν τυραννάει άνθρωπο είναι ακόμα χειρότερο», απάντησε ο πρώτος. «Η Παναγιά να μας φυλά! Ο Πέτερ μού είπε ότι μια μέρα η γυναίκα του είδε τον αφελή υπηρέτη του Κέμπελεν, αυτόν με τα μακριά χέρια, να κουβαλάει ένα καλάθι με κομμένα ανθρώπινα μέλη. Είδε χέρια και πόδια αλλά και μαλλιά, είπε ο Πέτερ. Κι όλα αυτά τα έκαψε έξω από την πόλη».

«Έτσι εξηγούνται οι κραυγές».

«Η υπηρέτριά του έφυγε από την πόλη λίγο μετά τη γέννηση του Τούρκου ή ο Κέμπελεν την έδιωξε ακριβώς γι' αυτό. Κανείς δεν έχει μάθει νέα της. Ίσως ήξερε περισσότερα απ' όσα έπρεπε».

Οι τρεις άντρες σώπασαν μια στιγμή. Ο Τιμπόρ τούς άκουσε

να φέρνουν τα ποτήρια τους αρκετές φορές στο στόμα τους κι ύστερα να τ' αφήνουν στο τραπέζι. Αν και παρεμβαλλόταν το ξύλινο χώρισμα, ο Ιακώβ κούνησε την παλάμη προτρέποντας να πουν περισσότερα. Και πράγματι, σύντομα ο πρώτος ξανάρχισε: «Είναι στη στοά».

«Τι;»

«Ο Κέμπελεν είναι στη στοά. Είναι μασόνος, κακό ψόφο να 'χουν όλοι τους. Πιθανώς εκείνοι τον βάζουν να φτιάχνει έξυπνους σκλάβους και η αυτοκράτειρα –ο Θεός να την έχει καλά– θαμπώνεται απ' αυτό τον άθεο. Ο επίσκοπος Μπατιάνι πρέπει να τους σταματήσει. Αν είχα απέναντί μου αυτό τον Τούρκο, δε θα το σκεφτόμουν καν, θα άρπαζα ένα ρόπαλο και θα του έλιωνα το κρανίο. Όχι επειδή είναι μουσουλμάνος –τι φταίει ο δύστυχος γι' αυτό;– αλλά για να τον λυτρώσω από τα βάσανά του».

Σε αυτό το σημείο εγκατέλειψαν το θέμα Κέμπελεν και καταπιάστηκαν με το θέμα Τούρκοι. Άρχισαν να μιλάνε για τους θριάμβους της τσαρίνας Αικατερίνης στον πόλεμο με τους Τούρκους στη Μαύρη Θάλασσα.

Όταν κατά τα μεσάνυχτα ο Τιμπόρ επέστρεψε από τον απόπατο, ο Ιακώβ στεκόταν στον πάγκο σερβιρίσματος με την Κονστάνς. Της μιλούσε κι εκείνη χαμογελούσε όπως πριν. Ο Τιμπόρ κάθισε και είδε τον Ιακώβ να παίρνει το χέρι της Κονστάνς, να χαϊδεύει με τ' ακροδάχτυλα τα δάχτυλά της, να ακολουθεί με το νύχι τις γραμμές της παλάμης της και να χαϊδεύει τις εσοχές ανάμεσα στα δάχτυλά της. Ο κάπελας δεν έδειχνε να ενοχλείται, ούτε η Κονστάνς τραβούσε το χέρι της. Με το άλλο χάιδευε ένα σγουρό κόκκινο τσουλούφι πίσω από τ' αφτί της. Ο κάπελας της είπε κάτι και ο Ιακώβ έστειλε ένα φιλί στον Τι-

μπόρ. Ύστερα αφοσιώθηκε ξανά στην Κονστάνς. Ο Τιμπόρ κατάλαβε ότι η βραδιά με το σύντροφό του είχε τελειώσει. Άδειασε το ποτήρι του, άφησε αρκετά νομίσματα στο τραπέζι για να πληρώσει τα ποτά τους και βγήκε έξω. Ο Ιακώβ τον καληνύχτισε απλώς μ' ένα νεύμα, καθώς τα χέρια του ήταν απασχολημένα με τη σερβιτόρα.

Το ολόγιομο φεγγάρι έφεγγε πάνω από την πόλη κάνοντας τον κίονα της πανούκλας στο κέντρο της Πλατείας του Ψαριού να ρίχνει μια σαφή σκιά. Πίσω από τη συνοικία των ψαράδων ακουγόταν να κυλά ο Δούναβης ή μήπως ήταν η μέθη στ' αφτιά του; Ο Τιμπόρ στηρίχτηκε με το ένα χέρι στο πλαίσιο της πόρτας μέχρι τα πνευμόνια του να συνηθίσουν τον καθαρό αέρα.

Διασχίζοντας το Βάιντριτς πήρε το δρόμο για το σπίτι. Πόσο θα ήθελε να βγάλει τα παπούτσια και να συνεχίσει ξυπόλυτος... Στην Πλατεία του Ψαριού είχε δει δυο αστυφύλακες να κάνουν τη νυχτερινή περιπολία τους. Όμως τώρα οι δρόμοι ήταν άδειοι και οι τοίχοι των σπιτιών αντηχούσαν τον ήχο των παπουτσιών και του μπαστουνιού του. Έτσι τρόμαξε όταν μια γυναικεία φωνή τον ρώτησε: «Για πού το βάλαμε, ομορφάντρα;»

Ο Τιμπόρ γύρισε το κεφάλι μουδιασμένα. Αριστερά του υπήρχε μια στεγασμένη πάροδος –στο σκοτάδι δεν μπορούσε να δει πού οδηγούσε– και στον τοίχο των σπιτιών αυτής της παρόδου έγερνε μια γυναίκα. Φορούσε ανοιχτόχρωμο φόρεμα και μια εσάρπα στους ώμους. Είχε μακριά σκούρα μαλλιά και βαμμένο στόμα. Κατά κάποιον τρόπο έμοιαζε με τη βαρόνη Γεσενάκ. Η προφορά της μαρτυρούσε ότι ήταν Σλοβάκα. Ο Τιμπόρ την κοίταξε, αλλά δεν είπε τίποτα.

«Έχουμε όρεξη για λίγο έρωτα;» Με αυτά τα λόγια σήκωσε ψηλά το φόρεμά της και αποκάλυψε μια γάμπα με άσπρη κάλτσα. Όταν ο Τιμπόρ κούνησε το κεφάλι μ' έναν τρόπο που θα

μπορούσε να ερμηνευτεί σαν ενδοιασμός, εκείνη μάζεψε ακόμα πιο πολύ το ύφασμα κι έτσι ο Τιμπόρ είδε μια καλτσοδέτα ν' αστράφτει στο μπούτι της.

«Όχι», είπε ο Τιμπόρ.

«Είσαι όμορφος και κύριος, θα σου κάνω καλή τιμή».

«Όχι».

Η γυναίκα χαμογέλασε, έβαλε το δάχτυλο στα χείλη και είπε: «Πέντε γρόσια. Ύστερα έδειξε με το ίδιο δάχτυλο τον κόλπο της και είπε: «Δέκα γρόσια».

Καθώς ο Τιμπόρ δεν αποφάσιζε να φύγει, εκείνη ξεκόλλησε από τον τοίχο. Έπιασε το ελεύθερο χέρι του, έσκυψε και τον φίλησε. Αν και ο Τιμπόρ έσφιξε τα χείλη, η γλώσσα της κατάφερε να διεισδύσει. Είχε θαυμάσια γεύση φρέσκων μυρωδικών, μέντας, λεμονιού και κανέλας, και ήταν τόσο έντονη, ώστε έκαψε τα χείλη του Τιμπόρ. Θυμήθηκε ένα δραγόνο φίλο που έλεγε ότι η ανάσα των εκδιδόμενων γυναικών μύριζε σαπίλα, επειδή όποιος τις φιλούσε άφηνε την άσχημη γεύση του κι αυτές οι εκατοντάδες γεύσεις μαζί γίνονταν μία ανυπόφορη, που μύριζε χειρότερα κι από ταν κώλο του Εωσφόρου, γι' αυτό οι πόρνες που σέβονταν κάπως τον εαυτό τους μασουλούσαν μυρωδικά για να μην τρομάζουν τους πελάτες τους.

Φιλώντας τον άπλωσε το χέρι της στο καβάλο του κι έπιασε αυτό που είχε σηκωθεί αυτόματα με το φιλή. Ο Τιμπόρ άνοιξε διάπλατα τα μάτια και είδε ότι εκείνη δεν κρατούσε τα δικά της κλειστά. Τέλειωσε το φιλή της και τον τράβηξε από το χέρι στο σκοτεινό δρομάκι. Δεν πρόβαλε πια καμιά αντίσταση.

Το έδαφος δεν είχε λιθόστρωτο και το χώμα είχε λασπώσει τόσο από τη βροχή, ώστε ο Τιμπόρ έπρεπε να προσέχει κάθε βήμα του. Ύστερα από λίγο το δρομάκι έκανε μια στροφή και κατέληγε σ' ένα στενό αδιέξοδο. Σε κάποιο κεφαλόσκαλο ήταν κου-

λουριασμένο ένα χαλάκι. Σ' αυτό κάθισε η πόρνη και σήκωσε το φόρεμά της.

Ο Τιμπόρ είπε πάλι «όχι» –προφανώς δεν ήταν ικανός πια να πει κάτι άλλο– και τότε η πόρνη σηκώθηκε.

«Καταλαβαίνω. Θέλεις να μείνεις πιστός στη μικρή σου δεσποινίδα που σε περιμένει. Πολύ ευγενικό εκ μέρους σου». Σηκώθηκε, πήρε το χαλάκι, έσπρωξε τον Τιμπόρ με την πλάτη στον τοίχο, άπλωσε το χαλάκι στα πόδια του και γονάτισε μπροστά του. Με εξασκημένες κινήσεις ξεκούμπωσε το παντελόνι του, έβγαλε το φαλλό του έξω και τον φίλησε κρατώντας τον με το ένα χέρι. Ύστερα από λίγα δευτερόλεπτα διέκοψε το έργο της και κοίταξε τον Τιμπόρ.

«Δώσε μου έξι γρόσια».

Ο Τιμπόρ κατάπιε το σάλιο του πριν μιλήσει. «Προηγουμένως είπες πέντε».

«Αυτό ίσχυε πριν, όμορφε κύριε. Να σταματήσω;»

Ο Τιμπόρ τής έδωσε τα λεφτά με τρεμάμενα χέρια. Εκείνη έχωσε χαμογελώντας τα κέρματα σε μια κρυφή τσέπη και συνέχισε. Αλλά ο Τιμπόρ δεν μπορούσε να το απολαύσει: όταν στεκόταν, τα παπούτσια του Ιακώβ τον πονούσαν ακόμα περισσότερο απ' ό,τι όταν περπατούσε. Χρειάστηκε να στηριχτεί στον τοίχο για να μην πέσει και δεν μπορούσε ν' αποφασίσει αν θα κοίταζε τον απέναντι τοίχο ή το κεφάλι της που με τερατώδη τρόπο πήγαινε πάνω κάτω σαν μηχανικό παιχνίδι. Δεν ήθελε πια αυτή τη γυναίκα σ' αυτό το σημείο του σώματός του. Η βαριά μέθη που ένιωθε πριν από λίγο είχε εξανεμιστεί. Έκλεισε τα μάτια, αλλά ούτε στο πλήρες σκοτάδι κατάφερε να φανταστεί εικόνες ωραιότερων γυναικών και ωραιότερου σκηνικού.

Από το δρόμο ακούστηκαν φωνές, μια γυναικεία και περισσότερες αντρικές. Ο Τιμπόρ άνοιξε ξανά τα μάτια. Ήταν αδύ-

νατον να ξεφύγει από αυτό το αδιέξοδο. Και οι φωνές πλησίαζαν. Έγιναν δυνατώτερες. Η πόρνη συνέχιζε απτόητη. Ξαφνικά η γυναίκα στο δρόμο φώναξε. Ο Τιμπόρ απώθησε το κεφάλι της πόρνης. Μια γυναίκα είχε φωνάξει· το χειρότερο ήταν πως η φωνή της του ήταν γνωστή. Η πόρνη δε διαμαρτυρήθηκε που ο Τιμπόρ την εγκατέλειψε. Κούμπωσε το παντελόνι του τρέχοντας, σκόνταψε κι έπεσε φαρδύς πλατύς στη λάσπη. Προσπάθησε να σηκωθεί με τη βοήθεια του μπαστουιού. Η γυναίκα συνέχισε να φωνάζει, αλλά και οι άντρες ακούγονταν τώρα πολύ δυνατώτερα.

Όταν πρόβαλε από το αδιέξοδο, ένας άντρας κρατούσε σφιχτά την Ελίζα από πίσω, ενώ ένας δεύτερος προσπαθούσε να λύσει τα κορδόνια της μπλούζας της. Μάταια όμως, καθώς η υπηρέτρια του Κέμπελεν τον κλοτσούσε διαρκώς. Είχε χάσει ήδη το ένα παπούτσι της. Όταν πέτυχε με το τακούνι την κοιλιά του ενός, εκείνος θύμωσε τόσο, ώστε της έριξε ένα σβουριχτό χαστούκι.

Κανείς από τους τρεις δεν είδε τον Τιμπόρ να πλησιάζει. Ο νάνος χτύπησε με το μπαστούνι το γόνατο του ενός κάνοντάς τον να διπλωθεί στο λιθόστρωτο στο ύψος στον Τιμπόρ. Τότε του έδωσε μια μπουνιά στο μέτωπο κι όταν το σαγόνι του άντρα έπεσε στο στήθος του, τον χτύπησε με το μπαστούνι στο σβέρκο τόσο δυνατά, ώστε το ξύλο έσπασε. Έπειτα ο νάνος περιέλαβε τον άλλο, που στο μεταξύ είχε αφήσει ελεύθερη την Ελίζα. Αυτή του έδωσε μια αγκωνιά στο στομάχι, εκείνος όμως δεν κατάλαβε σχεδόν τίποτα. Ήταν ακόμα πιο ψηλός κι ακόμα πιο μεθυσμένος από το φίλο του και επιπλέον φορούσε δερμάτινη ποδιά. Ο νάνος όρμησε πάνω του κι έπεσε μαζί του κάτω. Κυλίστηκαν στο λιθόστρωτο. Ο Τιμπόρ άρπαξε τον αντίπαλο από το λαρύγγι και το έσφιξε όσο μπορούσε με τα μικρά του χέρια, προσπαθώντας ν' αγνοήσει τις επώδυνες γροθιές που δεχόταν στο πρόσωπο και στο στομάχι. Βαθμιαία τα χτυπήματα ατόνησαν, το θύμα πάσχιζε να πάρει α-

νάσα και έσπρωχνε το κεφάλι του Τιμπόρ με τις χοντρές χερούκλες του. Είχε μακρύτερα χέρια. Ο Τιμπόρ αντιστεκόταν πεισματικά, οι μύες του έτρεμαν.

Στο μεταξύ, ο πρώτος είχε συνέλθει από την τρομάρα και τα χτυπήματα και είχε πιάσει ένα άδειο ξύλινο κασόνι που βρήκε σε κάποιο τοίχο. Πλησίασε τον Τιμπόρ από πίσω, αγνοώντας όμως την Ελίζα. Εκείνη του έβαλε τρικλοποδιά ρίχνοντάς τον κάτω και πριν προλάβει να σηκωθεί τον κλότισε στο κεφάλι. Τον πέτυχε στον κρόταφο και ο άντρας σωριάστηκε στο λιθόστρωτο χωρίς να βγάλει άχνα.

Η λαβή του Τιμπόρ χαλάρωσε, τα δάχτυλά του γλίστρησαν στον ιδρωμένο λαιμό του άντρα, που τελικά κατάφερε να τον σπρώξει. Ο Τιμπόρ έπεσε με την πλάτη και ταυτόχρονα αισθάνθηκε να κόβεται η αλυσίδα με το φυλαχτό όπου είχε μπλεχτεί το χέρι του αντιπάλου του. Γύρισε μπρούμυτα και σηκώθηκε, όμως ο άλλος είχε ήδη γίνει καπνός. Ο Τιμπόρ τον είδε να τρέχει. Κάτι ζεστό κυλούσε στο δεξί του μάτι, μάλλον είχε σκιστεί το φρύδι του. Αγγίζοντας την ανοιχτή πληγή διαπίστωσε ότι το πρόσωπό του ήταν λασπωμένο. Στα γειτονικά σπίτια άνοιγαν τώρα παντζούρια και άναβαν φώτα.

Ένα χέρι τον έπιασε από τον ώμο. Ο Τιμπόρ γύρισε απότομα, αλλά είδε ότι ήταν απλώς η Ελίζα που ανάσαινε εξίσου βαριά. Ο άλλος άντρας ήταν σωριασμένος στα πόδια τους. Κοίταξε τον Τιμπόρ κι εκείνος της ανταπέδωσε το βλέμμα με το μάτι που δεν ήταν βουλωμένο. Τα μαλλιά της ήταν ανακατεμένα. Ιδρώτας γυάλιζε στο δέρμα της, είχε μια γρατσουνιά στο μέτωπο και η μπλούζα της ήταν λυτή μέχρι το στήθος και βρόμικη από τα χέρια των αντρών που της είχαν επιτεθεί. Παρότι τα μάτια της ήταν διεσταλμένα από το φόβο και το στόμα της ανοιχτό, ο Τιμπόρ για μια στιγμή πίστεψε ότι δεν είχε αντικρίσει ποτέ τόσο ωραίο θέαμα.

Από τη μεριά που το είχε σκάσει ο άντρας με τη δερμάτινη ποδιά ακούστηκαν τώρα βήματα. Ήταν αστυφύλακες. Ο Τιμπόρ κοίταξε κάτω, αλλά δε βρήκε πουθενά το φυλαχτό του. Κοίταξε άλλη μια φορά την Ελίζα κι ύστερα έτρεξε προς την αντίθετη κατεύθυνση. Εκείνη έκανε μια κίνηση για να τον συγκρατήσει λέγοντας «Περίμενε», αλλά εκείνος ήταν ασυγκράτητος. Έτρεχε όσο πιο γρήγορα μπορούσε με τα ψεύτικα πόδια του.

Φτάνοντας ξανά στην Πλατεία του Ψαριού, επιβράδυνε το βήμα του. Γύρισε και είδε ότι κάποιος έτρεχε πίσω του: ήταν ο ένας από τους δύο αστυφύλακες που κουνούσε πέρα δώθε το μουσκέτο του. Ο Τιμπόρ ξανάρχισε να τρέχει, χάνοντας για μια στιγμή τον προσανατολισμό του. Θα μπορούσε να χωθεί στο «Χρυσό Ρόδο», όπου βρισκόταν ο Ιακώβ, αλλά τι βοήθεια θα του πρόσφερε; Δεξιά ήταν τα τείχη της πόλης με την κλειστή Πύλη του Βάιντριτς, αριστερά ο Δούναβης. Άρα η μόνη δυνατότητα που είχε ήταν να συνεχίσει να τρέχει ευθεία, προς το κάστρο. Ο αστυφύλακας φώναζε στον Τιμπόρ να σταματήσει, πρώτα στα γερμανικά κι έπειτα στα σλοβακικά.

Ο Τιμπόρ έπεσε. Μάλλον είχε σπάσει το ψεύτικο πόδι του. Αποδεσμεύτηκε από τα δυο προθέματα, τα πέταξε πάνω από μια μάντρα και συνέχισε ξυπόλυτος, έχοντας τώρα εμπόδιο το υπερβολικά μακρύ παντελόνι. Ο αστυφύλακας είχε πλησιάσει περισσότερο και, βλέποντας ότι ο δραπέτης δε σκόπευε να σταματήσει, δε σπαταλούσε πια την ανάσα του για να του το ζητήσει.

Ο Τιμπόρ μπήκε στον οικισμό Τσουκερμάντελ, μεταξύ του Δούναβη και της πλαγιάς του κάστρου, μιας στενής λωρίδας με ισόγεια κτίσματα που τα χώριζε ένας μοναδικός δρόμος δίχως φώτα. Εδώ δε μύριζε μόνο ψάρι αλλά και αίμα, μουρουνέλαιο και οξέα από τα βυρσοδεψεία. Είχε εξαντληθεί. Σε μια στροφή του δρόμου, τη στιγμή που ο διώκτης του δεν τον έβλεπε, ο Τι-

μπόρ πήδηξε την πλησιέστερη μάντρα κάποιου σπιτιού που ήταν από την πλευρά του ποταμού. Η απρόσεχτη προσγείωσή του στην αυλή ήταν οδυνηρή. Έπεσε πάνω σε πέτρες, μέταλλα και ξερά φύλλα σε μια εσοχή μεταξύ της μάντρας και μιας αποθήκης. Άκουσε απέξω τον αστυφύλακα να περνά τρέχοντας.

Ο Τιμπόρ κατάπие με δυσκολία. Σιγά σιγά η ανάσα του ηρέμησε και ο πόνος στα πνευμόνια και το τσίμπημα στη σπλήνα πέρασαν. Μάζεψε τα σκισμένα μπατζάκια του παντελονιού του. Η μια κάλτσα του ήταν κόκκινη στη φτέρνα, εκεί όπου το παπούτσι του Ιακώβ έκοβε το δέρμα. Θέλησε να τρίψει τα πονεμένα πόδια του, αλλά το παραμικρό άγγιγμα του προκαλούσε πόνο. Το όμορφο πράσινο πανωφόρι που του είχε ράψει ο Ιακώβ ήταν λασπωμένο, το ίδιο και το πρόσωπό του. Το αίμα στο φρύδι είχε σταματήσει να τρέχει, αλλά το φρύδι είχε πρηστεί έτσι ώστε μια σκούρα σκιά σκοτείνιαζε το οπτικό πεδίο του δεξιού ματιού του. Όταν βλεφάριζε, άκουγε τα κολλημένα ματόκλαδά του να θροϊζουν. Είχε καταστρέψει τα ρούχα του, είχε χάσει τα παπούτσια του, είχε ξοδέψει έξι γρόσια για μια ανολοκλήρωτη επαφή. Εκ των υστέρων σιχαινόταν τον εαυτό του. Δεν ήταν σύμπτωση που είχε χάσει το φυλαχτό με την Παναγία: πώς να έμενε κοντά του η Θεομήτωρ όταν εκείνος την είχε εγκαταλείψει ξανά; Ενστικτωδώς έπιασε το λαιμό απ' όπου δεν κρεμόταν πια η αγαπημένη εικόνα της, μια κίνηση που από το Κούνερσντορφ μέχρι αυτή τη νύχτα του χάριζε καθημερινά ασφάλεια. Τώρα τα δάχτυλά του έπιασαν το κενό. Ψιθύρισε ένα Άβε Μαρία και θυμήθηκε τη νύχτα που είχε πάρει το φυλαχτό.

Στις 12 Αυγούστου 1759, στους λόφους του Κούνερσντορφ κοντά στη Φρανκφούρτη, οι Πρώσοι στριμώχτηκαν από τα ρωσικά και

τα αυστριακά στρατεύματα. Οι Πρώσοι θωρακοφόροι ιππείς, που θα χτυπούσαν τον εχθρό από δεξιά, προέλαυναν με δυσκολία στη δύσβατη στέπα. Ο Ήχιουνερφλις, ένα ποταμάκι μεταξύ των δύο μετώπων, ήταν ένα γελοίο αποχετευτικό ρέμα, αλλά η κοίτη του είχε τόση λάσπη, ώστε τα πρωσικά κανόνια βούλιαζαν, και η μοναδική του γέφυρα ήταν τόσο στενή, ώστε τα οχήματα που τα κουβαλούσαν δε χωρούσαν να περάσουν. Δυο άλογα που καβαλούσε ο Φρειδερίκος Β' αναγκάστηκαν να τα εκτελέσουν, ένα τρίτο πυροβολήθηκε στη φλέβα του λαιμού τη στιγμή που ο βασιλιάς πατούσε την μπότα του στον αναβολέα. Μια ρωσική σφαίρα πέτυχε και τον ίδιο, αλλά σώθηκε από θαύμα χάρη σε μια χρυσή ταμπακέρα που είχε στην τσέπη του γιλέκου του. Ο βασιλιάς, συγκλονισμένος από την ήττα, έκανε τα πάντα, όπως και οι στρατιώτες του, για να πεθάνει στο πεδίο της μάχης. Ζήτησε μεγαλόφωνα να τον χτυπήσει ένα βόλι του εχθρού και να του αφαιρέσει τη ζωή, αλλά οι υπασπιστές του έπιασαν τα χαλινάρια του αλόγου του και κάλπασαν με το στρατάρχη τους σε ασφαλές σημείο. Αντί να κυνηγήσουν απνευστί το μεγάλο Φρειδερίκο, όπως ζήτησε ο Αυστριακός στρατάρχης Λάουντον, οι εξαντλημένοι Ρώσοι υπό το στρατηγό Σαλικόφ παρέμειναν στον τόπο του θριάμβου τους για να πανηγυρίσουν όλη τη νύχτα, και ο Λάουντον, που τα στρατεύματά του μόλις και έφταναν το ένα τέταρτο των ρωσικών, αναγκάστηκε θέλοντας και μη να συμμορφωθεί.

Ο Τιμπόρ ένωσε ευγνωμοσύνη όταν ο λοχαγός ανακοίνωσε σ' αυτόν και τους συντρόφους του ότι η μάχη είχε τελειώσει και πως δε θα κυνηγούσαν τους Πρώσους πέρα από τον ποταμό Όντερ, εκεί όπου έδυε τώρα ο ήλιος. Ένα βαρέλι νερό έκανε το γύρο κι ήπιαν γερές γουλιές επειδή η μέρα ήταν ανέφελη και είχε άπνοια: ήταν ίσως η πιο ζεστή μέρα της χρονιάς και το απόθεμα νερού στα στρατιωτικά παγούρια είχε εξαντληθεί γρήγορα. Οι δραγόν-

νοι έβγαλαν τις στολές τους, που ήταν σκονισμένες απέξω και ιδρωμένες από μέσα, και έτριψαν τη βρόμα από τα πρόσωπά τους. Κανείς δε μιλούσε. Αναστέναζαν αλλά δε θρηνούσαν, αφού το σύνταγμα τους είχε χάσει μόνο μια χούφτα άντρες, η διμοιρία του Τιμπόρ ούτε έναν. Από το λόφο όπου κάθονταν έβλεπαν τον Όντερ, πιο πέρα τη Φρανκφούρτη και γύρω της αμέτρητους καπνούς από φωτιές που δεν είχαν σβήσει: μικρές στήλες στο πεδίο της μάχης και μεγάλα σύννεφα πάνω από το Κούνερσντορφ, το Τρετίν, το Ράιπτσιγκ και το Σβέτιγκ, τα χωριά γύρω από τη Φρανκφούρτη, που οι Κοζάκοι τα είχαν κάψει για να ευχαριστηθούν την καταστροφή παρά για λόγους στρατηγικής. Μόνο την πέτρινη εκκλησία του Κούνερσντορφ δεν είχαν καταφέρει να καταβροχθίσουν οι φλόγες.

Έπειτα από μισή ώρα ο λοχαγός τούς κάλεσε πάλι. Έπρεπε να πάνε στο Ράιπτσιγκ για να αναζητήσουν στα χαλάσματα του χωριού Πρώσους φυγάδες. Σέρνοντας τ' άλογά τους από το χαλινάρι κατευθύνθηκαν μέσα από τα ξερά χόρτα προς το Ράιπτσιγκ. Είχε σκοτεινιάσει όταν έφτασαν στο χωριό. Λίγες φωτιές φώτιζαν εδώ κι εκεί ακόμα τη νύχτα, αλλά τα υπόλοιπα σπίτια είχαν γίνει ήδη αναμμένα κάρβουνα και στάχτη. Μερικοί άντρες έμειναν με τα άλογα στην είσοδο του χωριού –ανάμεσά τους και ο Τιμπόρ, το παιδί για όλες τις δουλειές– για να τα ποτίσουν στον Άιλανγκ, το τοπικό ρυάκι. Οι υπόλοιποι με τα τουφέκια έτοιμα και τις ξιφολόγχες γυμνές διέσχισαν τους πυρακτωμένους δρόμους που ήταν πιο ζεστοί απ' ό,τι τη μέρα με τον ήλιο. Όταν έπεφτε κάποιο απανθρακωμένο δοκάρι, οι σπίθες πετάγονταν ψηλά και μπερδεύονταν στον ουρανό με τ' αστέρια.

Μετά την αναγνώριση του άδειου χωριού, η διμοιρία χωρίστηκε σε δύο ομάδες γύρω από το Ράιπτσιγκ: οι Τιμπόρ, Γιόζεφ, Βέντσελ, Εμάνουελ, Βάλτερ και ο Άνταμ, ο δεκανέας τους, στρα-

τοπέδευσαν ανάμεσα στο ανατολικό άκρο του χωριού και του χαρτόμυλου, που ήταν το μόνο κτίσμα που οι Ρώσοι είχαν αφήσει όρθιο. Ο Γιόζεφ ορίστηκε φρουρός της πρώτης βάρδιας. Οι υπόλοιποι έκαναν τις κουβέρτες τους ρολό και αποκοιμήθηκαν αμέσως μ' αυτές προσκέφαλο.

Τη νύχτα ο Τιμπόρ ξύπνησε κάθιδρος. Έμεινε ξαπλωμένος, χάζευε τον ουρανό και αφουγκραζόταν τους γρύλους, το μур-μυρητό του Άιλανγκ, τους ήχους της φτερωτής του μύλου και την ανάσα των αντρών. Ο Βέντσελ, που κρατούσε σκοπιά, είχε γείρει σ' ένα δέντρο και είχε αποκοιμηθεί. Ο Τιμπόρ σηκώθηκε και περπατώντας ξυπόλυτος στη χλόη κατέβηκε στο ρυάκι, ήπιε λίγο νερό με τη χούφτα και ξέπλυne τον ιδρώτα από το πρόσωπό του. Καθώς ξεκούμπωνε το παντελόνι του για να ουρήσει, ο θόρυβος της φτερωτής του μύλου, που τον άκουγε από την άφιξή τους στο χωριό, σταμάτησε απότομα. Ο ήχος δεν ήταν έντονος, όμως τώρα δεν ακουγόταν καθόλου. Ο Τιμπόρ προσπάθησε να διακρίνει κάτι στο σκοτάδι, αλλά δεν έβλεπε παρά μόνο περιγράμματα. Έριξε μια ματιά στους συντρόφους του. Όλοι κοιμούνται.

Περπατώντας στην αμμουδερή όχθη, κόντρα στο ρεύμα του ρυακιού, ο Τιμπόρ κατευθύνθηκε προς το μύλο. Ενώ προχωρούσε, ο θόρυβος ξανάρχισε. Ίσως προηγουμένως ένα κλαδί να είχε πιαστεί απλώς στη φτερωτή. Παρ' όλα αυτά, ο Τιμπόρ συνέχισε το δρόμο του. Η πόρτα του μύλου ήταν κλειδωμένη, αλλά κάποιιο παράθυρο ήταν ανοιχτό. Ο Τιμπόρ κοίταξε μέσα. Στα σκοτεινά μπόρεσε να διακρίνει αρκετούς τροχούς και ιμάντες που συνέδεαν το μύλο με τη φτερωτή, επίσης ένα μεγάλο καζάνι, ένα σωρό κουρέλια και καυσόξυλα και, τέλος, μακρόστενα φύλλα χαρτιού που στέγνωναν κρεμασμένα στην οροφή και έμοιαζαν με ορθογώνια σύννεφα που φώτιζαν το χώρο μ' ένα ιδιότυπο φως. Η πόρτα που οδηγούσε στο διπλανό χώρο ήταν κλειστή. Στο πάτω-

μα δίπλα στο μύλο ήταν ξαπλωμένος κάποιος: μια γυναίκα που είχε προσκέφαλο μια προβιά. Κοιμόταν. Τα χέρια και τα πόδια της ήταν δεμένα με λουριά, ένα χοντρό ύφασμα της φίμωνε το στόμα.

Ο Τιμπόρ βεβαιώθηκε ότι είχε το μικρό μαχαίρι πάνω του και σάλταρε μέσα. Ο θόρυβος του μύλου κάλυπτε τα βήματά του. Όταν πλησίασε τη γυναίκα είδε ότι δεν ήταν ξαπλωμένη πάνω σε προβιά αλλά σ' ένα ολόκληρο νεκρό αρνί που είχε μια τρύπα από σφαίρα στο μέτωπο. Η γυναίκα ήταν ζωντανή. Όταν ο Τιμπόρ θέλησε να λύσει τα δεσμά της, εκείνη πετάχτηκε από τον ύπνο και επιχείρησε να φωνάξει. Ο Τιμπόρ της έκανε νόημα να μη μιλήσει, αλλά ήταν ήδη αργά: κάποιος την άκουσε. Η πόρτα του διπλανού χώρου άνοιξε κι εμφανίστηκε ένας στρατιώτης. Ο Τιμπόρ ανακουφίστηκε: δεν ήταν Πρώσος αλλά Ρώσος. Ένας Ρώσος αξιωματικός. Ο Τιμπόρ βιάστηκε να πει τις λίγες ρωσικές λέξεις που τους είχαν μάθει: «Αυστρία» και «φίλος». Ο Ρώσος απάντησε στη μητρική του γλώσσα, χαμογέλασε και δεν έπαψε να μιλάει ενώ πλησίαζε τον Τιμπόρ που κουνούσε το κεφάλι παρότι δεν καταλάβαινε τίποτα. Ύστερα ο Ρώσος έδειξε τον εαυτό του, τον Τιμπόρ και τη γυναίκα κι έκανε μια μονοσήμαντη χειρονομία. Ο Τιμπόρ δεν αντέδρασε κι όταν ο Ρώσος επανέλαβε με ακόμα μεγαλύτερη σαφήνεια τη χειρονομία, κούνησε αρνητικά το κεφάλι. Ο Τιμπόρ ήταν ένας έφηβος νάνος αντιμέτωπος μ' έναν ενήλικο Ρώσο στρατιώτη. Έπρεπε να τρέξει στο στρατόπεδο και να φέρει βοήθεια.

«Φριτς»,* είπε ο Ρώσος κι έδειξε πάλι τη γυναίκα.

«Ξέρω», απάντησε ο Τιμπόρ, «αλλά δε θέλω. Ευχαριστώ και αντίο».

* Υποτιμητικά ο Πρώσος, εδώ η Πρωσίδα. (Σ.τ.Μ.)

Η δεμένη γυναίκα κλαψούρισε όταν ο Τιμπόρ κατευθύνθηκε προς στην πόρτα. Ο Ρώσος, που μάλλον διαισθάνθηκε τι είχε ο νάνος κατά νου, τον άρπαξε από το σβέρκο. Ο Βάλτερ τού είχε μιλήσει γι' αυτή τη λαβή: έτσι τσάκιζαν το λαιμό. Αντί λοιπόν να προβάλει αντίσταση, κούνησε το κεφάλι του προς την αντίθετη κατεύθυνση. Ταυτόχρονα τράβηξε το μαχαίρι από τη ζώνη του και το έμπηξε στο μηρό του αξιωματικού. Με μια κραυγή πόνου και έκπληξης ο Ρώσος άφησε τον Τιμπόρ κι εκείνος έτρεξε να καλυφθεί πίσω από το χαρτόμυλο. Ο Ρώσος έβγαλε τη λάμα από τη σάρκα και πέταξε απρόσεχτα το μαχαίρι. Χαμογέλασε ξανά πονηρά κι άρχισε να μιλάει στον Τιμπόρ και να τον πλησιάζει. Όταν έφτασε στο χαρτόμυλο, τράβηξε ένα μεγάλο μοχλό που συνέδεε το χαρτόμυλο με τη φτερωτή άντλησης. Οι τροχοί και οι ιμάντες κινήθηκαν με θόρυβο και οι μηχανικοί βραχίονες άρχισαν την άντληση στην κενή δεξαμενή. Με αυτό τον τρόπο ο Ρώσος ήθελε προφανώς να εμποδίσει τον Τιμπόρ να περάσει κάτω από τη μηχανή και να ξεφύγει. Ωστόσο, εκείνος το αποτόλμησε. Όταν ο Ρώσος έκανε το γύρο του χαρτόμυλου για να πιάσει τον Τιμπόρ, εκείνος πήδηξε πάνω από έναν ιμάντα και σκαρφάλωσε σ' έναν πλαγιαστό κωνικό τροχό. Όμως ο αξιωματικός τον άρπαξε από το πόδι και τον ακινητοποίησε. Ο αστράγαλος του Τιμπόρ και το χέρι του αξιωματικού γλίστρησαν ανάμεσα σε δυο κώνους του τροχού και όταν ο τροχός κινήθηκε, τα μέλη τους πιάστηκαν στα δόντια του γειτονικού τροχού. Ο Τιμπόρ ούρλιαξε, ο Ρώσος χαμογέλασε ειρωνικά. Το σύστημα των τροχών ακινητοποιήθηκε. Ο Τιμπόρ και ο διώκτης του είχαν κολλήσει κι ο Τιμπόρ δεν ήξερε πώς θα ελευθερωνόταν από κει. Με την παραμικρή κίνηση ο πόνος μεγάλωνε αφού η πίεση του μηχανισμού παρέμεινε αμείωτη. Έπρεπε να έρθουν κάποιοι δυνατοί άντρες για να γυρίσουν προς τα πίσω τον τροχό.

Με το ελεύθερο αριστερό χέρι του ο Ρώσος έπιασε την μπόια του και τράβηξε ένα σπιλέτο. Ο Τιμπόρ ήταν ξαπλωμένος μπροστά του στον τροχό σαν πάνω σε θυσιαστήριο. Ο Ρώσος είπε πάλι κάτι κι έπειτα σταμάτησε. Έπεσε μια τουφεκιά. Ο Ρώσος φώναξε σαν να τον είχε τσιμπήσει σφήκα, το σπιλέτο του 'πεσε από το χέρι και συσπάστηκε από τον πόνο. Στο πλευρό του έχασκε μια τρύπα. Βλαστήμησε, έπιασε με το ελεύθερο χέρι την πληγή, την έξυσε όπως θα έξυνε ένα τσίμπημα εντόμου, έριξε μερικές κλοτσιές αμηχανίας και ύστερα ξεψύχησε. Λίγο πριν τσουβαλιστεί πάνω στον τροχό, τα χέρια του έσφιξαν ακόμα πιο δυνατά το πόδι του Τιμπόρ.

Στην πόρτα στεκόταν ο Βάλτερ με το όπλο τώρα κατεβαμένο.

«*Parbleu!** Πάμε να φύγουμε!» είπε. «Είναι Ρώσος. Απ' αυτούς που κάνουν τον καμπόσο. Αλλά οι Ρώσοι είναι με το μέρος μας».

Είχαν έρθει τρεις: ο Βάλτερ, ο Εμάνουελ και ο δεκανέας Άνταμ. Ελευθέρωσαν τον Τιμπόρ από τους τροχούς. Το πόδι του ήταν κοκκινισμένο και μελανιασμένο, αλλά τα κόκαλα άθικτα. Ύστερα ελευθέρωσαν τη γυναίκα που καταγόταν από το Ράιπτσιγκ και δεν είχε καταφέρει να το σκάσει εγκαίρως. Ο Εμάνουελ πρότεινε χαζογελώντας να κάνουν τη δουλειά που δεν είχε καταφέρει να τελειώσει ο Ρώσος, αλλά ο δεκανέας τον επανέφερε αυστηρά στην τάξη. Η γυναίκα ευχαρίστησε τους τέσσερις άντρες δίνοντας στον καθένα ένα φιλί στο μάγουλο. Στον Τιμπόρ έδωσε την αλυσίδα με το μικρό φυλαχτό της Παναγίας που φορούσε στο λαιμό της και του ευχήθηκε να τον προστατεύει πάντα. Έπειτα έβαλε τα κλάματα. Ο Βάλτερ θέλησε να την παρηγορήσει, όμως ο Άνταμ τού είπε ότι δεν ήταν δουλειά τους να παρηγορούν Πρωσίδες και την έδιωξε.

* Για το Θεό. Γαλλικά στο πρωτότυπο. (Σ.τ.Μ.)

Ο Εμάνουελ ζήτησε από το δεκανέα την άδεια να κάψει τουλάχιστον το μύλο. Τα στεγνά κουρέλια άρπαξαν αμέσως φωτιά. Το θέαμα του χαρτιού που καιγόταν στη στέγη ήταν όμορφο σαν πυροτέχνημα, έτσι οι στρατιώτες παρέμειναν στο εσωτερικό του μύλου μέχρις ότου η ζέστη έγινε ανυπόφορη. Μαζί με το κτίσμα άφησαν να γίνει στάχτη και ο Ρώσος αξιωματικός που το δεξί του πόδι σφάδαζε μέχρι τέλους σαν τα πόδια νεκρού εντόμου. Αντίθετα, το αρνί το πήραν μαζί τους στο στρατόπεδο –ο Βάλτερ κουβάλησε στην πλάτη του τον Τιμπόρ– και στη λάμψη του χαρτόμυλου που καιγόταν έκαναν μεσονύκτιο τοιμπούσι.

Από τότε, από τα δεκαπέντε του χρόνια, είχε ο Τιμπόρ το φυλαχτό. Και τώρα το είχε χάσει. Στη λάσπη ενός δρόμου του Πρέσμπουργκ.

Άκουσε βήματα να περνούν έξω από το μαντρότοιχο. Ο διώκτης του επέστρεφε μάλλον στην Πλατεία του Ψαριού, να βρει τον άλλο αστυφύλακα, το χτυπημένο αλλά και την Ελίζα. Τι στην ευχή είχε οδηγήσει την Ελίζα εκεί, νυχτιάτικα, στη συνοικία των παραδών; Απ' ό,τι ήξερε ο Τιμπόρ, έμενε στο παλιό δωμάτιο της Δωροθέας κι αυτό ήταν στη Σπιτάλ-γκάσε, κοντά στο σπίτι των Κέμπελεν. Και ποιοι ήταν οι δύο άντρες; Ο Τιμπόρ ένιωθε περήφανος που την είχε βοηθήσει, κι ας μην ήξερε εκείνη ποιος ήταν. Αν και βρίσκονταν τόσο κοντά ο ένας στον άλλο όταν ο Τιμπόρ καθόταν μέσα στον Τούρκο σκακιστή κι εκείνη σέρβιρε τους καλεσμένους του Κέμπελεν, μάλλον δε θα συναντιούνταν ποτέ πια και το φευγαλέο άγγιγμά της λίγο νωρίτερα, στην προσπάθειά της να τον συγκρατήσει, θα ήταν το μοναδικό.

Σηκώθηκε. Πόσο πιο κοντός ήταν τώρα! Όλη του τη ζωή ήταν κοντός, αλλά φορώντας λίγες ώρες τα ξυλοπάπουτσα του Ια-

κώβ είχε συνηθίσει το νέος ύψος. Ο μαντρότοιχος από αυτή την πλευρά παραήταν ψηλός για να σκαρφαλώσει. Έπρεπε να βρει άλλο τρόπο να βγει έξω.

Βγήκε από την εσοχή μεταξύ μαντρότοιχου και αποθήκης και προχώρησε στην περικλειστη αυλή του σπιτιού. Για μια στιγμή τρόμαξε: στο μισοσκόταδο είδε πλήθος προσώπων να τον καρφώνουν με το βλέμμα. Όμως αυτά τα πρόσωπα ήταν σκούρα και ακίνητα και τέλειωναν λίγο πιο κάτω από το λαιμό. Είχε βρεθεί μπροστά σε μια συλλογή γλυπτών ή στο εργαστήριο κάποιου γλύπτη. Στην αυλή υπήρχαν περίπου είκοσι προτομές από μέταλλο, μερικές ήταν στερεωμένες σε βάθρα από πέτρα ή ξύλο, αλλά οι περισσότερες απλώς στέκονταν ή ήταν τοποθετημένες στο έδαφος. Μερικές είχαν καρφωμένο το βλέμμα στ' αστέρια, άλλες κάτω στις πέτρινες πλάκες, μερικές κοίταζαν διαγώνια την αυλή, άλλες κάποιο τοίχο. Ένα ζευγαράκι προτομών αλληλοκοιταζόταν με διεσταλμένα μάτια, λες κι αγωνίζονταν ποιος θα αναγκάσει τον άλλο να κλείσει πρώτος τα μολυβένια βλέφαρα. Τριγύρω ήταν συγκεντρωμένα τόσο πολλά πρόσωπα, ώστε διαρκώς τουλάχιστον ένα ζευγάρι μάτια παρακολουθούσε τον Τιμπόρ. Όπου κι αν στεκόταν ένιωθε πάνω του βλέμματα. Πόσο παράξενα ήταν αυτά τα πρόσωπα! Δεν ήταν σαν εκείνα που έβλεπε κανείς χυμένα σε μέταλλο, δεν ήταν βασιλιάδες και αυτοκράτορες, στρατηγοί ή κληρικοί με καθαρά χαρακτηριστικά, περήφανο βλέμμα και τέλεια περούκα, αλλά αντρικά κεφάλια χωρίς μαλλιά, με γυμνό λαιμό και στήθος, έτσι ώστε μπορούσες να συγκεντρωθείς απόλυτα στις άσχημες γκριμάτσες που έκαναν. Κάθε πρόσωπο εξέφραζε διαφορετικό συναίσθημα: το ένα έδειχνε θλίψη, το άλλο έκπληξη, κάποια θυμό, ένα άλλο βλακεία, αυτό εδώ κούραση, εκείνο εκεί αηδία. Η ευθυμία, η λαγνεία, η δυσθυμία και η δυσφορία καταγράφονταν σ' αυτά πιο ζωντανά απ' ό,τι σε ζωντανούς ανθρώπους.

Με διαφορετική ρυτίδωση γύρω από τα μάτια και το στόμα, στο λαιμό, στο μέτωπο και στη μύτη, σ' αυτή την παράξενη συλλογή είχαν χυθεί σε μολύβι και χαλκό για την αιωνιότητα όλα τ' ανθρώπινα συναισθήματα. Ο Τιμπόρ συνειδητοποίησε ότι τα πρόσωπα δεν ήταν διαφορετικά, αλλά η ίδια πάντα φάτσα σε πολυάριθμες κόπες.

Άκουσε ένα θόρυβο από το σπίτι, κάποιος στέναζε μάλλον από πόνους. Εκείνη τη στιγμή αντιλήφθηκε ότι μέσα υπήρχε φως. Μια μεγάλη πόρτα οδηγούσε από την περικλειστη αυλή στο δρόμο, αλλά φαινόταν καλά αμπαρωμένη. Γλίστρησε προς το φωτισμένο παράθυρο και κοίταξε μέσα. Στο φως αρκετών λυχναριών καθόταν με την πλάτη γυρισμένη στον Τιμπόρ ένας μεγαλόσωμος άντρας. Στον πάγκο που είχε μπροστά του υπήρχε στη μια μεριά ένας καθρέφτης και στην άλλη μια μικρή προτομή από υγρό πηλό που ο καλλιτέχνης κατεργαζόταν με τα δάχτυλα και με ξύλινες σπάτουλες. Το πάνω μέρος του σώματός του ήταν γυμνό, αλλά στο κεφάλι φορούσε μπαρανίκα, το γούνινο σκουφί των ντόπιων αγροτών. Ο άντρας έπλαθε τον πηλό, σταματούσε, έπιανε τα πλευρά του δεξιά και τα τσιμπούσε τόσο δυνατά μέχρι ν' ασπρίσει το κρέας ανάμεσα στα δάχτυλά του. Προσπαθούσε να καταπνίξει το βογκητό του, αλλά συνέχιζε το οδυνηρό τσίμπημα για περισσότερο από μισό λεπτό μελετώντας ταυτόχρονα την γκριμάτσα του στον καθρέφτη. Μπορούσε κανείς να υποθέσει ότι το πήλινο κεφάλι μπροστά του είχε τα ίδια χαρακτηριστικά με τα πολυάριθμα κεφάλια της αυλής, τα χαρακτηριστικά του άντρα στον καθρέφτη. Ο Τιμπόρ είδε στον καθρέφτη το είδωλο του ζωντανού πρωτοτύπου όλων των άψυχων αντιγράφων. Είδε όμως και κάτι ακόμα: ότι τα μάτια του άντρα τον κοίταζαν μέσα από τον καθρέφτη. Μάταια έλπιε ότι ίσως να μην τον είχε προσέξει στο σκοτάδι: ο άντρας πετάχτηκε αμέσως πάνω.

Ο Τιμπόρ έκανε ένα βήμα πίσω. Είχε παγιδευτεί σ' αυτή την αυλή. Το μόνο που μπορούσε να ελπίζει ήταν ότι ο γλύπτης θα τον εισάκουε και θα τον άφηνε να φύγει. Αλλά όταν άνοιξε η πόρτα και το φως του λυχναριού φώτισε ένα τρίγωνο της αυλής, ο Τιμπόρ είδε ότι ο άντρας κρατούσε πιστόλι. Φώναξε: «Φύγε, φύγε, δε θα με πιάσεις!»

Ο Τιμπόρ θέλησε να πει κάτι, αλλά τι θα μπορούσε να αντιτάξει σ' αυτή την αποστομωτική δήλωση; Έτρεξε προς την εξώπορτα, αν και ήξερε πως θα ήταν κλειδωμένη. Ο γλύπτης άκουσε τα βήματά του, γύρισε και τον σημάδεψε με το πιστόλι.

«*Vade retro!*»* φώναξε και πάτησε τη σκανδάλη. Μια λευκή φλόγα βγήκε από το όπλο.

Αν ο Τιμπόρ είχε το ύψος κανονικού άντρα, η σφαίρα θα είχε διαπεράσει το κεφάλι του. Τώρα όμως χτύπησε μια προτομή που βρισκόταν λίγο ψηλότερα πίσω του –το ομοίωμα του καλλιτέχνη που χασμουριόταν– ακριβώς στο ανοιχτό στόμα. Η μολυβένια σφαίρα χτύπησε το μολυβένιο φάρυγγα που την κατάπιε υποκόπως. Ο γλύπτης κατέβασε το όπλο και πλησίασε τον Τιμπόρ.

«Μπορώ να σε αλυσοδέσω! Θα σε πιάσω πριν με πιάσεις», φώναξε. Ο Τιμπόρ έτρεξε προς την ανοιχτή πόρτα, ήταν η μόνη διαφυγή, αλλά ο διώκτης του του έκλεισε το δρόμο προς το εργαστήριο. Οι δυο άντρες έτρεξαν ανάμεσα στις προτομές σαν παιδιά που έπαιζαν κυνηγητό στο δάσος. Ο γλύπτης ήταν πιο γρήγορος και πιο ευκίνητος από τον Τιμπόρ κι όταν ο νάνος έκανε ένα σάλτο προς την πόρτα, ο διώκτης του του έπιασε τα πόδια από πίσω και τον έριξε κάτω. Ενώ γελούσε ακόμα θριαμβευτικά, ο Τιμπόρ γύρισε ανάσκελα. Το γέλιο του γλύπτη κόπηκε αμέσως. Το φως από το εργαστήριο έπεσε στο πρόσωπο του Τιμπόρ και

* Πήγαινε πίσω. Λατινικά στο πρωτότυπο. (Σ.τ.Μ.)

φάνηκε πια καθαρά ότι ο γλύπτης τον είχε μπερδέψει με κάποιον άλλο. Έκπληξη διαγράφηκε στο πρόσωπό του. Άφησε τον Τιμπόρ κι όταν εκείνος δεν έκανε κάποια κίνηση για να σηκωθεί, τον βοήθησε να σταθεί στα πόδια του.

«Λυπάμαι», είπε μιλώντας ξαφνικά γλυκά, «τι σου έκανα το τέρας;» Πλησίασε το χέρι του στο φρύδι του Τιμπόρ, αλλά λίγο πριν αγγίξει την πληγή σταμάτησε. «Έλα, θα το περιποιηθούμε».

Ο Τιμπόρ τον ακολούθησε στο εργαστήριο. Ο καλλιτέχνης τον έβαλε να καθίσει σε μια καρέκλα κι έφερε μια λεκάνη με νερό και μια πετσέτα. Πρώτα έπλυne τον ξεραμένο πηλό από τα δικά του δάχτυλα κι έπειτα καθάρισε τη λάσπη και το αίμα από το πρόσωπο του Τιμπόρ. Κάθε τόσο του ζητούσε συγγνώμη για τις πληγές που πίστευε ακράδαντα ότι του είχε προκαλέσει ο ίδιος και τον διαβεβαίωνε ότι από ανοησία τον είχε μπερδέψει με κάποιον άλλο. Πήρε ένα σκέπασμα από το κρεβάτι του και το έριξε στους ώμους του Τιμπόρ. Ύστερα πήγε στην κουζίνα, δυο δωμάτια παρακάτω, κι ο Τιμπόρ άκουσε τον ήχο κατασαρολικών και νερού.

Ο νάνος εκμεταλλεύτηκε το χρόνο για να ρίξει μια ματιά στο μικρό εργαστήριο που μάλλον ήταν και η κατοικία του καλλιτέχνη. Υπήρχε ένα κρεβάτι, ένα μεγάλος πάγκος εργασίας και αρκετές καρέκλες, πολλές πιατέλες και κανάτια, εργαλεία και βιβλία με τίτλους όπως *Μικροκοσμικά Πρελούδια του Νέου Ουρανού και της Νέας Γης*, *Περί της Ορατής Πυρακτωμένης και Φλογοβόλας Φωτιάς των Πανάρχαιων Σοφών* ή *Οι Επτά Ιεροί Στυλοβάτες του Χρόνου και της Αιωνιότητας*. Σ' έναν τοίχο ήταν ακουμπισμένα αρκετά αλαβάστρινα μενταγιόν. Τα πρόσωπα που απεικονίζονταν σ' αυτά ήταν συνηθισμένα και δεν έκαναν καμιά γκριμάτσα. Ο Τιμπόρ αναγνώρισε ένα από αυτά: ήταν ο μαγνητιστής, ο θεραπευτής με το μανδύα, που με τη δύναμη του ζωικού μαγνητισμού είχε θεραπεύσει τον Τιμπόρ και τους άλλους συγκεντρωμένους γύρω από τον κάδο.

Ο Τιμπόρ κοίταξε το πήλινο κεφάλι με το οποίο ασχολούνταν ο γλύπτης λίγο νωρίτερα. Τα μάτια του ήταν γουρλωμένα, το στόμα ανοιχτό, το πιγούνι κρεμόταν χαλαρό, το κεφάλι έγερνε λιγάκι πίσω και οι μύες του λαιμού ήταν τεντωμένοι. Ήταν αδιαμφισβήτητο τι παρίστανε αυτή η γκριμάτσα: φρίκη, φόβο μπροστά σε κάτι άγνωστο, απωθητικό, φοβερό, τερατώδες. Ο Τιμπόρ είχε δει αυτή την έκφραση λίγο πριν, όχι στο πρόσωπο του καλλιτέχνη, αλλά στην Ελίζα. Η υπηρέτρια του Κέμπελεν τον είχε κοιτάξει έτσι ακριβώς, ενώ ο ίδιος θαύμαζε την ομορφιά της, μια απεγάδιαστη ομορφιά που δεν μπορούσε να την αλλοιώσει ούτε αυτός ο μορφασμός της αηδίας. Η ματιά του γλίστρησε από την πήλινη προτομή στον καθρέφτη και αντίκρισε το πρόσωπό του –το πρησμένο πιγούνι κοβόταν στο κάτω μέρος του καθρέφτη λόγω του ύψους του–, ένα πρόσωπο με θαμπά μαύρα μαλλιά και καστανά μάτια, που κούρνιαζαν σαν δειλά κοράκια βαθιά στις κόγχες τους, ανόητα μάγουλα μικρού κοριτσιού, παντού φουσκάλες και λακούβες, ένα πρόσωπο σαν ζυμάρι που δεν είχε φουσκώσει στο φούρνο, κι όλα αυτά πάνω στο κακόσχημο, πατατοειδές σώμα ενός νάνου. Τι περίμενε; Να πέσει η Ελίζα γοητευμένη στην αγκαλιά του σωτήρα της; Οι γυναίκες στη Βιέννη είχαν απελευθερωθεί από το μαγνητισμό κι επιπλέον ο ίδιος φορούσε μια υπέροχη μάσκα, η πόρνη πριν από λίγο και η άλλη παλιότερα είχαν πληρωθεί για τις τρυφερότητές τους, ενώ το κορίτσι στο Γκραν τού είχε δοθεί επειδή ήταν κι εκείνο άσχημο. Τώρα τα χαρακτηριστικά του προσώπου του ασχήμυναν ακόμα περισσότερο: τα μάτια στένεψαν, οι άκρες των χειλιών κρέμασαν, το πιγούνι άρχισε να τρέμει από το κλάμα. Παρατηρούσε τον εαυτό του να κλαίει: το τερατώδες τράνταγμα ενός τερατώδους κορμού από τα αναφιλητά. Ακολούθησε το μονοπάτι των δακρύων του στις αυλακώσεις του προσώπου του, είδε τη μύξα να στάζει από τη μύτη του κι όσο

περισσότερο έκλαιγε τόσο πιο άσχημος γινόταν, κι όσο πιο άσχημος γινόταν τόσο περισσότερο έκλαιγε για την ασχήμια του.

«Γιατί κλαις;» τον ρώτησε ο γλύπτης χωρίς ίχνος συμπόνιας στη φωνή.

Ο Τιμπόρ δεν είχε ακούσει τον άντρα να επιστρέφει. Άφησε στο τραπέζι μια τσαγιέρα και δυο φλιτζάνια από κινεζική πορσελάνη και σέρβιρε ένα ασπριδερό, καυτό ρόφημα. Ο Τιμπόρ σκούπισε τα δάκρυα από το πρόσωπό του, πρώτα με το σκέπασμα που είχε στους ώμους κι ύστερα με το μανίκι του πανωφοριού του.

«Θέλει και ρώτημα;» είπε ο Τιμπόρ, «επειδή είμαι άσχημος».

Ο γλύπτης τού έδωσε το ένα φλιτζάνι. Οι δυο άντρες έμειναν σιωπηλοί για λίγο. Ο Τιμπόρ έπιασε το φλιτζάνι και με τα δύο χέρια και ρούφηξε με τη μύτη τον ατμό. Ήταν καυτό νερό με γάλα.

«Κοίταξέ με», είπε ο γλύπτης, «και πες μου αν με βρίσκεις άσχημο».

Ο Τιμπόρ παρατήρησε τον άντρα απέναντί του, του οποίου το πρόσωπο ήταν κανονικό, όπως ο γυμνός κορμός του. Κούνησε αρνητικά το κεφάλι. Θα έδινε τα πάντα για ένα κορμί σαν αυτό.

«Και τα πρόσωπα έξω στην αυλή;»

«Ναι, αυτά είναι άσχημα».

«Όμως αυτά εκεί έξω είμαι εγώ, εγώ και μόνο εγώ, σε χαλκό, μολύβι και κασσίτερο, και οι γκριμάτσες που κάνω σ' αυτά είναι συνηθισμένες. Πρέπει να καταλάβεις, λοιπόν, ότι η ασχήμια είναι κάτι σχετικό. Όπως ένας ωραίος άντρας μπορεί να είναι άσχημος, έτσι και ένας άσχημος μπορεί να είναι ωραίος. Όλοι κουβαλάμε τα πάντα μέσα μας».

Ενώ ο Τιμπόρ συλλογιζόταν αυτά που μόλις είχε ακούσει, ο γλύπτης έκλεισε πάλι την πόρτα της αυλής και τη διπλομαντάλωσε.

«Ποιον περιμένετε προηγουμένως;» τον ρώτησε ο Τιμπόρ.

«Το πνεύμα των αναλογιών», απάντησε ο άντρας. Στάθηκε στο παράθυρο, απ' όπου λίγο νωρίτερα είχε ανακαλύψει τον Τιμπόρ, και κοίταξε έξω.

Επειδή ο καλλιτέχνης δεν έδωσε περισσότερες εξηγήσεις, ο Τιμπόρ ρώτησε ξανά: «Ποιον;»

«Το πνεύμα των αναλογιών. Έρχεται τη νύχτα, μερικές φορές και τη μέρα, για να εμποδίσει τη δουλειά μου. Δε θέλει να ανακαλύψω το μυστικό των αναλογιών».

«Δεν καταλαβαίνω...»

«Τα πάντα στον κόσμο υπόκεινται στους κανόνες των αναλογιών. Κάθε πράγμα σχετίζεται με όλα τ' άλλα βάσει μιας συγκεκριμένης αναλογίας. Το ίδιο και το πρόσωπό μας σέ σχέση με το υπόλοιπο σώμα. Όταν αισθάνομαι πόνο σε κάποιο μέρος του σώματός μου, το πρόσωπό μου συσπάται μ' ένα συγκεκριμένο τρόπο». Τσίμπησε τα πλευρά του δεξιά κι έκανε το μορφασμό που έκανε και η πήλινη προτομή. «Υπάρχουν εξήντα τέσσερις τέτοιοι μορφασμοί. Πολλοί από αυτούς είναι έτοιμοι εκεί έξω στην αυλή. Όμως δε θα ησυχάσω αν δεν τους έχω και τους εξήντα τέσσερις χυμένους σε μέταλλο».

«Γιατί;»

«Επειδή μόνο τότε θα αποκωδικοποιήσω το σύστημα των αναλογιών – και όποιος έχει την κυριαρχία των αναλογιών είναι κύριος του πνεύματος των αναλογιών!»

Ο Τιμπόρ είχε πέσει ασφαλώς σε τρελό και θα έπρεπε να ευγνωμονεί την τύχη του που ο γλύπτης δεν του είχε επιτεθεί με περισσότερα πιστόλια. Ήπια μια γουλιά από το ρόφημά του και συλλογίστηκε πώς θα μπορούσε να γλιτώσει από την παρέα αυτού του ελαφροϊσκιωτου χωρίς να πάθει κακό.

«Πώς να σε αποκαλώ, πνεύμα;» ρώτησε ο γλύπτης.

«Τι;»

«Είσαι πνεύμα, έτσι δεν είναι; Και βέβαια είσαι πνεύμα».

Ο Τιμπόρ έγενεσε καταφατικά. «Ναι, είμαι πνεύμα. Κανείς δεν μπορεί να με δει... εκτός από σένα».

«Ξέρω», είπε χαμογελώντας ο γλύπτης.

«Και δεν πρέπει να μιλήσεις σε κανένα για μένα».

«Γιατί αυτό;»

Ο Τιμπόρ σκέφτηκε μια στιγμή κι έπειτα δήλωσε κοφτά:

«Γιατί αλλιώς θα ενσκήπτω όποτε θέλω».

Αυτή η σκέψη φάνηκε να φοβίζει στ' αλήθεια τον άντρα. Σήκωσε κατευναστικά τα χέρια. «Συγχώρεσέ με. Δεν ήθελα να σου εναντιωθώ. Κανείς δε θα μάθει για σένα».

«Και πώς μπορώ να σε αποκαλώ;»

«Είμαι το πνεύμα του μαγνητισμού».

Ο γλύπτης ρίγησε κι έσκυψε ταπεινά το κεφάλι. «Η επίσκεψή σου με τιμά, πνεύμα του μαγνητισμού. Συγγνώμη που σου επιτέθηκα».

«Πέρασες τη δοκιμασία επειδή με άφησες και μου φέρεσαι καλά». Ο καλλιτέχνης κούνησε το κεφάλι. Κι επειδή, απ' ό,τι φαινόταν, πίστευε όλα όσα του έλεγε εκ του προχείρου ο Τιμπόρ, βιάστηκε να συμπληρώσει: «Όμως τώρα πρέπει να φύγω. Πρέπει να... πετάξω πίσω στο ναό μου. Άνοιξε μου τις πόρτες κι εγώ θα σε... υποστηρίξω στο εξής στις αναζητήσεις σου και στον αγώνα σου».

«Θα ξανάρθεις;»

Ο Τιμπόρ προσπάθησε να μαντέψει τι θα 'θελε ν' ακούσει ο τρελός κι έπειτα είπε: «Ναι. Επειδή μου αρέσεις, πιστέ υπηρέτη». Έκανε μια χειρονομία σαν να του έδινε την ευλογία του.

Όταν βγήκε πάλι στο δρόμο του Τσουκερμάντελ, του Τιμπόρ τού ήρθε να γελάσει με αυτά που είχε ζήσει πριν από λίγο, αλλά

το γέλιο δεν έβρισκε το δρόμο του. Αντ' αυτού κουνούσε κάθε τόσο βουβά το κεφάλι. Έπρεπε να διηγηθεί αυτή την ιστορία στον Ιακώβ. Επιστρέφοντας, απέφυγε την Πλατεία του Ψαριού και το δρόμο όπου είχε βοηθήσει την Ελίζα, κι έφτασε στο σπίτι των Κέμπελεν όταν στην ανατολή ο ουρανός πάνω από τα αμπέλια άρχιζε να γίνεται γαλάζιος.

Οι παραστάσεις με τον Τούρκο σκακιστή συνεχίστηκαν όλο τον Απρίλιο. Τα εισιτήρια ήταν πάντα προπωλημένα. Ο Τιμπόρ έβρισκε όλο και πιο διασκεδαστικό το παιχνίδι μέσα στον Τούρκο. Την τελευταία φορά που είχε ευχαριστηθεί τόσο το σκάκι ήταν όταν είχε πρωτομάθει το παιχνίδι. Οι παρτίδες του ήταν σαν τις σονάτες που έπαιζε ο Κέμπελεν όταν είχε τα κέφια του – ο ευγενικός ήχος από το τσέμπαλο περνούσε ακόμα και μέσα από τα σανίδια του δωματίου του Τιμπόρ και τότε ο νάνος παρατούσε τη δουλειά, ξάπλωνε στο κρεβάτι, κάρφωνε το βλέμμα στο ταβάνι ή έκλεινε τα μάτια και αφουγκραζόταν το άψογο παίξιμο του εργοδότη του.

Η αρχή κάθε παρτίδας ήταν ένα *allegro*, μια γρήγορη, τυπική κίνηση των πρώτων πιονιών, των στρατιωτών μπροστά από το βασιλιά και τους αξιωματικούς, του αλόγου για την κυριαρχία στα τέσσερα μεσαία τετράγωνα, εναλλασσόμενα χτυπήματα ή θυσίες ασήμαντων πιονιών, σχεδόν χωρίς πολλή σκέψη και τακτική, μια εκκίνηση δοκιμασμένη χιλιάδες φορές, μια λογική, σχεδόν μαθηματική αλληλουχία κινήσεων, καταγραμμένη σε αμέτρητα σκακιστικά βιβλία. Ακολουθούσε το *andante*. Η παρτίδα γινόταν πιο αργή, καθυστερούσε, τα δύο μέρη προσπαθούσαν τώρα να επιβάλουν τη στρατηγική τους, κάθε κίνηση έπρεπε να μελετηθεί πολλαπλά, επειδή ένα λάθος θα μπορούσε να προδικάσει το α-

ποτέλεσμα. Χάνονταν και τώρα πιόνια, αλλά η απώλειά τους ήταν οδυνηρή: πολύτιμοι αξιωματικοί έβγαιναν από τη σκακιέρα, καμιά φορά χανόταν η βασίλισσα. Κάθε χτύπημα και αντιχτύπημα έπρεπε να ζυγιστεί καλά: το άλογο σου είχε πράγματι μικρότερη αξία από τον πύργο του αντιπάλου; Άξιζε να θυσιάσεις δυο αξιωματικούς για να χτυπήσεις τη βασίλισσα του αντιπάλου; Ύστερα η τακτική του Τιμπόρ ήταν αποτελεσματική ή ο αντίπαλος έκανε ένα αποφασιστικής σημασίας λάθος και, *presto*, ο βασιλιάς περικυκλωνόταν και ένας αξιωματικός τού έκανε ματ, μια λογική ακολουθία τελικών κινήσεων που αν ο αντίπαλος τις αντιλαμβανόταν μπορούσε να τις αποφύγει διακόπτοντας πρόωρα το παιχνίδι. Διαφορετικά ακολουθούσε ένα *scherzo*, όπου οι λευκοί αξιωματικοί κυνηγούσαν τον κόκκινο βασιλιά σε όλη τη σκακιέρα και οι φτωχοί υποτελείς θυσιάζονταν ο ένας μετά τον άλλο προσπαθώντας να σταματήσουν τους διώκτες. Το τελικό ακόρντο ήταν ο ήχος του κόκκινου βασιλιά που έπεφτε ματ στη σκακιέρα.

Οι νέοι αντίπαλοι του Τιμπόρ ήταν όλο και πιο δυνατοί. Ο Κνάους, ο Σπεχ και ο Βίντις ήταν άνθρωποι που είχαν μεταφέρει στο τραπέζι το κύρος και το όνομά τους, αλλά όχι το ταλέντο τους στο βασιλικό παιχνίδι. Όμως τώρα έρχονταν να αντιμετωπίσουν τον Τούρκο καλοί παίκτες, μέλη σκακιστικών συλλόγων που είχαν διαβάσει τους Φίλιντορ και Μοντενάερ. Παίκτες που κατέγραφαν τις παρτίδες του Τούρκου για να κάνουν συγκρίσεις, να κατανοήσουν το μυστικό σύστημά του, να αναπτύξουν μια στρατηγική για την επίθεσή τους. Οι παρτίδες διαρκούσαν περισσότερο, έτσι ο Κέμπελεν σκέφτηκε να βάλει κλεψύδρα ώστε να αναγκάσει τους καλεσμένους να παίζουν πιο γρήγορα.

Στις 11 Απριλίου ο Τιμπόρ αναγκάστηκε για πρώτη φορά να συμβιβαστεί με μια ισοπαλία ύστερα από σαράντα τέσσερις κι-

νήσεις. Ο Κέμπελεν, αναγνωρίζοντας την επίδοση αυτού του πρώτου παίκτη που είχε καταφέρει να μην ηττηθεί από το αυτόματο –ήταν ένας γέρος και σχεδόν τυφλός δημοδιδάσκαλος που είχε έρθει στο Πρέσμπουργκ από το Μαρίενταλ–, του πλήρωσε το στοιχημα σαν να είχε κερδίσει. Ο Τιμπόρ ζήτησε συγγνώμη, αλλά ο Κέμπελεν αντιμετώπισε με άνεση την ισοπαλία. Και όπως σωστά είχε υποθέσει, αυτή η ισοπαλία επέτεινε τη φήμη του Τούρκου σκακιστή. Αφενός φάνηκε στους κατοίκους του Πρέσμπουργκ πιο ανθρώπινος και αφετέρου το αποτέλεσμα κέντρισε τους επόμενους αντιπάλους να αγωνιστούν κι αυτοί για μια ισοπαλία με τη μηχανή ή, ακόμα καλύτερα, να είναι οι πρώτοι που θα τη νικήσουν.

Βέβαια, ακούστηκαν και κατηγορίες ότι το σκακιστικό αυτόματο δεν ήταν μηχανή αλλά κατευθυνόταν από ανθρώπινο χέρι – επειδή μια μηχανή θα κέρδιζε πάντα. Ο Κέμπελεν κάλεσε τους κατηγορούς στις παραστάσεις για να βεβαιωθούν με τα ίδια τους τα μάτια ότι το σκακιστικό έπιπλο ήταν άδειο όπως και η κούκλα, ότι στο εσωτερικό δεν κρύβονταν καθρέφτες ούτε υπήρχαν αόρατα νήματα πάνω ή κάτω από το τραπέζι που κινούσαν το χέρι του πασα όπως στις μαριονέτες. Είναι θέμα μαγνητισμού, φώναζαν κάποιοι, μέχρις ότου ο Κέμπελεν επέτρεψε σε κάποιον αμφισβητία να βάλει έναν ισχυρό μαγνήτη δίπλα στο σκακιστικό τραπέζι ή δίπλα στο μυστηριώδες κουτί, που όμως δεν κατάφερε να επηρεάσει σε τίποτα το παιχνίδι του Τούρκου. Ο Κέμπελεν ανταποκρίθηκε ακόμα και στην παράκληση να απομακρυνθεί από το σκακιστικό τραπέζι και το κουτί, μια φορά μάλιστα, ενώ οι θεατές γελούσαν, βγήκε εντελώς από το εργαστήριο για να φέρει ένα αναψυκτικό και το αυτόματο συνέχισε να παίζει και χωρίς το δημιουργό του.

Ο Ιακώβ τσάκωσε εγκαίρως ένα νεαρό καθώς πήγαινε να φυσήξει σε μια από τις κλειδαρότρυπες ισπανικό ταμπάκο για ν’

αναγκάσει τον άντρα που υπέθετε ότι βρισκόταν μέσα να φτεριστεί κι έτσι να προδοθεί. Ο Ιακώβ, με τη βοήθεια του Μπράνισλαβ, άρπαξε το νεαρό και τον πέταξε έξω. Κάποια άλλη φορά ο Τιμπόρ είχε κακοφάει και είχε αέρια τα οποία γέμισαν πρώτα τη μηχανή κι ύστερα άρχισαν να βγαίνουν έξω. Οι θεατές στις πρώτες σειρές, που αντιλήφθηκαν τη μυρωδιά, ρώτησαν αν ο Τούρκος είχε φάει φαγητά της πατρίδας του με πολύ κύμινο.

Η βαρόνη Ιμπόλια Γεσενάκ ήρθε σε δύο παραστάσεις. Ο Τιμπόρ κατάλαβε την παρουσία της προτού την ακούσει ή τη δει μέσα από το έπιπλο, από την ευωδιά του όμορφου αρώματός της. Μετά τη δεύτερη φορά η Άννα Μαρία ζήτησε από τον Κέμπελεν να απαγορεύσει στη χήρα Γεσενάκ να ξαναπατήσει στο σπίτι και να σαλιαρίζει μαζί του, κάτι που έγινε αφορμή για έναν έντονο καβγά από τον οποίο βγήκε νικήτρια η Άννα Μαρία. Ο Βόλφγκανγκ φον Κέμπελεν έδωσε μια κάρτα του στην Ιμπόλια Γεσενάκ όπου προς μεγάλη λύπη του την παρακαλούσε να παραιτηθεί από περαιτέρω επισκέψεις.

Η πρόσληψη της Ελίζας αποδείχτηκε πολύ σωστή κίνηση. Η εύθυμη, αν και κάπως ήσυχη, φύση της έκανε την παρουσία της πολύ πιο ευχάριστη από εκείνη της Δωροθέας. Η Άννα Μαρία την επιφόρτισε με το καθήκον να καθαρίζει το εργαστήριο μετά τις παραστάσεις, βέβαια μόνο αφού ο Τούρκος είχε κλειδωθεί στο δωμάτιό του ή υπό την επιτήρηση του Ιακώβ, για τον οποίο αυτή η υποχρέωση ήταν καλοδεχούμενη.

Μετά την τελευταία παράσταση πριν από το Πάσχα, καθώς η Ελίζα σκούπιζε γύρω από την άδεια σκακιστική μηχανή, ο Ιακώβ, καθισμένος στο παράθυρο, έφτιαχνε με κάρβουνο το πορ-

τρέτο της ώστε να έχει ένα πρόσχημα για να την κοιτάζει διαρκώς.

«Πώς λειτουργεί αυτό το πράγμα;» ρώτησε η Ελίζα χωρίς περιστροφές.

Ο Ιακώβ σήκωσε το βλέμμα από το σκίτσο.

«Πώς λειτουργεί η μηχανή;» ξαναρώτησε.

«Μ' έναν πολύπλοκο μηχανισμό με τροχούς», απάντησε ο Ιακώβ.

«Πώς μπορούν οι τροχοί να παίζουν σκάκι;»

«Είναι ένας πολύ, μα πολύ πολύπλοκος μηχανισμός».

«Δεν το πιστεύω».

«Και τι καταλαβαίνεις εσύ απ' αυτό;»

«Τίποτα. Απλώς δεν μπορώ να το φανταστώ».

«Και όμως, γίνεται».

«Δε γίνεται», επέμεινε η Ελίζα.

«Γίνεται».

«Όχι».

«Γίνεται».

«Όχι».

Ο Ιακώβ άφησε κάτω το χαρτί και το κάρβουνο. «Καλά λοιπόν, κέρδισες. Δε γίνεται».

«Λοιπόν;»

«Δεν κάνει να σου πω και το ξέρεις».

Η Ελίζα παράτησε τη σκούπα και πλησίασε μερικά βήματα προς το μέρος του. Έριξε μια ματιά στο σχέδιο. «Είναι όμορφο».

«Το μοντέλο είναι δυο φορές πιο όμορφο».

Η Ελίζα κοκκίνισε και κοίταξε το πάτωμα. Όταν ξεθάρρηψε είπε ξανά: «Έλα, μαρτύρησέ μου το μυστικό. Σε παρακαλώ».

«Ο Κέμπλεν θα μας καρυδώσει και τους δυο».

«Δε θα το πω σε κανένα, αλήθεια, δε θα το πω. Σε ό,τι έχω ιερό».

Ο Ιακώβ αναστέναξε.

«Σε παρακαλώ, Ιακώβ».

«Θέλω κάποιο αντάλλαγμα».

«Τι θέλεις;»

Ο Ιακώβ έδειξε με το δάχτυλο τα χείλη. «Ένα φιλί».

«Που να σε πάρει ο...» είπε η Ελίζα. Έπιασε αγανακτισμένη τη σκούπα και συνέχισε το σκούπισμα. Ο Ιακώβ σήκωσε τους ώμους και αφοσιώθηκε πάλι στο σκίτσο του. Η Ελίζα σκούπισε για λίγο παρατηρώντας με την άκρη του ματιού της τον Ιακώβ, έπειτα πέταξε ξαφνικά τη σκούπα και τον φίλησε πεταχτά στο μάγουλο. Ύστερα σκούπισε τα χείλη της. «Να, ορίστε».

«Με κοροϊδεύεις;» ρώτησε ο Ιακώβ. «Όταν λέω *φιλί*, εννοώ *φιλί*. Όχι φιλάκι για καληνύχτα».

Η Ελίζα σούφρωσε τα χείλη και πλησίασε ξανά για το φιλί. Μόλις τα χείλη τους ενώθηκαν, ο Ιακώβ την έπιασε από τους ώμους για να μην του ξεφύγει. Στην αρχή η υπηρέτρια αντιστάθηκε, έπειτα αφέθηκε για ένα τρυφερό δευτερόλεπτο να το απολαύσει, για να τον απωθήσει πάλι τελικά.

«Μη μου πεις ότι πόνεσε», είπε ο Ιακώβ χαμογελώντας.

«Λοιπόν, πώς λειτουργεί ο Τούρκος;»

Ο Ιακώβ τής έγνεψε να καθίσει κι εκείνη βολεύτηκε δίπλα του στο περβάζι. Την πλησίασε ακόμα περισσότερο και χαμήλωσε τη φωνή. «Ξέρεις πως μερικοί λένε ότι μέσα στο έπιπλο κρύβεται κάποιος;»

Η Ελίζα βιάστηκε να γνέψει καταφατικά.

«Λοιπόν, δεν έχουν και τόσο άδικο».

Κι ο Ιακώβ άρχισε να διηγείται τη δική του αλήθεια για το σκακιστικό αυτόματο: ότι στην πραγματικότητα ο Τούρκος δεν

ήταν μια κούκλα από ξύλο αλλά αληθινός άνθρωπος. Ένας πραγματικός, βαλσαμωμένος και καλογουλισμένος Τούρκος, ένας νεκρός Οθωμανός πρωταθλητής στο σκάκι. Ο Κέμπelen τον είχε κλέψει μια νύχτα από ένα μαυσωλείο στην Κωνσταντινούπολη κι ένας πανθειστής ιερέας από τα νησιά της Καραϊβικής τον είχε ξαναζωντανέψει με τα μάγια του. Προηγουμένως είχαν βγάλει τον εγκέφαλο από το κρανίο κι είχαν γεμίσει το κενό με ροκανίδια, αφήνοντας μόνο τις σπείρες που ήταν απαραίτητες για το σκάκι. Έτσι ο ζωντανός-νεκρός δεν μπορούσε να κάνει τίποτα άλλο πια παρά μόνο να παίζει σκάκι. Με μια απλή μαγική φράση μπορούσες να ξυπνήσεις τον Τούρκο από τον ύπνο και αντιστρόφως... Η Ελίζα όμως είχε πάψει να τον ακούει πλέον και του έριξε μια καρπαζιά για την αναίδειά του να της κλέψει ένα φιλί και να της ξεφουρνίσει αυτό το παραμύθι. Αγανακτισμένη βγήκε από το εργαστήριο. Ο Ιακώβ συνέχισε να γελάει αρκετή ώρα αφότου εκείνη έκλεισε πίσω της την πόρτα.

Πλησίαζε το Πάσχα. Τη Μεγάλη Παρασκευή ο Τιμπόρ, χρησιμοποιώντας το αντικλείδι του, βγήκε κρυφά από το σπίτι. Ο Ιακώβ είχε αντικαταστήσει τα ξυλοπόδαρα που ο Τιμπόρ είχε αφήσει στο Τσουκερμάντελ και είχε επίσης επιδιορθώσει το πανωφόρι. Ακόμα και στο φως της μέρας η μεταμφίεση ήταν αποτελεσματική. Κανείς δεν έδωσε σημασία στο νάνο που, φορώντας ένα τρίκοχο για τη βροχή, κατευθυνόταν από την Ντόναου-γκάσε στο ναό του Σωτήρος στη Φραντσισκάνερ-γκάσε.

Στα σκαλιά του ναού καθόταν, τραβηγμένος προς τα μέσα για να μη βρέχεται, ένας ζητιάνος μ' ένα πόδι. Στην αγκαλιά του κρατούσε σταυρωτά τις πατερίτσες του και μπροστά του είχε ένα πιάτο για τις ελεημοσύνες. Αποκρουστικές ουλές όργωναν το δεξιό

κρόταφό του. Ο Τιμπόρ έψαξε τις τσέπες του να βρει κέρματα –ο ζητιάνος κοίταζε αλλού– και τότε θυμήθηκε: γνώριζε αυτό τον άντρα. Βιάστηκε να προσπεράσει κρύβοντας από το ζητιάνο το πρόσωπό του και χώθηκε στην εκκλησία. Στον πρόναο στάθηκε. Ο άντρας δεν ήταν άλλος από τον Βάλτερ, το σύντροφό του στους δραγόνους που του είχε σώσει τη ζωή και είχε να τον δει, όπως κι όλους τους άλλους, από το Τοργκάου. Τότε ο Βάλτερ είχε ακόμα δύο πόδια κι ένα όμορφο πρόσωπο. Ο δύσμοιρος είχε σακατευτεί μάλλον από οβίδα. Πόσο μακρινή του φαινόταν εκείνη η εποχή! Ευχαρίστως θα έδινε κάτι στον Βάλτερ, αλλά ο φίλος του δεν έπρεπε να μάθει ότι βρισκόταν εδώ.

Ο ναός του Σωτήρος ήταν πολύ μικρότερος από τον καθεδρικό, απέξω εξίσου άχαρος, αλλά μέσα ήταν ασβεστωμένος και σε πολλές γωνιές στολισμένος με χρυσούς αγγέλους και φύλλα που έκαναν την εκκλησία να λάμπει παρά το θαμπό φως. Ο Τιμπόρ τίναξε τη βροχή από τους ώμους και μπήκε μέσα. Το εκκλησιαστικό όργανο έπαιζε. Κοίταξε γύρω του. Βασικά ήθελε πρώτα να προσευχηθεί μπροστά στην Παναγία κι ύστερα να εξομολογηθεί, αλλά όταν ξανάνοιξε η πλαϊνή είσοδος μπήκαν στην εκκλησία η Άννα Μαρία φον Κέμπελεν με την Τερέζ, ενώ έξω η Ελίζα τίναξε την ομπρέλα. Δεν έπρεπε να τον δουν. Ο Τιμπόρ κατέφυγε στο πιο κοντινό εξομολογητήριο. Από την αραιοπλεγμένη ψάθα μπορούσε να βλέπει έξω χωρίς να τον βλέπουν. Θα περίμενε εκεί μέσα μέχρι να φύγουν. Ο ιερέας τού μίλησε και ο Τιμπόρ άρχισε να εξομολογείται.

Τρόμαξε όταν είδε ξαφνικά την Ελίζα και την Τερέζ μπροστά στο εξομολογητήριο. Άρχισε να τραυλίζει και μουγκάθηκε. Μήπως η υπηρέτρια των Κέμπελεν σκόπευε να εξομολογηθεί; Σε αυτή την περίπτωση θα περίμενε να τελειώσει εκείνος και αναγκαστικά θα τον έβλεπε! Όμως όχι, η Ελίζα άφησε απλώς την Τερέζ

σε κάποιο πάγκο και η ίδια γονάτισε παραδίπλα για να προσευχηθεί. Ο Τιμπόρ ανάσανε ανακουφισμένος και συνέχισε την εξομολόγηση. Ταυτόχρονα παρατηρούσε την υπηρέτρια και η θέα της τον έκανε κάθε τόσο να κομπιάζει. Είχε διαιθανθεί πως ήταν θεοσεβούμενη, και ιδού η απόδειξη. Τουλάχιστον οι γυναίκες στο σπίτι του Κέμπλεν δεν είχαν απαρνηθεί ακόμα τη θρησκεία. Πόσο αδύναμη έδειχνε με τα μάτια κλειστά και τα λεπτά της χείλη να ψιθυρίζουν βουβά παρακλήσεις! Στα χέρια της κρατούσε –ο Τιμπόρ στένεψε τα μάτια για να δει καλύτερα– το φυλαχτό του με την Παναγία. Αναμφισβήτητα ήταν η αλυσίδα του, που την είχε χάσει παλεύοντας στο Βάιντριτς. Ασφαλώς η Ελίζα την είχε βρει στο λιθόστρωτο, μοναδικό ενθύμιο του άγνωστου και άσημου σωτήρα της στην ώρα της ανάγκης. Ο Τιμπόρ δεν άκουγε πια τι του έλεγε ο ιερέας. Ένα ζεστό ρίγος διαπέρασε το κορμί του. Συνήλθε από την αφηρημάδα του μόνο όταν η Άννα Μαρία πλησίασε την Ελίζα και το παιδί και η Τερέζ ξεφώνισε από χαρά κάνοντας την εκκλησία να αντηχήσει. Ύστερα οι δυο γυναίκες έφυγαν, με το παιδί ανάμεσά τους.

Ο Τιμπόρ τις κοίταξε από πίσω μέχρις ότου εξαφανίστηκαν κι ύστερα απάντησε επιτέλους στην ερώτηση του ιερέα: «Όχι, πάτερ, αυτά είχα να πω».

Έλαβε την εξιλεωτική ποινή και τη συγχώρεσή του, βεβαιώθηκε ότι οι γυναίκες είχαν φύγει και πήγε στην Παναγία. Η Ελίζα είχε βρει το φυλαχτό του, πιθανώς να το φορούσε τώρα στο λαιμό της, πάνω από το στήθος της. Ο Τιμπόρ ήταν ευτυχισμένος. Γονάτισε μπροστά στο άγαλμα της Παναγίας και την ευχαρίστησε γι' αυτή την έκβαση. Ύστερα προσευχήθηκε.

Τα χρώματα της Παναγίας πρόβαλαν έντονα στο λευκό φόντο του ναού: το καφέ των μαλλιών της, το κόκκινο του φορέματος και το σκούρο μπλε του μανδύα της με τη χρυσή εσωτερική πλευρά.

Στο αριστερό χέρι κρατούσε το μικρό Χριστό που με τη σειρά του είχε στα χέρια ένα κόκκινο μήλο. Το κεφάλι της έκλινε ταπεινά, όπως πάντα, έτσι ώστε να βλέπει στα μάτια μόνο όποιον γονάτιζε μπροστά της ή όποιον ήταν κοντός όπως ο Τιμπόρ. Τα μαλλιά της είχαν χωρίστρα στη μέση και καλύπτονταν στο πίσω μέρος του κεφαλιού μ' ένα λευκό πέπλο που τ' άφηνε να πέφτουν στους ώμους της σαν απολιθωμένα κύματα. Τα μαλλιά ήταν σκαλισμένα σε ξύλο και βαμμένα με λάκα, αλλά ο Τιμπόρ φανταζόταν ότι ευωδίαζαν κι ήταν απαλά σαν μετάξι. Τα χέρια της δεν είχαν ζάρες ή πανάδες, τα δάχτυλα ήταν τόσο λεπτά, ώστε αποτελούσαν μεμονωμένα έργα τέχνης. Το ελεύθερο χέρι της αναπαύοταν πάνω στο μανδύα – πόσο ωραία θα ήταν να σε χαϊδεύει αυτό το χέρι, να αγγίζεις αυτά τα δάχτυλα με τα δάχτυλά σου, να τα πλέκεις και να εφαρμόζουν τέλεια σαν δυο οδοντωτοί τροχοί, να χαϊδεύεις με την παλάμη το λείο μέτωπο, τα μάγουλα που κοκκινίζουν από το άγγιγμα, τα κόκκινα χείλη που ανοίγουν ελαφρά και βγάζουν μια ζεστή, υγρή ανάσα, το λαιμό και το βαθύλωμα στους ώμους, την απαλή καμπύλη της κλείδας και, τέλος, χαμηλότερα, στη λαιμόκοψη του ρούχου που σχηματίζει παντού πτυχές, εκτός από τα στήθη που διαγράφονται με σαφήνεια κάτω απ' το ύφασμα, όπως και οι μηροί. Τα πόδια που πρόβαλαν κάτω από τον ποδόγυρο του φορέματος ήταν γυμνά, γιατί λοιπόν να μην ήταν και οι μηροί. Με μια κίνηση ο μπλε μανδύας θα μπορούσε να βγει και με μια δεύτερη το κόκκινο φόρεμα να λυθεί και να γλιστρήσει αθόρυβα κάτω χαϊδεύοντας, άλλη μια φορά, τις θαυμάσιες καμπύλες, όπως θα έκαναν στη συνέχεια τα χέρια και τα χείλη του...

Ο Τιμπόρ ανάσανε απότομα σαν να είχε μείνει πολλή ώρα κάτω από το νερό. Αισθάνθηκε τον ερεθισμό στα σκέλη του, ζεστό, ευχάριστο και απαιτητικό – αλλά και απερίγραπτα χυδαίο και

ξένο. Βγήκε παραπατώντας από την εκκλησία, με το τρίκοχο κατεβασμένο ως τα μάτια του από ντροπή. Ούτε η βροχή δεν μπορούσε να καταλαγιάσει τη λαγνεία του. Συνήλθε μόνο όταν ξέρασε σε κάποιο τοίχο. Βιάστηκε να χωθεί στο δωμάτιό του αδιαφορώντας αν θα τον έβλεπε η Ελίζα ή οποιοσδήποτε άλλος, πέταξε το πανωφόρι και το πουκάμισο από πάνω του και συλλογίστηκε πώς θα μπορούσε να εξιλεωθεί γι' αυτή την ανωμαλία. Να προσευχηθεί δεν μπορούσε – ποιος θα τον άκουγε τώρα; Αναποδογύρισε ακόμα και τη σκακιέρα, το ροζάριό του, και κατέβασε τον Εσταυρωμένο από τον τοίχο. Τότε το μάτι του έπεσε στα εργαλεία της ωρολογοποιίας πάνω στο τραπέζι, τις μικρές λίμες, τα πριόνια και τις τανάλιες, μικρογραφίες των οργάνων βασανισμού της κόλασης που ο Τιμπόρ θα χρησιμοποιούσε τώρα για να την αποφύγει. Τα έστρεψε εναντίον σημείων του σώματός του που αργότερα δε θα μπορούσε να δει κανείς, χάραξε κι έκοψε το δέρμα μέχρι να πεταχτεί αίμα και το βλέμμα του να θολώσει από τα δάκρυα. Κι όταν δεν άντεχε άλλο πια, παρακάλεσε και ξαναπαρακάλεσε το Θεό να συγχωρέσει τον ανώμαλο πόθο του. Επίδεσε πρόχειρα τις πληγές κι έπειτα έπεσε σ' έναν εμπύρετο ύπνο στο σκληρό πάτωμα για να μη μειώσει τον πόνο του και να μη λεκιάσει με αίμα το σεντόνι.

Ανάκτορο Γκρασάλκοβιτς

ΕΠ' ΕΥΚΑΙΡΙΑ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ της πριγκίπισσας Μαρίας Αντωνίας ή Μαρίας Αντουανέτας, όπως την αποκαλούσαν στη Γαλλία, με το δελφίνο Λουδοβίκο ΙΣΤ' στις Βερσαλίες, ο πρίγκιπας Άντον Γκρασάλκοβιτς, επικεφαλής του ουγγρικού βασιλικού συμβουλίου, κάλεσε στα μέσα Μαΐου τους Ούγγρους και Γερμανούς ευγενείς σε χοροεσπερίδα στο θερινό ανάκτορό του στην Κόλενμαρκτ. Θα παρευρίσκονταν ο δούκας Αλβέρτος της Σαξονίας-Τέσεν με τη σύζυγό του αρχιδούκισσα Χριστίνα, ο επίσκοπος Μπατιάνι, ο πρίγκιπας Εστερχάζι, οι κόμητες Πάλφι, Ερντόντι, Απόγγι, Βιτζάι, Τζάκι, Τσαπάρι, Κούτσερφελντ και Ασπρέμοντ, ο στρατάρχης Ναντάσντι-Φογκάρας και πολλοί άλλοι. Προβλεπόταν δείπνο, χορός και στο τέλος πυροτεχνήματα. Μεταξύ δείπνου και χορού ο πρίγκιπας θα παρουσίαζε στους εκλεκτούς καλεσμένους ως έκπληξη το σκακιστικό αυτόματο. Αυτός και ο Βόλφγκανγκ φον Κέμπελεν είχαν συνεννοηθεί στο βασιλικό συμβούλιο για την παράσταση του Τούρκου.

Η έκπληξη του Γκρασάλκοβιτς είχε επιτυχία και το χειροκρότημα για τον Κέμπελεν και τη σκακιστική μηχανή του στην αίθουσα συνεδριάσεων του ανακτόρου ήταν κάτι παραπάνω από εγκάρδιο. Όταν χρειάστηκε να βρεθεί αντίπαλος για τον Τούρκο, ο Γκρασάλκοβιτς, αναγνωρίζοντας τις στρατιωτικές επιδόσεις

του στρατάρχη Ναντάσντι-Φογκάρας, τον παρακάλεσε να καθίσει στο τραπέζι. Ο γκριζομάλλης αξιωματικός τον ευχαρίστησε, όμως αρνήθηκε – παραήταν αρχαίος, είπε, για να τα βάλει με μια τόσο νέα και σύγχρονη μηχανή. Αντ' αυτού παραχώρησε την τιμή σ' έναν ανθυπολοχαγό του συντάγματός του, γνωστό για τη δεξιότητά του στο σκάκι: το βαρόνο Γιάνος Αντράσι.

Ο βαρόνος Αντράσι ήταν ο πρώτος αντίπαλος του ανθρωποειδούς που προσήλθε όχι προσδοκώντας να μη χάσει αλλά για να κερδίσει και έπαιξε πιο επιθετικά ακόμα κι από τον Τούρκο. Χωρίς να υπολογίζει τις απώλειες, διέταξε την κόκκινη μονάδα του να προελάσει και παρέταξε σαν σφήνα τους στρατιώτες του για να εισβάλουν στις εχθρικές γραμμές. Οι κόκκινοι πεζικάριοι έπεφταν σωρηδόν όταν δεν καλύπτονταν από το ιππικό του Αντράσι, όμως οι λευκές γραμμές διασπάστηκαν, ο λευκός βασιλιάς έμεινε ξαφνικά μόνος και κατάφερε να σωθεί μόνο με ροκέ. Ο αξιωματικός του Αντράσι τον κυνήγησε, οι δύο αξιωματικοί διέσχιζαν το πεδίο της μάχης ξεφεύγοντας κάθε τόσο από τις επιθέσεις των λευκών, οι στρατιώτες και οι αξιωματικοί του Τούρκου στριμώχνονταν στο πλάι. Η νίκη του Αντράσι φαινόταν σίγουρη, αλλά ο λευκός βασιλιάς ήταν απρόσιτος πια, έχοντας ταμπουρωθεί στους πύργους, απρόσιτος ακόμα και στο ιππικό.

Τώρα άρχισαν τα λευκά την αντεπίθεση και η τροπή της μάχης άλλαξε: οι λίγοι κόκκινοι στρατιώτες που είχαν απομείνει κατατροπώθηκαν, οι αξιωματικοί περικυκλώθηκαν στο κέντρο. Ο Αντράσι πλήρωνε οδυνηρά την τακτική να θυσιάσει όλους τους στρατιώτες στην επίθεση. Ακόμα και οι ταπεινοί λευκοί στρατιώτες απειλούσαν τους κόκκινους αξιωματούχους έχοντας την κάλυψη του ιππικού, συχνά διπλά. Τελικά, έμεινε μόνο ο αξιωματικός να υπερασπίζεται το βασιλιά του Αντράσι, αλλά το πεδίο μάχης ήταν πια ελεύθερο για τα κανόνια των πύργων του αντι-

πάλου που σκότωναν ό,τι έβρισκαν στο δρόμο τους. Παρακάμπτοντας τη γραμμή πυρός, ένας λευκός ιππέας πλησίασε το τελευταίο κανόνι και τελικά το κατέλαβε, έπεσε όμως λίγο αργότερα από το χέρι του στρατηγού. Στο τέλος της αναμέτρησης οι πεσόντες και των δύο στρατών κείτονταν αριστερά και δεξιά, κόκκινοι σαν το αίμα και λευκοί σαν το θάνατο, ενώ στο πεδίο της μάχης στέκονταν αντικριστά στις γωνίες μόνο οι δύο βασιλιάδες, χωρίς υποτελείς και στρατηγούς, οι οποίοι, τρίζοντας τα δόντια, διαπραγματεύονταν μια εκεχειρία οργισμένοι για την τύχη του αντιπάλου, καθώς και δύο σαστισμένοι πεζικάριοι, ένας λευκός και ένας κόκκινος, που προφανώς δεν καταλάβαιναν πώς είχαν επιζήσει όταν όλοι οι σύντροφοί τους είχαν αποδεκατιστεί, περιφερόμενοι άσκοπα και τυφλά στο τρομακτικά άδειο πεδίο που ήταν στρωμένο με κόκκινες και λευκές ταφόπλακες.

Στο τέλος του παιχνιδιού υπήρχαν δύο ηττημένοι ή μάλλον δύο νικητές, αφού το χειροκρότημα για το βαρόνο Γιάνος Αντράσι και τον Τούρκο σκακιστή του Βόλφγκανγκ φον Κέμπλεν ήταν εκκωφαντικό. Ακόμα κι όσοι δε γνώριζαν τους κανόνες του παιχνιδιού είχαν καταλάβει από ένστικτο ποιες κινήσεις ήταν κακές και ποιες καλές για τα φαβορί τους και όλη η αίθουσα χειροκροτούσε όταν ο Αντράσι έβγαζε ένα λευκό πιόνι από τη σκακιέρα και στέναζε στην αντεκδίκηση του Τούρκου. Μερικές κυρίες μάλιστα, είχαν βγει από την αίθουσα για να προφυλάξουν τα νεύρα τους, άλλες είχαν καταφύγει στο ανοιχτό μπαλκόνι. Πόσο αιματηρή ήταν η παρτίδα! Σε κάθε δεύτερη κίνηση μία από τις παρατάξεις έχανε κάποιο πιόνι. Ο Αντράσι αναμετριόταν με τον Τούρκο ακόμα και οπτικά. Παρότι ο ουσάρος καθόταν σε χωριστό τραπέζι, μόλις ολοκλήρωνε μια κίνηση κοίταζε στα ψεύτικα μάτια το ανθρωποειδές μ' ένα χαμόγελο στα χείλη κάτω από το μαύρο μουστάκι, ένα χαμόγελο που εξέφραζε υπεροχή ή και αναγνώριση.

«Η Αυστρία εναντίον των Τούρκων», μурμουύρισε ο στρατάρχης Ναντάσντι-Φογκάρας χωρίς να απευθύνεται σε κάποιο συγκεκριμένα, «ο αυτοκράτορας εναντίον του σουλτάνου, έχουμε ένα δεύτερο Μόχατς».*

Το χειροκρότημα συνεχίστηκε κι όταν ο Αντράσι σηκώθηκε και πλησίασε το τραπέζι του Τούρκου. Προτού ο Κέμπλεν προλάβει να τον εμποδίσει, άρπαξε το ευαίσθητο αριστερό χέρι του ανθρωποειδούς και του το έσφιξε και με τις δυο παλάμες. «Θα τα ξαναπούμε, καλέ μου φίλε», είπε. «Αυτή δεν ήταν η τελευταία μονομαχία ανάμεσά μας».

Ο πρίγκιπας Γκρασάλκοβιτς ευχαρίστησε τον Κέμπλεν για τη θεαματική παράσταση, αλλά και για το ότι ρύθμισε κατά τέτοιο τρόπο τους κυλίνδρους του αυτόματου ώστε ο Τούρκος να επιτύχει απλώς ισοπαλία και να μη νικήσει τον Αντράσι.

Ύστερα ο πρίγκιπας απευθύνθηκε στους καλεσμένους. «*Mesdames et messieurs*, δούκα Αλβέρτε, δούκισσα Χριστίνα, αγαπητοί μου καλεσμένοι! Όλα δείχνουν ότι αυτό το βράδυ πρόσθεσε δύο ακόμα άστρα στο στερέωμα: το βαρόνο Αντράσι, που όχι μόνο κατάφερε να αποσπάσει από την αήττητη σκακιστική μηχανή μια περισσότερο από ένδοξη ισοπαλία, αλλά και να μας μαγέψει μία ολόκληρη ώρα με το θαρραλέο παιχνίδι του». Ο Αντράσι εισέπραξε το χειροκρότημα με υψωμένο το χέρι. «Και φυσικά τον άντρα που κατάφερε ένας σωρός τροχών και κυλίνδρων να μας κάνει να ιδρώνουμε από αγωνία και να αναρωτιόμαστε αν πράγματι αποτελούμε την κορωνίδα της δημιουργίας ή αν τα αυτόματα αμφισβητούν αυτό τον τίτλο μας: ιππότης Βόλφγκανγκ φον Κέμπλεν, ο ικανότερος μηχανικός της αυτοκρατορίας μας – μα

* Πόλη της Ουγγαρίας όπου το 1526 οι Ούγγροι ηττήθηκαν από τους Τούρκους και το 1687 οι Τούρκοι από τους Αυστριακούς. (Σ.τ.Μ.)

τι λέω; του κόσμου όλου! Μπορεί να είναι ήσυχος, το όνομά του θα μείνει αθάνατο!»

Ο Αντράσι επισφράγισε το χειροκρότημά του βροντοφωνάζοντας ένα «Ζήτω!»

«Πρέπει επίσης να προσθέσω ότι μέχρι πρόσφατα ήταν ένας υποδειγματικός δημόσιος υπάλληλος του ουγγρικού συμβουλίου μου. Πώς να ήξερα ότι ήταν προορισμένος για κάτι υψηλότερο όταν δε μου είχε μιλήσει ποτέ γι' αυτό;»

«Συγχωρήστε με, πρίγκιπά μου», είπε χαμογελαστός ο Κέμπελεν και πήγε να υποκλιθεί.

Ο πρίγκιπας Γκρασάλκοβιτς έκανε μια αποτρεπτική χειρονομία. «Συγχωρεμένος, καλέ μου Κέμπελεν, αρκεί να μου υποσχεθείτε ότι θα μας φτιάξετε κι άλλες τόσο ικανές μηχανές. Είμαι βέβαιος ότι αυτή η μηχανή είναι μόνο η πρώτη από πολλές. Ο Λάιμπνιτς μας χάρισε τη μηχανή που κάνει υπολογισμούς, ο Κέμπελεν τη μηχανή που σκέφτεται! Κατά τη γνώμη μου, πολύ λίγοι έχουν κατανοήσει τι σημαίνει αυτό για τον κόσμο: το σκάκι είναι απλώς ένα πεδίο άσκησης. Αρκεί να φανταστούμε πού θα μπορούσαμε να χρησιμοποιήσουμε σκεπτόμενες μηχανές: στη διοίκηση... στα οικονομικά... στις βιοτεχνίες –ναι, γιατί όχι;–, ακόμα και στα χωράφια ή στον πόλεμο. Λέω: Κατασκευάστε μας εκατοντάδες μηχανικούς στρατιώτες, ιππότη φον Κέμπελεν, και στείλτε αυτούς και όχι τους γιους μας στη μάχη. Αυτοί δε χρειάζονται ύπνο ούτε τροφή, δεν ξέρουν τι θα πει φόβος, δεν κάνουν λάθη και αντί να ματώνουν χύνουν μόνο γράσο! Ας κατασκευάσουμε ένα αυτόματο στράτευμα! Με αυτό θα διώξουμε ξανά τον Φριτς από τη Σιλεσία και θα στείλουμε για πάντα τους Τούρκους πίσω στο Βόσπορο!» Σε αυτό το σημείο ο Γκρασάλκοβιτς στράφηκε στον Τούρκο σκακιστή και πρόσθεσε κάνοντας τους πάντες να ευθυμήσουν: «Φυσικά εσύ μπορείς να μείνεις».

Στη διάρκεια της παρουσίασης της σκακιστικής μηχανής οι υπηρέτες είχαν μαζέψει από την Αίθουσα των Αγγέλων, όπου είχε δοθεί η δεξίωση, όλα τα τραπέζια και τις καρέκλες και τώρα μια ορχήστρα δωματίου προσκαλούσε τους καλεσμένους να χορέψουν. Ο πρίγκιπας Άντον Γκρασάλκοβιτς παρακάλεσε να κατεβούν κάτω και σιγά σιγά η αίθουσα συνεδριάσεων άδειασε. Ο Κέμπελεν ήθελε ν' ασχοληθεί με την αποσυναρμολόγηση και τη μεταφορά του αυτόματου, αλλά ο Γκρασάλκοβιτς επέμεινε να κατεβεί μαζί του στην Αίθουσα των Αγγέλων.

Φεύγοντας ο Κέμπελεν έδωσε εντολή στον Ιακώβ να προσέχει τον Τούρκο και το κουτί μέχρι να επιστρέψει ο ίδιος. Ο Ιακώβ μάζεψε τα πόνια από τη σκακιέρα και τα έβαλε στο τελευταίο συρτάρι.

Στην αίθουσα συνεδριάσεων είχαν μείνει μόνο η Γιούντιτ, η νεαρή σύζυγος του πρίγκιπα, και δυο φίλες της, που ήθελαν να δουν από κοντά τον Τούρκο πριν ο Ιακώβ τον σκεπάσει μ' ένα πανί.

«Ο καημένος ο πασάς», είπε μια από τις φίλες. «Θα είναι ολομόναχος μέχρι να τον ξυπνήσετε πάλι».

«Α, είμαι βέβαιος ότι βλέπει ωραία όνειρα», διαβεβαίωσε ο Ιακώβ.

«Τι ονειρεύεται ένα αυτόματο;» ρώτησε η Γιούντιτ. «Αυτόματα προβατάκια;»

Ο Ιακώβ σήκωσε τους ώμους. «Ίσως. Ή ένα χαρέμι με μηχανικές παλλακίδες».

«Και πώς είναι αυτές;»

«Κουρντιστές, ανοξείδωτες και πολύ μα πολύ όμορφες. Φυσικά όχι τόσο όμορφες όσο οι εξοχότητές σας».

Οι τρεις νεαρές χαχάνισαν και η Γιούντιτ έτεινε το μπράτσο της. «Συνοδέψτε μας κάτω. Πρέπει να μας πείτε τα πάντα για την ερωτική ζωή του».

«Θα το έκανα ευχαρίστως, αλλά φοβάμαι πως δεν μπορώ. Πρέπει να περιφρουρήσω τον ύπνο του».

«Θα πω στους υπηρέτες να σβήσουν τα κεριά, να κλειδώσουν τις πόρτες και να μην αφήσουν κανένα να μπει. Κανείς δε θα ενοχλήσει τον υπνάκο του».

Ο Ιακώβ δεν απάντησε. Η Γιούντιτ έτεινε ξανά το μπράτσο της και είπε: «Δεν πιστεύω να αρνηθείτε την παράκληση μιας πριγκίπισσας Γκρασάλκοβιτς;»

«Πώς θα μπορούσα να το αποτολμήσω;» Ο Ιακώβ έπιασε αγκαζέ την πριγκίπισσα ενώ από το άλλο μπράτσο τον έπιασε μια φίλη της. Κατέβηκε τις σκάλες συζητώντας με τις τρεις γυναίκες, ακολουθώντας τους ήχους της ορχήστρας, ενώ οι υπηρέτες έκλειναν τις πόρτες της σκοτεινής αίθουσας συνεδριάσεων στο κέντρο της οποίας κοιμόταν ο καλυμμένος Τούρκος σκακιστής.

Εκείνο το βράδυ η βαρόνη Ιμπόλια Γεσενάκ φορούσε ένα ακριβό αλλά επεισοδιακό ανοιχτοπράσινο φόρεμα με πολλά κεντήματα, φραμπαλάδες και μεταξωτά λουλούδια καθώς και με ένα μεγάλο ροζ φιόγκο στο στήθος που τραβούσε τα βλέμματα των αντρών πάνω της και προκαλούσε τα ζηλόφθονα και ειρωνικά σχόλια των γυναικών. Οι δυο άνθρωποι προς τιμήν των οποίων γινόταν αυτή η γιορτή, η πριγκίπισσα Μαρία Αντουανέτα και ο πρίγκιπας Λουδοβίκος, είχαν ξεχαστεί προ πολλού κι όλοι ασχολούνταν πια αποκλειστικά με τον Βόλφγκανγκ φον Κέμπλεν και τον Γιάνος Αντράσι. Όσοι δε χόρευαν συναθροίζονταν γύρω από τον έναν από τους δύο: οι πολιτικοί γύρω από τον Κέμπλεν, οι αξιωματικοί γύρω από τον Αντράσι. Ο βοηθός του ιππότη ήταν εκεί για ν' απαντήσει σε κάθε ερώτηση που θα έθεταν η Γιούντιτ Γκρασάλκοβιτς και οι νεαρές κόμισσες και βαρόνες. Η Ιμπόλια

δεν είχε κάποιο όφελος από το γεγονός ότι οι δυο περιζήτητοι άντρες ήταν ο αδερφός της και ο εραστής της. Κανείς στην αίθουσα δεν της έδινε σημασία, φαινόταν πως όλοι είχαν ξεχάσει τη σχέση της με τους ήρωες της βραδιάς. Άλλη μια φορά ένιωθε μόνη. Γι' αυτό δέχτηκε την πρόταση του κόμη Τσάκι να χορέψουν μια γκαβότα, ανέχτηκε το ξελιγωμένο βλέμμα και την κακοσμία του στόματός του και διαπίστωσε ότι ήταν πολύ πιωμένη για να χορέψει.

Χώθηκε στην παρέα γύρω από το βοηθό του Κέμπελεν, που εκείνη τη στιγμή έλεγε ότι είχαν συζητήσει με τον Κέμπελεν τη δυνατότητα της αυτόματης αναπαραγωγής, ώστε τα αυτόματα να μη χρειάζεται πια να κατασκευάζονται από ανθρώπινα χέρια αλλά να γεννιούνται από άλλα αυτόματα. Ο Ιακώβ ψιθύριζε στις κυρίες εμπιστευτικά ότι ο Τούρκος δεν ήταν μόνο ικανός στο σκάκι αλλά και στο ερωτικό παιχνίδι. Η Ιμπόλια θέλησε να πάρει μέρος στη συζήτηση αφού γνώριζε τον Τούρκο περισσότερο και καλύτερα απ' όλες τις κυρίες που ήταν εκεί, αλλά ο βοηθός δεν την άφησε να μιλήσει. Καθώς ο Ιακώβ αναπαρίστανε το κούρντισμα μιας μηχανικής δεσποινίδας, λίγη σαμπάνια από το ποτήρι του πιτσίλησε το μαντό της Ιμπόλια και άφησε έναν απαίσιο λεκέ. Η Ιμπόλια αντιλήφθηκε δυο κορίτσια που σχολίαζαν χαχανίζοντας το φόρεμά της. Μ' ένα εύθυμο γέλιο η βαρόνη Γεσενάκ αποχαιρέτισε την ομήγυρη προφασιζόμενη ότι είχε υποσχεθεί να συζητήσει και με άλλους καλεσμένους.

Ο αδερφός της ήταν περικυκλωμένος από ουσάρους και εξηγούσε τη στρατηγική του στη μάχη εναντίον των Τούρκων, ενώ ο στρατάρχης τον διέκοπτε κάθε τόσο με τους επαίνους του. Οι Ούγγροι χαιρέτησαν την Ιμπόλια ευγενικά, αλλά συνέχισαν τη συζήτησή τους. «Βαρόνη, πρέπει να συγχωρήσετε εμάς τους άξεστους στρατιώτες», είπε ο Νάντασι-Φογκάρας, «αλλά η μό-

νη ώρα που δε μιλούμε για πόλεμο είναι η ώρα της μάχης».

Η Ιμπόλια βαρέθηκε γρήγορα τη συζήτηση των αντρών. Απομακρύνθηκε από τους ουσάρους. Μέχρι τα πυροτεχνήματα θα περνούσε πάνω από μισή ώρα. Η Ιμπόλια χάζεψε τους χρυσούς αγγέλους στις γύψινες διακοσμήσεις πάνω από τους καθρέφτες. Ένας άγνωστος της ζήτησε να χορέψουν, αλλά αρνήθηκε ευγενικά. Πρόσεξε τον Κέμπελεν να μπαίνει και να παίρνει από τον μπουφέ δυο ποτήρια σαμπάνια. Του έκοψε το δρόμο χαμογελώντας και ευχαριστώντας τον τον απάλλαξε από το βάρος του ενός.

«Αρκεί ο πρίγκιπας Άντον να μη θυμώσει που πίνεις τη σαμπάνια του», είπε ο Κέμπελεν.

«Μπορείς κάλλιστα να του πάρεις άλλη. Στην υγεία σου, Φάρκας». Η Ιμπόλια τσούγκρισε το ποτήρι της στο ποτήρι του Κέμπελεν, αλλά ενώ εκείνη έπινε, αυτός δεν άγγιξε το δικό του. Κοίταζε την ομάδα των αντρών γύρω από τον πρίγκιπα Γκρασάλκοβιτς, που τον περίμεναν να επιστρέψει.

«Στην υγεία σου, Ιμπόλια. Θα με συγχωρέσεις; Έχω μια σημαντική συζήτηση».

«Δε με εκπλήσσεις. Πάντα έχεις να συζητήσεις κάτι σημαντικό».

«Δυστυχώς δεν έχω προχωρήσει τόσο με την ομιλούσα μηχανή μου ώστε να με απαλλάσσει απ' αυτό το βάρος». Ο Κέμπελεν έκανε ένα βήμα, αλλά η Ιμπόλια τον σταμάτησε βάζοντας την παλάμη της στο στήθος του.

«Έλαβα το μπιλιέτο σου», είπε.

«Ωραία».

«Η γυναίκα σου το έγραψε;»

«Απ' όσο θυμάμαι, έφερε την υπογραφή μου».

«Δηλαδή σου κάθεται πάλι η γυναίκα σου και δε θέλεις πια να με βλέπεις;» Η Ιμπόλια κατέβασε αργά το χέρι της. «Ή μήπως

κατασκεύασες ένα ερωτικό αυτόματο; Ο Εβραίος σου λέει ότι είναι φοβεροί εραστές».

Οι κόρες των ματιών του Κέμπελεν διέγραψαν κύκλο. «Σε παρακαλώ, Ιμπόλια. Το γράμμα μου το διάβασες. Εγώ είμαι παντρεμένος κι εσύ ένα αξιοσέβαστο πρόσωπο, ας μην περιπλέκουμε τα πράγματα. Εσύ δεν είπες ότι είμαστε σαν βασιλόπουλα καταραμένα να μη γίνουν ποτέ ζευγάρι;»

Η Ιμπόλια τον κοίταξε διαπεραστικά κι ύστερα είπε: «Όλα δείχνουν ότι θέλεις να με ξεφορτωθείς».

«Ούτε λόγος».

«Κι όμως. Δε με χρειάζεσαι πια, και μάλιστα δε θεωρείς καν απαραίτητο να με ευχαριστήσεις. Πρόκοψες επειδή σε βοηθήσαμε εγώ και ο Κάρολι. Αλλά τώρα είσαι διάσημος, τώρα τρως στο ίδιο τραπέζι με τον πρίγκιπα. Και κλοτσάς τη σκάλα που σε βοήθησε να ανέλθεις».

«Ιμπόλια...»

«Ένα σου λέω, Φάρκας: χωρίς εμένα δε θα ήσουν σήμερα εδώ και δε θα μιλούσες με τον Γκρασάλκοβιτς και τους άλλους. Χωρίς εμένα θα καθόσουν ακόμα στο γραφειάκι σου».

Η Ιμπόλια είχε υψώσει τη φωνή και ο Κέμπελεν κοίταξε θορυβημένος γύρω του. «Ηρέμησε, σε παρακαλώ».

«Ήρεμη είμαι. Όμως σε προειδοποιώ: εγώ σε έφερα εδώ, αλλά πολύ εύκολα μπορώ να σε ξαναστείλω εκεί απ' όπου ήρθες».

«Άκουσε, Ιμπόλια». Τώρα ο τόνος της φωνής του Κέμπελεν έγινε οξύτερος, αν και συνέχισε να μιλάει χαμηλόφωνα και να χαμογελά. «Δεν έχεις δίκιο ούτε για το ένα ούτε για το άλλο. Είμαι εδώ επειδή έφτιαξα μια σκακιστική μηχανή. Και δεν μπορείς να κάνεις τίποτα για να με συντρίψεις, αν αυτό θέλεις για οποιονδήποτε λόγο».

«Με προκαλείς;»

«Γιατί, τι θα κάνεις;»

«Σε προειδοποιώ, Φάρκας».

Ο Κέμπελεν είδε ότι ο Γκρασάλκοβιτς του ένευε ανυπόμονα. «Κάνε ό,τι θέλεις, αλλά επέτρεψε σ' εμένα να συζητάω για σοβαρά πράγματα». Ο Κέμπελεν της έδωσε το ποτήρι του αφού εκείνη είχε πει σχεδόν όλη τη σαμπάνια της. «Για να σου κρατήσει συντροφιά αντί για μένα».

Τον κοίταξε να επιστρέφει με προσποιητή ευθυμία στην παρέα γύρω από τον Γκρασάλκοβιτς. Ασφαλώς για να δικαιολογηθεί θα έριχνε κάποια σπόντα για τη μεθυσμένη χήρα. Η Ιμπόλια άδειασε και τα δυο ποτήρια και παίρνοντας ένα τρίτο εγκατέλειψε την Αίθουσα των Αγγέλων. Κανείς δεν έπρεπε ν' αντιληφθεί πόσο άθλια αισθανόταν – προπάντων όχι ο Βόλφγκανγκ φον Κέμπελεν.

Επέστρεψε στην αίθουσα συνεδριάσεων, που ούτε φρουρούσαν ούτε ήταν κλειδωμένη. Άνοιξε αθόρυβα την πόρτα και την ξανάκλεισε πίσω της. Το μοναδικό φως στο χώρο προερχόταν από τους πυρσούς που ήταν αναμμένοι έξω στο πάρκο. Στάθηκε στην πόρτα, ήπια για να πάρει θάρρος κι έπειτα διέσχισε την αίθουσα, πέρασε το τραπέζι με το μυστηριώδες κουτί, περιτριγύρισε το ανθρωποειδές κι ύστερα τράβηξε το πανί που κάλυπτε το έπιπλο και τον Τούρκο – προσεχτικά, για μην ξυπνήσει τον κοιμισμένο.

Αλλά ο Τούρκος ήταν ήδη ξυπνητός: την κάρφωσε με μάτια ορθάνοιχτα όπως την είχε καρφώσει και στη Βιέννη, σχεδόν σαν να την περίμενε. Ωστόσο παρέμεινε ακίνητος. Ήταν ο πρώτος άντρας που ο αδερφός της δεν είχε καταφέρει να νικήσει. Ο άντρας για τον οποίο όλοι μιλούσαν, αλλά κανείς δε γνώριζε πραγματικά, ούτε καν ο δημιουργός του.

«Καλησπέρα», ψιθύρισε η Ιμπόλια αφήνοντας το πανί να πέ-

σει στο πάτωμα. Ήπια άλλη μια γουλιά κοιτάζοντάς τον. «Μοναξίες;» Άδειασε το ποτήρι και το άφησε στο σκακιστικό τραπέζι. Χάιδεψε προσεχτικά το αριστερό χέρι του Τούρκου που αναπαυόταν στο βελούδινο μαξιλάρι. Τράβηξε το μαξιλάρι, το άφησε στο πάτωμα και κούρντισε τον ωρολογιακό μηχανισμό. Έπειτα ελευθέρωσε το φρένο. Οι τροχοί άρχισαν να κινούνται με θόρυβο, όχι όμως ο Τούρκος.

«Πρέπει να κάνεις κάποια κίνηση, ακριβέ μου», τον παρακίνησε η Ιμπόλια.

Το αυτόματο σήκωσε υπάκουα το χέρι, το οδήγησε στη σκακιέρα και το κατέβασε στο σημείο όπου θα έπρεπε να βρίσκεται ένας λευκός στρατιώτης. Αλλά τα πόνια είχαν μαζευτεί προ πολλού. Έτσι το ανθρωποειδές δεν έπιασε στρατιώτη, αλλά δυο δάχτυλα της Ιμπόλια που εκείνη έβαλε κάτω από το χέρι του. Τα σήκωσε και τα άφησε προσεχτικά πλάι στη σκακιέρα. Η Ιμπόλια αναστέναξε. Έκανε το γύρο του επίπλου, στάθηκε πίσω από το ανθρωποειδές και του χάιδεψε το λαιμό.

«Απέξω είσαι κρύος και μέσα σου καις», είπε. «Αυτή είναι η διαφορά μας απ' όλα τα φριχτά ανθρώπινα αυτόματα εκεί κάτω, όλους αυτούς τους υποκριτές που κρύβουν τον πυρήνα τους με ρούχα στηριγμένα σε συρμάτινους σκελετούς και βαριά φτιασίδια. Έτσι δεν είναι;»

Ο Τούρκος έγνεψε καταφατικά. Δηλαδή την είχε καταλάβει. Κι έκανε ακόμα κάτι: γύρισε λίγο τα μάτια προς τη βαρόνη έτσι ώστε να κοιτάζονται. Αρχικά η Ιμπόλια τρόμαξε, όμως ύστερα χαχάνισε.

«Γιατί όχι;» είπε. «Στο κάτω κάτω ο Πυγμαλίων τα κατάφερε».

Έπιασε το πρόσωπο του Τούρκου με τα δυο της χέρια και φίλησε το ξύλινο στόμα του. Το κοκκινάδι της αποτυπώθηκε στα χείλη του. Η Ιμπόλια βαριανάσανε. Τα μάτια του Τούρκου την υ-

πνώτιζαν και ο μηχανισμός μουρμούριζε μια μεθυστική μελωδία. Η Ιμπόλια σταμάτησε να μιλάει. Λύγισε το δεξί χέρι του ανθρωποειδούς προς τα πίσω, όπως είχε δει να κάνει κάποτε ο Κέμπελεν, μάζεψε το φόρεμά της και κάθισε στην αγκαλιά του. Ύστερα επανέφερε το χέρι στη θέση του και βρέθηκε κλεισμένη στα μπράτσα του. Στην αγκαλιά του αυτόματου υπήρχε μια σκληρή γωνία, που όμως ήταν επενδυμένη με το μαλακό του καφτάνι, η οποία την πίεζε ανάμεσα στα σκέλη. Χάιδεψε πρώτα με τα χέρια, έπειτα με τα μάγουλα την άσπρη γούνα της επένδυσης και βόγκηξε. Φίλησε ξανά τον Τούρκο. Αγκαλιάζοντας με το ένα χέρι το σβέρκο του φίλησε το μέτωπο και τα φρύδια του, το γυμνό λαιμό του, ενώ με το άλλο χέρι χάιδευε τις γάμπες της προς τα πάνω, μέχρι τους γυμνούς μηρούς της. Η λεκάνη της έκανε κυκλικές κινήσεις στην αγκαλιά του Τούρκου. Έβγαλε το ένα στήθος της από το βαθύ ντεκολτέ και έτριψε τη ρώγα στη γούνα του Τούρκου. Έγειρε την πλάτη στην ακμή του τραπεζιού κι έριξε το κεφάλι πίσω. Με το δεξί χέρι έπιασε ψηλά το μπράτσο του Τούρκου μέχρι να τεντωθεί το καφτάνι. Τα δάχτυλα του αριστερού της χεριού είχαν βρει το δρόμο τους μέσα στο μεσοφόρι και έτριβαν το αιδούιο, ενώ ο Τούρκος φαινόταν να τη βοηθά: το χέρι του ανηφόρισε στο μηρό της, τον έσφιξε και ζεστάθηκε από το άγγιγμα. Ενθουσιασμένη η Ιμπόλια έπιασε το χέρι του και θέλησε να το οδηγήσει στον κόλπο της, αλλά όταν το άγγιξε τα δάχτυλα ήταν μαλακά και κοντά και προσπάθησαν να της ξεγλιστρήσουν. Η Ιμπόλια είδε σι' αριστερά της ένα μικρό χέρι να εξαφανίζεται στο άνοιγμα του επίπλου, να τραβά πίσω του την πόρτα και να την κλείνει από μέσα.

Τσίριξε και έκανε να σηκωθεί από την αγκαλιά του Τούρκου πριν βγουν κι άλλα χέρια από το σώμα της μηχανής για να τη χουφτώσουν, αλλά τα δυο χέρια του Τούρκου την κρατούσαν σφι-

χτά. Με σπασμωδικές κινήσεις χτύπησε το βιαστή, έσκυψε και πέρασε κάτω από το αριστερό χέρι του χάνοντας όμως έτσι την περούκα της. Έπεσε στο πάτωμα και απομακρύνθηκε βιαστικά από το αυτόματο, παρότι την εμπόδιζε το κατεβασμένο μεσοφόρι. Κάτι σκίστηκε. Μόνο όταν τη χώριζαν αρκετά βήματα από το ανθρωποειδές, γύρισε και το κοίταξε λαχανιασμένη. Αν και ο ωρολογιακός μηχανισμός δούλευε ακόμα, ο Τούρκος δεν κουνιόταν και κοίταζε με απλανές βλέμμα μπροστά.

Κάποια πόρτα άνοιξε. Όταν τα μάτια του Βόλφγκανγκ φον Κέμπελεν συνήθισαν το σκοτάδι της αίθουσας συνεδριάσεων, είδαν την Ιμπόλια, που καθόταν κάτω και τον κοίταζε με γουρλωμένα μάτια. Τα μαλλιά της ήταν ανακατεμένα, το κοκκινάδι είχε πασαλειφτεί στα χείλη της, οι κάλτσες και το μεσοφόρι ήταν κατεβασμένα και το ένα στήθος της έξω από το κορσάζ. Ο Κέμπελεν έκλεισε την πόρτα και σταμάτησε τον ωρολογιακό μηχανισμό του αυτόματου. Τώρα ακουγόταν μόνο η ανάσα της Ιμπόλια. Κάθισε οκλαδόν δίπλα της.

«Όλα εντάξει;» Ακούστηκε πολύ ανήσυχος.

Η Ιμπόλια έδειξε με τρεμάμενο δάχτυλο το σκακιστικό έπιπλο, ψάχνοντας να βρει τις λέξεις, και τελικά ψέλλισε: «Εκεί μέσα είναι ένας άνθρωπος!»

«Σος. Ηρέμησε». Ο Κέμπελεν την έπιασε από το μπράτσο, αλλά εκείνη τραβήχτηκε.

«Μη μου λες *ηρέμησε!* Μέσα στο έπιπλο ήταν κάποιος!»

«Το φαντάστηκες. Είναι απλώς ο Τούρκος. Παραήπιες, Ιμπόλια».

Τη βοήθησε να σηκωθεί.

Έβαλε πάλι το στήθος της μέσα στο κορσάζ. «Το σκακιστικό αυτόματό σου λειτουργεί επειδή μέσα του κάθεται ένας άνθρωπος. Μας εξαπάτησες όλους». Ο Κέμπελεν θέλησε να της δώσει

την περούκα της που είχε πέσει κάτω, αλλά εκείνη δεν την πήρε. «Είσαι... ένας απατεώνας! Εξαπατάς όλο το Πρέσμπουργκ... όλη την Ευρώπη με τη δήθεν μηχανή σου!»

Η Ιμπόλια πήγε στο σκακιστικό τραπέζι και χτύπησε μια από τις μπροστινές πόρτες. «Εσείς εκεί μέσα, ανοίξτε!» Καθώς δεν πήρε απάντηση, προσπάθησε ν' ανοίξει η ίδια την πόρτα, η οποία όμως ήταν διπλοκλειδωμένη.

«Σε παρακαλώ, Ιμπόλια. Αυτό που κάνεις δεν έχει κανένα νόημα».

Γύρισε προς το μέρος του. «Ξεκλειδώσε. Θέλω να δω ποιος με άγγιξε!»

Ο Κέμπελεν αναστέναξε, όμως κατάλαβε ότι η βαρόνη δε σήκωνε αντιρρήσεις. Έβγαλε μια αρμαθιά κλειδιά από την τσέπη του πανωφοριού του, αλλά δεν της την έδωσε. «Δε χρειάζεται να ξεκλειδώσω. Ξέρεις ότι εκεί μέσα υπάρχει κάποιος άνθρωπος κι αυτό αρκεί».

«Δηλαδή το παραδέχεσαι;»

«Ναι».

Η Ιμπόλια γέλασε κοφτά και κούνησε το κεφάλι. «Είναι απίστευτο».

«Σου δίνω τα θερμά μου συγχαρητήρια, αγάπη μου», είπε ο Κέμπελεν με εμφανή ευθυμία. «Είσαι από τους πολύ λίγους που γνωρίζουν το μυστικό του Τούρκου σκακιστή».

«Μόνο που σε λίγο θα γίνουν περισσότεροι».

Ο Κέμπελεν σάστισε. «Αφού δε θα το πεις».

«Λες ότι δε θα το πω; Και γιατί να μην το πω;»

«Ιμπόλια, ας είμαστε λογικοί. Δε θα πεις τίποτα σε κανέναν... κι εγώ σε αντάλλαγμα δε θα πω σε κανέναν... τι έκανες εδώ μέσα». Ως αποδεικτικό στοιχείο σήκωσε την περούκα της.

«Δε με φοβίζει αυτό. Αλλά πολύ θα μ' ενδιέφερε ν' ακούσω τι

θα πει η χοντρή αυτοκράτειρά σου όταν αποκαλυφθεί ότι η αγαπημένη της ιδιοφυΐα είναι απλώς ένας ταχυδακτυλουργός. Και πραγματικά αναρωτιέμαι τι θα κάνει ο Γκρασάλκοβιτς για να ξεχαστεί το εγκώμιο που σου έπλεξε πριν από λίγο».

«Για το Θεό, τι επιδιώκεις με αυτό;»

«Δεν είναι προφανές; Να εκδικηθώ που μ' έφαγες και μ' έφτυσες».

«Σε εκλιπαρώ, Ιμπόλια: μην το κάνεις. Η ύπαρξή μου εξαρτάται από αυτό. Αν σκοπός σου είναι να με φοβίσεις, τότε το πέτυχες». Έπιασε τα χέρια της. «Σε παρακαλώ θερμά. Ζήτα μου ό,τι θέλεις. Σε ικετεύω, μην το κάνεις. Στο όνομα όσων μοιραστήκαμε μαζί... και μπορούμε ανά πάσα στιγμή να ξαναζήσουμε».

«Εννοείς... την τρυφερή μας σχέση;»

«Ναι, ξέχνα ό,τι είπα προηγουμένως».

Η Ιμπόλια χαμογέλασε και περίμενε ν' ακούσει τι άλλο θα της έλεγε.

«Δεν μπορώ να σου κρύψω ότι σε εκτιμώ και σε ποθώ με όλο το κορμί και την ψυχή μου».

Ο Κέμπελεν την είχε πλησιάσει για να της πει ψιθυριστά αυτά τα λόγια. Ωστόσο δεν ήταν διόλου προετοιμασμένος για το χαστούκι που του έδωσε. Μην μπορώντας να το πιστέψει, έπιασε το μάγουλό του.

«Αίσχος! Δεν ντρέπεσαι να έρχεσαι πάλι έρποντας, ενώ δεν πέρασε ούτε ένα τέταρτο αφότου η παρουσία μου σου ήταν δυσάρεστη; Θέλεις να με εξαπατήσεις όπως εξαπάτησες και τον κόσμο! Εγώ όμως είμαι πιο έξυπνη. Αν ήσουν τουλάχιστον ειλικρινής, ίσως να το σκεφτόμουν. Αλλά δεν έχεις μπέσα, Φάρκας· πράγματι, δεν είσαι Ούγγρος πια, είσαι ένας πολύ συνηθισμένος Γερμανός κι ο Βόλφγκανγκ δεν αξίζει τη συμπόνια μου».

Άρπαξε την αρμαθιά με τα κλειδιά και ξεκλείδωσε τις μπρο-

στινές πόρτες, ενώ εκείνος κοίταζε σαν παραλυμένος. Το αριστερό χέρι του Τούρκου πάνω στο τραπέζι συσπάστηκε.

«Πού είναι λοιπόν το πνεύμα της μηχανής;»

Η Ιμπόλια έκανε το γύρο του επίπλου και ξεκλείδωσε την πίσω δεξιά πόρτα, η οποία όμως δεν άνοιγε επειδή κάποιος την τραβούσε από μέσα. Ωστόσο η Ιμπόλια ήταν δυνατότερη και η πόρτα τελικά άνοιξε. Ακούστηκε θόρυβος μέσα στο έπιπλο. Ξαφνικά το χέρι του Τούρκου κινήθηκε πάνω από το τραπέζι και χτύπησε την Ιμπόλια στο μέτωπο, ενώ κάτι μέσα στον παντογράφο έτριξε κι έσπασε. Η Ιμπόλια έκανε ένα βήμα πίσω, το ένα της πόδι μπλέχτηκε στο μεσοφόρι που δεν είχε σηκώσει ακόμα σωστά, παραπάτησε κι έπεσε με την πλάτη. Το πίσω μέρος του κεφαλιού της χτύπησε στο τραπέζι όπου βρισκόταν το κουτί του Κέμπελεν –ακούστηκε σαν καρφί που καρφώθηκε στο ξύλο– κι ύστερα έπεσε στο πάτωμα. Το τελευταίο που κινήθηκε ήταν οι πτυχές των ρούχων της που απλώθηκαν γύρω της.

Για μια αιωνιότητα ο Κέμπελεν και ο Τιμπόρ έμειναν βουβοί και μαρμαρωμένοι, όπως ο Τούρκος και η βαρόνη. Ύστερα ο Τιμπόρ έκανε να βγει από τη διπλή πόρτα του επίπλου για να το σκάσει. Έτσι έσπασε εντελώς τον παντογράφο. Ο Κέμπελεν είχε ξαναπάρει τα κλειδιά. Γονάτισε μπροστά στα πορτόφυλλα κι έκλεισε το δρόμο στον Τιμπόρ.

«Μείνε μέσα», είπε με φωνή που δε σήκωνε αντίρρηση.

«*Madre de dio*,* τι συνέβη;»

«Τίποτα. Απλώς έπεσε. Θα τη φροντίσω εγώ. Αλλά εσύ, Τιμπόρ, πρέπει να μείνεις κρυμμένος.»

Ο Κέμπελεν περίμενε τη βουβή συγκατάθεση του Τιμπόρ κι έπειτα έκλεισε τη διπλή πόρτα καθώς και όλες τις άλλες. Σήκω-

* Μητέρα του Θεού. Ιταλικά στο πρωτότυπο. (Σ.τ.Μ.)

σε την Ιμπόλια και την έβαλε πάνω στο σκακιστικό τραπέζι. Δεν είχε ματώσει. Προσεχτικά άγγιξε με τρεμάμενα δάχτυλα το λαιμό της στο σημείο της αρτηρίας.

«Τι έχει;» ρώτησε ο Τιμπόρ από το εσωτερικό. Ο Κέμπελεν δεν απάντησε. «*Signore* Κέμπελεν! Τι έχει;»

«Είναι νεκρή», είπε ο Κέμπελεν.

«Όχι», είπε ο Τιμπόρ, και καθώς ο Κέμπελεν δεν απαντούσε: «Είναι αδύνατον!»

«Η καρδιά της δε χτυπάει, Τιμπόρ. Είναι νεκρή».

«*O dolce Vergine*», * κλαψούρισε ο Τιμπόρ. «*O dolce Vergine, dolce Vergine, perdona, ti prego!*»** Ξαφνικά έσκουξε: «Θέλω να βγω από δω μέσα! Βγάλτε με έξω!» Άρχισε να χτυπάει τα τοιχώματα με τις γροθιές και τα πόδια του, έτσι που το σκακιστικό τραπέζι κάτω από τα χέρια του Κέμπελεν παλλόταν σαν σφυγμός. «Θέλω να βγω έξω!»

Ο Κέμπελεν κάθισε οκλαδόν δίπλα στο έπιπλο. «Τιμπόρ, άκουσέ με προσεχτικά. Ο μόνος τρόπος να σε πάρω σώο από δω είναι να σε βγάλω μαζί με το αυτόματο. Γι' αυτό θα μείνεις μέσα. Εγώ θα φροντίσω τα πάντα».

«Όχι! *Prego*, θέλω να βγω έξω!»

Ο Κέμπελεν χτύπησε δυνατά την παλάμη στο ξύλο. «Τιμπόρ, θα σ' εκτελέσουν γι' αυτό που συνέβη. Θα πεθάνεις, *capisce**** Αν βγεις από το αυτόματο θα πεθάνεις». Ο Τιμπόρ άρχισε να κλαίει.

«Πες μου, σε έχω απογοητεύσει ποτέ;» ρώτησε ο Κέμπελεν. «Σε έχω απογοητεύσει ποτέ, Τιμπόρ; Απάντησέ μου!»

* Ω γλυκιά Παρθένα. Ιταλικά στο πρωτότυπο. (Σ.τ.Μ.)

** Ω γλυκιά Παρθένα, γλυκιά Παρθένα, συγχώρεσέ με, σε παρακαλώ! Ιταλικά στο πρωτότυπο. (Σ.τ.Μ.)

*** Καταλαβαίνεις; Ιταλικά στο πρωτότυπο. (Σ.τ.Μ.)

«No, signore», αποκρίθηκε ο Τιμπόρ κλαίγοντας.

«Έτσι μπράβο! Ούτε αυτή τη φορά θα σε απογοητεύσω. Όλα θα πάνε καλά, αρκεί να κάνεις ό,τι σου λέω».

«Si, signore».

Ο Κέμπλεν σηκώθηκε. Ο Τιμπόρ παρακαλούσε την Παναγία να τον λυπηθεί. «*Ave Maria, gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus...*»

«Ηουχία!» τον μάλωσε ο Κέμπλεν. «Πρέπει να συγκεντρωθώ».

Ο Τιμπόρ συνέχισε να προσεύχεται βουβά. Πού και πού ακουγόταν ένα αναφιλητό.

Ο Κέμπλεν έτριψε με κλειστά μάτια τους κροτάφους του. Ύστερα φόρεσε την περούκα στο κεφάλι της Ιμπόλια. Σήκωσε το σώμα της ψηλά, πήρε το ποτήρι της και την κουβάλησε στο μπαλκόνι. Βεβαιώθηκε ότι το πάρκο ήταν άδειο και βγήκε έξω.

Ήταν μια ζεστή, σχεδόν καλοκαιρινή βραδιά. Ο Κέμπλεν άφησε το ποτήρι της σαμπάνιας στο περβάζι. Πήρε μια βαθιά εισπνοή που του προκάλεσε πόνο. Τα φώτα των πυρσών θόλωσαν μπροστά στα μάτια του. Κοίταξε για τελευταία φορά το πρόσωπο της Ιμπόλια κι ύστερα τη σήκωσε στο περβάζι και την πέταξε κάτω.

Το κεφάλι της χτύπησε στη λιθόστρωτη βεράντα. Οι καλεσμένοι δεν την ανακάλυψαν παρά μόνο όταν βγήκαν έξω για τα πυροτεχνήματα και τα βεγγαλικά έλουσαν το πτώμα με τα γουρλωμένα μάτια σε πράσινο, κόκκινο και γαλάζιο φως. Εν τω μεταξύ, ο Βόλφγκανγκ φον Κέμπλεν είχε επιστρέψει προ πολλού στη δεξίωση και συζητούσε ζωηρά για την πρόοδο των μηχανικών αργαλειών στην Αγγλία.

Όλυμπος

ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΕΙΚΟΣΙ ΤΕΣΣΕΡΑ ΧΡΟΝΙΑ την είχαν βαφτίσει Ελίζα. Είχε αποκτήσει το εύηχο ψευδώνυμο Γαλάτεια επειδή καμιά γυναίκα σε αυτό το επάγγελμα δε χρησιμοποιούσε το αληθινό της όνομα. Γι' αυτό για την ίδια δεν ήταν μεγάλη αλλαγή να την προσφωνούν Ελίζα στο σπίτι των Κέμπελεν. Μόνο το επίθετο έπρεπε να επινοήσει. Τα μέσα που είχε επιστρατεύσει γι' αυτή την αποστολή είχαν αποτέλεσμα. Ωστόσο, δυο μήνες μετά τη συμφωνία με τον Φρειδερίκο Κνάους δεν είχε πετύχει ακόμα το στόχο της.

Σε κάθε κάτοικο του σπιτιού είχε παρουσιάσει με επιτυχία μια διαφορετική Ελίζα. Για την Άννα Μαρία ήταν η αφελής δούλα που τη θαύμαζε και ήταν έτοιμη να πάρει μαθήματα από εκείνη, που συμμαριζόταν τη θρησκευτική της ευλάβεια και ζήλευε τη ζωή της. Ταυτόχρονα ήταν πάντα διαθέσιμη ν' ακούσει τα βράσανά της και κάθε τόσο της έδινε δίκιο. Μπροστά στην Άννα Μαρία προσπαθούσε να δείχνει όσο πιο άσχημη μπορούσε, κατέβαζε το σκούφο στα μάτια της και περπατούσε ελαφρώς σκυμμένη.

Αντίθετα, όταν ήταν μόνη με τον Ιακώβ χρησιμοποιούσε τα θέληγτρατά της: ένα δειλό βλεφάρισμα, μια μπούκλα που ξεγλιστρούσε από το σκούφο της, μια επίκυψη στο πανέρι με τ' α-

σπρόρουχα την κατάλληλη στιγμή για να φανεί το ντεκολτέ της. Στον Ιακώβ παρίστανε την ευλαβή παρθένα που σεμνύνεται για την ντροπαλότητά της και κατά βάθος περιμένει κάποιον σαν κι αυτόν· που θέλει να την κατακτήσουν, όμως όχι από τη μια μέρα στην άλλη, αλλά αργά αργά και με τα κόλπα της αποπλάνησης που μόνο εκείνος ήξερε.

Τέλος, για την άλλη υπηρέτρια, την Καταρίνα, ήταν μια βοηθός που δεν αμφισβητούσε ποτέ την υψηλότερη θέση της συναδέλφου της στην ιεραρχία του υπηρετικού προσωπικού και μια διψασμένη ακροάτρια για κάθε είδους κουτσομπολιό που αφορούσε τη ζωή των αφεντικών.

Μόνο με τον Κέμπελεν έδειχναν ν' αποτυχαίνουν όλες οι στρατηγικές της. Ο Φρειδερίκος Κνάους είχε πέσει έξω στην κρίση του γι' αυτόν: μπορεί ο Κέμπελεν να ήταν ματαιόδοξος, αλλά όχι τόσο ματαιόδοξος ώστε να πέφτει θύμα προσποιητού θαυμασμού. Μπορεί να ήταν άντρας, αλλά ήταν αρκετά πειθαρχημένος ώστε να μην υποκύπτει σε σαρκικούς πειρασμούς. Θα ήταν ο τελευταίος που θα της αποκάλυπτε το μυστικό του Τούρκου σκακιστή.

Ότι υπήρχε κάποιο μυστικό ήταν προφανές. Η απαγόρευση να ανεβαίνει στον επάνω όροφο, η εντολή να μη μιλάει με κανέναν για τη δουλειά της στο σπίτι, οι σιδεριές, τα χτισμένα παράθυρα, τα μέτρα προφύλαξης πριν, κατά τη διάρκεια και μετά τις παραστάσεις – όλα αυτά μαρτυρούσαν ότι υπήρχε κάτι που ο Κέμπελεν φρόντιζε να κρύβει επιμελώς. Όμως η Ελίζα δεν μπορούσε να καταλάβει αν το αυτόματο ήταν ένας τέλειος ωρολογιακός μηχανισμός που έπρεπε να μείνει μυστικός από τους κατασκόπους ή κάποια επιδέξια απάτη. Παρότι είχε μήνες σχέση με τον Κνάους, η μηχανική παρέμενε για εκείνη κάτι ακατανόητο, κάτι που δεν την ενδιέφερε καθόλου, όπως ακριβώς και το σκάκι.

Η πρόοδος που είχε κάνει με τον Ιακώβ είχε επιφέρει μόνο τα φούμαρα που της είχε σερβίρει, αν και δεν ήταν εντελώς άχρηστα: αφενός κατάλαβε ότι ο βοηθός δεν ήταν τόσο φλύαρος όσο έλπιζε εκείνη, αφετέρου το φιλί πρέπει να του είχε ανοίξει την όρεξη για πιο πολλά. Αλλά αν της ζητούσε περισσότερα, έπρεπε και να της δώσει κι εκείνος περισσότερα.

Το μόνο που ήξερε πέρα από αυτά ήταν ο μυστηριώδης σύντροφος του Ιακώβ. Τους είχε δει μαζί τυχαία, ένα απόγευμα που επέστρεφε από το ταχυδρομείο: ένας κοντός, μικρόσωμος τύπος με μπαστούνι περιπάτου που συνόδευε τον Εβραίο στο «Χρυσό Ρόδο». Η Ελίζα τούς είχε ακολουθήσει κρυφά, περίμενε αρκετές ώρες στην παγωνιά κι όταν ο άντρας βγήκε επιτέλους από το καπηλειό χωρίς τον Ιακώβ τον ακολούθησε. Τον είχε χάσει στα σκοτεινά δρομάκια του Βάιντριτς κι ύστερα δυο μεθυσμένοι, που την πέρασαν για πόρνη, την ενόχλησαν. Και –τι περίεργο– ο άντρας που εκείνη παρακολουθούσε εμφανίστηκε από το πουθενά για να τη βοηθήσει, χτυπήθηκε γενναία με τους δυο εργάτες κι έπειτα το 'σκασε κουτσαίνοντας. Αν όμως κάποιος αποφεύγει την αστυνομία όταν κάνει μια ηρωική πράξη, ασφαλώς κάτι κρύβει. Είχε στα χέρια της την αλυσίδα του που του είχαν αποσπάσει από το λαιμό, ένα φτηνό, γρατσουνισμένο μενταγιόν με την Παναγία, που μόνο σε παιδί θα χάριζε κάποιος. Η Ελίζα είχε αποτυπώσει καλά το άσχημο πρόσωπό του, αλλά δεν τον είχε ξαναδεί στους δρόμους της πόλης όσο κι αν είχε γίνει η σκιά του Ιακώβ και τον είχε ακολουθήσει μέχρι την εβραϊκή συνοικία.

Ο Κνάους είχε υποσχεθεί να της δώσει χρόνο, όμως τώρα είχε αρχίσει να ανυπομονεί. Καθημερινά έφταναν στ' αφτιά του νέες αναφορές για τους θριάμβους του Τούρκου και για το αμείωτο ενδιαφέρον του κόσμου να δει αυτό το θαύμα, ενώ δε λάβαινε την παραμικρή είδηση από τη Γαλάτεια ότι είχε προσεγγίσει

περισσότερο το μυστικό. Ο Κνάους τής είχε στείλει δύο γράμματα στο ταχυδρομείο κι εκείνη στις απαντήσεις της τον διαβεβαίωνε ότι βρισκόταν σε καλό δρόμο κι ότι ήταν απλώς θέμα χρόνου. Όμως ο Κνάους δεν μπορούσε να περιμένει περισσότερο, ενώ παράλληλα ο χρόνος πίεζε και την ίδια: βρισκόταν ήδη στον τρίτο μήνα της εγκυμοσύνης και δε θα μπορούσε να κρύβει για πολύ ακόμα την κοιλιά της κάτω από τη στολή της υπηρέτριας. Έπρεπε να προλάβει να εκπληρώσει την αποστολή της. Και στη συνέχεια, με την αμοιβή του Κνάους, ν' αποσυρθεί στην επαρχία, μακριά από την Αυλή της Βιέννης, για να φέρει στον κόσμο το παιδί της. Εκεί σταματούσαν τα σχέδιά της. Δεν ήξερε τι λύση θα έβρισκε για τον εαυτό της και το παιδί κι όταν το συλλογιζόταν, έβιωθε να πνίγεται.

Ενώ όμως η Ελίζα κατέστρωνε νέα στρατηγική, σκοτώθηκε η βαρόνη Ιμπόλια Γεσενάκ, η παλιά ερωμένη του Κέμπλεν, έπειτα από παρουσίαση του σκακιστικού αυτόματου στο ανάκτορο του Γκρασάλκοβιτς, πέφτοντας από το μπαλκόνι. Έτσι τα πράγματα εξελίχθηκαν χωρίς τη μεσολάβηση της Ελίζας.

Για την πλειονότητα των πολιτών του Πρέσμπουργκ ο θάνατος της χήρας Γεσενάκ αποτελούσε βέβαια σκάνδαλο αλλά όχι γρίφο. Η βαρόνη ήταν πάντα βαρύθυμη και η ροπή της προς τη μελαγχολία ήταν πιο έντονη από τη συνήθη μελαγχολία των Ούγγρων. Οι φίλοι της ήταν μετρημένοι στα δάχτυλα. Οι άντρες χωρίζονταν σ' αυτούς που είχαν σχέση μαζί της και ήθελαν σε κάθε περίπτωση να την κρατήσουν μυστική και σ' αυτούς που εκείνη είχε απορρίψει. Και οι δυο ομάδες απέφευγαν την επαφή μαζί της. Οι γυναίκες την έβλεπαν ως αντίζηλο και την τιμωρούσαν με την περιφρόνησή τους. Τελικά, μόνο ο αδερφός της, ο βαρόνος Γιάνος

Αντράσι, της παραστεκόταν. Οι κακές γλώσσες έλεγαν μάλιστα ό-
τι τ' αδέρφια δεν αγαπιούνταν μόνο πνευματικά – μια φήμη που
ήταν όχι μόνο αναληθής αλλά και επικίνδυνη, δεδομένης της α-
δυναμίας που έτρεφε ο ουσάρος λοχαγός για τις μονομαχίες.

Το μόνο βέβαιο ήταν ότι μετά το θάνατο του συζύγου της η πό-
λη έβλεπε την Ιμπόλια κεφάτη μόνο όταν ήταν πιωμένη. Είχε πει
και τη νύχτα του θανάτου της. Ως αποχαιρετισμό είχε αφήσει έ-
να άδειο ποτήρι σαμπάνιας στο περβάζι. Εκείνο το βράδυ είχε α-
ναλογιστεί τη θλίψη της μοναχικής ζωής της και, πάνω στη μέθη
της, είχε αυτοκτονήσει.

Η άλλη θεωρία υποστηριζόταν από ελάχιστους, αλλά πολύ
σθεναρά: ο Τούρκος σκακιστής είχε πετάξει τη βαρόνη από το
μπαλκόνι. Αυτή η ομάδα δε νοιαζόταν για την αναμφισβήτητη
δύσκολη εξήγηση των διαδικασιών της πράξης, αφού το αυτό-
ματο ήταν καρφωμένο στο έπιπλό του και μετά βίας μπορούσε να
σηκώσει το κεφάλι, τα μάτια και το ένα χέρι. Προείχαν τα λογι-
κά κίνητρα του φόνου: *Primo*, πρώτον, το αυτόματο ήταν Τούρ-
κος και η βαρόνη Ουγγαρέζα, και όλοι οι Τούρκοι επιθυμούσαν
το θάνατο των Ούγγρων. *Secundo*, δεύτερον, ο Αντράσι είχε απο-
σπάσει από τον Τούρκο ισοπαλία, σχεδόν τον είχε νικήσει, και το
αυτόματο ήθελε να εκδικηθεί αφαιρώντας από τον Αντράσι ό,τι
πιο αγαπητό και πολύτιμο: την αδερφή του. *Tertio*, τρίτον, η σχέ-
ση της χήρας Γεσενάκ με τον Βόλφγκανγκ φον Κέμπελεν ήταν
κοινό μυστικό μεταξύ των ευγενών του Πρέσμπουργκ. Επιπλέον
τους είχαν δει να μαλώνουν στην Αίθουσα των Αγγέλων, ούτε μι-
σή ώρα πριν από το θάνατο της Ιμπόλια – *Ergo*, άρα, ο Κέμπελεν
διέταξε το δημιούργημά του να βγάλει από τη μέση την πρώην ε-
ρωμένη του που του είχε γίνει φορτική.

Τη θεωρία ότι ο Τούρκος ήταν ο δράστης ενίσχυσε και η εί-
δηση που έφτασε από το Μαρίενταλ: ο δάσκαλος που μερικές

βδομάδες νωρίτερα είχε αποσπάσει επίσης ισοπαλία από τον Τούρκο σκακιστή είχε πεθάνει – βέβαια όχι βίαια αλλά από ευλογία, ωστόσο αυτό δεν είχε καμιά σημασία. Απ' όλα τα παραπάνω κάποιιοι συμπέραναν ότι ο Τούρκος τιμωρούσε κάθε αντίπαλο που τολμούσε να του αντισταθεί σκοτώνοντας τον ίδιο ή κάποιον αγαπημένο συγγενή του. Άρχισαν να μιλούν για την «κατάρα του Τούρκου», έτσι ώστε μερικοί που μετά το παιχνίδι με τη σκακιστική μηχανή καταριούνταν την ήττα τους τώρα ευλογούσαν το Θεό για την έλλειψη ταλέντου που τους είχε προστατέψει από τη θανατηφόρα κατάρα του Τούρκου. Ένας αμπελουργός από το Ράτσερσντορφ, που είχε παίξει τον Απρίλιο εναντίον του Τούρκου, κατέθεσε ότι στη διάρκεια εκείνης της παρτίδας άκουγε τη φωνή του ανθρωποειδούς μες στο κεφάλι του. Ο Τούρκος τον απειλούσε ότι αν κέρδιζε το παιχνίδι θα τιμωρούσε με χολέρα τα παιδιά και τα εγγόνια του και θα ξέραινε τ' αμπέλια του.

Βέβαια, αυτοί οι φαντασιόπληκτοι αποτελούσαν μια μικρή μειοψηφία. Ανήκαν στον τύπο του ανθρώπου που ορκιζόταν πως είχε δει τη Μαύρη Γυναίκα στον πύργο του Μιχαήλ ή τη Λουτσιά, τη Λευκή Γυναίκα, ή τα πνεύματα των δώδεκα δολοφονημένων δημογερόντων· ήταν άνθρωποι που θεωρούσαν τον Φρειδερίκο Β' ενσάρκωση του Εξαποδώ, την Αικατερίνη Β' κανίβαλο με αδυναμία στα βρέφη και τους Εβραίους υπαίτιους της πανούκλας. Όταν ο Καρλ Γκόττλιμπ φον Βίντις έλαβε πλήθος επιστολών που τον παρακαλούσαν να αναφερθεί στην κατάρα του Τούρκου, εκείνος έγραψε ως εκδότης ένα αυστηρό σημείωμα στην εφημερίδα του, την *Preßburger Zeitung*, όπου συνιστούσε στους κουφιοκέφαλους «να κλείσουν το στόμα τους και να μη σπαταλούν τη μελάνη τους ή να φύγουν αμέσως» επειδή η δεισιδαιμονία μερικών ανόητων πολιτών ντροπίαζε όλη την πόλη.

Όταν κάποια στιγμή αναφέρθηκε η λέξη *αίρεση* σε συνδυα-

σμό με τον Βόλφγκανγκ φον Κέμπλεν και τη μηχανή του, έδειξε ενδιαφέρον και η εκκλησία. Υπό την προεδρία του επίσκοπου Μπατιάνι, οι θεολόγοι της πόλης συσκέφτηκαν ώστε να αποφασίσουν ποια θέση θα τηρούσε η εκκλησία σε σχέση με τη μηχανή του ιππότη φον Κέμπλεν και αν θα έπρεπε να του υποδείξουν να σταματήσει τις παρουσιάσεις του Τούρκου.

Εξαιτίας αυτών των συζητήσεων, και όχι μόνο, ο Βόλφγκανγκ φον Κέμπλεν είχε την αμέριστη υποστήριξη των αδερφών του στη στοά Αγνότης, ιδίως του μυστικού γραμματέα της στοάς Βίντις, που σε κάποια συζήτηση αποκάλεσε το φίλο του «Προμηθέα του Πρέσμπουργκ». Ο Κέμπλεν, είπε ο Βίντις, έπρεπε να συνεχίσει να παρουσιάζει τη μηχανή του σε όλο τον κόσμο, ιδίως τώρα, μετά την αυτοκτονία της βαρόνης, που οι αντιδράσεις είχαν δείξει ότι ο πυρσός του Διαφωτισμού, που λάμπρυνε τη σύγχρονη εποχή, δεν είχε καταφέρει να πυροδοτήσει τα υγρά άχυρα στα κεφάλια κάποιων συνανθρώπων. Το ν' αφήσει αυτό το θαύμα της τεχνικής να σκονίζεται σε κάποια αποθήκη θα ήταν σαν ο Κολόμβος να είχε κάνει μεταβολή στα μισά της διαδρομής, σαν ο Λεονάρντο ντα Βίντσι να ζωγράφιζε μόνο πίνακες μέχρι το τέλος της ζωής του, σαν να έμενε ο Κλόπστοκ δάσκαλος.

Μετά τη συνεδρίαση της στοάς ο Νεπομούκ φον Κέμπλεν είπε στον αδερφό του: «Άκουσα ότι στη δεξίωση του Γκροσσάλκοβιτς απουσίασες για λίγο. Συγχώρεσέ με, όμως πρέπει να ξέρω αν έχεις κάποια σχέση με το θάνατο της Ιμπόλια. Εσύ ή ο νάνος σου».

Ο Κέμπλεν δεν απάντησε αμέσως, έτσι ο Νεπομούκ ζήτησε ξανά συγγνώμη. «Λυπάμαι που είμαι υποχρεωμένος να σε ρωτήσω».

«Όχι», είπε ο Κέμπλεν. «Η απάντηση είναι όχι. Δεν ξέρω πώς πέθανε η Ιμπόλια· ούτε κι ο Τιμπόρ αντιλήφθηκε κάτι. Ήταν κλεισμένος μέσα στο έπιπλο, καλυμμένος μάλιστα μ' ένα πανί.

Δε θα μπορούσε ν' ακούσει τίποτα. Καλά κάνεις και ρωτάς. Στη θέση σου ίσως να έκανα κι εγώ το ίδιο».

Ο Νεπομούκ κούνησε το κεφάλι. «Δύστυχη ψυχή, ίσως ασειευόμασταν πολύ συχνά εις βάρος της».

«Δεν κάναμε τίποτα που να την ωθήσει στο θάνατο, Νεπομούκ. Ίσως να μπορούσαμε να κάνουμε περισσότερα για να την προστατεύσουμε από μια τέτοια απόφαση».

«Ας αναπαυθεί η ψυχή της. Είθε ο ουρανός της να είναι γεμάτος όμορφους αρσενικούς αγγέλους, σιντριβάνια αφρισμένης σαμπάνιας και μια γκαρνταρόμπα στο μέγεθος των Βερσαλιών».

Ο Κέμπελεν χαμογέλασε. «Γιατί ο δούκας Αλβέρτος απουσίαζε από τη σημερινή συνεδρίαση; Έχει αυτό κάποια σχέση μ' εμένα;»

«Πιθανόν. Αν οι παπάδες στραφούν εναντίον σου, θα βρεθεί ανάμεσα σε δύο μέτωπα: από τη μια εσύ και η στοά κι από την άλλη ο επίσκοπος Μπατιάνι. Πρέπει να προσέχει πολύ τις κινήσεις του».

«Θα πάρει το μέρος του Μπατιάνι;»

«Δε νομίζω. Συνεχίζεις να είσαι ο αγαπημένος της μητέρας του, είναι λογικός άνθρωπος, είμαι στενός συνεργάτης του... και φυσικά θα πω κι εγώ με τη σειρά μου έναν καλό λόγο για σένα».

Ο Κέμπελεν έσφιξε μ' ευγνωμοσύνη το μπράτσο του αδερφού του.

«Ο νάνος είναι άνθρωπος εμπιστοσύνης;» ρώτησε ο Νεπομούκ.

«Γιατί ρωτάς;»

«Επειδή δε μου αρέσει. Δεν μπορώ ν' απαλλαγώ από το συναίσθημα ότι είναι ένα πονηρό, μικρό διαβολόσπερμα που κάποια μέρα θα πετάξει τη μάσκα και θα αποβεί επικίνδυνος για σένα. Κάποιος που υπήρξε όλη τη ζωή του νάνος και υπέφερε τόσα α-

πό την κακία του κόσμου μοιραία κάποτε θα γίνει και ο ίδιος κακός. Το ίδιο ισχύει βέβαια και για τον Εβραίο σου, τώρα που το σκέφτομαι. Μάζεψες γύρω σου μια απωθητική ομάδα περιθωριακών. Τουλάχιστον ο Εβραίος σου είναι προβλέψιμος».

«Ο Ιακώβ δεν έχει κανένα λόγο να με χτυπήσει πισώπλατα. Και ο Τιμπόρ μού είναι πιστός όσο ποτέ. Περισσότερο φοβάμαι την ίδια μου τη γυναίκα παρά αυτόν», διαβεβαίωσε ο Κέμπελεν. «Και προς Θεού, πάψε να αποκαλείς διαρκώς τον Ιακώβ *Εβραίο*, ο άνθρωπος έχει όνομα».

Μια μέρα αφότου είχε αγγίξει το μηρό της βαρόνης, το χέρι του Τιμπόρ μύριζε ακόμα το άρωμά της. Θέλοντας ν' απαλείψει τη μυρωδιά που του θύμιζε τη γυναίκα που είχε σκοτώσει, το είχε σαπουνίσει και το είχε τρίψει μέχρι να πληγιάσει. Ωστόσο συνέχιζε να έχει στη μύτη του τη γλυκιά ευωδιά μήλου. Όπως κάποτε η λαίδη Μάκβεθ φανταζόταν ότι δεν μπορούσε να ξεπλύνει από το χέρι της το αίμα του δολοφονημένου βασιλιά, έτσι κι ο Τιμπόρ δεν μπορούσε να διώξει τη φαντασίωση αυτής της ευωδιάς. Κοιμόταν ελάχιστα τις επόμενες νύχτες κι όποτε το κατάφερνε τον τυραννούσαν πυρετικά όνειρα. Όσο κι αν ο Κέμπελεν τον διαβεβαίωνε ότι η βαρόνη είχε πεθάνει ακαριαία, ανώδυνα και αναίμακτα κι ότι οι απωθητικοί τραυματισμοί είχαν προκληθεί μετά την πτώση από το μπαλκόνι, εκείνος έβλεπε μπροστά του το σπασμένο κεφάλι της, το όμορφο πρόσωπο μέσα σ' έναν ποτλό από αίμα, κόκαλα και μυαλά. Τώρα επαληθεύονταν τα λεγόμενα του Ιακώβ για την καμπάνα στον πύργο του δημαρχείου, ότι δηλαδή όσοι την άκουγαν και δεν είχαν καθαρή συνείδηση ένοιωθαν ένα ρίγος μέχρι το μεδούλι. Ανά μία ώρα η καμπάνα τού υπενθύμιζε την ενοχή του και το διπλό χτύπημά της έμοιαζε να φωνάζει διαρκώς *Φο-νιά, Φο-νιά*.

Όπως ο θάνατος του Βενετσιάνου, έτσι κι αυτός ήταν ασφαλώς ατύχημα· ωστόσο στην περίπτωση του Βενετσιάνου ο Τιμπόρ ήθελε απλώς να πάρει πίσω αυτό που του ανήκε, ενώ με τη βαρόνη εκείνο που είχε προκαλέσει τη συμφορά ήταν ο πόθος του. Αν είχε συγκρατηθεί, αν είχε κρατήσει το χέρι του μέσα στο έπιπλο, αν το είχε απλώσει στο δικό του σώμα, κι ας ήταν αμαρτία –εξάλλου αυτό είχε κάνει και η βαρόνη–, τότε η όλη ιστορία θα ήταν απλώς κάτι που την επόμενη μέρα θα διηγείτο στον Ιακώβ για να γελάσουν.

Και δεν ήταν μόνο αυτό: δεν είχε απλώς σκοτώσει μια γυναίκα, είχε απογοητεύσει και τον Βόλφγκανγκ φον Κέμπελεν, τον άνθρωπο που τον είχε βγάλει από τη φυλακή, τον πλήρωνε, τον τάζει, του παρείχε στέγη, του είχε βρει ένα φίλο να του συμπαραστέκεται, τον άνθρωπο που του είχε δώσει τη δυνατότητα μέσα από την κοιλιά της θαυμάσιας εφεύρεσής του να έρθει σ' επαφή μ' έναν κόσμο που αλλιώς θα έμενε γι' αυτόν ερμητικά κλειστός. Τον άνθρωπο που με την αποφασιστική ενέργειά του τον είχε σώσει, παρουσιάζοντας το θάνατο της βαρόνης σαν αυτοκτονία. Ο Τιμπόρ θα πλήρωνε για το φόνο της βαρόνης Γεσενάκ στην άλλη ζωή, αλλά για το σφάλμα του απέναντι στον ευεργέτη του ήταν πρόθυμος να εξιλεωθεί άμεσα: πέντε μέρες μετά το επεισόδιο στο ανάκτορο του Γκρασάλκοβιτς πρότεινε στον Κέμπελεν να παραιτηθεί, να μην πάρει πεντάρα από το μισθό του και να εγκαταλείψει το σπίτι όπως όταν είχε επιστρέψει στη Βενετία – έχοντας μόνο ό,τι φορούσε και με μοναδική περιουσία ένα ταξιδιωτικό σκάκι· επίσης, να φύγει από την αυτοκρατορία ή να παραδοθεί στις Αρχές – ό,τι απ' τα δυο επιθυμούσε ο Κέμπελεν.

«Δεν επιθυμώ κάτι τέτοιο», είπε ο Κέμπελεν. Κάθονταν αντικριστά στο γραφείο του. Ανάμεσά τους έστεκε η ομιλούσα μηχανή με την οποία ο Κέμπελεν είχε ασχοληθεί ελάχιστα τις τελευ-

ταίες βδομάδες. «Θα μείνεις στο Πρέσμπουργκ, θα παραμείνεις στην υπηρεσία μου ως έμμισθος και θα συνεχίσεις να είσαι ο εγκέφαλος της σκακιστικής μηχανής μου».

Ο Τιμπόρ κούνησε το κεφάλι. Κρύωνε. «Όχι».

«Τι θα πει “όχι”; Επιμένω».

«Γιατί είστε τόσο καλός μαζί μου; Δεν το αξίζω».

«Δεν είμαι καλός μαζί σου, πρωτίστως κοιτάζω το συμφέρον μου», απάντησε ο Κέμπλεν. «Σκέψου το: αν φύγεις τώρα, δε θα μπορώ να παρουσιάζω πλέον το σκακιστικό αυτόματο. Έτσι θα γίνουν πιο επίμονες οι ερωτήσεις για το τι συνέβη εκείνη τη νύχτα στο μέγαρο. Κι αν δεν μπορώ να παρουσιάσω πια το αυτόματο, θα με μυριστούν. Θα θυμηθούν ότι την ώρα του συμβάντος δε βρισκόμουν στην αίθουσα. Κι αν φύγεις, δε θα έχω μάρτυρα ότι η Ιμπόλια ήταν ήδη νεκρή όταν την πέταξα από το μπαλκόνι. Θα με κατηγορήσουν για φόνο. Η Ιμπόλια ήταν βαρόνη, ο άντρας της ένας πολιτικός άντρας με μεγάλη επιρροή... η ετυμολογία θα είναι ανελέητη. Κανείς δεν πρόκειται να πιστέψει ότι υπεύθυνος για όλα υπήρξε ένας νάνος».

«Θα παραδοθώ. Θα δεχτώ την ποινή που μου αρμόζει».

«Αποκαλύπτοντας έτσι ότι το αυτόματο ήταν απλώς απάτη. Και η οικογένεια Κέμπλεν θα πρέπει να εγκαταλείψει για πάντα το Πρέσμπουργκ και όλη την αυτοκρατορία των Αψβούργων».

Ο Τιμπόρ ζάρωσε ακόμα περισσότερο στο κάθισμά του.

«Πρέπει να συνεχίσουμε τις παραστάσεις του Τούρκου σαν να μη συνέβη τίποτα», είπε ο Κέμπλεν. «Η Ιμπόλια αυτοκτόνησε επειδή δεν ήταν ευτυχισμένη. Το γεγονός ότι το αυτόματο βρισκόταν την ίδια ώρα στο ίδιο δωμάτιο ήταν απλώς σύμπτωση. Αυτοί οι φαντασιόπληκτοι που ρίχνουν την ευθύνη στον Τούρκο θα ησυχάσουν σύντομα».

«Την αμοιβή μου...»

«Θα την κρατήσεις. Δε θα εκμεταλλευτώ τη δύσκολη θέση σου για να βγάλω χρήματα».

Ο Κέμπελεν κοίταξε τον Τιμπόρ. Ο νάνος είχε αρχίσει να κλαίει. Ο Κέμπελεν αναστέναξε, σηκώθηκε, έκανε το γύρο του επίπλου και στάθηκε δίπλα του. «Ήταν ατύχημα, Τιμπόρ. Ένα ατύχημα που προκλήθηκε από την αλλόκοτη συμπεριφορά της. Δεν είσαι φονιάς. Είσαι καλός άνθρωπος, ίσως κάπως αδύναμος, αλλά όλοι είμαστε αδύναμοι. Και παρότι η σχέση μου με το Θεό είναι πολύ... χαλαρή, είμαι βέβαιος ότι θα σε συγχωρήσει».

Ο Τιμπόρ ντρεπόταν για τα δάκρυστά του, αλλά υπήρχαν πολλά άλλα για τα οποία ντρεπόταν περισσότερο. Ο Κέμπελεν ξεπέρασε τον εσωτερικό δισταγμό του, γονάτισε και αγκάλιασε τον Τιμπόρ. Ο νάνος αγκιστρώθηκε πάνω του.

«Έλα, τώρα», είπε ο Κέμπελεν. Ελευθερώθηκε από το σφιχταγκάλιασμα του Τιμπόρ, του έδωσε το μαντίλι του και κοίταξε αλλού.

«Μπορώ να κάνω κάτι άλλο για σένα;» ρώτησε.

«Θέλω να εξομολογηθώ».

«Όχι. Λυπάμαι, αλλά αποκλείεται. Τώρα περισσότερο από ποτέ».

«Πρέπει να εξομολογηθώ».

«Ούτε να το συζητάς. Για το καλό και των δυο μας», είπε ο Κέμπελεν κουνώντας το κεφάλι. «Ειδικά η εκκλησία... αυτοί ψάχνουν ευκαιρία για να με ξεκάνουν».

«*Signore*... είναι πολύ σημαντικό. Δεν μπορώ να κοιμηθώ, δεν μπορώ να φάω... χρειάζομαι λύτρωση, αλλιώς θα σβήσω». Ο Κέμπελεν δε μίλησε. «Δεν μπορώ να παίξω. *Scusa*, συγγνώμη, αλλά δεν μπορώ να μπω ξανά σ' αυτή τη μηχανή προτού εξομολογηθώ τι έκανα σ' εκείνη».

Ο Κέμπελεν στραβομουτσούνιασε. «Προφανώς δε μου αφήνεις

άλλη επιλογή. Καλά, θα δω τι μπορώ να κάνω. Θα σου βρούμε έναν ιερέα».

Συνόδευσε τον Τιμπόρ έξω από το γραφείο. Στο εργαστήριο ο Ιακώβ μπάλωνε το σκισμένο καφτάνι του Τούρκου. Χαμογέλασε προσποιητά στους δύο άντρες.

«Λύθηκαν τα προβλήματα;» ρώτησε.

«Προβλήματα, πρέπει να πω», απάντησε ο Κέμπελεν με ξαφνική οξύτητα, «που δε θα είχαμε αν έκανες τη δουλειά σου όπως είχαμε συμφωνήσει. Αν δεν είχες εγκαταλείψει τόσο απερίσκεπτα το αυτόματο για να ακολουθήσεις δουλικά τις νεαρές βρόνες, η Ιμπόλια Γεσενάκ θα ζούσε σήμερα... ο Τιμπόρ δε θα είχε ενοχές και κανείς μας δε θα είχε προβλήματα».

Ο Ιακώβ άνοιξε το στόμα, το ξανάκλεισε και ύστερα είπε: «Η Γιούντιτ Γκρασάλκοβιτς σχεδόν με ανάγκασε».

«Σε συμπονούμε».

«Με διαβεβαίωσε ότι οι πόρτες θα κλειδώνονταν και θα φρουρούνταν», επέμεινε ο Ιακώβ. Ακουστήκε σαν μαθητής που τον κατηγορούσαν για κάποια φάρσα.

«Δε μ' ενδιαφέρει. Είχες εντολή να μείνεις κοντά στο αυτόματο. Και την αθέτησες για ανόητους λόγους. Εγκατέλειψες τον Τιμπόρ. Κι ένας συνάδελφος δεν κάνει ποτέ κάτι τέτοιο, πόσο μάλλον ένας φίλος».

Ο Ιακώβ προσπάθησε ανεπιτυχώς να βρει μια απάντηση. «Λυπάμαι πολύ», είπε τελικά.

Ο Κέμπελεν επέστρεψε αμίλητος στο γραφείο του κι έκλεισε αθόρυβα την πόρτα πίσω του. Ο Ιακώβ στράφηκε πάλι χαμογελαστός στον Τιμπόρ.

«Δεν το πιστεύω ότι μου έκανε μάθημα ο γερο-μάγος», ψιθύρισε. «Δώσ' μου το ψαλίδι».

Ο Τιμπόρ κοίταξε μια στιγμή τον Ιακώβ στα μάτια και δεν έ-

κανε τίποτα. Έπειτα πήγε κι αυτός στο δωμάτιό του κι άφησε το βοηθό με μόνη συντροφιά τη μηχανή. Ο Κέμπλεν έδωσε άδεια στον Ιακώβ τις τρεις επόμενες μέρες.

Το επόμενο πρωί ο Κέμπλεν έφερε στο σπίτι ένα μοναχό που φορούσε καφεγκρίζο ράσο δεμένο στη μέση μ' ένα άσπρο σκοινί. Ο Τιμπόρ είδε από το παράθυρο τους δυο άντρες να έρχονται από την Ντόναου-γκάσε. Το πρόσωπο του αδερφού δεν μπορούσε να το δει, το έκρυβε η κουκούλα. Ο Κέμπλεν παρακάλεσε τον Τιμπόρ να καθίσει στο κρεβάτι του δωματίου του κι ύστερα έβαλε ένα παραβάν μπροστά του – αφενός για να δημιουργήσει παρόμοιες συνθήκες με αυτές στο εξομολογητήριο, κυρίως όμως για να μην τον δει ο ιερέας. Φαίνεται ότι ο Κέμπλεν δεν είχε περισσότερη εμπιστοσύνη στο απόρρητο της εξομολόγησης απ' ό,τι ο Ιακώβ. Έφερε τον ιερέα μέσα και τον παρουσίασε ως μοναχό της μονής των φραγκισκανών στην Αρταγορά. Δεν τον κατονόμασε. Ύστερα άφησε τους δυο άντρες μόνους.

Αρκετή ώρα ο Τιμπόρ δεν έλεγε τίποτα. Έτρεμε σύγκορμος και κρύωνε.

«Ό,τι κι αν έκανες», είπε ο μοναχός, «ένα πράγμα πρέπει να ξέρεις: ο Θεός συγχωρεί όλους τους αμαρτωλούς, αρκεί να μετανοήσουν».

Δεν μπορούσε να βρει πιο κατάλληλα λόγια. Ο Τιμπόρ ηρέμησε στη στιγμή, η τρεμούλα εξαφανίστηκε, το ίδιο και η παγωμάρα στα άκρα του. «Συγχώρεσέ με, πάτερ μου, αμάρτησα», άρχισε να λέει. «Το ομολογώ με ταπεινότητα και μετάνοια. Από την τελευταία εξομολόγησή μου πέρασε ένας μήνας και μία βδομάδα».

«Πες μου ποια εντολή παρέβης».

Ο Τιμπόρ εξιστόρησε πώς είχε οδηγηθεί στο φόνο. Ακόμα κι αν ο μοναχός συγκλονίστηκε από την εκμυστήρευση του Τιμπόρ, το απέκρυψε υποδειγματικά. Όταν ο Τιμπόρ τέλειωσε την αφήγησή του, ο ιερέας δήλωσε ότι γι' αυτή του την αμαρτία δεν μπορούσε να εξιλεωθεί με λίγες προσευχές. Συνέστησε στον Τιμπόρ να συζητά καθημερινά με το Θεό και την Παναγία, να καταπολεμά κάθε σαρκικό πόθο και να βασίζεται στη συμπαράσταση των κοντινών του ανθρώπων.

Ύστερα ο αδερφός έφυγε και ο Τιμπόρ ανάσανε ανακουφισμένος. Από τις τρεις εξομολογήσεις του στο Πρέσμπουργκ αυτή ήταν ασφαλώς η δυσκολότερη, αλλά και η πιο ευεργετική. Η επιλογή του φραγκισκανού επιβεβαίωνε άλλη μια φορά ότι ο Τιμπόρ μπορούσε να εμπιστεύεται τις αποφάσεις του Βόλφγκανγκ φον Κέμπελεν.

Όταν άκουσε τους δυο άντρες στη σκάλα, πήγε στο εργαστήριο. Τους είδε από το παράθυρο να φεύγουν. Προφανώς ο Κέμπελεν ήθελε να συνοδέψει τον αδερφό πίσω στη μονή. Δε μιλούσαν. Τη στιγμή που ο Τιμπόρ ξεκολλούσε από το παράθυρο, είδε την Ελίζα να βγαίνει στο δρόμο, να κοιτάζει γύρω της, να ρίχνει πάνω της βιαστικά ένα σάλι και ν' ακολουθεί τους άντρες προς την κατεύθυνση της Πύλης του Λαυρεντίου. Ο Τιμπόρ ζάρωσε το μέτωπο. Μήπως ο Κέμπελεν ή ο μοναχός είχαν ξεχάσει κάτι που ήθελε να τους το δώσει; Ο Τιμπόρ την κοιτούσε μέχρι που εξαφανίστηκε από το οπτικό πεδίο του.

Μόλις πέρασαν την πύλη των τειχών κι έστριψαν στη Χούτερεργκάσε ο συνοδός του Κέμπελεν έβγαλε την κουκούλα από το κεφάλι. Ο άντρας δεν είχε γένια και ήταν χλομός, τα μάγουλα και η μύτη του ήταν γεμάτα φακίδες που τον έκαναν να φαίνεται νεό-

τερος απ' όσο ήταν πραγματικά. Τα μαλλιά του ήταν κόκκινα. Δε φαινόταν ότι ήταν ψηλότερος από τον Κέμπελεν επειδή περπατούσε με το κεφάλι σκυφτό.

«Όχι», είπε ο Κέμπελεν. Ο συνοδός του τον κοίταξε και ο Κέμπελεν εξήγησε: «Κανείς δεν πρέπει να σε δει μασκαρεμένο σε μοναχό».

«Να πάρει, αυτό το ράσο είναι πολύ ζεστό. Πρέπει να πιω επειγόντως κάτι», είπε ο κοκκινομάλλης, αλλά συμμορφώθηκε με την εντολή του Κέμπελεν.

«Θα σε υπακούσει», είπε ο ψευτομοναχός λίγο αργότερα. «Τουλάχιστον μετά τις προτροπές μου. Τον τυραννά τόσο το αίσθημα ενοχής, ώστε θα κάνει ό,τι του ζητήσεις».

Ο Κέμπελεν δεν είπε τίποτα παρά μόνο έγνεψε καταφατικά. Δεν ήθελε να κάνει αυτή τη συζήτηση στο δρόμο.

«Έλυσες το πρόβλημα με μοναδική μαεστρία. Το έκανες να φανεί σαν αυτοκτονία παρότι εκείνη ήταν ήδη νεκρή, κι αυτό με το μισό Πρέσμπουργκ δυο αίθουσες παραπέρα...»

«Σε παρακαλώ», είπε ο Κέμπελεν και σήκωσε το χέρι θέλοντας να κάνει το σύντροφό του να σωπάσει.

Ο άντρας έγνεψε. «Μόνο που... Μπορεί να με ζητήσει πάλι. Σε αυτή την περίπτωση ειδοποίησέ με. Ευχαρίστως να σε βοηθήσω, αρκεί να μη λείπω. Ίσως θα έπρεπε να το σκεφτώ σοβαρά να γίνω μοναχός».

«Ευχαριστώ».

«Παλαβή η συγχωρεμένη η Γεσενάκ. Μα να χαριεντίζεται μ' ένα αυτόματο! Εγώ δε θα σκεφτόμουν ποτέ να φιλήσω την αριθμομηχανή μου ούτε θα φλέρταρα με τον αργαλειό της γυναίκας μου». Γέλασε. «Πότε νομίζεις πως θα μπορέσεις να μιλήσεις στον προκαθήμενο της στοάς για να με δεχτούν ως δόκιμο;»

«Μόλις ξεχαστούν τα τωρινά προβλήματά μου. Όταν θ' ακούν

μια πρότασή μου χωρίς να σκέφτονται αμέσως τη σκακιστική μηχανή. Φοβάμαι ότι θα χρειαστεί να περάσουν μερικοί μήνες. Αλλά μπορείς να βασιστείς σ' εμένα».

«Δεν επείγει».

Έστριψαν στη Σλόσερ-γκάσε και προσπέρασαν τα μαγαζιά των βαρελάδων και των λιθοξόων που λόγω της καλοκαιρίας είχαν ανοίξει τις πόρτες τους κι έτσι μπορούσε να τους δει κανείς να δουλεύουν. Τα χτυπήματα του ατσαλιού πάνω στην πέτρα αβιτηχούσαν από τους τοίχους των σπιτιών και ενώνονταν σ' ένα άρρυθμο κοντσέρτο που θύμιζε λούκι που στάζει. Σε κάποιο από αυτά τα εργαστήρια, σκέφτηκε ο Κέμπλεν, θα λαξευόταν τώρα στην πέτρα το όνομα *Ιμπόλια Γεσενάκ*.

«Μήπως οι αδερφοί ενοχλούνται που αγόρασα τίτλο ευγενείας και δε λέγομαι πια Στεγκμίλερ αλλά φον Ροτενστάιν;» ρώτησε ο κοκκινομάλλης.

«Το βέβαιο είναι ότι θα ήταν πιο εύκολο να σε δεχτούν στη στοά ως γνήσιο Γκέοργκ Στεγκμίλερ παρά ως ψευτοευγενή Γκότφριντ Έντλερ φον Ροτενστάιν».

«Κάποτε κι ο Γκρασάλκοβιτς ήταν ένας απλός κρατικός υπάλληλος, όμως σήμερα κανείς δεν αμφισβητεί τον τίτλο ευγενείας του. Εσύ δεν μπορείς να το καταλάβεις, εσύ γεννήθηκες φον».

Είχαν φτάσει στο φαρμακείο «Κόκκινος Κάβουρας» στη σκιά του Πύργου του Μιχαήλ. Μπήκαν μέσα, όχι από την κύρια είσοδο, αλλά από πίσω, από ένα στενό διάδρομο ανάμεσα στα σπίτια. Στο πίσω δωμάτιο ο Στεγκμίλερ έβγαλε το ράσο του μοναχού και φόρεσε την ποδιά του φαρμακοποιού. Παρότι δεν είχε όρεξη και τον περίμεναν σημαντικότερα πράγματα, ο Κέμπλεν δέχτηκε να πει ένα ποτήρι κρασί με τον Στεγκμίλερ. Ύστερα εκείνος του έδωσε ένα τσάι που θα θεράπευε το βήχα της κόρης του.

Πριν από τρεις μέρες η Τερέζ είχε γίνει δύο ετών, αλλά εξαιτίας της αρρώστιας της δεν είχαν γιορτάσει τα γενέθλιά της.

«Έχεις όπλα;» ρώτησε άξαφνα ο Κέμπελεν τη στιγμή που έφευγε.

Ο Στεγκμίλερ απόρησε κι έπειτα είπε: «Έχω ένα Σούλερ Στάν-ολος για τα ταξίδια μου. Αλλά μπορώ να σου προμηθεύσω κάτι καλύτερο αν θέλεις».

Ο Κέμπελεν έγνεψε αρνητικά. «Απλώς ρώτησα».

Βγήκε από το φαρμακείο και επέστρεψε στην Ντόναου-γκά-σε ακολουθώντας άλλη διαδρομή.

Τη μέρα της Αναλήψεως, μια μέρα χωρίς σύννεφα και με καλοκαιριάτικη ζέση, κηδεύτηκε στο κοιμητήριο του Αγίου Ιωάννη η βαρόνη Ιμπόλια Γεσενάκ, γεννημένη βαρόνη Αντράσι, στο τριακοστό έτος της ζωής της. Οι πενθούντες ήταν ως επί το πλείστον οι καλεσμένοι της γιορτής του Γκρασάλκοβιτς και αρκετοί ουσά-ροι από το τάγμα του Αντράσι. Όλοι οι πρώην ερασιτές της ήταν παρόντες, έτσι ψιθυριζόταν, μεταξύ αυτών και οι αδερφοί Κέμπελεν με τις συζύγους τους. Ο Βόλφγκανγκ φον Κέμπελεν ίδρωνε με τα μαύρα ρούχα. Είχε καρφώσει το βλέμμα στο χώμα, ώστε να μη δώσει ευκαιρία σε κανένα να του μιλήσει. Είχε έρθει στην κηδεία από υποχρέωση κι όσο λιγότερο βρισκόταν στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος τόσο το καλύτερο. Δεν του διέφυγε ότι οι πενθού-ντες κρυφομιλούσαν γι' αυτόν και το αυτόματό του.

Τελικά, στην πύλη του κοιμητηρίου κι ενώ ο Κέμπελεν τίναζε το χώμα από τα χέρια πιστεύοντας ότι ήταν ασφαλής πλέον, συνέβη αυτό ακριβώς που ήθελε να αποφύγει: ο δεκανέας Ντεσεέ-φι, συνάδελφος του Αντράσι, και η γυναίκα του, τον ρώτησαν αν θα μπορούσαν να δηλώσουν συμμετοχή για την επόμενη παρά-

σταση του Τούρκου σκακιστή. Αμέσως τους περικύκλωσαν και άλλοι ενδιαφερόμενοι. Όσο κι αν ο Κέμπελεν προσπάθησε να τους κόψει την όρεξη, σύντομα άρχισαν να ακούγονται ξανά αστεία για το αυτόματο. Σταμάτησαν μόνο όταν πλησίασε τη συνητροφιά ο Γιάνος Αντράσι και παρακάλεσε τον φον Κέμπελεν να μιλήσουν ιδιαιτέρως. Αμέσως έπεσε σιωπή.

Ο Κέμπελεν και ο Αντράσι προχώρησαν λίγα βήματα μέχρις ότου ο Κέμπελεν αποφάσισε να μιλήσει επιτέλους. «Βαρόνε, θα ήθελα να σας εκφράσω άλλη μια φορά τα βαθύτατα συλλυπητήριά μου. Γνωρίζετε ότι από την πρώτη συνάντησή μας συνδεόμουν στενά με την αδερφή σας. Αν λοιπόν μπορώ να κάνω κάτι για σας...»

Ο Αντράσι χαμογέλασε και έκανε μια απαξιωτική χειρονομία για να δείξει στον Κέμπελεν ότι δε χρειαζόταν να πει κάτι τέτοιο. «Απαντήστε μου απλώς σε μια ερώτηση, αυτό μόνο θα ήθελα από σας».

«Παρακαλώ».

«Πού ήσασταν όταν η αδερφή μου έπεσε από το μπαλκόνι;»

«Έριχνα λίγο νερό στο πρόσωπό μου».

«Όλο αυτό το διάστημα; Λείπατε αρκετή ώρα».

«Εκείνο το βράδυ έκανε πολλή ζέστη, αν το θυμάστε».

Ο Αντράσι έγνεψε καταφατικά. «Μήπως σ' αυτό το χρονικό διάστημα είδατε την αδερφή μου;»

«Όχι. Εκείνη βρισκόταν στην αίθουσα συνεδριάσεων κι εγώ στις τουαλέτες».

«Το φόρεμά της ήταν τσαλακωμένο, το κοκκινάδι στα χείλη και στα μάγουλά της πασαλειμμένο. Η περούκα καθόταν στραβά στο κεφάλι της, σαν κάποιος να της την είχε βγάλει προηγουμένως».

«Σε ό,τι έχω ιερό, βαρόνε, δεν ευθύνομαι εγώ γι' αυτά».

Ο Αντράσι έπιασε τον Κέμπελεν από το μπράτσο για να τον καθησυχάσει. «Όχι. Μη με παρεξηγείτε. Δεν υποψιάστηκα εσάς».

«Αλλά ποιον;»

«Τον Τούρκο σας».

Ο Κέμπελεν σάστισε. «Βαρόνε... σας παρακαλώ, μην ακούτε τις ιστορίες αυτών των τρελών που λένε ότι το αυτόματο σκότωσε την αδερφή σας».

«Ένας από του λακέδες είδε, λέει, ότι το στόμα του Τούρκου είχε κοκκινάδι. Και το φόρεμά της, όπως σας είπα ήδη, ήταν τσαλακωμένο».

«Και τι συμπεραίνετε απ' αυτό;»

«Ότι η αδερφή μου δεν επέλεξε να πεθάνει. Ότι η μηχανή σας τη στρίμωξε με ανήθικους σκοπούς και στη συνέχεια την έσπρωξε στο θάνατο».

Ο Κέμπελεν πήγε να δώσει μια γρήγορη απάντηση, όμως σταμάτησε αμέσως και είπε: «Επιτρέψτε μου να πω ότι αυτό είναι παράλογο. Είναι μια μηχανή, όπως πολύ σωστά είπατε μόλις πριν. Οι μηχανές είναι ανίκανες να... παρενοχλήσουν ή να σκοτώσουν ανθρώπους».

«Όπως είναι ανίκανες να παίξουν σκάκι;» Ο Αντράσι είχε υψώσει το ένα φρύδι και χαμογελούσε πάλι τόσο ήπια όπως μπροστά στον Τούρκο.

Ο Κέμπελεν χρειάστηκε μια στιγμή να βρει λόγια. «Καλά, λοιπόν, βαρόνε. Εσείς πιστεύετε ότι το αυτόματό μου έκανε στην αδερφή σας αυτό που λέτε. Εγώ σας διαβεβαιώνω ότι κάτι τέτοιο είναι εντελώς αδύνατον. Πώς θα μπορούσαμε να λύσουμε αυτή τη διαφωνία μας;»

«Στρατιωτικά», απάντησε ο Αντράσι. «Σας παρακαλώ να καταστρέψετε τον Τούρκο σας».

«Καταλαβαίνω». Ο Κέμπελεν πήρε βαθιά ανάσα και ξεφύσηξε.

«Λυπάμαι, αλλά αυτό δεν μπορώ ούτε πρόκειται να το κάνω. Η σκακιστική μηχανή είναι το νόημα της ζωής μου κι αν μου την έπαιρναν θα ήταν σαν να έπαιρναν από σας το άλογο και το σπαθί. Για να μη συζητήσουμε τι αντιδράσεις θα προκαλούσε αυτό σε όλη την αυτοκρατορία».

«Μολαταύτα πρέπει να το κάνετε, αλλιώς θα το επιτύχω με άλλο τρόπο». Το χαμόγελο του Αντράσι είχε εξαφανιστεί.

«Πώς θα το κάνετε; Θα εισβάλετε στο σπίτι μου μ' ένα τσεκούρι και θα κάνετε τη μηχανή μου προσάναμμα;»

«Ευχαρίστως θα το έκανα, αλλά ξέρω κι άλλους τρόπους. Θα ρωτήσω να μάθω, για παράδειγμα, αν ρίχνατε πράγματι νερό στο πρόσωπό σας όλη αυτή την ώρα. Και ποιο ήταν το περιεχόμενο της συζήτησής σας με την αδερφή μου, κάτι που ασφαλώς θ' άκουσαν κάποιοι καλεσμένοι. Δε σας διέφευγε βέβαια ότι η επιπόλαια αγάπη της Ιμπόλια για σας συνοδευόταν τα τελευταία χρόνια από κάποια πικρία. Υπήρχαν λόγοι να επιθυμείτε το θάνατό της: είχατε σχέση με την αδερφή μου που εκ των υστέρων απειλούσε να γίνει δυσάρεστη».

«Το μισό Πρέσμπουργκ είχε σχέση με την αδερφή σας. Αν αυτό αποτελεί...»

Χωρίς προειδοποίηση ο Αντράσι χαστούκισε τον Κέμπελεν τόσο δυνατά, ώστε τον έριξε στο χώμα. Πριν εκείνος προλάβει να καταλάβει τι συνέβη, ο βαρόνος πέταξε το γούνινο καπέλο από το κεφάλι του, τράβηξε το σπαθί του και το έστρεψε εναντίον του.

«Θα σε σκίσω στα δύο, κάθαρμα, γι' αυτό που είπες. Δεν πάει να είσαι το αγαπημένο παιχνιδάκι της αυτοκράτειρας, θα πληρώσεις γι' αυτά τα λόγια σου στον τάφο της αδερφής μου. Σήκω πάνω!»

Ο Βόλφγκανγκ φον Κέμπελεν δε σηκώθηκε. Ο Αντράσι δε θα χτυπούσε κάποιον ξαπλωμένο στο χώμα. Αίμα έτρεχε από τη σκι-

ομένη γωνία των χειλιών του. Κάποιοι άντρες που αντιλήφθηκαν το επεισόδιο κατέφθασαν τρέχοντας. Ο Κέμπελεν άκουσε την κραυγή μιας γυναίκας, αλλά δεν μπόρεσε να καταλάβει αν ήταν η Άννα Μαρία. Τι παράξενο, αυτό που σκέφτηκε εκείνη τη στιγμή ήταν ότι ούτε μια βδομάδα πριν η Ιμπόλια τον είχε χαστουκίσει με τον ίδιο τρόπο.

«Σήκω πάνω!» φώναξε πάλι ο Αντράσι, αλλά οι ουσάροι του τον είχαν ήδη περικυκλώσει, ενώ ο Νεπομούκ κι ένας άλλος έτρεξαν να συμπαρασταθούν στον Κέμπελεν. Ο Νεπομούκ θέλησε να βοηθήσει τον αδερφό του να σηκωθεί, αλλά εκείνος παρέμενε ξαπλωμένος μέχρις ότου οι ουσάροι συνέφεραν το λοχαγό τους και τον ανάγκασαν να χώσει το σπαθί του στο θηκάρι με την ίδια δύναμη που θα 'θελε να το μπήξει στο σώμα του Κέμπελεν.

Ο Κέμπελεν σηκώθηκε. Τα πόδια του ήταν τόσο αδύναμα, ώστε χρειάστηκε να τον στηρίξει ο Νεπομούκ. Ο Αντράσι ήρθε πάλι καταπάνω του ξεφεύγοντας από τα χέρια που προσπαθούσαν να τον συγκρατήσουν. Στάθηκε μπροστά στον Κέμπελεν αναπνέοντας λαχανιασμένα από τη μύτη και έβγαλε το γάντι του δεξιού χεριού του χωρίς να τραβήξει το βλέμμα από πάνω του. Τον χτύπησε με το γάντι στο πρόσωπο κι έπειτα το πέταξε στα πόδια του. Στο λευκό ύφασμα υπήρχαν ίχνη αίματος.

«Η επιλογή είναι δική σας, ιππότη φον Κέμπελεν: καταστρέψτε τον Τούρκο σας ή διασταυρώστε το ξίφος σας με το δικό μου». Ύστερα άνοιξε δρόμο ανάμεσα στους ουσάρους που τον είχαν περικυκλώσει και πήγε κατευθείαν στην άμαξά του χωρίς να σηκώσει το καλπάκι του από το χώμα ή ν' ανταλλάξει λέξη με οποιονδήποτε.

Ο Ιακώβ κούνησε κυκλικά το ματωμένο γάντι και το έδωσε στον Τιμπόρ κουνώντας το κεφάλι.

«Καταστρέψτε τον Τούρκο σας ή διασταυρώστε το ξίφος σας με το δικό μου», επανέλαβε τα λόγια του ουσάρου ο Κέμπελεν. «Το απολίθωμα! Πιθανώς στον ελεύθερο χρόνο του κυνηγά ακόμα δράκους ή το Άγιο Δισκοπότηρο».

«Μονομαχία;» ρώτησε ο Ιακώβ. «Μα θα σας... νικήσει».

«Θα με σκοτώσει, πες το, μην ντρέπεσαι. Φυσικά και θα με σκοτώσει, ό,τι όπλο και αν διαλέξω. Αυτός πολεμάει από παιδί. Αλλά δεν πρόκειται να τον αντιμετωπίσω». Οι δύο σύντροφοί του τον κοίταξαν με απορία. «Θα ηρεμήσει. Ή θα τον ηρεμήσουν οι πολυάριθμοι υπασπιστές του. Πιστεύω ότι σύντομα θα το σκεφτεί καλύτερα. Το αίμα στο γάντι θα είναι το μοναδικό που χύθηκε γι' αυτή την υπόθεση».

«Λυπάμαι, *signore*», είπε ο Τιμπόρ.

«Το ξέρω. Δε χρειάζεται να το επαναλαμβάνεις διαρκώς».

«Μήπως να αναβάλουμε την έναρξη των παραστάσεων του Τούρκου;»

«Όχι. Αρκετό σεβασμό δείξαμε. Μετά την Πεντηκοστή ξεκινάμε. Ειδικά τώρα ο κόσμος θα στριμώχνεται για να παρευρεθεί, από περιέργεια για την *κατάρα του Τούρκου*. Οι μαμάδες έχουν αρχίσει ήδη να λένε στα παιδιά τους ότι αν δεν είναι φρόνιμα θα τα πάρει ο Τούρκος». Χαμογελώντας στράφηκε στον Ιακώβ. «Είπα κατάρα και θυμήθηκα: οι προληπτικοί δε φοβούνται μόνο τον Τούρκο αλλά προσφάτως κι ένα γκόλεμ που τριγυρνά στα δρομάκια της πόλης. Μου το είπαν στο αυτοκρατορικό συμβούλιο. Αλλά σε σχέση με το πρωτότυπο της Πράγας, το γκόλεμ του Πρέσμπουργκ έχει μόνο το μισό του ύψος και στο πηλίνο σώμα του φοράει ένα φινό πανωφόρι. Παραλίγο θα σκότωνε δυο βυρσοδέψες στο Βάιντριτς αν δεν επενέβαινε έγκαιρα η αστυνομία. Ο

αστυφύλακας που το κυνήγησε είπε ότι το γκόλεμ άρχισε να ζαρώνει καθώς έτρεχε και κάποια στιγμή έγινε ένα με το χώμα. Με την πρώτη ευκαιρία, ρώτησε το ραβίνο σας αν έχει βάλει το χεράκι του σ' αυτή την υπόθεση».

Ο Τιμπόρ δε μίλησε καθόλου, αλλά όταν έφυγε ο Κέμπελεν ρώτησε τον Ιακώβ: «Τι είναι αυτό το γκόλεμ;»

«Κάποτε ο ισχυρός ραβίνος Λεβ της Πράγας έπλασε έναν άνθρωπο από πηλό, όπως ο Θεός είχε πλάσει από πηλό τον άνθρωπο, και με λόγια από την Καμπάλα του εμφύσησε ζωή. Το γκόλεμ θα προστάτευε τους κατοίκους της εβραϊκής πόλης από εχθροπραξίες των χριστιανών. Για παράδειγμα, τότε συνήθιζαν να κουβαλούν κρυφά πτώματα στην εβραϊκή πόλη με σκοπό να κατηγορήσουν στη συνέχεια τους Εβραίους για το φόνο· γι' αυτό το γκόλεμ θα περιπολούσε τις νύχτες στους δρόμους. Το γκόλεμ είναι μουγκό και διανοητικά καθυστερημένο, όμως καταλαβαίνει και εκτελεί όλες τις διαταγές που του δίνονται. Στο μέτωπό του είναι γραμμένη η λέξη *αεμαέθ*, που σημαίνει αλήθεια, κι όταν ο αφέντης αφαιρεί τα πρώτα γράμματα απομένει η λέξη *μαέθ*, που σημαίνει θάνατος, και το γκόλεμ διαλύεται και γίνεται πάλι χώμα. Όμως τα γκόλεμ δεν είναι μόνο χρήσιμα. Το επικίνδυνο είναι η αδάμαστη δύναμή τους και το γεγονός ότι χάρη στο χώμα, που προστίθεται διαρκώς στο σώμα τους από τη γη, μεγαλώνουν καθημερινά. Κάποτε το γκόλεμ ενός ραβίνου είχε ψηλώσει τόσο, ώστε εκείνος δεν μπορούσε να φτάσει το μέτωπό του για ν' αφαιρέσει τα πρώτα γράμματα και να το καταστρέψει. Έτσι κατέφυγε στην απάτη: παρακάλεσε το γκόλεμ να του βγάλει τις μπότες κι όταν ο κολοσσός έσκυψε, ο ραβίνος τράβηξε τα γράμματα από το μέτωπο. Το γκόλεμ ήταν *μαέθ* και μετατράπηκε πάλι σε πηλό. Μόνο που είχε τόσο μεγάλο όγκο, που έπεσε πάνω στο ραβίνο και τον έσκασε. Ποιο είναι λοιπόν το ηθικό δίδαγμα;»

Ο Τιμπόρ σήκωσε τους ώμους.

«Μην παίζεις με φαντάσματα γιατί μια μέρα θα γίνεις θύμα τους», είπε ο Ιακώβ. «Τουλάχιστον έτσι λέει η Καμπάλα».

Ο Τιμπόρ ανακάλεσε στη μνήμη του τη νύχτα στη συνοικία των παραδών. Η πώση του στα λασπόνερα του είχε χαρίσει τη φήμη πώς ήταν ένα εβραϊκό θρυλικό πρόσωπο, κι αυτό τον διασκέδασε.

Οι κληρικοί του Πρέσμπουργκ ήταν σύμφωνοι: έπρεπε να πιέσουν τον Κέμπελεν να αποσύρει τον Τούρκο σκακιστή επειδή αποτελούσε ύβρη για τη θεϊκή δημιουργία. Έτσι, ο Προμηθέας του Πρέσμπουργκ κλήθηκε να παρουσιαστεί στον Δία του Πρέσμπουργκ, τον κόμη Ιακώβ φον Μπατιάνι, πρωθιερέα της Ουγγαρίας και αρχιεπίσκοπο του Γκραν.

Ο Προμηθέας ανεβαίνει στον Όλυμπο, ο Δίας τον υποδέχεται φιλικά και ενώ ανταλλάσσουν φιλοφρονήσεις για ασήμαντα θέματα ζυγιάζουν τον αντίπαλο. Ο Δίας σκοπεύει να εντυπωσιάσει με τον τίτλο και τη μεγαλοπρέπειά του και να καταλήξει με φωνή που δε σηκώνει αντιρρήσεις σε μια ετυμηγορία φαινομενικά ήπια αλλά αμετάκλητη. Ο Προμηθέας, από τη μεριά του, σκέφτεται να κολακέψει με προσποιητή ταπεινοφροσύνη τον ισχυρό, αλλά να μην υποταχτεί με κανένα τρόπο στο θέλημά του και να αντικρούσει με λογικές κουβέντες ή και σοφιστείες τα σαθρά επιχειρήματα της θρησκείας.

«Δε σας αρκεί ο πραγματικός άνθρωπος ώστε να θέλετε να δημιουργήσετε έναν τεχνητό;» αρχίζει χαμογελώντας ο Δίας την ξιφομαχία.

«Ο Τούρκος μου είναι μια μηχανή όπως όλες οι μηχανές που υπηρετούν τον άνθρωπο, αναλαμβάνουν τη δουλειά του και διευκολύνουν τη ζωή του», απαντά ο Προμηθέας.

«Αναλαμβάνουν τη δουλειά του; Ποια δουλειά του; Το σκάκι; Η μηχανή σας ούτε νόημα έχει ούτε θεάρεστη είναι». Ένα χτύπημα από τον Δία που δε χάνει το στόχο του.

«Τι κάνει μια μηχανή πιο θεάρεστη από μια άλλη; Ο αργαλειός είναι καλύτερη μηχανή επειδή παράγει κάτι; Ή μήπως σας ενοχλεί η μορφή της, σας ενοχλεί ο Τούρκος, ο άπιστος; Θα απορρίπτατε κι έναν αργαλειό αν είχε τη μορφή μουσουλμάνου ταπητουργού; Αν είναι έτσι, ευχαρίστως ν' αλλάξω το πρόσωπο του ατόματού μου. Μπορώ ακόμα και να τον βαφτίσω, αν το επιθυμείτε, αλλά φοβάμαι ότι θα σκούριαζε».

Ο Δίας παρασύρεται απ' αυτή την εικόνα και του ξεφεύγει ένα γελάκι, όμως έπειτα γνέφει αρνητικά: «Δε μ' ενοχλεί η μορφή, αλλά η λειτουργία της μηχανής σας: το ότι σκέφτεται. Η σκέψη είναι μια ιδιότητα που ο Θεός δεν έδωσε σε κανένα από τα πολυάριθμα δημιουργήματά του παρά μόνο στον άνθρωπο. Η σκέψη, μόνο η σκεπτόμενη ψυχή, μας κάνει να διαφέρουμε από τα ζώα. Ένας μηχανικός άνθρωπος που μπορεί να σκέφτεται, πόσο μάλλον να ξεπερνάει τον άνθρωπο σ' ένα αποκλειστικά δικό του χάρισμα, τη σκέψη, είναι κάτι ανεπίτρεπτο. Με αυτό τον τρόπο θέτετε τον εαυτό σας υπεράνω του Θεού και του έργου Του».

«Καθόλου», λέει ο Προμηθέας και χαμηλώνει λίγο το κεφάλι για να εκφράσει την ταπεινότητά του. «Είμαι ένας θνητός άνθρωπος όπως κάθε άλλος».

«Γι' αυτό ακριβώς η ύπαρξη της έξυπνης μηχανής σας είναι ανεπίτρεπτη».

«Όμως υπάρχει, και το γεγονός ότι υπάρχει δεν εκθέτει τη δημιουργία του Θεού ως ατελή· αντίθετα, την εμπλουτίζει και τη δοξάζει περισσότερο».

Ο Δίας γέρνει πίσω και πιάνει το πιγούνι του. «Αυτό πρέπει να μου το εξηγήσετε».

«Είμαι ένας άνθρωπος, δημιουργημα του Θεού, και με τα τάλαντα που μου έδωσε ο Θεός μπόρεσα να κατασκευάσω μια σκεπτόμενη μηχανή. Ο άνθρωπος σκέφτεται, αλλά ο Θεός κατευθύνει: εγώ είμαι απλώς ένα από τα όργανά του».

«Οδηγούμαστε σε αδιέξοδο», αντιτάσσει ο Δίας. «Με τη στρεβλή λογική σας ότι ο Θεός κατευθύνει τον άνθρωπο, αποδίδετε τελικά κάθε ανθρώπινη πράξη στο Θεό όσο άθρη και αν είναι. Συνεπώς και το ψέμα, την κλοπή, το φόνο. Αλλά η ευθύνη για τα έργα σας είναι δική σας, όχι του Θεού». Ο Προμηθέας θέλει να υποβάλει ένσταση, αλλά ο Δίας με μια χειρονομία επιβάλλει σιωπή. «Εξάλλου, πώς θέλετε να με μεταπειάσετε με θεολογικά επιχειρήματα εσείς, που με την εκκλησία έχετε τόσο λίγη σχέση όση και το δημιούργημά σας; Πότε συμμετείχατε τελευταία φορά στη θεία λειτουργία; Πότε εξομολογηθήκατε; Πότε συζητήσατε κατ' ιδίαν με Αυτόν που χρησιμοποιείτε τώρα στα επιχειρήματά σας; Να έχετε τουλάχιστον την παρρησία να υποστηρίξετε την αθεΐα σας και τα ελευθεροτεκτονικά ιδανικά σας, αυτό που εσείς αποκαλείται Διαφωτισμό κι εγώ παντοτινή τύφλωση εκ φωτός».

Ο Δίας κραδαίνει βαριές αλυσίδες, σιδερένιους χαλκάδες κι ένα σφυρί, αρπάζει τον Προμηθέα και με μερικά δυνατά χτυπήματα τον καρφώνει στο βράχο. «Και εσείς, ιππότη φον Κέμπλεν, έχετε συκώτι», λέει ο Δίας και καλεί έναν αετό να του το φάει. «Η μηχανή σας ρίχνει νερό στο μύλο των παραπλανημένων φιλοσόφων, όπως ο Καρτέσιος, που θέλησε να πείσει τον κόσμο ότι οι μηχανές είναι οι καλύτεροι άνθρωποι και ο άνθρωπος τίποτα περισσότερο από μια ελαττωματική μηχανή που απλώς πιστεύει ότι έχει ψυχή. Αναρωτηθήκατε ποτέ τι υπάρχει στο τέρμα όλων αυτών των υλιστικών θεωριών; Ανασφάλεια και χάος, φόνος και ανθρωποκτονία».

Ο Προμηθέας τραβά τις αλυσίδες του, αλλά είναι αδύνατον να

λυθεί με τις δυνάμεις που διαθέτει. «Ακόμα και ο Καρτέσιος θεωρούσε ότι οι άνθρωποι έχουν μια ψυχή δοσμένη από το Θεό».

«Επειδή φοβόταν την εκκλησία. Αυτό δεν ήταν παρά μια ομολογία από χείλη δειλού. Στην πραγματικότητα ήταν όπως κι εσείς. Λένε ότι είχε στην κατοχή του ένα αυτόματο, μια απομίμηση της πρόωρα χαμένης κόρης του. Όταν κάποτε ταξίδευε μ' ένα ιστιοφόρο προς τη Σουηδία, ο Θεός σήκωσε άγρια κύματα και οι ευσεβείς ναυτικοί θεώρησαν σωστό να ρίξουν στη θάλασσα το αυτόματο, όπως παλιότερα τον Ιωνά, για να τη γαληνέψουν και να βυθίσουν στον πάτο της αυτό το έργο της μαύρης μαγείας. Μια απομίμηση της νεκρής κόρης του! Οποία αίρεση! Μόνο σε Έναν χαρίστηκε η ανάσταση εκ νεκρών».

Για ένα κλάσμα δευτερολέπτου ο ήλιος σκοτεινιάζει κι όταν ο Προμηθέας κοιτάζει ψηλά βλέπει τον τιμωρό αετό να κάνει κύκλους, μαύρος στο γαλανό ουρανό. «Μην ξεχνάτε ότι και ο μεγάλος φιλόσοφός σας, ο Αλβέρτος ο Μέγας, είχε στην κατοχή του ένα αυτόματο», αντιτάσσει ο Προμηθέας.

«Το οποίο δικαίως κατέστρεψε κλοτσώντας το οργισμένα ο ακόμα μεγαλύτερος Θωμάς Ακινάτης», λέει ο Δίας απορρίπτοντας την ένσταση. «Αυτό αποδεικνύει, μεταξύ άλλων, ότι οι αμαρτίες τιμωρούνται ήδη επί της γης. Ο Λαμετρί, αυτός ο άθλιος υλιστής που ήθελε με κάθε τίμημα να είναι προκλητικότερος του Καρτέσιου και διατυμπάνιζε σε όλο τον κόσμο ότι ο άνθρωπος είναι μια μηχανή, πνίγηκε πρόωρα τρώγοντας μια τρουφόπιτα. Δεν μπορώ να φανταστώ καλύτερο θάνατο για έναν υλιστή. Ο Θεός ας ελεήσει την αθάνατη ψυχή του κι ας συγχωρήσει τη δική μου χλεύη».

Ο χρόνος τελειώνει για τον Προμηθέα. Δε θα τον σώσει κανένας Ηρακλής. Ο αετός κάνει κύκλους από πάνω του και ο Δίας ετοιμάζεται να φύγει.

«Δεν είμαι ο πρώτος άνθρωπος που κατασκεύασε αυτόματο

και ασφαλώς δε θα είμαι ούτε ο τελευταίος», φωνάζει πίσω από τον Δία. «Ό,τι κι αν μου επιβάλετε, δε θα μπορέσετε να αναχαιτίσετε την πρόοδο. Όπως δεν μπορέσατε να αναχαιτίσετε τους λουθηριανούς ή τη γνώση για τη θέση της Γης εντός του σύμπαντος ή τους υλιστές που η θεωρία τους, παρεμπιπτόντως, μου είναι εντελώς αδιάφορη. Όπως δεν ήταν δυνατόν να αναχαιτίσουν κάποιοι άλλοι τον Χριστό».

«Ακόμα κι αν είναι όπως τα λέτε, είμαι ευχαριστημένος διότι αγωνίστηκα γενναία και κέρδισα τουλάχιστον αυτή τη μάχη. Και παρακαλώ πάψτε να έχετε την απίστευτη αναίδεια να συγκρίνετε τον εαυτό σας με το Λυτρωτή, αν δε θέλετε να με εξοργίσετε στ' αλήθεια».

Ο αετός ετοιμάζεται να ριχτεί στο σώμα του Προμηθέα, αλλά ο Δίας τον συγκρατεί με ένα νεύμα. Πλησιάζει τελευταία φορά εμπιστευτικά τον Προμηθέα: «Εκτιμώ τους εξυπνους ανθρώπους, όπως είστε εσείς, και δε θέλω το κακό τους. Να είστε ευγνώμων που αντίπαλός σας είμαι εγώ. Στην Ισπανία κατασκευαστές αυτομάτων όπως εσείς διώκονται ακόμα από την Ιερά Εξέταση και καταλήγουν στην πυρά. Αν δε σας τρομάζει η φωτιά της κόλασης...»

«Η Ισπανία είναι πολύ μακριά από το Πρέσμπουργκ. Το ίδιο εξάλλου κι ο Μεσαίωνας. Θα απειλούσατε και σήμερα με θάνατο στην πυρά τον Γαλιλαίο;»

Οι μύες του Προμηθέα τεντώνονται, τα χαρακτηριστικά του προσώπου του αλλοιώνονται, ο τράχηλός του τρέμει. Κόμποι ιδρώτα εμφανίζονται στο μέτωπό του. Οι αλυσίδες τρίζουν από την ένταση. Ο Δίας χρωστάει μια απάντηση. Καλεί μ' ένα νεύμα τον αετό.

«Η εκκλησία δεν είναι τόσο αδύναμη όσο ίσως θα θέλατε», λέει ο Δίας φεύγοντας. «Η αυτοκράτειρα, για παράδειγμα, χάρη στην

οποία έγινα πρωτοδιάκονος της εκκλησίας, είναι ευλαβής γυναίκα».

«Η αυτοκράτειρα», απαντά ο Προμηθέας χαμογελώντας ξαφνικά, «είναι η μεγαλύτερη χορηγός μου».

Μέσα σ' ένα σύννεφο σκόνης και πέτρας οι αλυσίδες αποκολώνονται από το βράχο κι ο Προμηθέας ελευθερώνεται πριν φτάσει ο αετός. Τρέχει πηδώντας τα βράχια. Στις άκρες των αλυσίδων κρέμονται ακόμα θραύσματα βράχου, αλλά δεν τον εμποδίζουν να επιστρέψει στον κόσμο των ανθρώπων και των μηχανικών ανθρώπων.

Με προσωπική επιστολή προς τον πρωθιερέα Μπατιάνι, ο δούκας της Σαξονίας και Τέσεν Αλβέρτος απαντά στην παράκλησή του να απαγορεύσει την παρουσίαση του σκακιστικού αυτόματου του Βόλφγκανγκ φον Κέμπελεν. Σ' αυτήν ο Ούγγρος αρμοστής δε συμερίζεται τους θρησκευτικούς φόβους του επίσκοπου, αλλά, όπως γράφει, και να το ήθελε, δε θα είχε τα νομικά μέσα να απαγορεύσει στον Κέμπελεν την παρουσίαση της μηχανής του· η οποία άλλωστε έχει κατασκευαστεί κατόπιν ρητής επιθυμίας της αυτοκράτειρας. Κλείνοντας την επιστολή, ο δούκας Αλβέρτος γράφει ότι ελπίζει αυτή η δυσάρεστη διένεξη μεταξύ επιστήμης και εκκλησίας να σταματήσει σύντομα.

Ο Προμηθέας-Κέμπελεν παράγγειλε μια σαμπάνια και χωρίς την παρουσία άλλων γιόρτασε με το δημιούργημά του τη νίκη εναντίον του Δία-Μπατιάνι, ήπια στην υγεία του δούκα Αλβέρτου που τον υποστήριξε, αλλά και στη δική του αυξανόμενη φήμη. Και σε μια προοπτική που δεν είχε διανοηθεί ποτέ: ότι το έργο του δε θα ενέπνεε μόνο μηχανικούς και μαθηματικούς αλλά και φιλοσόφους.

Μια μέρα μετά την επιτυχή επανέναρξη των παραστάσεων του Τούρκου σκακιστή η Καταρίνα υπέβαλε τη παραίτησή της από μαγείρισσα και υπηρέτρια. Έφυγε από το σπίτι των Κέμπλεν χωρίς να πάρει το μισθό που της όφειλαν ή να ζητήσει συστατική επιστολή και δεν έδωσε περιθώριο στην Άννα Μαρία να της αλλάξει γνώμη. Τότε ο Κέμπλεν κάλεσε την Ελίζα στο γραφείο του για να της μιλήσει. Εκείνη πήρε μαζί της και μια κανάτα νερό. Για τον Κέμπλεν, που το δωμάτιό του είχε ανάψει από τον ήλιο του Ιουνίου, ήταν μια ευπρόσδεκτη δροσιά. Όταν η Ελίζα μπήκε στο δωμάτιο, ο Κέμπλεν επεξεργαζόταν την ομιλούσα μηχανή του. Την παρακάλεσε να καθίσει και, αφού ήπιε μια γουλιά νερό, τη ρώτησε αν ήταν ευχαριστημένη με τη δουλειά και το μισθό της ή αν τη βασάνιζε κάτι άλλο. Η Ελίζα έγνεψε αρνητικά.

«Μήπως ξέρεις γιατί παραιτήθηκε η Καταρίνα; Μήπως φοβόταν τις μηχανές μου;»

«Δε νομίζω». Η Ελίζα έξυσε τη σκούφια της. «Κάνει πολλή ζέση εδώ μέσα».

«Μπορείς να βγάλεις τη σκούφια σου. Παρακαλώ».

Η Ελίζα δίστασε, αλλά τελικά την έβγαλε και, κουνώντας πέρα δώθε το κεφάλι, ελευθέρωσε τα μαλλιά της. Έπειτα σταύρωσε πάλι τα χέρια στην ποδιά της. «Υπάρχει κάτι», είπε, «αλλά δεν ξέρω αν έχει σχέση και με την Κατερίνα».

«Δηλαδή;»

«Μετά την τελευταία κυριακάτικη θεία λειτουργία... ένας από τους νεωκόρους με παρακάλεσε να μείνω επειδή ο ιερέας ήθελε να μου μιλήσει. Στο ναό του Σωτήρος».

«Ναι, τον ξέρω».

«Ήταν πολύ φιλικός. Όμως είπε ότι σ' αυτό το σπίτι συμβαίνουν πράγματα που δεν είναι σύμφωνα με την πίστη... η μηχανή κι όλα αυτά. Και μου συνέστησε, έτσι κατάλαβα, να μη συνεχίσω

να δουλεύω εδώ. Κι ότι αυτοί θα μπορούσαν οποιαδήποτε στιγμή να μου βρουν άλλη, καλύτερη δουλειά. Ίσως να είπαν τα ίδια πράγματα και στην Καταρίνα».

Ο Κέμπελεν κοίταξε ένα ασαφές σημείο πίσω από την Ελίζα και συλλογίστηκε. «Σίγουρα το έκαναν», είπε. «Κι εσύ γιατί μένεις;»

«Επειδή δεν μπορώ να πιστέψω ότι σ' αυτό το σπίτι βλασφημείται ο Θεός. Κι επειδή μου αρέσει εδώ».

«Αυτό είναι καλό. Ελίζα, θα σου αυξήσω το μισθό».

«Πολύ ευγενικό εκ μέρους σας, κύριε».

«Θέλω να ανταμείψω την πίστη σου. Εξάλλου, θα χρειαστεί να δουλέψεις περισσότερο μέχρι να βρούμε αντικαταστάτρια της Καταρίνα. Φαντάζομαι ότι δεν ήταν η μόνη εχθρική συμπεριφορά που αντιμετώπισες. Ίσως μελλοντικά να πρέπει να βρεις άλλο ναό για να εκκλησιάζεσαι».

Η Ελίζα έγενεψε καταφατικά.

«Είναι μια μικρή συμμορία εχθρών της προόδου», εξήγησε ο Κέμπελεν, «κι ελπίζω ολόψυχα σύντομα να ηρεμήσουν. Αλλά υπάρχουν και οι άλλοι. Δες εδώ, ένας από τους επισκέπτες μας έγραψε ένα άρθρο για το αυτόματο κι εμένα. Φρέσκο, από το Λονδίνο».

Ο Κέμπελεν έπιασε μια εφημερίδα και την έδωσε στην Ελίζα.

«Είναι... αγγλικά;» ρώτησε η Ελίζα αφού έριξε πρώτα μια ματιά.

«Φυσικά. Συγγνώμη». Ο Κέμπελεν πήρε πίσω την εφημερίδα. «Σε κάθε περίπτωση γράφει μόνο καλά για τον Τούρκο». Ο Κέμπελεν διάβασε διαγωνίως το κείμενο για να φτάσει στο σημείο που ήθελε. «Να εδώ: *Είναι αδύνατο να έχει κάποιος περισσότερες γνώσεις μηχανικής από αυτό τον τζέντλεμαν... Κανένας άλλος καλλιτέχνης δεν κατάφερε να κατασκευάσει μια τόσο θαυμαστή μηχανή. Και κλείνει γράφοντας: Πραγματικά... μπορεί κάποιος να περιμένει τα πάντα από τις γνώ-*

σεις και τις ικανότητές του που... τις ξεπερνά μόνο η ασυνήθιστη... όχι, η σπάνια μετριοφροσύνη του».

Ο Κέμπλεν πήρε βαθιά ανάσα χωρίς να σηκώσει το βλέμμα από την εφημερίδα. Έπειτα κοίταξε την Ελίζα, που του χαμογελούσε με μάτια που έλαμπαν, και συναισθάνθηκε την αλαζονεία του. «Αυτό που κάνω τώρα εδώ δεν είναι βέβαια και η καλύτερη απόδειξη μετριοφροσύνης».

Μεμιάς γέλασαν και οι δυο.

«Ωραία λοιπόν», είπε ο Κέμπλεν. «Αυτά είχα να σου πω».

Ενώ η Ελίζα σηκωνόταν, ο Κέμπλεν έσκυψε κι άφησε την αγγλική εφημερίδα δίπλα στο γραφείο. Σηκώνοντας το κεφάλι, τέντωσε το λαιμό. Έκλεισε τα μάτια κι έπιασε τον πονεμένο σβέρκο του.

«Από τότε που πήγα στον Μπατιάνι, έχει πιαστεί ο σβέρκος μου», εξήγησε. «Νιώθω σαν να έχω κουβαλήσει πέτρες».

«Μου επιτρέπετε;» ρώτησε η Ελίζα. «Ξέρω απ' αυτά. Μου τα έμαθε μια καλή καλόγρια στη σχολή».

Πριν προλάβει ο Κέμπλεν ν' απαντήσει, η Ελίζα έκανε το γύρο του γραφείου και στάθηκε πίσω του. Έβαλε το χέρι της στο σβέρκο του κι άρχισε τις μαλάξεις. Ο Κέμπλεν έμεινε τοιτωμένος μέχρις ότου έπιασε δουλειά και το δεύτερο χέρι.

«Σε λίγα λεπτά ο πόνος θα εξαφανιστεί», εξήγησε εκείνη με πιο σιγανή φωνή.

Συνέχισε τις μαλάξεις. Όμως ξαφνικά φάνηκε να αντιλαμβάνεται ότι αυτό που έκανε δεν ήταν σωστό: τα δάχτυλά της κινήθηκαν πιο αργά και τελικά σταμάτησαν εντελώς και ξεκόλλησαν από το λαιμό του.

«Λυπάμαι», είπε φοβισμένα. «Δεν ήταν φρόνιμο εκ μέρους μου». Ο Κέμπλεν σχεδόν την άκουσε να κοκκινίζει.

«Όχι, όχι, συνέχισε. Είναι ανακουφιστικό».

Έχοντας την άδειά του, η Ελίζα ξανάρχισε. Καθώς η πίεση των δαχτύλων χαλάρωνε ευχάριστα τους πονεμένους μυς, τα βλέφαρα του Κέμπελεν πήγαιναν κάθε τόσο να κλείσουν, όπως του κουρασμένου που πασχίζει να μην κοιμηθεί, όμως άνοιγαν πάλι.

«Πώς είναι η θεία σου στην Μπιστρίτσα;» τη ρώτησε.

«Πριεβίτσα», διόρθωσε η Ελίζα. «Καλά, ευχαριστώ».

Τώρα ο Κέμπελεν έκλεισε τα μάτια. Αντιλήφθηκε τη μυρωδιά της που δεν την είχε προσεξει ποτέ μέχρι τώρα. Και τα χέρια της, παρά τις δουλειές του σπιτιού, είχαν μείνει απαλά. Τη φαντάστηκε να στρώνει ένα τσουλούφι πίσω από το αφτί της. Κατά τα άλλα δε σκεφτόταν τίποτα.

Προπάντων δεν άκουσε την Άννα Μαρία που πλησίαζε στο γραφείο. Την είδε μόνο όταν στεκόταν ήδη στην πόρτα και κοίταζε τη σκηνή με γουρλωμένα μάτια.

Η Ελίζα μάζεψε τα χέρια της όταν ήταν ήδη αργά και τα έκρυψε πίσω από την πλάτη της. Για μερικά δευτερόλεπτα η σκηνή πάγωσε κι όλα ήταν σιωπηλά εκτός από μια ζαλισμένη σφήκα που χτυπούσε κάθε τόσο στο τζάμι.

«Ελίζα, μπορείς να πηγαίνεις», είπε ο Κέμπελεν.

Η Ελίζα πήρε το σκούφο της χωρίς να πει λέξη και βγήκε από το δωμάτιο υπό το αυστηρό βλέμμα της Άννας Μαρίας.

«Μπορείς να μου εξηγήσεις τι ακριβώς συνέβη;» ρώτησε η Άννα Μαρία.

«Δε θέλεις πρώτα να κλείσεις την πόρτα, σε παρακαλώ;»

Η Άννα Μαρία ανταποκρίθηκε στην παράκλησή του, όμως έμεινε όρθια, χλομή, με τα χέρια σταυρωμένα στο στήθος.

«Πονούσε ο σβέρκος μου, όπως όλες τις τελευταίες μέρες. Μου πρότεινε να με θεραπεύσει. Δέχτηκα με ευγνωμοσύνη. Τίποτα περισσότερο και τίποτα λιγότερο».

«Να την πετάξεις έξω».

«Ηρέμησε, το σβέρκο μου έτριψε απλώς».

«Δεν είναι γυναίκα σου».

«Όχι. Αλλά μέχρι τώρα η γυναίκα μου δε μου πρότεινε κάτι τέτοιο».

«Θα φύγει σήμερα κιόλας».

«Όχι, δε θα φύγει, γιατί δε θα έχουμε καθόλου υπηρέτρια», την αντέκρουσε ο Κέμπλεν. «Αν πρέπει σώνει και καλά να θυμώσεις με κάποιον, θυμωσε μαζί μου. Αυτή είναι αρνάκι, δε φέρει καμιά ευθύνη».

«Θα γίνει η νέα σου Γεσενάκ;»

«Άννα Μαρία, σε παρακαλώ, σοβαρέψου. Έκανα πάντα ό,τι ήθελες, αλλά η ζήλια σου πρέπει να έχει και κάποια όρια. Θα εκπληρώσω κάθε επιθυμία σου, αλλά η Ελίζα θα παραμείνει».

«Κάθε επιθυμία μου;»

«Ναι».

«Τότε ξεφορτώσου τον Τούρκο».

Ο Κέμπλεν έβαλε την παλάμη πίσω από το αφτί του σαν να μην είχε ακούσει καλά την επιθυμία της. «Για ποιο λόγο να κάνω κάτι τέτοιο; Ο Τούρκος μάς αποφέρει χρήματα –δεν είχες κανέναν ενδοιασμό να τα ξοδέψεις τις τελευταίες βδομάδες–, μας ανοίγει όλες τις πόρτες, μας κάνει πρώτο θέμα σ' όλη την πόλη...»

«Βαρέθηκα να με συζητάει όλη η πόλη. Ο κόσμος λέει ότι το αυτόματο σκότωσε τη Γεσενάκ».

«Αυτά τα λένε μόνο οι ηλίθιοι κι επειδή εσύ δεν ανήκεις σ' αυτούς, ξέρεις πως δεν είναι αλήθεια».

«Φοβάμαι να σκεφτώ ποιος φταίει, αν δεν το έκανε το αυτόματο».

«Φταίει η ίδια, το λέω για εκατοστή φορά!»

«Η Καταρίνα παραιτήθηκε επειδή φοβόταν τον Τούρκο».

«Όχι, η Καταρίνα παραιτήθηκε επειδή φοβόταν το παπαδαριό. Υπάρχει μεγάλη διαφορά».

«Αλλά δεν κάνει πιο υποφερτή την κατάσταση». Η Άννα Μαρία κάθισε στην καρέκλα όπου πριν από λίγο καθόταν η Ελίζα και την έφερε πιο κοντά στο γραφείο. «Θέλω να είμαι πάλι με τον άντρα που παντρεύτηκα. Είχες μια καλή δουλειά, ένα σίγουρο μισθό και άριστες προοπτικές ανέλιξης. Παρ' όλα αυτά, σπαταλάς όλα τα λεφτά και το χρόνο σου για ανακαλύψεις ή μάλλον ταχυδακτυλουργίες, προσλαμβάνεις έναν άθεο κι ένα τέρας, διακινδυνεύεις να ρεζιλευτείς μπροστά στην αυτοκράτειρα, να αφοριστείς από τον επίσκοπο και να σκοτωθείς από το βαρόνο, κι όλα αυτά μόνο για τη δόξα, με την ελπίδα ότι κάποια μέρα, όταν θα έχεις πεθάνει προ πολλού, ένας ορειχάλκινος ανδριάντας σου θα κοσμή κάποια πλατεία αυτής της πόλης».

«Μήπως τελικά ζηλεύεις την επιτυχία μου;»

«Όχι. Σε καμιά περίπτωση. Θέλω μόνο το καλύτερο για σένα. Για μας. Σ' αγαπώ».

Ο Κέμπελεν ξεφύσηξε. «Τότε μη μου υπαγορεύεις πώς να ζήσω τη ζωή μου».

«Διώξε την Ελίζα».

«Τι φοβάσαι; Όχι βέβαια μην της χαρίσω την αγάπη μου. Εσύ το ξέρεις καλύτερα. Φοβάσαι μην αναλάβει τα συζυγικά σου καθήκοντα».

«Πάψε...»

«Φοβάσαι μη γίνει η γυναίκα που θα μου χαρίσει παιδιά...»

«Σε παρακαλώ!»

«...που δε θα ψοφάνε αμέσως μετά τη γέννα...»

Η Άννα Μαρία σκέπασε τα μάτια με τα χέρια της και φώναξε: «Βόλφγκανγκ!»

«...όπως η Γιουλιάνα, ο Αντρέας και η Μαρί».

Η Άννα Μαρία άρχισε να κλαίει και ο Κέμπελεν σάπασε. Το είχε παρατραβήξει. Αντιλήφθηκε ότι μέσα στη δυσαρέσκειά του είχε καταμετρήσει με τα δάχτυλα τα νεκρά παιδιά. Την κοίταζε σιωπηλός να μαραζώνει στην καρέκλα και για μια στιγμή σκέφτηκε να πάρει ένα σφυρί και να σπάσει τα επιμέρους εξαρτήματα της ομιλούσας μηχανής που με τόσο κόπο είχε κατασκευάσει.

Ύστερα εγκατέλειψε το γραφείο χωρίς ν' αγγίξει την Άννα Μαρία. Κατέβηκε στην κουζίνα. Έδωσε άδεια στην Ελίζα –που τη βρήκε επίσης κλαμένη– γι' αυτή και την επόμενη μέρα και ζήτησε από τον Μπράνιολαβ να πάει το επόμενο πρωί την Άννα Μαρία και την Τερέζ στην Γκόμπα, στην έπαυλη των Κέμπελεν, μιας μέρας ταξίδι ανατολικά του Πρέσμπουργκ. Εκεί, μητέρα και παιδί θα παραθέριζαν με τον υπηρέτη. Ο Κέμπελεν τον παρακάλεσε να προσέχει ιδιαίτερα τη σύζυγό του που –έτσι ακριβώς το διατύπωσε– είχε μια νευρική κρίση η οποία οφειλόταν ασφαλώς στην ανυπόφορη ζέστη.

Ο Τιμπόρ είχε συναντήσει την Ελίζα νυχτιάτικα στο Βάιντριτς και την είχε δει να παρακολουθεί τον Κέμπελεν και το φραγκισκανό μοναχό. Δεν ήταν απλώς περιέργη, ήταν κατάσκοπος. Η υποψία ενισχύθηκε όταν ύστερα από μια παράσταση έμειναν για λίγο μόνοι, αυτός μέσα στη σκακιστική μηχανή κι εκείνη, που βασικά έπρεπε να σκουπίζει, να προσπαθεί μ' ένα αντικλείδι ν' ανοίξει το μυστηριώδες κουτί του Κέμπελεν. Φυσικά πίστευε ότι δεν την έβλεπε κανείς κι έχωσε στην τσέπη το αντικλείδι μόνο όταν άκουσε βήματα στη σκάλα. Στο σκοτάδι της μηχανής ο Τιμπόρ είχε οξύνει την ακοή του: όλ' αυτά δεν τα είχε δει, αλλά τα είχε αφουγκραστεί κρατώντας την αναπνοή του. Η απουσία της Άννας

Μαρίας, της Τερέζ και του Μπράνισλαβ από το σπίτι έδινε στην Ελίζα ακόμα μεγαλύτερη ελευθερία να χώνει τη μύτη της παντού. Ο Κέμπελεν και ιδίως ο Ιακώβ δεν ανταποκρίνονταν σωστά στο ρόλο του φύλακα. Μια μέρα, καθώς ο Τιμπόρ καθόταν στο τραπέζι του δωματίου του και σκεφτόταν το τέλος μιας παρτίδας, άκουσε ξαφνικά ένα σίδερο στην κλειδαριά της πόρτας που προσπαθούσε να ανοίξει το σύρτη. Βέβαια ο Τιμπόρ είχε διπλοκλειδώσει, όπως έκανε πάντα μετά την απροσδόκητη επίσκεψη του Κέμπελεν και του αδερφού του. Δεν έκανε τίποτα, δεν μπορούσε να κάνει τίποτα, είχε καρφώσει απλώς το βλέμμα στην κλειδαριά προσπαθώντας να μη βγάλει άχνα. Ήταν προφανές ότι η Ελίζα δεν ήταν καλή διαρρήκτρια. Έτσι απέτυχε και στη δική του πόρτα. Ύστερα από δέκα λεπτά περίπου παραιτήθηκε αναστενάζοντας εκνευρισμένα. Ο Τιμπόρ έμεινε ακίνητος πολλή ώρα ακόμα. Ήξερε ότι η Ελίζα θα άνοιγε κάποτε αυτή την πόρτα και θα ανακάλυπτε το μυστικό του Τούρκου σκακιστή.

Γιατί δεν ειδοποιούσε τον Κέμπελεν; Μια λέξη του και η Ελίζα θα βρισκόταν στο δρόμο, ο Τούρκος σκακιστής θα ήταν ασφαλής και μαζί του κι ο Τιμπόρ, που διαφορετικά θα κατέληγε στη λαιμητόμο για το φόνο της βαρόνης. Ίσως να ήταν υπερηφάνεια – μια αίσθηση υπεροχής απέναντι στον Κέμπελεν και τον Ιακώβ–, υπερηφάνεια επειδή ήξερε κάτι που εκείνοι αγνοούσαν. Και οι δυο θεωρούσαν μάλλον την Ελίζα πολύ χαζή ώστε να την έχουν ικανή για κάτι τέτοιο. Μόνο ο Τιμπόρ ήξερε πώς ήταν πραγματικά. Είχε παρακολουθήσει επανειλημμένα τον Ιακώβ να υποκύπτει στην κοκεταρία της, είχε ακούσει τη μεγαλόστομη δήλωσή του ότι θα της πάρει τα μυαλά. Κι αν στην αρχή ζήλευε, τώρα διασκεδάζε που ο Ιακώβ φανταζόταν ότι η Ελίζα τον λάτρευε, ενώ το μόνο που ήθελε από εκείνον ήταν το μυστικό του Τούρκου σκακιστή.

Η Ελίζα προχωρούσε σ' ένα λαβύρινθο στο κέντρο του οποίου την περίμενε ο Τιμπόρ. Ήταν το έπαθλο, το σεντούκι του θησαυρού, η παρθένα στον πύργο, κι αυτή η σκέψη τον ερέθιζε. Όλες οι προσπάθειές της κατέληγαν σ' αυτόν, κι ας μην το ήξερε ακόμα. Θα ξανασυναντιούνταν. Βέβαια, μπορεί τότε όλα να εξελίσσονταν πολύ γρήγορα κι ο Τιμπόρ να έβρισκε το θάνατο, αλλά αυτό του φαινόταν απίθανο: είχε παρατηρήσει αρκετό χρόνο την Ελίζα, ο Ιακώβ τού είχε διηγηθεί τη ζωή της, την είχε δει με τα μάτια του στην εκκλησία, φορούσε το μενταγιόν του με την Παναγία στον κόρφο της – δεν ήταν μια γυναίκα που θα τον παρέδιδε στη σφαγή. Αν πάλι είχε ξεγελαστεί, αυτό θα ήταν το θείο θέλημα.

Τον Ιούλιο ένας αγγελιαφόρος έδωσε στον Κέμπλεν μια πρόσκληση της Μαρία Θηρεσίας για την Αυλή της Βιέννης. Η αυτοκράτειρα είχε υπαγορεύσει στο γράμμα της ότι ύστερα απ' όλες αυτές τις ιστορίες γύρω από τη θρυλική μηχανή δεν μπορούσε πλέον ν' αντισταθεί στον πειρασμό να παίξει μια φορά και η ίδια μαζί της. Στο πλαίσιο αυτής της παρτίδας στα μέσα Αυγούστου ήθελε να συζητήσει με τον Κέμπλεν για τα περαιτέρω σχέδιά του και την υποστήριξή τους. Και ο «*mon cher fils*, ο αγαπητός γιος μου, Ιωσήφ, που στην πρεμιέρα της μηχανής είχε άλλες υποχρεώσεις, εξέφρασε ενδιαφέρον να βρεθεί πρόσωπο με πρόσωπο με τον Τούρκο». Έτσι ο Κέμπλεν βρήκε ακόμα πιο σωστή την απόφασή του να στείλει την Άννα Μαρία στην Γκόμπα, επειδή έτσι θα μπορούσε να προετοιμαστεί ανενόχλητα γι' αυτή τη σημαντικότερη μάλλον παρουσίαση της σκακιστικής μηχανής του.

Έλπιζε ότι η πρόσκληση στη Βιέννη θα έδινε τέλος και στη διαρκή κατήφεια του Τιμπόρ. «Μετά τη Βιέννη όλα θα πάνε καλύτερα», είπε χωρίς να εξηγήσει τι ακριβώς θα άλλαζε και πώς. Ίσως οι παραστάσεις του Τούρκου σκακιστή να αραίωναν, ώστε

ο Κέμπελεν να αφοσιωνόταν ολοκληρωτικά στην ομιλούσα μηχανή του. Ίσως να είχε βαρεθεί πια τις διενέξεις με το βαρόνο Αντράσι, την εκκλησία και τώρα και με τη γυναίκα του. Έτσι ο Τιμπόρ θα επέστρεφε στην παλιά ζωή του, που ίσως να μην υπήρξε ποτέ ιδιαίτερα άνετη, αλλά τουλάχιστον ήταν κάπως θεάρεστη και χωρίς ενοχές.

Ο Κέμπελεν και ο Ιακώβ είχαν φύγει και το αυτόματο βρισκόταν στο εργαστήριο και όχι στο δωματιάκι του – δε θα μπορούσε να υπάρξει πιο αποπλανητικό δόλωμα για την Ελίζα. Άνοιξε τις πόρτες του εργαστηρίου ρουτινιάρικα πια και άρχισε να εξετάζει τη σκακιστική μηχανή. Ο Τούρκος την κοίταζε αυστηρά, λες και ήξερε ότι είχε έρθει για να τον ξεσκεπάσει, αλλά όσο δε λειτουργούσε ο ωρολογιακός μηχανισμός του δεν μπορούσε να κάνει τίποτα για να την εμποδίσει.

Κάθισε στο πάτωμα, δεξιά από το ανθρωποειδές, για ν' ανοίξει την πίσω πόρτα κοντά στο μηχανισμό. Ενώ ακόμα έψαχνε στην αρμαθιά το σωστό κλειδί, κάποιος άνοιξε την πόρτα από μέσα, αφύσικα αθόρυβα, επειδή οι μεντεσέδες ήταν τέλεια λαδωμένοι. Με το στόμα ανοιχτό η Ελίζα κοίταξε το έπιπλο και το σκοτάδι πίσω από την πόρτα. Είδε ένα πρόσωπο που της χαμογελούσε θλιμμένα. Για μια στιγμή φάνηκε ασώματο και σκέφτηκε πως ήταν οφθαλμαπάτη –οι τροχοί ήταν τοποθετημένοι με τέτοιο τρόπο ώστε στη σκιά να σχηματίζουν ένα πρόσωπο: δυο οδοντωτοί τροχοί τα μάτια, ένα ελατήριο τη μύτη, ένας κύλινδρος ο στόμα–, αλλά όταν το πρόσωπο κινήθηκε, η Ελίζα είδε και το πάνω μέρος του σώματος και ένα χέρι. Βλεφάρισε.

«Γεια σου», είπε κι επειδή η Ελίζα δεν απαντούσε συνέχισε: «Είμαι το μυστικό της σκακιστικής μηχανής».

Εκείνη πήρε μια ανάσα για να πει κάτι, αλλά η ανάσα της κόπηκε και δεν μπόρεσε ν' αρθρώσει λέξη. Την άκουσε να ξεφυσάει.

«Αυτό δεν έπαχνες;» ρώτησε σιγανά για να μην την τρομάξει.

«Ναι», απάντησε η Ελίζα.

«Σε περίμενα. Ήξερα πως θα ερχόσουν».

Τα μάτια της στένεψαν. «Σε ξέρω... είσαι αυτός που...»

«Ναι», είπε ο Τιμπόρ κοιτάζοντας την αλυσίδα στο λαιμό της.

Το μενταγιόν ήταν κρυμμένο ανάμεσα στα ρούχα.

Σώπασαν και οι δυο, η Ελίζα επειδή δεν ήξερε τις προθέσεις του και ο Τιμπόρ επειδή δεν ήξερε τι να πει.

«Κοίτα εδώ, έτοιμ κουνάω το χέρι του Τούρκου», εξήγησε τελικά.

Η Ελίζα πλησίασε το έπιπλο και ο Τιμπόρ τής έδειξε όχι χωρίς υπερηφάνεια πώς ο παντογράφος κατεύθυνε το χέρι του ανθρωποειδούς και πώς ο ίδιος κουνούσε το κεφάλι και τα μάτια. Της είπε ότι το μόνο που έκανε ο μηχανισμός ήταν ο θόρυβος και της εξήγησε τον τρόπο με τον οποίο κρυβόταν από το κοινό όταν άνοιγαν όλες οι πόρτες. Έπειτα βγήκε από το έπιπλο κι επειδή εκείνη παρέμεινε καθιστή είχαν το ίδιο ύψος.

«Είσαι...» *Μπασμένος*, θέλησε να πει, αλλά δεν ολοκλήρωσε τη φράση της.

Ανέλαβε να το κάνει ο Τιμπόρ: «Κοντός. Ναι. Εκείνο το βράδυ φορούσα ψηλά τακούνια».

Ο Τιμπόρ κάθισε απέναντί της σαν να ήθελε να κρύψει τη διαφορά. «Θέλεις να μάθεις τίποτ' άλλο;»

«Πώς σε λένε;»

«Τιμπόρ».

«Εμένα Ελίζα».

«Το ξέρω».

«Γιατί μου τα λες όλα αυτά, Τιμπόρ;»

«Αργά ή γρήγορα θα τα μάθαινες μόνη σου. Σε παρακολουθούσα».

«Δεν καταλαβαίνω... γιατί δεν ειδοποίησες τον Κέμπελεν;»

«Επειδή δεν ήθελα να σε απολύσει. Επειδή πιστεύω ότι αυτή η δουλειά έχει μεγάλη σημασία για σένα. Ο Ιακώβ μου είπε ότι οι γονείς σου έχουν πεθάνει. Ξέρω πώς είναι να είσαι μόνος. Εξάλλου δεν πιστεύω ότι είσαι κακιά. Σου έταξαν κάποια αμοιβή;»

Η Ελίζα έγνεψε καταφατικά και προετοιμάστηκε για την επόμενη ερώτηση.

«Ο Φρειδερίκος Κνάους;»

«Ποιος;»

«Δε γνωρίζεις τον Κνάους;»

Κούνησε το κεφάλι. «Ο επίσκοπος με παρακάλεσε... όχι ο ίδιος ο επίσκοπος, αλλά ένας ιερέας κατ' εντολή του». Πράγματι, ο ιερέας τής είχε μιλήσει, αλλά μόνο για να την προτρέψει να παραιτηθεί, όπως είχε ήδη αναφέρει στον Κέμπελεν. «Με παρακάλεσε... όχι, μου είπε πως έχω χρέος ως χριστιανή. Μετά το συμβάν στο ανάκτορο Γκρασάλκοβιτς».

Μόλις εκείνη τη στιγμή η Ελίζα συνειδητοποίησε ότι ο Τιμπόρ βρισκόταν στον ίδιο χώρο με την Ιμπόλια Γεσενάκ πριν από την αυτοκτονία της, ίσως μάλιστα να ήταν ο τελευταίος που την είδε ζωντανή. Έπειτα συνειδητοποίησε ότι σε καμιά περίπτωση δεν ήταν αυτοκτονία – την είχε σκοτώσει ο νάνος επειδή ήξερε. Και αυτή η λογική αλυσίδα έκλεινε με το συμπέρασμα ότι θα σκότωνε και την ίδια, ότι η συμπόνια του για την ορφάνια της ήταν ψεύτικη, όπως και η ίδια η ορφάνια της άλλωστε. Στο μεσοφύρι της είχε κρυμμένο ένα μαχαίρι, αλλά δε θα κατάφερνε να το πιάσει αρκετά γρήγορα. Εξάλλου τον είχε δει να τα βγάζει πέρα με δυο μεγαλόσωμους άντρες. Ήταν χαμένη.

Ο Τιμπόρ πρόσεξε ότι χλόμιασε. «Ήταν ατύχημα», βιάστηκε

να πει. «Ατύχημα. Έπεσε και χτύπησε άσχημα. Ύστερα εκείνος την πέταξε από το μπαλκόνι για να φανεί σαν αυτοκτονία. Κανείς δεν το 'θελε».

«Σε πιστεύω», του είπε, κι ας μην τον πίστευε.

Σώπασαν και τελικά ο Τιμπόρ είπε: «Τι θα κάνεις τώρα;»

«Δεν ξέρω. Τι να κάνω;»

«Μη μας προδώσεις. Σκότωσα τη βαρόνη. Αν μαθευτεί, θα με κυνηγήσουν και θα με πιάσουν κι ο Κέμπλεν λέει πως θα με εκτελέσουν, ασχέτως αν ήταν ή όχι ατύχημα. Θα σου δώσει κάτι η εκκλησία;»

«Όχι. Τίποτα. Δε συζητήσαμε ποτέ κάτι τέτοιο».

Ο Τιμπόρ κούνησε ευχαριστημένος το κεφάλι. «Αυτό μαρτυρά την αγνότητά σου. Κι αν το θέμα ήταν τα λεφτά, ο Κέμπλεν θα σου έδινε ασφαλώς περισσότερα. Ή κι εγώ».

Με το δάχτυλο ο Τιμπόρ πήρε λίγη σκόνη από τα πόδια του σκακιστικού τραπέζιου. Μακάρι να καθόταν αιώνια μαζί της εδω, όσο δυσάρεστο κι αν ήταν το θέμα που συζητούσαν.

«Θέλω να σου ζητήσω μια χάρη», είπε ο Τιμπόρ, «έστω σαν ένα ευχαριστώ που σε βοήθησα εκείνο το βράδυ στη συνοικία των ψαράδων. Θέλω να με ειδοποιήσεις έγκαιρα για το πότε σκοπεύεις να μας προδώσεις. Άφησέ μου μερικές μέρες περιθώριο για να μπορέσω να το σκάσω από το Πρέσμπουργκ. Χρειάζομαι λίγο προβάδισμα. Και ο Κέμπλεν... είναι καλός άνθρωπος. Αξίζει κι εκείνος αυτό το προβάδισμα. Σε αντάλλαγμα δε θα πω τίποτα μέχρι τότε γι' αυτή μας τη συνάντηση».

Αυτή η συμφωνία είχε μόνο οφέλη. Εκείνη θ' αποφάσιζε αν θα την τηρούσε ή όχι. Δέχτηκε.

«Στο όνομα της Παναγίας;» ρώτησε ο Τιμπόρ.

«Στο όνομα της Παναγίας», απάντησε εκείνη κι ένωσε λίγη συμπόνια για την ευπιστία του.

«Άσε να εμφανιστούμε στη Βιέννη», παρακάλεσε με θέρμη. «Δε θα χαλάσει ο κόσμος αν περιμένεις μια βδομάδα. Ίσως να είναι η τελευταία μας παράσταση και να τελειώσουν όλα. Και τότε δε θα νοιάζεται πια ούτε ο επίσκοπος, αλλά κι εσύ δε θα νιώθεις ένοχη ούτε απέναντι στον επίσκοπο ούτε απέναντι στον Κέμπελεν».

Η Ελίζα θυμήθηκε την αλυσίδα του, που τη φορούσε ακόμα στο λαιμό της. Την έβγαλε για να του την επιστρέψει.

«Όχι», είπε υψώνοντας το χέρι. «Παρακαλώ, κράτησέ την. Ως ενέχυρο. Επίστρεφέ τη μου όταν θα μας προδώσεις. Όχι νωρίτερα».

Η Ελίζα κοίταξε τη γρατσουνισμένη εικόνα της Παναγίας και έγενεψε καταφατικά. Εκείνη τη στιγμή αποφάσισε να μην πει τίποτα στον Κνάους προς το παρόν. Ασφαλώς δε θα υπήρχε μεγαλύτερος θρίαμβος για το Σουηβό από το να αποκαλύψει την απάτη της σκακιστικής μηχανής την ώρα που θα έπαιζε η αυτοκράτειρα και βέβαια για κάτι τέτοιο θα την αντάμειβε ηγεμονικά. Αλλά η Ελίζα δε χαλάλιζε έναν τέτοιο θρίαμβο στον Κνάους. Αν ήθελε να νικήσει τον Κέμπελεν, ας το έκανε λιγότερο εντυπωσιακά.

Άλλωστε γιατί να εγκατέλειπε την παρούσα θέση της όταν πληρωνόταν και από τα δύο στρατόπεδα; Γιατί να έσφαζε τώρα τις δυο χήνες που γεννούσαν χρυσά αβγά; Όσο περισσότερο καθυστέρουσε η αποκάλυψη τόσο περισσότερα κέρδη θα αποκόμιζε. Ίσως μάλιστα να μπορούσε να εκμεταλλευτεί την εντεινόμενη δυσφορία του Κνάους για την επιτυχία του Κέμπελεν, ώστε να αυξήσει την αμοιβή της. Είχε ξεγελάσει τους άντρες, είχε εκμεταλλευτεί τόσο τις ορμές τους όσο και την παιδιαστική εμπιστοσύνη τους σε λόγους τιμής, ώστε πρώτη φορά αυτό το δύσκολο χρόνο ένιωθε πάλι δυνατή.

Το βράδυ συνειδητοποίησε ποιον είχε συναντήσει: έναν κα-

κοφτιαγμένο Βενετσιάνο νάνο, έναν ευαίσθητο και βαθιά θεοφοβούμενο δολοφόνο, έναν ιδιοφυή παίκτη που κατεύθυνε εκ των έσω τη μεγαλύτερη εφεύρεση ή μάλλον τη μεγαλύτερη απάτη του αιώνα. Ήταν απίθανο. Ένας πίθηκος ή ένας άνθρωπος χωρίς υπογάστριο και πόδια, όπως είχε υποθέσει ο Κνάους, δε θα την εξέπληττε περισσότερο.

Βιέννη

ΓΙΑ ΛΟΓΟΥΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ, ο Τιμπόρ θα ταξίδευε κλεισμένος στο σκακιστικό έπιπλο. Ο Ιακώβ εξεγέρθηκε εναντίον αυτής της απάνθρωπης μεταφοράς, αλλά ο Κέμπλεν του υπενθύμισε ότι ο Τιμπόρ ήταν ασφαλής όσο ήταν ασφαλές το μυστικό του Τούρκου. Ο νάβος υπέκυψε στο πεπρωμένο του και παρακάλεσε μόνο να έχει αρκετό νερό για να αντέξει το ταξίδι με τον καύσωνα του μεσοκαλοκαιριου. Δε φυσούσε καθόλου πάνω από την κοιλάδα του Μαρχ. Ο Μαρχ και ο Δούναβης είχαν γίνει δυο ζεστά αποχετευτικά αυλάκια που κυλούσαν τόσο αργά στις κοίτες τους, που θα πίστευες ότι κυλούσαν αντίθετα στη ροή τους. Επειδή απουσίαζε ο Μπράνιολαβ, ο Κέμπλεν προσέλαβε δυο άντρες που θα τους συνόδευαν στη Βιέννη αλλά και στην επάνοδό τους – και οι δύο έφιπποι, όπως ο Κέμπλεν, ενώ ο Ιακώβ καθόταν στη θέση του αμαξιά, στην άμαξα με τα δύο άλογα. Η σκακιστική μηχανή ήταν φορτωμένη πίσω. Δεν ήταν σκεπασμένη κι ο Ιακώβ είχε σηκώσει και είχε δέσει στο πλάι το διαχωριστικό παραπέτασμα έτσι ώστε ο Τούρκος να μπορεί κατά κάποιο τρόπο να βλέπει το δρόμο πάνω από τον ώμο του Ιακώβ.

Ένα γαλακτώδες πέπλο κάλυπτε τον ουρανό. Το θαμπό φως του ήλιου αναιρούσε την αίσθηση του βάθους κι επειδή καμιά πνοή ανέμου δεν κουνούσε τα χόρτα και τα φύλλα, το τοπίο έμοιαζε με σκονισμένο πίνακα.

Είχε περάσει μία ώρα αφότου βγήκαν από το Πρέσμπουργκ όταν τους προσπέρασαν καλπάζοντας τρεις καβαλάρηδες: στη μέση ήταν ο βαρόνος Γιάνος Αντράσι πάνω στο αραβικό άτι του, στη μια πλευρά ο δεκανέας Μπέλα Ντεσέβφι και στην άλλη ο Γκιόργκι Καρατζάι, ένας λοχαγός από το τάγμα του Αντράσι. Οι τρεις ουσάροι προσπέρασαν το άλογο του Κέμπελεν κι έπειτα έκαναν μεταβολή. Ο Αντράσι κι ο Κέμπελεν βρέθηκαν πρόσωπο με πρόσωπο.

«Βαρόνε», χαιρέτησε ο Κέμπελεν.

«Ιππότη», είπε ο Αντράσι. «Μήπως το σκάτε από την πόλη;»

«Όχι, βέβαια», είπε ο Κέμπελεν. Οι δύο άντρες του έκαναν το γύρο της άμαξας και στήθηκαν δίπλα του. «Ανταποκρίνομαι σε μια πρόσκληση της αυτού μεγαλειότητας».

Ο βαρόνος σήκωσε το ένα φρύδι για να εκφράσει το θαυμασμό του. «Μόνο που δε θα σας αφήσω να φύγετε αν δεν ξεπληρώσετε το χρέος σας».

Ο Αντράσι άνοιξε μια τσάντα στη σέλα του κι έβγαλε μια πλακέ κασετίνα την οποία και άνοιξε. Φάνηκαν δυο πιστόλες τυλιγμένες σε πράσινο κετσέ.

Ο Αντράσι κοίταξε γύρω του: η δημοσιά περιστοιχιζόταν από λιβάδια και μερικά μεμονωμένα δέντρα. «Δεν μπορώ να φανταστώ ιδανικότερο μέρος. Προσέξτε, είναι ήδη οπλισμένες». Έδωσε στον Κέμπελεν μια πιστόλα, με τη λαβή μπροστά.

Ο Κέμπελεν δεν την πήρε. Είχε τα χέρια του στη σέλα. Οι δυο άντρες του Κέμπελεν ήταν νευρικοί και τ' άλογα, σαν να διαισθάνθηκαν την ανησυχία τους, άρχισαν να χοροπηδούν. Ο λοχαγός Καρατζάι τούς πλησίασε με το άλογό του και τους είπε κάτι. Τότε οι άντρες –αφού έριξαν μια λοξή ματιά στον Κέμπελεν– έφυγαν καλπάζοντας προς την κατεύθυνση απ' όπου είχαν έρθει. Ο Ιακώβ τούς κοίταξε εμβρόντητος.

«Ή μήπως προτιμάτε το ξίφος;» ρώτησε ο Αντράσι. «Ο Μπέλα θα είναι ο μάρτυράς μου. Δεκτός ο βοηθός σας για δικός σας μάρτυρας».

«Δεν πρόκειται να ξιφομαχήσω μαζί σας, βαρόνε. Αγαπώ πολύ τη ζωή και των δυο μας για να κάνω κάτι τέτοιο. Δεν έχω καμιά σχέση με το θάνατο της αδερφής σας, μα το Θεό και όλους τους αγίους».

«Εσείς όχι, αλλά η μηχανή σας».

«Ούτε αυτή. Ωστόσο αν κάποτε είναι σε θέση να κρατάει πιστόλι ή να χειρίζεται ξίφος, θα παρουσιαστώ μπροστά σας και θα σας αφήσω να μονομαχήσετε μαζί της. Μέχρι τότε σας ζητώ να μου ανοίξετε το δρόμο». Ο βαρόνος έγνεψε αρνητικά κι έβγαλε και τη δεύτερη πιστόλα από την κασετίνα.

«Βαρόνε, πηγαίνω στην αυτοκράτειρα», προειδοποίησε ο Κέμπλεν, «και ούτε εσείς είστε υπεράνω του νόμου».

«Για χάρη της θα σας αφήσω να διαβείτε», είπε ο Αντράσι οπλίζοντας τους κόκορες στις πιστόλες, «αλλά η απαίτησή μου ισχύει και θα επιμείνω. Στερήθηκα κάτι που αγαπούσα. Το ίδιο θα πάθετε κι εσείς». Ο Αντράσι σκόπευσε με την πιστόλα που κρατούσε στο αριστερό χέρι τον Τούρκο σκακιστή, αλλά ο Ιακώβ, που είχε πηδήξει ήδη στη θέση του αμαξά, σήκωσε τα χέρια και φώναξε «όχι» θέλοντας να εμποδίσει το βαρόνο να πυροβολήσει.

Ο Αντράσι κατέβασε λίγο το όπλο και χαμογέλασε πονηρά. «Έχεις για προστασία έναν Εβραίο; Πιστεύεις πραγματικά ότι αυτό θα με εμπόδιζε να ρίξω;» Σκόπευσε πάλι και πυροβόλησε. Ο Ιακώβ πρόλαβε να πηδήξει έγκαιρα από τη θέση του αμαξά κι έπεσε κάτω. Η σφαίρα τρύπησε τον άδειο θώρακα του Τούρκου. Ο Αντράσι σήκωσε τη δεύτερη πιστόλα, έκλεισε το αριστερό μάτι και πίεση τη σκανδάλη.

Η σφαίρα τρύπησε τον καπλαμά, το ξύλο και τον κετσέ του ε-

πίπλου, χτύπησε μια μεταλλική γλώσσα του ωρολογιακού μηχανισμού κάνοντας τη να ηχήσει, άνοιξε δρόμο μέσα από το σύμπλεγμα των τροχών, διαπέρασε έναν οδοντωτό τροχό, χτύπησε και έβγαλε από την εξάρτησή του ένα δεύτερο, εξοστρακίστηκε σ' έναν κύλινδρο κι άλλαξε πορεία, διαπέρασε δίχως δυσκολία το λινό και το δέρμα και βυθίστηκε στη σάρκα, έκαψε τρίχες, έσπασε φλέβες και μυς μέχρις ότου βρήκε ένα πλευρό και επιτέλους ξεθύμανε. Σφηνώθηκε δίπλα σε θραύσματα από κόκκαλα, σ' ένα σκισμένο μυ κι έναν ποταμό αίματος από κομμένες φλέβες, ενώ πίσω της έκλεισε η στενή δίοδος απ' όπου μπήκε.

Ο Αντράσι δεν μπήκε στον κόπο να τοποθετήσει ξανά τις πιστόλες στην κασετίνα. Τις έχωσε όπως όπως στην τσάντα της σέλας.

«Βαρόνε, είστε ένα απεχθές απολίθωμα», είπε ο Κέμπελεν διατηρώντας την αυτοκυριαρχία του.

«Δε θα είμαι μνησίκακος γι' αυτή την προσβολή που μου κάνατε εν βρασμό ψυχής, επειδή κι εγώ εκφράστηκα εξίσου άπρεπα στο κοιμητήριο», απάντησε ο Αντράσι κι έπιασε τα χαλινάρια. «Θα σας περιμένω στο Πρέσμπουργκ. Μη με αφήσετε να περιμένω πολύ, αλλιώς η ζημιά δε θα περιοριστεί σε ξύλα και σίδερα».

Ο Αντράσι σπιρούνιασε το άλογό του και ο Ντεσέβφι με τον Καρατζά τον ακολούθησαν αποχαιρετώντας τον Κέμπελεν στρατιωτικά. Οι ουσάροι δεν έδωσαν σημασία στον Ιακώβ. Ο βοηθός αναγκάστηκε να κάνει ένα βήμα πίσω για να μην τον ποδοπατήσουν τ' άλογα, παραπάτησε κι έπεσε σ' ένα χαντάκι στην άκρη του δρόμου. Όταν οι καβαλάρηδες ήταν πια σε απόσταση περίπου σαράντα βημάτων, ο Ιακώβ πετάχτηκε πάνω εμψυχωμένος από ξαφνική ενέργεια, έτρεξε μερικά βήματα μέσα στη σκόνη που είχαν σηκώσει τα άλογα και φώναξε: «Γυρίστε πίσω, δειλά καθάρ-

ματα! Αποβράσματα! Παλιόσκυλο! Απαίσιο... μυστακοφόρο... ουγγρικό... σκουλήκι!» Θέλησε να πετάξει πίσω τους πέτρες, επειδή όμως δε βρήκε καμιά άρπαξε τυφλωμένος από λύσσα άμμο και ξερίζωσε χορτάρια για να τα πετάξει.

«Αρκετά, Ιακώβ», φώναξε ο Κέμπελεν ανοίγοντας τις πόρτες του επίπλου. Τράβηξαν τον Τιμπόρ από τα μπράτσα. Μαζί του κύλησαν έξω και μερικά πιόνια. Ένας στρογγυλός κόκκινος λεκές είχε απλωθεί στο λευκό πουκάμισο πάνω από το στήθος του.

· «Έφυγαν;» ρώτησε ο νάνος με σφιγμένα δόντια.

«Ναι».

Ο Τιμπόρ δεν ούρλιαξε ούτε τώρα, παρά μόνο έβγαλε ένα πνιχτό βογκητό. Τον κουβάλησαν στον άδειο χώρο πίσω από το αυτόματο. Εκεί του έσκισαν το πουκάμισο. Η πληγή στη δεξιά πλευρά του στήθους ήταν μικρή. Πού και πού χυνόταν από την τρύπα ανοιχτόχρωμο αίμα. Τον γύρισαν στο πλάι. Ο Κέμπελεν ζάρωσε το μέτωπο όταν είδε ότι η πλάτη του πουκαμίσου ήταν μουσκεμένη από ιδρώτα αλλά όχι από αίμα: «Η σφαίρα είναι ακόμα μέσα».

Ο Ιακώβ τον κοίταξε απορημένα επειδή δεν κατάλαβε τι σημαίνει αυτό.

«Φέρε νερό κι ένα πανί».

Στο μεταξύ ο Κέμπελεν έβγαλε το πανοφόρι του και σήκωσε τα μανίκια. Άνοιξε το κουτί από ξύλο κερασιάς. Εκεί μέσα ήταν τα εργαλεία του. Έβγαλε όλες τις τανάλιες και τις άπλωσε στο πάτωμα της άμαξας, δίπλα στον Τιμπόρ. Ξέπλυνε δύο απ' αυτές με το νερό που είχε φέρει ο Ιακώβ κι ύστερα τις στέγνωσε. Έδωσε τη μια στον Ιακώβ. «Με αυτή θα του ανοίξεις την πληγή».

«Τι;»

«Χώσ' τη στο κρέας και άνοιξέ την. Αλλιώς δε θα μπορέσω να πιάσω τη σφαίρα».

«Δεν μπορώ!»

«Βάλε τα δυνατά σου».

Ο Ιακώβ πήρε την τανάλια. Έτρεμε, ιδρώνα και το χρώμα του είχε γίνει σταχτί. Ο Κέμπελεν πήρε τη δεύτερη τανάλια.

«Ας τελειώνουμε».

Ο Ιακώβ γονάτισε δίπλα στο κεφάλι του Τιμπόρ. Συνέχιζε να κοιτά την τανάλια σαν να μην είχε δει ποτέ κάτι παρόμοιο.

«Κύριε φον Κέμπελεν», φώναξε κάποιος από το δρόμο.

Ο Κέμπελεν σηκώθηκε και σκαρφάλωσε στη θέση του αμαξά. Οι δυο άπιστοι συνοδοί είχαν επιστρέψει.

«Εδώ είμαστε πάλ!», είπε εντελώς περιττά ο ένας από τους δύο. «Οι αξιωματικοί είπαν ότι μπορούμε να έρθουμε». Τότε πρόσεξε ένα λεκέ από αίμα στην πουκαμίσσα του Κέμπελεν. «Όλα εντάξει; Μπορούμε να βοηθήσουμε;»

«Μπορείτε να εξαφανιστείτε και οι δύο», απάντησε ο Κέμπελεν. «Δε χρειάζομαι δειλούς».

«Και η αμοιβή μας;» ρώτησε έπειτα από μια παύση μικρόψυχα ο άντρας.

Ο Κέμπελεν έβγαλε δυο κέρματα από το πουγκί του και τους τα πέταξε. «Δεν έχει περισσότερα. Και τώρα πάτε στο διάβολο».

Περίμενε να απομακρυνθούν και ύστερα επέστρεψε στον Ιακώβ και τον Τιμπόρ. «Εμπρός, λοιπόν».

Ο Ιακώβ πλησίασε διστακτικά την πληγή. Πήρε βαθιά ανάσα κι έχωσε την τανάλια στο κρέας. Ο Τιμπόρ ούρλιαξε από τον πόνο και σήκωσε τα χέρια και τα πόδια ψηλά. Ο Ιακώβ τράβηξε αμέσως την τανάλια κι από την τρομάρα του 'πεσε απ' τα χέρια. Ο Κέμπελεν έπιασε ένα από τα πόνια που ήταν σκορπισμένα γύρω τους. «Άνοιξε το στόμα», διέταξε.

Έβαλε το πόνι ανάμεσα στις οδοντοστοιχίες του Τιμπόρ κι εκείνος το δάγκωσε. Ο Κέμπελεν κάθισε πάνω στον Τιμπόρ και με

τα γόνατα καθήλωσε τα μπράτσα δεξιά και αριστερά από το σώμα.

«Πιάσε το κεφάλι του», είπε στον Ιακώβ κι εκείνος το πήρε και το έσφιξε με τους μηρούς του. Τώρα ο Τιμπόρ μόνο τα πόδια του μπορούσε να κουνήσει.

Ο Κέμπελεν κοίταξε τον Ιακώβ. Ο Εβραίος έχωσε πάλι την τανάλια στην πληγή. Ο Τιμπόρ τη μια έσφιγγε και την άλλη γούρλωνε τα μάτια. Συστρεφόταν από τους πόνους, αλλά οι άλλοι τον κρατούσαν γερά. Η τανάλια του Ιακώβ χτύπησε στο πλευρό και το ότι άγγιξε κάτι σκληρό τον έκανε να ανατριχιάσει ακόμα περισσότερο. Ο Κέμπελεν έγενεψε καταφατικά κι ο Ιακώβ άνοιξε πολύ σιγά την τανάλια. Πετάχτηκε αίμα. Το πιόνι στα δόντια του Τιμπόρ έτριξε.

«Να τη», είπε ο Κέμπελεν. «Συνέχισε. Κουράγιο».

Ο Ιακώβ έκανε ό,τι τον διέταξε και κράτησε την τανάλια ανοιχτή. Οι ματωμένοι μύες αγκάλιαζαν την τανάλια. Ο Κέμπελεν ακολούθησε με το δικό του εργαλείο. Ο Τιμπόρ βόγκηξε.

«Σταμάτα να κλαψουρίζεις. Σκότωσες την αδερφή του», είπε ο Κέμπελεν.

Το χέρι του Κέμπελεν γλίστρησε μια φορά, αλλά στη συνέχεια όλα έγιναν πολύ γρήγορα και τελικά τράβηξε έξω την τανάλια που στη ματωμένη άκρη της κρατούσε την παραμορφωμένη μολυβένια σφαίρα. Ο Ιακώβ ακολούθησε μ' ευγνωμοσύνη το παράδειγμά του κι ο Τιμπόρ από κάτω τους χαλάρωσε. Μόνο με τη βοήθεια της τανάλιας κατάφερε να ξεκολλήσει το πιόνι από το στόμα του. Κάποτε ήταν ένας πύργος, τώρα ένα σαλιωμένο, καταφαγωμένο κομμάτι ξύλου. Κομμάτια από τη λάκα ήταν ακόμα κολλημένα στα χείλη του.

«Βάλ' του έναν επίδεσμο», υπέδειξε ο Κέμπελεν στον Ιακώβ. «Όσο το δυνατόν πιο σφιχτά».

Ύστερα κατέβηκε από τον Τιμπόρ, πέταξε με αδιαφορία τη σφαίρα κάτω και με ένα πανί καθάρισε τα χέρια και τα εργαλεία του από το αίμα. Άφησε την τανάλια στο σκακιστικό τραπέζι. Και οι τρεις άντρες ήταν καταϊδρωμένοι. Ο Ιακώβ έσκισε το πανί σε λωρίδες κι έπειτα άρχισε να επιδένει αδέξια τον ώμο και τη μασχάλη του Τιμπόρ. Ο Κέμπελεν ήπια μερικές γουλιές νερό παρακολουθώντας τον. Ύστερα έστρεψε το βλέμμα στον Τούρκο. Η διάτρηση του στήθους δεν είχε συνέπειες, ακόμα και στη μεταξωτή πουκαμίσια και στο καφτάνι οι τρύπες μόλις που διακρίνονταν.

Ο δεύτερος πυροβολισμός του Αντράσι είχε μεγαλύτερες συνέπειες και για τη μηχανή. Ο Κέμπελεν άνοιξε την πόρτα μπροστά από το μηχανισμό και είδε με την πρώτη ματιά τον αποκολλημένο οδοντωτό τροχό. Έπιασε την τανάλια θέλοντας να επιδιορθώσει άμεσα τη βλάβη, αλλά σύντομα διαπίστωσε ότι χρειαζόταν περισσότερο χρόνο.

Στο μεταξύ ο Ιακώβ είχε επιδέσει τον Τιμπόρ κι άρχισε να βρίζει το βαρόνο Αντράσι, κάτι που προφανώς έκανε για να ηρεμήσει ο ίδιος παρά για να παρηγορήσει τον Τιμπόρ.

Μιάμιση ώρα μετά την επίθεση συνέχισαν το ταξίδι τους προς τη Βιέννη.

Ξάπλωσαν τον Τιμπόρ στο κρεβάτι του Κέμπελεν. Ο Ιακώβ άλλαξε τον επίδεσμο και ο Κέμπελεν του έφερε κάτι να φάει κι ύστερα αποκοιμήθηκε αμέσως αν και ήταν ακόμα απόγευμα. Οι άλλοι βάλθηκαν να επιδιορθώσουν τις ζημιές στο σκακιστικό αυτόματο, κάτι που απαιτούσε πολύ κόπο καθώς είχαν ελάχιστα εργαλεία και καθόλου ανταλλακτικά. Δεν έλεγαν κουβέντα σχεδόν προπάντων απέφευγαν να συζητήσουν αν θα γινόταν η παρουσίαση σε δύο μέρες, όπως ήταν σχεδιασμένο.

Το επόμενο πρωί ο Κέμπελεν πήγε με το άλογό του στο Σένμπρουν για να ρωτήσει έναν υπασπιστή της αυτοκράτειρας αν υπήρχε δυνατότητα να αναβληθεί η παρουσίαση. Δεν υπήρχε. Η αυτοκράτειρα είχε τόσο φορτωμένο πρόγραμμα και είχε κρατήσει αυτή τη μέρα ελεύθερη ειδικά για τον Τούρκο σκακιστή, ώστε μια ματαιώση θα ισοδυναμούσε με προσβολή.

Ο Κέμπελεν επέστρεψε στον Άλζεργκρουντ καταϊδρωμένος και χάρηκε που τουλάχιστον στο σπίτι του είχε λίγη δροσιά. Πήρε τα φρούτα που είχε φέρει από την αγορά και κάθισε στο κρεβάτι του Τιμπόρ. Και ο νέος επίδεσμος είχε βαφτεί κόκκινος.

«Μπορείς να κουνήσεις το χέρι σου;» ρώτησε ο Κέμπελεν.

Ο Τιμπόρ σήκωσε το δεξί χέρι, τέντωσε τα δάχτυλα και τα έσφιξε σε γροθιά. Μόνο κατεβάζοντας το χέρι πόνεσε η πληγή.

«Θα μπορέσεις να παίξεις αύριο;»

«Αν είναι απαραίτητο...»

Ο Κέμπελεν έγνεψε καταφατικά. «Το έθεσες πολύ σωστά. Είναι η σωστή τοποθέτηση. Πρέπει. Αυτή η παρουσίαση δεν αναβάλλεται. Αυτή τη φορά παίζονται όλα. Αλλά σου υπόσχομαι ότι όλα θα τελειώσουν πολύ γρήγορα. Η Μαρία Θηρεσία είναι καλή παίκτρια, όμως τίποτα παραπάνω. Έχω παίξει μαζί της και την κέρδισα».

«Κερδίσατε; Την αυτοκράτειρα;»

«Νομίζω ότι ήταν κάτι σαν εξέταση. Ήθελε να ελέγξει αν θα την άφηνα να κερδίσει όπως κάνουν όλοι οι αυλικόί της. Τη νίκησα κι έτσι πέρασα την εξέταση».

Ο Κέμπελεν ρώτησε τον Τιμπόρ αν ήθελε κάτι κι ύστερα τον άφησε μόνο. Στη συνέχεια μίλησε με τον Ιακώβ για τη μηχανή. Όλα μπορούσαν να επιδιορθωθούν, εκτός από τον κατεστραμμένο οδοντωτό τροχό. Πάντως, και χωρίς αυτόν ο ωρολογιακός μηχανισμός θα λειτουργούσε. Η τρύπα στο έπιπλο θα μπορούσε να

σκεπαστεί με νέο καπλαμά μόνο στο Πρέσμπουργκ, αλλά ο Ιακώβ κατάφερε να μπαλώσει τον κετσέ ώστε να μη φαίνεται το εσωτερικό.

Όταν ο Ιακώβ πρότεινε να φέρουν ένα γιατρό για να εξετάσει και ίσως να ράψει το τραύμα του Τιμπόρ, ο Κέμπελεν τον επανέφερε στην τάξη: ένας άγνωστος γιατρός μπορούσε να τους βάλει σε μπελάδες. Εξάλλου η πληγή ήταν ευτυχώς μικρή και η αιμορραγία ήδη υποχωρούσε. Αν δε θεραπευόταν, ο Κέμπελεν θα προσπαθούσε να βρει ένα γιατρό της εμπιστοσύνης του μόλις θα επέστρεφαν στο Πρέσμπουργκ. Παρ' όλα αυτά, ο Ιακώβ δεν έλεγε να ησυχάσει, μέχρις ότου ο Κέμπελεν του υπέδειξε ότι στο διπλανό δωμάτιο ο Τιμπόρ προσπαθούσε να κοιμηθεί. Του είπε λοιπόν να σωπάσει και να επιστρέψει στη δουλειά του.

Η Μαρία Θηρεσία έκανε την τιμή στον ιππότη Βόλφγκανγκ φον Κέμπελεν να βγει μαζί του έναν περίπατο στο πάρκο των ανακτόρων του Σένμπρουν πριν αντιμετωπίσει το σκακιστικό αυτόματο. Ο Κέμπελεν της πρόσφερε το μπράτσο του. Ένας φρουρός και μια *dame de compagnie* τους συνόδευαν από πρέπουσα απόσταση. Περπάτησαν μέχρι το ύψωμα στη νότια πλευρά των ανακτόρων απ' όπου μπορούσαν να δουν κάτω το Σένμπρουν, τη Βιέννη και πιο πίσω το δάσος της Βιέννης. Ο ουρανός ήταν ανέφελος και η προστατευτική ομπρέλα απαραίτητη από το πρωί. Η μέρα προμηνυόταν πάλι πολύ ζεστή, μια μέρα που θα τέλειωνε αναπόφευκτα με καταιγίδα.

Η Μαρία Θηρεσία, μαυροντυμένη ακόμα και μια τέτοια μέρα, βαριανάσανε στην ανηφόρα. Τέντωσε τα χέρια πίσω από την πλάτη και σκούπισε τον ιδρώτα από το μέτωπό της μ' ένα μαντίλι.

«Είμαι τρελή», παραπονέθηκε. «Τι θέλω, γριά γυναίκα, να αποδείξω με αυτή την πεζοπορία σ' εσάς ή στον εαυτό μου; Θα έπρεπε να κρατήσω τις δυνάμεις μου για τον Τούρκο σας».

«Αν αυτό σας παρηγορεί, μεγαλειοτάτη, και η δική μου περούκα πλέει κυριολεκτικά στο κεφάλι μου».

Η αυτοκράτειρα έδειξε το λόφο. «Εδώ ο Χόενμπεργκ θα μου χτίσει μια αψίδα θριάμβου. Κι εκεί κάτω, στα πόδια μας, θα ήθελα ένα σιντριβάνι».

Ο Κέμπελεν έκανε μεταβολή. «Θα σας συμβούλευα τότε –στην περίπτωση που ο Χόενμπεργκ δεν το σχεδίασε ήδη έτσι– να βάλετε εκεί ψηλά το ντεπόζιτο, μπροστά ή πίσω από την αψίδα θριάμβου σας».

«Ξέρετε και από αυτά;»

«Στο Μπανάτ φτιάξαμε αρκετά σιντριβάνια».

«Στο Μπανάτ, φυσικά», είπε η αυτοκράτειρα. «Κέμπελεν, Κέμπελεν, ποτέ δε γίνεστε σε κάποιον *ennuyeux*, βαρετός. Καλά λοιπόν, θα σας θυμηθώ όταν αρχίσει η κατασκευή του σιντριβανιού και θα φροντίσετε εσείς για την τροφοδοσία του με νερό».

«Τιμή μου, υψηλοτάτη».

Κατέβηκαν από το λόφο και επέστρεψαν στα ανάκτορα μέσα από τα ανθισμένα παρτέρια.

«Μια και αναφέρατε το Μπανάτ», είπε η αυτοκράτειρα, «λυπάμαι, αλλά πρέπει να σας στείλω πάλι εκεί. Αν δε χρειαζόμουν τον καταλληλότερο άνθρωπο γι' αυτό, θα έστελνα κάποιον άλλο...»

«Θα πάω ευχαρίστως».

«Το πολύ ένα χρόνο ακόμα, ύστερα θ' απαλλαχθείτε από αυτό το καθήκον. Θα θέλετε ασφαλώς να αφοσιωθείτε στη νέα μηχανή σας, την ομιλούσα μηχανή. Αλήθεια, πώς πάει;»

«Είναι ακόμα σιωπηλή, μεγαλειοτάτη. Όμως βρίσκομαι σε

πολύ καλό δρόμο. Βέβαια, μου λείπουν τα χρήματα και κυρίως ο χρόνος».

«Εισέπραξα το μήνυμα, Κέμπελεν. Μη φοβάστε, θα έχετε τα χρήματα. Κατά κάποιο τρόπο θα μου τα πάρει ο Τούρκος σας, κάπως έτσι το έχω φανταστεί. Θα έχετε λοιπόν τους πόρους και, αν θέλετε, και τη θέση στο εργαστήριο της Αυλής».

Η αυτοκράτειρα έγειρε λίγο την ομπρέλα στο πλάι για να κοιτάξει τον ουρανό. «*Il fait très beau*»,* είπε. «Θα παίξουμε στον κήπο. Ο Τούρκος σας κι εγώ. Με τόσο καλό καιρό δε θα κλειστούμε μέσα στο ανάκτορο, *n'est-ce pas*;»

Το σκακιστικό αυτόματο μεταφέρθηκε από το λευκόχρυσο δωμάτιο στον κήπο της Αυλής. Επειδή δεν υπήρχε αρκετός χώρος για τους θεατές κάτω από τα δέντρα, το σκακιστικό τραπέζι στήθηκε κάτω από τον ήλιο του μεσημεριού. Οι τέσσερις ρόδες έτριξαν στο χαλίκι. Σε ελάχιστο χρόνο η σκούρα επιφάνεια του τραπέζιού είχε ζεσταθεί τόσο ώστε δεν μπορούσες να την αγγίξεις. Το ξύλο σκέβρωνε βγάζοντας διάφορους ήχους. Η βαριά γούνα στο καφτάνι του Τούρκου φαινόταν σαν μαραμένη.

Οι θεατές ήταν λιγότεροι, αλλά ακόμα πιο επιφανείς απ' ό,τι στην πρεμιέρα: ανάμεσά τους και αρκετοί πολιτικοί άντρες, όπως ο φον Χάουγκβιτς, ο φον Κάουνιτς, ο κόμης Κόμπεντλ και οι στρατάρχες Λάουντον και Λιχτενστάιν, που είχαν έρθει άλλοι από περιέργεια και άλλοι επειδή είχε επιμείνει η αυτοκράτειρα. Συζητούσαν για την πολιτική με τον αυτοκράτορα Ιωσήφ και προσπαθούσαν να μη δείχνουν υπερβολικά εντυπωσιασμένοι από το θέαμα του Τούρκου. Όπως και η μητέρα του έτσι κι ο νεαρός αυτοκράτορας είχε λιγάκι ξεχειλώσει γύρω από το λαιμό, αλλά λόγω ύψους δε φαινόταν χοντρός. Αρκεί να μην κατέβαζε το πιγού-

* Έχει πολύ καλό καιρό. Γαλλικά στο πρωτότυπο. (Σ.τ.Μ.)

νι προς στο στήθος. Ως συνήθως φορούσε ένα αυστηρό, σχεδόν πρωσικό πανωφόρι, σκούρο μπλε με κόκκινα ρεβέρ, από κάτω κίτρινο γιλέκο και κίτρινο παντελόνι και διαγωνίως έναν τελαμώννα με τα χρώματα της Αυστρίας. Όπως όλοι οι άντρες, ήταν κι αυτός εκτεθειμένος δίχως προστασία στον ήλιο –η μύτη του άβαφου, χλομού Κάουνιτς είχε ήδη καεί–, ενώ οι γυναίκες προστατεύονταν τουλάχιστον με ομπρέλινα και δροσίζονταν με τις βεντάλιες τους. Με δίψα άπλωναν το χέρι στους δίσκους των λακέδων που κουβαλούσαν στον κήπο νερό και χυμό μήλου. Ένας νέγρος με στολή υπηρέτη της Αυλής σέρβριε σταφύλια και κοίταξε με ενδιαφέρον τη σκακιέρα και με καχυποψία τον Τούρκο. Το μικρότερο παιδί της αυτοκράτειρας, ο Μαξιμιλιανός Φραγκίσκος, ήταν επίσης εκεί και τραβούσε το καφτάνι του μηχανικού Τούρκου μέχρις ότου η τροφός του του υπέδειξε να πάει στη σκιά. Η αυτοκράτειρα συμβούλευσε τον Κέμπλεν να παρουσιάσει τη μηχανή του μια φορά και στις Βερσαλίες, επειδή η Μαρία Αντωνία της, έτσι είπε, λάτρευε τις κουντισιές κούκλες.

Ανάμεσα στους θεατές κρυβόταν και ο Φρειδερίκος Κνάους. Από τη μια δεν ήθελε να γίνει στόχος ως το πρώτο διάσημο θύμα του Τούρκου, από την άλλη όμως ήθελε να εξετάσει τη σκακιστική μηχανή για να μαντέψει επιτέλους πώς λειτουργεί. Ο Ιακώβ τον αντιλήφθηκε και το ψιθύρισε στον Κέμπλεν, κι έτσι ο Ούγγρος πλησίασε με εγκαρδιότητα το μηχανικό της Αυλής της αυτού μεγαλειότητας και τον χαιρέτησε με μια φιλική χειραψία.

«Χαίρομαι που μας τιμάτε δεύτερη φορά με την παρουσία σας», είπε ο Κέμπλεν. «Ή μήπως ήρθατε κατόπιν εντολής της αυτοκράτειρας;»

«Α, όχι, ήρθα οικειοθελώς», απάντησε ο Κνάους μ' ένα γλυκό χαμόγελο. «Γιατί να χάσω μια παρουσίαση αυτού που αποκαλούν σκακιστική μηχανή; Ας ελπίσουμε μόνο ότι ο προβλεπόμενος

θρίαμβός της δε θα εκνευρίσει υπέρμετρα την αυτοκράτειρα».

Στο μεταξύ είχαν στηθεί τα πάντα. Όταν η αυτοκράτειρα είδε το χωριστό σκακιστικό τραπέζι διαμαρτυρήθηκε: «Θέλω να καθίσω απέναντι στον Τούρκο. Όπως ο Κνάους».

«Μα, μεγαλειοτάτη, το αυτόματο δεν είναι...»

«Ακίνδυνο; Πάψτε πια, *c'est ridicule*.^{*} Μη μου πείτε κι εσείς ό-τι πιστεύετε πως ο καλός σας Τούρκος πέταξε την άτυχη Γεσενάκ από το παράθυρο;»

Όπως πάντα, η παράσταση άρχισε με την επίδειξη του άδειου σκακιστικού επίπλου. Αφού έκλεισαν πάλι οι πόρτες, ο Κέμπλεν έλεγξε μ' ένα κερί το εσωτερικό του για ν' ανάψει στην πόρτα τα κρυμμένα από τους θεατές κεριά του Τιμπόρ. Ύστερα έκλεισε κι αυτή την πόρτα. Κανονικά ο Κέμπλεν άφηνε το κερί του στο σκακιστικό τραπέζι, αλλά εδώ, με τόσο ήλιο, δε γινόταν, γι' αυτό και το έσβησε.

Η αυτοκράτειρα κάθισε μπροστά στο σκάκι. Ένας υπηρέτης έσπρωξε πιο κοντά την πολυθρόνα της, ένας δεύτερος στήθηκε πίσω της κρατώντας μια ομπρέλα κι ένας τρίτος της έδωσε τα γυαλιά της.

«Ας δούμε, λοιπόν, αν ο μωαμεθανός θα νικήσει τη χριστιανή».

Ο Κέμπλεν κούρντισε τον ωρολογιακό μηχανισμό και έλυσε την τροχοπέδη. Ύστερα στάθηκε δίπλα στο τραπέζι όπου ήταν τοποθετημένο το κουτί με τα εργαλεία. Ο Τούρκος, σίγουρος όπως πάντα, έβγαλε μπροστά το άλογό του. Η Μαρία Θηρεσία φόρεσε τα γυαλιά για να αξιολογήσει την κίνηση κι έπειτα κούνησε κι αυτή το άλογό της. Όσοι από τους θεατές δεν είχαν ξαναδεί εν ενεργεία το αυτόματο χειροκρότησαν, αλλά η αυτοκράτειρα γύρισε αμέσως και τους κοίταξε για να ηρεμήσει τα πνεύματα.

^{*} Αυτό είναι γελοίο. Γαλλικά στο πρωτότυπο. (Σ.τ.Μ.)

«Δεν ήταν δα και τίποτα εξαιρετικό. Εκτός του ότι έγινε υπό ασυνήθιστη ζέση».

Πράγματι, ο Τιμπόρ δε θυμόταν να είχε ιδρώσει περισσότερο στη ζωή του. Όταν έστησαν το αυτόματο στον κήπο, έχυσε λίγο από το νερό που είχε μαζί του στο πουκάμισό του για να δροσιστεί. Το μόνο που κατάφερε ήταν να ξοδέψει νερό που θα μπορούσε να πει αργότερα, αφού όλο το σώμα του ήταν ήδη μούσκεμα. Τα ρούχα κολλούσαν πάνω του, ακόμα και ο κετσές και το ξύλο όπου καθόταν ήταν υγρά. Δεν είχε αρκετό χώρο για να σκουπίσει τον ιδρώτα από το μέτωπο με το μανίκι, έτσι αναγκάζόταν να το κάνει με τις παλάμες, που στη συνέχεια τις στέγνωνε στο πουκάμισο. Όταν έσκυβε πάνω από το σκάκι του, έσταζε αλμυρή βροχή στα πόνια. Ένωθε πρησμένος από τη ζέση, φουσκωμένος σαν ζυμάρη ή διεσταλμένος σαν σίδηρο. Σκάλωνε σε γωνίες όπου προηγουμένως δεν είχε ακουμπήσει ποτέ και η πλάτη του πονούσε έτσι όπως ήταν σκυμμένος. Δίπλα του περιστρέφονταν τόσοι τροχοί – δε θα μπορούσαν να είχαν τοποθετήσει κι έναν ανεμιστήρα που θα φυσούσε μια πνοή δροσιάς στο στάσιμο αέρα του αυτόματου; Βέβαια, έτσι ίσως να έσβηνε το κερί, το σημαντικότερο εξάρτημα απ' όλα. Η φλόγα του δε φαινόταν στον Τιμπόρ πολύ πιο ζεστή από το περιβάλλον του. Ο καπνός του δε γινόταν σχεδόν καθόλου αισθητός, τον κάλυπτε η μυρωδιά του ιδρώτα, όπως κάλυπτε και τη μυρωδιά του εκτεθειμένου στον ήλιο ξύλου. Ο Τιμπόρ είχε την αίσθηση ότι σκαθάρια ή μυρμήγκια είχαν μπει στη μηχανή και περπατούσαν στο σβέρκο και στα μαλλιά του, αλλά δεν ήταν παρά σταγόνες ιδρώτα. Ο ιδρώτας κυλούσε στο στόμα του χωρίς να τον ξεδιψά, τα μάτια του έτσουζαν και ιδιαίτερα η πληγή του, αφού ο επίδεσμος ήταν το πρώτο που μούσκεψε. Η τρύπα της πληγής παλλόταν στο δεξιό μέρος του στήθους του σαν δεύτερη καρδιά. Ένωθε φαγούρα σ'

όλο το δεξί χέρι, προφανώς είχε μουδιάσει, τ' ακροδάχτυλα ήταν ήδη αναισθητα. Δεν ήξερε αν αυτό οφειλόταν στην πληγή ή στη στραβή στάση που είχε πάρει για να προστατέψει τον πυροβολημένο μυ. Γενικά ήταν δύσκολο να κινεί τον παντογράφο. Έπρεπε να προσέχει μην του γλιστρήσει η λαβή από το ιδρωμένο χέρι στα μισά της κίνησης. Θέλησε να χρησιμοποιήσει το αριστερό χέρι για να ξεκουράσει το δεξί, αλλά δεν είχε εξασκηθεί ποτέ σ' αυτό, έτσι μια κίνηση που έκανε με το αριστερό ήταν απότομη και καθόλου ακριβής. Όμως δεν παραπονιόταν για το τραύμα του: ο πυροβολισμός ήταν γι' αυτόν μια δίκαιη, σχεδόν ευπρόσδεκτη τιμωρία για το φόνο. Στο κάτω κάτω, η σφαίρα θα μπορούσε κάλλιστα να του είχε διαλύσει το κεφάλι. Δίπλα στον Τιμπόρ περιστρεφόταν ο κύλινδρος που είχε εξοστρακίσει τη σφαίρα λίγο πριν βυθιστεί στο σώμα του και το μικρό βαθούλωμα στην ορειχάλκινη επιφάνειά του περιφερόταν κανονικά από πάνω προς τα κάτω, χανόταν κι εμφανιζόταν πάλι. Ύστερα σταμάτησε. Ο ωρολογιακός μηχανισμός είχε ξεκουρντιστεί.

Ο Τιμπόρ περίμενε. Είχε έρθει η ώρα να κουντιστεί το ελατήριο. Η παρτίδα με την αυτοκράτειρα θα επέφερε στον Τιμπόρ το μέγιστο σεβασμό του Κέμπλεν. Το να παίζει με την ισχυρότερη γυναίκα της Ευρώπης στην Αυλή της, κάτω από τέτοιες συνθήκες, με πυροβολημένο στήθος και να κερδίζει χωρίς το παραμικρό λάθος αποτελούσε αναμφισβήτητα μοναδικό κατόρθωμα.

«Μας φαίνεται ότι ο Τούρκος σας υποφέρει επίσης από τη ζέστη», είπε η Μαρία Θηρεσία, ενώ ο Ιακώβ δίπλα της κούρντιζε τον ωρολογιακό μηχανισμό. «Οι κινήσεις του φαίνονται περίεργα αργές. Κανονικά όμως θα έπρεπε να ήταν συνηθισμένος σε τέτοιες θερμοκρασίες από την πατρίδα του, *n'est-ce pas*;»

«Μπορεί το μέταλλο στο εσωτερικό να έχει υποστεί διαστολές εξαιτίας της ζέστης».

«Δηλαδή και οι μηχανές έχουν ανθρώπινες αδυναμίες», είπε η αυτοκράτειρα και χαμογελώντας αφοσιώθηκε ξανά στο παιχνίδι.

Ο Κέμπελεν κοίταξε τον Ιωσήφ που μιλούσε τώρα όλο και συχνότερα με τον φον Χάουγκβιτς, και όχι αποκλειστικά –όπως διανοσθάνοταν ο Κέμπελεν– για το σκακιστικό αυτόματο. Εξάλλου ο Ιωσήφ δεν ήταν ο μόνος που δεν πρόσεχε ιδιαίτερα πια. Ο Κέμπελεν αποφάσισε στο μέλλον να μη δίνει παραστάσεις σε υπαίθριο χώρο.

Στο μεταξύ η Μαρία Θηρεσία ανακάλυψε την τρύπα του πυροβολισμού στην πόρτα που ήταν στ' αριστερά της. «Τι συνέβη εδώ;» ρώτησε. «Έχετε ποντίκια;» Και πριν προλάβει ο Κέμπελεν να δώσει κάποια εξήγηση, η αυτοκράτειρα έχωσε το μικρό δάχτυλο στην τρύπα. «Η είναι εξαερισμός για το μηχανισμό;»

Ανάμεσα στους τροχούς ο Τιμπόρ είδε το φούσκωμα στον κετόσέ. Έπειτα η μικρή ραφή σκίστηκε και φάνηκε όλο το δάχτυλο – ένα ροζ σκουλήκι που κοίταζε εξεταστικά το νέο περιβάλλον. Ο Τιμπόρ, πανικόβλητος, άπλωσε τα χέρια για να κρύψει το φως του κεριού, μια αδικαιολόγητη κίνηση αφού το δάχτυλο δεν είχε μάτια. Καθώς κρατούσε τις παλάμες μπροστά στο κερί, ένας πόνος διαπέρασε το τραυματισμένο στήθος του. Το χέρι του τινάχτηκε σπασμωδικά και πίεσε κατά λάθος το φιλί στο λιωμένο κερί. Η φλόγα έσβησε μ' ένα σιγανό τοισίρισμα. Σκοτείνιασε.

«Προσέξτε, παρακαλώ, μεγαλειοτάτη, μην πιαστεί το δάχτυλό σας στους τροχούς!»

Ακούγοντας την προειδοποίηση του Κέμπελεν η αυτοκράτειρα τράβηξε έξω το δάχτυλό της. Ο κετόσές έκλεισε πάλι πίσω του.

Ένας άντρας που ο μοναδικός πυρσός του είχε σβήσει στα βάθη μιας σπηλιάς δε θα μπορούσε να είναι πιο απελπισμένος απ' ό,τι ο Τιμπόρ. Ο νάνος καταπολέμησε τον πανικό του – στο κάτω κάτω με τον Κέμπελεν είχαν καταστρώσει ένα σχέδιο και γι' αυτή την περίπτωση. Αν για οποιονδήποτε λόγο το κερί έσβηνε,

ο Τιμπόρ θα γύριζε ανάποδα τα μάτια του Τούρκου. Έτσι θα ειδοποιούσε τον Κέμπελεν πως έπρεπε τάχα να ελέγξει ξανά το μηχανισμό και με αυτό το πρόσχημα θα του ξανάδινε φωτιά. Μεσ στο σκοτάδι ο Τιμπόρ έπιασε τα σύρματα που κουνούσαν τα μάτια και τα τράβηξε. Ο Τούρκος γύρισε τα γυάλινα μάτια του έτσι ώστε φαινόταν πια μόνο το ασπράδι.

Ένα μουρμουρητό ακούστηκε από το κοινό. «Μήπως ο μουσουλμάνος σας δεν είναι καλά;» ρώτησε η αυτοκράτειρα.

Ο Κέμπελεν έκανε ένα βήμα μπροστά για να επιθεωρήσει το ανθρωποειδές. Το σήμα ήταν σαφές, αλλά εκείνος είχε σβήσει το κερί του. Δεν έβλεπε πουθενά κάποια φωτιά. Έτσι δεν μπορούσε να βοηθήσει τον Τιμπόρ.

«Απλώς συλλογίζεται», εξήγησε ο Κέμπελεν. «Θα συνεχίσει. Παίξτε, μεγαλειοτάτη».

Η αυτοκράτειρα έκανε την κίνησή της. Ο Τιμπόρ άκουσε το μαγνήτη που έπεσε και το μαγνήτη που ανέβηκε. Αλλά δεν τους είδε. Σήκωσε το δεξί χέρι στο κάτω μέρος της σκακιέρας, το στήθος του πόνεσε καθώς ψηλαφούσε έναν έναν τους μαγνήτες κι έχασε την εποπτεία με τόσα καρφιά και σιδερένιες πλάκες. Ακούμπησε έναν οδοντωτό τροχό που του έγδαρε το μπράτσο και κατέβασε το χέρι. Πολύ καλά λοιπόν, ο Κέμπελεν δε θα τον βοηθούσε. *Θα συνεχίσει*, είχε πει. Ήταν μια διαταγή προς τον Τιμπόρ να τελειώσει με οποιοδήποτε κόστος την παρτίδα. Έκλεισε τα μάτια –κάτι εντελώς τυπικό, αφού έτσι κι αλλιώς ήταν θεοσκοτεινα– και ανακάλεσε στη μνήμη του τη σκακιέρα. Ο αξιωματικός της αυτοκράτειρας απειλούνταν από ένα στρατιώτη του, άρα πρέπει να είχε μετακινήσει τον αξιωματικό της σ' ένα από τα δύο ασφαλή πεδία. Σε ποιο από τα δύο όμως; Ο Τιμπόρ αποφάσισε ότι ήταν το πίσω. Έτσι τουλάχιστον θα έπαιζε ο ίδιος. Ψηλάφισε τα πιόνια στο σκάκι του –προσεχτικά για μην του συμβεί παρό-

μοια συμφορά με εκείνη του κεριού-, έπιασε τον κόκκινο αξιωματικό και τον έβαλε στο αντίστοιχο τετράγωνο. Δεν μπορούσε να παίζει στα τυφλά, αλλά από την άλλη δε χρειαζόταν να παίζει στα τυφλά: απλώς θα έλεγχε τις κινήσεις με την αφή. Η επόμενη κίνηση ήταν δική του. Προώθησε επιθετικά τη βασίλισσά του, επειδή το μόνο που ήθελε ήταν να τελειώσει γρήγορα αυτό το παιχνίδι. Είχε αρκετά μεγάλο προβάδισμα, η αυτοκράτειρα δεν μπορούσε πλέον να γίνει επικίνδυνη. Οδηγούσε τον παντογράφο αλάνθαστα. Ο παλμός της καρδιάς του ηρέμησε. Μήπως είχε πιο δροσιά στη μηχανή από τη στιγμή που έσβησε το κερι; Πάντως τώρα ο θόρυβος του φαινόταν δυνατότερος αφού είχε χάσει την όρασή του: ο μηχανισμός, το μουρμουρητό των θεατών, το χαλί-κι που έτριζε σε κάθε βήμα, ακόμα και η λαχανιασμένη ανάσα της αυτοκράτειρας που καθόταν τρία βήματα πιο πέρα.

Η παρτίδα συνεχίστηκε. Μετά την επόμενη κίνηση της αυτοκράτειρας κι έπειτα απ' όλες τις κινήσεις της ψηλαφούσε τις μεταλλικές πλάκες και ήρεμα πια μπορούσε να συμπεράνει τη θέση. Έφαγε ένα ακάλυπτο άλογό της. Το πολύ σε τέσσερις κινήσεις θά της έκανε ματ.

Ο Τιμπόρ κούνησε μπροστά το στρατιώτη του. Αλλά ο Τούρκος, εκτελώντας την ίδια κίνηση, έριξε ένα πιόνι κάτω. Ο Τιμπόρ το άκουσε πεντακάθαρα. Στο υποτιθέμενο άδειο τετράγωνο στεκόταν κάποιο πιόνι. Ο αξιωματικός της αυτοκράτειρας. Άρα η αρχική του υπόθεση ήταν εσφαλμένη, η αυτοκράτειρα δεν τον είχε μετακινήσει στο πίσω τετράγωνο. Ο Τιμπόρ άφησε κάτω το στρατιώτη του.

«Τι σημαίνει αυτό;» ρώτησε ο Ιωσήφ. «Το αυτόματο κάνει λάθος;»

Ο Τιμπόρ έπρεπε να αναιρέσει την κίνηση περιμένοντας από τον Κέμπελεν ότι θα έβαζε πάλι στη θέση του τον πεσμένο κόκ-

κινο αξιωματικό. Έπιασε τον παντογράφο, αλλά έριξε κάτω αρκετά πιόνια. Ένα από αυτά κύλησε έξω από τη σκακιέρα κι έπεσε στο ξύλινο πάτωμα μ' ένα θόρυβο που φάνηκε στον Τιμπόρ πολύ δυνατός. Ο παντογράφος δεν κατάφερε να πιάσει το στρατιώτη. Ο Τιμπόρ προσπάθησε πάλι. Τη δεύτερη φορά τα κατάφερε. Επανάφερε το στρατιώτη στη θέση του, αλλά πλέον δεν είχε ιδέα τι έπρεπε να κάνει. Από αμηχανία κούνησε έναν ακριανό στρατιώτη κατά ένα τετράγωνο, μια εντελώς άσκοπη αλλά τουλάχιστον σωστή κίνηση. Αντιλήφθηκε το ξάφνιασμα των θεατών, όμως αυτό δεν τον ενόχλησε. Έπρεπε να ανασκευάσει όσο πιο γρήγορα γινόταν την πραγματική κατάσταση. Στη σκακιέρα του επικρατούσε απόλυτο χάος. Ψηλαφώντας, διαπίστωσε ότι αρκετά πιόνια είχαν πέσει κάτω, μερικά μοιράζονταν το ίδιο τετράγωνο, κάποιος είχε εξαφανιστεί εντελώς – ακόμα και με τη βοήθεια των μεταλλικών πλακών θα ήταν πια αδύνατο να ανασκευάσει την πραγματική κατάσταση. Η Μαρία Θηρεσία έπαιξε. Μια μεταλλική πλάκα ακούστηκε να πέφτει πάνω από το κεφάλι του στα σκοτεινά, αλλά τι σημασία είχε; Το μόνο που ήθελε πια ήταν να μην αφήσει την ήττα να γίνει πανωλεθρία, επειδή ο μηχανισμός συνέχιζε να κινείται κι ο Τούρκος να σκέφτεται. Έπρεπε να σταματήσει το μηχανισμό. Πήρε ένα πιόνι και το έχωσε ανάμεσα σε δυο οδοντωτούς τροχούς. Ακούστηκε ένας σύντομος τριγμός και ο ωρολογιακός μηχανισμός σταμάτησε.

Ούτε ο Κέμπελεν ούτε ο Ιακώβ κατάλαβαν ότι ο μηχανισμός είχε σταματήσει επειδή τον είχε ακινητοποιήσει ο Τιμπόρ και όχι επειδή είχε ξεκουρντιστεί. Ο Ιακώβ βάλθηκε να τον κουρντίσει ξανά. Αλλά το πιόνι παρέμεινε σφηνωμένο. Οι τροχοί δεν κινήθηκαν.

«Τι τρέχει;» ρώτησε η αυτοκράτειρα αυστηρά.

«*Un moment*, ένα λεπτό», είπε ο Κέμπελεν, «θα ελέγξω σε βάθος την υπόθεση».

Ο Κέμπελεν άνοιξε την πίσω πόρτα κι ο Τιμπόρ βλεφάρισε από το άποτομο φως. Όπως ξεφεύγει ο ατμός ενός τέντζερη όταν ανοίγει το καπάκι, έτσι τώρα βγήκε λίγη ζέστη από το αυτόματο για να μπει δροσερότερος αέρας. Οι δυο άντρες κοιτάχτηκαν στα μάτια. Ο Τιμπόρ θαύμασε τον Κέμπελεν που ακόμα και υπ' αυτές τις συνθήκες διατηρούσε τη σιγουριά και την αυτοκυριαρχία του. Ο Τιμπόρ κούνησε απλώς το κεφάλι. Ο Κέμπελεν έκλεισε πάλι την πόρτα.

«Συγχαρητήρια, μεγαλειοτάτη», είπε ο Κέμπελεν. «Η νίκη είναι δική σας! Φοβάμαι ότι ο Τούρκος πρέπει να διακόψει το παιχνίδι. Λόγω του καύσωνα έχει πάθει μια ζημιά που για να διορθωθεί απαιτείται δυστυχώς αρκετός χρόνος».

«Νικήσαμε;» ρώτησε η Μαρία Θηρεσία.

«Ναι, η μεγαλειότητά σας είναι ο πρώτος αντίπαλος που κατάφερε να νικήσει τη σκακιστική μηχανή μου και ομολογώ ότι δε θα μπορούσα να φανταστώ κάποιον καλύτερο. Χειροκροτήστε».

Ελάχιστοι θεατές ανταποκρίθηκαν στην προτροπή του Κέμπελεν. Δημιουργήθηκε σύγχυση.

Η αυτοκράτειρα εξέφρασε την κριτική όλων: «Μια εύκολα κερδισμένη νίκη επί της μεγαλύτερης εφεύρεσης του αιώνα. Θα προτιμούσα να είχα χάσει παρά να κερδίσω έτσι».

«Φυσικά ζητώ ρεβάνς», αντέταξε ο Κέμπελεν και τώρα η φωνή του έτρεμε λίγο.

«Να παίξω εναντίον μιας χαλασμένης μηχανής;»

«Θα επισκευάσω τη βλάβη μέχρι αύριο, δεν είναι τίποτα σπουδαίο, και τότε μπορούμε να επαναλάβουμε την παρτίδα μέχρι το ίδιο σημείο ή να τη συνεχίσουμε από το σημείο της διακοπής».

«Αύριο πάμε στο Σάλτσμπουργκ».

«Τότε θα περιμένω να επιστρέψετε και τότε...»

«Όχι, δε θα περιμένετε».

«Μα για μένα είναι...»

«Ίσως έρθουμε κάποτε εμείς στο Πρέσμπουργκ». Η αυτοκράτειρα σηκώθηκε από την πολυθρόνα κι αυτή τη φορά δεν προσποιήθηκε τη γριά. «Μας αρέσει το Πρέσμπουργκ. Μέχρι τότε αντί, ιππότη φον Κέμπελεν».

Ο Κέμπελεν θέλησε να πει κάτι ακόμα, αλλά το σκέφτηκε καλύτερα και υποκλίθηκε χαμογελώντας. Με το βλέμμα στα χαλίκια που πατούσε αισθάνθηκε μια αύρα που δρόσισε λιγάκι το μουσκεμένο από τον ιδρώτα πρόσωπό του. Όταν ξανακοίταξε ψηλά, η αυτοκράτειρα είχε ήδη απομακρυνθεί. Οι θεατές είχαν παραμερίσει για να περάσει. Οι περισσότεροι κοίταζαν τον Κέμπελεν που έβλεπε την αυτοκράτειρα να φεύγει, όπως έκανε δίπλα του και το δημιούργημά του, ο Τούρκος. Ο Κέμπελεν στράφηκε στον Ιακώβ και του είπε κάτι ασήμαντο μόνο και μόνο για να αποφύγει τα βλέμματα. Διατήρησε το χαμόγελό του λες και η αποτυχημένη παράσταση ήταν άνευ σημασίας και δεν τον είχε αναστατώσει. Η έκφραση του Ιακώβ μαρτυρούσε πολύ λιγότερη αυτοκυριαρχία και ανάγκασε τον Κέμπελεν να του σφυρίξει: «*Contenance!*»*

Σύννεφα παρεμβλήθηκαν μεταξύ ουρανού και γης. Όταν ο Κέμπελεν γύρισε το κεφάλι, το κοινό είχε διασκορπιστεί. Οι περισσότεροι είχαν ακολουθήσει την αυτοκράτειρα στο παλάτι. Ο Ιωσήφ και ο φον Χάουγκβιτς συνέχιζαν τη συζήτησή τους λες και το σκακιστικό αυτόματο ήταν μια αδιάφορη, ενοχλητική διακοπή. Οι λακέδες μάζευαν τις καρτέκλες και τα αναψυκτικά. Κανείς δεν ήθελε να μιλήσει στον Κέμπελεν – κανείς εκτός από τον Φρειδερίκο Κνάους, που δεν είχε κουνηθεί από τη θέση του και τώρα στεκόταν απέναντί του με τα χέρια πλεγμένα πίσω και το κεφάλι

* Ψυχραιμία. Γαλλικά στο πρωτότυπο. (Σ.τ.Μ.)

κάπως σκυφτό· η τέλεια προσωποποίηση του σεβασμού. Με μετρημένα, σχεδόν νωχελικά βήματα πλησίασε το σκακιστικό τραπέζι και κοίταξε χαμογελώντας τον Τούρκο.

«Ναι, ναι, η ζέστη», είπε και χτύπησε τα λυγισμένα δάχτυλα στην επιφάνεια του τραπεζιού σαν να ήξερε τι υπήρχε από κάτω. «Έχω παρατηρήσει ότι η κίνηση των ρολογιών επιβραδύνεται κάπως σε υπερβολικές θερμοκρασίες. Αλλά να σταματήσουν... όχι, δε σταματούν ποτέ».

«Μπορώ να σας βοηθήσω;» ρώτησε ο Κέμπελεν.

«Να βοηθήσετε; Εμένα; Όχι, ιππότη. Δε χρειάζομαι βοήθεια. Μήπως χρειάζεστε εσείς; Έχω στην πόλη ένα θαυμάσιο εργαστήριο. Σε περίπτωση που θέλετε να μπαλώσετε τη... συσκευή σας, είστε καλοδεχούμενος. Αν το επιθυμείτε, μπορώ να σας συμπαρασταθώ με τα εργαλεία μου και τις ταπεινές γνώσεις μου. Κατά κάποιο τρόπο θα ήταν μια εξυπηρέτηση μεταξύ συναδέλφων της ίδιας συντεχνίας».

«Ευχαριστώ, δε θα χρειαστεί».

Ο Κνάους χαιρέτησε μ' ένα νεύμα και τον Ιακώβ. Ετοιμαζόταν να φύγει, αλλά άξαφνα γύρισε, έφερε το δάχτυλο στα χείλη και χαμόγελωσε πονηρά. Έπειτα μοιράστηκε την ευθυμία του με τον Κέμπελεν: «Ξέρετε τι είπε πριν από λίγο η αυτού μεγαλειότης ο αυτοκράτορας για τα αυτόματά μας; Ότι είναι απομεινάρια μιας περασμένης εποχής, σκονισμένα προπολεμικά παιχνίδια, κι ότι θα έπρεπε να χρησιμοποιούμε τα χρήματα και την ενέργειά μας για πιο χρήσιμες εφευρέσεις. Χτες ακόμα *avant garde*,* σήμερα ήδη *antiquité*.** Αν δεν ήταν αυτοκράτορας θα τον αντέκρουα με πάθος».

* Πρωτοπορία. Γαλλικά στο πρωτότυπο. (Σ.τ.Μ.)

** Αντίκα. Γαλλικά στο πρωτότυπο. (Σ.τ.Μ.)

Σέρνοντας τα πόδια του στο χαλίκι απομακρύνθηκε αργά από τον κήπο. Καθ' οδόν αφιέρωσε λίγο χρόνο για να σκύψει σε μια άσπρη τριανταφυλλιά και να μυρίσει τα άνθη της. Πίσω του βρίσκονταν ο Κέμπελεν, ο Ιακώβ και η μηχανή. Ούτε καν ο Ιακώβ δεν τόλμησε να πει κάτι.

Γρήγορα ο ουρανός πάνω από την πόλη έγινε γκριζος, αλλά η βροχή άργησε πολύ. Κατάφεραν να φτάσουν έγκαιρα στο σπίτι πριν ξεσπάσει η καταιγίδα. Όταν ο Τιμπόρ βγήκε επιτέλους από το αυτόματο –πεινασμένος, διψασμένος και βρομερός από τον ιδρώτα– ο Κέμπελεν στεκόταν, με γυρισμένη την πλάτη, στο παράθυρο. Ο Τιμπόρ πήρε το ποτήρι με το νερό που του έδωσε ο Ιακώβ αφού πρώτα εξήγησε στον Κέμπελεν ποια αλληλουχία ατυχιών είχε οδηγήσει στην αποτυχία του.

Ο Κέμπελεν δε ρώτησε τίποτα, δεν κούνησε με κατανόηση το κεφάλι, απλώς όταν τέλειωσε γύρισε και τον κοίταξε. «Ούτε και πριν έπαιζες ιδιαίτερα καλά», είπε κοφτά.

Ο Τιμπόρ πήγε να πλυθεί. Ενώ έριχνε νερό πάνω του, η ενοχή του μετατράπηκε σε δυσφορία. Στο κάτω κάτω είχε κάνει ό,τι ήταν ανθρωπίνως δυνατόν για να φέρει σε αίσιο τέλος την παρτίδα. Ο Κέμπελεν ήταν αυτός που είχε αφήσει την αυτοκράτειρα να καθίσει στη σκακιστική μηχανή, ο Κέμπελεν ήταν αυτός που δεν του είχε ανάψει πάλι το κερί όπως το είχαν συμφωνήσει. Κι όταν ο Τιμπόρ έβγαλε το ματωμένο επίδεσμο, που είχε κολλήσει κι είχε γίνει ένα με το δέρμα του, βλέποντας την ερεθισμένη πληγή, θυμήθηκε ότι ο Κέμπελεν ήταν αυτός που δεν είχε εμποδίσει τον Αντράσι να πυροβολήσει, που δεν τον είχε προστατεύσει όπως του είχε υποσχεθεί.

Ξαφνικά ο Ιακώβ πήρε το πανωφόρι του και τους χαιρέτησε,

αφού προηγουμένως είχε επιδέσει πάλι το στήθος του Τιμπόρ. Ο Κέμπελεν του ζήτησε να μείνει, αλλά ο Ιακώβ δήλωσε ότι δεν είχε να κάνει κάτι, προτιμούσε λοιπόν να χαζέψει στην πόλη. Στο κάτω κάτω δικαιούνταν λίγο ελεύθερο χρόνο. Όταν ο Κέμπελεν του απαγόρευσε την έξοδο, ο Ιακώβ απάντησε: «Ευχαρίστως δέχομαι να με πείθουν, αλλά διαταγές δε δέχομαι». Ήταν σαφές ότι η ατμόσφαιρα στο σπίτι του Κέμπελεν του ήταν αφόρητη κι ότι προτιμούσε ακόμα και το χαλάζι που στο μεταξύ έπεφτε στην Άλζερ-γκάσε. Ο Τιμπόρ ευχαρίστως θα τον συνόδευε.

Ο Κέμπελεν εξακολουθούσε να στέκεται στο παράθυρο, όταν ο Τιμπόρ τού είπε πως ήθελε να ξαπλώσει λιγάκι. Και πρόσθεσε: «Αυτή ήταν η τελευταία παράσταση;»

«Δε θέλω να το συζητήσω σήμερα».

Ο Τιμπόρ έγνεψε. «Δεν έπρεπε να σβήσετε το κερί σας».

Ο Κέμπελεν έκανε μεταβολή και ύψωσε το δείκτη: «Σε προειδοποιώ, μην προσπαθείς να ρίξεις σ' εμένα το φταίξιμο της αποτυχίας σου στον κήπο των ανακτόρων. Μην ξεχνάς ότι δεν ήταν το πρώτο λάθος σου που έπρεπε να μπαλώσω εγώ εκ των υστέρων».

Ο Τιμπόρ θα έπρεπε να μη μιλήσει, αλλά ήταν αδύνατον: «Αυτά τα δύο πράγματα δεν μπορούν επ' ουδενί να συγκριθούν! Δε φταίω εγώ για ό,τι έγινε σήμερα!»

«Ούτε λέξη παραπάνω», είπε ο Κέμπελεν και κοίταξε πάλι έξω από το παράθυρο. «Δε θέλω ν' ακούσω κουβέντα».

Ο Τιμπόρ σώπασε και ξάπλωσε στο κρεβάτι του διπλανού δωματίου. Έκλεισε τα μάτια.

Προς μεγάλη του έκπληξη, η πρώτη εικόνα που ήρθε να τον βρει στο σκοτάδι δεν ήταν η σημερινή αποτυχία ή ο πικραμένος Κέμπελεν ή η ερεθισμένη πληγή στο στήθος του ή η νεκρή βαρόνη που τον κυνηγούσε αρκετό καιρό τώρα, αλλά το πρόσωπο

της Ελίζας. Εκείνη η μία ώρα με την υπηρέτρια θα μπορούσε να διαρκέσει αιώνια: κάθονταν αντικριστά έχοντας συντροφιά τον πασά –σαν να ήταν παλιοί φίλοι, τα γόνατά τους δεν απείχαν ούτε μια παλάμη, η θέρμη του κορμιού της ήταν σχεδόν αισθητή– κι έλεγαν απερίφραστα ότι αυτός ήταν απατεώνας κι εκείνη προδότρια. Ο ήλιος έμπαινε στο εργαστήριο και μεταμόρφωνε με το φως του την αιωρούμενη σκόνη σε γύρη λουλουδιών και τα υπέροχα μαλλιά της σε χρυσό φωτοστέφανο – το ιερό μενταγιόν του στο χέρι της, η μυρωδιά της στη μύτη του. Η εικόνα της Ελίζας έμεινε μαζί του μέχρι ν' αποκοιμηθεί. Ένα ασυνήθιστο συναίσθημα κατέλαβε τον Τιμπόρ, ένα συναίσθημα που περίμενε όλη του τη ζωή.

J. Ο Ιακώβ παρατηρούσε την πένα να σχεδιάζει το γράμμα στο χαρτί. Έπειτα το πλαίσιο που συγκρατούσε το χαρτί κινήθηκε λίγο στο πλάι και η πένα έγραψε το δεύτερο γράμμα: *a*. Το χαρτί κινήθηκε ξανά κι ακολούθησαν το *k* και το *o*. Ύστερα η μικρή ορειχάλκινη γυναίκα βούτηξε τον κονδυλοφόρο της σ' ένα μελανοδοχείο για να συνεχίσει να γράφει. *b*. Κατόπιν το χαρτί επανήλθε στην αρχική θέση αλλά μετατοπισμένο προς τα πάνω κατά μία αράδα ώστε να γραφεί το επίθετό του κάτω από το όνομά του: *Wachsberger*. Έπειτα από κάθε γράμμα το χαρτί τρελαινόταν, έπειτα από κάθε τέταρτο γράμμα το μελάνι στην πένα ανανεωνόταν. Το αγαλματίδιο που έγραφε όλ' αυτά –μια θεά με τα μαλλιά πιασμένα ψηλά, με φαρδύ χιτώνα και μια πένα στο δεξί χέρι– καθόταν σε μια μεγάλη υδρόγειο σφαίρα που την κουβαλούσαν στα φτερά τους δυο μπρούτζινοι αετοί, οι οποίοι με τη σειρά τους στέκονταν σ' ένα βάθρο από καφετί και μαύρο μάρμαρο με πλούσιο διάκοσμο. Το πλαίσιο πάνω στο οποίο ήταν τε-

ντωμένο το χαρτί συνδεόταν με μια μηχανή στο μέγεθος ενός άντρα και στεφανωνόταν με ορειχάλκινα λουλούδια. Ο διάκοσμος της σκακιστικής μηχανής του Κέμπλεν σε σύγκριση με το θαυμαστό παντογράφο του Κνάους φάνταζε σπαρτιάτικα λιτός, σχεδόν φτωχός.

*Jakob
Wachsberger
Écrit à Vienne
Le 14e Août MDCCLXX**

Φάνταζε τόσο αιώνιο όσο η επιγραφή μιας ταφόπλακας. Ο Φρειδερίκος Κνάους έβγαλε το χαρτί από το πλαίσιο, φύσηξε απαλά το μελάνι για να στεγνώσει και το έδωσε στον Ιακώβ κλείνοντάς του το μάτι. «Αλλά μην το δείξετε στον εργοδότη σας, αλλιώς θα θέλει κι αυτός».

Ο Κνάους ξεμαντάλωσε την υδρόγειο. Πέντε σφαιρικά τμήματα άνοιξαν σαν σέπαλα λουλουδιού επιτρέποντας τη θέα στο μηχανισμό. Κι εδώ ήταν εμφανής η υπεροχή αυτής της μηχανής: τα εξάρτηματα ήταν ακριβέστερα, μικρότερα, το σύστημα των τροχών πιο έξυπνο από εκείνο του Τούρκου. Ο Ιακώβ φόρεσε τα γυαλιά του για να το εξετάσει καλύτερα. Ο Κνάους τού είπε να προσέξει ιδιαίτερα τον κύλινδρο όπου μπορούσε κάποιος να ρυθμίσει τα γράμματα που τώρα ήταν ρυθμισμένα να γράψουν το όνομα του Ιακώβ, τον τόπο και την ημερομηνία.

«Εξακολουθώ να είμαι περήφανος γι' αυτό το αυτόματο», είπε ο Κνάους χαϊδεύοντας το μάρμαρο, «κι ως μην είναι πια τόσο

* Ιακώβ Βαξμπέργκερ. Γραμμένο στη Βιέννη, τη 14η Αυγούστου 1770. Γαλλικά στο πρωτότυπο. (Σ.τ.Μ.)

καινούριο. Το πρακτικό όφελός του είναι ομολογουμένως μικρό – ακόμα κι ένα παιδί γράφει γρηγορότερα. Και η δυνατότητά του είναι περιορισμένη: γράφει μόνο ό,τι του υπαγορεύεις. Και δεν πρέπει να ξεπερνά τα εξήντα οχτώ γράμματα. Δε διορθώνει τα λάθη, δε δημιουργεί, δε σκέφτεται...» Ο Κνάους κοίταξε τον Ιακώβ που εξέταζε τόσο επισταμένα τον κύλινδρο, ώστε έδινε την εντύπωση πως δεν άκουγε. «Αλλά αυτό που κάνει το κάνει μόνο του. Είναι πέρα για πέρα έντιμο. Δεν παριστάνει κάτι που δεν είναι».

Ο Ιακώβ σήκωσε το κεφάλι. «Ακολουθεί ανάκριση; Αν πρόκειται να συμβεί κάτι τέτοιο, λέω από τώρα αντίο».

Ο Κνάους ύψωσε τα χέρια για να τον ηρεμήσει. «Μα όχι! Το σκακιστικό αυτόματο μου είναι παντελώς αδιάφορο».

Ο Ιακώβ σήκωσε το ένα φρύδι. «Από πότε;»

«Από σήμερα το μεσημέρι».

Ο Κνάους κάθισε στο γραφείο του. «Ευχαρίστως θα σας πρόσφερα τσάι ή γλυκό, αλλά η επίσκεψή σας ήταν αιφνιδιαστική. Είστε τυχερός που με πετύχατε στο εργαστήριο». Ο Ιακώβ διπλώσε το χαρτί με το μηχανικά γραμμένο όνομα και κάθισε στην καρέκλα που του υπέδειξε ο Κνάους. «Παρ' όλα αυτά, σας ευχαριστώ που επιτέλους ανταποκριθήκατε στην πρόσκληση που σας έκανα πριν από πολύ καιρό. Είδατε τη μηχανή μου, σας ξενάγησα στο εργαστήριό μου. Τι άλλο μπορώ να κάνω για σας;»

«Την άνοιξη μου προτείνετε να δουλέψω κοντά σας. Ισχύει ακόμα η πρόταση;»

«Και βέβαια. Αρκεί να μην ξεχάσατε στο μεταξύ όσα ξέρατε».

«Τι μισθό δίνετε;»

«Να πούμε... είκοσι δουκάτα».

«Το μήνα;»

«Τι φαντασιώκατε; Τη βδομάδα;»

«Είναι πολύ λίγα».

«Αλήθεια;» ρώτησε ο Κνάους χαμογελαστά. Σταύρωσε τα χέρια και έγειρε πίσω.

«Σας λέω ξεκάθαρα ότι είναι πολύ λίγα».

«Το πλοίο σας, αγαπητέ μου, εξόκειλε σήμερα και καλά θα κάνατε να μην ελέγχετε το χέρι που σας τείνουν για να σας βοηθήσουν. Αλλιώς πλήρωμα και ποντίκια θα βυθιστείτε μαζί με τον έξυπνο καπετάνιο σας».

«Το σημερινό ήταν απλώς μια μικρή ήττα. Ένα λάθος στο σύστημα».

«Όχι, δεν ήταν μια ήττα, ήταν *η ήττα*. Έχω δει άντρες που έπεσαν στη δυσμένεια της αυτοκράτειρας για πιο ασήμαντους λόγους».

Ο Ιακώβ έβγαλε τα γυαλιά του και τα δίπλωσε. «Πιστεύετε ότι θ' αποτύχει επειδή αυτό θα θέλατε».

«Το ένα δεν αποκλείει το άλλο. Είδατε τη φάτσα του σήμερα; Φυσικά και την είδατε. Είχε μια άγνωστη μέχρι σήμερα έκφραση απόγνωσης που θα την έχει συχνότερα στο μέλλον. Κατά κάποιον τρόπο έδειχνε να μην αντέχει. Ήταν σαν πέντε ξυλοκοπημένοι βαρκάρηδες μαζί. Πέταξε και τη γυναίκα του από το σπίτι επειδή δεν την άντεχε».

«Πώς το ξέρετε;»

«Δεν έχει μάθει να διαχειρίζεται την ήττα. Από σύγχρονος Προμηθέας έγινε σύγχρονος Ίκαρος. Πιστέψτε με: ο Βόλφγκανγκ Κέμπελεν πήρε την κατιούσα και δεν καταλαβαίνω γιατί επιμένετε να τον συνοδεύσετε».

«Από αφοσίωση».

Ο Κνάους γέλασε. «Ακριβώς. Επειδή είναι καλός».

«Θέλω τριάντα δουκάτα. Τουλάχιστον. Αλλιώς μένω στο Πρέσμπουργκ».

«Μπορούμε να τα βρούμε με είκοσι τέσσερα, ή μάλλον όχι, είκοσι δύο, αλλά μην περιμένετε πως θα πάρετε περισσότερα».

Και σκεφτείτε ότι άλλοι βοηθοί θα πλήρωναν για να δουλέψουν μαζί μου στο εργαστήριο φυσικής της Αυλής».

«Και άλλα αφεντικά θα έδιναν μια περιουσία γι' αυτά που ξέρω εγώ».

Ο Κνάους έμεινε σιωπηλός μια στιγμή κροταλίζοντας τα δάχτυλα στο τραπέζι. «Καλά. Αν μου αποκαλύψετε πώς λειτουργεί αυτό το πράγμα που καυχιέται ότι είναι μηχανή –η πρότασή μου ισχύει ακόμα– τότε, πράγματι, θα μπορούσα να βάλω το χέρι πιο βαθιά στην τσέπη».

Ο Ιακώβ κοίταξε το πάτωμα κι έπειτα τη θεά στην υδρόγειο σφαίρα.

«Δυστυχώς φτιάχνω μόνο τα ρολόγια κι όχι το χρόνο, κι αυτός είναι μετρημένος», είπε ο Κνάους όταν δεν πήρε απάντηση. Σηκώθηκε κι έσπρωξε την καρέκλα του απότομα. «Σκεφτείτε την προσφορά μου, αλλά να ξέρετε ότι η τιμή σας έχει πτωτική και όχι ανοδική τάση».

Ο Κνάους άνοιξε την πόρτα του γραφείου του για να βγει ο Ιακώβ. «Αντίο λοιπόν», είπε αποχαιρετώντας τον. «Αν και είμαι βέβαιος ότι θα ξαναϊδωθούμε σύντομα».

«Έτσι αντιμετωπίζετε εσείς τους συνεργάτες σας;» ρώτησε ο Ιακώβ.

«Δε ζήτησα ποτέ την αγάπη των συνεργατών μου, αλλά μόνο των πλουσίων και των ισχυρών. Ελπίζω αυτό να απαντά στην ερώτησή σας».

Με αυτή τη φράση ο Κνάους έκλεισε την πόρτα. Ένα πονηρό χαμόγελο διαγράφηκε στο πρόσωπό του μόλις έμεινε μόνος. Με φτερωτά βήματα πλησίασε το Θαυμαστό Παντογράφο του και φίλησε αλαζονικά τα όμορφα γυμνά ποδαράκια της θεάς. Αρκετή ώρα είχε γεύση ορείχαλκου στα χείλη.

Νόιενμπουργκ: νύχτα

Ο ΓΙΟΧΑΝ ΕΜΑΘΕ ότι ο νάνος έμενε στο πανδοχείο «Αυγή», αλλά δεν ήξερε αν συνοδευόταν και από ποιον. Προφανώς ο πλούσιος υφαντουργός Καρμό επέμεινε να πληρώσει τα έξοδα διανυκτέρευσης του αντιπάλου του Τούρκου. Εκείνη την ώρα πολλοί πολίτες πανηγύριζαν στο καπηλειό για τον Γκότφριντ Νόιμαν.

Ο Νόιμαν, σύμφωνα με τις έρευνες του Γιόχαν, είχε έρθει στην Ελβετία πριν από δεκατρία χρόνια, μάλλον από το Πασάου. Είχε ένα μικρό εργαστήριο με δυο συνεργάτες στη Λα Σο-ντε-Φον, το οποίο ειδικευόταν στα *tableaux animeés*,* πίνακες με ένθετους ωρολογιακούς μηχανισμούς που όταν κουντιζόνταν έδιναν ζωή στην εικόνα: σιδεράδες σφυρηλατούσαν, αγρότες θέριζαν στάχια, γυναίκες αντλούσαν νερό, άλογα κάλπαζαν, πλοία έπλεαν, σύννεφα ταξίδευαν στον ουρανό. Ο Νόιμαν ήταν φίλος των Πιερ και Ανρί-Λουί Ζακέ-Ντροζ και τους είχε συμπαρασταθεί με χρήσιμες συμβουλές και ιδέες στο περίφημο αυτόματο τρίο τους: τα ανθρωποειδή που το ένα έγραφε, το άλλο σχεδίαζε και το τρίτο έπαιζε μουσική.

Ο Κέμπελεν περίμενε άλλη μία ώρα, εξήγησε στη γυναίκα του ότι έπρεπε να ξαναβγεί έξω κι ύστερα ξεκίνησε με τον Γιόχαν. Η

* Έμπνευχοι πίνακες. Γαλλικά στο πρωτότυπο. (Σ.τ.Μ.)

νύχτα ήταν αφάνταστα αφιλόξενη: ένας τσουχερός αέρας από τη λίμνη του Νόιενμπουργκ έφερνε στα δρομάκια νιφάδες χιονιού που συσσωρεύονταν στις γωνιές και στους τοίχους των σπιτιών για να διανυκτερεύσουν εκεί ή να πάρουν μια ανάσα και να συνεχίσουν το δρόμο τους. Το λιθόστρωτο είχε καλυφτεί με πάχνη. Το χιόνι και ο πάγος θα έλιωναν το επόμενο πρωί με τον ανοιξιάτικο ήλιο, τώρα όμως έδιναν την εντύπωση ότι ο χειμώνας είχε επιστρέψει. Ο Κέμπελεν περπατούσε στην απανεμιά που δημιουργούσε το κορμί του κρεμανταλά Γιόχαν.

Όταν ο Κέμπελεν και ο Γιόχαν τίναξαν το χιόνι από τα παωφόρια τους και μπήκαν στο ζεστό καπηλειό, ο κάπελας τους πλησίασε αμέσως για να τους πληροφορήσει ότι το μαγαζί είχε κλείσει. Ο Κέμπελεν του έχωσε ένα γρόσι στην παλάμη κι ο άντρας το βούλωσε. Ο Κέμπελεν παράγγειλε δυο παντς και τον παρακάλεσε να κλειδώσει την πόρτα ώστε να μην μπει κανείς άλλος.

Το καπηλειό ήταν άδειο, αν εξαιρέσουμε τον κάπελα και έναν χαμένο σε κάποιο τραπέζι που τώρα σήκωσε το κεφάλι να κοιτάξει: ο Νόιμαν. Μπροστά του είχε ένα γραμμένο φύλλο χαρτί, ένα κάρβουνο γραφής κι ένα ποτήρι. Ο Κέμπελεν πήγε προς το μέρος του τραβώντας τον Γιόχαν από το μανίκι. Ο Νόιμαν δεν κουνήθηκε από τη θέση του.

«Ζεις», είπε ο Κέμπελεν.

«Κι εσύ το ίδιο».

«Ναι», απάντησε ο Κέμπελεν χαμογελώντας πάλι. Για μια παρατεταμένη στιγμή έμειναν σιωπηλοί και οι δύο.

Ο Γιόχαν έκανε άθελά του μια κίνηση που μαρτυρούσε τη δυσαρέσκειά του γι' αυτή τη σιωπή μετά τον ψυχρό χαιρετισμό και τότε ο Κέμπελεν ξαναμίλησε: «Να σας συστήσω: από δω ο Γιόχαν, Γιόχαν Αλγκάιερ, από δω ο Τιμπόρ...»

«Γκότφριντ. Γκότφριντ Νόιμαν».

«Γκότφριντ... Για δες, έχεις σκεφτεί τα πάντα».

Ο Τιμπόρ και ο Γιόχαν έδωσαν τα χέρια. «Είναι ο εγκέφαλος;»

Ο Γιόχαν ταραχτήκε, αλλά ο Κέμπελεν τον έπιασε από το μπράτσο. «Ηούχασε, Γιόχαν, ξέρει».

«Παίζετε εξαιρετικά», είπε ο Τιμπόρ.

«Ευχαριστώ, κύριε. Το ίδιο κι εσείς». Η ματιά του Γιόχαν έπεσε στο χαρτί πάνω στο τραπέζι. Ο Τιμπόρ είχε σκισάρει την παρτίδα που είχε διακοπεί.

«Σε όλο το πανδοχείο δεν υπάρχει ούτε ένα σκάκι», εξήγησε ο Τιμπόρ. «Αναγκάστηκα να το σχεδιάσω».

Ο Γιόχαν έδειξε με το δάχτυλο το μεσαίο πεδίο. «Ο πύργος μου και ο αξιωματικός σας θα κυνηγηθούν πολύ εδώ».

«Ναι, έτσι νομίζω κι εγώ».

«Πιστεύετε πως θα κερδίσετε;»

«Θα προσπαθήσω».

Ο κάπελας έφερε το ζεστό κρασί. Ο Κέμπελεν ρώτησε τον Τιμπόρ αν ήθελε κάτι, όμως εκείνος κούνησε αρνητικά το κεφάλι. Τότε ο Κέμπελεν παρακάλεσε τόσο τον κάπελα όσο και τον Γιόχαν να τους αφήσουν μόνους. Ο κάπελας βγήκε από το χώρο αφού πρώτα έριξε στη φωτιά λίγα κούτσουρα. Ο Γιόχαν κάθισε με το παντς του κοντά στο τζάκι και σήκωσε τα πόδια ψηλά. Ήπια το παντς του και αποκοιμήθηκε ή τουλάχιστον έκανε πως κοιμόταν.

Ο Κέμπελεν κάθισε απέναντι από τον Τιμπόρ. Εκείνος τον κοίταξε με αγωνία.

«Μια χαρά φαίνεσαι», είπε ο Κέμπελεν, αφού ήπια πρώτα μια γουλιά. «Έχεις μερικές άσπρες τρίχες». Χαμογελώντας χάιδεψε τα δικά του μαλλιά. Το μέτωπό του είχε μεγαλώσει, τα μαλλιά του ήταν πιο αραιά.

Ο Τιμπόρ κοίταξε τον Γιόχαν. «Είναι ψηλός. Πώς χωράει στο έπιπλο;»

«Άλλαξα κάποια πράγματα. Όλη η πίσω μεριά είναι άδεια κι αυτός κάθεται σε μια κυλιόμενη σανίδα για να μπορεί να κινείται ευκολότερα.

Ο Τιμπόρ έδειξε με μια κίνηση του κεφαλιού ότι καταλάβαινε. Ο Κέμπελεν κοίταξε πάλι το σκίτσο. «Είπες πως θέλεις να κερδίσεις;»

«Ναι».

«Αυτό δε θα ήταν καλό για μένα».

Ο Τιμπόρ δε θεώρησε αναγκαίο ν' απαντήσει.

«Ο Γιόχαν είναι πιο δυνατός παίκτης από σένα», είπε ο Κέμπελεν.

«Τότε γιατί ανησυχείς;»

Ο Κέμπελεν αναστέναξε. «Θέλω να χάσεις. Είναι πραγματικά σημαντικό για τον Τούρκο. Θέλω να περιοδεύσω σε όλη την Ευρώπη. Παρίσι, Λονδίνο, ίσως Βερολίνο, έκθεση Λιψίας. Δε θέλω ν' αρχίσω το ταξίδι με μια ήττα». Ο Κέμπελεν έβγαλε το πανωφόρι του. «Θα σου επιστρέψω τα πενήντα τάλιρα που θα πληρώσεις».

Ο Τιμπόρ δε μίλησε.

«Θέλεις περισσότερα. Έπρεπε να το είχα φανταστεί. Πόσα θέλεις; Εκατό; Εκατόν πενήντα; Έστω, πάρ' τα όλα, πάρε και τα διακόσια, δε θέλω πεντάρα από αυτά τα λεφτά».

«Ούτε κι εγώ».

«Δεν κολυμπάς δα στο χρήμα για να σου είναι αδιάφορο ένα τέτοιο ποσό». Ο Κέμπελεν έφερε το κάθισμά του λιγάκι πιο κοντά και χαμήλωσε τη φωνή. «Τιμπόρ, είχα αλληλογραφία με τον Φίλιντορ. Με τον Φίλιντορ, το μεγάλο Φίλιντορ που κατά κάποιο τρόπο είναι ο δάσκαλός σου. Ακόμα κι αυτός δήλωσε πρόθυμος

να παίξει με τον Τούρκο... και να χάσει! Δεν αποτελεί δυσφήμιση».

«Δε θα χάσω, εκτός κι αν με νικήσει ο Γιόχαν σου. Κι αν ήρθες μόνο για να με εξαγοράσεις, μπορείς να τελειώσεις το κρασί σου και να φύγεις».

«Θέλεις να με εκδικηθείς, έτσι; Θέλεις να με ταπεινώσεις κι αυτή η απόλαυση αξίζει με το παραπάνω τα πενήντα τάλιρά σου».

«Αν ήθελα να σε εκδικηθώ, θα άνοιγα σήμερα τις πόρτες της μηχανής μπροστά σε όλο τον κόσμο και θα φώναζα: “Δείτε εδώ, ιδού το μυστικό αυτού του μηχανικού θαύματος!”»

Μια σχίζα έτριξε στο τζάκι.

«Γιατί ξανάφτιαξες τον Τούρκο;» ρώτησε ο Τιμπόρ.

«Γιατί ρωτάς;»

«Επειδή έλπιζα ότι δε θα το έκανες. Επειδή έλπιζα ότι δε θα χρειαζόταν να τον ξαναδώ».

«Θα έπρεπε να σου είναι αδιάφορο». Ο Κέμπελεν έτριψε τα μάτια. «Υπάρχουν αρκετοί λόγοι. Η ομιλούσα μηχανή έχει κολλήσει. Και τα λεφτά τελειώνουν. Η Τερέζ απέκτησε αδερφάκι, τον έχω εδώ, μαζί μου, και πρέπει να φροντίσω τα παιδιά μου. Ο αυτοκράτορας Ιωσήφ δεν είναι τόσο γενναιόδωρος όσο η μακαρίτισσα μητέρα του, πρέπει να το ξέρεις. Και δε με συμπαθεί. Αλλά πριν από ένα χρόνο ήρθε στη Βιέννη ο μεγάλος πρίγκιπας Παύλος της Ρωσίας και εξέφρασε την επιθυμία να παίξει μια παρτίδα εναντίον του Τούρκου· έτσι ο Ιωσήφ με παρακάλεσε να ετοιμάσω το αυτόματο για τον υψηλό προσκεκλημένο. Όπως φαντάζεσαι, χρειάστηκε να αφιερώσω αρκετό χρόνο και κόπο για να επαναφέρω τη μηχανή στην αρχική της κατάσταση. Το σώμα είναι εντελώς καινούριο. Άλλαξα και το χρώμα των ματιών. Επ' ευκαιρία έκανα κάποιες άλλες αλλαγές, επέκτεινα το χώρο ώστε να μπορούν να παίζουν μέσα και κανονικοί... ψηλοί άνθρωποι, ό-

πως ο Γιόχαν. Και ξαφνικά όλοι ξαναθυμούνται τη μηχανή, όλοι γράφουν γι' αυτή, ο Βίντις εκδίδει το βιβλίο του. Κι αφού ο Τούρκος είναι πια γνωστός στην πατρίδα του, παίρνω τους δρόμους για να τον δείξω στην Ευρώπη. Εξάλλου, αφότου πέθανε η αυτοκράτειρα και το Όφεν έγινε πάλι πρωτεύουσα της Ουγγαρίας, το Πρέσμπουργκ δεν είναι πια αυτό που ήταν κάποτε».

«Πιστεύεις σοβαρά ότι το ταξίδι σου θα έχει επιτυχία;»

«Τι θέλεις να πεις; Μήπως θέλεις να με πτοήσεις;»

«Ποιος θέλει να βλέπει πλέον μηχανές που παριστάνουν τους ανθρώπους; Στο μεταξύ υπάρχουν αρκετοί άνθρωποι που ζουν και δουλεύουν σαν μηχανές. Οι σκλάβοι των πραγματικών μηχανών. Των νέων αργαλειών, για παράδειγμα».

«Πολύ βαθυστόχαστο», είπε ο Κέμπλεν και ήπιε μια μεγάλη γουλιά παντς. «Στη Βαυαρία η παράσταση είχε μεγάλη επιτυχία. Φοβάμαι ότι όσον αφορά το μίσος σου για την πρόοδο είσαι μόνος, Γκότφριντ».

Ο Τιμπόρ σηκώθηκε, τσαλάκωσε το χαρτί όπου είχε καταγράψει την παρτίδα και πήγε στο τζάκι.

«Δε σε κυνηγάει πια ο βαρόνος Αντράσι;» ρώτησε χωρίς να γυρίσει το κεφάλι.

«Ο Αντράσι έχει πεθάνει εδώ και χρόνια. Έπεσε στον πόλεμο για την κατάκτηση της Βαυαρίας. Πέθανε μάλλον όπως επιθυμούσε».

«Η κατάρα του Τούρκου».

«Ακριβώς. Πολύ καλόγουστο».

Ο Τιμπόρ πέταξε το σκίτσο στη φωτιά δίπλα στον κοιμισμένο Γιόχαν και είδε τις φλόγες να κάνουν στάχτη τη σχεδιασμένη σκακιέρα. Έτσι κι αλλιώς αυτή τη νύχτα δε θα μπορούσε να σκεφτεί άλλο την παρτίδα.

«Ο Κόκκινος Κάβουρας»

Ο ΤΙΜΠΟΡ ΑΝΟΙΞΕ ΤΑ ΜΑΤΙΑ. Μπροστά του στεκόταν η Ελίζα. Φορούσε ένα κόκκινο φόρεμα, από πάνω μια σκούρα μπλε μπέρτα και στο αριστερό χέρι κρατούσε ένα φασκιωμένο μωρό. Χαμογέλασε κι έκανε ένα βήμα προς το μέρος του. Με το δεξί χέρι χάιδεψε το γυμνό κορμί του κι έτσι ανακάλυψε την τρύπα από τη σφαίρα. «Τρύπα εξαερισμού για τον ωρολογιακό μηχανισμό;» ρώτησε. Ο Τιμπόρ ήταν ερεθισμένος. Τ' ακροδάχτυλά της πλησίασαν το στήθος του. Το χέρι χώθηκε μέχρι τον καρπό μέσα στη σάρκα του σαν να ήταν από βούτυρο. Ύστερα τράβηξε το χέρι της έξω. Κρατούσε την καρδιά του. Ήταν κόκκινη και λαμπερή σαν μήλο. Αλλά καθώς τη στριφογύριζε στα δάχτυλά της, εκείνος κατάλαβε ότι δεν ήταν καρδιά αλλά ρολόι. Ο Τιμπόρ έσκυψε και κοίταξε την τρύπα. Κάτω από το δέρμα υπήρχαν πηχάκια, σύρματα και σωλήνες τοποθετημένα πάνω σε άχυρα και πηλό. Οι σωλήνες έσταζαν γράσο. Όταν σήκωσε ξανά το κεφάλι, η Ελίζα είχε φύγει. Το πέος του ήταν σκληρό σαν ξύλο. Τα μέλη του ήταν στ' αλήθεια ξύλινα: όταν κούνησε το χέρι του είδε ότι ήταν από ανοιχτόχρωμο σκαλιστό ξύλο. Ένας μεγάλος μεντεσές στον αγκώνα συγκρατούσε το βραχίονα και τον πήχη. Πολλοί μικροί μεντεσέδες κουνούσαν τα δάχτυλα. Με γυάλινα μάτια κοιτάχτηκε στον καθρέφτη. Στο μέτωπό του ήταν γραμμένο με κατάμαυ-

ρα εβραϊκά γράμματα *αεμαέθ*. Τι περίεργο, δεν τα είδε κατοπτρικά. Τι περίεργο, μπορούσε να τα διαβάσει. Έκανε μεταβολή. Έπρεπε να πάει στην εκκλησία. Εκεί θα τον βοηθούσαν. Η εκκλησία ήταν ένα ψηλό κτίριο, χτισμένο με σκούρα πέτρα. Λιβάني πλανιόταν ανάμεσα στους πάγκους σαν ομίχλη. Ο Τιμπόρ πήγε στο θυσιαστήριο όπου ο ιερέας κάπνιζε τοιμπούκι. Το λιβάني ήταν από τον καπνό του. Ο ιερέας φορούσε τουρμπάνι. Ήταν ο Αντράσι, ντυμένος με το καφτάνι του Τούρκου. Με το αριστερό έγενεψε στον Τιμπόρ να πλησιάσει. Χαμογέλασε. «Νίκησέ με». Στο θυσιαστήριο υπήρχε ανοιγμένο ένα σκάκι. Ο Τιμπόρ άρχισε να παίζει. Φυσικά θα κέρδιζε. Ο Αντράσι είχε μαύρα, όχι κόκκινα πιόνια. Αλλά και η σκακιέρα είχε μαύρα και λευκά τετράγωνα. Ο Τιμπόρ βλεφάρισε: η σκακιέρα ήταν μεγαλύτερη. Είχε εννέα επί εννέα τετράγωνα. Που έγιναν εκατό. Κι έπειτα διακόσια πενήντα έξι. Τώρα όλο το θυσιαστήριο καλύφθηκε με λευκά και μαύρα τετράγωνα. Ο Τιμπόρ συνέχισε να παίζει με δεκαέξι πιόνια. Ενώ ο Αντράσι είχε κι άλλα. Πιόνια που ο Τιμπόρ γνώριζε μόνο από βιβλία: ένα κοράκι, μια βάρκα, μια άμαξα, μια καμήλα, έναν ελέφαντα, έναν κροκόδειλο, μια καμηλοπάρδαλη. Έκαναν κινήσεις άγνωστες στον Τιμπόρ. Διέγραφαν καμπύλες. Πηδούσαν μεγάλες αποστάσεις. Το πουλί σηκώθηκε για να χτυπήσει απροειδοποίητα σ' ένα σημείο πολύ μακρινό το άλογο του Τιμπόρ. Ο Αντράσι χαμογέλασε. Πόσο έμοιαζε στην αδερφή του! Η λάκα στο μάγουλό του ράγισε. Το δέρμα έπεσε σαν λέπια στο πάτωμα. Από πίσω φάνηκαν τα κόκαλά του. Το κρέας ξεκόλλησε από το σώμα σαν ξεραμένος σοβάς. Τελικά απέμεινε ο σκελετός, το κεφάλι του ένα γυμνό κρανίο. Όμως χαμογελούσε ακόμα. Τα σκελετωμένα χέρια έπαιζαν τώρα ταυτόχρονα. Μόλις ο Τιμπόρ έκανε μία κίνηση, ο αντίπαλος έκανε δύο. Τα λευκά πιόνια έπεφταν σωρηδόν. Τελικά, τα μαύρα αντίγραφα των θηρίων εί-

χαν ν' αντιμετωπίσουν μόνο το λευκό βασιλιά. «*Μαέθ*», είπε ο σκελετός. Ο Τιμπόρ απομάκρυνε το βασιλιά από το πεδίο για να μη χτυπηθεί. Έβαλε το πiónι στο στόμα του. Ήταν μαλακό και όταν το δάγκωσε μάτωσε. Είχε μια ζεστή γεύση σιδήρου. Κατάπιε και τα δυο, το αίμα και το πiónι. Ο σκελετός πήγε να τον πιάσει. Ο Τιμπόρ θέλησε να του ξεφύγει και να τρέξει. Αλλά το κεφάλι και τα πόδια του ήταν πιασμένα με κλωστές. Κλωστές που κρατούσε ο αντίπαλός του. Τράβηξε τον Τιμπόρ κοντά του. Καθήλωσε τον ξύλινο Τιμπόρ πάνω στη σκακιέρα. Με τα κοκάλινα δάχτυλά του προσπάθησε να αφαιρέσει τα γράμματα από το μέτωπό του. Ο Τιμπόρ ούρλιαξε. Το ελεύθερο χέρι του Τούρκου έκλεισε το στόμα του κι έπνιξε την κραυγή του. Ο Τιμπόρ δεν μπορούσε πια ν' ανασάνει.

Ο Τιμπόρ πετάχτηκε πάνω. Η Ελίζα με το χέρι της του έκλεινε το στόμα. Ανάπνευσε βαριά από τη μύτη. Τα μάτια του είχαν γουρλώσει. Αν ήταν οποιοδήποτε άλλο χέρι, θα το είχε απομακρύνει αμέσως, όμως τώρα έμεινε ακίνητος. Η Ελίζα καθόταν στο κρεβάτι του. Στο άλλο χέρι κρατούσε ένα κερί. Γιατί καθόταν στο κρεβάτι του; Πώς είχε έρθει στη Βιέννη; Πού ήταν ο Κέμπελεν και ο Ιακώβ;

Μεσολάβησαν μερικοί χτύποι της καρδιάς για να επανέλθει από το όνειρο στην πραγματικότητα. Φυσικά δε βρισκόταν πια στη Βιέννη. Είχαν επιστρέψει στο Πρέσμπουργκ πριν από δύο μέρες. Βρισκόταν στο δωμάτιό του στην Ντόναου-γκάσε. Βέβαια αυτό δεν εξηγούσε τι δουλειά είχε εκείνη στο δωμάτιό του νυχτιάτικα. Από την επιστροφή τους και μετά δεν την είχε ξαναδεί. Ήταν σαν να την είχε φέρει αυτός κατευθείαν από τ' όνειρό του, αν και φορούσε τα κανονικά της ρούχα κι ένα σάλι, όχι το κόκκινο-μπλε

σύνολο. Όνειρο και πραγματικότητα έμοιαζαν μόνο στο ότι είχε γεύση αίματος στη γλώσσα και στο ότι ήταν ιδρωμένος και, με εξαίρεση τον επίδεσμο, γυμνός.

«Εντάξει;» ρώτησε εκείνη.

Ο Τιμπόρ έγνεψε καταφατικά και η Ελίζα πήρε το χέρι της από το στόμα του. Στην παλάμη της είχε σάλια και αίμα. Τη σκούπισε στο σεντόνι. Ο Τιμπόρ είχε δαγκώσει τη γλώσσα του στον ύπνο του. Έγλειψε το αίμα από τα χείλη και τράβηξε το σεντόνι λίγο ψηλότερα για να σκεπάσει το κορμί του.

«Λυπάμαι, αλλά θα φώναζες. Δεν πρέπει να μας ακούσει ο κύριος Κέμπλεν». Σχεδόν ψιθύριζε.

Ύστερα άφησε το κερί στο κομοδίνο κι έβγαλε το σάλι της. Ο Τιμπόρ κοίταξε το ρολόι στο μικρό γραφείο του. Ήταν περασμένες τέσσερις κι έκανε τόση ζέστη λες κι ήταν μεσημέρι.

«Τι... γιατί είσαι εδώ;» ρώτησε ο Τιμπόρ. «Τι συνέβη;»

«Βρήκα στα σκουπίδια ένα ματωμένο επίδεσμο και σκέφτηκα ότι πρέπει να είναι από σένα. Ανησύχησα».

Έδειξε τον επίδεσμό του. Ο Τιμπόρ έσκυψε και κοίταξε κι αυτός.

«Από σφαίρα», εξήγησε. «Ο Αντράσι».

«Επικίνδυνο;»

«Δεν ξέρω. Η πληγή δεν είναι μεγάλη. Αλλά δε λέει να κλείσει».

«Έχεις πυρετό».

«Ναι».

«Μπορώ να τη δω;»

Έβγαλαν μαζί τον επίδεσμο. Τα δάχτυλά της άγγιξαν τα δάχτυλά του, άγγιξαν το μπράτσο του, την πλάτη, το στήθος του. Παραμέρισαν το ύφασμα και με το κερί στο χέρι η Ελίζα πλησίασε το στήθος του σε δυο παλάμες απόσταση. Η πληγή στο μηρό από τη σφαίρα που είχε φάει στη μάχη του Τοργκάου είχε δέσει γρήγορα και

σχεδόν ανώδυνα. Αντίθετα, το έργο του Αντράσι δεν έλεγε να γειά-
νει. Ο κρατήρας της πληγής είχε μεγαλώσει. Είχε πάθει φλεγμονή.
Η πληγή είχε σφίξει περιμετρικά χωρίς να κλείσει το σκίσιμο του
δέρματος. Το πρώτο πύο έλαμψε στο τρεμάμενο φως του κεριού. Ο
Τιμπόρ ήξερε από πριν ότι ήταν χάλια, αλλά βλέποντας τώρα την
Ελίζα να σουφρώνει το μέτωπο, ένωσε άσχημα. Η Ελίζα αναστέναξε.

«Χρειάζεσαι γιατρό».

Εκείνος θα προτιμούσε να του είχε πει κάτι άλλο. «Δε γίνεται».

«Ο Κέμπελεν το είπε;»

«Έχει δίκιο. Ένας γιατρός θα με κατέδιδε».

«Αρχίζει να μαζεύει πύο. Αν δε φροντίσει κάποιος την πληγή,
μπορεί και να πεθάνεις».

«Αν αυτή είναι η εναλλακτική λύση προκειμένου να μην απο-
καλυφθούν τα πάντα... αφήνομαι στα χέρια του Θεού».

Η Ελίζα κούνησε το κεφάλι. «Ο Κέμπελεν περιποιήθηκε την
πληγή;»

«Δεν ξέρει απ' αυτά».

«Για φαντάσου. Υπάρχει επιστήμη που δεν κατέχει;»

Ο αυθάδης τόνος της εξέπληξε τον Τιμπόρ. Εκείνη το αντι-
λήφθηκε και χαμήλωσε το βλέμμα.

«Μπορώ να σου φέρω εγώ γιατρό αν θέλεις».

«Όχι, πραγματικά όχι».

«Καλά». Έπιασε την τσάντα της, που την είχε αφήσει στο πά-
τωμα, κι έβγαλε ένα μπουκάλι, μερικά λευκά πανιά καθώς επίσης
φαλίδι, βελόνα και κλωστή. «Τότε θα το κάνω εγώ».

Ο Τιμπόρ την κοίταξε με μάτια ορθάνοιχτα. «Ξέρεις από αυτά;»

«Σχεδόν τίποτα. Αλλά είναι προτιμότερο από το να αφήσου-
με την πληγή έτσι και να εμπιστευτούμε το απόμακρο χέρι του
Θεού». Τον κοίταξε. «Λυπάμαι, δεν ήθελα να φανώ βλάσφημη.
Απλώς ανησυχώ».

Ο Τιμπόρ κούνησε το κεφάλι. «Είμαι βέβαιος ότι Εκείνος το κατανοεί».

Άνοιξε το μπουκάλι και το έδωσε στον Τιμπόρ. «Πιες».

Ο Τιμπόρ σούφρωσε το μέτωπο, αλλά ήπιε μια γουλιά. Ήταν μποροβίτσκο. Στραβομουτσούνιασε και άφησε το μπουκάλι αηδιασμένος.

«Όλο», είπε η Ελίζα.

«Τι; Για ποιο λόγο;»

«Επειδή θα το χρειαστείς», εξήγησε εκείνη και σήκωσε ψηλά μια κυρτή βελόνα. «Άφησέ μου μόνο μια γουλιά».

Ο Τιμπόρ ήπιε το απόσταγμα των κεδρόμηλων. Ήταν σχεδόν ένα καρτούτσο. Η γεύση τού ήταν δυσάρεστη μέχρι τέλους, αλλά τουλάχιστον έγινε πιο υποφερτή. Η δράση του οινοπνεύματος ήταν άμεση: ένιωσε τις ματιές, τις κινήσεις και τις σκέψεις του να επιβραδύνονται και τον πόνο στο στήθος να μειώνεται. Τι παράξενο, τις δύο από τις τρεις φορές που είχε βρεθεί με την Ελίζα ήταν μεθυσμένος. Στο μεταξύ η Ελίζα πέρασε μια κλωστή στη βελόνα. Με την τελευταία γουλιά που είχε αφήσει ο Τιμπόρ μούσκεψε ένα από τα πανιά της.

«Μπορώ ν' αρχίσω;»

Ο Τιμπόρ έγνεψε με βαρύ κεφάλι. Η Ελίζα σκούπισε με το υγρό πανί το στήθος του. Η πικρή μυρωδιά της μποροβίτσκο απλώθηκε στο δωμάτιο. Όταν το πανί άγγιξε την πληγή ήταν σαν να τον σημάδεψαν με πυρωμένο σίδηρο. Βόγκηξε δυνατά ενώ τα χέρια του αγκιστρώθηκαν στο κρεβάτι. Τα μάτια του υγράθηκαν. Η Ελίζα τράβηξε το χέρι της.

«*O santa Madre de Dio*»,* είπε όταν κατάφερε να ξαναμιλήσει.

«Συγγνώμη».

* Ω αγία Μητέρα του Θεού. Ιταλικά στο πρωτότυπο. (Σ.τ.Μ.)

Αφού ηρέμησε, η Ελίζα καθάρισε με ιδιαίτερη προσοχή το στήθος και την πληγή του. Τα χέρια του Τιμπόρ σφίχτηκαν σε γροθιές. Έσφιξε τα δόντια.

«Κρατήσου στο φουστάνι μου, αν αυτό σε βοηθάει», του είπε.

Ο Τιμπόρ έβαλε το χέρι στο μηρό της, όπου ήταν μαζεμένο το φόρεμά της, κι έπιασε μια πτυχή του υφάσματος. Σε κάθε της κίνηση αισθανόταν το μηρό της από κάτω. Δε φάνηκε να την πειράζει. Με το υγρό πανί καθάρισε επίσης τα χέρια της και τη βελόνα. Ύστερα άρχισε να ράβει. Ο Τιμπόρ έπρεπε να είναι ξαπλωμένος ανάσκελα. Εκείνη έσκυψε πάνω του και μόνο η σκούφια της εμπόδιζε τα ξανθά μαλλιά της να χυθούν στο στήθος του. Το τρύπημα της βελόνας πονούσε λιγότερο, κάτι που οφειλόταν μάλλον στην μποροβίτσα. Την παρατηρούσε να δουλεύει. Ήταν συγκεντρωμένη και ράβοντας δάγκωνε άθελά της το κάτω χέιλος.

«Μπορώ να μιλάω;» ρώτησε ο Τιμπόρ.

«Αν δεν κουνιέσαι».

«Πού το έμαθες αυτό;»

«Κάποια πράγματα μου τα έμαθε η μητέρα μου. Τα υπόλοιπα στη σχολή καλογραιών. Βέβαια εκεί έραβα λινό και μαλλί... όχι κρέας και δέρμα».

«Πού ζουν οι γονείς σου τώρα;»

«Στον ουρανό», είπε η Ελίζα. «Πέθαναν όταν ήμουν μικρή, με μεγάλωσε ο νονός μου».

«Δεν παντρεύτηκες;»

«Όχι. Περιμένω ακόμα».

«Αλλά ασφαλώς θα ήθελες να κάνεις σύντομα οικογένεια, έτσι δεν είναι;»

Η Ελίζα αναστέναξε. Δε σήκωσε τα μάτια από την πληγή. Έπειτα από μια στιγμή σιωπής είπε: «Φυσικά».

Ύστερα από λίγο ρώτησε: «Εσύ;»

Ο Τιμπόρ σήκωσε λίγο το κεφάλι και την κοίταξε. Ήταν προφανές ότι με αυτή την ερώτηση δεν ήθελε να τον κοροϊδέψει. «Δε θα μπορούσα να φανταστώ κάτι πιο όμορφο».

«Από πότε είσαι περιπλανώμενος;»

«Από τα δεκατέσσερα».

«Τι σ' έδιωξε μακριά από τους γονείς σου;»

«Οι ίδιοι οι γονείς μου», απάντησε μ' ένα θλιμμένο χαμόγελο.

Της εξήγησε ότι ο πατέρας και η μητέρα του δεν τον αγάπησαν ποτέ, απλώς τον ανέχονταν –είχαν αρκετά υγιή παιδιά για ν' αγαπήσουν– μέχρις ότου τον κακολόγησαν στο χωριό αναγκάζοντάς τους να τον διώξουν από το αγρόκτημα. Της εξιστόρησε την περιπλάνησή του στην Αυστρία, τη Βοημία, τη Σιλεσία και την Πρωσία, τις εμπειρίες του στον πόλεμο, τη ζωή του στο μοναστήρι και τα μετέπειτα σκακιστικά χρόνια. Πού και πού σταματούσε όταν κάποιο τρύπημά της τον πονούσε ιδιαίτερα.

«Γιατί δεν ξαναπήγες σε μοναστήρι;» ρώτησε.

«Επειδή ένιωθα πάντα πολύ μικρός για κάτι τέτοιο».

«Νομίζεις ότι ο αβάς δε θα ήθελε ένα μικρόσωμο μοναχό;»

«Δεν εννοούσα μικρός στο σώμα, αλλά στην ψυχή».

Η Ελίζα τον κοίταξε στα μάτια. Άνοιξε το στόμα, όμως δε βρήκε τις σωστές λέξεις. Αφοσιώθηκε λοιπόν ξανά στο ράψιμο.

«Και γιατί παίζεις τόσο καλό σκάκι;»

«Δε ξέρω. Πραγματικά δεν ξέρω. Όμως πιστεύω ότι... ο Θεός έχει ευλογήσει τον καθένα μας με κάποιο τέλειο χάρισμα. Το μόνο που μπορούμε να ελπίζουμε είναι ν' ανακαλύψουμε κάποτε σε τι είμαστε τέλειοι. Γιατί παίζω τόσο καλό σκάκι; Γιατί ο Ιακώβ μπορεί να δώσει ζωή στο πεθαμένο ξύλο; Γιατί εσύ είσαι τόσο όμορφη;»

Η Ελίζα δεν απάντησε. Έπιασε το ψαλίδι κι έκοψε την κλωστή πολύ κοντά στο δέρμα του Τιμπόρ. Εκείνος ανακάθισε με

αργές κινήσεις στο κρεβάτι και εξέτασε το στήθος του. Σαν ακτινωτό αστέρι το ράμμα είχε τραβήξει το κρέας κι είχε κλείσει την πληγή. Η Ελίζα πήρε ένα αχρησιμοποίητο πανί για να σκουπίσει το ιδρώτα από το πρόσωπό της.

«Θυμάσαι την κουβέντα μας;» ρώτησε ο Τιμπόρ. «Μήπως πρόκειται να ειδοποιήσεις τον επίσκοπο; Πρέπει να φεύγω;»

Η Ελίζα έγνεψε αρνητικά. «Είσαι τραυματισμένος. Δεν μπορείς να ταξιδέψεις. Θα περιμένω».

Ο Τιμπόρ χαμογέλασε. «Θα πάω αύριο στον Κέμπελεν και θα ζητήσω τα λεφτά μου. Μου χρωστάει περισσότερα από διακόσια πενήντα δουκάτα. Ποτέ στη ζωή μου δεν είχα τόσα χρήματα κι ούτε χρειάζομαι τόσα. Θα σου δώσω εκατό δουκάτα. Για ό,τι έκανες για μένα και για το μέλλον σου».

«Δεν τα δέχομαι».

«Φυσικά. Ήξερα ότι θα το 'λεγες».

«Είσαι μεθυσμένος».

«Ναι, αλλά αυτό δεν αλλάζει τίποτα».

Η Ελίζα έπιασε ένα νέο επίδεσμο και τύλιξε το στήθος του. «Πού θα πας;» ρώτησε.

«Δεν ξέρω. Απλώς θα φύγω».

Όταν η Ελίζα τέλειωσε, μάζεψε βουβά τα εργαλεία της και τα βρόμικα πανιά. Έπειτα κάθισε για τελευταία φορά στην άκρη του κρεβατιού.

«Άφησε το κερί αναμμένο. Μέχρι το πρωί θα έχει σκεπάσει τη μυρωδιά της μποροβίτσκα».

«Σ' αγαπώ», είπε ξαφνικά ο Τιμπόρ. «Μάρτυράς μου η Παναγία πόσο πολύ σ' αγαπώ. Πόσο πολύ σ' αγαπώ και πόσο πολύ σε ποθώ. Τόσο ώστε θα τρυπιόμουν με μαχαίρι για να με φροντίσουν ξανά τα χέρια σου».

Έπεσε απόλυτη σιωπή. Μόνο το σιγανό τοισίρισμα του κε-

ριού ακουγόταν. Η Ελίζα προσπάθησε να το αποφύγει αρκετή ώρα, αλλά τελικά ξεροκατάπие. Ο Τιμπόρ, εξαντλημένος, σωριάστηκε στο κρεβάτι.

«Συγχώρεσέ με», είπε. «Σε παρακαλώ μην πεις τίποτα. Προπάντων τίποτα καλό. Πήγαινε. Πήγαινε, κι εγώ θα κοιμηθώ και θα συνεχίσω να ονειρεύομαι».

Η Ελίζα σηκώθηκε και πήρε την τσάντα της. Κοίταξε καλά τον Τιμπόρ. Έπειτα έσκυψε πάνω του, φίλησε το ιδρωμένο μέτωπό του και βγήκε από το δωμάτιο. Όσο κλεφτά κι αν περπατούσε, ο Τιμπόρ άκουγε τα βήματά της μέχρι τη σκάλα. Έξω στην αυλή άρχισε να κελαηδάει μια τσίχλα.

Δεν έπρεπε να τον φιλήσει. Όμως ήθελε να τον φιλήσει έτσι όπως τον έβλεπε ξαπλωμένο. Μικρός και αδύναμος, μεθυσμένος, θανάσιμα πληγωμένος και αθάνατα ερωτευμένος. Προφανώς τη θεωρούσε αγία. Ήθελε να της δώσει εκατό δουκάτα ο τρελός! Τη μισή περιουσία του· ειδικά σε αυτήν, τη γυναίκα που του έλεγε ατέλειωτα ψέματα και θα τον παρέδιδε σαν πρόβατο για σφαγή. Η ευπιστία του, η έντονη ευλάβειά του στα χτυπήματα της μοίρας την εξόργιζαν πραγματικά. Έφτασε στην Πύλη του Λαυρεντίου κι έστριψε στη Σπιτάλ-γκάσε. Στις στέγες κελαηδούσαν τα πρώτα πουλιά. Το Πρέσμπουργκ ήταν τελικά ένα χωριό. Στη Βιέννη θα κυκλοφορούσαν ήδη ή ακόμα άνθρωποι. Τα λιθόστρωτα του Πρέσμπουργκ αντίθετα αποτελούσαν αυτή την ώρα παιδική χαρά για πουλιά, αλεπούδες, λαγούς και αρουραίους. Η Ελίζα θα άλλαζε στο δωματιάκι της κι έπειτα θα επέστρεφε στην καθημερινή υπηρεσία της στο σπίτι των Κέμπελεν σαν να μην είχε συμβεί τίποτα.

Τόσο γρήγορα είχε γυρίσει πάλι η σελίδα. Οι εκμυστηρεύσεις

του Τιμπόρ για το ταξίδι στη Βιέννη ήταν μεγάλη επιτυχία. Είχε στο χέρι συγχρόνως και τον Κέμπελν και τον Κνάους – αλλά τώρα ο Τούρκος είχε επιστρέψει από τη Βιέννη και, σύμφωνα με αυτά που είχε εκμαιεύσει από τον ασυνήθιστα εχέμυθο Ιακώβ, η παράσταση ενώπιον της αυτοκράτειρας είχε αποτύχει. Ο Κέμπελν δεν την είχε δει σχεδόν καθόλου, κι όταν την είδε της είπε μόνο τα απολύτως απαραίτητα. Τι εντολή θα έδινε τώρα ο Κνάους; Μήπως μπορούσε, μήπως έπρεπε να γυρίσει στη Βιέννη; Πολύ θα το 'θελε. Ένας Ιακώβ που είχε χάσει την ευθυμία του κι ένας Κέμπελν που η περηφάνια του είχε μετατραπεί σε μελαγχολία δεν ήταν δα η καλύτερη συντροφιά. Ήθελε να βγάλει τα χοντροκομμένα ρούχα της υπηρέτριας, να ντυθεί στα μεταξωτά και τα μπροκάρ και να επιστρέψει στην Αυλή της Βιέννης.

Αν το καλοσκεφτόταν, ελάχιστα ένιωθε για τον Κνάους και τους ομοίους του. Και δεν ήθελε ν' αφήσει τον Τιμπόρ. Την εμπιστευόταν, την αγαπούσε μάλιστα, και παρότι εκείνη φυσικά δεν τον αγαπούσε κι ούτε θα τον αγαπούσε ποτέ, ένιωθε τόσο υπεύθυνη γι' αυτόν, ώστε την ενοχλούσε.

Δισθάνθηκε την ανάγκη ν' αλλάξει κατεύθυνση, να κατηφορίσει στο Δούναβη, να ξαπλώσει στην υγρή χλόη, να δει τ' αστέρια να σβήνουν και τα ψάρια να κάνουν τα πρωινά τους πηδήματα. Είχε βαρεθεί τη ζωή της. Ήξερε ότι δε θα ήταν ευτυχισμένη ούτε με την άλλη ζωή, τη ζωή που είχε παρουσιάσει εξαπατώντας το νάνο, παρ' όλα αυτά θα ήθελε να τη ζήσει. Θα προτιμούσε να είναι μια δυστυχισμένη υπηρέτρια παρά μια δυστυχισμένη μετρέσα, μια δυστυχισμένη κατάσκοπος.

Το παιδί στην κοιλιά της κλότσησε. Σταμάτησε στον άδειο δρόμο μέχρι να ησυχάσει.

Λίγο μετά τις έξι η Ελίζα επέστρεψε στο σπίτι των Κέμπελεν. Είχε αγοράσει στην Πράσινη Αγορά ψωμάκια, αβγά και γάλα. Άφησε τα ψώνια στην κουζίνα και κουβάλησε ξύλα από την αυλή. Αν και ο καιρός ήταν ήπιος, εκείνη κρύωνε κι έτσι κάθισε οκλαδόν δίπλα στο τζάκι για να ζεσταθεί. Ύστερα έβαλε να βράσει νερό. Άλεσε τον καφέ και τον έβαλε στην καφετιέρα. Έβγαλε βούτυρο και μέλι από το ντουλάπι, τα έβαλε στο δίσκο δίπλα στα ψωμάκια κι έπειτα έκοψε χοιρομέρι. Όταν το νερό άρχισε να βράζει, γύρισε στο τζάκι. Στην ανοιχτή πόρτα στεκόταν ο Βόλφγκανγκ φον Κέμπελεν με πουκαμίσια, παντελόνι και μπότες ιππασίας, με τα χέρια σταυρωμένα στο στήθος και τον έναν ώμο γερμένο στο πλαίσιο της πόρτας. Χαμογελούσε. Η Ελίζα τρόμαξε και ενστικτωδώς έπιασε το στήθος της.

«Καλημέρα», είπε εκείνος χαμηλόφωνα λες και το σπίτι ήταν γεμάτο ανθρώπους που κοιμούνται και δεν ήθελε να τους ξυπνήσει πρόωρα. «Δεν ήθελα να σε τρομάξω, αλλά ήσουν τόσο απασχολημένη ώστε δε θέλησα να σ' ενοχλήσω. Συνέχισε τη δουλειά σου, παρακαλώ».

Η Ελίζα πήρε μια βαθιά ανάσα. «Πόση ώρα στέκεστε εκεί;»

«Μια αιωνιότητα», απάντησε ο Κέμπελεν. «Το νερό κοχλάζει».

Η Ελίζα πήρε το νερό και το έχυσε στον αλεσμένο καφέ που τσιτσίρισε.

«Φαίνεσαι κουρασμένη. Δεν κοιμήθηκες καλά;»

Η Ελίζα έγνεψε καταφατικά χωρίς να πάρει τα μάτια από την καφετιέρα. Θα μπορούσε να του πει το ίδιο. Αν έκρινε από τους μαύρους κύκλους κάτω από τα μάτια του, δεν έπρεπε να είχε κοιμηθεί όλη τη νύχτα, κι ας ήταν σβηστό το φως του δωματίου του. Το είχε ελέγξει πριν πάει στον Τιμπόρ. Παρ' όλα αυτά, φαινόταν κεφάτος, η θλίψη που η Ελίζα είχε διαπιστώσει την προηγούμενη μέρα είχε μετατραπεί σε μια περίεργη αποστασιοποίηση.

«Φτωχή Ελίζα. Σε ταλαιπωρώ πολύ, έτσι δεν είναι;»

«Τα καταφέρνω».

«Θα φτιάξουν τα πράγματα. Σύντομα θα παρακαλέσω την καλή μου Άννα Μαρία να επιστρέψει με την Τερέζ από την Γκόμπα. Έτσι δε θα είμαστε πια μόνοι κι ίσως να έχεις λιγότερη δουλειά. Ο καφές ευωδιάζει».

«Ευχαριστώ, κύριε».

«Μπορώ να σε βοηθήσω;»

«Όχι, ευχαριστώ. Είμαι σχεδόν έτοιμη».

«Αν θέλεις, είσαι ελεύθερη το απόγευμα».

«Ευχαριστώ πολύ, κύριε».

Η Ελίζα έβγαλε τον καφέ στο δίσκο και έχυσε το γάλα σ' ένα μικρό κανατάκι. «Πώς ήταν στη Βιέννη;» ρώτησε.

«Α, θαυμάσια», απάντησε εκείνος κοιτάζοντας το ταβάνι. «Ναι, η Βιέννη ήταν θαυμάσια. Την επόμενη φορά θα σε πάρουμε μαζί μας».

Ή Ελίζα πήγε στο ντουλάπι για να βγάλει ένα φλιτζάνι κι ένα πιατάκι. Έπρεπε να πατήσει στις μύτες των ποδιών.

Ο Κέμπελεν ξεκόλλησε από την πόρτα. «Περίμενε». Έβγαλε αυτός το σερβίτσιο και το έβαλε στο δίσκο. Έπειτα την κοίταξε. Της έπιασε απαλά το πιγούνι με τα δάχτυλα του δεξιού χεριού, το σήκωσε λιγάκι, χάιδεψε με την παλάμη το μάγουλο μέχρι τ' αφτί και τη φίλησε. Το στόμα της Ελίζας ήταν ήδη ανοιχτό και παρέμεινε ανοιχτό και στο φιλή. Έκλεισε τα μάτια της. Εκείνος της έγλειψε τα χείλη. Ύστερα έπιασε το κεφάλι της και με το αριστερό χέρι. Ήταν τώρα τόσο κοντά, ώστε τα στήθη της άγγιζαν την πουκαμίσια του. Πρόσεξαν και οι δυο ότι ο άλλος ανάσανε γρηγορότερα. Η Ελίζα ρούφηξε την κοιλιά της για να μην αντιληφθεί εκείνος το φούσκωμα. Τα χέρια της έμειναν μετέωρα, ανάκλινα ν' αγγίξουν τον Κέμπελεν ή να βυθιστούν εντελώς. Τα φιλιό του

Κνάους ήταν παθιασμένα και υγρά· ο Ιακώβ, παρότι έκανε τον έξυπνο, φιλούσε σαν σχολιαρόπαιδο. Ο Κέμπελεν όχι. Υπό άλλες συνθήκες η Ελίζα θ' απολάμβανε αυτό το φιλί. Τώρα μόνο κατάλαβε γιατί τον ποθούσε τόσο η βαρόνη Γεσενάκ.

Ύστερα ο Κέμπελεν τραβήχτηκε, συνέχισε όμως να κρατάει το κεφάλι της στα χέρια του και να την κοιτάει στα μάτια. Έσφιξε τα χείλη του σαν να συλλογιζόταν κάτι. Η πίεση μετατράπηκε σε χαμόγελο. Τράβηξε τα χέρια του, τακτοποίησε με τα δάχτυλα του αριστερού χεριού ένα τσουλούφι της πίσω από το αφτί, χαμογέλασε, πήρε το δίσκο με το πρωινό και βγήκε από την κουζίνα χωρίς να πει λέξη. Η Ελίζα τον άκουσε ν' ανεβαίνει με γρήγορα βήματα τη σκάλα για να μπει στο γραφείο του. Ασυναίσθητα έγλειψε τα υγρά και κρύα χείλη της.

Το απόγευμα ο Κέμπελεν χτύπησε την πόρτα του Τιμπόρ και, χωρίς να μπει, παρακάλεσε το νάνο να πάει στο γραφείο του με την πρώτη ευκαιρία. Ο Τιμπόρ ντύθηκε και, περνώντας από το άδειο εργαστήριο, μπήκε στο δωμάτιο του Κέμπελεν. Η ομιλούσα μηχανή βρισκόταν σε μια γωνιά στο πάτωμα, προστατευμένη από τη σκόνη μ' ένα πανί. Ο Κέμπελεν είχε κολλήσει στον τοίχο το γύψινο μοντέλο του ανθρώπινου κεφαλιού από την κομμένη πλευρά, έτσι ώστε φάνταζε σαν να είχε εντοιχίσει ένα κεφάλι. Πάνω στο γραφείο υπήρχαν ένα σωρό χαρτιά: γράμματα, σημειώσεις, άρθρα εφημερίδων κι ένα ημερολόγιο, όλα τοποθετημένα με υπερβολική τάξη. Σ' ένα άλλο τραπέζι υπήρχε ένας δίσκος με ψωμάκια, δυο φλιτζάνια και μια κανάτα καφέ που το δυνατό άρωμά του γέμιζε το χώρο.

Ο Κέμπελεν είχε τραβήξει την πολυθρόνα του με γυρισμένη την πλάτη στο παράθυρο και καθόταν σταυροπόδι. Στην αγκαλιά

του είχε μια πλάκα σχεδίασης και πάνω της ήταν στερεωμένο ένα μισοτελειωμένο σχέδιο του ανοιχτού σκακιστικού αυτόματου. Φαινόταν ευδιάθετος. Έδινε την εντύπωση ότι είχε ξεπεράσει την ένταση μετά το θάνατο της Ιμπόλια, το μπλέξιμο με το βαρόνο Αντράσι και την εκκλησία και προπάντων το φιάσκο στο Σένμπρουν. Έδειχνε μερικά χρόνια νεότερος. Ακριβώς την αντίθετη εντύπωση έδινε ο Τιμπόρ: αναιμικός και ιδρωμένος, σημαδεμένος από τους πόνους των περασμένων ημερών. Η υπερβολική κατανάλωση μμποροβίτσκας τού είχε προκαλέσει πονοκέφαλο και δυσφορία. Από το πρωί δεν είχε καταφέρει να φάει τίποτα, έπινε όμως διαρκώς νερό.

«Φαίνεσαι καλύτερα», είπε παρ' όλα αυτά ο Κέμπελεν. Άφησε τη σχεδιαστική πλάκα, το σκίτσο και το κάρβουνο στο τραπέζι και έφερε πιο κοντά το κάθισμά του. «Νιώθεις καλύτερα;»

«Λιγάκι».

«Χαίρομαι που το ακούω. Θέλεις καφέ; Ή μήπως προτιμάς λίγο κρασί ή ένα λικέρ;»

«Καφέ, παρακαλώ».

Ο Κέμπελεν σέρβιρε τον καφέ κι έδωσε στον Τιμπόρ το φλιτζάνι. Αφού σερβιρίστηκε κι ο ίδιος, κάθισε πάλι και είπε: «Θέλω να συζητήσουμε για το μέλλον».

Ο Τιμπόρ έγενεψε καταφατικά. Ο καφές ήταν υπέροχος, ζωγόνος και συνάμα χορταστικός.

«Σκοπεύω να παρακαλέσω το δήμαρχο Βίντις να δει άλλη μια φορά προσωπικά το σκακιστικό αυτόματο ώστε να γράψει ένα άρθρο γι' αυτό. Θα χαραχτεί σε χαλκό». Χτύπησε τα δάχτυλα στην πλάκα σχεδίασης. «Ευχαρίστως θα το έκανα εγώ, αλλά ο χρόνος μου... Η *Preßburger Zeitung* διαβάζεται και πέρα από τα όρια αυτής της πόλης, κι ένα άρθρο για τον Τούρκο θα ήταν καλό θέμα για το έντυπο του Βίντις και δωρεάν διαφήμιση για μας». Ο

Κέμπελεν έδειξε μια έκδοση του *Mercur de France*, που είχε λάβει λίγο νωρίτερα από το Παρίσι. «Αν το αυτόματο αποτελεί θέμα για το μακρινό Παρίσι, πόσο μάλλον εδώ».

Ο Τιμπόρ άφησε το φλιτζάνι με τον καφέ, αλλά πριν προλάβει να πει κάτι ο Κέμπελεν ξανάρχισε.

«Θέλω να δώσω μια μεγάλη παράσταση, όπως εκείνη στο ανάκτορο Γκρασάλκοβιτς, αυτή τη φορά για τους αστούς. Ίσως νοικιάσω το Ιταλικό Θέατρο. Ή θα πάμε στο νησί Ενγκεράου και θα δείξουμε τον Τούρκο σ' ένα περιβάλλον που του ταιριάζει: στο τουρκικό περίπτερο. Και θα κεράσουμε κάθε επισκέπτη καφέ μόκα κι ένα ναργιλέ! Δε θα ήταν υπέροχο; Οι εβδομαδιαίες παραστάσεις εδώ φυσικά θα συνεχιστούν. Σύντομα το καλοκαίρι τελειώνει, θα αρχίσει το κρύο και η μαυρίλα και τότε ο κόσμος θα έχει πάλι όρεξη για *divertissements*.* Ο Τούρκος είναι αυτό ακριβώς που χρειάζονται. Ένα μυστηριώδες, ίσως μάλιστα καταραμένο, αυτόματο στο φως των κεριών, ενώ έξω στα δρομάκια ουρλιάζει ο άνεμος – θα έρθουν πολύ πιο κοντά ο ένας στον άλλο. Η Άννα Μαρία επιστρέφει σύντομα από το εξοχικό μας. Μόλις γυρίσει, θα προσλάβουμε δεύτερη υπηρέτρια για ν' ανταποκριθούμε στην επέλαση των θεατών. Σκέφτομαι να βάλω μελλοντικά το αυτόματο να κάνει και την επίδειξη του αλόγου. Ξέρεις, αυτήν όπου το άλογο περνάει και από τα εξήντα τέσσερα τετράγωνα χωρίς να πατάει δεύτερη φορά σε κανένα: ένα χαριτωμένο αστειάκι. Και πρέπει να κάνουμε περιοδείες! Καιρός να παίξουμε στη Βιέννη όχι μόνο μπροστά στην αυτοκράτειρα –την οποία συνεχίζω να πιέζω για ρεβάνς– αλλά και στον απλό λαό. Κι ύστερα βλέπουμε πού θα πάμε. Όφεν, Μάρμπουργκ... Σάλτσμπουργκ, Ίνσμπρουκ, Μόναχο, ίσως Πράγα... Είμαι βέβαιος ότι ο Τούρκος

* Διασκεδάσεις. Γαλλικά στο πρωτότυπο. (Σ.τ.Μ.)

θα τύχει παντού θερμής υποδοχής. Εστεμμένοι και λόγιοι θα στριμώχνονται στις παραστάσεις μας. Θα θυσιάσω στο βωμό του Τούρκου τους διασημότερους ανθρώπους και τους καλύτερους σκακιστές της Ευρώπης!»

Ο Τιμπόρ παρέμεινε σιωπηλός.

«Ποια είναι η γνώμη σου;»

«Νόμιζα... είχατε πει... ότι η Βιέννη θα ήταν η τελευταία παράσταση του αυτόματου».

Ο Κέμπλεν εξεπλάγη, ή τουλάχιστον προσποιήθηκε τον έκπληκτο. «Δεν το είπα ποτέ αυτό. Πότε είπα εγώ κάτι τέτοιο; Και γιατί να το έλεγα;»

«Νόμιζα... εξαιτίας των εχθρών σας. Κι επειδή θέλετε να φτιάξετε την άλλη μηχανή».

«Το ένα δεν αποκλείει το άλλο. Όσο για τους κακούς μας δαίμονες, ο Μπατιάνι δεν είναι υπεράνω του δούκα Αλβέρτου και ο βαρόνος Αντράσι ελπίζω να ξεθύμανε μετά την άθλια επίθεσή του».

«Χάσαμε στο παιχνίδι με την αυτοκράτειρα».

«Και λοιπόν; Μήπως όταν έπαιζες άσχημα μειωνόταν η ζήτηση; Κάθε άλλο! Μόλις ο Τούρκος έδειχνε λίγη αδυναμία πλάκωναν τα μπουλούκια! Η αυτοκράτειρα είναι για τους υποτελείς της μια ημίθεα. Κανείς δεν εκπλήσσεται, λοιπόν, που ειδικά αυτή κατάφερε να νικήσει τον Τούρκο. Βέβαια», είπε ο Κέμπλεν κλείνοντας το μάτι, «αυτό δε σημαίνει ότι μπορείς να χάνεις και στο μέλλον».

Ο Τιμπόρ προσποιήθηκε ότι έπινε μια γουλιά καφέ, παρότι το φλιτζάνι είχε αδειάσει προ πολλού κι είχε μείνει μόνο το κατακάθι. Έπρεπε να σκεφτεί.

«Πρέπει προπάντων να πείσω τον Ιωσήφ», συνέχισε ο Κέμπλεν. «Μια μέρα, η οποία προφανώς δε θ' αργήσει πολύ, η αυ-

τοκράτειρα δε θα υπάρχει πια και τότε θα είμαι στο έλεός του. Όσο νωρίτερα τον πείσω ότι ο Τούρκος είναι μια αλάνθαστη θαυμαστή μηχανή κι όχι ένα άχρηστο ρολόι για να παίζεις τόσο το καλύτερο. Για να μην πω ότι ήρθε η ώρα να δώσω ένα μάθημα σ' αυτό τον καμπούρη τον Κνάους για την προπέτειά του».

«Δεν μπορώ να παίξω», είπε ο Τιμπόρ.

«Γιατί;»

«Δεν μπορώ να κινήσω ακόμα καλά το μπράτσο μου. Δε θέλω να επαναληφθεί ό,τι έγινε στη Βιέννη».

«Αυτό συνέβη επειδή έπαιξες στα σκοτεινά και όχι εξαιτίας της πληγής».

«Όμως ο κίνδυνος υπάρχει».

Ο Κέμπλεν κούνησε το κεφάλι. «Ασφαλώς, ασφαλώς, έχεις δίκιο». Συλλογίστηκε μια στιγμή. «Θα φέρω γιατρό όσο το δυνατόν γρηγορότερα. Να περιποιηθεί την πληγή, στην ανάγκη να τη ράψει. Και τότε θα γίνεις σύντομα καλά και θα μπορείς να παίζεις».

«Όχι», αντέταξε ο Τιμπόρ και άθελά του έκλεισε περισσότερο το γιακά του πουκαμίσου του, παρότι τα μαύρα ράμματα ήταν σκεπασμένα με το νέο επίδεσμο και δε φαίνονταν. «Δεν είπατε ότι ένας γιατρός θα...».

«Μη φοβάσαι. Γνωρίζω κάποιον της εμπιστοσύνης μου».

«Δε χρειάζομαι γιατρό».

«Μη λες ανοησίες, Τιμπόρ. Και βέβαια χρειάζεσαι γιατρό. Αρκετό καιρό εναντιωνόμουν σε κάτι τέτοιο, μην προσπαθείς λοιπόν να με αποτρέψεις ξανά». Ο Κέμπλεν πήρε το φτερό από το μελανοδοχείο και πρόσθεσε τη σημείωση σε μια μακριά λίστα. «Φυσικά θ' αρχίσουμε τις παραστάσεις μόνο όταν αναρρώσεις τελείως». Ο Κέμπλεν σήκωσε τα μάτια από τη λίστα. «Έχεις κάποια άλλη επιθυμία;»

«Μπορείτε να μου πληρώσετε τους μισθούς μου;»

Ο Κέμπελεν κατέβασε το φτερό. «Γιατί αυτό; Δε μου έχεις εμπιστοσύνη;»

«Πώς! Αλλά...»

«Αν χρειάζεσαι κάτι πες το σ' εμένα ή στον Ιακώβ και θα σου το προμηθεύσουμε».

«Δεν είναι αυτό».

«Τότε τι είναι;» Ο Κέμπελεν έβαλε ξανά το φτερό στο μελανοδοχείο. «Αν μου έχεις εμπιστοσύνη, δεν υπάρχει λόγος να σου πληρώσω τα λεφτά σου. Δεν μπορείς να τα ξοδέψεις και όσο τα έχω εγώ είναι σαν να βρίσκονται σε τράπεζα. Εκτός αν... εκτός αν σκοπεύεις να εγκαταλείψεις το Πρέσμπουργκ χωρίς να μου το πεις. Αλλά ακόμα και σ' αυτή την περίπτωση θα έκανα τα πάντα για να πάρεις τα λεφτά σου».

Ο Κέμπελεν έριξε μια διαπεραστική ματιά στον Τιμπόρ. Ο Τιμπόρ ήταν εντελώς νηφάλιος. Η δυσφορία και ο πονοκέφαλος είχαν ξαφνικά εξαφανιστεί· ούτε η πληγή πονούσε πια.

Άφησε το φλιτζάνι στο γραφείο και είπε: «Ναι, θέλω να φύγω από το Πρέσμπουργκ. Δε θέλω να υπηρετώ πλέον τον Τούρκο. Σας είμαι ευγνώμων για όλα όσα κάνατε για μένα, αλλά προτιμώ να σταματήσω να δουλεύω προτού συμβεί μεγαλύτερο κακό».

Ο Κέμπελεν έμεινε μια παρατεταμένη στιγμή ακίνητος· έπειτα έπλεξε τα δάχτυλα σαν να προσευχόταν. Κάρφωσε το βλέμμα στον Τιμπόρ, αλλά βλεφάριζε περίεργα λες και του είχε μπει κάτι στα μάτια.

«Μήπως θέλεις αύξηση;» ρώτησε τελικά.

«Όχι. Δε θέλω».

«Καταλαβαίνω. Θέλεις λοιπόν πραγματικά να σταματήσεις». Ο Τιμπόρ έγνεψε καταφατικά. «Μπορείς να μου εξηγήσεις γιατί;»

«Δεν αντέχω άλλο αυτή τη ζωή. Αν δεν είμαι φυλακισμένος μέσα στη μηχανή, είμαι φυλακισμένος στο δωμάτιό μου. Εκτιμώ τη συντροφιά σας όπως και του Ιακώβ, αλλά θέλω να βγω πάλι έξω, να επιστρέψω στους ανθρώπους».

«Οι άνθρωποι εκεί έξω σε κοροϊδεύουν και σε περιφρονούν. Το ξέχασες;»

«Όχι. Αλλά ακόμα και η μη αποδοχή τους μου είναι προτιμότερη από την απουσία τους».

«Ίσως βρούμε έναν τρόπο να μείνεις κάπου αλλού, όπου θα μπορείς να κινείσαι πιο ελεύθερα».

«Δεν αρκεί. Δε θέλω πια να παίζω με αυτή τη μηχανή. Μπορώ να ζήσω χειριζόμενος κάτι που καταδικάζει η εκκλησία μου, μπορώ να ζήσω με το φόβο του Αντράσι, όμως δεν μπορώ να ζήσω με την ενοχή πως σκότωσα άνθρωπο». Ο Τιμπόρ κοίταξε το σκίτσο του αυτόματου που είχε κάνει ο Κέμπλεν. «Όποτε βλέπω τον Τούρκο, ακόμα και τώρα, σκέφτομαι ότι σκότωσα τη βαρόνη, κι αυτό δεν το αντέχω».

Για μια στιγμή ο Κέμπλεν έδωσε την εντύπωση ότι ήθελε να τον αντικρούσει. Έπειτα είπε: «Είχαμε κάνει μια συμφωνία».

«Περικόψτε τις απολαβές μου, αν νομίζετε ότι παραβαίνω κάποια συμφωνία», αντέταξε ο Τιμπόρ. «Αφαιρέστε είκοσι, πενήντα, εκατό δουκάτα, δώστε μου έστω όσα χρειάζονται για να έχω να φάω μία βδομάδα. Αλλά πρέπει να φύγω. Λυπάμαι. Πρέπει να φύγω. Ξέρω ότι αν μείνω θα χαθώ».

«Θα χαθείς αν με αφήσεις. Εγώ σε έβγαλα από τη φυλακή στη Βενετία. Ήσουν άρρωστος, μελανιασμένος από το ξύλο, ντυμένος με κουρέλια που βρομούσαν μπράντι, σ' ένα κελί χωρίς φως, έχοντας μόνο νερό και ψωμί. Εκεί θέλεις να επιστρέψεις; Αυτό το σπίτι μπορεί να είναι ένα κλουβί, αλλά είναι ένα κλουβί χρυσό, όπου δε σου λείπει τίποτα».

«Ποτέ ξανά δε θα καταλήξω στην ίδια κατάσταση όπως τότε στη Βενετία. Ο Θεός ας μου συμπαρασταθεί. Αλλά αν παρ' όλα αυτά αποτύχω, θα είναι η τελευταία φορά στη ζωή μου που αποτυχαίνω».

«Έχεις πυρετό;»

«Όλα αυτά θα σας τα έλεγα νωρίτερα, αν δεν έλπιζα σθεναρά ότι θα με απολύατε μετά τη Βιέννη».

«Καταλαβαίνεις ότι χωρίς εσένα δεν μπορώ να συνεχίσω;»

«Βρείτε άλλο σκακιστή. Θα σας βοηθήσω εγώ να βρείτε κάποιον, θα τον εκπαιδεύσω. Βρείτε έναν σαν εμένα».

«Δεν υπάρχουν άλλοι σαν εσένα. Είσαι μοναδικός».

Ο Τιμπόρ κοίταξε λίγο το τραπέζι όπου απλώνονταν τα φιλόδοξα σχέδια του Κέμπελεν. «Λυπάμαι, πρέπει να φύγω», επέμεινε.

Ο Κέμπελεν πήρε βαθιά ανάσα κι έπειτα έγειρε πίσω στο κάθισμα σταυρώνοντας τα χέρια στο στήθος του. «Κι εγώ λυπάμαι. Επειδή θα σου το απαγορεύσω».

«Συγγνώμη, *signore*, αλλά δεν μπορείτε να μου το απαγορεύσετε. Είμαι ελεύθερος άνθρωπος».

«Έχεις δίκιο, δεν μπορώ να σου το απαγορεύσω», παραδέχτηκε ο Κέμπελεν. «Αλλά θα μπορούσα να σε απειλήσω».

«Με τι;»

Ο Κέμπελεν χαμογέλασε θλιμμένα. «Τιμπόρ, Τιμπόρ. Μη με αναγκάσεις να σε απειλήσω. Στο όνομα της φιλίας μας».

«Με τι σκοπεύετε να με απειλήσετε;»

«Τιμπόρ, ας μη δηλητηριάσουμε τη σχέση μας, έτσι; Δε θα ήταν θλιβερό αυτό το σπίτι αν έπρεπε να συνεργαζόμαστε χωρίς να ανεχόμαστε ο ένας τον άλλο;»

«Με τι σκοπεύετε να με απειλήσετε;» επέμεινε ο Τιμπόρ.

«Πολύ καλά λοιπόν», αναστέναξε ο Κέμπελεν. «Αν λιποτα-

κτούσες, θα έβαζα την αστυνομία να σε κυνηγήσει, θα έλεγα ότι ατίμασες και στη συνέχεια σκότωσες τη βαρόνη Γεσενάκ».

«Ήταν ατύχημα!» φώναξε ο Τιμπόρ.

«Εγώ δε θα το παρουσίαζα έτσι».

Ο Τιμπόρ σηκώθηκε απότομα. «Τότε κι εγώ θα ισχυριστώ ότι δεν ήταν νεκρή όταν την πετάξατε από το μπαλκόνι».

«Ακόμα και στην περίπτωση που θα έλεγες αυτό το τρομερό ψέμα χωρίς να κοκκινίσεις από ντροπή, ποιον λες να πίστευαν; Έναν Αυστροουγγαρέζο ιππότη και σύμβουλο της Αυλής... ή έναν Ιταλό νάνο με τελευταίο γνωστό τόπο διαμονής τη φυλακή της Βενετίας;»

Ο Τιμπόρ δεν του απάντησε. Ανάσαινε τόσο βαριά, ώστε ο δεξιός πνεύμονάς του πίεζε οδυνηρά την πληγή.

«Η επιλογή είναι δική σου», είπε ο Κέμπελεν, «εγώ ή η αγχώνη. Μπορείς να συνεχίσεις να ζεις άνετα μέσα στο αυτόματο –έστω και φυλακισμένος, αν έτσι νιώθεις– ή να είσαι ελεύθερος. Ελεύθερος και νεκρός».

«Θα μείνω τουλάχιστον αλλού;»

«Όχι. Τώρα πια όχι. Έπρεπε να δεχτείς την προσφορά νωρίτερα, τώρα δεν ισχύει. Ξέρω πως θέλεις να το σκάσεις από το Πρέσμπουργκ, θα μείνεις λοιπόν εδώ, όπου μπορώ να σε επιτηρώ. Κι αν σκοπεύεις να κάνεις και στο μέλλον σχέδια φυγής, μάθε ότι τα περίχωρα του Πρέσμπουργκ είναι πυκνοκατοικημένα. Δεν υπάρχουν δάση ή βουνά όπου θα μπορούσες να κρυφτείς. Δε θα έχεις λεφτά ούτε κάποιον να σε βοηθήσει. Και με το μπόι σου δεν μπορείς να γίνεις αγνώριστος. Οι αστυφύλακες θα σε πιάσουν την πρώτη κιόλας μέρα».

Ο Τιμπόρ ήθελε ν' αρπάξει τον Κέμπελεν από το λαιμό ή, ακόμα καλύτερα, να ποδοπατήσει τη σκεπασμένη ομιλούσα μηχανή και να κάνει κομματάκια το μισοτελειωμένο θαύμα. Όμως

όποτε έχανε τον έλεγχο του σώματός του, το πράγμα κατέληγε σε καταστροφή. Σφίγγοντας την ακμή του γραφείου κατάφερε να τιθασεύσει το θυμό του.

«*Sei il diavolo*»,* βρυχήθηκε.

«*Non è vero*,** Τιμπόρ. Δεν ήθελα να σε απειλήσω, σου το είπα, αλλά δε με άκουσες. Δε μου άφησες άλλο περιθώριο. Και παρότι τώρα ίσως με μισείς, εμένα μου είσαι αγαπητός και πολύτιμος όπως και πριν. Και θα σου το αποδείξω φέρνοντάς σου γιατρό, παρ' όλες τις αντιξοότητες».

Οι δυο άντρες έμειναν σιωπηλοί. Ο Κέμπελεν σηκώθηκε και, κρατώντας την αρμόζουσα απόσταση από τον Τιμπόρ, πήγε ν' ανοίξει την πόρτα προς το εργαστήριο. «Ας κλείσουμε αυτή τη δυσάρεστη κουβέντα», πρότεινε, «πριν ειπωθούν πράγματα που θα επιβαρύνουν τη φιλία μας».

Ο Τιμπόρ βγήκε από το γραφείο. Μόλις ο Κέμπελεν έκλεισε πίσω του την πόρτα, τα μάτια του γέμισαν δάκρυα θυμού. Προς στιγμήν σκέφτηκε ν' ανοίξει την πόρτα που οδηγούσε στη σκάλα, να βγει έτσι όπως ήταν από το σπίτι των Κέμπελεν και, ακολουθώντας την Ντόναου-γκάσε, ν' αφήσει πίσω του την πόλη, να απολαύσει μερικές ώρες τη δημοσιά και τον ουρανό μέχρι να τον πιάσει η έφιππη αστυνομία, να τον ρίξει στη φυλακή και να τον οδηγήσει στην αγχόνη. Παρ' όλα αυτά, άνοιξε την αριστερή πόρτα και μπήκε στο δωμάτιό του. Για να ξεσπάσει άρχισε να σκίζει οργισμένα τους παλιούς επιδέσμους. Μακάρι η Ελίζα να του είχε φέρει την προηγούμενη νύχτα όχι ένα αλλά δύο μπουκάλια μποροβίτσα.

* Είστε ο διάβολος. Ιταλικά στο πρωτότυπο. (Σ.τ.Μ.)

** Δεν είναι αλήθεια. Ιταλικά στο πρωτότυπο. (Σ.τ.Μ.)

Calendula officinalis, Chamomilla, Salvia officinalis. Ο Κέμπελεν διάβασε επί τροχάδην τα ονόματα που ήταν γραμμένα επιμελώς σε δοχεία από πηλό, πορσελάνη και σκούρο γυαλί. *Verbena bastata, Cannabis sativa, Jasminum officinale, Urtica urens, Rheum, China officinalis.* Τα δοχεία δεν ήταν κλεισμένα αεροστεγώς κι έτσι στον αέρα πλανιόταν η μυρωδιά των φαρμάκων. Αποξηραμένα φύλλα, άνθη και καρποί, κονιορτοποιημένες ρίζες και φλοιοί, κοπανισμένα ιαματικά ορυκτά και χρώματα, αποστάγματα, εκχυλίσματα, έλαια, ιχθυέλαια και οινόπνευμα ανέδιναν τη μυρωδιά τους δημιουργώντας ένα κυρίαρχο άρωμα. Το φαρμακείο «Ο Κόκκινος Κάβουρας» μύριζε σαν κάποιος να είχε μαγειρέψει ένα φαγητό με μόνο συστατικό τα μυρωδικά. Δεν ήταν ευχάριστη μυρωδιά. Ο Στεγκμίλερ είχε πάρει προ πολλού τη μυρωδιά του φαρμακείου του, γι' αυτό ο κόσμος απέφευγε να είναι μαζί του σε μικρούς, κλειστούς χώρους. Μύριζε θεραπευτικές ουσίες, αλλά αφού αυτές χρησιμοποιούνταν μόνο σε αρρώστιες, μύριζε αρρώστια. Του το έλεγαν, αλλά ούτε το ροδόνερο ή άλλα γλυκερά αρώματα μπορούσαν να καλύψουν τη μυρωδιά του φαρμακείου. Πρόσθεταν απλώς άλλη μια μυρωδιά στην какоφονία των επιμέρους αρωμάτων. *Ginseng, Lycopodium clavatum, Camphora, Ammonium carbonicum, Ammonium causticum.* Ο Κέμπελεν βρήκε ν' ανοίξει και να μυρίσει το βάζο με τη χλωριούχο αμμωνία. Η οξεία μυρωδιά έδιωξε εντελώς την κούρασή του, τον χτύπησε όμως στο άδειο στομάχι.

Ύστερα πήγε στο ράφι με τα ορυκτά πίσω από τη βαριά προθήκη: *Zincum metallicum, Mercurius solubilis, Sulphur.* Έναν όροφο πιο πάνω άκουσε τον Στεγκμίλερ να τακτοποιεί. Ήταν νωρίς το πρωί. Ο Κέμπελεν είχε παρακαλέσει ρητά το φαρμακοποιό να του μιλήσει πριν έρθουν οι υπάλληλοί του. Τα σκούρα στα παράθυρα ήταν ακόμα κλειστά και μόνο δυο λυχνάρια φώτιζαν το φαρμακείο με τα μαύρα ξύλινα έπιπλα. *Silicea, Alumina.* Το ράφι δί-

πλα στα ιαματικά χρώματα είχε μια γυάλινη πόρτα που κλείδωνε και τα δοχεία εκεί μέσα ήταν πολύ μικρότερα: *Aconitum napellus*, *Digitalis purpurea*, *Equisetum arvense*, *Atropa belladonna*. Ο Κέμπελεν έβαλε τα νύχια κάτω από το πλαίσιο της γυάλινης πόρτας και την τράβηξε. Η πόρτα δεν ήταν κλειδωμένη. Άνοιξε τρίζοντας ελαφρά. Μέσα στη βιτρίνα δε μύριζε σχεδόν καθόλου. *Conium maculatum*, *Hyoscyamus niger*. Πάνω από τον Κέμπελεν έτριξε κάποια σανίδα. Προφανώς ο Στεγκμίλερ χρειαζόταν περισσότερο χρόνο γι' αυτό που έψαχνε. Ο Κέμπελεν άπλωσε το χέρι σε μια καφέ αμπούλα με την ετικέτα *Arsenicum album*. Ήταν κλεισμένη με τάπα και σφραγισμένη με βουλοκέρι. Ο Κέμπελεν κράτησε το φιαλίδιο κόντρα στο φως ενός λυχναριού και κούνησε τη σκόνη, που έμοιαζε με αλεύρι, από τη μια πλευρά στην άλλη.

Πίσω του ο Στεγκμίλερ κατέβαινε τη σκάλα. Με μια γρήγορη κίνηση ο Κέμπελεν άφησε πάλι το αρσενικό στη βιτρίνα κι έκλεισε τη γυάλινη πόρτα. Τα δάχτυλά του ήταν ακόμα στο πλαίσιο όταν ο Στεγκμίλερ μπήκε στο φαρμακείο, προσποιήθηκε λοιπόν ότι σκουπίζει απλώς το σκονισμένο ξύλο.

«Είχα βάλει αλλού την πυρίτιδα», εξήγησε ο Στεγκμίλερ.

Ο φαρμακοποιός άπλωσε στον πάγκο το μπαρούτι, ένα σακουλάκι με μολυβένιες σφαίρες και το πιστόλι με τη θήκη του. Παρότι ήταν αδύνατον ο Στεγκμίλερ να μυρίζει φάρμακο πιο έντονα απ' ό,τι το φαρμακείο του, ο Κέμπελεν είχε την αίσθηση ότι με την επάνοδό του η μυρωδιά είχε δυναμώσει. Έβγαλε το εμπροσθογεμές όπλο από τη θήκη και το εξέτασε.

«Με έχει εξυπηρετήσει μια χαρά», είπε ο Στεγκμίλερ. «Μια φορά στο δάσος της Βοημίας...»

«Μπορείς να μου φέρεις μια λάμπα; Είναι τόσο σκοτεινά εδώ».

«Μπορώ ν' ανοίξω τα σκούρα. Πρέπει να ξημερώνει».

«Όχι. Καλύτερα μια λάμπα, Γκέοργκ».

Ο Στεγκμίλερ χαμογέλασε. «Γκότφριντ. Το Γκέοργκ είναι το παλιό».

«Φυσικά, Γκότφριντ».

Ο Στεγκμίλερ έφερε δυο λυχνάρια και εξήγησε στον Κέμπλεν πώς λειτουργεί το όπλο. «Δεν έχεις όπλο; Όσο να 'ναι, ταξίδεψες μέχρι την άγρια Τρανσιλβανία».

«Έχω μια πιστόλα. Όμορφη και άχρηστη. Μέχρι τώρα άλλοι αναλάμβαναν το πιστολίδι. Όποιος ζει *χάρη* στο σπαθί, σκοτώνεται και από σπαθί. Ζω μια χαρά με αυτό το ρητό».

«Μόνο που ο βαρόνος Αντράσι προφανώς έχει άλλα ρητά κατά νου».

«Ναι».

Ο Κέμπλεν πάτησε τον κόκορα και τον άφησε πάλι.

«Αν θέλεις να προπονηθείς», είπε ο φαρμακοποιός, «ξέρω ένα μέρος στο Τέμπεν όπου δε θα μας ενοχλήσει κανείς».

«Δε σκοπεύω ούτε τώρα να δεχτώ να μονομαχήσω με τον Αντράσι. Αλλά δε θέλω να μείνω ξανά άπρακτος την επόμενη φορά που θα στρέψει το όπλο εναντίον μου ή εναντίον της ιδιοκτησίας μου».

«Κράτα το όσο το χρειάζεσαι».

«Ευχαριστώ».

«Και τώρα ο νάνος σου. Πού ακριβώς τραυματίστηκε; Σε τι κατάσταση είναι;»

Ενώ ο Κέμπλεν απαντούσε στην ερώτησή του, ο Στεγκμίλερ συγκέντρωνε εργαλεία, φάρμακα και επιδέσμους που στη συνέχεια στοίβαξε σε μια τσάντα.

«Έπρεπε να με είχες καλέσει ήδη από τη Βιέννη», είπε όταν τέλειωσε ο Κέμπλεν. «Κάτι τέτοια μπορεί να έχουν άσχημη κατάληξη».

Ο Κέμπλεν έβαλε το πιστόλι στη θήκη. «Παρακολούθησες καθόλου τον Ιακώβ όπως είχαμε συμφωνήσει;»

«Ναι. Είναι αρνάκι. Βρίσκεται διαρκώς σε κάποιο καπηλειό, αλλ' αυτό, φαντάζομαι, δε θα σ' ενδιαφέρει ιδιαίτερα. Για Εβραίος το τσουίζει πολύ, δε νομίζεις; Κανονικά δε θα έπρεπε ούτε ν' αγγίζει το κρασί».

«Και η υπηρέτριά μου;»

«Η όμορφη Ελίζα; Δεν έχω να της προσάψω κάτι. Στην αγορά ξεμυαλίζει όλους τους νεαρούς... αλλά, απ' ό,τι φαίνεται, μάλλον περιμένει το πριγκιπόπουλο». Ο Στεγκμίλερ χαμογέλασε πονηρά στον Κέμπλεν, ο οποίος όμως δεν αντέδρασε. «Πήγε μια φορά στο ταχυδρομείο, αλλά δεν παρέλαβε ούτε παρέδωσε τίποτα».

«Ίσως περιμένει γράμμα από τη θεία της. Ή από το νονό της στο Όντενμπουργκ».

«Μήπως έχει πλεχτεί κάποιο ειδύλλιο ανάμεσα σε αυτή και τον Εβραίο σου;»

«Αποκλείεται. Είναι σχεδόν τόσο καθολική όσο και ο Τιμπόρ, θα κάνει λοιπόν ό,τι μπορεί για να τον αποφύγει. Ευχαριστώ για τη βοήθειά σου».

Ο Στεγκμίλερ σκέπασε με την παλάμη το χέρι το Κέμπλεν. Η φιλία σου είναι το καλύτερο ευχαριστώ, Βόλφγκανγκ», είπε. «Αυτή και το ότι σύντομα η στοά Αγνότης θα με δεχτεί ως δόκιμο».

Ο Στεγκμίλερ κρέμασε στον ώμο την τσάντα, ο Κέμπλεν πήρε το πιστόλι, το μπαρούτι και το μολύβι.

«Και ξέρεις», είπε ο Κέμπλεν, «ούτε λέξη σε κανένα».

«Αλλιώς ο δραστήριος φαρμακοποιός θα καταπιεί το ίδιο του το δηλητήριο», ολοκλήρωσε τη φράση ο Στεγκμίλερ χτυπώντας με τα δάχτυλα τη βιτρίνα όπου μεταξύ άλλων δηλητηρίων φυλασσόταν και το αρσενικό.

Η Ελίζα αναγνώρισε αμέσως τον ψευτοφραγκισκανό τον οποίο είχε ακολουθήσει μέχρι το φαρμακείο στον Πύργο του Μιχαήλ. Ο Κέμπελεν τον σύστησε ως δόκτορα Γιούνγκκιαρ. Ο Γιούνγκκιαρ –ή Γκότφριντ Έντλερ φον Ροτενστάιν· η Ελίζα είχε ήδη πληροφορηθεί το όνομά του– τη χαιρέτησε μ' ένα χειροφίλημα. Ο Κέμπελεν την παρακάλεσε να ετοιμάσει καφέ. Της φερόταν σαν να μην είχε συμβεί τίποτα την προηγούμενη μέρα. Οι άντρες πήραν μόνοι τους καφέδες τους στο εργαστήριο και ο Κέμπελεν παρακάλεσε την Ελίζα να μην τους ενοχλήσει κανείς τις επόμενες ώρες.

Ο Τιμπόρ, αντίθετα, δεν αναγνώρισε στο πρόσωπο του Στεγκμίλερ τον εξομολογητή του. Ο φαρμακοποιός ζήτησε από τον Κέμπελεν ένα σκαμνί και κάθισε μπροστά στο κρεβάτι του Τιμπόρ, ενώ ο ιππότης στάθηκε δίπλα στο τραπέζι και παρακολουθούσε. Και στον Τιμπόρ φερόταν σαν να μην είχε συμβεί τίποτα, σαν να μην είχαν μαλώσει ποτέ. Τον χαιρέτησε το ίδιο φιλικά όπως και ο Στεγκμίλερ και προσπαθούσε να δείχνει ευδιάθετος. Ο Στεγκμίλερ παρακάλεσε τον Τιμπόρ να βγάλει την πουκαμίσσα του. Εξεπλάγη με το μαύρο ράμμα που απλωνόταν σαν μικρό δίχτυ πάνω στην πληγή και κοίταξε τον Κέμπελεν με απορία.

«Ποιος το έραψε;» ρώτησε ο Κέμπελεν.

«Εγώ», απάντησε ο Τιμπόρ προσπαθώντας να μην ακουστεί πεισματωμένος.

Ο Στεγκμίλερ εξέτασε την πληγή και το ράμμα και έγνεψε εκφράζοντας την αναγνώρισή του. «Καλή δουλειά. Πρωτόγονη, αλλά καλή. Πού το μάθατε;»

«Στον πόλεμο».

«Η πληγή είχε μολυνθεί, αλλά η φλεγμονή υποχωρεί και πάλι», είπε ο Στεγκμίλερ περισσότερο στον Κέμπελεν παρά στον Τιμπόρ. «Δε μου μένει λοιπόν να κάνω σχεδόν τίποτα».

«Γιατί δε μου το είπες;» ρώτησε ο Κέμπελεν σε εμφανώς αυστηρό τόνο.

«Δεν είπα πως χρειάζομαι γιατρό», απάντησε ο Τιμπόρ. «Είπα μόνο ότι δεν μπορώ να παίξω».

Ο Κέμπελεν έκανε ένα νεύμα στον Στεγκμίλερ κι εκείνος καθάρισε πάλι περιμετρικά την πληγή, έβαλε μια αλοιφή και άλλαξε επίδεσμο. Ο Τιμπόρ κοίταζε επίμονα τον υποτιθέμενο γιατρό, ενώ ο Κέμπελεν με τη σειρά του κοίταζε τον Τιμπόρ. Κανείς από τους δύο δε μιλούσε, έτσι στο δωμάτιο θα επικρατούσε απόλυτη σιωπή αν ο Στεγκμίλερ δε μονολογούσε καθώς δούλευε.

Το «Χρυσό Ρόδο»

ΑΠΟ ΤΟ ΜΙΚΡΟ ΠΑΡΑΘΥΡΟ ΤΟΥ ο Τιμπόρ είδε τα πουλιά στον ουρανό. Αν έκρινε από τις φωνές τους, ήταν χήνες. Αν μάλιστα τέττωνε τ' αφτιά κι έκλεινε τα μάτια, μπορούσε ν' αφουγκραστεί το φτεροκόπημά τους. Η σφήνα που σχημάτιζε το σμήνος ήταν τόσο τέλεια, ώστε τα σκέλη της θα μπορούσες να τα αντιγράψεις με χάρακα. Η απόσταση κάθε χήνας από την μπροστινή της ήταν παντού ίδια κι όταν η επικεφαλής χτυπούσε τα φτερά, το φτεροκόπημά της φαινόταν να συνεχίζεται σαν κύμα και στις δυο σειρές. Ίσως ο Καρτέσιος να είχε δίκιο, ίσως ο Θεός να ήταν ένας αριστοτέχνης μηχανικός κι αυτά τα πουλιά να μην ήταν τίποτα περισσότερο από μηχανές, *perpetua mobilia*,* που κινούνταν με ελατήρια και οδοντωτούς τροχούς – αφού κανένας άνθρωπος, ούτε ο καλύτερος στρατιώτης στην παρέλαση, δεν ήταν ικανός για τόση τελειότητα. Η λογική πάντα θα εμπόδιζε τον άνθρωπο να γίνει τέλειος. Αυτά τα πουλιά ήταν εξίσου χαζά με τα ρολόγια, αλλά και εξίσου τέλεια. Ο Τιμπόρ σκέφτηκε την τεχνητή πάπια του Γάλλου κατασκευαστή αυτομάτων που είχε δει σε απεικονίσεις. Μπορούσε να περπατάει, να τσιμπολογάει κριθάρι και να το χωνεύει, όχι όμως να πετά, αφού τα φτερά της ήταν από βαρύ σίδηρο και

* Αεικίνητα. Ιταλικά στο πρωτότυπο. (Σ.τ.Μ.)

όχι από ανάλαφρα κόκαλα. Άραγε η πάπια του Βοκανσόν λυπόταν όταν το φθινόπωρο δεν μπορούσε να συνοδεύσει στο νότο τις ομοειδείς της που είχαν σάρκα και αίμα; Όταν ο Τιμπόρ ξανασήκωσε το βλέμμα, οι χήνες είχαν απομακρυνθεί κι έτσι είδε μόνο τον γκριζό ουρανό.

Ο καιρός είχε αλλάξει απότομα σε μια μέρα. Η πνιγηρή ζέστη είχε μετατραπεί σε κρύο και βροχή λες και ο Αύγουστος είχε περάσει απευθείας στον Οκτώβριο, ξεχνώντας εντελώς το Σεπτέμβριο. Εξίσου γρήγορα είχε αλλάξει και η διάθεση του Τιμπόρ: η ευτυχία της συνεύρεσης με την Ελίζα –οι παρόμοιες ζωές τους, η οικειότητα που του έδειξε, προπάντων η στοργική περίθαλψη και το φιλί στο τέλος– είχε κρατήσει μόνο μισή μέρα. Τις δυο μέρες μετά τον καβγά με τον Κέμπλεν τον κατέλαβε μια άγνωστη μέχρι τότε αδράνεια. Περνούσε την ώρα του ξαπλωμένος στο κρεβάτι χωρίς να κοιμάται κι όταν έπρεπε να προβεί σε κάποια ενέργεια, όπως να πει, να φάει ή να κάνει τη σωματική του ανάγκη, το έκανε μηχανικά, όπως εντελώς μηχανικά και χωρίς τη δική του σύμπραξη θεραπευόταν η πληγή του. Δεν είχε όρεξη να συνεχίσει την επεξεργασία του ρολογιού που βρισκόταν μισοφτιαγμένο στο τραπέζι του. Πού και πού έπιανε ένα βιβλίο, αλλά ήταν άσκοπο, αφού διάβαζε τις αράδες χωρίς ν' ακούει μέσα του τη φωνή του. Δυσκολευόταν ακόμα και να σκεφτεί. Πραγματικά έπρεπε να αναγκάσει γι' αυτό τον εαυτό του.

Τις λίγες στιγμές που ήταν πραγματικά ξύπνιος ήξερε ότι η παράλυσή του δε θα διαρκούσε πολύ. Πιθανόν το σώμα και το πνεύμα του να μάζευαν ενέργεια για κάτι που θα γινόταν. Τι ακριβώς θα ήταν αυτό δεν ήξερε. Θα αποτελούσε έκπληξη τόσο για τον ίδιο όσο και για όλους τους άλλους.

Ο Κέμπελεν παρακάλεσε τον Ιακώβ και τον Τιμπόρ να αποκαταστήσουν πλήρως το σκακιστικό αυτόματο, τόσο τις ζημιές από την επίθεση του Αντράσι όσο και από τις σπασμωδικές ενέργειες του Τιμπόρ στον κήπο των ανακτόρων. Ο ίδιος θα έλειπε όλη τη μέρα στο αυτοκρατορικό συμβούλιο και στη συνέχεια θα πήγαινε σε μια συνεδρίαση της στοάς. Ο Τιμπόρ ήταν ευγνώμων για την απουσία του. Ο νάνος είχε αποκτήσει αρκετές γνώσεις μηχανικής ώστε να είναι σε θέση να βοηθήσει τον Ιακώβ στην επισκευή. Ύστερα από μερικές ώρες ο Ιακώβ είχε βάλει νέο καπλαμά στην πόρτα κι έτσι η δουλειά τους είχε τελειώσει.

«Είσαι τόσο σιωπηλός», παρατήρησε ο Ιακώβ, αν και ο ίδιος εκείνο το πρωί ήταν ακόμα πιο σιωπηλός. «Έχουμε πολύ καιρό να βγούμε έξω οι δυο μας. Έχω να κάνω κεφάλι αιώνες. Πάμε να πιούμε κάνα ποτηράκι απόψε, τις λες;»

«Θα είναι εδώ ο Κέμπελεν».

«Θα βρούμε τρόπο να σε βγάλουμε χωρίς να το πάρει χαμπάρι. Έλα, θα βρούμε και δυο κορίτσια, μια Εβραία για μένα και μια καθολική για σένα, μια Σάρα για μένα και μια Μαρία για σένα».

«Όχι», είπε ο Τιμπόρ, «δε θέλω».

«Σε ποιον τα πουλάς αυτά; Απλώς δε σου το επιτρέπουν, αυτό είναι».

«Ιακώβ, δεν έχω κέφι».

«Φοβάσαι τον Κέμπελεν», είπε ο Ιακώβ και χωρίς να το σκεφτεί του έδωσε μια γροθιά στο δεξιό ώμο, πάνω στον επίδεσμο. «Σε πιέζει με την ιστορία της Ιμπόλια. Έπρεπε να το φανταστώ. Φαινομενικά ο θάνατός της τον έβλαψε –οι ερωτήσεις του παπαδαριού, αυτός ο λυσσασμένος Ούγγρος–, αλλά στην πραγματικότητα αποκομίζει οφέλη. Χάρη στις ενοχές σου μπορεί να σε λέγχει όποτε του κάνει κέφι».

«Τι είναι αυτά που λες;» διαμαρτυρήθηκε έντονα ο Τιμπόρ κι άρχισε να βάζει στη θέση τους τα εργαλεία.

Ωστόσο δεν κατάφερε να σταματήσει τον Ιακώβ. Ο Εβραίος συνέχισε, ανεβάζοντας μάλιστα τον τόνο. «Μετά την πρεμιέρα του Τούρκου τον είχες στο χέρι, τώρα σ' έχει στο χέρι αυτός. Ο θάνατος της Ιμπόλια του ήρθε κουτί. Είστε σαν τις αδερφές του Πρέσμπουργκ. Σου έχω μιλήσει για τις αδερφές του Πρέσμπουργκ; Αυτή κι αν είναι τρελή ιστορία».

«Δε μ' ενδιαφέρει».

«Έχουν πεθάνει εδώ και αρκετές δεκαετίες. Ήταν δίδυμες, σιαμαίες, κολλημένες στην πλάτη λες και στην κοιλιά της μάνας τους είχε χυθεί ένα κουτί με κόλλα. Μπήκαν στη μονή των Ουρσουλινών. Μέχρι κι από το Πασάου ήρθαν σπουδαγμένοι για να εξετάσουν τα κολλημένα παιδιά, αλλά κανένας γιατρός δεν τολμούσε να τα χωρίσει με το νυστέρι. Ήταν ενωμένες για πάντα. Μεγάλωσαν, λοιπόν, και η μια έγινε ψηλότερη και δυνατώτερη από την άλλη. Όταν ήταν μικρές, οι δυο αδερφές μάλωναν συχνά. Κι όταν δεν μπορούσαν να συνεννοηθούν πού θα πήγαιναν, η ψηλή καρπούριαζε, έτσι ώστε τα πόδια της κοντής να μην πατούν πια στο έδαφος, και ξεκινούσε παίρνοντας μαζί την αδερφή της η οποία ωρυόταν. Έτσι είστε τώρα εσύ και ο Κέμπελεν». Ο Τιμπόρ συνέχισε το συμμαζέμα σιωπηλός, ενώ ο Ιακώβ κοίταξε συλλογισμένα το ταβάνι. «Τι ν' απέγιναν άραγε οι δυο αδερφές; Νομίζω ότι η κοντή πέθανε και σε λιγότερο από μια μέρα πέθανε και η ψηλή. Ή μήπως ανάποδα; Κρίμα, γιατί θα μπορούσαμε να τις βγάλουμε έξω απόψε. Θα σε πάρω κι εγώ στην πλάτη μου· εσύ θα πάρεις την κοντή κι εγώ την ψηλή... Ή όπως να 'ναι, καταλαβαίνεις πού το πάω;»

Ο Τιμπόρ, που στεκόταν στον πάγκο εργασίας με την πλάτη γυρισμένη στον Ιακώβ, δεν απάντησε. Ο Ιακώβ πήρε ένα κομμάτι

ξύλο που είχε περισσέψει από την επισκευή και του το πέταξε στο κεφάλι.

«Ακούς, ανόητε, σ' εσένα μιλάω!»

Ο Τιμπόρ γύρισε αργά τρίβοντας το κεφάλι στο σημείο που τον είχε χτυπήσει το ξύλο.

«Θα ξεκολλήσεις επιτέλους από τον Κέμπλεν για να με συνοδεύσεις στο “Ρόδο”;»

«Για σένα όλα είναι πάντα τόσο απλά», είπε ο Τιμπόρ. «Για σένα όλα είναι ένα μεγάλο αστείο. Το μόνο που σ' ενδιαφέρει είναι οι γυναίκες, το κρασί και η εμφάνισή σου. Μπορεί και να πεθάνω σύντομα, αλλά αυτό μάλλον δε σε νοιάζει».

«Κάθε άλλο! Γιατί αν είναι να πεθάνεις σύντομα, τότε είναι ακόμα σημαντικότερο να απολαύσεις σήμερα τη ζωή σου». Ο Τιμπόρ τού γύρισε πάλι την πλάτη, αλλά ο Ιακώβ συνέχισε. «Να πάρει, σκέφτεσαι τόσο το αύριο ώστε ξεχνάς εντελώς το σήμερα. Φροντίζεις μάλιστα από τώρα για τη μετά θάνατον ζωή σου. Τι απογοήτευση θα είναι αν πεθάνεις –κι αυτό, σου το ορκίζομαι, θ' αργήσει πολύ– και ανακαλύψεις ότι δεν υπάρχει καν μετά θάνατον ζωή κι όλα ήταν χαμένος κόπος και σπαταλημένος χρόνος».

«Μια λέξη ακόμα εναντίον της πίστης μου κι εγκαταλείπω αυτό το χώρο».

«Να το εκλάβω ως απειλή; *Εγκαταλείπω αυτό το χώρο*; Κύριος, με τρομάζεις. Παρακαλώ μην εγκαταλείψεις αυτό το χώρο, πέφτω στα γόνατά σου. Τι έκανε η πίστη σου και η ένδοξη Θεομήτωρ για σένα εκτός από το να σε τυραννούν μια ζωή και να σε εμπλέξουν τελικά σ' αυτό το χαμό;»

Ο Τιμπόρ πραγματοποίησε την απειλή του και κατευθύνθηκε προς το δωμάτιό του. Ο Ιακώβ όμως διέσχισε το εργαστήριο και στήθηκε μπροστά στην πόρτα εμποδίζοντάς τον να περάσει.

«Ξέρεις ποιον μου θυμίζεις;» τον ρώτησε ο Ιακώβ.

«Δε μ' ενδιαφέρει».

«Μάντεψε».

«Δε μ' ενδιαφέρει! Άφησέ με να περάσω».

«Μου θυμίζεις τον Τιμπόρ που συνάντησα πρώτη φορά εδώ πριν από εννέα μήνες ακριβώς: έναν κοντό, φοβισμένο κουφιοκέφαλο που δεν καταλαβαίνει από αστεία και με τα μικρά καθολικά χέρια και πόδια του αμύνεται εναντίον όλων αυτών που αξίζουν στη ζωή».

«Κι εσύ μου θυμίζεις τον επιπόλαιο, εγωπαθή “Τωράκια” που δε νοιάζεται διόλου για τα συναισθήματα των άλλων και εκνευρίζει τους συνανθρώπους του με ανόητες φλυαρίες! Άσε με να μπω στο δωμάτιό μου».

Ο Ιακώβ παραμέρισε κι άφησε τον Τιμπόρ να περάσει.

«Για τελευταία φορά, θα πάμε απόψε να πιούμε ένα ποτηράκι;»

«Όχι».

«Τότε θα ρωτήσω την Ελίζα».

Ο Τιμπόρ είχε κλείσει σχεδόν την πόρτα. Ξαφνικά γύρισε και είπε: «Δε θα το κάνεις».

Ο Ιακώβ σήκωσε το φρύδι έκπληκτος με την έντονη αντίδραση του Τιμπόρ. «Όπα», είπε, «ζηλεύουμε;»

«Βρες άλλες να παίξεις, υπάρχουν αρκετές στην πόλη», αιάτησε κοφτά ο Τιμπόρ. «Της αξίζει κάποιος καλύτερος».

«Αλήθεια; Και μήπως αυτός... είσαι εσύ;»

«Πάντως δεν είσαι εσύ».

«Το συζητήσες μαζί της; Μήπως συναντιέστε κρυφά;»

«Όχι», είπε ο Τιμπόρ.

«Ίσως τότε θα έπρεπε να το κάνεις μία φορά. Ξέρω, ο Κέμπελεν το έχει απαγορεύσει. Ωστόσο η παρουσία της είναι εξαιρετικά αναζωογονητική». Ο Ιακώβ πήρε μια έκφραση απόλαυσης.

«Αναμφίβολα πολύ πιο αναζωογονητική απ' ό,τι να την κοιτάς από το παραθυράκι σαν χάχας την ώρα που απλώνει τα ρούχα. Τότε ίσως να έβλεπες ότι δεν ανταποκρίνεται τόσο στην εικόνα που φαίνεται να έχεις πλάσει γι' αυτήν. Και, παρεμπιπτόντως, μυρίζει υπέροχα».

Ο Τιμπόρ δεν απάντησε. Έπιασε το πόμολο της πόρτας.

«Θα έρθεις αν έρθει κι εκείνη;» ρώτησε ο Ιακώβ για τελευταία φορά. «Μόνο εμείς οι τρεις. Τη φιλάμε στο δεξί και στο αριστερό μάγουλο, έχουμε την πόλη στα πόδια μας, ένα εύθυμο, μεθυμένο τριφύλλι: ο κοντός, η ωραία κι ο Εβραίος».

Ο Ιακώβ μόλις που πρόλαβε να τραβήξει το χέρι του από το πλαίσιο πριν ο Τιμπόρ βροντήξει την πόρτα πίσω του. Το ειρωνικό χαμόγελο παρέμεινε αρκετή ώρα στο πρόσωπό του. Όταν συνειδητοποίησε ότι χαμογελούσε ενώ ήταν μόνος στο χώρο και προπάντων χωρίς να έχει την παραμικρή διάθεση να το κάνει, τα χαρακτηριστικά του χαλάρωσαν. Ο Τούρκος δεν επαρκούσε για συντροφιά. Πήρε το πανωφόρι του και βγήκε από το εργαστήριο κι απ' το σπίτι.

Τα πόδια του τον οδήγησαν γρηγορότερα απ' ό,τι χρειαζόταν στη Μιχαέλερ-γκάσε, έτσι, παρότι έκανε κρύο, όταν στάθηκε μπροστά στο μέγαρο του βασιλικού συμβουλίου ένωσε τη ζέστη από το γιακά να ανεβαίνει στο πρόσωπό του. Κοίταξε ψηλά τους τρεις ορόφους μέχρι το αέτωμα με τον ουγγρικό θυρεό και τις λευκές σιλουέτες της Δικαιοσύνης και του Νόμου. Ύστερα μπήκε στο κτίριο. Στο θυρωρό δήλωσε συνεργάτης του αυλικού συμβούλου Κέμπελεν. Κατόπιν αυτού, ένας κλητήρας με περούκα ανέβηκε στο υπηρεσιακό γραφείο του Κέμπελεν. Λίγο αργότερα επέστρεψε και παρακάλεσε τον Ιακώβ να τον ακολουθήσει. Ανέβηκαν τα μαρμάρινα σκαλιά που καλύπτονταν με κόκκινους διαδρόμους. Έφτασαν στον τρίτο όροφο. Οι άντρες που συναντού-

σαν τους χαιρετούσαν ευγενικά κι ήταν τόσο καλοντυμένοι, ώστε ο Ιακώβ ντράπηκε για το απλό πανωφόρι και το λινό παντελόνι του. Διέσχισαν ένα διάδρομο κι έφτασαν στο γραφείο του Κέμπελεν. Ο κλητήρας χτύπησε την πόρτα και ο Κέμπελεν τους ζήτησε να περάσουν.

«Ιακώβ», είπε φιλικά καθώς σηκωνόταν από το γραφείο του. «Τι ευχάριστη έκπληξη!» Έδωσε το χέρι στο βοηθό του και τον χαιρέτησε εγκάρδια λες και είχε να τον δει βδομάδες. «Γιαν, φέρε μας μια λεμονάδα. Ο βοηθός μου φαίνεται πολύ διψασμένος».

Ο κλητήρας υποκλίθηκε, βγήκε από το γραφείο οπισθοχωρώντας κι έκλεισε πίσω του τις πόρτες. Την ίδια στιγμή το χαμόγελο του Κέμπελεν εξανεμίστηκε.

«Τι συνέβη; Ο Τιμπόρ;»

Ο Ιακώβ έγνεψε αρνητικά. «Πρέπει να σας μιλήσω».

«Τώρα; Εδώ;»

«Με ξέρετε. Είμαι ασυγκράτητος. Δε θέλω να το κρατάω άλλο μέσα μου».

Ο Κέμπελεν παρακάλεσε τον Ιακώβ να καθίσει στην άλλη πλευρά του γραφείου του. Το γραφείο ήταν επιπλωμένο με πανάκριβα έπιπλα σε γαλλικό στιλ. Από τα ψηλά παράθυρα είχε θέα στον πύργο του δημαρχείου. Όπου τα ράφια με τα ντοσιέ δεν κάλυπταν τους τοίχους αναλάμβαναν να το κάνουν χάρτες του Μπανάτ και της Ουγγαρίας.

«Λοιπόν;»

«Ίσως τελικά πρόκειται για τον Τιμπόρ», παραδέχτηκε ο Ιακώβ. «Δε θέλει να παίξει πια. Είναι εξαντλημένος και πληγωμένος. Πρέπει να τον αφήσουμε να φύγει πριν μας πεθάνει».

«Η συμπόνια σου σε τιμά, όμως νομίζω ότι ο Τιμπόρ μπορεί να μιλήσει ο ίδιος για τον εαυτό του. Συμφωνήσαμε να συνεχίσουμε».

Ο κλητήρας έφερε ένα δίσκο με δυο ποτήρια κι ένα κανάτι λεμονάδα.

«Κανονικά θα έπρεπε να σου προσφέρω σαμπάνια», είπε ο Κέμπελεν. «Σαν σήμερα πριν από ένα χρόνο σχεδόν άρχισες να δουλεύεις στο εργαστήριό μου. Πώς περνάει ο καιρός!»

Ο Κέμπελεν ανέλαβε να σερβίρει τη λεμονάδα και ο κλητήρας τούς άφησε μόνους. Ο Κέμπελεν έδωσε στον Ιακώβ το ένα ποτήρι. «Στο χρόνο που πέρασε και στον επόμενο!»

«Γιατί, θα υπάρξει και επόμενος;» ρώτησε ο Ιακώβ.

«Φυσικά! Γιατί να μην υπάρξει;»

«Επειδή αρχίζω να βαριέμαι. Μπορεί να είμαι πολυτεχνίτης –γλύπτης, κατασκευαστής αυτομάτων, ωρολογοποιός–, αλλά πανηγυρτζής δεν είμαι. Τους τελευταίους μήνες το μόνο που έκανα ήταν να σπρώχνω πέρα δώθε τον Τούρκο σκακιστή, να κουρντίζω τον ψεύτικο ωρολογιακό μηχανισμό και να κουβαλάω με περιπούδαστο ύφος ένα κουτί που περιέχει μόνο εργαλεία. Επισκευάζοντας τη μηχανή ένιωσα πόσο πολύ μου λείπει η δουλειά μου».

«Θέλεις μεγαλύτερο μισθό;»

«Ποιος δε θα 'θελε μεγαλύτερο μισθό; Αλλά προπάντων θέλω νέα καθήκοντα. Αφήστε με να φτιάξω ένα νέο ανθρωποειδές. Ας αντικαταστήσουμε τον Τούρκο με μια άλλη φιγούρα. Ή αφήστε με να δημιουργήσω το σώμα που θα στεγάσει την ομιλούσα μηχανή σας».

«Όχι. Η ομιλούσα μηχανή δε χρειάζεται μια ανόητη κούκλα. Δε θα λάμπει με τη μορφή αλλά με τις ικανότητές της».

«Αν δεν έχετε κάποια δουλειά για μένα... τότε θ' αναγκαστώ να βρω δουλειά αλλού. Μόνο και μόνο για να ξεφύγω από τη ζοφερή ατμόσφαιρα που επικρατεί αυτή τη στιγμή στο σπίτι».

«Πού θέλεις να πας;»

Ο Ιακώβ σήκωσε τους ώμους. «Στο Όφεν... πίσω στην Πράγα... στην Κρακοβία ή στο Μόναχο».

«Ξέχασες τη Βιέννη».

«Καλά λοιπόν: ή στη Βιέννη».

Ένα γκρίζο περιστερί προσγειώθηκε στο περβάζι ενός από τα παράθυρα, άρχισε να γουργουρίζει, γύρισε το κεφάλι και κοίταξε από το τζάμι. Σταμάτησε το γουργουρητό. Παρακολουθούσε τους δυο άντρες κουνώντας συγχρόνως απότομα το κεφάλι. Ξαφνικά πέταξε σαν να το τρόμαξε κάτι.

«Οι ωρολογοποιοί στη Βιέννη», είπε ο Κέμπελεν, «και ιδίως ο Φρειδερίκος Κνάους, αν προσβλέπεις σε αυτόν, δε θα σε προσλάβουν επειδή είσαι επιδέξιος στα χέρια, αλλά επειδή δούλεψες μαζί μου. Θα θελήσουν να εκμαιεύσουν με κάθε τρόπο τον τρόπο λειτουργίας του Τούρκου».

«Δε θα πω λέξη, είμαι πιστός».

«Θα σου προσφέρουν πολλά λεφτά».

«Δεν εξαγοράζομαι».

«Μην κοροϊδεύεις ούτε εμένα ούτε τον εαυτό σου. Όλοι είναι εξαγοράσιμοι. Το ποσό διαφέρει μόνο».

«Θα σας είμαι πιστός. Ο Τιμπόρ είναι φίλος μου. Δε θα τον παραδώσω προς σφαγή. Θα πάρω το μυστικό στον τάφο μου. Αλλά δεν μπορώ να σας δώσω μεγαλύτερο όρκο απ' αυτόν».

Ο Κέμπελεν αναστέναξε. Ακούμπησε το χέρι στο γραφείο με την ανοιχτή παλάμη προς τα πάνω. «Ιακώβ, σε χρειάζομαι».

«Όχι όμως ως αχθοφόρο. Δε βρίσκω καμιά ευχαρίστηση σ' αυτό».

«Αυτή... η ευχαρίστηση που λες χάθηκε τη μέρα που παραμέλησες το καθήκον σου επιτρέποντας στη βαρόνη Γεσενάκ να πάει στο αυτόματο μετά την παράσταση».

Ο Ιακώβ κοίταξε το ταβάνι. «Θα μου το χτυπάτε για πάντα αυτό;»

«Αφού θα με κατηγορούν για πάντα. Ευθύνεσαι κι εσύ για το θάνατό της. Θα μας βοηθήσεις λοιπόν να φάμε τη σουπίτσα που μαγειρεύεις».

«Ευχαρίστως, ευχαρίστως! Όχι όμως περιφέροντας στην επαρχία αυτό το ψευτοαυτόματο!» φώναξε ο Ιακώβ ορθώνοντας το κορμί του στην πολυθρόνα.

Ο Κέμπελεν έβαλε το δείκτη στα χείλη κι έπειτα έδειξε την πόρτα για να του υποδείξει να χαμηλώσει τον τόνο της φωνής του.

«Καλύτερα να σταματήσουμε και να απολαύσουμε τη δόξα», συνέχισε ο Ιακώβ πιο σιγανά. «Η αποκάλυψη του Τιμπόρ είναι απλώς θέμα χρόνου. Κάποιος κρύβεται και μας παρακολουθεί στην αποσυναρμολόγηση. Κάποιος δωροδοκεί το προσωπικό σας. Ο τρελός Ούγγρος πυροβολεί πάλι και καρφώνει μια σφαίρα στο κεφάλι του Τιμπόρ. Κάποιος φωνάζει “Φωτιά!” και όλοι, μαζί και ο Τιμπόρ, τρέχουν να βγουν από την αίθουσα... Υπάρχουν τόσα ενδεχόμενα, τόσες απρόβλεπτες καταστάσεις. Αυτή η απάτη δεν μπορεί να έχει επιτυχία για πολύ καιρό ακόμα».

«Εγώ έχω άλλη γνώμη».

Ο Ιακώβ κοίταξε τον πύργο του δημαρχείου. Η καμπάνα σήμανε πέντε· περίμενε να τελειώσει. «Τότε, όσο κι αν λυπάμαι, θα φύγω από το Πρέσμπουργκ», είπε.

«Με εκβιάζεις;»

Ο Ιακώβ έγνεψε αρνητικά. Ύστερα σηκώθηκε. «Η μηχανή έχει αποκατασταθεί πλήρως. Η έναρξη των παραστάσεων του Ιταλικού Θεάτρου αργεί ακόμα, αν σκοπεύετε να βρείτε αντικαταστάτη μου και αν βέβαια χρειάζεστε κάποιον. Μάλιστα μπορώ, αν θέλετε, να τον εκπαιδεύσω εγώ. Θα επιθυμούσα να μου πληρώσετε το υπόλοιπο του μισθού μου μέχρι το τέλος της βδομάδας.

Ήταν χαρά μου που σας υπηρέτησα τη χρονιά που πέρασε, κύριε φον Κέμπελεν. Κι ευχαριστώ για τη λεμονάδα».

Ο Κέμπελεν σηκώθηκε με σουφρωμένο μέτωπο. «Και θα παρατήσεις έτσι τον Τιμπόρ; Τον τραυματισμένο Τιμπόρ, που δεν έχει κανέναν εκτός από σένα; Που βασιζόταν πάντα στη φιλία και στη φροντίδα σου;»

«Λυπάμαι, αλλά αν αυτό είναι το τελευταίο μέσο που επιστρατεύετε για να με κρατήσετε, απλώς ενισχύετε την απόφασή μου ότι η αποχώρηση είναι η μόνη σωστή επιλογή», απάντησε ο Ιακώβ. Έκανε μια ελαφριά υπόκλιση και βγήκε από το γραφείο.

Ο Ιακώβ απομακρύνθηκε με γοργό βήμα από το βασιλικό συμβούλιο και προχώρησε προς την Πύλη του Μιχαήλ, που ήταν η λάθος κατεύθυνση. Ήθελε να εξαφανιστεί όσο πιο γρήγορα γινόταν από το οπτικό πεδίο του μεγάρου για την περίπτωση που ο Κέμπελεν θα έβγαινε στο παράθυρο να δει πού πάει. Έστριψε στη Σνέβαις-γκάσε. Εκεί επιβράδυνε το βήμα του περπατώντας ανάμεσα στους πολίτες που επέστρεφαν από τη δουλειά τους ή πήγαιναν στα καπηλειά. Ο Ιακώβ στάθηκε μπροστά στο καπνοπωλείο του Χαμπερμάγερ και κοίταξε την προθήκη όχι επειδή τον ενδιέφεραν οι πολυάριθμες πίπες, αλλά επειδή έπρεπε να σκεφτεί τι είχε κάνει και τι έπρεπε να κάνει. Θα προτιμούσε να μην ήταν μόνος εκείνη τη στιγμή, αλλά ήταν πολύ νωρίς για ταβέρνα.

Επέστρεψε, λοιπόν, στην Ντόναου-γκάσε ελπίζοντας να συναντήσει την Ελίζα. Κάποιος έπρεπε να τον ανταμείψει για την ηρωική παραίτησή του, κι αν πράγματι επρόκειτο να μείνει μόνο μερικές μέρες ακόμα στο Πρέσμπουργκ, τότε ήταν ώρα να μοιραστεί άλλη μια φορά το κρεβάτι του με την Ελίζα. Η πρώτη φορά ήταν υπέροχη. Ήταν πολύ πιο συγκρατημένη από την Κονστάνς, αλλά ίσως αυτό ακριβώς ήταν το υπέροχο. Αυτό και το ότι μάλλον ήταν ο πρώτος άντρας της ζωής της.

Η Ελίζα δεν ήταν στο σπίτι των Κέμπελεν, που ορθωνόταν γκριζο και άδειο στο επερχόμενο σούρουπο. Με τις σιδεριές, τα χτισμένα παράθυρα και τα σφαλισμένα σκούρα έμοιαζε με εγκαταλειμμένο φρούριο. Εκεί μέσα τώρα ήταν μόνο ο Τιμπόρ και ο Τούρκος, και οι δυο εξίσου σιωπηλοί. Ο Ιακώβ όμως δεν ήθελε να εγκαταλείψει την ιδέα να συναντήσει την Ελίζα –καθ' όδόν φανταζόταν πώς θα ήταν να τη γδύσει και να της κάνει έρωτα–, γι' αυτό κατεύθυνε το βήμα του προς τη Σπιτάλερ-γκάσε όπου έμενε εκείνη.

Τα οχτώ δωμάτια του σπιτιού στη Σπιτάλερ-γκάσε νοικιάζονταν αποκλειστικά σε υπηρέτριες κατώτερων ευγενών και μεγαλοαστών. Ο Ιακώβ είχε ξανάρθει εδώ και το είχε απολαύσει, επειδή οι περισσότερες από αυτές τις υπηρέτριες ήταν ακόμα νεότερες από την Ελίζα. Τις είχε χαιρετήσει εγκάρδια και τις είχε ακούσει να χαχανίζουν πίσω από την πλάτη του. Το σπίτι διεύθυνε η χήρα Σβενγκ, μια αληθινή δράκαινα που απαιτούσε τάξη και ηθική και απαγόρευε αυστηρά την επίσκεψη οποιουδήποτε άντρα. Για τον Ιακώβ αποτελούσε πρόκληση να περάσει κάτω από τη μύτη της. Τότε, όπως και τώρα, τα κατάφερε εύκολα. Χτύπησε την πόρτα της Ελίζας στον πρώτο όροφο κι εκείνη άνοιξε. Έδειξε ακόμα μεγαλύτερη έκπληξη από τον Κέμπελεν, σχεδόν σάσισε. Ο Ιακώβ χαμογέλασε.

«Τι κάνεις εδώ;» σφύριξε. «Εξαφανίσου πριν σε μυριστεί η γριά».

«Μπορώ να μπω;»

«Αποκλείεται!»

«Τότε θα θρονιαίσω τον αξιότιμο πεινό μου σ' αυτά τα σκαλιά», είπε ο Ιακώβ, «θα περιμένω μέχρι να μου ανοίξεις κι ελπίζω ν' αλλάξεις γνώμη πριν περάσει η κακιά χήρα». Άρχισε να τραγουδά τόσο δυνατά ώστε αντήχησε σε όλο το κλιμακοστάσιο.

Την καλύτερη μπίρα όλου του χωριού στο καπηλειό της Πύλης θα σερβιριστείτε,

Κι ενώ ηδονικά βρέχετε το λαρύγγι σας, γλυκά στ' αφτί θα σας μιλά η Μαργκρίτε.

Στην πόρτα είναι μια φλαμουριά, κει κάτω με της μπίρας τον αφρό θα δροσιστείτε...

Η Ελίζα αναστέναξε κι άνοιξε την πόρτα. Ο Ιακώβ πετάχτηκε πάνω, μπήκε στο δωμάτιο και πριν η Ελίζα κλείσει την πόρτα και γυρίσει το κλειδί, εκείνος είχε βγάλει ήδη το πανωφόρι του.

«Τι σημαίνει αυτό;» ρώτησε η Ελίζα. «Τι θέλεις εδώ;»

«Εσένα», είπε, «εσένα και μόνο εσένα, Ελίζα».

«Έχεις τρελαθεί;»

«Ναι, μόλις σε βλέπω τρελαίνομαι».

Ο Ιακώβ άπλωσε το χέρι στο σβέρκο της και χάιδεψε το απαλό χνουδι. Η Ελίζα τραβήχτηκε. «Σε παρακαλώ, άσε με», είπε κάπως ηπιότερα.

«Γιατί; Δε σου αρέσει;»

«Έχω δουλειά».

«Δε έχεις. Ούτε κι εγώ. Ας κάνουμε απόψε κάτι ωραίο».

«Με φοβίζεις».

Ο Ιακώβ την πλησίασε και τη φίλησε. Μέσα από το ύφασμα του φορέματός της ένιωσε τον ερεθισμό του. Δεν ανταπέδωσε το φιλή κι έτσι ο Ιακώβ ξεκόλλησε.

«Φίλα με», της είπε.

«Όχι. Σε παρακαλώ, Ιακώβ, φύγε τώρα».

Ο Ιακώβ ξάπλωσε στο κρεβάτι. «Είπες ότι θα με φιλήσεις αν σου αποκαλύψω το μυστικό της σκακιστικής μηχανής. Λοιπόν, θα σου το αποκαλύψω. Έτσι θα υποχρεωθείς να με φιλήσεις. Αυτή ήταν η συμφωνία μας».

«Μου αράδιασες δυο φορές παραμύθια και τώρα πια δε μ' ενδιαφέρει».

«Αυτή τη φορά θα σου πω την αλήθεια. Κοίταξέ με».

Δεν τον κοίταξε. «Μου είναι αδιάφορο, Ιακώβ».

«Κοίταξέ με!» Εκείνη δε γύρισε. «Μέσα στο σκακιστικό έπιπλο... είναι ένας νάνος! Ένας λιλιπούτειος αλλά πολύ έξυπνος νάνος κατευθύνει τη μηχανή από μέσα. Αυτή είναι η αλήθεια, μάρτυς μου ο Θεός. Ο Θεός μου κι ο Θεός σου. Αν θέλεις, μπορώ να σου δείξω αυτό το νάνο».

Η Ελίζα δε μίλησε.

«Δώσε μου ένα φιλί», είπε ο Ιακώβ. Συνέχιζε να χαμογελά, αλλά το χαμόγελο στη φωνή του είχε εξαφανιστεί.

«Αν σε φιλήσω, θα φύγεις;»

«Ναι».

Τον πλησίασε. Ο Ιακώβ τέντωσε το λαιμό προς το μέρος της. Τον φίλησε, αυτή τη φορά όπως ήθελε εκείνος. Τότε ο Ιακώβ την έπιασε σφιχτά από το μπράτσο.

«Θέλεις να κάνεις δικό σου τον Κέμπελεν;» ρώτησε.

Τα μάτια της Ελίζας στένεψαν σαν να μην καταλάβαινε την ερώτηση. «Υποσχέθηκες να φύγεις».

«Μόνο μία ερώτηση ακόμα: Θέλεις τον Κέμπελεν;»

«Όχι».

«Δεν είμαι βλάκας, Ελίζα. Καταλαβαίνω καλά τους ανθρώπους. Εκείνον. Εσένα. Προσφάτως έβαλες στόχο να τον κάνεις να σε ερωτευτεί. Και φυσικά εγώ σου είμαι εμπόδιο».

«Άσε το μπράτσο μου».

«Δε θα είναι δα τόσο πρωτότυπο. Πόσοι και πόσοι ευγενείς κύριοι δεν έχουν σχέση με τις ωραίες υπηρέτριές τους επειδή οι γυναίκες που κάποτε παντρεύτηκαν έγιναν άχαρες σαν σκουπόξυλα».

«Λες ανοησίες».

«Γιατί έστειλε την Άννα Μαρία εξορία στην Γκόμπα και δεν την επισκέφτηκε μήνες τώρα; Γιατί σε βρήκα στην κουζίνα τη μέρα της αναχώρησής της να χύνεις ψεύτικα δάκρυα;»

Ο Ιακώβ την τράβηξε άγρια από το μπράτσο κοντά του στο κρεβάτι και πριν εκείνη προλάβει να τον εμποδίσει, έβαλε το χέρι του στην κοιλιά της. Στην κοιλιά που φούσκωνε κάτω από το φαρδύ φόρεμα. Ένωσε τη ζεστή πίεση των δαχτύλων του πάνω της και τις κλειδώσεις του αγέννητου παιδιού να υποχωρούν από κάτω. «Από ποιον περιμένεις τότε παιδί αν όχι από εκείνον;»

Η Ελίζα χλόμιασε. Δεν αντιστεκόταν πια.

«Τι προσδοκάς;» ρώτησε ο Ιακώβ. «Πιστεύεις στ' αλήθεια ότι θα εγκαταλείψει τη γυναίκα του και θα γίνεις η νέα κυρία φον Κέμπelen; Ή μήπως θέλεις στο υπόλοιπο της ζωής σου να είσαι μια ερωμένη που θα εξαρτάται από το έλεός του, μια παλλακίδα σταθερής απασχόλησης, η μητέρα των νόθων παιδιών του, ελπίζοντας ότι θα σε βρίσκει ποθητή μερικά χρόνια ακόμα για να σου πληρώνει το νοίκι; Παρεμπιπτόντως –δε θέλω να σε φοβίσω κι ούτε έχει κάποια σχέση μ' αυτό– η τελευταία ερωμένη του είναι τώρα βορά των σκουληκιών στο κοιμητήριο του Αγίου Ιωάννη». Ο Ιακώβ σηκώθηκε. Εκείνη δεν έβγαλε άχνα. «Αλλά πιθανώς να μην τα σκέφτηκες καθόλου όλα αυτά. Το μόνο που σκέφτηκες ήταν καλύτερα με έναν ιππότη, υπάλληλο του βασιλικού συμβουλίου, παρά με έναν ξυλογλύπη με περιτομή και χωρίς γενεαλογικό δέντρο. Είσαι πολύ όμορφη, Ελίζα, αλλά και πολύ κουτή».

«Έξω!» είπε η Ελίζα.

Ο Ιακώβ πήρε το πανωφόρι του από την κρεμάστρα. «Διάβλεψε, δε θα έμενα ακόμα κι αν με παρακαλούσες».

Ο Ιακώβ περπατούσε με το κεφάλι σκυφτό για να μη βρέχεται, μέχρις ότου συνειδητοποίησε ότι δεν έβρεχε, κι ας φαινόταν

όλη μέρα πως θα βρέξει. Μέσα σε λίγες ώρες είχε ξεκαθαρίσει με τον Τιμπόρ, τον Κέμπλεν και την Ελίζα· ένιωθε ανακουφισμένος και συνάμα άθλια. Αρκούσε να πάρει τη Σπιτάλερ-γκάσε, που θα τον οδηγούσε κατευθείαν στην Πλατεία του Ψαριού· έπρεπε να τα πιει επειγόντως στο «Χρυσό Ρόδο» μέχρι να τον πετάξει έξω η Κονστάνς. Κι αν εκείνη είχε όρεξη και το μεθύσι του του το επέτρεπε, θα την έπαιρνε στο δωμάτιό του και θα της έκανε αυτό που προτιμούσε να κάνει με την Ελίζα.

Έπιασε πάλι το τραγούδι.

*Μια νύχτα πρόσφατα δεν είχα αναπαμό, είχα καημό και πόνο,
τραβώ λοιπόν στη φλαμουριά, μη θέλοντας να λιάνω.*

Θαυμάσιο το φεγγάρι ανέτελλε στον ουρανό.

Σήκω πάνω, Μαργκρίτε!

Και η Μαργκρίτ σηκώθηκε να 'ρθει, της Πύλης η Μαργκρίτε!

Την επόμενη μέρα, Πέμπτη ήταν, ο Ιακώβ δεν εμφανίστηκε, όπως είχαν συμφωνήσει, στη δοκιμή της σκακιστικής μηχανής. Ο Κέμπλεν έδωσε άδεια στον Τιμπόρ και είπε ότι θα έκαναν τη δοκιμή αργότερα. Ο Ιακώβ θα είχε παραπιεί μάλλον το προηγούμενο βράδυ. Ο Κέμπλεν έδειχνε επίσης εξαντλημένος. Είχε επιστρέψει αργά τη νύχτα από μια συνεδρίαση της στοάς του.

Ούτε την Παρασκευή εμφανίστηκε ο Ιακώβ στο εργαστήριο. Το μεσημέρι ο Τιμπόρ χτύπησε την πόρτα του γραφείου του Κέμπλεν για να το συζητήσουν. Ο Κέμπλεν φορούσε μπότες ιππασίας. Ήταν ακόμα πιο χλομός από την προηγούμενη μέρα. Πάνω στο γραφείο υπήρχε ένα πιστόλι στη θήκη του, μολύβι και μπαρούτι. Ο Τιμπόρ παρακάλεσε τον Κέμπλεν να στείλει κάποιον στο σπίτι του Ιακώβ στη Γιούντεν-γκάσε ή να πάει μέχρι ε-

κεί ο ίδιος για να δει αν ο Ιακώβ ήταν άρρωστος ή χρειαζόταν βοήθεια. Ο Κέμπελεν αναστέναξε και παρακάλεσε τον Τιμπόρ να καθίσει.

«Φοβάμαι ότι δεν είναι πια εκεί».

«Τι θέλετε να πείτε;»

«Ξέρεις ότι τελευταία σκεφτόταν να φύγει από την πόλη;»

«Όχι όμως έτσι ξαφνικά».

«Ο Ιακώβ είναι απρόβλεπτος. Αυτό που με παραξενεύει είναι ότι επρόκειτο να πάρει το μισθό του. Από την άλλη όμως, λένε ότι οι Εβραίοι ταξιδεύουν με τα λιγότερα δυνατά χρήματα».

«Δεν πιστεύω πως έχει φύγει».

«Τιμπόρ, κι εγώ λυπάμαι. Αλλά πρέπει να συνηθίσουμε στην ιδέα. Η καρδιά του ποθούσε νέα καθήκοντα. Αν δεν έρθει την επόμενη βδομάδα, θα κοιτάξω να βρω αντικαταστάτη».

Ο Τιμπόρ δεν απάντησε. Κοίταξε δύσθυμα ένα χάρτη με τα περίχωρα του Πρέσμπουργκ και ευχήθηκε κάποια καρφίτσα στο χαρτί να του έδειχνε πού βρισκόταν τώρα ο Ιακώβ.

«Θα πάω για ιππασία», είπε ο Κέμπελεν.

«Πού θα πάτε;»

«Πουθενά συγκεκριμένα. Χρειάζομαι απλώς λίγο καθαρό αέρα, να έχω γύρω μου δέντρα και χωράφια». Και σαν εξήγηση πρόσθεσε: «Φθινοπωριάζει».

Ο Κέμπελεν σηκώθηκε και ζώστηκε το πιστόλι. Βλέποντας τον Τιμπόρ να κοιτάζει με απορία το όπλο, χαμογέλασε. «Αν συναντήσω το βαρόνο Αντράσι, θα εκδικηθώ για την επίθεση».

Από το δωμάτιό του ο Τιμπόρ παρατηρούσε τον Κέμπελεν να σελώνει το άλογό του. Ύστερα πήγε στα παράθυρα του εργαστηρίου και τον είδε να καλπάζει από το δρομάκι κιάλας για να βγει βιαστικά από την πόλη. Ο Τιμπόρ περίμενε ένα τέταρτο, έπειτα έβγαλε τα κλειδιά του και κατέβηκε στο ισόγειο. Βρήκε την

Ελίζα στο πλυσταριό. Η καρδιά του σφίχτηκε από πόνο όταν την αντίκρισε και τα δάχτυλά του, που κρατούσαν την αρμαθιά των κλειδιών, ιδρώσαν.

«Τιμπόρ». Η Ελίζα χαμογέλασε ανακουφισμένη κι άφησε το σεντόνι που κρατούσε να πέσει στο πανέρι με τα ρούχα. Κοντοστάθηκε μια στιγμή κι έπειτα γονάτισε και τον αγκάλιασε. Εκείνος έκλεισε τα μάτια, ρούφηξε βαθιά μέσα του το άρωμά της ελπίζοντας ότι δε θα τον άκουγε να βαριανασαίνει από τη μύτη. Θέλησε ν' ανταποδώσει το αγκάλιασμα, αλλά τα χέρια του κρέμονταν σαν παράλυτα.

«Με συγχωρείς», είπε όταν ξεκόλλησε από πάνω του, «δεν ξέρω πώς μου 'ρθε».

Ο Τιμπόρ έγνεψε καταφατικά. Η Ελίζα σηκώθηκε κι ο Τιμπόρ σήκωσε το βλέμμα για να τη βλέπει.

«Ανησυχώ για τον Ιακώβ», είπε ο Τιμπόρ. «Έχεις μάθει νέα του;»

Η Ελίζα έγνεψε αρνητικά. «Τελευταία φορά τον είδα την Τετάρτη καθώς έβγαινε από το εργαστήριο. Ίσως να έφυγε από το Πρέσμπουργκ».

«Θα πάω να τον ψάξω».

«Καλά», είπε εκείνη. «Πώς είναι το τραύμα σου;»

«Θα γειάνει. Έκανες πολύ καλή δουλειά. Είπα στο γιατρό ότι έραψα την πληγή μόνος μου και ενθουσιάστηκε».

«Τιμπόρ... δεν ήταν γιατρός».

«Πώς;»

«Ήταν ο φαρμακοποιός του “Κόκκινου Κάβουρα”, ο Γκότφριντ Ροτενστάιν. Ο ίδιος που... μετά το θάνατο της βαρόνης παρουσιάστηκε ως μοναχός. Μόνο το ράσο ήταν αληθινό».

«Πού το ξέρεις;»

«Τον είδα. Ο Κέμπλεν σου είπε ψέματα».

«Ναι», είπε σιγά ο Τιμπόρ. «Ποιος ξέρει πόσο συχνά μου λέει ψέματα. Ίσως συχνότερα απ' ό,τι εγώ σ' εκείνον».

Έμειναν σιωπηλοί μέχρις ότου ο Τιμπόρ κουνήθηκε από τη θέση του. «Πρέπει να φύγω».

«Να προσέχεις».

Ο Τιμπόρ έβγαλε από το ντουλάπι του τα «ξυλοπόδαρα» και το πανωφόρι για να ψηλώσει και να μη γίνεται στόχος.

Ο Τιμπόρ χτύπησε την πόρτα, αλλά κανείς δεν απάντησε. Με το κλειδί που υπήρχε πάντα κάτω από το κεραμίδι κατάφερε να μπει στο διαμέρισμα του Ιακώβ. Έλπιζε να τον βρει να κοιμάται ή να βρει ένα δωμάτιο που εκτός από τα έπιπλα δε θα είχε τίποτα άλλο. Αλλά και οι δυο προσδοκίες του διαψεύστηκαν. Το κρεβάτι ήταν άδειο και άστρωτο και στο τραπέζι, στις καρέκλες και στο πάτωμα επικρατούσε η γνωστή ακαταστασία: σκίτσα, μισοτελειωμένα γλυπτά, εργαλεία και αποφάγια – ψωμί, αλλαντικά, μήλα κι ένα μπουκάλι κρασί. Ο Ιακώβ δεν ήταν εκεί, αλλά ούτε και είχε φύγει. Ο Τιμπόρ βγήκε από το διαμέρισμα κι άφησε το κλειδί στη θέση του. Καθώς κατέβαινε, τα ξυλοπόδαρα του πόνεσαν πάλι τα πέλματα.

Ούτε ο ηλικιωμένος Εβραίος παλαιοπώλης μπόρεσε να βοηθήσει τον Τιμπόρ. Είχε δει τον Ιακώβ τελευταία φορά πριν από μέρες, υποσχέθηκε όμως να έχει τα μάτια του ανοιχτά. Ο Τιμπόρ αρνήθηκε ευγενικά την προσφορά του Κρακάουερ να μπει στο μαγαζί του για να πιουν ένα σναπς ή να παίξουν μια παρτίδα σκάκι ή και τα δυο μαζί.

Ο Τιμπόρ θυμήθηκε ότι ο Ιακώβ σκόπευε να πάει στο «Χρυσό Ρόδο», κατευθύνθηκε λοιπόν προς την Πλατεία των Ψαριού. Το καπηλειό ήταν κλειστό, αλλά ο φαλακρός κάπελας τον άφη-

σε να περάσει. Οι δυο σερβιτόρες καθάριζαν τα τραπέζια. Η κοκκινομάλλα Κονστάνς αναγνώρισε τον Τιμπόρ. Ζήτησε από τον κάπελα να της επιτρέψει ένα μικρό διάλειμμα και κάθισε με τον Τιμπόρ στο γωνιακό τραπέζι όπου είχαν καθίσει την τελευταία φορά με τον Ιακώβ.

Ο Ιακώβ είχε πράγματι περάσει από το «Χρυσό Ρόδο». Έπινε επί ώρες και αρκετά μετά τα μεσάνυχτα είχε φύγει από το καπηλειό «μόνος, μ' ένα τουρμπάνι και σκνίπα».

«Μ' ένα τουρμπάνι;» ρώτησε ο Τιμπόρ.

Η Κονστάνς χαμογέλασε. «Είναι ένας παλιάτσος αυτός... Α, θα έπρεπε να τον βλέπατε!»

Ο Ιακώβ είχε μπει κακοδιάθετος στο «Χρυσό Ρόδο» κι είχε πει μόνος τα δυο πρώτα ποτήρια στο μπαρ, αν και το καπηλειό ήταν γεμάτο ψαράδες, στρατιώτες και εργάτες, μερικούς από τους οποίους γνώριζε. Ο παραγιός ενός καπελά τον είδε και τον κάλεσε στο τραπέζι του όπου κάθονταν αρκετοί παραγιοί και μαθητευόμενοι από τη νότια πόλη. Ζήτησαν από τον Ιακώβ να τους πει για το «θαυματοουργό Τούρκο» κι εκείνος δέχτηκε με τον όρο ότι θα πλήρωναν ό,τι θα έπινε. Ύστερα άρχισε να τους μιλάει για τη φήμη του Τούρκου, για τις παρτίδες με το δήμαρχο Βίντις και την αυτοκράτειρα, και με κάθε φράση και κάθε γουλιά κρασί η διάθεσή του βελτιωνόταν. Ένας τραυλός μαθητευόμενος φούρναρης, του οποίου το αφεντικό είχε παρευρεθεί σε κάποια παράσταση στο σπίτι των Κέμπελεν, είπε ότι ιδίως τα γυάλινα μάτια του Τούρκου δε διέφεραν καθόλου από αληθινά. Ο Ιακώβ τον διέψευσε: διαβεβαίωσε ότι τα μάτια δεν ήταν γυάλινα αλλά αληθινά, καθώς με μάτια από γυαλί δε θα μπορούσε να δει ούτε η πιο έξυπνη μηχανή. Οι οργισμένοι κάτοικοι ενός μικρού χωριού κοντά στο Σανκτ Πέτερ των Μικρών Καρπαθίων είχαν πιάσει κι είχαν κρεμάσει στη βελανιδιά μιας διασταύρωσης δυο μέλη μιας

συμμορίας ληστών και βιαστών και ο Κέμπελεν κι ο ίδιος είχαν βγάλει τα μάτια των κρεμασμένων από τις κόχες τους προτού φαγωθούν από πεινασμένα κοράκια. Στη συνέχεια τα ζαχάρωσαν, ώστε να μη χάσουν το σχήμα και το χρώμα τους, και τα έμπηξαν στο κρανίο του Τούρκου. Αυτή η περιγραφή φόβισε και αηδίασε τους μισούς ακροατές, ενώ τους υπόλοιπους τους διασκεδάσε· έτσι ο Ιακώβ συνέχισε και περιέγραψε πώς ο ίδιος και ο Κέμπελεν με φανάρια και φτυάρια γυρνούσαν νυχτιάτικα στα νεκροταφεία για να βρουν το κατάλληλο αριστερό χέρι για τον Τούρκο. Αλλά δε βρήκαν – πήραν μόνο μερικά κόκαλα από τα οποία έφτιαξαν τα σκακιστικά πιόνια. Τα κόκκινα τα έβαψαν με το ίδιο τους το αίμα. Τελικά ο Κέμπελεν αγόρασε το χέρι που έλειπε από κάποιο δήμειο που μια μέρα πριν το είχε κόψει από κάποιον που είχε συλληφθεί να ξανακλέβει. Με τη δύναμη του ζωικού μαγνητισμού ξαναζωντάνεψαν τα μάτια και το χέρι. Όμως όλα τ' άλλα κομμάτια του Τούρκου, όπως διαβεβαίωσε τελειώνοντας ο Ιακώβ, ήταν από συνηθισμένο ξύλο.

Όταν η συζήτηση έφτασε στο μυστηριώδη θάνατο της βαρόνης Γεσενάκ, ο Ιακώβ πρότεινε να αναπαραστήσει το συμβάν. Βρήκε ένα πανωφόρι για καφτάνι, τύλιξε ένα πιατόπανο στο κεφάλι για τουρμπάνι και μ' ένα κομμάτι κάρβουνο από το τζάκι ζωγράφησε ένα τσιγκελωτό μουστάκι γύρω από το στόμα του. Έβγαλε τα γυαλιά του. Οι παραγοί πήραν τα ποτήρια από το τραπέζι κι άνοιξαν ένα σκάκι, έφεραν στον Ιακώβ ένα μαξιλάρι και του έχωσαν μια πίπα στο χέρι· έτσι, μπόρεσε να υποδυθεί τον Τούρκο. Στο μεταξύ, όλο το καπηλειό είχε στρέψει την προσοχή του σ' αυτόν. Ακόμα και η Κονστάνς, η συνάδελφός της και ο κάπελας είχαν σταματήσει να δουλεύουν για να διασκεδάσουν με τον Ιακώβ. Ο Ιακώβ έκανε μερικές κινήσεις παρωδώντας τα καμώματα του ανθρωποειδούς: την άκαμπτη στάση, τις απότομες, μη-

χανικές κινήσεις, το γύρισμα των ματιών. Με έντονη ανατολίτικη προφορά και πρωτόγονη γραμματική έβριζε τους θαμώνες και τους απειλούσε να φάει τα παιδιά τους και ν' αρπάξει τις γυναίκες τους για να τις κάνει ευτυχισμένες στο σεράι, απ' όπου οι διαπεραστικές κραυγές της ηδονής τους θα ακούγονταν μέχρι την Αυστρία. Το καπηλειό τραντάχτηκε από τα γέλια.

Ύστερα ο ψευτοτούρκος παράγγειλε σναπς από χουρμάδες και σύκα για να γεμίσει το αυτόματο στομάχι του και ο κάπελας τον κέρασε ένα τοκάι. Ο Ιακώβ δοκίμασε μια γουλιά και την έφτυσε αμέσως, και μάλιστα στα μούτρα ενός μαθητευόμενου, λέγοντας ότι οι γκιαούρηδες δεν μπορούν να πολεμήσουν επειδή πίνουν τέτοια αρωματισμένα ζαχαρόνερα σαν γυναικούλες. Ακούστηκαν ενστάσεις. Ένας ουσάρως φώναξε ότι πρόσφατα είχαν διώξει τους Τούρκους από την Ουγγαρία και σύντομα θα τους έδιναν μια κλοτσιά στον πσινό και θα τους έδιωχναν απ' όλη την ήπειρο. Το κοινό χειροκρότησε, αλλά ο Ιακώβ πήρε ένα πiónι από τη σκακιέρα και το πέταξε στη χωρίστρα του στρατιώτη δίνοντας έτσι το έναυσμα για ένα χαρούμενο πραγματικό βομβαρδισμό, μέχρις ότου εξαντλήθηκαν και τα τριάντα δύο πiónια. Ύστερα ζήτησε κάποιο θύμα. Η δεύτερη σερβιτόρα κρύφτηκε έγκαιρα καταφεύγοντας πίσω από την πλάτη του κάπελα κι έτσι το τετνωμένο δάχτυλο του Τούρκου έδειξε την Κονστάνς. Προσπάθησε κι αυτή να ξεφύγει, αλλά αρκετοί παραγιοί την άρπαξαν και την κουβάλησαν, παρά τις φωνές και τις κλοτσιές της, στο θυσιαστήριο του Τούρκου. Ο Ιακώβ άρχισε να την πασπατεύει, να χαϊδεύει το κεφάλι της και να της πιάνει τα στήθη και τους μηρούς, κι όλα αυτά με μηχανικές κινήσεις και με την ίδια απαθή έκφραση, κάνοντας τους θεατές να κλαίνε από τα γέλια. Η Κονστάνς χαχάνιζε και τσίριζε εναλλάξ. Έπειτα ο Ιακώβ τη φίλησε και για μια στιγμή η Κονστάνς χαλάρωσε. Οι φωνές καταλάγια-

σαν, μερικοί είπαν συγκινημένοι «ω!», ένας πελάτης μάλιστα είπε: «Είναι ερωτευμένος». «Βαρόνη νόστιμη γεύση», δήλωσε ο τουρκο-Ιακώβ, «αλλά πρέπει τώρα καταστρέψω». Έπιασε την Κονστάνς από το λαιμό για να την πνίξει κι εκείνη συμμετείχε στο παιχνίδι, έβγαζε δυνατούς ήχους ρόγχου και δε χαχάνιζε πια. Κι όταν ο Ιακώβ φώναξε «Ρεν!» σωριάστηκε στο τραπέζι με τη γλώσσα κρεμασμένη έξω και τα μάτια γυρισμένα ανάποδα. Ο Ιακώβ τής έκλεισε τα βλέφαρα και είπε: «Βαρόνη ματ». Το χειροκρότημα για την παράσταση ήταν εκκωφαντικό και ο Ιακώβ με την Κονστάνς οι ήρωες της βραδιάς. Στη συνέχεια κέρασαν τον Ιακώβ πολύ περισσότερα ποτά απ' όσα θα μπορούσε να πει και ασφαλώς περισσότερα απ' όσα μπορούσε ν' αντέξει.

«Φορούσε ακόμα το τουρμπάνι όταν έφυγε, είχε και το μουστάκι», είπε η Κονστάνς. «Όταν βγήκε από το μαγαζί πολύ αργά τη νύχτα ήταν ένας πολύ μεθυσμένος Τούρκος».

Ο Τιμπόρ ευχαρίστησε την γκαρσόνα για την αναφορά, αν και δεν τον είχε βοηθήσει. Η Κονστάνς υποσχέθηκε να πει στον Ιακώβ ότι τον είχε ζητήσει ο «κύριος Νόιμαν», αν τον έβλεπε τις επόμενες μέρες στο μαγαζί.

Μπροστά στο Στύλο της Πανούκλας ο Τιμπόρ συλλογίστηκε μια στιγμή. Ακόμα κι αν ο Ιακώβ είχε πέσει μεθυσμένος σε κάποια εσοχή των σπιτιών ή σε κάποιους θάμνους, θα είχε προ πολλού συνέλθει από το μεθύσι. Ο Κέμπελεν θα επέστρεφε από τη βόλτα του με το άλογο πριν σκοτεινιάσει και μέχρι τότε ο Τιμπόρ έπρεπε να έχει επιστρέψει στην Ντόναου-γκάσε. Αλλά δεν του αρκούσε ότι ο Κρακάουερ και η Κονστάνς θα τον ειδοποιούσαν αν έβλεπαν τον Ιακώβ, έτσι αποφάσισε να πάει ξανά στη Γιούντεν-γκάσε για να αφήσει ένα σημείωμα στο σπίτι του.

Η ελπίδα του ότι στο μεταξύ ο Ιακώβ θα είχε επιστρέψει αποδείχτηκε μάταιη. Ψάχνοντας ένα λευκό χαρτί για να γράψει το

σημείωμα, βρήκε στα σανίδια του πατώματος ένα σχέδιο με κάρβουνο το οποίο απεικόνιζε μια γυναίκα που του θύμιζε αμέσως την Ελίζα. Ο Τιμπόρ κάθισε μια στιγμή σε μια καρέκλα για να κοιτάξει το πορτρέτο. Ο Ιακώβ δεν ήταν σπουδαίος καλλιτέχνης, το μοντέλο όμως ήταν σπουδαίο. Θα παρακαλούσε τον Ιακώβ να του χαρίσει το σχέδιο. Έπειτα το βλέμμα του έπεσε σε μια μισοτελειωμένη προτομή κοντά στο παράθυρο, φτιαγμένη από ξύλο έλατου. Αναγνώρισε ξανά την Ελίζα. Ο Ιακώβ είχε δουλέψει τόσο νατουραλιστικά ώστε δεν είχε απαλείψει τις μικρές ατέλειές της, τη δεξιά γωνία του στόματός της που ήταν πιο ψηλά από την αριστερή, για παράδειγμα, ή την ουλή στο μέτωπό της. Άραγε η Ελίζα τού είχε ποζάρει; Μήπως εδώ μέσα; Μήπως γυμνή;

Το πρόσωπο φαινόταν ολοκληρωμένο, αντίθετα τα μαλλιά ήταν ακόμα αδούλευτα και χοντροκομμένα. Μια σμίλη ήταν καρφωμένη στο πίσω μέρος του κεφαλιού. Ο Τιμπόρ την τράβηξε. Άφησε μια άσχημη τρύπα σε σχήμα μισοφέγγαρου. Ο Τιμπόρ έλπιζε ότι αυτή η πληγή θα χανόταν όταν ο Ιακώβ θα σκάλιζε τα μαλλιά της.

Η προτομή με το βάθος της είχε το ίδιο ύψος με τον Τιμπόρ. Χάιδεψε το ξύλο, ακολούθησε τις γραμμές του προσώπου της, το στόμα, τη μύτη, τα μάτια και τα φρύδια. Άφησε τ' ακροδάχτυλά του στο στόμα της. Ένωσε το ξύλο να ζεσταίνεται σιγά σιγά κάτω απ' τα δάχτυλά του. Έπιασε το πρόσωπο με τα δυο του χέρια, έκλεισε τα μάτια κι έδωσε στα ξύλινα χείλη ένα φιλή, αρκετά δυνατά ώστε να νιώσει τη θερμότητά τους και αρκετά απαλά ώστε να μη νιώσει τη σκληρότητά τους.

Άξαφνα άνοιξε η πόρτα στο κλιμακοστάσιο. Από την τρομάρα του ο Τιμπόρ έριξε κάτω την προτομή. Άκουσε βήματα στα σανίδια και αμέσως μετά άνοιξε και η πόρτα του διαμερίσματος. Ο Τιμπόρ αναρωτήθηκε αν ο Ιακώβ θα φορούσε ακόμα το τουρ-

μπάνι· συνειδητοποίησε ότι αυτή η σκέψη ήταν παράλογη. Πράγματι, ο Ιακώβ δε φορούσε τουρμπάνι όταν μπήκε στο δωμάτιο, ούτε ήταν ο Ιακώβ. Ήταν ο Κέμπελεν.

Οι δυο άντρες κοιτάχτηκαν. Ο Κέμπελεν βλεφάρισε από τη διπλή έκπληξη: όχι μόνο έβρισκε τον Τιμπόρ εδώ, αλλά με τα ξυλοπάπουτσα ήταν τουλάχιστον ένα κεφάλι ψηλότερος. Ο Κέμπελεν κρατούσε διάφορα αντικείμενα που δεν του είχαν χρειαστεί, αφού ο Τιμπόρ είχε αφήσει την πόρτα ανοιχτή. Τα μαλλιά του Κέμπελεν ήταν ανακατεμένα από τον αέρα και το πρόσωπό του είχε πάρει μια ροδαλή απόχρωση από την ιππασία.

Ο Τιμπόρ έβαλε την προτομή στη θέση της, αλλά με τέτοιο τρόπο ώστε ο Κέμπελεν να μη βλέπει το πρόσωπο της Ελίζας.

«Όστε έτσι», είπε ο Κέμπελεν.

«Ανησυχούσα για τον Ιακώβ», εξήγησε ο Τιμπόρ. «Τον αναζήτησα».

«Μάλιστα». Ο Κέμπελεν μπήκε στο δωμάτιο και τράβηξε πίσω του την πόρτα.

Ο Τιμπόρ κούνησε το κεφάλι.

«Ψήλωσες», είπε ο Κέμπελεν κι έδειξε τα μακρύτερα πόδια του Τιμπόρ.

«Δε θέλω να γίνομαι στόχος στο δρόμο».

«Ναι, αρκετά έξυπνο».

«Θέλω να γράψω ένα σημείωμα στον Ιακώβ και θα φύγω».

«Όχι, φύγε αμέσως», είπε ο Κέμπελεν. «Θα γράψω εγώ το σημείωμα. Εκτός κι αν... θέλεις να του γράψεις κάτι διαφορετικό από μένα».

Ο Τιμπόρ κοίταξε με απλανές βλέμμα τον Κέμπελεν κι ύστερα έγνεψε αρνητικά.

«Πολύ καλά. Περπάτα γρήγορα, μην περάσεις από την πόλη και μπες στο σπίτι από την πίσω πόρτα. Βάζεις σε κίνδυνο τον ε-

αυτό σου, αλλά αν είσαι επιδέξιος, δε θα καταλάβει κανείς τίποτα».

Ο Κέμπελεν πρόσεξε τα επιδέξια βήματα του Τιμπόρ με τα ξυλοπόδαρα. «Εντυπωσιακό. Είναι η πρώτη εκδρομή σου;»

«Ναι», απάντησε ο Τιμπόρ.

«Θα συνεχίσουμε την κουβέντα στο σπίτι».

Ο Τιμπόρ έφυγε. Ο Κέμπελεν περίμενε ένα λεπτό. Έπειτα σφήνωσε την πλάτη της καρέκλας στο πόμολο για να μανταλώσει την πόρτα. Έβγαλε το σακάκι του, το έβαλε στην καρέκλα μαζί με τ' αντικείμενα κι ύστερα άρχισε να ψάχνει το δωμάτιο από άκρη σε άκρη. Εξέτασε κάθε γράμμα, κάθε σκίτσο, κάθε εφημερίδα, όλα τα εργαλεία, ακόμα και τα ρούχα και την επάφωτη λυχνία με το κολλημένο λιωμένο κερί. Ότι είχε ελέγξει το έβαζε πάνω στο κρεβάτι. Έτσι σιγά σιγά το δωμάτιο φαινόταν πιο τακτοποιημένο. Τα ρούχα που βρίσκονταν στην ντουλάπα δεν τα πείραξε, όμως έψαξε όλα τα συρτάρια και την κάτω πλευρά των ξύλινων δαπέδων.

Στην εσωτερική τσέπη του ανοιχτού κίτρινου πανωφοριού που ο Ιακώβ φορούσε πρόσφατα στο Σένμπρουν ο Κέμπελεν βρήκε ένα διπλωμένο χαρτί. Το ξεδίπλωσε και διάβασε τις τέσσερις γραμμένες αράδες: *Jakob Wachberger. Écrit à Vienne. Le 14e Août MDCCLXX.*

Ο Κέμπελεν σούφρωσε το μέτωπο. *Le 14e Août MDCCLXX.* Η 14η Αυγούστου ήταν η μέρα που είχαν παίξει εναντίον της αυτοκρατορίας. Ο Κέμπελεν διάβασε πάλι τις λέξεις. Οι αποστάσεις μεταξύ των γραμμάτων ήταν ίσες και τα γράμματα έμοιαζαν μεταξύ τους. Καθένα από τα έξι *e* έμοιαζε μέχρι την τελευταία λεπτομέρεια στα υπόλοιπα αδερφάκια του.

«Αυτά δεν είναι γράμματα του Ιακώβ», μονολόγησε. «Τόσο μετρημένα... τόσο μηχανικά...» Κοίταξε μακριά κι έπειτα διαπίστωσε ανέκφραστα: «Ο θαυμαστός παντογράφος».

Ξαναδίπλωσε το χαρτί και το έχωσε στην τσέπη του σακακιού του. Το βλέμμα του έπεσε στην προτομή. Τη γύρισε προς το μέρος του και είδε τα νεκρά μάτια από λευκό ξύλο ήμερου έλατου.

Ούτε ένα τέταρτο αργότερα έδενε το άλογό του στη Σπιτάλεργκάσε, στο κτίριο των υπηρετριών της χήρας Σβενγκ όπου βρισκόταν το δωμάτιο της Ελίζας. Η χήρα τον σταμάτησε στη σκάλα και τόνισε ότι γενικά στο σπίτι της απαγορεύονταν οι επισκέψεις και ιδίως από άντρες, αλλά ο Κέμπελεν της εξήγησε ότι ήταν ο εργοδότης της Ελίζας κι ότι έπρεπε να ανεβεί αμέσως στο δωμάτιό της για να της πάει κάτι σημαντικό που του είχε ζητήσει εκείνη. Με καχυποψία η χήρα τον οδήγησε στην πόρτα της Ελίζας και ξεκλειδώσε. Θέλησε να μπει κι εκείνη μέσα, αλλά ο Κέμπελεν την υποχρέωσε να μείνει στο διάδρομο. Διαμαρτυρήθηκε και τότε ο Κέμπελεν την απείλησε σε αυστηρό τόνο ότι αν συνέχιζε να φέρεται κατ' αυτό τον τρόπο θα αναγκαζόταν να μιλήσει για εκείνη στο δήμαρχο· μάλιστα, της έκλεισε την πόρτα κατάνουτρα.

Όπως είχε ελέγξει το δωμάτιο του Ιακώβ, έτσι σκάλισε τα πάντα και στο δωμάτιο της Ελίζας, με μόνη διαφορά ότι άφηγε τα πράγματα στη θέση τους ούτως ώστε να μη γίνει αντιληπτή η επίσκεψή του. Πίσω από τον καθρέφτη βρήκε τελικά αυτό που έψαχνε. Εκεί ήταν χωμένα τρία γράμματα χωρίς φακέλους. Ο γραφικός χαρακτήρας θύμιζε λίγο το θαυμαστό παντογράφο, αλλά ήταν σαφώς ανθρώπινος. Ημερομηνία, παραλήπτης και αποστολέας έλειπαν.

Chérie,

Είχα νέα από το Π., όμως όχι δικά σου για το θρίαμβο της μηχανής. Έχουν περάσει σχεδόν τρεις μήνες. Αν πράγματι πρόκειται περί μηχανής, μη φοβάσαι, έλα και πες το μου. (Αλλά γιατί

να σου απαγορεύει να μπεις στο εργαστήριο του;) Αν δεν καταφέρεις να εκμεταλλευτείς τον αντρικό πόθο, βρες τρόπο να μπεις διά της βίας. Ακόμα κι αν σε τσακώσει, η χειρότερη τιμωρία που μπορεί να σου επιβάλει είναι η απόλυση.

Αν όμως το αποφεύγεις επειδή αρέσκεσαι στο ρόλο της υπηρέτριας δύο αφεντάδων και θέλεις να γεμίσεις την τσέπη σου για αργότερα, σε προειδοποιώ: θα κρατήσω τα φιορίνια μου και το λόγο μου και θα καταστρέψω το μέλλον σου στην Αυλή.

Βλέποντας το χαρτί αντιλήφθηκε ότι είχε αρχίσει να τρέμει, ωστόσο διάβασε και το δεύτερο γράμμα.

Ma chère,

Ευχαριστώ για το μήνυμά σου. Προσαρμόστηκες λοιπόν. Κυνήγα τον τύπο. Στο Σένμπρουν κοίταζε σαν χάνος τις δεσποινίδες. Κι αν είναι όπως ήμουν εγώ στην ηλικία του, θα θελήσει *tout a fait** να σε καταβροχθίσει. Και τότε επιστρέφεις αμέσως κοντά μου κι εγώ παίρνω μια εκδίκηση που ο Κέμπλεν θα τη θυμάται σε όλη του τη ζωή.

Tu me manques, chérie, εσύ και οι *débauches* μας,** όλες οι άλλες μου φαίνονται άνοστες σε σύγκριση μ' εσένα, φιλώ τα τεντωμένα κοτσάνια σου και τρώω λαίμαργα τα γλυκά μήλα του παραδείσου.

Frédérique

ΥΓ.: Καλό θα ήταν να καταστρέψεις αυτό το γράμμα όπως και όσα θα ακολουθήσουν. Έστω και για τις βρόμικες αράδες!

* Αμέσως. Γαλλικά στο πρωτότυπο. (Σ.τ.Μ.)

** Μου λείπεις, αγαπημένη. εσύ και οι ακολασίες μας. Γαλλικά στο πρωτότυπο. (Σ.τ.Μ.)

Ο Κέμπελεν άφησε τα δυο γράμματα στο μικρό τραπέζι και ξεδίπλωσε το τρίτο.

Γ.

Θα άκουσες στο μεταξύ τι έγινε στη Βιένη. Γελώ *tout le jour** μαζί του. Τόσο απολαυστικό ήταν. Αφού μέχρι τώρα δεν είχες επιτυχία, υποθέτω ότι η παραμονή σου στο Π. δεν έχει νόημα. Πιθανώς είχα υπερβολικά μεγάλες προσδοκίες από σένα. Θα πληρώσω το μισθό σου μόνο γι' αυτόν ακόμα το μήνα. Αν καταφέρεις να μάθεις το μυστικό του Τ., τώρα πια θα σου καταβάλω μόνο τη μισή από την αμοιβή που σου είχα τάξει.

*Baisers et cetera***

Ο Κέμπελεν πήρε μαζί του το πρώτο από τα τρία γράμματα, δίπλωσε τ' άλλα δύο και τα έχωσε πάλι πίσω από τον καθρέφτη. Έξω η χήρα χτυπούσε την πόρτα και ρωτούσε τι κάνει.

«Εξαφανιστείτε! Τελειώνω αμέσως», της φώναξε κι εκείνη συμμορφώθηκε.

Θέλησε να κρεμάσει ξανά τον καθρέφτη στο καρφί, αλλά επειδή ακόμα έτρεμε, δεν το κατάφερε μεμιάς. Όλη αυτή την ώρα μπροστά στα μάτια του χόρευε το κατοπιριζόμενο από το γυαλί πρόσωπό του: χλομό, ιδρωμένο, με ανακατεμένα μαλλιά, με το γιακά ανοιγμένο απρεπώς λόγω ζέστης. Όπου κι αν ακουμπούσε τον καθρέφτη, δεν έλεγε να κρεμαστεί στο καρφί. Τον απομάκρυνε εντελώς για να βεβαιωθεί ότι όντως υπήρχε καρφί στον τοίχο. Επιτέλους το πέτυχε και άφησε το πλαίσιο από τα χέρια. Ένα μικρό μενταγιόν που κρεμόταν από μια αλυσίδα στην πάνω γω-

* Όλη τη μέρα. Γαλλικά στο πρωτότυπο. (Σ.τ.Μ.)

** Φιλιά κ.λπ. Γαλλικά στο πρωτότυπο. (Σ.τ.Μ.)

νία του καθρέφτη χτύπησε στο γυαλί. Ο Κέμπελεν το έβλεπε να κλυδωνίζεται διπλό μπροστά στα μάτια του, το πρωτότυπο και το κατοπτρικό είδωλό του, και αναγνώρισε τη γρατσουνισμένη απεικόνιση της Παναγίας. Ήταν το φυλαχτό του Τιμπόρ, που φορούσε πάντα παλιότερα, όχι όμως και τον τελευταίο καιρό. Επειδή δεν ήταν πια στην κατοχή του. Επειδή ήταν εδώ, στο δωμάτιο της Ελίζας.

Βγαίνοντας έξω ο Κέμπελεν εξήγησε στη χήρα ότι θα την κανόνιζε αν ανέφερε στην Ελίζα ότι είχε μπει στο δωμάτιό της. Κι ότι θα την κανόνιζε επίσης αν έλεγε σε οποιονδήποτε πως την απείλησε ότι θα την κανόνιζε. Όταν εκείνη έκανε να λιποθυμήσει, αντί αλάτων τής έχωσε κάτω από τη μύτη ένα δουκάτο και συνήλθε αμέσως.

«Παναγία Θεομήτωρ, εισάκουσε τις προσευχές μας. Προστάτευσε τον Ιακώβ όπου και αν βρίσκεται, συνόδευσέ τον στα ταξίδια του και οδήγησέ τον ασφαλή στον προορισμό του. Βοήθησε και εμάς να υπερνικήσουμε τα προσωρινά εμπόδια, δοξασμένη Θεομήτωρ Παρθένε. Οδήγησέ μας στον Υιό σου, μεσολάβησε υπέρ ημών, δεήσου υπέρ ημών, ώστε να αξιωθούμε ευλογία Χριστού. Αμήν».

«Αμήν», επανέλαβε η Ελίζα.

«Ίσως να γιορτάζει κάπου το εβραϊκό Σάββατο», είπε ο Τιμπόρ αφού πρώτα σηκώθηκε και τίναξε τη σκόνη από τα γόνατά του.

Είχαν συναντηθεί ξανά στο εργαστήριο. Ο Κέμπελεν είχε φύγει το πρωί με το άλογο για το κάστρο όπου θα έπαιρνε μέρος σε μια συνεδρίαση που είχε συγκαλέσει ο δούκας Αλβέρτος και δε θα τελείωνε πριν από το απόγευμα.

«Μπορεί όμως και να έφυγε», είπε η Ελίζα, «Και νομίζω... ότι θα έπρεπε να τον ακολουθήσεις».

«Πού;»

«Δεν έχει σημασία. Αρκεί να φύγεις από το Πρέσμπουργκ».

«Θα ήταν επικίνδυνο».

«Ας είναι. Αν θέλεις, θα σε συνοδεύσω. Θα σε στηρίξω και θα σε κρύψω. Έχω γνωστούς που μπορούν να μας βοηθήσουν. Δεν μπορώ να σου υποσχεθώ ότι θα πετύχει, αλλά δε θα σου το πρότεινα αν δεν το πίστευα».

Ο Τιμπόρ έγερσε το κεφάλι στο πλάι σαν σκυλί. «Γιατί θέλεις να με βοηθήσεις;»

«Επειδή... χρειάζεσαι βοήθεια».

«Αυτός δεν είναι λόγος για σένα. Το κάνεις από συμπόνια ή κρύβεται κάτι άλλο πίσω απ' αυτό; Γιατί τα κάνεις όλα αυτά;»

Ενώ η Ελίζα έψαχνε ακόμα να βρει τα λόγια, άξαφνα τα πορτόφυλλα του εργαστηρίου άνοιξαν τόσο δυνατά, που χτύπησαν στους τοίχους. Στο διάδρομο στεκόταν ο Βόλφγκανγκ φον Κέμπελεν έτσι ακριβώς όπως είχε φύγει από το σπίτι πριν από μία ώρα.

«Ακριβώς, Ελίζα», είπε δυνατά, «γιατί τα κάνεις όλα αυτά; Από χριστιανική αγάπη για τον πλησίον; Ή πρέπει να σε ανταμείψει γι' αυτό;» Μπήκε στο εργαστήριο με μεγάλα βήματα. Ο Τιμπόρ δεν μπορούσε να πάρει τα μάτια του από πάνω του. «Λυπάμαι που πρέπει να χαλάσω το μικρό τετ-α-τετ σας πριν προλάβετε να έρθετε πραγματικά κοντά ο ένας στον άλλο. Κι αυτό, Τιμπόρ, σου το εγγυώμαι, θα ήταν απλώς θέμα χρόνου. Εγώ μπορώ να σου πω γιατί τα κάνει όλα αυτά». Έβγαλε ένα γράμμα από το πανωφόρι του και το έχωσε στη μούρη του Τιμπόρ. «Τα κάνει επειδή στην πραγματικότητα δεν είναι μια αθώα υπηρέτρια από τον Όντενμπουργκ, αλλά μια παμπόνηρη οπιούνα από τη Βιέννη

που μας την έστειλε –ποιος άλλος;– ο Φρειδερίκος Κνάους, ο μηχανικός της Αυλής της αυτού μεγαλειότητας, που μισεί όσο κανείς το σκακιστικό αυτόματο! Και σε είχε διατάξει να καταστρέψεις τα γράμματα!»

Ο Τιμπόρ δεν είχε καταφέρει να διαβάσει ούτε μια λέξη όταν ο Κέμπλεν τράβηξε το γράμμα και χτύπησε το χέρι του στο τραπέζι του Τούρκου σκακιστή. Οι κινήσεις του Τιμπόρ έγιναν περιέργα αργές λες και στις φλέβες του κυλούσε ξαφνικά σιρόπι. Η Ελίζα είχε χλομιάσει και κοίταζε κλεφτά την πόρτα σαν να σκεφτόταν να το σκάσει από το εργαστήριο.

«Ο Κνάους, που ενθαρρύνει την όμορφη κατάσκοπό του να χρησιμοποιήσει όλα τα όπλα της, ιδίως όμως τα σωματικά». Ο Κέμπλεν πλησίασε την Ελίζα. Εκείνη έκανε ένα βήμα πίσω. «Ήσουν πλήρως απασχολημένη μ' εμάς τους τρεις, έτσι δεν είναι; Σ' εμένα πρόβαλε τα στήθη και τα χείλη. Εσύ τι έμαθες από τα χεράκια της, Τιμπόρ; Μήπως γδύθηκε μπροστά σου; Μήπως έλεγξε αν κάποια μέλη του σώματός σου μεγαλώνουν με τη σωστή μεταχείριση; Μήπως σου επέτρεψε να τελειώσεις αυτό που άρχισες με την Ιμπόλια; Γι' αυτό της χάρισες την Παναγίτσα σου;» Ο Κέμπλεν έπιασε την αλυσίδα στο λαιμό της Ελίζας, αλλά εκείνη τραβήχτηκε. Ο Τιμπόρ έμεινε άφωνος. «Δε θέλω ούτε να φανταστώ τι έκανες με τον Ιακώβ μας, που και πριν από την άφιξή σου ήταν μπερμπάντης. Είναι βέβαιο ότι τον φίλησες και του δόθηκες. Μια μικρή προκαταβολή για την προδοσία του, τα υπόλοιπα τα παίρνει τώρα τοις μετρητοίς από τον Κνάους».

«Δεν ξέρω πού είναι ο Ιακώβ», είπε η Ελίζα.

«Νομίζεις ότι πιστεύω έστω και μια λέξη σου;»

«Δεν έχω καμιά είδηση από τη Βιέννη. Σε ό,τι έχω ιερό, δεν έχω καμιά σχέση με την εξαφάνιση του Ιακώβ».

«Σε ό,τι έχεις ιερό; Και τι θα μπορούσε να είναι αυτό; Το χρή-

μα; Τέρμα η παράσταση της θεοσεβούμενης υπηρέτριας. Κάτω από τη λαμπερή σου επιφάνεια είσαι μια ψεύτρα, μια συνηθισμένη πόρνη και θα φροντίσω να πληρώσεις για το ύπουλο φέροισμό σου!»

Ο Κέμπλεν άρπαξε την Ελίζα από τον καρπό κι εκείνη φώναξε περισσότερο από την τρομάρα της παρά από πόνο. Την ίδια στιγμή ο Τιμπόρ άπλωσε το αριστερό χέρι κι άρπαξε τον Κέμπλεν όπως είχε αρπάξει εκείνος την Ελίζα.

«Άφησέ την», είπε ο Τιμπόρ.

«Τρελάθηκες; Τι σημαίνει αυτό;»

«Άφησέ την!»

Όμως, ο Κέμπλεν αντί να χαλαρώσει τη λαβή του, τη δυνάμωσε. Τώρα η Ελίζα πονούσε πραγματικά. Με το ελεύθερο χέρι προσπαθούσε μάταια να απαλλαγεί από τα δάχτυλά του. Αλλά και ο Κέμπλεν προσπαθούσε να απελευθερώσει το χέρι του.

«Συνεχίζεις να θέλεις να την υπερασπιστείς;» φώναξε. «Είναι η καταστροφή και των δυο μας, κατάλαβέ το επιτέλους!»

Ο Τιμπόρ δεν απάντησε. Τα χείλη του ήταν τόσο σφιχτά κλεισμένα όσο και τα δάχτυλά του. Και οι τρεις έμεναν ακίνητοι στη θέση τους, μόνο οι σανίδες κάτω από τα πόδια τους έτριζαν. Τελικά ο Κέμπλεν έσπρωξε μακριά του την Ελίζα κι ελευθερώθηκε από τη λαβή του Τιμπόρ. Και οι δυο, ο Κέμπλεν και η Ελίζα, έτριβαν τα πονεμένα χέρια τους. Ο Κέμπλεν κοίταζε τον Τιμπόρ με διεσταλμένα μάτια.

«Για όνομα του Θεού, τι σου έχει κάνει ώστε δεν μπορείς πια να ξεχωρίσεις ποιος είναι εχθρός και ποιος φίλος;»

«Φεύγουμε από το Πρέσμπουργκ».

«Τι;»

«Φεύγουμε από την πόλη».

«Οι δυο σας; Σου έχει κάνει μάγια;»

«Πρέπει να βρεις άλλο παίκτη».

«Μα τι σ' έπιασε; Δεν υπάρχει κανένας σαν εσένα. Το έχουμε ξαναπει!»

«Τότε κάνε μετατροπές στο αυτόματο για να χωράει κάποιος ψηλότερος».

«Είναι αδύνατον».

«Τότε σταμάτησε τις παραστάσεις. Αυτό είναι ακόμα καλύτερο».

«Δεν μπορώ να σταματήσω! Τι θα πει ο κόσμος;»

«Πες τους ότι πρέπει να αφοσιωθείς σε άλλα σχέδια. Έχεις αρκετά από δαύτα».

Ο Κέμπλεν τακτοποίησε το σακάκι του που με τα τραβήγματα δεν καθόταν πια σωστά. «Φύγε, Τιμπόρ, και θα δούμε πόσο μακριά θα φτάσεις μέχρι να σε πιάσουν και να σε χώσουν στη στενή».

Ο Τιμπόρ έδειξε τη σκακιστική μηχανή. «Πάντως, το κελί μου θα είναι μεγαλύτερο από αυτό εκεί».

«Κελί;» Ο Κέμπλεν γέλασε δυνατά. «Μην τρέφεις ψεύτικες ελπίδες; θα σε κρεμάσουν σαν το χειρότερο εγκληματία».

«Προηγουμένως θα ομολογήσω».

«Κανείς δε θα σε πιστέψει».

«Αν όμως με πιστέψουν;» ρώτησε ο Τιμπόρ υψώνοντας το κεφάλι. «Μπορείς να ζεις με αυτό το ρίσκο; Ότι μπορεί να με πιστέψουν, ότι θα αποκαλυφθεί πως είσαι ένας απατεώνας που τόλμησε να κοροϊδέψει την αυτοκρατορική οικογένεια και όλη την αυτοκρατορία; Η δόξα σου θα μετατραπεί σε όνειδος και δυσμένεια, θα σε εξορίσουν, θα προστεθείς κι εσύ στ' ανεπιθύμητα υποκείμενα που μέχρι τώρα έστελνες στο Μπανάτ. Κι εκεί μπορείς ν' αρχίσεις από το μηδέν σε κάποιο αγρόκτημα ή σε κάποιο ορυχείο!»

Ο Κέμπελεν κούνησε αργά το κεφάλι και είπε σιγανά: «Αυτό θέλεις, λοιπόν; Αυτό είναι το ευχαριστώ σου; Σ' έβγαλα από τη φυλακή και από τη μιζέρια, σου έδωσα μισθό, σε έντυσα, σε περιέθαλψα... σου χάρισα ένα νέο σπιτικό, ακόμα και τη φιλία μου... και τώρα αυτό; Λες ότι είσαι χριστιανός και θέλεις να καταστρέψεις εμένα και την οικογένειά μου; Τη μικρή Τερέζ;»

«Αν με στείλετε στην αγχώνη, θα το αξίζετε. Αλλιώς θα κλείσουμε το στόμα και οι δυο και κανείς δε θα πάθει τίποτα. Έχετε το λόγο μου».

«Ίσως το δικό σου... αλλά το δικό της;» Ο Κέμπελεν έδειξε την Ελίζα που παρακολουθούσε σιωπηλή τη στιχομυθία.

Η Ελίζα κοίταξε τον Κέμπελεν, έπειτα τον Τιμπόρ κι ύστερα πάλι τον Κέμπελεν. Ξεροκατάπιε. «Θα κρατήσω το στόμα μου κλειστό».

Ο Κέμπελεν χτύπησε το δείκτη στο γράμμα που ήταν πάνω στο σκακιστικό τραπέζι. «Μισό χρόνο δούλευες για να μας παραδώσεις σαν πρόβατα προς σφαγή. Πιθανώς ο Κνάους να σου δίνει μια περιουσία. Γιατί να μη μιλήσεις; Γιατί να πιστέψω ότι δε θα το κάνεις; Αλλά ακόμα κι αν ήταν έτσι, μόλις πάτε στη Βιέννη κι εγώ σταματήσω τις παραστάσεις με τον Τούρκο, ο Κνάους θα βγάλει τα συμπεράσματά του. Είμαι χαμένος έτσι κι αλλιώς».

«Εσείς ο ίδιος φέρατε στη ζωή το αυτόματο. Εσείς υποσχεθήκατε στην αυτοκράτειρα να την καταπλήξετε», είπε ο Τιμπόρ.

Ο Κέμπελεν δεν απάντησε σ' αυτό.

«Αύριο το πρωί θέλω να μου δώσετε τα λεφτά μου», συνέχισε ο Τιμπόρ. «Θα πάρω ό,τι είναι δικό μου και θα φύγω νύχτα από την πόλη. Υπόσχομαι ότι δε θα πάω στη Βιέννη».

Ο Κέμπελεν κοίταξε τον Τιμπόρ, αλλά το βλέμμα του ήταν άδειο. Προφανώς οι σκέψεις του ήταν ήδη αλλού. Έφυγε αμίλητος. Ακόμα και τα βήματά του στη σκάλα ηχούσαν αποθαρρυσμένα.

«Τιμπόρ... ήσουν πολύ καλός», είπε η Ελίζα. «Δεν ξέρω τι θα μπορούσε να μου κάνει. Φοβήθηκα πολύ».

Ο Τιμπόρ δεν ανταπέδωσε το χαμόγελό της. Πήρε το γράμμα του Κνάους από το τραπέζι και πήγε στο δωμάτιό του.

Όταν η Ελίζα πήγε να τον βρει, εκείνος καθόταν στο κρεβάτι και διάβαζε το γράμμα για τρίτη φορά. Δεν κουνούσε μόνο τα μάτια, κουνούσε όλο το κεφάλι από αράδα σε αράδα. Η Ελίζα έκλεισε την πόρτα πίσω της, ακούμπησε πάνω της και σταύρωσε τα χέρια στο στήθος της.

«Θα είχε κάποια διαφορά αν σου είχα πει ότι δουλεύω για εκείνον και όχι για την εκκλησία;»

Σήκωσε τα μάτια του από το γράμμα. «Το καλύτερο θα ήταν να μου τα πεις όλα τώρα».

«Δε νομίζω ότι θα 'θελες να τα μάθεις όλα».

«Δεν ήσουν ποτέ σε μοναστήρι».

Η Ελίζα έγνεψε αρνητικά.

«Ποια είσαι στ' αλήθεια, Ελίζα;» ρώτησε ο Τιμπόρ. «Αν βέβαια αυτό είναι το πραγματικό σου όνομα».

«Έτσι με βάφτισαν. Αλλά εδώ και μερικά χρόνια στην Αυλή με φωνάζουν Γαλάτεια».

«...στην Αυλή; Είσαι... πριγκίπισσα;»

«Όχι. Είμαι μετρέσα. Εταίρα».

Ο Τιμπόρ τινάχτηκε τόσο απότομα, ώστε το γράμμα που κρατούσε ακόμα στα χέρια του σκίστηκε. Παραλίγο να ζητήσει συγγνώμη για τη ζημιά. «Του Κνάους;» ρώτησε με γουρλωμένα μάτια.

«Του Κνάους... και άλλων. Βέβαια όλοι είναι ευγενικοί κύριοι. Ο Κνάους επέμενε να έρθω στο Πρέσμπουργκ. Αλλά δεν το έκανα για τα λεφτά».

«Αλλά;»

«Με εκβίασε».

«Με τι;»

«Είμαι έγκυος».

Ο Τιμπόρ έχωσε τα χέρια στα μαλλιά του και έπιασε το κεφάλι του λες και ήθελε να το συγκρατήσει να μη σπάσει.

«Αν το έλεγε στον έναν και στον άλλο, η υπόληψή μου στην Αυλή θα καταστρεφόταν. Δε θα μπορούσα να επιστρέψω. Και χρειάζομαι λεφτά για το παιδί».

«Κι ο Κνάους σου είπε να μας...»

Η Ελίζα έγνεψε θετικά.

«Συνευρέθηκες με τον Ιακώβ;»

Με λίγη καθυστέρηση η Ελίζα έγνεψε πάλι θετικά.

«Και με τον Κέμπλεν;»

«Όχι. Μια φορά μόνο... φιληθήκαμε. Θέλεις λίγο νερό;»

«Τίνος είναι το παιδί; Του Κνάους;»

«Δεν ξέρω».

«Δεν ξέρεις; Πώς μπορεί να μην... Ω Θεέ μου!»

«Μπορεί να είναι του Κνάους, όμως... μπορεί να είναι και του αυτοκράτορα. Για φαντάσου, μπορεί να γεννήσω το παιδί του αυτοκράτορα!»

Το πρόσωπο της Ελίζας έλαμψε. Χάιδεψε με το χέρι την κοιλιά της. Ο Τιμπόρ κάρφωσε το βλέμμα σ' αυτή την κοιλιά. Ίσως χρειαζόταν πράγματι μια γουλιά νερό. Η Ελίζα ξεκόλλησε από την πόρτα κι έκανε ένα βήμα προς το μέρος του.

«Ας μην πούμε τίποτα πια, Τιμπόρ». Ο Τιμπόρ κούνησε το κεφάλι κι εκείνη το εξέλαβε ως συγκατάθεση. «Πριν από λίγο με υπερασπίστηκες. Έηρθε η στιγμή να σ' ευχαριστήσω για τον ηρωισμό σου».

Έλυσε τη σκούφια της, την έβγαλε και την άφησε να πέσει απ' το χέρι της. Ύστερα κούνησε το κεφάλι πέρα δώθε για να ε-

λευθερώσει τα μαλλιά. Τώρα ήταν πολύ πιο όμορφη. Χωρίς να πάρει το βλέμμα της από πάνω του έλυσε τα κορδόνια του κορσάζ και τα τράβηξε επιδέξια και χωρίς βιασύνη. Τα στήθια της κρέμονταν ελαφρά προς τα κάτω. Άφησε το κορσάζ να πέσει δίπλα στη σκούφια. Τώρα το σώμα της καλυπτόταν μόνο από ένα λευκό ρούχο. Το έπιασε από το γιακά και το τράβηξε από τον ώμο. Ο Τιμπόρ κράτησε την ανάσα του. Είδε το γυμνό στρογγυλό ώμο της, την καμπύλη του μπράτσου της, τη λάμψη του λευκού, αφεγάδιαστου δέρματός της, την απαλή σκιά της κλείδας. Το τέλειο τοπίο του κορμιού της με τα βαθουλώματα και τους λόφους, με τις πλαγιές και τις πεδιάδες. Ήταν ακόμα ωραιότερη απ' ό,τι την είχε ζωγραφίσει στα όνειρά του. Και τώρα θα του δινόταν. Ένιωσε ένα ρίγος στην πλάτη.

Έβγαλε και το άλλο χέρι από το ρούχο της και το κατέβασε μέχρι τους γοφούς. Αποκάλυψε τα στήθη, την καμπύλη της μέσης και της κοιλιάς, όπου διακρινόταν σαφώς η εγκυμοσύνη που την ομόρφαινε ακόμα περισσότερο. Πήρε βαθιά ανάσα και γονάτισε μπροστά στον Τιμπόρ. Εκείνος εξακολουθούσε να μένει ακίνητος. Άπλωσε το γυμνό μπράτσο της προς το μέρος του, πήρε την αριστερή παλάμη του, τη χάιδεψε με τα δάχτυλα και την έβαλε στο στόμα της. Με κλειστά μάτια φίλησε το χέρι του κι ύστερα τα δάχτυλά του. Ο Τιμπόρ ένιωθε κάθε ανάσα της, ένιωθε τη ζεστασιά της. Έπειτα εκείνη γύρισε ανάποδα την παλάμη και τη φίλησε εκεί όπου άρχιζαν τα δάχτυλά του. Με τη γλώσσα της διέτρεξε τις φλέβες του σφυγμού του. Εκείνος έκλεισε τα μάτια. Το χέρι του έτρεμε. Όταν άνοιξε πάλι τα μάτια, εκείνη τον κοίταζε όλο υποσχέσεις. Αργά, πολύ αργά, πλησίασε το χέρι του στο στήθος της μέχρις ότου ένιωσε στην παλάμη του το ορθωμένο μπουμπούκι. Η τρεμούλα του καταλάγιασε όταν τα δάχτυλά του αγκάλιασαν το στήθος της. Εκείνη έκλεισε λάγνα τα μάτια, τίναξε το κεφάλι πίσω και βόγκηξε.

Ο Τιμπόρ ξύπνησε. Το βογκητό της ήταν το ίδιο ψεύτικο όσο το δόσιμό της και η όλη στάση της. Δεν ήταν ηδονή αυτό που ένωθε, ήταν σκηνοθεσία ηδονής δοσμένη με μαεστρία από μια πόρνη που είχε υποδυθεί με τον ίδιο τρόπο σε αμέτρητους άντρες ότι απολάμβανε την επαφή μαζί τους κι ότι ο καθένας τους ήταν μοναδικός. Δεν ήταν η Ελίζα που τον φίλησε πριν από λίγο, αλλά η Γαλάτεια, μια γυναίκα που του ήταν άγνωστη και την οποία δεν ήθελε να γνωρίσει. Αηδίασε. Το γυμνό δέρμα της ήταν αηδιαστικό, το ίδιο και η γύμνια και η γλώσσα της – τράβηξε το χέρι του σαν να είχε αγγίξει φωτιά. Ο ερεθισμός του εξαφανίστηκε στη στιγμή. Είχε την επιτακτική ανάγκη να πλύνει τα χέρια του όπου κολλούσε το σιχαμερό σάλιο της.

«Τι συμβαίνει;» ρώτησε εκείνη.

«Δεν είμαι ο αυτοκράτορας».

Έδειξε το μενταγιόν ανάμεσα στο πιγούνι και τα στήθη της. «Δώσε μου πίσω, σε παρακαλώ, το φυλαχτό μου».

Αρκετή ώρα εκείνη δεν αντέδρασε. Βλεφάρισε μόνο με απορία. Ύστερα έπιασε την αλυσίδα για να ανοίξει το κούμπωμα. Συνειδητοποιώντας ότι ήταν ακόμα γυμνή, τράβηξε απότομα το ρούχο ψηλά καλύπτοντας από ντροπή το στήθος και τους ώμους κι ύστερα έβγαλε την αλυσίδα και του την έδωσε.

«Θα ήταν καλύτερα να μην ξαναϊδωθούμε», είπε ο Τιμπόρ. «Να 'σαι καλά, Ελίζα. Σου εύχομαι καλή τύχη, σ' εσένα και στο παιδί σου. Σε παρακαλώ πολύ να κρατήσεις το λόγο που έδωσες στον Κέμπελεν. Έσφαλε και σίγουρα μας φέρθηκε άσχημα, κατά βάθος όμως είναι καλός άνθρωπος και δεν του αξίζει να πάθει αυτό που κινδύνευε να πάθει». Ο Τιμπόρ σηκώθηκε από το κρεβάτι, πήρε το κορσάζ και τη σκούφια από το πάτωμα και της τα έδωσε. «Είμαι πρόθυμος να σε πληρώσω για τη σιωπή σου. Δεν ξέρω τι πληρώνει ο Κνάους –πιθανώς να σου δίνει πολύ πε-

ρισσότερα-, αλλά μπορώ να σου δώσω περίπου σαράντα, ίσως πενήντα δουκάτα. Τα υπόλοιπα λεφτά θα τα χρειαστώ για μένα».

«Όχι». Η φωνή της ήταν τώρα αδύναμη και σπασμένη. «Δε χρειάζομαι χρήματα».

«Επειδή θα σε δέσμευαν περισσότερο από το λόγο σου;» Ο Τιμπόρ περίμενε μια απάντηση, όμως εκείνη δε μίλησε. Της άνοιξε την πόρτα. Εκείνη κατάλαβε την υπόδειξη, σηκώθηκε και τον κοίταξε από ψηλά για τελευταία φορά. Βγαίνοντας από το δωμάτιο σκόνταψε στο κατώφλι. Ο Τιμπόρ έκλεισε πίσω της την πόρτα.

Είχε φύγει, αλλά η μυρωδιά της είχε μείνει. Άνοιξε το παράθυρο για να μπει ο υγρός, κρύος φθινοπωρινός αέρας. Ύστερα άπλωσε τα υπάρχοντά του στο κρεβάτι ώστε να πάρει τα απαραίτητα για το ταξίδι: τα ρούχα του, το ταξιδιωτικό σκάκι, το ξυλόγλυπτο του Ιακώβ και τα εργαλεία που του είχε αφήσει.

Σομεράιν

ΣΤΗΝ ΟΧΘΗ ΤΟΥ ΔΟΥΝΑΒΗ, στην περιοχή του Σομεράιν, είναι πεσμένος ένας άντρας. Το ένα χέρι, ο ώμος και το κεφάλι του βρίσκονται έξω στη λασπωμένη όχθη, το υπόλοιπο σώμα είναι βυθισμένο στα ρηγά. Αιωρείται διαρκώς από τα μικρά κύματα. Το στόμα και τα μάτια του είναι ανοιχτά. Το δέρμα του ωχροπράσινο, πρησμένο και καλυμμένο, θαρρείς, μ' ένα λεπτό στρώμα κεριού, έτσι ώστε θα μπορούσες να τον περάσεις για κέρινη κούκλα. Το δέρμα του χεριού που βρίσκεται μέσα στο νερό αποκολλάται ήδη από τη σάρκα σαν διάφανο γάντι, και μάλιστα ολόκληρο, όπως το αποβαλλόμενο πουκάμισο φιδιού που μεγαλώνει. Τα ρούχα του είναι μούσκεμα και μέσα στο νερό μοιάζουν να μην έχουν βάρος. Το σώμα του άντρα κατοικείται. Στο ανοιγμένο δέρμα μύγες έχουν γεννήσει τα αβγά τους και ήδη βγαίνουν οι πρώτες προνύμφες. Γίνονται τροφή για τα μεγαλύτερα αρπακτικά, τα μυρμηγκια και τα σκαθάρια που σκαρφάλωσαν ή προσγειώθηκαν σ' αυτή την ανθρώπινη χερσόνησο, ή τα βατράχια που ήρθαν κολυμπώντας μέσα από τα βούρλα. Όποιος φοβάται τους κρεοφάγους ζητά καταφύγιο στις πτυχές των ρούχων και κρύβεται σε σκοτεινές, υγρές σπηλιές από δέρμα και ύφασμα. Κάτω από την επιφάνεια του νερού γευματίζουν παρασιτικά έντομα και ευέλικτα σκουλήκια. Ψαράκια γυροφέρνουν το σώμα,

ώστε να επωφεληθούν από το αποκολλημένο δέρμα ή τους πτωματοφάγους, για να γίνουν αργότερα βορά μεγαλύτερων ψαριών που караδοκούν πιο βαθιά. Αλλά το σημείο συγκέντρωσης όλων των πλασμάτων, η νερότρυπα αυτού του νησιού τόσο πάνω όσο και κάτω από το νερό, είναι μια διαμπερής πληγή στο στήθος του άντρα, πλατιά όσο το μήκος ενός δαχτύλου. Εδώ κάποιος έχωσε μια λεπίδα στο σώμα, οριζόντια, για να μη σκαλώσει στα πλευρά. Το πουκάμισο είναι σκισμένο όπως και η σάρκα. Όμως το νερό του ποταμού έχει ήδη ξεπλύνει το αίμα από το ύφασμα. Εδώ στο τραύμα το ροδαλό κρέας είναι απροστάτευτο και προσφέρεται για βρώση, εδώ θα καρφώσουν πρώτα τα δόντια τους οι αρουραίοι, τα κουνάβια και οι αλεπούδες που θα το μυριστούν.

Ένα κοράκι που γυρόφερνε από ώρα το ανθρώπινο νησί προγειώνεται τώρα στο λασπωμένο μέτωπο, στο σπογγώδες δέρμα που σκίζεται κάτω από τα νύχια του. Τα σκαθάρια τρέχουν να βγουν στην ξηρά ή καταφεύγουν πετώντας, τα βατράχια επιστρέφουν μ' έναν πήδο στις καλαμιές, τα ψαράκια κρύβονται κάτω από πέτρες ή φεύγουν στα βαθιά. Όμως το πουλί άλλο μεζέ ορέγεται. Με το ράμφος πιάνει το μεταλλικό σκελετό των γυαλιών πάνω στη μύτη του άντρα και τα πετά στο νερό όπου και βυθίζονται. Ύστερα αρχίζει να τοιμπολογά τις κοιλότητες των ματιών για να βγάλει τους παγωμένους βολβούς. Αν και σε κάθε μπουκιά κοιτάζει γύρω του καχύποπτα, κανείς δε θα το ενοχλήσει μέχρι να τελειώσει το τοιμπούσι. Πάνω από τα χείλη του νεκρού διακρίνονται ακόμα μισοσβησμένες γραμμές. Κάποιος έχει σχεδιάσει με κάρβουνο ένα μουστάκι σαν αυτό που αφήνουν οι Τούρκοι.

Τη Δευτέρα το πρωί ο δήμαρχος Βίντις έστειλε μήνυμα στον Κέμπελεν ότι ήθελε να τον δει στο δημαρχείο για μια επείγουσα υ-

πόθεση. Ο Κέμπελεν ξυρίστηκε, ντύθηκε και μία ώρα αργότερα τον οδηγούσαν στο γραφείο του δημάρχου. Ο Βίντις σηκώθηκε από τη θέση του κι έδιωξε το γραμματέα του. Το χαμόγελό του ήταν βεβιασμένο.

«Φίλτατε Βόλφγκανγκ, είσαι χλομός». Έσφιξαν τα χέρια και κάθισαν. «Ανέβαλα όλες τις συναντήσεις μου. Ήθελα να σου το πω αυτοπροσώπως. Θα ερχόμουν και στο σπίτι σου, αν μπορούσα».

«Τι συνέβη;»

Ο Βίντις πήρε ένα ζευγάρι γυαλιά που ήταν πάνω στο γραφείο και τα έδωσε στον Κέμπελεν. «Χτες βρήκαν το βοηθό σου. Κοντά στο Σομεράιν».

«Σκάρωσε κάτι; Πού είναι τώρα;»

«Λυπάμαι, δεν εκφράστηκα σωστά. Είναι νεκρός. Έβγαλαν το πτώμα του από το Δούναβη. Το σώμα του βρίσκεται στο νεκροτομείο του νοσοκομείου και έχω ειδοποιήσει ήδη το ραβίνο Μπάρμπα».

Ο Κέμπελεν στριφογύρισε τα γυαλιά στα δάχτυλά του. Τόσο καλογυαλισμένα δεν τα είχε δει ποτέ όταν τα φορούσε ο Ιακώβ.

«Θα τον κηδέψουν αύριο κιόλας. Θα το φροντίσει η εβραϊκή κοινότητα. Σύμφωνα με την πίστη τους, το χρονικό διάστημα μεταξύ θανάτου και ταφής δεν πρέπει να υπερβαίνει τις τρεις μέρες, αλλά κάτι τέτοιο ήταν αδύνατον στη συγκεκριμένη περίπτωση».

«Πώς έγινε; Πνίγηκε;»

«Όχι. Ήταν ήδη νεκρός όταν τον πέταξαν στο νερό. Ή τουλάχιστον θα πέθαινε από το τραύμα».

Ο Βίντις έσπρωξε προς το μέρος του Κέμπελεν την αναφορά της χωροφυλακής. Μια λεπίδα είχε κόψει τον κορμό του Ιακώβ από την πλάτη μέχρι το στήθος χωρίς να πετύχει την καρδιά, αλ-

λά κόβοντας στα δύο τον πνεύμονα. Επιπλέον, το χείλος του νεκρού ήταν σκισμένο, κάτω από το ένα αφτί υπήρχε ένα αιμάτωμα και το ένα μάτι ήταν μελανιασμένο – αποτέλεσμα άγριου καβγά. Μια φριχτή λεπτομέρεια ήταν η αφαίρεση και των δύο βολβών που προφανώς οφειλόταν σε κάποιο αρπακτικό όρνεο.

«Τα θερμά μου συλλυπητήρια. Ξέρω ότι τον αγαπούσες κι εσύ γινόταν φορτικός μερικές φορές».

«Ποιος... ποιος το έκανε;»

«Δεν ξέρουμε. Ούτε νομίζω ότι θα μάθουμε ποτέ. Τον λήστεψαν, το πορτοφόλι που είχε μαζί του στο “Χρυσό Ρόδο” έλειπε. Μπορεί βέβαια και να του έπεσε από την τσέπη όταν τον έριξαν στο ποτάμι. Όμως φόνος για να του πάρουν τα λεφτά; Για να ληστέψεις κάποιον αρκεί να τον χτυπήσεις, άντε να του καρφώσεις ένα μαχαίρι στην πλάτη. Δε χρειάζεται να τον σφάξεις. Δεν πρέπει να το μάθει κανείς, αλλιώς θα τρέχω και δε θα προλαβαίνω για να διαψεύσω τα δεισιδαιμονικά παραμύθια για φαντάσματα και γκόλεμ! Ίσως ο Ιακώβ μέσα στη μέθη του να τα έβαλε με λάθος ανθρώπους. Αυτό μαρτυρούν τα άλλα τραύματα. Όσο θλιβερό κι αν είναι, δε θα είναι ο πρώτος Εβραίος που δολοφονείται εξαιτίας ποταμών προκαταλήψεων».

Ο Κέμπλεν επέστρεψε την αναφορά και ο Βίντις την έβαλε σε κάποιο φάκελο.

«Φυσικά, δε χρειάζεται να το αποφασίσεις σήμερα, αλλά υποθέτω ότι θα αναβάλεις την επόμενη παράσταση του Τούρκου, έτσι δεν είναι;»

Ο Κέμπλεν τον κοίταξε. Δεν είχε ακούσει τι του είπε. «Συγγνώμη;»

«Η παράσταση; Στο Ιταλικό Θέατρο;»

«Όχι, όχι. Θα γίνει κανονικά».

«Μα... ο βοηθός σου;»

«Θα βρω αντικαταστάτη».

Ο Βίντις έγγειρε το κεφάλι και κοίταξε τον Κέμπλεν. Ύστερα έβλεπε το σβέρκο του. «Βόλφγκανγκ, μήπως πρέπει ν' ανησυχώ;»

«Για ποιο λόγο;»

«Φαίνεσαι σαν να μην έχεις κοιμηθεί μέρες... δεν έχεις πια υπηρέτες, η Άννα Μαρία λείπει βδομάδες τώρα στην εξοχή... και ο τρελός Αντράσι έγραψε στον επικεφαλής της έδρας των τεκτόνων να σου ζητηθεί να αποδεχτείς το αίτημά του να μονομαχήσετε. Προειδοποίησα τον Αντράσι ότι δε θα δεχτώ ατιμωρητί ξεκαθαρίσματα τιμής στην πόλη μου, αλλά δεν ακούει».

«Θα ηρεμήσει».

«Εγώ δε θα έβαζα στοίχημα. Αυτοί οι Μαγυάροι! Όσο κι αν παριστάνουν τους ευγενικούς, συνεχίζουν να έχουν μέσα τους έναν αιμοβόρο Ατίλα. Και τι δοσοληψίες έχεις με τον Στεγκμίλερ; Γιατί πρέπει να πάρουμε στη στοά έναν τρελό σαν κι αυτόν;»

«Καρλ, ο Στεγκμίλερ είναι ένα ανθρωπάκι».

«Ακριβώς, ένα ανθρωπάκι, γι' αυτό απόφευγε την παρέα του μη σου κολλήσουν κι εσένα τη ρετινιά».

Ο Κέμπλεν έγενεψε κι άλλαξε θέμα. «Πότε θα γράψεις το βιβλίο σου για τον Τούρκο σκακιστή;»

«Μόλις βρω το χρόνο».

Οι δύο άντρες αγκαλιάστηκαν πριν χωρίσουν. Ο Κέμπλεν πήρε μαζί του τα γυαλιά του Ιακώβ. Όταν βγήκε στην πλατεία του δημαρχείου τα έβαλε στην τσέπη του. Δεν επέστρεψε στην Ντόναου-γκάσε, πήγε στην Καπιτέλ-γκάσε, όπου έμενε ο αδερφός του, στη σκιά του καθεδρικού ναού. Βρήκε τον Νεπομούκ σχεδόν πάνω στη σέλα, έτοιμο να πάει στη δουλειά του στο κάστρο. Όμως όταν ο Κέμπλεν του εξιστόρησε τα γεγονότα των τελευταίων ημερών, ο Νεπομούκ είπε στον υπηρέτη του να ξεσελώσει το άλογο. Θα πήγαινε με τα πόδια και θα τον συνόδευε ο αδερφός του.

Όταν άφησαν πίσω τους την πόλη κι άρχισαν να ανεβαίνουν τα σκαλιά του κάστρου, ο Νεπομούκ είπε σοβαρά: «Είσαι χωμένος στα σκατά μέχρι το λαιμό».

«Δηλαδή δεν πιστεύεις ότι ο Τιμπόρ και εκείνη θα κρατήσουν το στόμα τους κλειστό;»

«*Merde*,* όχι! Από πού κι ως πού; Εκείνος είναι πανούργος, σε είχα προειδοποιήσει, και η άλλη εκδιδόμενη. Θα μιλήσουν και οι δυο μόλις πέσει το αντίστοιχο χρήμα».

«Τι να κάνω;»

«Τώρα με ρωτάς; Γιατί με ρωτάς τώρα; Δε ζήτησες τη συμβουλή μου εδώ και δεκαετίες και το κάνεις τώρα; Γιατί δεν το έκανες πριν υποσχεθείς στην αυτοκράτειρα πράγματα που υπερέβαιναν τις δυνατότητές σου; Θα σε απέτρεπα, και τώρα δε θα ήμασταν αναγκασμένοι να κάνουμε αυτή τη συζήτηση».

«Προσπαθείς να με ταπεινώσεις; Γιατί δε χαίρεσαι λοιπόν; Πάντα ζήλευες την επιτυχία μου».

«Όχι. Όχι, δε χαίρομαι».

«Θα μου δώσεις λοιπόν τη συμβουλή σου ή θέλεις απλώς να μου τα ψάλλεις;»

«Καλά λοιπόν. Το κορίτσι δε με ανησυχεί. Αφού είναι εξαγοράσιμη πρόσφερε της περισσότερα απ' όσα της δίνει ο Σουηβός. Κι ας ελπίσουμε ότι ο κώδικας που ισχύει γι' αυτό το είδος ανθρώπων ισχύει και γι' αυτήν. Δε θα σου κοστίσει λίγα, πρέπει να της δώσεις αρκετά ώστε να μην μπει στον πειρασμό να σε προδώσει και δεύτερη φορά. Ο μεγαλύτερος κίνδυνος είναι ο νάνος».

«Γιατί;»

«Επειδή το ρολόι του δουλεύει διαφορετικά από το δικό μας και δεν πιστεύω ότι έχει ηθικούς φραγμούς».

* Σκατά! Γαλλικά στο πρωτότυπο. (Σ.τ.Μ.)

«Είναι χριστιανός. Τυφλωμένος σχεδόν από την πίστη».

«Έτσι σε αφήνει να πιστεύεις».

«Αν δεν μπορώ να τον κάνω να σωπάσει με λεφτά...»

«Ποιος άλλος ξέρει για τον Τούρκο σου;» ρώτησε ο Νεπομούκ κι άρχισε να μετράει τα άτομα με τα δάχτυλα. «Εσύ, εγώ, η Άννα Μαρία, ο ηλίθιος φαρμακοποιός: εμείς σωπαίνουμε έτσι κι αλλιώς. Η ψευτοϋπηρέτριά σου θα δωροδοκηθεί. Ο Εβραίος σου και η Ιμπόλια είναι νεκροί κι έχουν πάρει το μυστικό στον τάφο. Ο νάνος...» Ο Νεπομούκ σταμάτησε με μια χειρονομία την καταμέτρηση και σώπασε.

Ο Κέμπελεν στάθηκε. «Να τον σκοτώσω;»

«Εγώ δεν είπα τίποτα».

«Δε θα το κάνω».

«Είναι αχάριστος. Θα του άξιζε ύστερα απ' όλα όσα έκανες γι' αυτόν».

«Όχι, δεν μπορώ να το κάνω».

«Τότε προετοιμάσου για οτιδήποτε».

«Δεν μπορώ να σκοτώσω».

«Μιλάμε για ένα νάνο, Βολφ. Ένα έκτρωμα, ένα καπρίτσιο της φύσης. Ποιος ξέρει, ίσως μάλιστα να του έκανες χάρη αν είναι τόσο απογοητευμένος από τον κόσμο όσο μου είπες. Ίσως να μην το έχει κάνει ήδη μόνος του επειδή φοβάται το πυρ της κολλάσεως που περιμένει τους αυτόχειρες».

«Δε θα το κάνω», είπε ο Κέμπελεν κουνώντας το κεφάλι.

Οι δύο αδερφοί συνέχισαν να περπατούν σιωπηλοί. Μπροστά τους υψωνόταν ο όγκος του κάστρου. Ο Κέμπελεν κοίταξε κάτω στην απότομη πλαγιά τον οικισμό Τσουκερμάντελ: τα δίχτυα και τις αναποδογυρισμένες βάρκες των ψαράδων, την αυλή με τις παράξενες προτομές του γλύπη Μέσερμιντ, τα δέρματα που ξεραίνονταν στις σχάρες και τους ανοιχτούς κάδους των βυρσοδε-

ψών. Τις φωνές των αντρών και το θόρυβο των εργαλείων τους δεν τ' άκουγε, αλλά η δυσωδία των οξέων έφτανε μέχρι εκεί πάνω.

«Θα με βοηθήσεις;» ρώτησε ο Κέμπελεν.

Ο Νεπομούκ γέλασε κοφτά και ξερά. «Όχι. Είμαι διευθυντής της γραμματείας του δούκα. Όχι, θα στερηθείς τη βοήθειά μου. Αν αποτύχεις, εγώ ως αδερφός σου θα έχω αρκετές δυσκολίες ν' αποδείξω ότι έχω τα χέρια μου καθαρά. Μη μου ζητάς λοιπόν να πέσω και ο ίδιος στα σκατά».

Στην Πύλη του Ζιγισμούνδου οι αδερφοί Κέμπελεν χώρισαν. Ο Βόλφγκανγκ επέστρεψε στην Ντόναου-γκάσε, αφού πρώτα πέρασε από το ταμειυτήριο και από τον «Κόκκινο Κάβουρα».

Στο γραφείο του Κέμπελεν κρεμόταν ένας χάρτης της Κεντρικής Ευρώπης. Από τις γαλλικές ακτές του Ατλαντικού μέχρι τη Μαύρη Θάλασσα, από το Βασίλειο της Δανίας μέχρι τη Ρώμη τα κράτη είχαν μαύρο περίγραμμα και ήταν χρωματισμένα με διαφορετικού χρώματος σινική μελάνη. Ο Τιμπόρ αναρωτιόταν ποιος είχε αποφασίσει ποιο χρώμα αναλογούσε σε κάθε κράτος. Γιατί η Πρωσία, π.χ., ήταν μπλε σε όλους τους χάρτες που είχε δει μέχρι τώρα; Γιατί η Γαλλία ήταν βιολετιά και η Αγγλία κίτρινη; Γιατί η αυτοκρατορία των Αψβούργων είχε χρώμα κόκκινο ανοιχτό και όχι σκούρο; Η Δημοκρατία της Βενετίας ήταν πράσινη εξαιτίας των λιβαδιών της ή εξαιτίας της Αδριατικής; Η Οθωμανική Αυτοκρατορία ήταν καφετιά επειδή οι Τούρκοι είχαν σκούρο δέρμα ή λόγω της αγάπης τους για τον καφέ και το ταμπάκο; Ο χάρτης είχε διπλωθεί κάποτε στα τέσσερα και ακριβώς στο σημείο τομής των γραμμών δίπλωσης βρισκόταν η Βιέννη και δεξιά της το Πρέσμπουργκ. Αν ο Τιμπόρ ήθελε να εγκαταλείψει την Αυστρία για να πάει οπουδήποτε, θα έπρεπε να κάνει ένα ταξίδι πέντε η-

μερών με το άλογο ή δέκα ημερών πεζός για να φτάσει στα επόμενα σύνορα. Τα πιο κοντινά ήταν τα σύνορα με τη Σιλεσία, αλλά ο Τιμπόρ ήταν βέβαιος ότι δεν ήθελε να επιστρέψει στην Πρωσία.

Τη Σαξονία την είχε δει και δεν του είχε αρέσει. Η Πολωνία βρισκόταν μεταξύ Πρωσίας, Ρωσίας και Αυστρίας κι αυτό την καθιστούσε ελάχιστα ελκυστική. Μήπως να πήγαινε στη Βαυαρία; Ή να επέστρεφε στη Βενετία ελπίζοντας ότι την τρίτη φορά θα είχε καλύτερη τύχη; Ή να ξεχειμώνιαζε στο νότο, στην Τοσκάνη, στη Σικελία ή στο Βατικανό; Είχε περάσει καλά στην Ομβρική, ίσως να παρακαλούσε να τον πάρουν ξανά στο μοναστήρι. Τι άλλο του έμενε; Η Γερμανία και οι Κάτω Χώρες ήταν στο χάρτη σαν παρδαλές κουρελούδες, ένα συνονθύλευμα δουκάτων, πριγκιπάτων, εκλεκτοράτων, κομητειών, επισκοπών, αρχιεπισκοπών και ελεύθερων πόλεων που ήταν τόσο μικρές, ώστε τα ονόματά τους δε σημειώνονταν καν στο χάρτη. Θα έπρεπε κάποιος να τετραγωνίσει όλα αυτά τα κρατίδια και να φτιάξει ένα πολύχρωμο σκάκι. Ο Τιμπόρ δεν ήθελε να πάει στη Γερμανία. Δεν είχε καμιά όρεξη να περάσει την υπόλοιπη ζωή του στην Αυλή κάποιου ασήμαντου κόμη ως γελωτοποιός με κουδουνάκια στα πόδια. Αντίθετα, η Γαλλία ήταν μια ενιαία επιφάνεια και στο κέντρο βρισκόταν το Παρίσι σαν χοντρή μαύρη αράχνη στο δίχτυ της. Γαλλία σήμαινε Παρίσι. Εκεί θα κατέληγε αναπόφευκτα, το ήξερε, όσο κι αν μισούσε τις μεγαλουπόλεις. Η Γαλλία ήταν ένα χωνί, μόλις πατούσε το πόδι του σ' αυτή θα κατέληγε στο Παρίσι παλιάνθρωπος ή κωδωνοκρούστης. Στα πολωνορωσικά σύνορα ο χάρτης τέλειωνε, αλλά αν η τσαρίνα έτρωγε παιδιά, ίσως κατέληγε κι αυτός μια μέρα στο τραπέζι της μ' ένα μήλο στο στόμα. Στην Ισπανία είχαν διώξει όλους τους Εβραίους, κι όποιος ήταν ικανός για τέτοιες αθλιότητες ήταν αδιανόητο να θεωρεί ευπρόσδεκτους

τους νάνους. Δε μιλούσε αγγλικά, αλλά και μόνο το πέρασμα της Μάγγης τον απέτρεπε απ' το να πάει στην Αγγλία. Το ίδιο ίσχυε και για τις αγγλικές αποικίες που επιπλέον είχαν διαρκώς πόλεμο και κουβαλούσαν νέγρους από την Αφρική για σκλάβους. Στην Αφρική έλεγαν ότι υπήρχαν φυλές που το ύψος τους δεν ξεπερνούσε τα πέντε πόδια. Αλλά, κι αυτοί ακόμα ήταν πολύ ψηλότεροί του. Ο Ιακώβ τού είχε κάνει λόγο για τα απομνημονεύματα ενός Ιρλανδού ιερέα που είχε ναυαγήσει σε κάποιο νησί όπου το ύψος των κατοίκων του, των Λιλιπούτειων, δεν ξεπερνούσε μια πατούσα. Ίσως έπρεπε να ξεπεράσει το φόβο του για τη θάλασσα, να ανοιχτεί και να ψάξει αυτό το νησί και ως μονόφθαλμος μεταξύ τυφλών να γίνει βασιλιάς των κοντών.

Το βλέμμα του Τιμπόρ γλίστρησε από το χάρτη στον τοίχο κι έφτασε στην πόρτα όπου θα ήταν ο Ειρηνικός Ωκεανός με τα νησιά του, αν ο χάρτης περιλάμβανε όλη τη Γη. Η πόρτα άνοιξε και μπήκε ο Κέμπελεν.

Κάθισαν. Ο Κέμπελεν έδειχνε –ευτυχισμένος ίσως θα ήταν υπερβολικός χαρακτηρισμός– τουλάχιστον κεφάτος και σε καμιά περίπτωση εχθρικός. Είχε ένα δερμάτινο πουγκί και άδειασε το περιεχόμενό του στο γραφείο: διακόσια εξήντα δουκάτα. Οι μισθοί του Τιμπόρ μείον κάποια μικροέξοδα. Από το συρτάρι του γραφείου ο Κέμπελεν έβγαλε ένα χαρτί όπου ήταν καταγραμμένα τα πάντα για να μπορέσει να ελέγξει ο Τιμπόρ πως όλα ήταν εντάξει. Όταν ο Τιμπόρ έβαλε πάλι τα λεφτά στο πουγκί κι ένωσε το βάρος τους, αισθάνθηκε σαν ληστής. Ωστόσο αυτά τα χρήματα του ανήκαν δικαιωματικά.

Ο Τιμπόρ ρώτησε για την Ελίζα. Ο Κέμπελεν την είχε επισκεφθεί και της είχε δώσει επίσης το μισθό της και επιπλέον ένα γενναιόδωρο ποσό για να κρατήσει το στόμα της κλειστό.

«Δε θα μιλήσει», είπε ο Τιμπόρ χωρίς να το πιστεύει και τόσο.

«Ας το ελπίσουμε. Αν δεν κρατήσει το λόγο της, θα την κυνηγήσω και θα λογαριαστούμε, αυτό της το τόνισα. Ρώτησε για σένα».

«Τι της είπατε;»

«Της είπα ότι πρόδωσε κι εσένα κι ότι δε φαντάζομαι πως θέλεις να την ξαναδείς. Έκανα καλά;»

«Ναι», είπε ο Τιμπόρ, «τη μισώ».

«Καταλαβαίνω», είπε ο Κέμπλεν. «Πού σκέφτεσαι να πας;»

«Προς το Βορρά», είπε ψέματα ο Τιμπόρ.

Ο Κέμπλεν κούνησε συγκαταβατικά το κεφάλι και χτύπησε τα δάχτυλά του στο τραπέζι. «Έχω να σου πω ακόμα κάτι πριν φύγεις. Δεν είμαι καλός σ' αυτά... γι' αυτό θα είμαι σύντομος, ελπίζοντας ότι θ' αντέξεις την τρομάρα. Ο Ιακώβ είναι νεκρός».

Ο Ιακώβ είναι νεκρός. Φυσικά ο Ιακώβ ήταν νεκρός.

Ενώ ο Κέμπλεν εξιστορούσε πού και σε ποια κατάσταση βρήκαν το πτώμα του Ιακώβ, ο Τιμπόρ συνειδητοποίησε πόσο αταπατήθηκε πιστεύοντας ότι θα ξανάβλεπε ζωντανό τον Ιακώβ.

Ο Εβραίος δεν τον είχε αποχαιρετίσει, δεν είχε ζητήσει το μισθό του, δεν είχε πάρει μαζί του αποσκευές, ούτε καν τα εργαλεία του. Ο Ιακώβ ήταν νεκρός και οι προσευχές του Τιμπόρ δεν είχαν καταφέρει ν' αλλάξουν τίποτα. Πίσω από τον Τιμπόρ κρεμόταν στον τοίχο, όπως πάντα, το ξίφος του Κέμπλεν. Ο Τιμπόρ ευχαρίστως θα το έβγαζε από τη θήκη για να δει αν είχε ξεραμένο αίμα στην κόψη του και, αν είχε, θα έκοβε με αυτό το κεφάλι του Κέμπλεν. Ο Τιμπόρ έγνεψε καταφατικά όταν ο Κέμπλεν ρώτησε αν θα έφευγε την ίδια κιόλας μέρα.

«Καταλαβαίνω», είπε ο Κέμπλεν. «Κρίμα που δε θα είσαι στην κηδεία του Ιακώβ, αυτό σίγουρα θα τον χαροποιούσε. Εγώ θα πάω, φυσικά. Φαντάζομαι ότι θα είμαι ο μόνος μη Εβραίος. Θα τον θάψουν στο κοιμητήριο της Γιούντεν-γκάσε».

Ο Τιμπόρ φάνηκε να το σκέφτεται.

«Μπορείς να μείνεις αυτή την τελευταία νύχτα εδώ», πρότεινε ο Κέμπελεν. «Ή να μείνεις σε κάποιο πανδοχείο, αν δε σου αρέσει η συντροφιά του Τούρκου ή η δική μου. Αλλά δε θέλω να σ' εμποδίσω να φύγεις. Πάει, τέλειωσε. Είσαι ελεύθερος».

Σωστά, έτσι ήταν η μοναξιά. Ένα συναίσθημα που συνόδευε τον Τιμπόρ σε όλη τη ζωή του και δεν τον είχε ενοχλήσει ποτέ ιδιαίτερα. Τώρα όμως που είχε γευτεί τον καρπό της συντροφικότητας, τώρα που είχε ανοίξει η όρεξή του, τώρα που είχε χαρεί τη φιλία τριών ανθρώπων –ο ένας έγινε καταπιεστής του, η άλλη τον εκμεταλλεύτηκε και τον πρόδωσε, τον τρίτο τον σκότωσαν– υπέφερε. Βγήκε στο δρόμο χωρίς ξυλοπόδαρα, με τα «μικρά καθολικά χέρια και πόδια του» όπως είχε πει ο Ιακώβ. Χωρίς ξυλοπόδαρα τα βήματά του ήταν βέβαια μικρότερα, αλλά προχωρούσε πολύ πιο γρήγορα. Δεν τον ενδιέφερε αν τον κοίταζε ο κόσμος. Βιαζόταν να χωθεί σε κάποια εκκλησία για να προσευχηθεί για την αθάνατη ψυχή του Ιακώβ. Την τελευταία φορά είχε βρῖσει τον Ιακώβ και τη θρησκεία του και του είχε κλείσει κατάμουτρα την πόρτα, ενώ εκείνος δεν του είχε πει τίποτα περισσότερο από την αλήθεια. Και λίγες ώρες αργότερα μάτωνε περικυκλωμένος από δολοφόνους που τον πέταξαν σαν σκουπίδι στο Δούναβη. Το μυαλό του Τιμπόρ πήγε αναπόφευκτα στο Βενετσιάνο. Μήπως τελικά τον βάραινε κάποια κατάρα –σαν την κατάρα του Τούρκου για την οποία έκανε λόγο το Πρέσμπουργκ– κι όσοι είχαν κάποια σχέση μαζί του έπρεπε να πεθαίνουν; Μήπως το άγγιγμά του ήταν αρκετό για να επιφέρει το θάνατο; Άραγε θα έπληττε μια μέρα και την Ελίζα;

Ανέβηκε αποφασιστικά τα σκαλιά του ναού του Σωτήρος και

πήγε κατευθείαν στο αγίασμα. Με τα δάχτυλα στο κρύο νερό αντιλήφθηκε ότι κάτι στην εκκλησία είχε αλλάξει. Κοίταξε γύρω του με το χέρι ακόμα στο αγίασμα, αλλά δεν μπόρεσε να βρει τι ήταν. Τόσο η επίπλωση όσο και οι λευκοί τοίχοι με το χρυσό διάκοσμο ήταν όπως στην τελευταία του επίσκεψη. Μερικοί πιστοί κάθονταν στους πάγκους και περίμεναν να εξομολογηθούν. Τότε ο Τιμπόρ αντιλήφθηκε ότι δεν είχε αλλάξει η εκκλησία, αλλά ο ίδιος. Έβλεπε τη Μαρία με το βρέφος, αλλά δεν ένιωθε να τον καλεί. Ήταν απλώς ένα άγαλμα. Μια κυρία. Μια άψυχη κούκλα όπως ο Τούρκος. Πόσο άθλιες του φάνηκαν ξαφνικά οι προσευχές που έκανε καθημερινά χρησιμοποιώντας το σκάκι σαν ροζάριο! Δεν είχαν εμποδίσει να ερωτευτεί μια έγκυο πόρνη που τον κορόιδευε. Η Παναγία δεν είχε προστατεύσει τον Ιακώβ. Αυτός δεν ήταν ο κατάλληλος χώρος για να προσευχηθεί για την ψυχή του.

Βγαίνοντας από την εκκλησία, κάποιος φώναξε: «Μεγάλε!»

Ο Τιμπόρ κοντοστάθηκε. Στα σκαλιά, στη σκιά της κύριας εισόδου, με το πιατάκι της ζητιανιάς μπροστά του, καθόταν ο Βάλτερ, όπως και το Πάσχα, όταν ο Τιμπόρ είχε έρθει για να εξομολογηθεί. Ο Τιμπόρ δεν τον είχε προσέξει μπαίνοντας.

«Ε, μεγάλε!» φώναξε πάλι ο Βάλτερ.

Ο Τιμπόρ θα μπορούσε να τον αγνοήσει και να συνεχίσει το δρόμο του ή να γυρίσει και να ξαναμπει στην εκκλησία, αλλά ο σύντροφός του τον είχε αναγνωρίσει. Πήγε λοιπόν κοντά του.

«Γεια σου, Βάλτερ», είπε.

«Βρε, μήπως είσαι φάντασμα; Νόμιζα ότι σε είχαν σφάξει στο Τοργκάου». Ο Βάλτερ έπιασε το μπράτσο του Τιμπόρ και το τσίμπησε για να βεβαιωθεί.

«Το ίδιο πίστευα κι εγώ για σένα».

Ο Βάλτερ γέλασε και χτύπησε το κομμένο πόδι του. «Ευχαρίστως θα το έκαναν οι παλιοπρώσοι. Αναγκάστηκαν ν' αρκεστούν

στο πόδι μου. Λιπαίνει τώρα τα χωράφια της Σαξονίας. Και τι λες για τη μάπα μου; Τρομάζει ή δεν τρομάζει τα παιδάκια;» Ο Βάλτερ έδειξε το γεμάτο ουλές πρόσωπό του, έκανε μια γκριμάτσα και γέλασε. «Τι σε φέρνει στο Πρέσμπουργκ; Α, για δεσ τον!» είπε τραβώντας τον από το πράσινο πανωφόρι. «Πολύ κύριος μου έγινες. Τι πανωφόρι, τι καπέλο! Και τι δε θα έδινα για να σουλατσάρω κι εγώ στους δρόμους ντυμένος *à la mode!*»*

Ο Τιμπόρ διηγήθηκε τι του συνέβη μετά τη μάχη στο Τοργκάου και ξεφούρνισε ένα ψέμα για να εξηγήσει γιατί βρισκόταν στο Πρέσμπουργκ. «Όμως σε λίγο φεύγω».

«Καλά, καλά. Μήπως έχεις μερικά γρόσια για έναν παλιόφιλο και πιστό σύντροφο;» ρώτησε ο Βάλτερ κουνώντας το πιατάκι της ζητιανιάς με τα ψωρονομίσματα. «Έχει αναδουλειές σήμερα κι ο χειμώνας χτυπάει την πόρτα».

Ο Τιμπόρ έγενεψε κι έπιασε το γεμάτο πουγκί του. Όσο πιο γρήγορα αποχαιρετούσε τον Βάλτερ τόσο το καλύτερο. Αλλά λύνοντας το πουγκί, του ήρθε μια ιδέα.

«Πες μου, Βάλτερ, θέλεις να κερδίσεις μερικά φιορίνια παραπάνω;»

Ο Βάλτερ όρθωσε το κορμί. «Για λέγε».

«Χρειάζομαι ένα άλογο για το ταξίδι. Εσύ καταλαβαίνεις από άλογα. Ξέρεις πού μπορώ να αγοράσω;»

«Φυσικά. *Ο δραγόνος άνθρωπος δεν είναι, ζωό δεν είναι, ένας πεζικάριος πάνω σε άλογο είναι*».

«Τότε αγόρασε για μένα ένα άλογο, σέλα, ιπποσκευή και προμήθειες για ταξίδι μιας βδομάδας. Τα χρειάζομαι αύριο βράδυ».

«Ένα άλογο με τα όλα του; Δε θα είναι φτηνό, μεγάλε».

«Δε με νοιάζει. Ξέρεις το εκκλησάκι του Αγίου Νικολάου α-

* Σύμφωνα με τη μόδα. Γαλλικά στο πρωτότυπο. (Σ.τ.Μ.)

νάμεσα στο λόφο του κάστρου και την εβραϊκή συνοικία; Θα συναντηθούμε στον περίβολό του δύο ώρες μετά τη δύση του ήλιου. Θα σου δώσω δύο δουκάτα για τη βοήθειά σου και περισσότερα αν κάνεις καλά παζάρια. Τι λες;»

«Μυρίζομαι πως κάτι σκάρωσες εσύ, αλλά δε με αφορά. Είμαι ο άνθρωπός σου, που να πάρει! Την Τετάρτη θα είμαι στον Άγιο Νικόλαο κρατώντας το χαλινάρι του πιο γρήγορου αλόγου από την εποχή του Βουκεφάλα».

Ο Τιμπόρ έβγαλε αρκετά νομίσματα από το πουγκί. «Μπορώ να σου έχω εμπιστοσύνη, Βάλτερ;»

«Δεν είναι σωστό που ρωτάς, αλλά σου δίνω το λόγο μου ως στρατιώτης και ως σύντροφος». Ο Βάλτερ τού έκλεισε το μάτι στη δεξιά καμένη πλευρά του προσώπου, αλλά η σάρκα ήταν τόσο τετνωμένη ώστε το μάτι δεν έκλεισε σχεδόν καθόλου. «Αν δε σου αρκεί η τιμή του δραγόνου, κοίτα εδώ. Μπορεί να έχω πια τρία πόδια», είπε χαϊδεύοντας τις πατερίτσες του που ήταν αφημένες δίπλα του στα σκαλιά, «αλλά παρ' όλα αυτά θα με προλάβαινες πριν αλέκτωρ λαλήσει τρις».

Ο Τιμπόρ έδωσε στον Βάλτερ τα κέρματα κι εκείνος τα εξαφάνισε με μια γρήγορη κίνηση στο πανωφόρι του. «Ο Θεός να σ' ευλογεί, κοντέ», είπε ο Βάλτερ. «Βοηθάς κάποιο πεσμένο να σταθεί πάλι στα πόδια του. Ή έστω στο ένα και μοναδικό, ανάθεμά το!»

Οι δυο σύντροφοι έδωσαν τα χέρια. Ο Τιμπόρ πίεσε τον εαυτό του να μη γυρίσει το κεφάλι για να τον ξαναδεί πριν κατευθυνθεί την κεντρική πλατεία.

Ο Τιμπόρ έμεινε έκπληκτος με το πόσο έμοιαζε η συναγωγή με εκκλησία. Είχε κι αυτή ένα κεντρικό και δύο πλευρικά κλίτη. Κίο-

νες και απίδες στήριζαν ένα υπερώο όπου υπήρχαν, όπως και στο κεντρικό κλίτος, σειρές σκούρων πάγκων. Δεν υπήρχε άμβωνας. Τον αντικαθιστούσε μια εξέδρα στο κέντρο του χώρου, πάνω στην οποία υπήρχε ένα άδειο αναλόγιο. Ήταν περίφραχτη και είχε σκαλιά στις δύο πλευρές της. Πάνω από την εξέδρα κρεμόταν ένας βαρύς πολυέλαιος. Οι πάγκοι ήταν τοποθετημένοι έτσι ώστε και από τις τέσσερις πλευρές να βλέπουν την εξέδρα. Στην απίδα του ανατολικού τοίχου της συναγωγής δεν υπήρχε θυσιαστήριο ούτε σταυρός, αλλά μια σκευοθήκη που το περιεχόμενό της ήταν κρυμμένο με μια βελούδινη κόκκινη κουρτίνα. Στην κορυφή της υπήρχαν δυο χρυσά λιοντάρια που κρατούσαν στα νύχια τους κάτι σαν θυρεό. Και η σκευοθήκη ήταν περίφρακτη και είχε γύρω της ένα στεφάνι από κηροπήγια. Αριστερά της υπήρχε μια επτάφωτη λυχνία σαν αυτή που είχε δει ο Τιμπόρ, σε μικρότερο μέγεθος, στο σπίτι του Ιακώβ και στον Κρακάουερ. Τα παράθυρα της συναγωγής δεν ήταν πολύχρωμα όπως τα παράθυρα των εκκλησιών, αντ' αυτού το εσωτερικό ήταν βαμμένο μπλε και χρυσό, με πολλά σχέδια και διαζώματα και κάθε τόσο το άστρο του Δαβίδ. Αυτό που έλειπε παντελώς ήταν οι εικόνες και τ' αγάλματα. Με εξαίρεση τα δυο λιοντάρια ο Τιμπόρ δεν είδε κανένα δημιούργημα της φύσης. Δεν είχαν αγίους οι Εβραίοι; Πού ήταν ο Αβραάμ, ο Ισαάκ, ο Μωυσής και οι όμοιοί τους;

Ο Τιμπόρ έβγαλε το τρίκοχο και ίσιωσε τα μαλλιά του. Δίπλα του στην είσοδο υπήρχε μια γούρνα. Πήγε να βουτήξει τα δάχτυλά του, αλλά συγκρατήθηκε. Ήταν στα καλά του; Ήθελε να βρέξει το μέτωπό του με εβραϊκό αγίασμα; Ίσως να μην ήταν καν αγίασμα. Πόσο θα ήθελε να είχε τον Ιακώβ κοντά του για να του εξηγήει τα πράγματα.

Προχώρησε στο κεντρικό κλίτος, αφουγκράστηκε τον ήχο των βημάτων του, πέρασε την εξέδρα κι έφτασε στην καλυμμένη σκευ-

οθήκη. Μόλις τώρα αναγνώρισε ότι στην κουρτίνα απεικονίζονταν οι δύο πέτρινες πλάκες με τις δέκα εντολές. Ήταν βέβαια γραμμένες στα εβραϊκά. Ο Τιμπόρ πιάστηκε στα κάγκελα και γονάτισε. Προσευχήθηκε. Δεν απεύθυνε την προσευχή σε κανένα, ούτε στο Θεό των χριστιανών ούτε στο Θεό των Εβραίων, παραιτήθηκε από κάθε τυπικό που επαναλάμβανε μέχρι τώρα σε όλη του τη ζωή. Ήταν μια προσευχή για τον Ιακώβ. Ήταν καλό που δεν ακουγόταν εκκλησιαστικό όργανο και δεν ήταν παρών κάποιος πιστός, έτσι μπορούσε να συγκεντρωθεί στην προσευχή του. Σύντομα έπεσαν τα πρώτα δάκρυα στα σφιχτοπλεγμένα δάχτυλα και στο πέτρινο δάπεδο και κάποια στιγμή συνειδητοποίησε ότι δεν έκλαιγε απλώς από συμπόνια για τον Ιακώβ. Έκλαιγε για τον εαυτό του που είχε χάσει τον Ιακώβ και για πολλά άλλα.

Είχε ήδη σκοτεινιάσει όταν ο Τιμπόρ έφτασε στη συνοικία Τσουκερμάντελ. Είχε καταφέρει να πάρει τα λεφτά του και ο Βάλτερ θα του έφερνε ένα άλογο και προμήθειες. Το μόνο που του έλειπε πλέον ήταν ένα όπλο. Ο Αντράσι τον είχε πυροβολήσει. Ο Κέμπλεν είχε προμηθευτεί πιστόλι. Ο Ιακώβ ίσως να ζούσε ακόμα αν είχε φροντίσει να έχει κι εκείνος όπλο. Ο Τιμπόρ δε θα πουλούσε τόσο φτηνά το τομάρι του αν κάποιος τον κυνηγούσε.

Το σπίτι του γλύπτη είχε φως. Ο Τιμπόρ χτύπησε τη μικρή πόρτα, αν και μια τέτοια παρουσίαση ήταν ίσως πολύ ταπεινή για ένα Πνεύμα του Μαγνητισμού.

«Ο Μέσερμιντ δεν είναι στο σπίτι!» ακούστηκε από μέσα. Αλλά ήταν σαφέστατα η φωνή του.

Ο Τιμπόρ δεν ξαναχτύπησε. Αντ' αυτού σχημάτισε με τις παλάμες ένα χωνί και φώναξε με βαθιά φωνή: «Κρίμα, κρίμα, γιατί είμαι το Πνεύμα του Μαγνητισμού!»

Κάθε θόρυβος στο σπίτι σταμάτησε και λίγο αργότερα άνοιξαν από μέσα κάποιοι σύρτες. Ο Μέσερσμιντ άνοιξε την πόρτα και κατέβασε τα μάτια προς τον Τιμπόρ που προσπάθησε να φανεί όσο περισσότερο αυστηρός γινόταν.

«Συγχώρεσέ με, πνεύμα», είπε, «δε σε περίμενα».

Ο γλύπτης παρακάλεσε τον Τιμπόρ να περάσει μέσα. Ο Τιμπόρ είχε προετοιμάσει καλά την επιχειρηματολογία του και ο Μέσερσμιντ τον άκουσε σαν καλό παιδί. Αυτός, το Πνεύμα του Μαγνητισμού, είχε παλέψει αρκετές φορές την περασμένη βδομάδα με το Πνεύμα των Αναλογιών, αλλά εκείνο είχε καταφέρει να το σκάσει. Γι' αυτό ήθελε ένα πιστόλι για να πυροβολήσει με μπαρούτι και μολύβι το κακότροπο πνεύμα. Ο Μέσερσμιντ κουνούσε διαρκώς επιδοκιμαστικά το κεφάλι και μόλις ο Τιμπόρ τέλειωσε, έτρεξε κι έφερε από το διπλανό δωμάτιο πιστόλι, σφαίρες και μπαρούτι. Στο μεταξύ ο Τιμπόρ κοίταξε γύρω του. Δεν είχαν αλλάξει και πολλά στο εργαστήριο. Αυτό τον καιρό ο τρελός καλλιτέχνης έφτιαχνε έναν Εσταυρωμένο. Κάτι στον Ιησού τού φάνηκε παράξενο· όταν τον παρατήρησε προσεχτικότερα είδε ότι ο Σωτήρας φορούσε στο κεφάλι κετσεδένιο καπέλο και στο σώμα ουγγρική τοπική φορεσιά. Όταν επέστρεψε ο Μέσερσμιντ, εξήγησε ότι ένας χωρικός τού είχε παραγγείλει έναν «Ούγγρο Χριστό». Σκόπευε, λοιπόν, να του δώσει έναν Ούγγρο Χριστό με τα όλα του.

Ο Τιμπόρ θέλησε να πληρώσει το πιστόλι, αλλά όταν το υποτιθέμενο πνεύμα έβγαλε το πουγκί του, ο Μέσερσμιντ γούρλωσε τόσο τα μάτια, ώστε παραιτήθηκε από την πρόθεση. Αποχαιρέτώντας τον, ο Μέσερσμιντ του ευχήθηκε καλή τύχη στο κυνήγι.

Στην κοιλιά του Τούρκου

ΟΤΑΝ Ο ΤΙΜΠΟΡ ΕΠΙΣΤΡΕΨΕ τη νύχτα, όλα τα φώτα του σπιτιού στην Ντόναου-γκάσε ήταν σβηστά. Ο Κέμπελεν του είχε αφήσει μπροστά στην πόρτα φαγητό: ψωμί, αλλαντικά, ένα κρεμμύδι και ένα καρτούτσο κόκκινο κρασί. Τρώγοντας εξοικειώθηκε με το πιστόλι του Μέσερσμιτ κι όταν τέλειωσε το φαγητό το γέμισε. Έριξε λίγη μαύρη πυρίτιδα από το κέρας στην εστία και στο στόμιο του όπλου, τη συμπύκνωσε με τη βέργα γεμίσματος, την τάπωσε, έβαλε τη σφαίρα και την τάπωσε επίσης. Δεν όπλισε τον κόκορα, αλλά έβαλε την πιστόλα δίπλα στο κρεβάτι του. Θέλησε να βεβαιωθεί ότι οι αποσκευές του ήταν εντάξει –το επόμενο πρωί θα έφευγε νωρίς και μετά την κηδεία δε θα επέστρεφε στο σπίτι των Κέμπελεν–, αλλά ξαφνικά τον έπιασε τέτοια κούραση ώστε σωριάστηκε στο κρεβάτι, χωρίς να ξεντυθεί ή να σβήσει το κερί, και βυθίστηκε σε βαθύ ύπνο δίχως όνειρα.

Όταν ξύπνησε, έξω ήταν ακόμα σκοτεινά. Το κεφάλι του βούιζε, τα μέλη του ήταν βαριά και έπρεπε να κάνει μεγάλη προσπάθεια για να κρατήσει τα μάτια του ανοιχτά. Άκουσε γρατσουνίσματα στην πόρτα – ήταν κάποιο ζώο ή ονειρευόταν ακόμα; Ο Τιμπόρ βόγκηξε. Λίγο αργότερα η πόρτα, που ο Τιμπόρ την είχε κλειδώσει, άνοιξε και στο φως του κεριού εισέβαλαν στο δωμάτιό του δυο άντρες. «*Padre*, εσείς;» ρώτησε ο Τιμπόρ, αν και

ήξερε ότι μπροστά του δεν είχε έναν ιερέα ή ένα γιατρό, αλλά ένα φαρμακοποιό. Ο άλλος ήταν ο Κέμπλεν. Ο Τιμπόρ θέλησε να το σκάσει, αλλά μόλις σηκώθηκε από το κρεβάτι έπεσε στο πάτωμα, τόσο βαριά ήταν τα μέλη του. Τον γύρισαν μπρούμυτα για να του δέσουν πισθάγκωνα τα χέρια. Μιλούσαν μεταξύ τους, αλλά ο Τιμπόρ δεν τους καταλάβαινε. Τα αγγίγματά τους τον ταρακούνησαν τελικά και αντέδρασε. Τράβηξε τα χέρια και χτύπησε το φαρμακοποιό στο πρόσωπο. Κλότσησε τον Κέμπλεν και απέκρουσε και τη δεύτερη επίθεσή τους. Έπειτα πιάστηκε από το κρεβάτι και σηκώθηκε στα τρεμάμενα πόδια του, αλλά ούτε ο τοίχος πίσω του πρόσφερε σταθερότητα. Ο Εσταυρωμένος βγήκε από το καρφί κι έπεσε με θόρυβο στο πάτωμα. Ο Τιμπόρ πέταξε εναντίον τους μια κανάτα, εκείνοι έσκυψαν και η κανάτα έσπασε στον τοίχο. Ο Τιμπόρ θέλησε να πάρει το πιστόλι που ήταν δίπλα στο κρεβάτι του, αλλά έπιανε μόνο σεντόνια. Ο φαρμακοποιός έκανε δυο βήματα πίσω κι έβγαλε κάτι από την τσέπη του, ενώ ο Κέμπλεν πλησίαζε με προτεταμένο χέρι τον Τιμπόρ και κάτι του έλεγε, όμως εκείνος, σαν σκυλί, άκουγε κάθε τόσο μόνο τ' όνομά του χωρίς να καταλαβαίνει τίποτα περισσότερο. Ο φαρμακοποιός έκανε ξανά μεταβολή. Τώρα κρατούσε ένα πανί στο χέρι και μ' ένα άλλο κάλυπτε το στόμα του. Ο Κέμπλεν έκανε ένα σάλτο για ν' αρπάξει τον Τιμπόρ. Εκείνος δεν αντέδρασε αρκετά γρήγορα κι έτσι έπεσαν και οι δυο στο πάτωμα. Απώθησε τον Κέμπλεν, όμως εκείνος του έδωσε μια γροθιά στο στήθος, ακριβώς στο σημείο της πληγής, κάνοντάς τον να διπλωθεί στα δύο από τον πόνο. Το επόμενο λεπτό ο φαρμακοποιός τού πίεσε το υγρό πανί στο πρόσωπο. Ο Τιμπόρ έκλεισε ενστικτωδώς το στόμα και ανάπνευσε από τη μύτη: μύριζε ούρα. Συνέχισε να αμύνεται και πρόλαβε να δει ότι ο Κέμπλεν έστρεψε το πρόσωπό του και βούλωσε τη μύτη με το χέρι. Ο Τιμπόρ πήρε άλλη μια ανάσα και

ο πόνος χάθηκε. Τα μέλη του χαλάρωσαν, ένωσε μια γλυκιά ζεστασιά και αποκοιμήθηκε ξανά.

Ο Στεγκμίλερ έριξε το πανί στο λαβομάνο του Τιμπόρ κι έχυσε νερό στο πανί και στα χέρια του. Ο Κέμπλεν άνοιξε το παράθυρο.

«Πόση ώρα θα κοιμάται;» ρώτησε.

«Όχι πολύ», είπε ο Στεγκμίλερ. «Είναι μικρόσωμος αλλά σκληρό καρύδι». Σήκωσε το άδειο κρασοπότηρο. «Δες εδώ: ήπια ένα ολόκληρο ποτήρι και παρ' όλα αυτά ξύπνησε. Κι ας ήταν η δόση που του έδωσα ιδιαίτερα ισχυρή».

«Πάμε κάπου που να έχει καθαρό αέρα».

Κουβάλησαν τον αναίσθητο νάνο στο εργαστήριο. Εκεί ο Κέμπλεν έδεσε χειροπόδαρα τον Τιμπόρ με σκοινιά και τον φίμωσε. Κοίταξε το ρολόι στον τοίχο: ήταν λίγο μετά τις τέσσερις.

«Και τώρα;» ρώτησε ο Στεγκμίλερ κοιτάζοντας το ακίνητο δεμένο σώμα.

«Τώρα», είπε ο Κέμπλεν αφήνοντας τη λέξη μετέωρη αρκετή ώρα, «τώρα θα δώσουμε τέλος στη ζωή του».

Ο Στεγκμίλερ τρόμαξε και κούνησε δύσπιστα το κεφάλι. «Όχι».

«Μα τι φαντάστηκες;»

«Νόμιζα... ότι ήθελες... να τον τιμωρήσεις με κάποιο τρόπο... ή να τον βγάλεις από τη χώρα...»

«Έφηρες το αρσενικό;»

«Ναι».

«Βλέπεις λοιπόν; Τι χρειαζόταν το αρσενικό αν όχι για φόνο;»

«Δεν ξέρω...»

«Όσο πιο γρήγορα αρχίσουμε τη δουλειά τόσο πιο απλό θα είναι». Ο Κέμπλεν άπλωσε απαιτητικά το χέρι.

Ο Στεγκμίλερ έβγαλε αργά το καφετί φιαλίδιο από την εσω-

τερική τσέπη του σακακιού του και το έβαλε στο χέρι του Κέμπελεν.

«Πώς χορηγείται;» ρώτησε ο Κέμπελεν.

«Ή από το στόμα... αλλά τότε η δόση πρέπει να είναι πολύ μεγάλη και χρειάζονται κάποιες ώρες... ή με άμεση εισαγωγή στο αίμα, χαράζοντας την επιδερμίδα ή κόβοντας κάποια φλέβα».

«Για πιο γρήγορη δράση».

«Για αστραπιαία».

«Αυτό θα κάνουμε λοιπόν. Έχεις μαζί σου νυστέρι;»

Ο Στεγκμίλερ έγνεψε αρνητικά. Ο Κέμπελεν πήγε στον πάγκο εργασίας και πήρε ένα μαχαιράκι ξυλογλυπτικής. Το έδωσε στο φαρμακοποιό.

«Τι να το κάνω;» ρώτησε ο Στεγκμίλερ.

«Κάνε αυτό που μου εξήγησες μόλις τώρα».

«Εγώ;»

«Τα καταφέρνεις καλύτερα από μένα».

«Όχι...»

«Αφού τον θεράπευσες!»

«Αυτό διαφέρει πολύ από το να τον... Όχι, λυπάμαι, δεν μπορώ να το κάνω».

«Δε θα το μάθει κανείς».

«Δεν είναι αυτό... εγώ...» Ο Στεγκμίλερ πάσχιζε να βρει τις λέξεις ενώ κοίταζε το μαχαίρι.

«Γκέοργκ, σε παρακαλώ, συγκεντρώσου».

«Γκότφριντ».

«Τι Γκέοργκ, τι Γκότφριντ! Κάν' το επιτέλους!»

Ο Στεγκμίλερ κοίταξε τον Κέμπελεν στα μάτια. «Όχι. Για όνομα του Θεού, όχι, όχι και πάλι όχι. Δε θα το κάνω. Κράτησε το δηλητήριο και τις γνώσεις μου, αλλά κάν' το μόνος σου αν δε φοβάσαι, εγώ δεν πρόκειται να σκοτώσω άνθρωπο».

«Η στοά...»

Ο Στεγκμίλερ ύψωσε τα χέρια. «Ούτε η στοά ούτε κάτι άλλο στον κόσμο το αξίζει. Ακόμα και αν με έκαναν δούκα. Η σωτηρία της ψυχής μου είναι σημαντικότερη για μένα». Ο Στεγκμίλερ άφησε το μαχαίρι. «Φεύγω».

«Μείνε!»

Ο Στεγκμίλερ έκανε μερικά βήματα πίσω. «Όχι, δε θέλω να γίνω μάρτυρας αυτής της αιματηρής πράξης».

«Μείνε εδώ, δειλέ!»

«Βρίσε με, αποκάλεσέ με δειλό, δε σου κρατώ κακία. Αλλά καλύτερα για πάντα δειλός παρά δολοφόνος».

Ο Στεγκμίλερ έκανε μεταβολή και εξαφανίστηκε στο κλιμακοστάσιο. Ο Κέμπελεν τον άκουσε να σκοντάφτει καθώς κατέβαινε βιαστικά. Ύστερα επικράτησε πάλι ησυχία στο σπίτι.

Ο Κέμπελεν άνοιξε την παλάμη και φάνηκε το φιαλίδιο. Έπιασε ξανά το εργαλείο της ξυλογλυπτικής και κρατώντας μαχαίρι και δηλητήριο γονάτισε δίπλα στον Τιμπόρ. Τα χέρια του νάνου ήταν σταυρωμένα πίσω από την πλάτη του· από πάνω ήταν το δεξί του χέρι. Ο Κέμπελεν έσπρωξε το σκοινί λίγο ψηλότερα για να ελευθερώσει τον καρπό. Τρεις γαλάζιες φλέβες διακρίνονταν κάτω από την επιδερμίδα. Ο Κέμπελεν έσπασε το βουλοκέρι που έωνε το φελλό και το φιαλίδιο και αφαίρεσε το φελλό. Άφησε κάτω το ανοιχτό φιαλίδιο. Ύστερα πήρε το μαχαίρι και άγγιξε με την κόψη αρχικά τη μία κι έπειτα και τις τρεις φλέβες μαζί. Το απομάκρυνε πάλι, άγγιξε με δύο δάχτυλα τις φλέβες και παρότι έτρεμε, αισθάνθηκε το ζεστό σφυγμό του Τιμπόρ. Τώρα πρόσεξε επίσης ότι η πλάτη του Τιμπόρ σηκωνόταν και ξαναβυθιζόταν σε κάθε ανάσα. Οδήγησε ξανά την κόψη του μαχαιριού στον καρπό του Τιμπόρ. Την πίεσε κι έπειτα την τράβηξε. Δεν είδε καθόλου αίμα. Το μαχαίρι δεν είχε καν χαράξει το δέρμα. Στον καρ-

πό υπήρχε μόνο μια λεπτή λευκή γραμμή, αποτέλεσμα της πίεσης. Ή ο Κέμπελεν δεν είχε πιέσει αρκετά ή το μαχαίρι ήταν στομωμένο. Έλεγε ξανά το χέρι. Το χέρι με το οποίο ο Τιμπόρ κινούσε τον Τούρκο σκακιστή. Η λευκή γραμμή είχε εξαφανιστεί. Ο Κέμπελεν κάλυψε το πρόσωπο με τα χέρια του και αναστέναξε.

Άνοιξε την αποθήκη όπου βρισκόταν το αυτόματο, έπειτα το ίδιο το αυτόματο κι έχωσε μέσα τον Τιμπόρ στη θέση όπου καθόταν το τελευταίο εξάμηνο. Ύστερα έκλεισε όλες τις πόρτες του επίπλου, γύρισε την πρόσοψη του αυτόματου προς τον τοίχο και ασφάλισε τα ροδάκια. Όταν έκλεισε την πόρτα της αποθήκης, τα πάντα σκοτεινίασαν γύρω από τον Τούρκο. Ο Κέμπελεν κλειδαμπάρωσε την πόρτα. Έβαλε το μαχαίρι ξυλογλυπτικής στη θέση του, έκρυψε το ανέγγιχτο αρσενικό στο γραφείο του, έσβησε το κερί κι έκλεισε το παράθυρο στο δωμάτιο του Τιμπόρ. Ύστερα πήγε στην κουζίνα για να ετοιμάσει καφέ. Πήρε μαζί του και το λαβομάνο μέσα στο οποίο βρισκόταν η πετσέτα με το ναρκωτικό. Έξω είχε αρχίσει να βρέχει.

Μαυρίλα, μαυρίλα και ησυχία, μαυρίλα και απόλυτη ησυχία επικρατούσαν όταν ο Τιμπόρ ανέκτησε τις αισθήσεις. Αρχικά φοβήθηκε ότι αναπνέοντας το δηλητήριο είχε καταστρέψει τα μάτια και τ' αφτιά του, ύστερα όμως κατάλαβε ότι βρισκόταν σ' ένα χώρο δίχως ήχους και φως. Εξακολουθούσε να έχει ένα υγρό πανί στο στόμα, αλλά ήταν απλώς ένα φίμωτρο που δε μύριζε τίποτα περισσότερο από το σάλιο του. Το στόμα του ήταν στεγνό. Διψούσε τόσο πολύ ώστε πονούσε όταν ξεροκατάπινε. Ένωθε ένα ύφασμα από κάτω του και πίσω από το κεφάλι, κι από τον τρόπο που οι τοίχοι αντηχούσαν το βογκητό του κατάλαβε ότι ήταν κλει-

σμένος σ' ένα κουτί. Ένα φέρετρο. Τον είχαν θάψει ζωντανό. Για μια στιγμή τον κατέλαβε αστάθμητος φόβος, έπειτα όμως κατέγραψε μια οικεία μυρωδιά μετάλλου και λιπαντικού και κατάλαβε ότι δεν ήταν κλεισμένος σε φέρετρο αλλά στο εσωτερικό του σκακιστικού αυτόματου.

Τα χέρια του ήταν δεμένα και είχαν μουδιάσει, το ίδιο και τα πόδια του. Δεν μπορούσε να κινηθεί σχεδόν καθόλου. Το τελευταίο που θυμόταν ήταν ότι έτρωγε. Όσα είχαν συμβεί αργότερα του φαίνονταν σαν όνειρο. Το μόνο βέβαιο ήταν ότι ο Κέμπλεν, με τη βοήθεια του φαρμακοποιού, του είχε επιτεθεί και τον είχε ναρκώσει. Ο Τιμπόρ δεν είχε την αίσθηση του χρόνου. Μπορεί να είχε περάσει μία ώρα ή και μία μέρα από την επίθεση. Άρχισε να φωνάζει, όσο του επέτρεπε το φίμωτρο, και να κλοτσάει με τα δεμένα πόδια του τον απέναντι τοίχο, όμως σύντομα ο αέρας στο έπιπλο λιγόστεψε· ζεστάθηκε και η δίψα του έγινε αφόρητη. Αν, όπως ήταν το πιο πιθανό, ο Τούρκος συνέχιζε να βρίσκεται στο δωμάτιό του, δε θα τον άκουγε κανείς εκεί έξω.

Πρώτα έπρεπε να ελευθερωθεί από τα δεσμά του. Άρχισε να περιστρέφει τα χέρια και να τα τραβάει από τα σκοινιά, αλλά δεν είχε νόημα· τα σκοινιά ήταν σφιγμένα γερά και οι κόμποι απρόσιτοι. Μόνο ένα μαχαίρι θα μπορούσε να τον βοηθήσει. Κούνησε τα μουδιασμένα, κρύα δάχτυλά του και συλλογίστηκε. Τι είχε πάνω του που θα μπορούσε να του φανεί χρήσιμο; Τίποτα. Οι τσέπες του ήταν άδειες. Τι υπήρχε μέσα στο αυτόματο; Ένα κερρί, αλλά τίποτα για να το ανάψει. Το σκάκι και ο ωρολογιακός μηχανισμός. Ο μηχανισμός με τους οδοντωτούς τροχούς. Θυμήθηκε την τελευταία παράστασή του στο Σένμπρουν όπου είχε τραυματίσει το χέρι του στο αιχμηρό δόντι κάποιου τροχού. Ίσως θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει έναν οδοντωτό τροχό για να κόψει τα δεσμά του. Γύρισε το κεφάλι δεξιά όπου βρισκόταν ο μηχανι-

σμός βυθισμένος στο σκοτάδι. Γνωρίζοντας καλά τη διάταξη των τροχών ανακάλεσε στη μνήμη του ποιος βρισκόταν χαμηλότερα. Γύρισε την πλάτη στο μηχανισμό και ψηλαφώντας βρήκε τον τροχό που ήθελε. Έπειτα άρχισε να τρίβει πάνω εκεί τα δεσμά του. Είχε την αίσθηση ότι τα σκοινιά ούτε καν χαράζονταν. Αντ' αυτού γλίστρησε αρκετές φορές και τα χέρια του έπεσαν πάνω στους τροχούς. Τα δόντια τους του μάτωσαν το δέρμα. Αλλά όταν συνήθισε κάπως την εξαμβλωτική στάση του σώματός του και βρήκε κάποια τεχνική, κατάφερε να σημειώσει σχετική πρόοδο: το μέταλλο άρχισε να πριονίζει το κανναβένιο σκοινί. Σύντομα κόπηκε το πρώτο λυτάρι, έπειτα το δεύτερο και όταν έσπασε και το τρίτο λύθηκαν και τα υπόλοιπα. Έτριψε τους πληγωμένους καρπούς του και απομάκρυνε τα σκοινιά που έδεναν τα πόδια του.

Φυσικά, όλες οι πόρτες ήταν κλειδωμένες κι ο Τιμπόρ δεν είχε κλειδιά. Μην μπορώντας να δει χτύπησε και τα τέσσερα τοιχώματα και από τον ήχο συμπέρανε ότι ο Κέμπελεν είχε σφηνώσει τις δυο πλευρές του σκακιστικού τραπεζιού σε μια γωνία του δωματίου. Έτσι ήταν αδύνατον να σύρει την πλάκα του. Μπορούσε να βγει μόνο από την πίσω πόρτα ακριβώς δίπλα του. Έπεσε με τον ώμο πάνω στο ξύλο. Έτριξε, αλλά τόσο η πόρτα όσο και η κλειδαριά άντεξαν στην πίεση. Ο Τιμπόρ ήξερε πόσο χοντρά ήταν τα τοιχώματα, δεν υπήρχε λοιπόν περίπτωση να τα σπάσει. Ίσως να υποχωρούσε η σκακιέρα. Σύρθηκε στο κέντρο του επίπλου, ξάπλωσε και πίεσε τα πόδια στο κάτω μέρος της σκακιέρας. Καθώς ήταν ξυπόλυτος, τα καρφιά με τις μικρές μεταλλικές πλάκες πόνεσαν τις πατούσες του, έτσι αναγκάστηκε να λυγίσει πρώτα τα καρφιά. Έπειτα πίεσε τη σκακιέρα με τα πόδια μέχρις ότου κόμποι ιδρώτα εμφανίστηκαν στο μέτωπό του. Το μάρμαρο όμως δεν υποχώρησε. Η σκακιστική μηχανή ήταν γερά κατασκευασμένη για να αντέχει στις απαγορευμένες ματιές κάθε πε-

ρίεργου. Δε θα κατάφερνε να ελευθερωθεί επιστρατεύοντας μόνο τη δύναμή του.

Χρειαζόταν ένα κλειδί και αφού δεν είχε, έπρεπε να το φτιάξει. Σύρθηκε πίσω κι έχωσε το χέρι στο μηχανισμό για να βρει μια από τις μεταλλικές βέργες που υπήρχαν πάνω από τον κύλινδρο. Την έσπασε και την πήρε. Έπειτα άρχισε να λυγίζει το μέταλλο στο σχήμα του κλειδιού όπως το θυμόταν. Μην έχοντας τανάλια, το έκανε με τα δάχτυλα και, μην μπορώντας να δει, δούλευε με μόνο οδηγό τη διαίσθησή του. Πήρε για βοήθεια ένα πiónι και λυγισε τη βέργα στο κεφάλι του. Όταν το αντικλειδί ήταν έτοιμο, το έβαλε στην κλειδαριά. Τώρα άρχιζε η πραγματική δουλειά: κάθε τόσο έβγαζε το κλειδί για να το λυγίσει λίγο, μερικές φορές απειροελάχιστα. Περίπου μία ώρα αργότερα το κλειδί γύρισε επιτέλους μ' ένα σιγανό ήχο στην κλειδαριά. Η πόρτα άνοιξε κι ο Τιμπόρ σύρθηκε έξω.

Αν και άλλα περίμενε, στην αποθήκη ήταν σχεδόν εξίσου σκοτεινά και αποπνικτικά. Μόνο κάτω από την πόρτα προς το εργαστήριο είχε μια χαραμάδα φως. Άρα ήταν μέρα. Φυσικά κι αυτή η πόρτα ήταν κλειδωμένη. Θα μπορούσε να φτιάξει και γι' αυτήν αντικλειδί, όμως ήξερε ότι ήταν αμπαρωμένη κι απέξω, κι έτσι θα ήταν αδύνατον να την ανοίξει.

Ψηλαφώντας επέστρεψε στο σκακιστικό αυτόματο και έπιασε το χέρι του ανθρωποειδούς, το ξύλο και το καφτάνι με το γούβινο τελείωμα. Το κρύο ξύλο δεν υποχώρησε στην πίεση του Τιμπόρ. Ψηλαφώντας σκαρφάλωσε ψηλότερα, στον ώμο, στο λαιμό κι από εκεί στο πρόσωπο. Τα δάχτυλά του πέρασαν το πιγούνι, το στόμα, τη μύτη και έφτασαν στα μάτια. Άγγιξε τους γυάλινους βολβούς με την άκρη του αντίχειρα. Το γυαλί ήταν ακόμα πιο κρύο από τον υπόλοιπο Τούρκο. Παραίταν σκοτεινά για να δει το πρόσωπό του. Ο Τιμπόρ πίεσε ακόμα περισσότερο το μάτι.

Το ξύλινο κρανίο του Τούρκου έτριξε. Το πλαίσιο του ματιού τελικά έσπασε και το μάτι έπεσε μέσα στο άδειο κρανίο. Σαν μπίλια κύλησε στο κενό σώμα, χτύπησε σε ξύλινα πλευρά και σύρματα για να μείνει κρεμασμένο στο οπτικό νεύρο του.

Ο Τούρκος σκακιστής δε θα έπαιζε ποτέ πια. Το ζουληγμένο μάτι ήταν το εναρκτήριο σάλπισμα στη μάχη, το πέταγμα της πετσέτας στην πυγμαχία, το πρώτο βόλι μιας σύρραξης. Αφού ο Τιμπόρ ήταν καταδικασμένος να πεθάνει, θα έπαιρνε μαζί του και το καταραμένο αυτόματο. Έπιασε το δεξί χέρι του ανθρωποειδούς και το έστριψε πίσω από την πλάτη. Τα ξύλινα κόκαλα έσπασαν και έσκασαν, το μεταξωτό καφτάνι σκίστηκε κατά μήκος. Τράβηξε το χέρι του Τούρκου από τον ώμο και το έσπασε σαν κούτσουρο στο γόνατό του. Ό,τι απέμεινε το πέταξε στη γωνία. Ύστερα έσπασε το αριστερό χέρι, που εξαιτίας του λεπτού παντογράφου που περιείχε έσπασε πολύ πιο εύκολα, σχεδόν σαν κούφιο κόκαλο πουλιού. Ο Τιμπόρ γύρισε και εξάρθρωσε το χέρι που κινούσε τα σκακιστικά πόνια και που ο εξαιρετικά λεπτός μηχανισμός του είχε χρειαστεί πολύ χρόνο για να κατασκευαστεί, το πέταξε στο πάτωμα και το διέλυσε ποδοπατώντας το. Τράβηξε το καφτάνι και το πουκάμισο από το κουλό σώμα του ανθρωποειδούς κι έτσι έμεινε απογυμνωμένο στο σκοτάδι. Έπιασε με τα δυο του χέρια τα ξύλινα πλευρά και τα έσπασε χωρίς να προσέχει τις ακίδες που μπήγονταν στο δέρμα του. Έκοψε και τα καλώδια από το σώμα και ο Τούρκος κούνησε άγρια το κεφάλι για τελευταία φορά, κι ας μην υπήρχε πια κανείς για να τον απειλήσει με *ματ*. Αυτό ήταν το παιχνίδι του τέλους του. Ο Τιμπόρ έπιασε το κεφάλι, το γύρισε στο λαιμό μέχρι να σπάσει ο σβέρκος. Πέταξε το τουρμπάνι μαζί με το φέσι από το άτριχο ξύλινο κρανίο και ζούληξε και το δεύτερο μάτι, που από το κρανίο έπεσε στον ανοιχτό λαιμό και από εκεί κύλησε στο πάτωμα. Ο Τιμπόρ άρπαξε το τυ-

φλό κεφάλι και χτύπησε το πρόσωπο στον τοίχο ξανά και ξανά μέχρις ότου ο σοβάς ξέφτισε και η μορφή του Τούρκου έγινε μια μακάβρια μάζα από χαρτοπολτό, σπασμένο ξύλο, λαδομπογιά και ψεύτικα γένια. Πόσο χαιρόταν που το έβλεπε...

Χωρίς κανένα σεβασμό πέταξε το κεφάλι και στράφηκε πάλι στο έπιπλο. Με το ξύλο δε θα μπορούσε να τα βάλει, γι' αυτό ασχολήθηκε με τον ψεύτικο μηχανισμό. Έσπασε τον άξονα που βρισκόταν πάνω στο σκαμνί και αποτελούσε τη σπονδυλική στήλη του ανθρωποειδούς, τον έριξε κάτω και με κλοτσιές διέλυσε τροχούς και κυλίνδρους. Ακούστηκε μια αλλόκοτη μελωδία, σαν κάποιος να είχε κλοτσιήσει τσέμπαλο. Και τι δε θα έδινε για λίγο λάδι και φωτιά, ώστε να κάνει για πάντα στάχτη τα σπασμένα κομμάτια του καταραμένου αυτόματου και βρόμικες, πηχτές στάλες το λιωμένο μέταλλο.

Η νύχτα πέρασε κι έφτασε το πρωί. Ο Κέμπελεν καθόταν εδώ και αρκετές ώρες σχεδόν ακίνητος στο γραφείο του και συλλογίζόταν πώς μπορούσε να σκοτώσει τον Τιμπόρ που βρισκόταν πίσω από τον τοίχο, δεμένος μέσα στη μηχανή. Δε βρήκε λύση. Ύστερα ο Τιμπόρ ξύπνησε κι άρχισε να κλοτσάει το ξύλο. Παρόλο που τα υπόκωφα χτυπήματα δεν ακούγονταν σχεδόν καθόλου, ο Κέμπελεν δεν τα άντεχε. Αδυνατούσε να συγκεντρωθεί. Ντύθηκε, λοιπόν, και πήγε με το άλογό του μες στο ψιλόβροχο στο αυλικό συμβούλιο για να μπορέσει να σκεφτεί ανενόχλητος. Ήταν τόσο νωρίς, ώστε ήταν ο πρώτος δημόσιος υπάλληλος στον οποίο ο θυρωρός άνοιξε τις πόρτες. Έδωσε εντολή στον κλητήρα του να μην τον ενοχλήσει κανείς. Έπειτα κάθισε στο γραφείο όπως ακριβώς καθόταν και στο γραφείο του σπιτιού του, κοίταξε το κενό και προσπάθησε να σκεφτεί καθαρά. Ούτε εδώ τα κατάφερε.

Όταν η καμπάνα του δημαρχείου σήμανε εννέα, θυμήθηκε ότι τον περίμεναν στην κηδεία του Ιακώβ.

Μία ώρα αργότερα ο Βόλφγκανγκ φον Κέμπελεν έριξε στο εβραϊκό νεκροταφείο τρεις φτυαριές χόμα πάνω στο φέρετρο του βοηθού του. Απόθεσε και τα γυαλιά που του είχε δώσει ο δήμαρχος.

«Γῆ εἶ καί εἰς γῆν ἀπελεύσει», εἶπε, ὅπως και οἱ ἕξι Εβραῖοι πριν ἀπὸ αὐτόν: ἡ σπιτονοικοκυρά του Ιακώβ, ὁ παλαιοπώλης Κρακάουερ, δυο μέλη τῆς εβραϊκῆς κοινότητας, ὁ λευίτης τῆς συναγωγῆς καὶ ὁ νεκροθάφτης. Ὁ Κέμπελεν δὲν εἶχε ἀκούσει οὔτε μὴ λέξη ἀπὸ τὴν τελετῆ. Ἡ κηδεία διαδραματιζόταν μπροστὰ του σαν ὄνειρο. Ὁ τάφος του Ιακώβ ἦταν στενός καὶ βρισκόταν στὴν ἄκρη του νεκροταφείου, κάτω ἀπὸ μὴ φλαμουριά, ακριβῶς δίπλα στὴ μάντρα καὶ στὴ σκιά ενός σπιτιοῦ. Ἡ νεκρικὴ στήλη ἦταν ἀπλῆ. Ὁ Κέμπελεν θυμήθηκε ὅτι πρόσφατα ὁ Ιακώβ εἶχε ὀρκιστεῖ νὰ πάρει τὸ μυστικὸ του αὐτόματου μαζί του στὸν τάφο. Εἶχε κρατήσει τὸ λόγο του: ἐδῶ ἦταν θαμμένα καὶ τὸ μυστικὸ καὶ ἐκεῖνος.

Μπροστὰ στὴν πύλη του νεκροταφείου τὸν περίμενε μὴ ἐκπληξη: ὁ βαρόνος Γιάνος Αντράσι. Δε φορούσε στολή, ἀλλὰ ὅπως πάντα ἦταν ζωσμένος με σπαθί καὶ πιστόλι καὶ χαμογελοῦσε κουρασμένα. «Ἐλπίζα νὰ σας βρῶ ἐδῶ», εἶπε. «Δὲν εἶναι λυπηρό νὰ συναντιόμαστε τόσο συχνὰ σε νεκροταφεῖα;»

Ὁ Κέμπελεν κοκάλωσε. Ἡ θέα του Αντράσι τὸν ἀπέσπασε βίαια ἀπὸ τὴν ἀπάθειά του. «Ἐνα νεκροταφεῖο εἶναι καὶ παραμένει ὁ πλέον ἀκατάλληλος χώρος γιὰ ξεκαθάρισμα ζητημάτων τιμῆς, ἀξιότιμε βαρόνε. Ἐλπίζω, λοιπόν, νὰ μὴν εἴστε ἐδῶ γι' αὐτὸ τὸ λόγο. Σήμερα τὸ ενδιαφέρον μου γιὰ κάτι τέτοιο εἶναι μικρότερο ἀπὸ ποτὲ».

«Δὲ θέλω νὰ μονομαχήσω μαζί σας», ἀπάντησε ὁ Αντράσι, «οὐ-

τε σήμερα ούτε αύριο ούτε ποτέ. Αποσύρω την πρόκλησή μου».

Ο Κέμπελεν βλεφάρισε. «Γιατί αυτή η μεταστροφή;»

«Στο μεταξύ είχα κατά κάποιο τρόπο μια ικανοποίηση. Έστω κι αν δεν ήταν ακριβώς αυτό που ήθελα. Εγώ σκότωσα τον Εβραίο σας».

Ο Κέμπελεν έχασε τη μιλιά του.

«Ας προχωρήσουμε λιγάκι», είπε ο Αντράσι δείχνοντας με μια χειρονομία την έξοδο της Γιούντεν-γκάσε. «Αν το επιθυμείτε, ευχαρίστως να σας εξιστορήσω τα πάντα, αλλά όχι στην εβραϊκή συνοικία».

Καθώς προχωρούσαν μαζί στην όχθη του Δούναβη κόντρα στο ρεύμα, ο Αντράσι είπε ότι τη νύχτα του θανάτου του Ιακώβ βρισκόταν στο στρατώνα έξω από τις πύλες της πόλης. Ετοιμαζόταν να πέσει να κοιμηθεί όταν παρουσιάστηκε ένας στρατιώτης του τάγματός του που είχε έρθει καλπάζοντας από την πόλη. Ο ουσάρος ανέφερε ότι στην ταβέρνα «Χρυσό Ρόδο» της Πλατείας του Ψαριού ο βοηθός του κυρίου φον Κέμπελεν μεταμφιεσμένος σε Τούρκο σκακιστή αναπαρίστανε το φόνο της μακαρίτισσας βαρόνης Γεσενάκ εισπράττοντας τα χειροκροτήματα των θαμώνων κι ότι θεώρησε καθήκον του να το γνωστοποιήσει στον ανθυπολοχαγό του. Ο Αντράσι ζήτησε να του σελώσουν αμέσως το άλογο και να του στείλουν το δεκανέα του. Μαζί με τον Ντεσεέβφι ξεκίνησαν για τη συνοικία των ψαράδων. Περίμεναν σχεδόν μία ώρα στη σκιά του καπηλειού κι ύστερα ακολούθησαν το βοηθό του Κέμπελεν προς τη Γιούντεν-γκάσε. Ήταν στουπί στο μεθύσι, φορούσε ακόμα τη στολή του Τούρκου και τραγουδούσε ένα εβραϊκό τραγούδι από το οποίο δεν καταλάβαιναν τίποτα εκτός από το όνομα «Ιμπόλια». Μπροστά στον Άγιο Μαρτίνο ο Αντράσι και ο

Ντεσέβφι τον πλησίασαν και του μίλησαν. Ο Αντράσι δε σκόπευε να σκοτώσει τον Εβραίο, αλλά το τραγούδι και η προκλητική αμφίεσή του τον είχαν ήδη εξοργίσει κι όταν ο Ιακώβ τον χαιρέτησε λέγοντας «Βγήκατε να σκοτώσετε κάνα έπιπλο;» του έριξε μια γροθιά στο κούτελο. Ο Ιακώβ έπεσε στο χόμα. Ενώ ήταν πεσμένος, ο Αντράσι έδωσε στο συνοδό του το σακάκι της στολής του, το καλπάκι, το σπαθί και το πιστόλι και προκάλεσε τον Εβραίο να πυγμαχήσουν ως άντρες, χωρίς να λάβουν υπόψη κοινωνική θέση και θρησκεία. Ο βοηθός σηκώθηκε στα πόδια του, έβγαλε τα γυαλιά και τέντωσε τις γροθιές. Ο Αντράσι τον ρώτησε αν ήταν έτοιμος και μόλις ο βοηθός έγενεψε καταφατικά έφαγε τη δεύτερη γροθιά. Ο αγώνας δεν ήταν δίκαιος: η πρώτη γροθιά και το μεθύσι καθιστούσαν τον Ιακώβ ανίκανο να ανταποκριθεί. Ο Αντράσι απέφευγε εύκολα τα ράθυμα χτυπήματά του. Σε κάποια επίθεση ο Ιακώβ έχασε την ισορροπία του και παραπάτησε. Ωστόσο είχε την εντιμότητα να μην τα παρατήσει και να συνεχίσει τον αγώνα μέχρι τέλους. Ένα δυνατό χτύπημα στο αφτί τον ξάπλωσε τελικά στο λιθόστρωτο. Το τουρμπάνι έφυγε από το κεφάλι του.

Ο Αντράσι έσκυψε από πάνω του και του έθεσε μια ερώτηση που τον τυραννούσε από καιρό: «Ποιος σκότωσε την αδερφή μου; Πες μου, ήταν ο Τούρκος;»

Ο Ιακώβ δε βιάστηκε ν' απαντήσει. Έγλειψε πρώτα το αίμα από τα χείλη του κι ύστερα είπε άτονα κάποια λόγια. Ο Αντράσι έσκυψε πάνω στο πληγιασμένο πρόσωπο για να μπορέσει να καταλάβει τι έλεγε. Αλλά ο Ιακώβ, αντί να δώσει μια απάντηση, διπλωσε ξαφνικά το πόδι με απρόσμενη ενεργητικότητα κι έδωσε στον ανύποπτο Αντράσι μια τόσο γερή γονατιά ανάμεσα στα σκέλη, ώστε ο ουσάρος ζαλίστηκε, κόντεψε να χάσει τις αισθήσεις του, και από τον πόνο διπλώθηκε στο λιθόστρωτο, δίπλα στο βοηθό του. Όλη αυτή την ώρα ο Ντεσέβφι, όπως τον είχε διατάξει ο

ανθυπολοχαγός, δεν είχε επέμβει. Ο Ιακώβ σηκώθηκε, φόρεσε με την ησυχία του τα γυαλιά του, έφτυσε το βαρόνο και είπε: «Έχεις δίκιο, ο Τούρκος έφαγε την αδερφή σου. Μόνο εσείς οι Ούγγροι είστε τόσο ανόητοι ώστε να πιστεύετε στα σοβαρά τα παραμύθια».

Ύστερα ο Ιακώβ συνέχισε τρεκλίζοντας την πορεία του προς την εβραϊκή συνοικία. Ο Αντράσι σηκώθηκε με κόπο, έξαλλος από θυμό, έβγαλε το σπαθί από το θηκάρι, που κρατούσε ο Ντεσέβφι, και κυνήγησε τον Ιακώβ. Έτρεξε τόσο γρήγορα ώστε η κόψη διαπέρασε το σώμα του βοηθού σαν να ήταν φρούτο. Στάθηκαν και οι δυο: ο Αντράσι έντρομος από την πράξη του, ο Ιακώβ ψηλαφώντας δύσπιστα το ματωμένο σίδερο που έβγαινε από το στήθος του. Έπεσε νεκρός από το σπαθί του ουσάρου πριν προλάβει να φωνάξει.

«Πετάξαμε το σώμα του στο Δούναβη χωρίς να μας δει κανείς», είπε κλείνοντας ο Αντράσι. «Ντρέπομαι για την πράξη μου. Ασφαλώς ήταν κακός άνθρωπος, αλλά δεν του άξιζε ένας τέτοιος θάνατος. Ένας ευγενής δεν κάνει τέτοιες πράξεις». Ο Αντράσι σταμάτησε κι έδωσε στον Κέμπelen το χέρι. «Γι' αυτό παίρνω πίσω το γάντι που σας έριξα. Σας απαλλάσσω από τη μονομαχία μας. Αρκετό αίμα χύθηκε σ' αυτή την υπόθεση».

Ο Κέμπelen έπιασε το χέρι που του πρόσφερε και είπε: «Ναι».

«Προσευχηθείτε για τον Εβραίο σας, γιατί εγώ σίγουρα δεν πρόκειται να το κάνω». Ο Αντράσι τον αποχαιρέτισε φέροντας το χέρι στο καπέλο του. «Να είστε, λοιπόν, καλά».

Ο βαρόνος είχε κάνει ήδη μερικά βήματα για να επιστρέψει στην πόλη όταν ο Κέμπelen τον κάλεσε πίσω.

«Τι άλλο έχουμε να πούμε οι δυο μας;» ρώτησε ο Αντράσι από το σημείο όπου στεκόταν.

Ο Κέμπelen τον πλησίασε. «Θέλω να σας κάνω μια πρόταση»,

είπε με απαλή φωνή. «Αν σας κατονομάσω το δολοφόνο της αδερφής σας όπως ζητούσατε τόσο καιρό... θα μου δώσετε το λόγο της τιμής σας ότι θα φυλάξετε αυτό το μυστικό όσο ζείτε;»

Τα μάτια του Αντράσι στένεψαν, κατά τα άλλα το πρόσωπό του πάγωσε. «Μα το Θεό και τους αγίους του, ναι, θα φύλαγα αυτό το μυστικό... Αλλά μόνο το μυστικό, όχι κι αυτόν που το κρύβει».

«Δεν έχω τέτοια απαίτηση», είπε ο Κέμπελεν.

Όταν ο Αντράσι με το πιστόλι οπλισμένο στο αριστερό χέρι άνοιξε με το τελευταίο κλειδί που του είχε δώσει ο Κέμπελεν την πόρτα της μικρής αποθήκης, αντίκρισε ένα αλλόκοτο θέαμα. Το σκακιστικό έπιπλο ήταν εκεί, αλλά από το μηχανισμό του προεξείχε ένα δοκάρι. Από τον Τούρκο είχαν απομείνει μόνο τα πόδια που ήταν μονταρισμένα στο σκαμνί. Το υπόλοιπο σώμα ήταν κομματιασμένο και πεταμένο σε όλη την αποθήκη. Ο τοίχος ήταν χτυπημένος σε πολλά σημεία και από τις τρύπες του σοβά φαίνονταν τα τούβλα. Στο πάτωμα υπήρχε ένα μάτι. Ήταν σαν να είχε σκάσει οβίδα και να είχε κάνει το σκακιστή χίλια κομμάτια.

Ανάμεσα σ' αυτό το χάος καθόταν ένας κοντός άντρας, ένας νάνος, με την πλάτη ακουμπισμένη στον τοίχο. Όταν το φως από το εργαστήριο έπεσε πάνω του, βλεφάρισε και σήκωσε το χέρι για να προστατεύσει τα μάτια του. Το μέτωπό του ήταν καταϊδρωμένο και στον ιδρώτα είχαν κολλήσει ακίδες, κομματάκια λαδομπογιάς και σκόνη. Όταν ο νάνος συνήθισε το φως, έδειξε να αναγνωρίζει τον Αντράσι και χαμογέλασε. Ο Αντράσι τον σημάδεψε με το όπλο και του έγνεψε να σηκωθεί.

«Εσύ σκότωσες την αδερφή μου;»

Ο Τιμπόρ έγνεψε καταφατικά. «Δεν το 'θελα», είπε, αλλά το

λαρύγγι του ήταν τόσο ξερό και η φωνή του τόσο σπασμένη, ώστε ήταν δύσκολο να τον καταλάβει κάποιος.

«Την ενόχλησες προηγουμένως; Την άγγιξες ανήθικα ή τη φίλησες;»

«Την άγγιξα».

«Θα το πληρώσεις αυτό. Θα σε σκοτώσω. Τώρα».

Ο Τιμπόρ έγενεψε ξανά καταφατικά. Παραήταν αδύναμος για να αμυνθεί ή να το σκάσει, εξάλλου δεν το ήθελε πια. Απ' όλους τους δήμιους προτιμούσε τον Αντράσι. Θα αποτελειωνε τώρα ό,τι είχε αρχίσει στη δημοσιά για τη Βιέννη.

«Έχεις κάποια επιθυμία πριν φύγεις;»

Ανίκανος να μιλήσει έδειξε μια κανάτα με νερό σε κάποιον από τους πάγκους του εργαστηρίου. Ο Αντράσι έγενεψε. Η πρώτη γουλιά τον πόνεσε. Έπειτα άδειασε με λαιμαργία την κανάτα και την άφησε κάτω. «Ευχαριστώ».

«Γονάτισε», διέταξε ο Αντράσι κι όταν ο Τιμπόρ έπεσε στα γόνατα με το πρόσωπο προς το μέρος του, είπε: «Ανάποδα».

Ο Τιμπόρ γύρισε την πλάτη στο βαρόνο. Ο Αντράσι άφησε το πιστόλι πάνω στο τραπέζι.

«Εσείς σκοτώσατε το φίλο μου;»

«Ούτε εγώ το ήθελα», απάντησε ο Αντράσι. «Πες του το αν τον συναντήσεις».

Ο Τιμπόρ άκουσε τον Αντράσι να τραβά το σπαθί και να το ζυγιάζει στο χέρι του για να προετοιμαστεί για το θανατηφόρο χτύπημα. Ο Τιμπόρ έσκυψε το κεφάλι, σταύρωσε τα χέρια και προσευχήθηκε.

«Χαίρε κεχαριτωμένη Μαρία, ό Κύριος μετά Σου. Εύλογημένη σύ έν γυναιξί καί εύλογημένος ό καρπός τής κοιλίας Σου, ότι Σωτήρα έτεκες τών ψυχών ήμῶν. Υπερευλογημένη Θεοτόκε, πρόσβευε τῷ Κυριῷ σωθῆναι τās ψυχās ήμῶν».

«Αμήν», είπε και ο Αντράσι. Έπειτα ύψωσε το σπαθί στον αέρα και με τα δύο χέρια. Ο Τιμπόρ έκλεισε τα μάτια.

Ακούστηκαν βήματα που δεν ήταν του Αντράσι. Ο ουσάρος γύρισε να κοιτάξει. Είδε τη σκανδάλη να οπλίζεται. Τώρα άνοιξε και ο Τιμπόρ τα μάτια και γύρισε να κοιτάξει. Κοντά στην πόρτα στεκόταν η Ελίζα με ταξιδιωτικά ρούχα. Κρατούσε σταθερά το πιστόλι και στόχευε τον Ούγγρο. Φαινόταν καθαρά η στρογγυλή κοιλιά της, αφού δεν προσπαθούσε πια να κρύψει την εγκυμοσύνη της. Ο Αντράσι κατέβασε το σπαθί. Κανείς δε μίλησε.

Τελικά ο Αντράσι έκανε ένα βήμα και άπλωσε το χέρι. «Δώστε μου το πιστόλι».

Η Ελίζα, αντί να κάνει πίσω, προχώρησε κι αυτή και σήκωσε λίγο ακόμα το πιστόλι έτσι ώστε ο Αντράσι να βλέπει το στόμιό του. «Θα σε σκοτώσω», φώναξε η Ελίζα με τσιριχτή φωνή. «Θα σε σκοτώσω, καταραμένε! Κατέβασε το σπαθί!»

Ο Αντράσι κοίταξε τον Τιμπόρ, έπειτα την Ελίζα και τελικά άφησε το σπαθί στα σανίδια.

«Και τώρα πέσε στα γόνατα!»

Ο Αντράσι δεν υπάκουσε. «Δε θα με σκοτώσετε».

«Θα το κάνω αν δεν πέσεις αμέσως στα γόνατα!» φώναξε η Ελίζα και πλησίασε άλλο ένα βήμα.

Ο Αντράσι γονάτισε.

Ο Τιμπόρ πήρε το σπαθί.

«Και τώρα;» ρώτησε η Ελίζα. Δάκρυα έτρεχαν από τις άκρες των ματιών της.

«Δεν ξέρω», είπε ο Τιμπόρ.

Για μια στιγμή οι τρεις αλληλοκοιτάχτηκαν, αφού κανείς δεν ήξερε τι έπρεπε να κάνει.

Ο Τιμπόρ περίμενε τον Αντράσι να κοιτάξει την Ελίζα και τότε τον χτύπησε στο σβέρκο με τη λαβή του σπαθιού. Ο Αντράσι

έσκυψε μπροστά βογκώντας κι ο Τιμπόρ τον χτύπησε ξανά. Ύστερα κάρφωσε το σπαθί στο κενό ανάμεσα σε δυο σανίδες του πατώματος, λύγισε τη λαβή και το έσπασε. Πέταξε τη λαβή μακριά. Η Ελίζα συνέχιζε να σημαδεύει τον αναίσθητο με το πιστόλι.

«Δε θα τον σκοτώσουμε», είπε ο Τιμπόρ.

Με τρεμάμενα δάχτυλα η Ελίζα άφησε τη σκανδάλη κι άρχισε να κλαίει με δυνατά αναφιλητά. Το πιστόλι έπεσε από τα χέρια της. Τα γόνατά της λύγισαν. Ο Τιμπόρ πρόλαβε να τη συγκρατήσει. Τώρα έκλαιγε γοερά γαντζωμένη στο πουκάμισό του. Την έπιασε με το ένα χέρι από την πλάτη και με το άλλο από το πίσω μέρος του κεφαλιού. Πήρε μια ανάσα. Ευωδίαζε όπως πάντα.

«*Piano*»,* μουρμούρισε, «*Tranquillo*»,** μην μπορώντας ξαφνικά να θυμηθεί τις γερμανικές λέξεις.

Τον απώθησε και τον κοίταξε με τα κοκκινισμένα μάτια της. «Δεν έχεις το δικαίωμα να με περιφρονείς! Εσύ θα έπρεπε να το ξέρεις καλύτερα! Γιατί ξέρεις τι σημαίνει να αναγκάζεσαι να πουλάς τον εαυτό σου! Εγώ πούλησα το κορμί μου, εσύ το μυαλό σου. Ποια η διαφορά; Τι σε κάνει καλύτερο; Το ότι σε κορόιδεψα; Το ίδιο έκανες κι εσύ. Κορόιδευες και εξαπατούσες τον κόσμο με τη μηχανή σου και μη νομίζεις ότι είσαι καλύτερος επειδή προσεύχεσαι! Δεν έχεις το δικαίωμα να με περιφρονείς», είπε η Ελίζα και πρόσθεσε κάπως πιο σιγανά: «Δε θέλω να με περιφρονείς».

Ο Τιμπόρ δε μίλησε. Ύστερα έπιασε με τα χέρια το κεφάλι της και της φίλησε το μέτωπο. «Ας φύγουμε».

Σηκώθηκαν και οι δύο. Ο Τιμπόρ πήρε το πιστόλι του Αντράσι. Η Ελίζα σκούπισε τα δάκρυά της.

* Σιγά. Ιταλικά στο πρωτότυπο. (Σ.τ.Μ.)

** Ήσυχα. Ιταλικά στο πρωτότυπο. (Σ.τ.Μ.)

«Πού είναι ο Κέμπελεν;» ρώτησε.

«Δεν ξέρω. Πάντως όχι εδώ. Όλες οι πόρτες ήταν ανοιχτές, αλλά δεν τον είδα πουθενά».

«Απόψε θα έχω ένα άλογο».

«Και θα περιμένεις μέχρι τότε;»

«Ναι. Δεν είμαι τόσο γρήγορος στα πόδια».

«Και πού θα περιμένεις; Αν ο Αντράσι συνέλθει και στείλει τους στρατιώτες του να σε βρουν;»

Ο Τιμπόρ φάνηκε να σκέφτεται. «Καλύτερα να περιμένω στο σπίτι του Ιακώβ. Θα παραλάβω το άλογο εκεί κοντά. Θα πάρω μόνο τα πράγματά μου».

Όσο η Ελίζα έσερνε τον Αντράσι στην αποθήκη για να τον κλειδώσει, όπως ήταν προηγουμένως κλειδωμένος ο Τιμπόρ, εκείνος μάζευε σε μια τσάντα τα πράγματά του: το ταξιδιωτικό σκάκι, τα λεφτά του, τα πιστόλια του Μέσερσμιντ και του Αντράσι καθώς και το ξύλινο γλυπτό που του είχε φτιάξει ο Ιακώβ. Ύστερα φόρεσε το πανωφόρι και το τρίκοχο και άφησε για πάντα πίσω του το δωμάτιό του και το σπίτι των Κέμπελεν. Ο Κέμπελεν ήταν άφαντος. Ούτε στην Ντόναου-γκάσε βρισκόταν. Παρ' όλα αυτά, έκαναν μια παράκαμψη και πήγαν στη Γιούντεν-γκάσε μέσω της λαχαναγοράς και της καρβουναγοράς ελέγχοντας επανειλημμένως αν τους ακολουθούσε κάποιος. Δε μιλούσαν.

Το κλειδί του σπιτιού του Ιακώβ βρισκόταν πάντα κάτω από το κεραμίδι και το σπίτι δεν το είχαν αδειάσει ακόμα. Τα ρούχα και τα χαρτιά του Ιακώβ ήταν τακτοποιημένα πάνω στο κρεβάτι όπως τα είχε ταξινομήσει ο Κέμπελεν. Η Ελίζα κοίταξε την ξύλινη προτομή της και ο Τιμπόρ κοίταξε τις δυο Ελίζες.

Λίγο αργότερα ακούστηκαν τριγμοί από βήματα στη σκάλα και κάποιος χτύπησε την πόρτα. Ο Τιμπόρ έπιασε το πιστόλι και ρώτησε ποιος είναι.

«Κύριε Νόιμαν, εσείς;» ρώτησε η φωνή πίσω από την πόρτα. «Εσείς είστε, κύριε Νόιμαν; Εγώ είμαι, ο Ααρών Κρακάουερ».

Ο Τιμπόρ έχωσε και τα δυο πιστόλια κάτω από το σεντόνι κι άνοιξε την πόρτα στον παλαιοπώλη.

«Σαλόμ, κύριε Νόιμαν», είπε ο Κρακάουερ, «καλά σας είδα, εσάς και την πανέμορφη δεσποινίδα».

«Δε θα μείνουμε πολύ», εξήγησε ο Τιμπόρ. «Θα φύγουμε σύντομα».

Ο Κρακάουερ κούνησε το κεφάλι. «Έθαψαν τον Ιακώβ πριν από λίγο. Σας περιμένα».

«Ήθελα να έρθω, αλλά με εμπόδισαν».

«Κρίμα. Δεν ήταν η κατάρα του Τούρκου, έτσι;»

«Πώς;»

«Ο χασάπης είπε ότι η κατάρα του Τούρκου σκότωσε τον Ιακώβ –όπως σκότωσε τη βαρόνη και το δάσκαλο από το Μαριένταλ–, επειδή ο Ιακώβ τόλμησε να μαϊμουδίσει το σκακιστή σε κάποιο καπηλειό».

«Όχι. Όχι, δεν ήταν ο Τούρκος». Ο Τιμπόρ σκέφτηκε τον Τούρκο όπως τον είχε αφήσει: αγνώριστο από την καταστροφή. «Αλλά ακόμα κι αν ήταν ο Τούρκος, το πλήρωσε ακριβά».

Ο Κρακάουερ σταύρωσε τα χέρια. «Μπορώ να κάνω κάτι για σας, κύριε Νόιμαν; Ή για τη δεσποινίδα; Μια μποροβίτοκα ίσως;»

«Όχι, ευχαριστώ», είπε ο Τιμπόρ. «Μόνο μην πείτε παρακαλώ σε κανέναν ότι είμαστε εδώ. Ξέρετε ότι το σπίτι δεν είναι δικό μας».

«Ασφαλώς. Λοιπόν, να είστε πάντα καλά και καλό σας ταξίδι. Ο Παντοδύναμος μαζί σας».

«Ευχαριστώ πολύ, κύριε Κρακάουερ». Ο Τιμπόρ έκλεισε την πόρτα πίσω από τον ηλικιωμένο Εβραίο. Ήταν νωρίς το απόγευμα.

Δε μίλησαν σχεδόν καθόλου μέχρι να νυχτώσει. Η Ελίζα ήταν ξαπλωμένη στο κρεβάτι με το πρόσωπο στραμμένο απ' την άλλη και κοιμόταν. Ακόμα κι όταν ήταν ξύπνια παρίστανε ότι κοιμόταν. Ντρεπόταν για την κατάρρευσή της στο εργαστήριο και το μέλλον τη φόβιζε. Πόσο θα ήθελε να καθίσει ο Τιμπόρ κοντά της και της χαϊδέψει την πλάτη... Όμως ο Τιμπόρ την απέφευγε. Έπλυνε τον ιδρώτα από το κορμί του, άλλαξε ρούχα κι έφαγε κάτι. Ύστερα εξέτασε όσα είχε αφήσει πίσω του ο Ιακώβ. Μάζεψε τα εργαλεία, τα τύλιξε σ' ένα πανί και τα έχωσε στην τσάντα του: ο Ιακώβ θα επιθυμούσε να τα πάρει. Όταν σκοτείνιασε, έκλεισε τις κουρτίνες και άναψε την επτάφωτη λυχνία.

«Ήρθε η ώρα», δήλωσε τελικά, φόρεσε το πράσινο πανωφόρι και το τρίκοχο.

Η Ελίζα σηκώθηκε και έβαλε τα παπούτσια της. «Προς τα πού θα πάμε;»

«Θα βγούμε από την πόλη κι έπειτα...»

Ο Τιμπόρ διέκοψε τη φράση στη μέση. Πίσω από την πόρτα είχε τρίξει ένα σκαλί, το άκουσαν και οι δύο. Ξανά. Ο Τιμπόρ πήρε από ένα πιστόλι σε κάθε χέρι, αλλά επειδή ήταν αδύνατον να οπλίσει και τα δύο, πέταξε το ένα στην Ελίζα. Με οπλισμένο το όπλο στόχευσε την πόρτα. Η Ελίζα σύρθηκε λίγο ψηλότερα στο κρεβάτι λες και ξαφνικά είχε γίνει σχεδία σε φουρτουνιασμένη θάλασσα. Το μόνο που ακουγόταν τώρα ήταν το τρίξιμο των σανίδων και από τις δυο πλευρές της πόρτας.

Ύστερα κάποιος κλότσησε την πόρτα με τόση δύναμη, ώστε η παλιά κλειδαριά συμπαρέσυρε κι ένα μέρος του πλαισίου και η πόρτα κρεμάστηκε στραβά στους μεντεσέδες της. Πίσω της στεκόταν ο Αντράσι. Προτού προλάβει να αντιληφθεί τον Τιμπόρ, το πιστόλι εκείνου του σημάδευε το κεφάλι. Πίσω από τον Αντράσι στεκόταν –ποιος άλλος;– ο Κέμπελεν, οπλισμένος κι αυτός με πι-

στόλι. Ο Τιμπόρ ένιωσε σαν να είχε να τον δει μια αιωνιότητα. Αγνοώντας το όπλο του Τιμπόρ, ο Αντράσι μπήκε στο δωμάτιο και ο Κέμπλεν τον ακολούθησε σημαδεύοντας τον Τιμπόρ. Όταν η Ελίζα, που συνέχιζε να κάθεται στο κρεβάτι, όπλισε κι αυτή το πιστόλι της, ο Κέμπλεν τη σημάδεψε για μια στιγμή κι έπειτα έστρεψε το όπλο πάλι στον Τιμπόρ, μην ξέροντας ποιος από τους δυο αποτελούσε μεγαλύτερο κίνδυνο ή ποιον από τους δυο θα ήθελε να σκοτώσει. Ο Τιμπόρ έκανε ένα βήμα στο πλάι για να σημαδεύει καλύτερα τον Κέμπλεν και τότε εκείνος έστρεψε την κάννη οριστικά πάνω του. Η Ελίζα σημάδεψε τον Κέμπλεν. Μόνο το πιστόλι του Αντράσι ήταν στραμμένο διαρκώς προς τον Τιμπόρ. Αυτό το παράξενο μπαλέτο διαδραματίστηκε μέσα σε λίγα δευτερόλεπτα, εντελώς αθόρυβα και σχεδόν πολιτισμένα, σαν να είχαν προηγουμένως συμφωνήσει ότι κανείς δε θα πυροβολούσε πριν μπουν όλα σε μια τάξη.

Ούτε τώρα ο Αντράσι μπόρεσε να καταπνίξει το αριστοκρατικό χαμόγελό του. «Τι μοιραία ισορροπία».

Ο Τιμπόρ δεν άκουσε τι είπε ο βαρόνος. Κοίταζε τον Κέμπλεν στα μάτια. Το μαύρο στόμιο του πιστολιού του ήταν σαν το τρίτο του μάτι. Ό,τι και αν συνέβαινε τα επόμενα λεπτά, ήταν η τελευταία φορά που οι δύο άντρες στέκονταν ο ένας απέναντι στον άλλο. Τα βλέμμα του Κέμπλεν έδειχνε να θέλει να τον αποφύγει και να μην μπορεί, λες κι ο Τιμπόρ τον είχε υπνωτίσει, λες κι ήταν το φίδι κι εκείνος ένα κουνέλι. Τα δάχτυλα του Κέμπλεν έσφιγγαν κάθε τόσο τη λαβή του όπλου λες και φοβόταν μην του πέσει από το χέρι. Θύμιζε στον Τιμπόρ έναν ασθενή του μαγνητιστή στη Βιέννη που προσπαθούσε να βγει απ' το σώμα του. Το βλέμμα του Τιμπόρ ήταν χαμένο, συνέχιζε να κοιτάει τον Κέμπλεν, αλλά το μάτι του είχε εστιαστεί σ' ένα σημείο πιο πίσω, διαπερνώντας, θαρρείς, το κρανίο του ιππότη.

Όλα οδηγούσαν σε ισόπαλη κατάληξη. Αν πυροβολούσε τον Κέμπλεν, θα τον πυροβολούσε κι εκείνος και θα έχαναν και οι δυο. Ακόμα κι αν αστοχούσαν ή αν η πυρίτιδα δεν έπαιρνε φωτιά, θα έριχναν οι άλλοι δύο: ο Αντράσι σ' αυτόν και η Ελίζα στον Κέμπλεν. Η βασίλισσα είχε από στρατηγική άποψη την καλύτερη θέση, επειδή το άλογο της είχε γυρίσει την πλάτη. Δεν ίσχυε για εκείνη το *ρεν*. Και από το τετραγωνάκι της μπορούσε να χτυπήσει τόσο εκείνον όσο και το βασιλιά του εχθρού. Ο Τιμπόρ δεν μπορούσε να κάνει μπροστά, ο αντίπαλος του έκλεινε το δρόμο. Δεξιά του υπήρχε ένα τραπέζι, αριστερά του τοίχος. Πίσω ήταν μια κουρτίνα, ένα παράθυρο και μια πόρτα που οδηγούσε στην ταράτσα του γειτονικού σπιτιού, αλλά ήταν κλειστή και μέχρι να την ανοίξει οι άλλοι δύο θα τον άρπαζαν. Αν είχε άλλο ένα δικό του πιόνι, έστω ένα στρατιωτάκι, έναν Κρακάουερ, τα πράγματα θα ήταν διαφορετικά. Αλλά έτσι όπως ήταν τώρα δεν υπήρχε άλλη λύση από το να θυσιαστεί για να σώσει τουλάχιστον τη βασίλισσα.

«Φύγε, Τιμπόρ», είπε η Ελίζα.

Ή η βασίλισσα θα θυσιαζόταν γι' αυτόν. Οι δύο άντρες αγνόησαν τα λόγια της Ελίζας, όμως ο Τιμπόρ είδε ότι η Ελίζα σήκωσε ψηλά το κοντάκι και πάτησε τη σκανδάλη. Το χτύπημα του κόκορα στην εστία έκαναν τον Κέμπλεν και τον Αντράσι να γυρίσουν τα κεφάλια κι όταν η πυρίτιδα έσκασε στο σωλήνα πυροδότησης στέλνοντας τη σφαίρα στο χαμηλό ταβάνι, ο Τιμπόρ έπιασε την επάφωτη λυχνία και την εκσφενδόνισε στον Αντράσι. Τα κεριά έσβησαν στη στιγμή. Ο Αντράσι κραύγασε από πόνο. Ο χώρος σκοτεινίασε, αλλά ο Τιμπόρ ήταν μαθημένος να κινείται στο σκοτάδι. Αναποδογύρισε το τραπέζι κι έφραξε το δρόμο στους διώκτες του. Κάποιος σκόνταψε. Άκουσε ένα «αχ» της Ελίζας. Κάτι έπεσε στο πάτωμα. Ο Τιμπόρ έριξε το πιστόλι του κάτω. Δεν το χρειαζόταν πια.

Έπεσε με τον ώμο πάνω στη στενή πόρτα και τη συμπαρέσυρε μαζί με την κουρτίνα. Οι σάπιοι μεντεσέδες δεν τη συγκράτησαν κι έπεσε λίγο πιο κάτω, στη γειτονική στέγη, γλίστρησε με θόρυβο στα κεραμίδια και κρεμάστηκε σ' ένα λούκι. Ο Τιμπόρ την ακολούθησε, έπεσε με θόρυβο στα κεραμίδια, που υποχώρησαν λιγάκι, αλλά πιάστηκε αμέσως από την κορυφή της στέγης. Στο σπίτι του Ιακώβ έπεσε ένας πυροβολισμός και η σφαίρα πέρασε σφυρίζοντας πάνω από το κεφάλι του Τιμπόρ. Ο Κέμπελεν φώναξε: «Να τον πιάσουμε!» Ακούστηκε μια κραυγή της Ελίζας κι ύστερα κάτι σαν χαστούκι. Η κουρτίνα είχε επανέλθει στη θέση της κι έτσι ο Τιμπόρ δεν μπορούσε να δει τι συνέβαινε. Καβάλα στα κεραμίδια, που ήταν ακόμα υγρά και κρύα από τα απόνερα της βροχής, σύρθηκε μέχρι την επόμενη στέγη που ήταν αρκετά επίπεδη ώστε να μπορεί να περπατάει όρθιος. Στο φως της αφέγγαρης νύχτας ο Τιμπόρ αναζητούσε τρόπο να κατεβεί πάλι στο χώμα, αλλά δεν έβρισκε κανένα. Στη μια πλευρά ήταν το λιθόστρωτο της Γιούντεν-γκάσε, στην άλλη το νεκροταφείο. Έπρεπε να συνεχίσει ελπίζοντας να μπορέσει να χωθεί σύντομα σε κάποιο κλιμακοστάσιο ή στο παράθυρο κάποιου ξένου σπιτιού. Γυρνώντας το κεφάλι, είδε τον Αντράσι στο πλαίσιο της πόρτας. Ο βαρόνος σήκωσε το πιστόλι για να τον σημαδέψει, αλλά η απόσταση ήταν πολύ μεγάλη. Χωρίς να ξαναβάλει το πιστόλι στη θήκη του ο ουσάρος πήδηξε στη στέγη και με τη σταθερότητα σχοινοβάτη προχώρησε στην κορυφή της στέγης που ο Τιμπόρ είχε διασχίσει πεσμένος στα τέσσερα. Ο Τιμπόρ έτρεξε και πήδηξε στο επόμενο σπίτι χωρίς να δίνει πλέον ιδιαίτερη σημασία στην ασφάλειά του: τελικά δεν είχε σημασία αν θα πέθαινε από σφαίρα ή από πτώση στο λιθόστρωτο.

Η φυγή πάνω στις στέγες ήταν σαν κυνήγι στα χαμόκλαδα: καμινάδες τού έκοβαν το δρόμο, λούκια τού πρόσφεραν αβέβαιο

κράτημα, κεραμίδια και δοκάρια στέναζαν κι έσπαζαν στο διάβα του, ενώ μες στο σκοτάδι ψιλόβρεχε σοβάδες, σπασμένα κεραμίδια, βρύα και υγρά φύλλα. Ο Αντράσι διάλεξε διαφορετική πορεία από τον Τιμπόρ –το δαιδαλώδες σύμπλεγμα από στέγες επέτρεπε κάτι τέτοιο–, ελπίζοντας προφανώς να του κόψει το δρόμο. Στα πόδια του Τιμπόρ έχασκε μια εσωτερική αυλή, μια τετράγωνη μαύρη τρύπα της οποίας το βάθος, όπως και στα πηγάδια, δεν μπορούσε να το μαντέψει. Βέβαια, σποραδικά και σε διαφορετικό ύψος υπήρχαν κάποιες λάμπες, που όμως σε παραπλανούσαν με το εγωιστικό φως τους το οποίο δε φώτιζε καθόλου το γύρω χώρο. Σκέφτηκε αν θα έπρεπε να φωνάξει βοήθεια, αλλά έτσι κι αλλιώς δεν έβλεπε πουθενά ανθρώπους, ούτε στα σπίτια ούτε στο δρόμο.

Καθώς ο Τιμπόρ σερνόταν στην κορυφογραμμή μιας άλλης στέγης, ο Αντράσι τού έριξε με το πιστόλι. Το μολύβι έσπασε ένα κεραμίδι δίπλα στον Τιμπόρ και τα κόκκινα κομμάτια του τινάχτηκαν προς όλες τις κατευθύνσεις. Ο Τιμπόρ σκαρφάλωσε πιο πάνω και πιάστηκε από μια καμινάδα για να κοιτάξει γύρω του. Ο Αντράσι βρισκόταν ένα σπίτι πιο πίσω και γέμιζε στο σκοτάδι το όπλο του. Το υψίπεδο από στέγες τέλειωνε σύντομα, το έκοβε το φαράγγι ενός δρόμου γεμάτο βραδινή ομίχλη.

«Αυτή τη φορά το παιχνίδι δε θα τελειώσει ισόπαλο, σκακιστή», φώναξε ο Αντράσι.

Ο Τιμπόρ φρόντισε να καλυφθεί πίσω από μια καμινάδα πριν απαντήσει. «Όχι».

«Θέλεις να αγωνιστείς;»

«Όχι πια».

«Κρίμα». Ο Αντράσι ψεύδιζε επειδή κρατούσε τη βέργα γεμίματος ανάμεσα στα δόντια. «Ομολογώ πως έχεις κάποια χαρακτηριστικά ευγενούς που εκτιμώ πολύ. Σου λείπει μόνο η εκπαί-

δευση: *par exemple*, * ήταν βασικό λάθος να σπάσεις το σπαθί μου. Πρόσβαλες την τιμή μου».

«Τότε επικαλούμαι την τιμή σας, βαρόνε», είπε ο Τιμπόρ, «μην πειράξετε τη γυναίκα. Ήθελε απλώς να με βοηθήσει. Και είναι σε ενδιαφέρουσα. Αφήστε τη να ζήσει, αυτή και το παιδί της».

«Μην ανησυχείς. Ποτέ στη ζωή μου δε θα πείραζα ούτε μια τρίχα γυναίκας». Ο Αντράσι γέμισε μπαρούτι και σφαίρες και απαφάλισε τον κόκορα. «Σε αντίθεση με σένα, θα έλεγα».

Ο Τιμπόρ δε χρειαζόταν ν' ακούσει περισσότερα. Αριστερά του η στέγη προεξείχε πάνω από το εβραϊκό νεκροταφείο και μια φλαμουριά έφτανε μέχρι εκεί. Αν κατάφερνε να πηδήξει αρκετά μακριά, θα μπορούσε ίσως να πιαστεί από τα κλαδιά της. Κι αν όχι –τι ειρωνεία!– θα πέθαινε κοντά στο φίλο του. Η σκέψη έκανε τις παλάμες του να ιδρώσουν. Τις σκούπισε στο παντελόνι του κι ύστερα κατέβηκε τρέχοντας τη στέγη. Ο Αντράσι δεν πυροβόλησε. Ίσως επειδή ο στόχος ήταν κινούμενος, ίσως επειδή σάστισε με τη ριψοκίνδυνη πράξη.

Ο Τιμπόρ πήδηξε από την άκρη της στέγης με διασκελισμό και απλώνοντας στον αέρα τα χέρια μπροστά. Από κάτω απλώνονταν τὸ νεκροταφείο καλυμμένο από την ομίχλη που τα ανοδικά σύννεφά της θύμιζαν καπνούς του κάτω κόσμου. Κλαδιά και υγρά φυλλάσματα μαστίγωσαν το πρόσωπό του, ωστόσο πίεσε τον εαυτό του να κρατήσει τα μάτια του ανοιχτά. Έπιασε ένα κλαδί, αλλά παραήταν λεπτό. Λύγισε κάτω από το βάρος του Τιμπόρ κι έσπασε. Όμως ευτυχώς κατάφερε να πιάσει έγκαιρα ένα δεύτερο, πιο χοντρό, που άντεξε. Γύρισε αμέσως και κοίταξε τη στέγη, αλλά δεν μπορούσε να δει πια τον Αντράσι μέσα από τα φυλλάσματα, πράγμα που σήμαινε ότι ούτε εκείνος τον έβλεπε. Προς το

* Για παράδειγμα. Γαλλικά στο πρωτότυπο. (Σ.τ.Μ.)

παρόν ήταν ασφαλής. Άρχισε να κατεβαίνει γρήγορα, έχοντας οδηγό περισσότερο την αφή παρά την όραση. Γύρω του έσταζε το νερό της βροχής και τα κουρασμένα φθινοπωρινά φύλλα έπεφταν από τα κλαδιά που τράνταζε. Στο τελευταίο κομμάτι πήδηξε αφού πρώτα έψαξε και βρήκε μες στην ομίχλη ένα κενό ανάμεσα στα πυκνά μνήματα. Έπεσε με τα τέσσερα σαν γάτα. Η παλιά πληγή πόνεσε. Τα μόνα πράγματα που είχε πια μαζί του ήταν τα λεφτά του, τα ρούχα που φορούσε και το καπέλο στο κεφάλι του. Έπρεπε να φτάσει έγκαιρα στον Βάλτερ πριν ο Αντράσι αρχίσει να τον ψάχνει στους δρόμους. Μέσα από το λαβύρινθο των τάφων έφτασε στην πύλη.

Πήδηξε από τη μάντρα του νεκροταφείου στο λιθόστρωτο του δρόμου κι άρχισε να τρέχει, πρώτα προς βορρά για να βγει από τη Γιούντεν-γκάσε κι έπειτα στη Νικολάι-γκάσε μέχρι την εκκλησία. Στην αριστερή πλευρά του δρόμου υπήρχαν σπίτια, στη δεξιά ένας μαντρότοιχος πίσω από τον οποίο βρισκόταν ο ναός του Αγίου Νικολάου με τον περίβολό του. Η εκκλησία βρισκόταν στο λόφο του κάστρου, αρκετά βήματα ψηλότερα από το δρόμο, και σ' ένα άνοιγμα του μαντρότοιχου υπήρχαν σκαλιά που οδηγούσαν σ' αυτόν. Στο χαμηλότερο σκαλί καθόταν ο Βάλτερ. Βλέποντας τον Τιμπόρ να πλησιάζει σηκώθηκε με τη βοήθεια της πατερίτσας του. Ο Τιμπόρ, βλέποντας το σύντροφό του να τον περιμένει στο συμφωνημένο μέρος, ένωσε ανείπωτη ανακούφιση.

«Για όνομα του Θεού, πού ήσουν;» διαμαρτυρήθηκε ο Βάλτερ. «Ανησύχησα, άργησες πολύ!»

«Το ξέρω», είπε ο Τιμπόρ λαχανιασμένα.

«Έχεις μισό δέντρο στο κεφάλι σου». Ο Βάλτερ απομάκρυνε μερικά φύλλα φλαμουριάς από το τρίκοχο του Τιμπόρ. «Πυροβολισμός ήταν αυτό που ακούστηκε πριν από λίγο;»

«Πήρες το άλογο; Είμαι βιαστικός.»

«Ασφαλώς, ασφαλώς. Το έχω δέσει στο παρεκκλήσιο απ' όπου μόνο ο διάβολος θα το έκλεβε. Είναι ένα όμορφο ζώο, μεγάλε».

«Χίλια ευχαριστώ, Βάλτερ».

«Μου αρκεί το ένα, κράτα τα υπόλοιπα, γιατί χάρη στα λεφτά σου γέμισα το στομάχι μου. Ακολούθησέ με!»

Κουνώντας σβέλτα τις πατερίτσες του ο Βάλτερ προπορευτήκε στην ανηφόρα του ναού του Αγίου Νικολάου. Ο Τιμπόρ τον ακολούθησε.

Αλλά από την άλλη άκρη της Νικολάι-γκάσε ερχόταν ο Αντράσι. Είχε σπάσει το παράθυρο μιας σοφίτας και από το άδειο σπίτι είχε βγει στο κλιμακοστάσιο και από εκεί στο δρόμο. Είχε βγει από την άλλη πλευρά της εβραϊκής συνοικίας και πλησίαζε τον Τιμπόρ από τη μεριά του Δούναβη.

Στη φασαρία που προκλήθηκε όταν η Ελίζα πυροβόλησε και ο Τιμπόρ έσβησε τα κεριά, η Ελίζα είχε προσπαθήσει με όλη τη δύναμή της να εμποδίσει τον Αντράσι να ακολουθήσει τον Τιμπόρ. Ο βαρόνος είχε δυσκολευτεί να αποδεσμευτεί από τον εναγκαλισμό της, γι' αυτό την είχε σπρώξει τόσο βίαια ώστε εκείνη έχασε τις αισθήσεις της. Ο Κέμπελεν δεν είχε αντιληφθεί πολλά. Παραμερίζοντας την κουρτίνα είχε δει τον Αντράσι να κυνηγάει το νάνο πάνω στις στέγες και αφού άναψε πάλι με πυρόλιθο, ατσάλι και ίσκα τα κεριά, είδε την Ελίζα λιπόθυμη στο πάτωμα. Έπιασε το σφυγμό της, τη σήκωσε και την ξάπλωσε στο κρεβάτι. Μην ξέροντας τι να κάνει με δαύτη, σήκωσε πρώτα το αναποδογυρισμένο τραπέζι. Από κάτω βρήκε το οπλισμένο πιστόλι του Τιμπόρ.

Βαριανασαίνοντας διέσχισε το μικρό διαμέρισμα τρώγοντας τα νύχια του και χτυπώντας αρκετές φορές τη γροθιά του στους τοίχους μέχρις ότου αποφάσισε να πιάσει το πιστόλι. Κάθισε στο

κρεβάτι δίπλα στην Ελιζα· μαλακά, για να μην την ξυπνήσει και προσπαθώντας να μην την αγγίξει. Έβλεπε μόνο το πίσω μέρος του κεφαλιού της. Σκούπισε με το χέρι του τα δάκρυα από τα μάτια του. Ύστερα έπιασε ένα μαξιλάρι και τύλιξε με αυτό το πιστόλι για να στομώσει τον κρότο. Χώνοντας το στόμιο του όπλου στο κεφάλι της αναστέναξε. Το δάχτυλό του αγκάλιασε τη σκανδάλη. Έστρεψε το βλέμμα για ν' αποφύγει το θέαμα και είδε κατάματα τον Αντράσι που είχε επιστρέψει αθόρυβα, να στέκεται στην πόρτα και να τον σημαδεύει με το όπλο του. «Αφήστε αμέσως κάτω το όπλο», είπε ο Αντράσι σε τόνο που δεν επιδεχόταν παρερμηνείες, «αλλιώς θα είστε ο επόμενος νεκρός αυτής της νύχτας».

Ο Κέμπελεν συμμορφώθηκε αμέσως με τη διαταγή. Άφησε το πιστόλι από τα χέρια σαν παιδί που έπαιζε με κάτι απαγορευμένο. Ο Αντράσι κούνησε το κεφάλι ευχαριστημένος και έβαλε το πιστόλι του στη θήκη. Στο αριστερό χέρι κρατούσε το πουγκί του Τιμπόρ και το τρίκοχό του. Τα πέταξε και τα δυο στον Κέμπελεν κι ύστερα σωριάστηκε στη μοναδική καρέκλα, κουρασμένος και χωρίς τυπικότητες. Έριξε το κεφάλι πίσω, έκλεισε τα μάτια και αναστέναξε. Ιδρώτας έλαμπε στο δέρμα του.

Ο Κέμπελεν εξέταζε στο μεταξύ τα δύο αντικείμενα που είχε φέρει ο Αντράσι. Το πουγκί ήταν ελαφρύτερο κατά μερικά νομίσματα, αλλά αρκετά βαρύ ακόμα. Θεώρησε το καπέλο του Τιμπόρ περίεργο τρόπαιο, αλλά πιάνοντας το γείσο του ένιωσε ότι ήταν υγρό στο εσωτερικό κι όταν τράβηξε το χέρι είδε ότι τα ακροδάχτυλά του είχαν γεμίσει με αίμα και με κάτι λευκά κομματάκια. Στο πίσω μέρος του τρίκοχου υπήρχε μια τρύπα, λίγο μεγαλύτερη από το κεφάλι μιας καρφίτσας και ο κετσές γύρω της είχε βαφτεί κόκκινος από αίμα. Ο Κέμπελεν βιάστηκε να καθαρίσει τα δάχτυλά του στο σεντόνι. Ύστερα κράτησε το καπέλο κοντά στο κερύ και το φως που έπεσε στο εσωτερικό του δημιούρ-

γησε αντανakλάσεις στο αίμα. Πάνω του ήταν κολλημένα μαύρες τρίχες, θραύσματα από κόκαλο κι ένα λευκό ζελέ που δεν μπορούσε να είναι τίποτ' άλλο παρά μυαλά. Ο Κέμπελεν πέταξε το καπέλο αηδιασμένος.

«Για όνομα του Θεού, μην είστε υποκριτής», του είπε αυστηρά ο Αντράσι. «Επιθυμούσατε το θάνατό του και ο θάνατος είναι έτσι κι αλλιώς μια βρόμικη υπόθεση. Μήπως νομίζετε ότι η αδερφή μου παρουσίαζε ωραιότερο θέαμα όταν τη βρήκα στη βεράντα του μεγάρου;»

«Δηλαδή είναι νεκρός;»

«Ναι».

«Πού είναι το πτώμα του;»

«Καθ' οδόν προς το Τέμπεν».

«Πώς;»

Ο Αντράσι, θυμωμένος με τον εαυτό του που ο δολοφόνος της αδερφής του του είχε ξεφύγει και δεύτερη φορά, είχε ψάξει να βρει το νάνο στους άδειους δρόμους. Βγήκε από την εβραϊκή συνοικία και στη Νικολάι-γκάσε άκουσε πέταλα αλόγου. Μέσα στην ομίχλη ο Τιμπόρ κάλπαζε προς το μέρος του, έχοντας σκυμμένο το μικρό κορμί με το μικρό πανωφόρι πάνω απ' τη σέλα. Ο Αντράσι στόχευσε το κεφάλι του και πυροβόλησε. Η σφαίρα έκανε το κορμί να τιναχτεί πάνω στη ράχη του αλόγου, να γείρει σαν σακί με λάσπη στο πλάι και να γλιστρήσει από τη σέλα με το πόδι μαγκωμένο στον αναβολέα. Ο Αντράσι παραμέρισε. Το άλογο δε σταμάτησε, αλλά τρομαγμένο από την εκπυρσοκρότηση συνέχισε να τρέχει σέρνοντας το πτώμα στο λιθόστρωτο. Έτσι έπεσε το καπέλο και μερικά βήματα παρακάτω το πουγκί με τα λεφτά. Ύστερα, άλογο και καβαλάρης χάθηκαν στη νύχτα και ο Αντράσι μάζεψε από κάτω τα δύο αντικείμενα.

«Καλά κάνατε και αποφύγατε να μονομαχήσετε μαζί μου», εί-

πε ο Αντράσι, «γιατί θα φύτευα και στα δικά σας μυαλά μια εύστοχη σφαίρα».

Η καμπάνα του δημαρχείου σήμανε τρεις. Ο Κέμπελεν ρίγησε στο άκουσμά της.

Ο Αντράσι έστρωσε τα μαλλιά του. «Το άλογο δεν έδειχνε καμιά διάθεση να σταματήσει. Κάπου στο δρόμο προς το Τέμπεν το πόδι θα λυθεί από τον αναβολέα ή θα σπάσει το λουρί και ο φουκαράς θα βρεθεί στη σκόνη του δρόμου με μια τρύπα στο κεφάλι».

Ο Κέμπελεν δεν είπε τίποτα. Συνέχισε απλώς να κοιτάζει το καπέλο του Τιμπόρ. Ο Αντράσι στηρίχτηκε σαν γέρος και με τα δυο χέρια στο κάθισμα και σηκώθηκε. «Ας πηγαίνουμε. Μπορεί κάποιος Εβραίος να αντιλήφθηκε ότι έπεσαν πυροβολισμοί κι ό-χι βροντές και να κάλεσε την αστυνομία».

Ο Κέμπελεν έδειξε την Ελίζα. «Θα... καταθέσει εναντίον σας».

«Ας το κάνει. Βγάλτε το από το μυαλό σας, ιππότη. Αυτή η γυναίκα θα μείνει ζωντανή. Έχει ένα παιδί στα σπλάχνα της».

«Τι;»

«Καλά ακούσατε. Είναι έγκυος. Και βρίσκεται υπό την προστασία μου. Έδωσα το λόγο μου και μέχρι τώρα δεν τον έχω αθετήσει ποτέ».

Ο Κέμπελεν κούνησε το κεφάλι. Πήρε το πουγκί του Τιμπόρ, το ζύγιασε στην παλάμη κι ύστερα το άφησε στο κρεβάτι δίπλα στο κεφάλι της Ελίζας. Θέλησε να πάρει μαζί του το τρυπημένο τρίκοχο, αλλά ο Αντράσι τον απέτρεψε. «Μπορεί το θέαμα να είναι αποτρόπαιο, αλλά έτσι τουλάχιστον θα ξέρει ότι δεν πρέπει να τον αναζητήσει, αλλά να προσεύχεται γι' αυτόν».

Έτσι ο Κέμπελεν μάζεψε μόνο τα πιστόλια. Στο τέλος έσβησε τα τελευταία τρία κεριά της επτάφωτης λυχνίας και ακολούθησε τον Αντράσι που έβγαινε από το σπίτι.

Όταν οι δυο άντρες πέρασαν από το μαγαζί του Κρακάουερ, ο έμπορος βγήκε έξω για να εισπράξει την αμοιβή του αφού είχε ειδοποιήσει τον Κέμπλεν, όπως είχαν συμφωνήσει, ότι ο νάνος και η συνοδός του κρύβονταν στο σπίτι του Ιακώβ. Όταν ο παλαιопώλης δεν μπορούσε πλέον να τους ακούσει, ο Αντράσι είπε περιφρονητικά «Εβραίοι» κι έφτυσε με αηδία το λιθόστρωτο.

Στην είσοδο της εβραϊκής συνοικίας ο βαρόνος Γιάνος Αντράσι και ο ιππότης Βόλφγκανγκ φον Κέμπλεν αποχαιρετίστηκαν για τελευταία φορά. «Υποσχεθείτε μου ότι ο Τούρκος δε θα ξαναπαίξει όσο ζω», απαίτησε ο Αντράσι.

«Είδατε και μόνος σας τη μηχανή μου: ο νάνος την κατέστρεψε. Έχει γίνει κομμάτια. Έχετε το λόγο μου».

Ο Αντράσι επέστρεψε στο στρατώνα. Ο Κέμπλεν σέλωσε την ίδια νύχτα το άλογό του και μέσα στο σκοτάδι πήγε στην Γκόμπα, στη γυναίκα και την κόρη του.

Όταν η Ελίζα άνοιξε τα μάτια ένας λαμπρός ήλιος ανέτειλε πάνω από τις στέγες της πόλης. Βλέποντας το δερμάτινο πουγκί του Τιμπόρ κατάλαβε ότι εκείνος δε ζούσε πια. Το πυροβολημένο καπέλο πάνω στο άδειο τραπέζι ήταν μια πρόσθετη επιβεβαίωση. Έπεσε στο κρεβάτι και πλάνταξε στο κλάμα. Μακάρι, έλεγε, ο Κέμπλεν να είχε πραγματοποιήσει το σκοπό για τον οποίο είχε έρθει και η ίδια να μην ξυπνούσε ποτέ πια, τουλάχιστον όχι σ' αυτό τον κόσμο.

Νόιενμπουργκ, πρωί

«ΠΩΣ ΕΙΝΑΙ ΔΥΝΑΤΟΝ, ΛΟΙΠΟΝ, ΝΑ ΖΕΙΣ ΑΚΟΜΑ;» ρώτησε ο Κέμπελεν. «Μήπως είσαι φάντασμα ή κάποιος σωσίας; Ή μήπως κάποιο αυτόματο που η σφαίρα δε θα μπορούσε να του κάνει τίποτα και το καπέλο του ήταν υγρό από λιπαντικό;»

Ο Τιμπόρ είχε ακολουθήσει τον Βάλτερ στα σκαλιά της εκκλησίας και πράγματι εκεί στο δέντρο ήταν δεμένο ένα άλογο, ένα δυνατό άτι. Μόλις άκουσε το θόρυβο από τις πατερίτσες του Βάλτερ το ζώο γύρισε προς το μέρος των αντρών. Η ανάσα του σχημάτιζε στα ρουθούνια μικρά συννεφάκια.

«*C'est ça*»,* είπε ο Βάλτερ με περηφάνια.

Ο Τιμπόρ έβγαλε το τρίκοχο και πλησίασε το άλογο. Ξέχασε ότι βιαζόταν. Χάιδεψε τα ζεστά πλευρά του. «Άψογο».

«Οι προμήθειες για το δρόμο είναι στο δισάκι. Μπορείς να το ελέγξεις».

«Είμαι βέβαιος ότι είναι εντάξει».

«Σε παρακαλώ, κάνε έναν έλεγχο».

Ο Τιμπόρ χαμογέλασε και άνοιξε το δισάκι. Πάτησε στις μύ-

* Αυτό εδώ είναι. Γαλλικά στο πρωτότυπο. (Σ.τ.Μ.)

τες των ποδιών του για να κοιτάξει μέσα. Είδε ένα καρβέλι ψωμί, τυρί και αρκετά μήλα.

Η μια πατερίτσα του Βάλτερ έπεσε με θόρυβο στο χώμα. Με την άκρη του ματιού του ο Τιμπόρ κατέγραψε μια γρήγορη κίνηση κι έπειτα κάτι σκληρό έπεσε με δύναμη στο κεφάλι του κάνοντάς τον να πιστέψει ότι το κρανίο του θα γινόταν χίλια κομμάτια.

Όταν ξύπνησε –τουλάχιστον το μυαλό του, γιατί το σώμα του ήταν αναισθητο και νεκρωμένο– βρισκόταν πεσμένος μπρούμυτα στο χώμα και ο Βάλτερ είχε γονατίσει δίπλα του και του έβγαζε αδέξια το πανωφόρι. Το πρόσωπο του Τιμπόρ πιεζόταν στα κρύα χαλίκια κι από τον κρόταφό του ζεστό αίμα κυλούσε στα μαλλιά του. Έβλεπε τις οπλές του αλόγου.

Ο Βάλτερ μονολογούσε: «Τα ρούχα κάνουν τον άνθρωπο, μεγάλε, χωρίς αυτά είσαι πάλι ένα τέρας, ένας υπεύθυνος υπόδησης. Θεωρείς τον εαυτό σου καλύτερο επειδή φοράς ακριβά ρούχα; Κι ότι ο Βάλτερ που έχασε το πόδι του και ζητιανεύει μπροστά στην εκκλησία για ένα πιάτο σούπα θα χοροπηδά σαν κοπρόσκυλο μόλις του ρίξεις μερικά δουκάτα στα πόδια; Αλλά ο τροχός γυρίζει πάλι. Τώρα εγώ φοράω τα ρούχα σου και το φίνο καπέλο σου. Τώρα ο Βάλτερ είναι ο πλούσιος κι έχει και άλογο, ενώ εσύ δεν είσαι μόνο σακάτης αλλά και χαζός». Ο Βάλτερ κατάφερε επιτέλους να τραβήξει το πανωφόρι από τα χέρια του Τιμπόρ γυρνώντας τα μανίκια ανάποδα. Γύρισε ξανά τα μανίκια από την καλή και φόρεσε το μικρό πανωφόρι. Οι ραφές άνοιξαν. «Τέλειο! Κοντό στα μανίκια και στενό στο στέρνο, όμως *très elegant*.^{*} Χίλια ευχαριστώ».

Ο Τιμπόρ έκλεισε ξανά τα μάτια. Ήταν κουραστικό να τα κρα-

^{*} Πολύ κομψό. Γαλλικά στο πρωτότυπο. (Σ.τ.Μ.)

τάει ανοιχτά κι ο Βάλτερ δε χρειαζόταν να δει ότι καταλάβαινε. Τον άκουσε να ζυγιάζει το γεμάτο πουγκί στο χέρι του. Ύστερα τα χαλίκια έτριξαν κάτω από τα βήματά του. Έλυσε το άλογο. Στερρέωσε τις πατερίτσες στο δισάκι και ανέβηκε ασθμαίνοντας.

«Θα ιδωθούμε στην κόλαση, μεγάλε», σφύριξε ο σύντροφος φεύγοντας. Ανέμιση το τρίκοχο τάχα με σεβασμό και έφτυσε στην πλάτη του Τιμπόρ. «Εγώ θα έρθω αργότερα».

Ο Βάλτερ πλατάγισε τη γλώσσα και το άλογο ξεκίνησε. Ο Τιμπόρ άνοιξε τελευταία φορά τα μάτια για να βεβαιωθεί ότι ο Βάλτερ είχε πράγματι φύγει. Ύστερα άφησε τη νύχτα να τον τυλίξει. Ήταν βέβαιος ότι θα ξυπνούσε πάλι, ότι ούτε το χτύπημα με την πατερίτσα ούτε η παγωνιά της νύχτας ούτε ο Αντράσι θα τον σκότωναν. Τον πυροβολισμό του Αντράσι που χτύπησε θανάσιμα τον Βάλτερ δεν τον άκουσε.

Τον βρήκε το πρωί κάποια γυναίκα που πήγε να επισκεφτεί τον τάφο των γονιών της. Τον ξύπνησε και του πρόσφερε βοήθεια. Την ευχαρίστησε, αλλά αρνήθηκε: μπορούσε να περπατήσει κι αυτό ήταν το πιο σημαντικό. Για το ξεραμένο αίμα στο κεφάλι και στο πουκάμισό του θα φρόντιζε αργότερα. Τρέμοντας από το κρύο και με αδύναμα βήματα επέστρεψε στη Γιούντεν-γκάσε, αγνοώντας τα τρομαγμένα βλέμματα όσων τον αντίκριζαν. Όταν μπήκε στο διαλυμένο σπίτι του Ιακώβ, η Ελίζα έκλαιγε ακόμα κι όταν είδε το τρίκοχό του πάνω στο τραπέζι και το πουγκί του δίπλα στο κρεβάτι, κατάλαβε τι συνέβη. Η Ελίζα μουγκάθηκε βλέποντας τον Τιμπόρ κι έπειτα ξέσπασε ξανά σε κλάματα, πιο δυνατά από πριν, αλλά μ' ένα χαμόγελο στα χείλη. Τον έκλεισε στην αγκαλιά της κλαίγοντας. Έπιασε απαλά το πληγωμένο κεφάλι του και τον νανούρισε σαν μωρό. Ο Τιμπόρ έκλεισε τα βλέφαρα των υγρών ματιών του και πίστεψε πως θα λιποθυμούσε ξανά.

Ο Τιμπόρ σκέπασε με το χέρι τα μάτια του. Ήταν κουρασμένος. Σύντομα θα χάραζε. Στο μεταξύ ο Γιόχαν είχε ξυπνήσει, είχε βρει μια κουβέρτα και είχε ξαναξαπλώσει μπροστά στο τζάκι που έσβηγε.

«Φυσικά με μισείς», είπε ο Κέμπελεν, «και δεν κατάλαβες ποτέ τις ενέργειές μου ή είσαι βέβαιος ότι εσύ θα ενεργούσες διαφορετικά. Αλλά δεν είσαι από κάθε άποψη ευτυχισμένος τώρα; Χωρίς εμένα δε θα είχες φτάσει μέχρι εδώ. Δε σου ζητώ να με ευχαριστήσεις, αλλά λάβε το υπόψη, παρακαλώ».

«Δεν είμαι ευτυχισμένος από κάθε άποψη».

«Γιατί το λες αυτό; Είσαι ένας πετυχημένος ωρολογοποιός, ένα αποδεκτό μέλος της κοινωνίας, έχεις σπίτι, φίλους...»

«Αλλά δεν περνά μέρα χωρίς να σκεφτώ πως σκότωσα την Ιμπόλια Γεσενάκ μέσα από το σκακιστικό αυτόματο. Καμιά προσευχή και καμιά εξομολόγηση δεν μπόρεσε να με απαλλάξει από αυτό, ούτε ο χρόνος. Αυτή η ενοχή με κυνηγά δεκατρία χρόνια τώρα και θα με κυνηγά αιώνια».

«Καταλαβαίνω».

«Δε νομίζω». Ο Τιμπόρ σηκώθηκε. «Πηγαίνω τώρα. Ώρα να κοιμηθώ. Θα ξαναϊδωθούμε σε λίγες ώρες για τον τελικό».

Ο Κέμπελεν ύψωσε το χέρι. «Περίμενε».

«Τι;»

Ο Κέμπελεν έτριψε το μέτωπό του. «Παρακαλώ, περίμενε».

«Μήπως σκέφτεσαι να αποτελειώσεις ό,τι δεν κατάφερε ο Αντράσι;»

«Όχι, που να πάρει. Περίμενε μια στιγμή».

Ο Τιμπόρ περίμενε, όμως δεν ξανακάθισε. Τελικά ο Κέμπελεν σήκωσε το κεφάλι. Το βλέμμα του ήταν αλλιώτικο. «Θα σου προτείνω μια συμφωνία».

«Ανήκουστη σαν κι αυτή που έκανες με τον Αντράσι;»

Ο Κέμπελεν παρέβλεψε την ένσταση. «Αν έπαιρνα από πάνω σου αυτή την ενοχή που ανέφερες... αν έπαιρνα από πάνω σου την ενοχή... για το θάνατο της Ιμπόλια... θα έχανες από τον Τούρκο;»

Ο Τιμπόρ γύρισε το κεφάλι. Ήταν συνοφρωμένος. «Πώς θα πάρεις από πάνω μου την ενοχή;»

«Πες μου, θα έχανες;»

«Τι ερώτηση είναι αυτή; Η Ιμπόλια Γεσενάκ είναι νεκρή και τίποτα δεν μπορεί να την ξαναφέρει στη ζωή. Κανείς δεν μπορεί να πάρει από πάνω μου την ενοχή».

«Τιμπόρ, δέξου ότι θα μπορούσα. Σου προσφέρω τη σωτηρία της ψυχής σου. Θα μου το ανταπέδιδες χάνοντας την παρτίδα;»

«Ναι».

Ο Κέμπελεν πήρε βαθιά ανάσα.

«Τι έχεις να μου πεις;» ρώτησε ο Τιμπόρ.

«Άκουσέ με καλά: όπως ο Αντράσι δε σκότωσε εσένα αλλά το σύντροφό σου», είπε αργά μία μία τις λέξεις, «έτσι δε σκότωσες ποτέ εσύ την Ιμπόλια».

Ο Τιμπόρ ξανακάθισε.

«Θυμάσαι που σήκωσα την Ιμπόλια αφού χτύπησε και την εξέτασα πάνω στο σκακιστικό τραπέζι; Της έπιασα το σφυγμό... και είχε σφυγμό. Σου είπα ψέματα. Δεν ήταν νεκρή. Απλώς είχε λιποθυμήσει».

Ο Τιμπόρ κούνησε το κεφάλι. «Όχι».

«Τ' ορκίζομαι. Η πτώση δεν της προξένισε κακό. Υπέφερες πολλά και υποφέρεις ακόμα. Όμως δε σκότωσες εσύ την Ιμπόλια».

«Μα τότε...» Ο Τιμπόρ κοίταξε τον Κέμπελεν με γουρλωμένα μάτια. «*Madre de Dio*... Δηλαδή ζούσε ακόμα όταν την...»

«Ναι».

«Δηλαδή εσύ τη σκότωσες;»

«Ναι».

«Μα... γιατί;»

«Δεν είναι προφανές; Θα μπορούσα να σου πω ότι το έκανα για να σε προστατεύσω, αλλά όλη τη νύχτα δεν κοροϊδέψαμε ο ένας τον άλλο, ας μην αρχίσω να σε κοροϊδεύω τώρα». Ξερόβηξε. «Το έκανα πολύ απλά επειδή η Ιμπόλια θα μας πρόδιδε. Την άκουσες κι εσύ. Ήμουν χαμένος».

«Σε αγαπούσε!»

«Βαριόταν», είπε ο Ούγγρος κοιτώντας αλλού. «Ναι, ναι, περιφρόνησέ με. Έτσι κι αλλιώς δεν μπορώ πια ν' αλλάξω τη γνώμη που έχεις για μένα».

«Γιατί... δε μου είπες τότε την αλήθεια;» Ο Κέμπελεν έκανε μια χειρονομία που δε σήμαινε τίποτα, αλλά ο Τιμπόρ απάντησε μόνος στην ερώτηση που είχε θέσει: «Για να με ενοχοποιήσεις αν κάποιος το ανακάλυπτε...»

«Τιμπόρ...»

«...και για να με αλυσοδέσεις για πάντα με το αυτόματο και μ' εσένα, για να εκμεταλλευτείς το φόβο μου μη με κρεμάσουν».

«Υπερβάλλεις».

Ο Τιμπόρ κοίταξε το πάτωμα. Ύστερα σαν αρπακτικό έκανε ξαφνικά ένα σάλτο πάνω από το τραπέζι κι άρπαξε τον Κέμπελεν από το γιακά. Ο Κέμπελεν έπεσε μαζί με την καρέκλα προς τα πίσω. Ο Τιμπόρ έμεινε από πάνω του πιάνοντας με το αριστερό χέρι το λαρύγγι του. Το δεξί το έσφιξε σε γροθιά και τέντωσε το μπράτσο για να τον χτυπήσει στο πρόσωπο. Ο Κέμπελεν είδε τη γροθιά να τρέμει από δύναμη και τα δάχτυλα να ασπρίζουν. Δεν κουνήθηκε. Ο Τιμπόρ ανάσανε λαχανιασμένα από το μισάνοιχτο στόμα.

Ο Γιόχαν ξύπνησε από τη φασαρία. Σηκώθηκε πάνω νυσταγμένος και τους πλησίασε. «Κύριε φον Κέμπελεν;»

«Εντάξει, Γιόχαν», είπε ο Κέμπελεν με αλλοιωμένη φωνή από το σφίξιμο του Τιμπόρ. «Μείνε εκεί που είσαι».

Ο Τιμπόρ δεν έδωσε καμιά σημασία στο βοηθό. Εξακολουθούσε να μην ξέρει αν έπρεπε να χτυπήσει, αλλά η γροθιά του ήταν ακόμα σφιγμένη.

«Θεέ μου, κύριε Νόιμαν! Παρακαλώ μην του κάνετε κακό!» ικέτευε κλασιάρικα ο Γιόχαν. «Ένα απλό παιχνίδι είναι. Αν το θέλετε τόσο πολύ, θα χάσω».

Ο Τιμπόρ κούνησε το κεφάλι. Πρώτα χαλάρωσαν τα χαρακτηριστικά του προσώπου του, έπειτα η γροθιά και η λαβή στο λαρύγγι. Έκανε ένα βήμα πίσω.

«Όχι», είπε στον Γιόχαν, «όχι, κύριε Αλγκάιερ, δε χρειάζεται. Συγγνώμη που σας ξύπνησα έτσι άγρια».

Ο Τιμπόρ γύρισε και κοίταξε τον Κέμπελεν κι έπειτα πάλι τον Γιόχαν. Ύστερα είπε σχεδόν εύθυμα: «Καληνύχτα, κύριοι. Θα ιδωθούμε σε λίγες ώρες έχοντας στην παρέα μας και τον Τούρκο».

Ο Γκότφριντ Νόιμαν έκανε έντεκα ακόμα κινήσεις, αλλά με μια αδέξια τακτική οδήγησε το βασιλιά του στη γωνία απ' όπου δεν μπορούσε να ξεφύγει. Εκεί η σκακιστική μηχανή του Κέμπελεν του έκανε ματ. Το κοινό χειροκρότησε. Ο πρόεδρος του σκακιστικού συλλόγου είπε: «Δεν είχε ποτέ πραγματικά την ευκαιρία να κερδίσει –πώς θα μπορούσε εξάλλου να νικήσει μια μηχανή!–, αλλά έπαιξε καταπληκτικά».

Ο Καρμό κουνούσε λυπημένα το κεφάλι και έλεγε κάθε τόσο: «Κρίμα, στ' αλήθεια κρίμα». Ύστερα άνοιξε το πορτοφόλι του. «Ήρθε η ώρα να βγάλουμε το δίσκο».

Ο Τιμπόρ, που καθόταν ακόμα στη θέση του, κοίταξε αυστηρά τον Κέμπελεν –κάτι που διέφυγε της προσοχής των θεατών–

και τότε ο Ούγγρος μηχανικός είπε: «Όχι, κύριοι, σας παρακαλώ. Όχι χρήματα. Ξεχάστε παρακαλώ τη χτεσινή συμφωνία μας. Πληρώσατε ήδη εισιτήριο και αμείφθηκα αρκετά παρακολουθώντας αυτή την ωραία παρτίδα».

Νέο χειροκρότημα γι' αυτή τη γενναιοδωρία. «Τι υπέροχος άνθρωπος», είπε ο Καρμό. Μόνο ο Άντον, ο βοηθός του Κέμπελεν, κοίταζε εμβρόντητος.

Ο Τιμπόρ σηκώθηκε από τη θέση του και είπε σ' ένα αγόρι που καθόταν, όπως και την προηγούμενη μέρα, στη δεύτερη σειρά: «Έλα, Ιακώβ, πάμε».

Όταν το αγόρι σηκώθηκε, φάνηκε ότι ήταν ήδη ψηλότερο από τον Τιμπόρ. Ο Κέμπελεν έμεινε με το στόμα ανοιχτό από την έκπληξη. Το παιδί ήταν ξανθό και εξαιρετικά όμορφο. Πάνω από τη δεξιά γωνία του στόματός του είχε μια μικρή ελιά. Ο Τιμπόρ δε γύρισε να δει πίσω του, αλλά το αγόρι κοίταξε πάνω από τον ώμο του κατάματα τον Κέμπελεν και δεν κατέβασε τα μάτια μέχρις ότου εκείνος χάθηκε στο πλήθος των θεατών.

«Γιατί δε νίκησες;» ρώτησε ο Ιακώβ τον πατέρα του καθώς επέστρεφαν με την άμαξα στο Λα Σο-ντε-Φον.

«Επειδή ο άλλος ήταν καλύτερος από μένα».

Ο Ιακώβ έγνεψε αρνητικά. «Δεν ξέρω να παίζω, αλλά πρόσεξα ότι δεν προσπαθούσες να κερδίσεις. Σαν να είχες χάσει την όρεξή σου».

Ο Τιμπόρ χαμογέλασε και χάιδεψε τα μαλλιά του αγοριού. «Πόσο έξυπνος είσαι! Φυσικά έχεις δίκιο, δεν προσπάθησα, άφησα τον άλλο να κερδίσει. Αλλά σε κάθε περίπτωση θα έχανα, πίστεψέ με. Θα μπορούσε να το καθυστερήσω κι ίσως να μπορούσα να πετύχω μια ισοπαλία. Αλλά ο άλλος ήταν καλύτερος».

«Ο Τούρκος;»

«Ναι, ο Τούρκος».

«Παρ' όλα αυτά ήσουν υπέροχος. Όλοι χειροκροτούσαν! Ανυπομονώ να το πω στη μαμά».

Έμειναν σιωπηλοί για λίγο. Δε φυσούσε καθόλου και το χιόνι της νύχτας είχε λιώσει, όμως το κρύο ήταν τσουχτερό. Ο Ιακώβ κοίταξε το τοπίο κι ύστερα τον πατέρα του.

«Σκέφτεσαι τη μηχανή;» ρώτησε.

«Όχι, όχι», απάντησε ο Τιμπόρ. «Όχι, σκεφτόμουν τη μητέρα σου. Την αληθινή σου μητέρα».

«Την Ελίζα;»

«Ναι. Κρίμα που δεν την είχες περισσότερο κοντά σου».

«Θα μπορούσε να μείνει».

Ο Τιμπόρ αναστέναξε. «Δεν άντεχε τη ζωή της μητέρας στο Λα Σο-ντε-Φον. Της υποσχέθηκα ότι θα σε προσέχω κι έτσι πήγε στο Παρίσι να βρει εκεί την ευτυχία. Το καλοκαίρι, λίγο μετά τη γέννησή σου».

«Τη βρήκε; Την ευτυχία εννοώ».

«Όχι, δε νομίζω. Επέστρεψε τέσσερα χρόνια αργότερα, όταν πια είχα παντρευτεί τη μαμά».

«Ήταν άρρωστη όταν ήρθε ξανά κοντά μας».

«Ναι. Είπε πως ήθελε να αναρρώσει. Αλλά μάλλον ήξερε ότι δε θα γινόταν ποτέ καλά. Ήθελε μόνο να ξαναδει εσένα. Κι εμένα. Κι όταν πραγματοποίησε το σκοπό της, όλα εξελίχθηκαν πολύ γρήγορα. Θυμάσαι τη μέρα που την πήγαμε στον περίβολο της εκκλησίας;»

Ο Ιακώβ έγνεψε καταφατικά. Ύστερα από μια παύση ρώτησε: «Την αγαπούσες;»

«Ναι», είπε ο Τιμπόρ, πήρε μερικές ανάσες κι έπειτα συνέχισε: «Ναι, την αγαπούσα πολύ».

«Όσο και τη μαμά;»

«Αυτά τα πράγματα δε συγκρίνονται».

«Σ' αγαπούσε κι εκείνη;»

Ο Τιμπόρ χαμήλωσε τα μάτια και κούνησε το κεφάλι. «Όχι. Φοβάμαι πως όχι ακριβώς».

«Γιατί όχι;»

«Δε ξέρω».

«Επειδή είσαι κοντός;»

«Ίσως. Ίσως πάλι όχι. Ξέρεις, Ιακώβ, λίγο προτού πεθάνει μου εκμυστηρεύτηκε κάτι. Λυπόταν, είπε, που δεν είχε αγαπήσει ποτέ όπως αγαπούσα εγώ και μερικές φορές με ζήλευε γι' αυτό – προπάντων όταν με έβλεπε με τη μαμά». Ο Τιμπόρ κοίταξε τον Ιακώβ στα μάτια. «Είπε ακόμα: “Δεν έμαθα ποτέ πραγματικά τι σημαίνει ν' αγαπάς, αλλά ξέρω ότι με κανέναν άλλο στη ζωή μου δεν ήμουν τόσο κοντά σ' αυτό το συναίσθημα όσο μ' εσένα”».

Ο Ιακώβ δε σχολίασε την τελευταία κουβέντα. Ευγνωμονούσε τον πατέρα του που του έδωσε τα χαλινάρια χωρίς να πει κουβέντα κι έτσι μπόρεσε να συγκεντρωθεί στην οδήγηση, ενώ ο πατέρας του κοίταζε το τοπίο, όπως είχε κάνει και ο ίδιος λίγο νωρίτερα.

Αγνότης

ΣΤΙΣ 2 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1770 η τεκτονική στοά του Πρέσμπουργκ Αγνότης έχρισε με επίσημο τελετουργικό τον Γκότφριντ Έντλερ φον Ροτενστάιν δόκιμο τέκτονα. Στο επιστημονικό μέρος που ακολούθησε αρκετοί τέκτονες συγκεντρώθηκαν γύρω από το δούκα Αλβέρτο κι εκείνος ανέφερε ότι σκόπευε επιτέλους να λύσει το πρόβλημα υδροδότησης του κάστρου.

Αιώνες τώρα το σχέδιο διάνοιξης πηγαδιού στο βράχο είχε αποδειχτεί μάταιο και ήταν πια απαράδεκτο να προωθείται το νερό στο κάστρο με μύλο. Έπρεπε, λοιπόν, να φέρουν μια αγγλική μηχανή που θα προωθούσε με τη δύναμη του ατμού φρέσκο νερό στο κάστρο. Ο δούκας έψαχνε μηχανικό για το συγκεκριμένο έργο.

Ο Βόλφγκανγκ φον Κέμπελεν πήρε το λόγο. «Παρακαλώ, αγαπητέ δούκα, να εμπιστευτείτε σ' εμένα αυτό το έργο».

Ο Αλβέρτος σήκωσε το φρούδι. «Να το εμπιστευτώ σ' εσάς, Κέμπελεν;»

«Έχω κατασκευάσει τη γέφυρα του Δούναβη και στο Μπανάτ μια ατμομηχανή για τη διόρυξη ενός καναλιού».

«Δεν αμφισβητώ τις ικανότητές σας, κάθε άλλο», εξήγησε ο Αλβέρτος, «αλλά πίστευα ότι αφιερώνετε όλο το χρόνο σας στο θρυλικό σκακιστή σας».

«Όχι πια, δούκα μου. Τον αποσυναρμολόγησα. Ο Τούρκος δε θα ξαναπαίξει. Δεν μπορεί να παίξει πια».

Ένα μουρμουρητό απλώθηκε στη μικρή ομάδα. Ακούστηκαν διαμαρτυρίες, ακόμα και από το στόμα του δούκα. Σχεδόν ανάγκασαν τον Κέμπελεν να αναθεωρήσει την απόφασή του και να συναρμολογήσει πάλι το αυτόματο, αυτή την πλέον θαυμαστή και ασύγκριτα μεγάλη και υπέροχη ανακάλυψη του αιώνα, έτσι ώστε να συνεχιστούν οι παραστάσεις. Μόνο ο Νεπομούκ φον Κέμπελεν και ο Ροτενστάιν παρέμειναν σιωπηλοί.

Ο Κέμπελεν ύψωσε τα χέρια για να τους καθησυχάσει. «*Messieurs*, η φήμη της σκακιστικής μηχανής δε με αφήνει πια να ησυχάσω μέρα και νύχτα. Το δημιούργημά μου έγινε ο αφέντης μου κι εγώ δε θέλω να είμαι μέχρι το τέλος της ζωής μου ο παρουσιαστής του. Θέλω να είμαι πάλι ελεύθερος. Θέλω να δημιουργήσω κάτι νέο, νέες μηχανές και εφευρέσεις που, αν πετύχουν, θα είναι ακόμα πιο λαμπρές από τον Τούρκο σκακιστή».

Έτσι έγινε αποδεκτή η απόφαση του Κέμπελεν. Αλλά ψιθυριζόταν ότι η δήλωσή του ήταν απλώς ένα πρόσχημα και βασική αιτία για την αποσυναρμολόγηση του αυτόματου ήταν μάλλον οι δυο μυστηριώδεις θάνατοι. Την ίδια κιόλας χρονιά άρχισαν στο κάστρο, υπό την επίβλεψη του Κέμπελεν, οι εργασίες μιας ανυψωτικής μηχανής νερού και ο Τούρκος σκακιστής, που είχε καταπλήξει σχεδόν έναν ολόκληρο χρόνο το Πρέσμπουργκ και τη Βιέννη, την αυτοκρατορία των Αψβούργων και την Ευρώπη, σιγά σιγά ξεχάστηκε.

Στη γέφυρα του Φέκλα

ΛΙΓΟ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΚΟ ΔΡΟΜΟ, σε μια τοξωτή γέφυρα πάνω από το μικρό αλλά ορμητικό χείμαρρο Φέκλα, στα μισά της απόστασης μεταξύ Λιντς και Σάλτσμπουργκ, λίγα βήματα από την άκρη του δρόμου, υπάρχει στερεωμένο σ' ένα δέντρο ένα μικρό προσκυνητάρι της Παρθένου Μαρίας. Μπροστά της στεκόταν τώρα ο Τιμπόρ. Καθάρισε τα φθινοπωρινά φύλλα που είχαν σκεπάσει τα πόδια της Παναγίας και σηκώθηκε στις μύτες των ποδιών για να απομακρύνει το παρατημένο δίχτυ μιας αράχνης από το στέγαστρο.

Τα χρώματα της Παναγίας είχαν ξεθωριάσει, πράσινα βρύα είχαν αρχίσει να φύονται στον άλλοτε γαλάζιο μανδύα της, μια σταγόνα βροχής που στάλαζε διαρκώς από το τρύπιο στέγαστρο είχε σκουρύνει το χέρι της και ένας ξυλοφάγος είχε αφήσει τα ίχνη του στο σώμα της. Όμως όλα αυτά δεν είχαν καταφέρει να θαμπώσουν το ήπιο χαμόγελό της. Ο Τιμπόρ την κοίταξε σαν παλιά γνωστή και θυμήθηκε τα λόγια που κάποτε συνήθιζε να της απευθύνει. Από την τσέπη του παντελονιού έβγαλε το φυλαχτό του από το Ράιπτσιγκ και κρέμασε την αλυσίδα με την Παναγία στο σταυρό. Ας την έπαιρνε κάποιος ταξιδιώτης που θα την ήθελε. Ο Τιμπόρ δεν τη χρειαζόταν πια. Περίμενε να σταματήσουν οι ταλαντεύσεις του μενταγιόν, φίλησε τα δάχτυλά του, μετέφερε

αυτό το αποχαιρετιστήριο φιλί στα πόδια της Παναγίας κι επέστρεψε στο δρόμο.

Στην άμαξα με τα δύο άλογα, που είχε αγοράσει στο Χάινμπουργκ έναντι του μεγαλύτερου μέρους των μισθών του, καθόταν η Ελίζα. Κοίταζε κάτω τα νερά του Φέκλα μη θέλοντας να ενοχλήσει τη συζήτηση του Τιμπόρ με την Παναγία. Το αριστερό χέρι της αγκάλιαζε τη στρογγυλή κοιλιά της, μέσα από το φόρεμα την ένιωθε σαν το ζεστό κάτω μέρος ενός καζανιού.

«Σύντομα θα είμαστε στο Σάλτσμπουργκ», φώναξε ο Τιμπόρ από το δρόμο κι εκείνη γύρισε προς το μέρος του.

«Και λοιπόν; Μήπως σκοπεύεις να με κατεβάσεις εκεί και να συνεχίσεις μόνος με τα άλογα;»

«Και το παιδί σου;»

«Στην ανάγκη μπορεί να έρθει στον κόσμο σε κάποιο αχυρώνα ή στη δημοσιά».

«Αυτές είναι οι τελευταίες ζεστές μέρες. Ο καιρός θα κρυώσει, ίσως μάλιστα να χιονίσει».

«Μήπως θέλεις να με ξεφορτωθείς; Μήπως σου είμαι βάρος;»

Ο Τιμπόρ είχε φτάσει στην άμαξα. Σήκωσε το κεφάλι, προστάτευσε με το χέρι τα μάτια του από τον ήλιο, την κοίταξε και έγενεψε αρνητικά.

«Τότε άσε τη φλυαρία κι ανέβα πάνω, ανόητε νάνε, αλλιώς θα συνεχίσω το ταξίδι χωρίς εσένα».

Ο Τιμπόρ χαμογέλασε και σκαρφάλωσε στην άμαξα, ενώ εκείνη τράβηξε τα χαλινάρια για να ξεκινήσουν τ' άλογα.

Όταν οι ρόδες της άμαξας έτριξαν στην πέτρινη γέφυρα, ο Τιμπόρ έπιασε το σακίδιο πίσω του κι έβγαλε κάτω από τα εργαλεία του το ταξιδιωτικό σκάκι, όπου είχε παίξει στη Βενετία την πρώτη παρτίδα με τον Κέμπελν. Με μια κίνηση, που ήταν πολύ γρήγορη για να προλάβει η Ελίζα να την αποτρέψει, πέ-

τάξε το σκάκι πάνω από την κουπαστή κι ούτε γύρισε να το κοιτάξει.

Έσκασε σ' ένα βράχο και άνοιξε στα δυο. Τα τριάντα δύο παιδιά έμειναν πάνω στην πέτρα, τα άλλα τριάντα δύο γλίστρησαν στο νερό. Τα πόνια πετάχτηκαν έξω: ένας αξιωματικός προσγειώθηκε στα φύλλα ενός ψειρόχορτου, μια βασίλισσα σφηνώθηκε ανάμεσα σε δύο πέτρες, ένας πύργος κόλλησε στη σκακιέρα. αλλά τα περισσότερα κατέληξαν στο χείμαρρο ή παρασύρθηκαν από τους λευκούς αφρούς του νερού. Στρατιωτάκια και βασιλικές μεγαλειότητες ξεκίνησαν ένα άγριο ταξίδι πάνω από κλαδιά και πέτρες, ρουφήχτηκαν από δίνες, πετάχτηκαν βίαια σε βράχια και σύντομα σκόρπισαν. Ο κετσές της βάσης μούσκεψε, τα ξύλινα κεφάλια επέπλεαν· μια αλογίσια χαίτη, ένα στέμμα, το πηλήκιο ενός αξιωματικού, μια σειρά επάλξεις. Ο ορμητικός Φέκλα οδηγούσε τα πόνια στο μεγαλύτερο αδερφάκι του, τον Άγκερ, που χυνόταν στον Τράουν, κι αυτός με τη σειρά του στη μεγάλη μητέρα όλων, το Δούναβη, που με λιγότερες αναταράξεις αλλά τελικά εξίσου γρήγορα θα τα περνούσε μπροστά από τη Βιέννη, το Πρέσμπουργκ, το Όφεν και την Πέστη και, μέσω Ουγγαρίας, Μπανάτ και Βλαχίας, θα τα ξέβραζε κάποια μέρα στη Μαύρη Θάλασσα.

Επίλογος: Φιλαδέλφεια

ΟΛΟ ΤΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ ΤΟΥ 1783 ο Βόλφγκανγκ φον Κέμπelen παρουσιάζει το σκακιστικό αυτόματο στο Παρίσι. Το φθινόπωρο περνάει τη Μάγχη και μένει ένα χρόνο στο Λονδίνο. Η πολύ πετυχημένη περιοδεία τον οδηγεί στη συνέχεια στο Άμστερνταμ κι έπειτα στην Καρλσρούη, τη Φρανκφούρτη, το Γκότα, τη Λιψία, τη Δρέσδη και το Βερολίνο. Στο Σανσουσί ο Φρειδερίκος Β' και η Αυλή του προσκυνούν τον Τούρκο σκακιστή. Τον Ιανουάριο του 1785 ο Κέμπelen επιστρέφει ύστερα από απουσία σχεδόν δύο ετών στο Πρέσμπουργκ και σταματάει τις παραστάσεις. Η μηχανή αποθηκεύεται πάλι στο δωμάτιό της στην Ντόναου-γκάσε όπου παραμένει τα επόμενα είκοσι χρόνια.

Με αφορμή τις παραστάσεις της σκακιστικής μηχανής και την έκδοση του βιβλίου του Καρλ Γκότλιμπ Βίντις *Επιστολές για το Σκακιστή του Κυρίου φον Κέμπelen*, δημοσιεύονται στη Γερμανία, τη Γαλλία και την Αγγλία μια σειρά άρθρων που περιγράφουν το παιχνίδι του αυτόματου και επιχειρούν να το εξηγήσουν. Ο Γιόχαν Φίλιπ Όστερταγκ υποθέτει ότι υπερφυσικές δυνάμεις κινούν τον Τούρκο. Οι Καρλ Φρίντριχ Χίντεμπουργκ και Γιόχαν Γιάκομπ Έμπετ συμφωνούν ότι η μεταφυσική είναι η κινητήρια δύναμη, παρ' όλα αυτά θεωρούν τον Τούρκο πραγματικό αυτόματο: πιστεύουν ότι το ανθρωποειδές καθοδηγείται με ηλεκτρικά ή μαγνητικά ρεύματα.

Αλλά οι αμφισβητίες αποτελούν την πλειονότητα. Ούτε ο Ανρί Ντεκράμπ ούτε οι Φίλιπ Τίκνες, Λόρεντς Μπόκμαν ή Φρίντριχ Νικολάι ξεγελιούνται από την απάτη του Κέμπλεν, έστω κι αν στις πραγματείες τους παραμένουν σε υποθέσεις. Κανείς δεν μπορεί να απομυθοποιήσει πειστικά και απόλυτα την απάτη. Πρώτος ο βαρόνος Γιόζεφ Φρίντριχ Ράκνιτς αποδεικνύει ότι είναι δυνατόν να κρύβεται στο σκακιστικό έπιπλο κάποιος άνθρωπος ανακατασκευάζοντας μια σκακιστική μηχανή το 1789, όταν το πρωτότυπο έχει πια αραχνιάσει.

Ο Κέμπλεν δεν ασχολείται με όσα του προσάπτουν. Αφοσιώνεται πάλι στη δουλειά του αυλικού συμβούλου. Κύριο καθήκον του είναι η μεταφορά των Αρχών από το Πρέσμπουργκ στο Όφεν ή τη Βούδα, την παλιά και τη νέα πρωτεύουσα της Ουγγαρίας. Όπως και πριν, του μένει αρκετός χρόνος για σχέδια μηχανικής. Πριν από την περιοδεία στην Ευρώπη έχει ήδη κατασκευάσει ένα ρυθμιζόμενο ιατρικό κρεβάτι για την υπέρβαρη αυτοκράτειρα και μια γραφομηχανή για την τυφλή τραγουδίστρια Μαρία Τερέζια Παραντίς, ενώ τώρα σχεδιάζει το παιχνίδι των νερών στο σιντριβάνι του Ποσειδώνα στο ανάκτορο Σένμπρου. Διευθύνει την κατασκευή ενός ουγγρικού θεάτρου στο κάστρο του Όφεν. Το 1789 κατοχυρώνει με πατέντα μια ατμομηχανή παραγωγής ενέργειας για μύλους, ελασματουργεία, σιδηρουργεία και πριονιστήρια. Το τελευταίο φιλόδοξο σχέδιό του, ο σχεδιασμός μιας διώρυγας από το Όφεν στο Φιούμε, μια πλωτή οδός από το Δούναβη στην Αδριατική, δεν πραγματοποιείται ποτέ.

Αλλά την περισσότερη ενέργειά του τη διοχετεύει στην ομιλούσα μηχανή του, που τελικά είναι σε θέση να προφέρει σύντομες αλλά απόλυτα κατανοητές φράσεις στα γαλλικά, τα ιταλικά ή τα λατινικά. «*Ma femme est mon amie*» – «*Je vous aime de tout mon*

coeur».* Κι αυτό χωρίς κρυφή ανθρώπινη παρέμβαση, αν και του προσάπτουν ότι είναι εγγαστρίμυθος. Το 1791 δημοσιεύει το βιβλίο του *Μηχανισμός της Ανθρώπινης Γλώσσας με Περιγραφή της Ομιλούσας Μηχανής* που περιέχει πολλές απεικονίσεις της ομιλούσας μηχανής του και γίνεται η βάση της φωνητικής επιστήμης. Τέλος, ο Κέμπλεν δοκιμάζει τις ικανότητές του ως εικαστικός καλλιτέχνης, ποιητής και δραματουργός. Όμως το θεατρικό έργο του *Ανδρομέδα και Περσέας* παρουσιάζεται στη σκηνή μόνο μία φορά.

Το 1798 ο Κέμπλεν συνταξιοδοτείται. Λίγο πριν από το θάνατό του ο αυτοκράτορας Φραγκίσκος Β΄ του κόβει τη σύνταξη επειδή ο Κέμπλεν εκφράζει τη συμπάθειά του προς τις ιδέες της Γαλλικής Επανάστασης.

Στις 26 Μαρτίου 1804 ο ιππότης Γιόχαν Βόλφγκανγκ φον Κέμπλεν πεθαίνει σε ηλικία εβδομήντα ετών στο σπίτι του στη Βιέννη. Τελευταίος τόπος ανάπαυσης του το κοιμητήριο του Αγίου Ανδρέα στη γενέθλια πόλη του, το Πρέσμπουργκ. Στον τάφο του είναι γραμμένο ένα επίγραμμα του Οράτιου: *Non omnis moriar***

Το καλοκαίρι του επόμενου έτους πεθαίνει στο Λα Σο-ντε-Φον ο ωρολογοποιός Γκότφριντ Νόιμαν, που στην πραγματικότητα ονομάζεται Τιμπόρ Σκαρντανέλι, αλλά αυτό δεν το ξέρει κανείς από τους συμπολίτες του. Μέχρι τα τελευταία του κατασκευάζει τα αγαπημένα του *tableaux animeés* χωρίς να παρασυρθεί από τη φιλοδοξία των συναδέλφων του που δημιουργούν ολοένα μεγαλύτερα, ακριβότερα και πιο θαυμαστά ρολόγια για να εντυπωσιάσουν.

* «Η γυναίκα μου είναι φίλη μου» – «Σας αγαπώ με όλη μου την καρδιά». Γαλλικά στο πρωτότυπο. (Σ.τ.Μ.)

** Δεν πεθαίνω τελείως. Λατινικά στο πρωτότυπο. (Σ.τ.Μ.)

Οι κινούμενοι πίνακες του Νόιμαν παρουσιάζουν κυρίως ιστορικές μάχες, αλλά και σκηνές από τη μυθολογία και τη βουκολική ποίηση. Αρχικά ήταν βουβές, όμως αργότερα υπογραμμίζουν με μουσική και ήχους τη δράση.

Μετά τη Γαλλική Επανάσταση ο Νόιμαν αλλάζει τα θέματα των πινάκων του κι αρχίζει να απεικονίζει σκηνές της καθημερινότητας αλλά και γεγονότα από τη Βίβλο: Ο όφις βάζει σε πειρασμό τον Αδάμ και την Εύα και ο Γαβριήλ τούς διώχνει από τον παράδεισο. Η γέννηση του Χριστού στη φάτνη της Βηθλεέμ, με το αστέρι των Χριστουγέννων και την άφιξη των μάγων υπό τους ήχους χριστουγεννιάτικου τραγουδιού.

Το τελευταίο έργο του –λες και διαισθανόταν τον επικείμενο θάνατό του– ήταν η ανάληψη του Χριστού: ο Σωτήρας ανεβαίνει στο ουράνιο βασίλειο, τα σκούρα σύννεφα από πάνω του ανοίγουν και από μια ηλιαχτίδα κατεβαίνουν άγγελοι Κυρίου για να τον υποδεχτούν.

Τον Γκότφριντ Νόιμαν συνοδεύουν στον τάφο η σύζυγός του Σοφία, τα τρία παιδιά του, άλλα τόσα εγγόνια και σχεδόν εκατό συμπολίτες του. Το φέρετρό του είναι φέρετρο κανονικού ανθρώπου.

Στη μνήμη κάποιων πολιτών ο Νόιμαν θα μείνει ως ο άνθρωπος που παραλίγο να νικήσει το θρυλικό Τούρκο σκακιστή. Κανείς, ούτε καν η σύζυγός του, δε γνωρίζει ότι υπήρξε ο πρώτος εγκέφαλος του Τούρκου.

Αν και ο Νόιμαν δημιούργησε αμέτρητους πίνακες, δεν έχουμε απεικονίσεις του, ούτε καν το προφίλ του κομμένο με ψαλίδι. Ωστόσο η θύμησή του παραμένει ζωντανή σ' ένα σωσία: όταν ο Πιερ Ζακέ-Ντροζ και ο γιος του Ανρί-Λουί κατασκεύασαν τον αυτόματο γραφέα τους χρησιμοποίησαν τον Νόιμαν ως πρότυπο του ανθρωποειδούς τους. Ο γραφέας με τα κοντά πάνω και κάτω

άκρα δεν είναι ένα αγόρι, όπως νομίζουν οι περισσότεροι, αλλά το τέλειο ομοίωμα του Γκότφριντ Νόιμαν.

Μετά το θάνατο του Κέμπελεν, ο Τούρκος σκακιστής πουλιέται από τον Καρλ Κέμπελεν, το γιο του, για δέκα χιλιάδες φράγκα στον αυτοκρατορικό μηχανικό της Αυλής Γιόχαν Νεπομούκ Μέλτσελ από το Ρέγκενσμπουργκ, τον εφευρέτη του μετρονόμου. Όταν ο Ναπολέων Βοναπάρτης καταλαμβάνει το 1809 τη Βιέννη, ζητάει να παίξει με το μηχανικό σκακιστή και ο Μέλτσελ οργανώνει τη συνάντηση στο ανάκτορο Σένμπρουν. Ο Γάλλος αυτοκράτορας είναι γνωστός για τη δεξιοτεχνία του στο σκάκι, όμως χάνει τις δύο πρώτες παρτίδες από τον Τούρκο ή τον Γιόχαν Αλγκάιερ. Στην τρίτη παρτίδα ο Κορσικανός κάνει διαδοχικές λανθασμένες κινήσεις και τότε το θυμωμένο ανθρωποειδές πετά με το βραχίονα όλα τα πόνια από τη σκακιέρα, κάτι που διασκεδάζει πολύ τον Βοναπάρτη.

Το 1817 ο Μέλτσελ κάνει νέα περιοδεία με τον Τούρκο στην Ευρώπη. Πηγαίνει, όπως πριν από αυτόν ο Κέμπελεν, στο Παρίσι, το Λονδίνο και σε πολλές πόλεις της Αγγλίας και της Σκωτίας. Το ενδιαφέρον για τον Τούρκο είναι αμείωτο. Βέβαια, το σκακιστικό αυτόματο δεν είναι ο μόνος κράχτης του Μέλτσελ. Το τσίρκο του εμπλουτίζεται με τις δικές του εφευρέσεις: τον αυτόματο τρομπέτιστα, τη μηχανική μικρή σχοινοβάτισσα, ένα αυτόματο πολεοδομικό πρόπλασμα της Μόσχας που παρουσιάζει τη μεγάλη πυρκαγιά του 1812 και μια μικρή μηχανική ορχήστρα που παίζει μια εισαγωγή που ο Λούντβιγκ βαν Μπετόβεν συνέθεσε ειδικά γι' αυτήν.

Όταν ο αριθμός των Ευρωπαίων επισκεπτών μειώνεται, ο Μέλτσελ ανοίγει πανιά για το Νέο Κόσμο, και από το 1826 παρου-

σιάζει τα έργα τέχνης του στη Νέα Υόρκη, στη Βοστώνη, στη Φιλαδέλφεια, στη Βαλτιμόρη, στο Σινσινάτι, στο Πρόβιντενς, στην Ουάσινγκτον, στο Τσάρλεστον, στο Λουισβίλ και στη Νέα Ορλεάνη.

Στο Ρίτομοντ, μεταξύ των θεατών είναι και ο Έντγκαρ Άλαν Πόε, που στο δοκίμιό του εξηγεί με ακρίβεια αστυνομικού επιθεωρητή γιατί ο Τούρκος δεν μπορεί να είναι αυτόματο. Στο μεταξύ, ο σκακιστής έχει μάθει να παίζει και χαρτιά: παίζει ούιστ, τον πρόδρομο του σημερινού μπριτζ.

Μετά τον Γιόχαν Μπαπτίστ Αλγκάιερ ο Μέλτσελ προσλαμβάνει στην περιοδεία του τοπικά σκακιστικά ταλέντα. Στο Παρίσι, τρεις θαμώνες του σκακιστικού καφεναείου *De la Régence*. Στην Αγγλία, το νεαρό Ουίλιαμ Λιούις και τον Πίτερ Ούνγκερ Ουίλιαμς, στη Σκοτία το Γάλλο Ζακ-Φρανσουά Μουρέ. Ο Μουρέ είναι και ο πρώτος παίκτης που χρόνια αργότερα προδίδει το μυστικό του σκακιστικού αυτόματου. Στην Αμερική κινεί τον Τούρκο για πρώτη φορά μια γυναίκα.

Τελευταίος εγκέφαλος του Τούρκου είναι ο Αλσατός Βίλχελμ Σλουμπέργκερ. Όταν το 1838 φτάνει με τον Μέλτσελ και τον Τούρκο στην Αβάνα πεθαίνει από κίτρινο πυρετό. Ούτε ο Μέλτσελ επιστρέφει στις Ηνωμένες Πολιτείες. Πεθαίνει στο πλοίο και θάβεται στον Ατλαντικό.

Ο Τούρκος σκακιστής είναι ξανά ορφανός. Βρίσκει στέγη στη Φιλαδέλφεια, στο Κινεζικό Μουσείο του Πιλ, μια συλλογή αξιοπερίεργων αντικειμένων.

Όμως κανείς δε θέλει να δει το απομυθοποιημένο σκακιστικό αυτόματο. Τώρα πια είναι μια απλή αντίκα, ο δούρειος ίππος του μπαρόκ, απομεινάρι μιας προ πολλού παρελθούσας εποχής.

Τη νύχτα της 5ης Ιουλίου 1854 το Κινεζικό Μουσείο πιάνει φω-

τιά. Το ανθρωποειδές δεν μπορεί να διαφύγει. Οι φλόγες καταβροχθίζουν το έπιπλο, το μηχανισμό, όλο τον τεχνητό άνθρωπο: τους συρμάτινους μυς, τα ξύλινα μέλη, τα γυάλινα μάτια. Ο Τούρκος σκακιστής πεθαίνει στο ογδοηκοστό τέταρτο έτος της ζωής του, πενήντα χρόνια και εκατό μέρες μετά το δημιουργό του.

Διευκρινίσεις του συγγραφέα

Ενώ οι παρουσιάσεις του σκακιστικού αυτόματου το 19ο αιώνα είναι σχετικά καλά τεκμηριωμένες, τα πρώτα χρόνια είναι λιγότερο γνωστά. Δεν είναι αποσαφηνισμένο πού και πότε ακριβώς πρωτοπαρουσιάστηκε ο Τούρκος σκακιστής το 1770 και πόσες παραστάσεις έγιναν μέχρι την πρώτη αποθήκευσή του. Είναι επίσης άγνωστο ποιον προσέλαβε ο Κέμπλεν για να κατευθύνει την «εκτουρκισμένη» σκακιστική μηχανή. (Οι ιδιωματικές εκφράσεις της γερμανικής *«getürkt»* και *«einen Türken bauen»*,* που σημαίνουν «εξαπατώ», ανάγονται πράγματι στον Τούρκο σκακιστή του Κέμπλεν.)

Έτσι ήμουν ελεύθερος να πλάσω τη δική μου ιστορία για το σκακιστικό αυτόματο, που όμως είναι συμβατή με όσα σήμερα είναι γνωστά για τον Κέμπλεν, την οικογένειά του και τις διασυνδέσεις του στο Πρέσμπουργκ (τη σημερινή πρωτεύουσα της Σλοβακίας Μπρατισλάβα). Χρησιμοποίησα αρκετά γνωστά και άγνωστα πρόσωπα της αυτοκρατορίας των Αψβούργων (όπως τους Φρειδερίκο Κνάους, Άντον Μεσμέρς, Γιόχαν Μπαπίστ Αλγκάιερ) και Ούγγρους ευγενείς. Τελείως φανταστικά πρόσωπα είναι ο Τιμπόρ, η Ελίζα, ο Ιακώβ και τ' αδέρφια Αντράσι.

Τέλος, δυο λέξεις προς αποκατάσταση του ονόματος του Κέμπλεν. Ο φόνος της Ιμπόλια Γεσενάκ είναι επινόηση. Ο Κέμπλεν στην πραγματική ζωή μπορεί να υπήρξε φιλόδοξος, αλλά δε σταδιοδρόμησε πα-

* «Εκτουρκισμένος» και «φτιάχνω έναν Τούρκο» αντίστοιχα. (Σ.τ.Μ.)

τώντας επί πτωμάτων. Οι σύγχρονοί του τον περιγράφουν ως συμπαθητικό, μετρημένο άνθρωπο με πολύπλευρα ταλέντα, ασχέτως αν ο Τούρκος σκακιστής ήταν μια ταχυδακτυλουργική απάτη. Σήμερα δύσκολα μπορεί να κατανοήσει κάποιος αυτή τη στάση απέναντι στην επιστημονική εξαπάτηση, αλλά το 18ο αιώνα τα όρια μεταξύ επιστήμης και διασκέδασης ήταν ακόμα ρευστά και ο Κέμπλεν ήταν, όπως οι μαγνητιστές της εποχής του, περισσότερο ένας επιστημονικός διασκεδαστής παρά ένας ιδιοτελής απατεώνας. Η σκακιστική μηχανή είναι, σύμφωνα με τον Γκότλιμπ Βίντις, μια απάτη, «αλλά μια απάτη που τιμά την ανθρώπινη λογική». Και ο ίδιος ο Κέμπλεν είναι «ο πρώτος που ομολογεί ταπεινά ότι η προσφορά της δεν είναι παρά η εξαπάτηση, αλλά μια εξαπάτηση εντελώς νέου είδους». Πάντως ο Κέμπλεν έκανε τα πάντα για να κρατήσει μυστική αυτή την εξαπάτηση η οποία αποκαλύφθηκε πλήρως μόνο μετά το θάνατό του.

Σε περίπτωση που αυτό το βιβλίο αφύπνισε το ενδιαφέρον κάποιου για τον Τούρκο σκακιστή –ιδίως για τα μετέπειτα χρόνια, όταν ανήκε πλέον στον Γιόχαν Νεπομούκ Μέλτσελ, μέχρι να καταστραφεί από φωτιά στη Φιλαδέλφεια– συνιστώ δύο δοκίμια που εκδόθηκαν πριν από λίγα χρόνια: Τα βιβλία του Ώζεραλντ Μ. Λέβιτ, *The Turk, Chess Automation* (McFarland, 2000) στα αγγλικά και του Τομ Στάντατς, *Der Türke, Die Geschichte des ersten Schachautomaten und seine abenteuerliche Reise um die Welt* (Campus, 2002) στα γερμανικά. Ο Λέβιτ αναφέρει περισσότερες λεπτομέρειες, έχει πλούσια εικονογράφηση και στο παράρτημα παραθέτει τα πρωτότυπα κείμενα των Βίντις, Πόε κ.ά. και αρκετές παρτίδες του σκακιστικού αυτόματου. Αντίθετα, το βιβλίο του Στάντατς είναι πιο διασκεδαστικό και γεφυρώνει το χτες με το σήμερα, κάνει αναφορά, για παράδειγμα, στις παρτίδες του παγκόσμιου πρωταθλητή στο σκάκι Γκάρι Κασπάροφ εναντίον του σκακιστικού υπολογιστή Ντιπ Μπλου. (Παρεμπιπτόντως, ο Κασπάροφ έχασε από τον Ντιπ Μπλου στη Φιλαδέλφεια, την πόλη όπου εκατόν πενήντα χρόνια πριν κήκη ο Τούρκος).

Σε όλο τον κόσμο υπάρχουν μερικές ανακατασκευές του σκακιστικού αυτόματου του Κέμπελεν. Το πιο πρόσφατο αντίγραφο (με πλήρη λειτουργία) εκτίθεται από το 2004 ως έμμεσος μακρινός πρόγονος των υπολογιστών και της τεχνητής νοημοσύνης στο Χάιντς Νίξντορφ Μουζέουμς-φόρουμ του Παντερμπόρν, δίπλα σε μηχανικά ρολόγια, αριθμομηχανές, γνήσια αυτόματα και γνήσιους σκακιστικούς υπολογιστές. Πού και πού ο Τούρκος του Παντερμπόρν κάνει «επανδρωμένες» παραστάσεις.

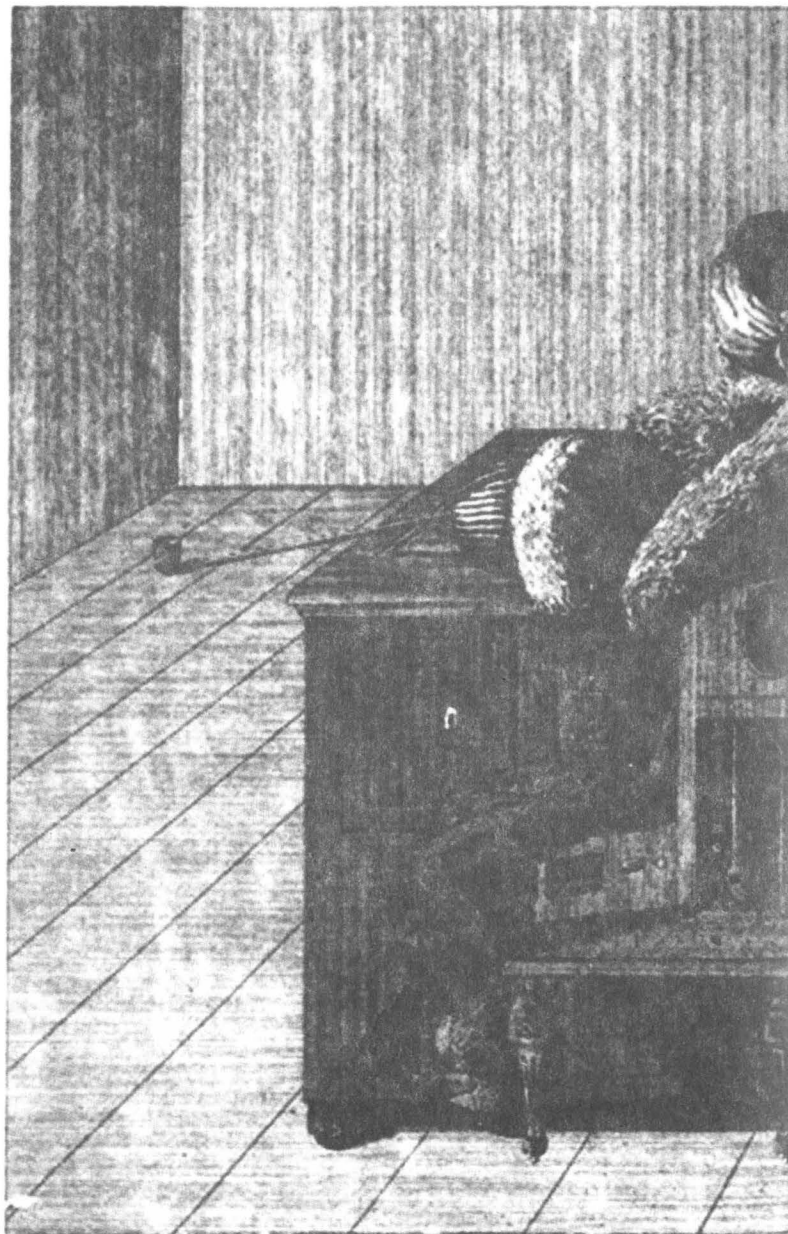
Στο Τεχνικό Μουσείο της Βιέννης υπάρχει ένας εικονικός τρισδιάστατος σκακιστικός υπολογιστής με τη μορφή του Τούρκου που μυεί τον επισκέπτη στο μυστικό της σκακιστικής μηχανής και τον προκαλεί να παίξει μια παρτίδα. Εκεί εκτίθεται εξάλλου και ο εντυπωσιακός θαυμαστός παντογράφος του Φρειδερίκου Κνάους, που κατασκευάστηκε το 1760. Το Γερμανικό Μουσείο του Μονάχου διαθέτει την ομιλούσα μηχανή του Κέμπελεν, που όμως σταδιακά χάνει τη φωνή της. Ανακατασκευές της ομιλούσας μηχανής υπάρχουν στην Ακαδημία Επιστημών της Βουδαπέστης και στο Πανεπιστήμιο Εφαρμοσμένων Τεχνών στη Βιέννη.

Τέλος, τα τρία αυτόματα του εργαστηρίου πατέρα και υιού Ζακέ-Ντροζ –ο Γραφέας, ο Σχεδιαστής και η Παίκτρια εκκλησιαστικού οργάνου (1768-1774)– βρίσκονται στο Μουσείο Τέχνης και Ιστορίας του Νεοσατέλ (Νόιενμπουργκ). Τα αυτόματα λειτουργούν όπως την πρώτη μέρα της κατασκευής τους και επιδεικνύουν τις δεξιότητές τους στο κοινό την πρώτη Κυριακή κάθε μήνα.

Ευχαριστώ το δρ. Στέφαν Στάιν του Μουζέουμς-φόρουμ του Παντερμπόρν, που μου επέτρεψε να δω και να κατανοήσω το εσωτερικό του Τούρκου σκακιστή, και τον Άχιμ Σβάρτσομαν (Παντερμπόρν), τον εγκέφαλο της μηχανής και συνεχιστή του έργου των Τιμπόρ, Αλγκάιερ και όλων των άλλων.

Ευχαριστώ για τις επιστημονικές και σκακιστικές πληροφορίες που μου έδωσαν τους: καθ. Ερνστ Στρούχαλ, δρ. Μπριγκίτε Φέλντερερ, Άλις Ράινινγκερ, καθ. δρ. Αντρέα Σάιντλερ (Βιέννη), Σίγκφριντ Σένλε (Κάσελ), Σβέα Στάρκε (Βερολίνο) και δρ. Σίλκε Μπερντού (Μόναχο).

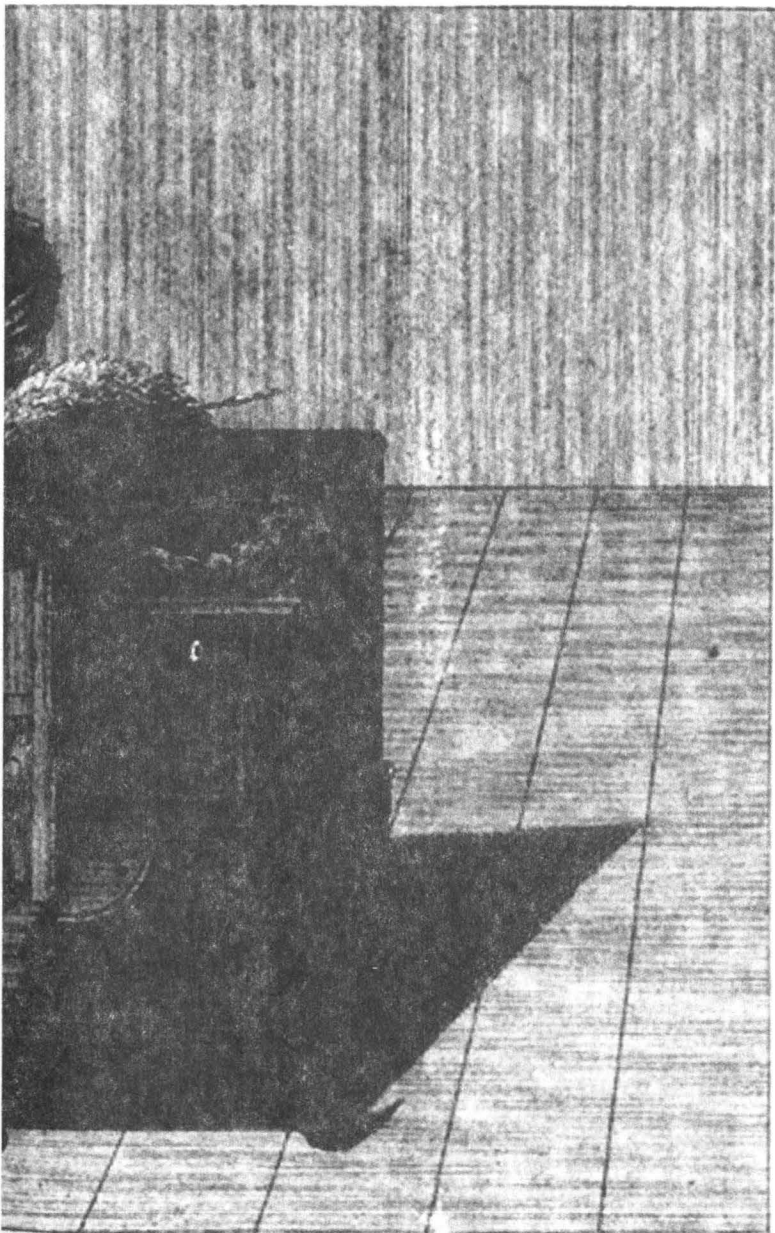
Τέλος, ευχαριστώ πολύ τους Ούσι Κάιλ, Ουλρίκε Βάις και Ντόνατ Φ. Κόις για τη συνεχή υποστήριξη αυτής της ιστορίας.

W. de Koning del.

Chr. a. Meckel sc.

Der Schachspieler wie er vor dem Spiele gesetzt wird, von hinten.

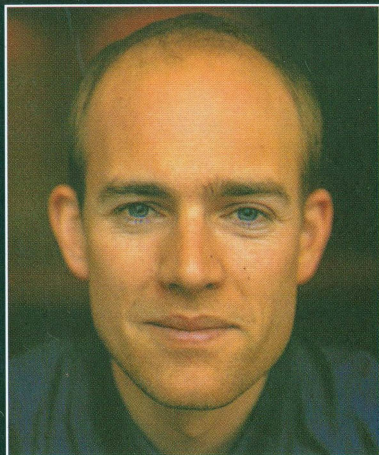

vue de Basilea

P. G. Piatz sc.

Le Joueur d'Échecs, tel qu'on le montre avant le jeu par derrière

Φωτογραφία: © PETER VON FELBERT

Ο Ρόμπερτ Λερ γεννήθηκε το 1973, μεγάλωσε στο Βερολίνο, στη Βρέμη και στη Σάινα Μπάρμπαρα. Πριν στραφεί στη δημιουργική γραφή ήταν δημοσιογράφος. Έχει γράψει αρκετά σενάρια για τον κινηματογράφο και την τηλεόραση αλλά και θεατρικά έργα.

Είναι σκηνοθέτης, ηθοποιός και ασχολείται επίσης με το κουκλοθέατρο. Το *Σκακιστικό Αυτόματο* είναι το πρώτο του μυθιστόρημα. Ζει στο Βερολίνο.

ΤΟ ΣΚΑΚΙΣΤΙΚΟ ΑΥΤΟΜΑΤΟ

Μια ιστορία που αρχίζει με τη μυστική συμφωνία ενός αριστοκράτη της Αυστροουγγρικής Αυτοκρατορικής Αυλής κι ενός Ιταλού νάνου. Δημιούργημα και των δύο: ο Τούρκος σκακιστής. Μια κρυφή ζωή, ζωή συνωμοσίας, που δεν πρέπει να έρθει στο φως, μιας και το μυστικό πίσω από την επιτυχία της σκακιστικής μηχανής δεν πρέπει να αποκαλυφθεί ποτέ.

Μια αένια σκακιστική αναμέτρηση ξεκινά στον κόσμο της υψηλής κοινωνίας, σε σφαίρες υψηλού κινδύνου, στην κόψη του ξυραφιού, με ήρωες γεμάτους πάθη, με έρωτες, απειλές, προδοσίες, δολοφονίες και ανελέητο κυνηγητό. Πότε θα έρθει η καταστροφή; Γιατί το μεγάλο φινάλε θα είναι ανατρεπτικό και πέρα από κάθε προσδοκία;

Ο συγγραφέας, πατώντας στα χνάρια μεγάλων σύγχρονων λογοτεχνών αλλά και κλασικών συγγραφέων, μας παραδίδει ένα ολοκληρωμένο και δεξιοτεχνικά γραμμένο μυθιστόρημα που ξεπερνά τα σύνορα και γίνεται διεθνής επιτυχία.

Μετάφραση από τα γερμανικά
ΙΑΚΩΒΟΣ ΚΟΠΕΡΤΙ

<http://www.livanis.gr>

B638

ISBN 960-14-1321-9

9 789601 413211